T. D. K.

DİVANÜ LÛGAT-İT-TÜRK

DİZİNİ

"ENDEKS"

YAZAN:

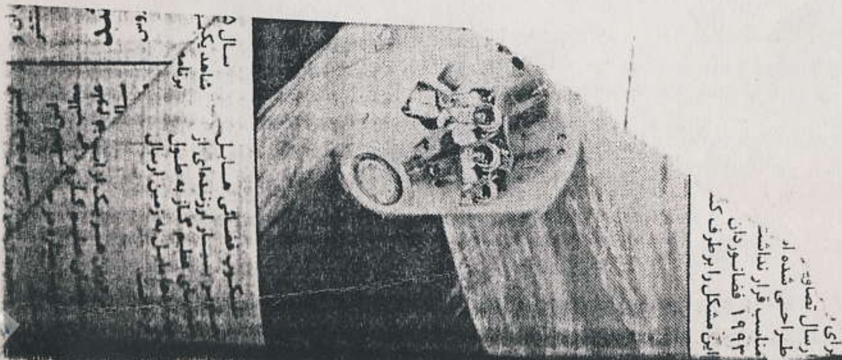
BESİM ATALAY

TÜRK DİL KURUMU GENEL ÖZEK ÜYELERİNDEN

KÜTAHYA SAYLAVI

TÜRK TARİH KURUMU BASIMEVİ, ANKARA - 1986

۱۲۹

ÖNSÖZ

Divanü Lûgat-it-Türk Çevirmesi bu dördüncü cilt ile tamamlanmış oluyor.

Bu cilt, asıl Çevirmedeki kelimeleri alfabe sırasıyla bulmak için bir kolaylık aracıdır. Onun için bu ciltte kelimelerin anlamları kısaca verilmiş ve tanıkları alınmamıştır.

Bununla beraber öbür ciltlerdeki bazı yanlışlıklar burada düzeltilmiş bulunuyor. **Dizin** [*] ile öbür ciltler arasında bir takım kelimelerde aykırılık görülürse doğrusunun **Dizin**'deki şekli olduğu bilinmelidir.

Bu cilde bütün Çevirme ciltlerindeki yanlışları ve bunların doğrularını gösteren bir Düzeltme çizelgesi ve ayrıca Yazma nüshanın sahife rakamları ile Kilisli Basmasının ve Çevirmenin sahife rakamlarını karşılaştıran bir çizelge konulmuştur.

Çok yorucu olan bu iş bitmemiştir. Birinci basım tükenmek üzeredir. İkinci basımın daha olgun ve daha yanlışsız çıkmasına çalışacağız.

Bizi beş altı yıldanberi uğraştıran bu işte görülecek olan eksikliklerimizin insaf sahipleri tarafından tamamlanmasını dileriz.

BESİM ATALAY

---

[*] Şimdiye kadar yabancı bir kelime ile "Endeks" denilen ve bir kitaptaki kelimelerin veya özel adların alfabe sırasıyla listelerini gösteren çizelgelere **Dizin** demeği düşündük.

"Dizmek" fiilinden gelen bu kelime, dizme işinin verimini gösterdiğinden "ekin, yığın, akın" gibi eşleri yanında ve "basın, yayın" gibi kelimeler sırasında iyi karşılanacağını umarız.

SAHİFE KARŞILAŞTIRMA ÇİZELGESİ

Divanü Lûgat-it-Türk Çevirmesini bastırırken, yer yüzünde tek olan asıl Yazma nüsha ile 1333-35 (1917-19) tarihinde Kilisli Rifat Bilge'nin düzeltme ve düzenlemesiyle basılan nüshasının ve Çevirmemizin sahifelerini karşılaştıran bir çizelge hazırlamayı da düşünmüştük. Işte bu çizelgeyi burada sunuyoruz.

Bunda esas olarak alınan rakam, Tıpkıbasımı Kurumumuzca yapılmış olan asıl Yazma nüshanın sahife rakamlarıdır. Bunların karşısına Basma ve Çevirme ciltlerindeki sahife rekamları konulmuş, böylece her türlü karşılaştırma için kolaylık elde edilmiştir.

Yazma	Basma		Çevirme		Yazma	Basma		Çevirme		Yazma	Basma		Çevirme	
Sahife	Sahife	Satır	Sahife	Satır	Sahife	Sahife	Satır	Sahife	Satır	Sahife	Sahife	Satır	Sahife	Satır
	Cilt : I		Cilt : I		16	21	2	22	9	32	42	4	38	20
1	—	—	—	—	17	22	6	23	16	33	44	5	41	6
2	2	—	3		18	23	14	25	3	34	46	1	43	11
3	3	5	4	9	19	25	6	26	14	35	47	13	46	1
4	4	7	5	11	20	26	14	27	23	36	49	9	48	20
5	5	7	6	10	21	28	2	28	17	37	51	6	50	8
6	7	3	8	2	22	*		*		38	52	14	52	5
7	8	6	9	2	23	**		**		39	54	5	53	20
8	9	10	10	—	24	29	—	29	—	40	55	15	55	11
9	10	15	11	5	25	30	6	29	25	41	57	9	57	13
10	12	5	12	7	26	31	12	31	—	42	58	12	59	23
11	13	12	13	15	27	33	4	31	29	43	60	2	62	4
12	15	5	15	—	28	34	12	33	—	44	61	10	63	20
13	16	16	16	20	29	37	—	34	3	45	63	—	65	5
14	18	7	19	4	30	38	13	35	15	46	64	12	67	—
15	19	13	20	21	31	40	10	37	3	47	66	5	69	2

[*] Basma'da 24-25 inci sahifeler arasında bulunan ve Çevirme'de ikinci cildin başında verilen haritanın sağ yarısı.

[**] Aynı haritanın sol yarısı.

Yazma	Basma		Çevirme		Yazma	Basma		Çevirme		Yazma	Basma		Çevirme	
Sahife	Sahife	Satır	Sahife	Satır	Sahife	Sahife	Satır	Sahife	Satır	Sahife	Sahife	Satır	Sahife	Satır
48	68	1	71	4	85	130	1	146	24	122	195	15	229	17
49	69	11	72	14	86	131	17	149	15	123	197	12	231	26
50	71	5	74	15	87	133	15	151	7	124	199	9	234	6
51	72	15	76	10	88	135	15	153	13	125	201	2	236	10
52	74	7	78	6	89	137	9	155	24	126	202	12	238	19
53	76	3	80	5	90	139	6	157	21	127	204	12	240	21
54	77	14	82	4	91	141	4	160	15	128	206	9	243	6
55	79	10	84	21	92	143	13	163	15	129	208	3	245	19
56	81	7	86	25	93	145	11	165	15	130	210	4	248	10
57	82	16	88	14	94	147	9	168	11	131	212	2	251	2
58	84	8	90	18	95	149	2	170	6	132	214	—	253	14
59	85	13	92	17	96	150	14	172	8	133	215	13	255	15
60	87	2	94	17	97	152	7	174	4	134	217	12	258	8
61	88	16	96	12	98	154	7	176	10	135	219	14	260	24
62	90	16	98	13	99	156	4	178	15	136	221	13	263	4
63	92	11	100	4	100	157	18	180	14	137	223	13	265	21
64	94	2	102	5	101	159	9	182	10	138	225	12	268	10
65	95	12	104	12	102	160	17	184	13	139	227	10	270	15
66	97	9	106	6	103	162	12	186	19	140	229	13	273	12
67	99	2	108	3	104	164	10	188	16	141	231	9	275	23
68	100	115	110	2	105	166	6	191	11	142	233	9	278	3
69	102	5	112	1	106	168	—	193	15	143	235	8	280	2
70	104	3	114	3	107	169	14	195	21	144	236	17	282	—
71	105	15	116	8	108	171	11	197	19	145	238	11	283	22
72	107	5	118	8	109	173	10	199	25	146	240	8	286	6
73	108	18	120	12	110	175	7	202	3	147	242	8	288	24
74	110	15	122	23	111	177	3	204	4	148	244	9	291	5
75	112	10	124	20	112	178	15	206	24	149	246	7	293	13
76	114	1	126	22	113	180	9	209	5	150	248	3	295	11
77	115	10	128	22	114	182	4	211	9	151	250	5	297	14
78	117	8	130	18	115	184	1	213	24	152	252	3	300	2
79	118	16	132	17	116	185	15	216	9	153	253	12	302	7
80	120	16	134	24	117	187	14	218	15	154	255	9	304	5
81	122	12	136	24	118	189	5	220	19	155	257	3	306	5
82	124	11	139	10	119	190	15	223	4	156	259	2	308	15
83	126	9	141	19	120	192	12	225	14	157	260	15	311	2
84	128	4	144	15	121	194	7	227	14	158	263	3	313	16

Yazma	Basma		Çevirme		Yazma	Basma		Çevirme		Yazma	Basma		Çevirme	
Sahife	Sahife	Satır	Sahife	Satır	Sahife	Sahife	Satır	Sahife	Satır	Sahife	Sahife	Satır	Sahife	Satır
159	264	14	315	11	196	325	16	389	5	233	385	9	462	25
160	267	3	318	5	197	327	9	390	26	234	387	1	464	20
161	268	14	319	20	198	329	6	392	17	235	388	10	466	14
162	270	12	321	15	199	330	14	394	10	236	390	2	468	15
163	272	6	323	18	200	332	6	396	14	237	391	10	470	14
164	273	17	325	26	201	334	—	398	10	238	393	—	472	17
165	275	4	327	14	202	335	11	400	18	239	394	10	474	22
166	276	11	329	19	203	337	17	402	13	240	396	4	476	17
167	278	3	331	26	204	339	—	404	19	241	398	—	478	16
168	279	12	333	18	205	340	12	406	15	242	399	14	480	24
169	281	5	335	9	206	342	8	408	19	243	401	4	483	11
170	282	15	337	7	207	343	16	410	9	244	402	13	485	18
171	284	10	339	8	208	345	14	412	11	245	404	7	487	24
172	286	2	341	2	209	347	5	414	2	246	406	7	490	18
173	287	9	343	1	210	348	15	416	4	247	408	3	492	15
174	289	2	345	3	211	350	11	418	15	248	409	17	494	28
175	290	7	347	2	212	352	5	420	21	249	411	12	497	11
176	291	14	348	19	213	353	15	422	19	250	413	10	500	2
177	293	9	350	19	214	355	9	424	14	251	415	1	501	25
178	294	17	353	7	215	357	1	426	22	252	416	10	504	15
179	296	9	354	27	216	358	13	428	20	253	418	3	506	12
180	298	2	357	2	217	360	6	430	23	254	419	11	508	16
181	299	17	359	5	218	361	15	433	2	255	421	9	511	3
182	301	12	361	10	219	363	9	435	7	256	423	1	512	25
183	303	6	363	11	220	365	6	437	15	257	424	13	515	1
184	305	3	365	16	221	366	17	439	13	258	426	8	517	7
185	306	16	367	17	222	368	6	441	15	259	427	16	519	9
186	308	16	369	23	223	370	2	444	—	260	429	8	521	3
187	310	11	372	5	224	371	13	445	21	261	430	13	523	4
188	312	5	374	6	225	373	4	447	12	262	432	4	525	1
189	313	14	375	24	226	374	15	449	9	263	433	9	526	24
190	315	8	377	16	227	376	7	451	7	264	434	17	528	25
191	317	4	379	20	228	377	15	452	24	—	Cilt : II		Cilt : II	
192	319	5	381	23	229	379	3	455	—	265	3	5	3	6
193	320	17	383	19	230	380	16	457	3	266	5	2	5	8
194	322	13	385	15	231	382	9	458	23	267	6	9	7	1
195	324	8	387	9	232	388	14	460	23	268	8	7	8	24

Yazma	Basma		Çevirme		Yazma	Basma		Çevirme		Yazma	Basma		Çevirme	
Sahife	Sahife	Satır	Sahife	Satır	Sahife	Sahife	Satır	Sahife	Satır	Sahife	Sahife	Satır	Sahife	Satır
269	10	2	10	14	306	60	16	73	7	343	119	9	151	14
270	11	13	12	14	307	62	9	75	12	344	121	2	153	18
271	13	5	14	12	308	64	7	77	14	345	122	15	155	26
272	14	14	16	4	309	66	4	80	1	346	124	10	157	24
273	16	5	17	24	310	67	8	81	15	347	126	4	159	18
274	17	13	19	19	311	69	4	84	1	348	127	9	161	6
275	19	1	21	10	312	71	1	86	6	349	128	16	163	21
276	20	8	23	5	313	72	8	88	9	350	130	9	166	7
277	21	12	25	12	314	73	14	90	5	351	132	6	168	19
278	23	5	27	7	315	75	6	93	2	352	133	16	170	9
279	24	15	29	7	316	76	14	94	23	353	135	11	172	4
280	26	4	31	4	317	78	5	96	16	354	137	5	174	11
281	27	12	32	6	318	79	12	98	20	355	138	17	176	6
282	28	17	33	18	319	81	6	100	19	356	140	9	178	4
283	30	5	34	27	320	82	13	102	14	357	142	3	180	8
284	31	9	36	9	321	84	5	104	15	358	143	14	182	12
285	34	14	38	—	322	85	13	106	13	359	145	4	184	12
286	34	1	39	20	323	87	6	108	22	360	146	14	186	17
287	35	5	41	17	324	88	13	110	17	361	148	8	188	21
288	36	11	43	9	325	90	4	112	18	362	150	2	190	13
289	37	17	44	28	326	91	11	114	16	363	151	16	192	10
290	39	7	46	26	327	93	6	116	19	364	153	12	194	20
291	40	11	48	11	328	95	1	118	22	365	155	10	196	15
292	41	16	49	22	329	96	9	120	18	366	157	4	198	10
293	43	6	51	19	330	98	2	123	3	367	158	12	200	9
294	44	13	53	17	331	99	11	125	3	368	160	3	202	7
295	46	4	55	8	332	101	5	127	5	369	161	12	204	4
296	47	10	56	26	333	102	15	129	12	370	163	1	206	11
297	48	17	58	15	334	104	7	131	4	371	164	13	208	10
298	50	7	60	7	335	106	—	133	21	372	166	12	211	2
299	51	11	61	21	336	107	16	135	22	373	167	16	212	25
300	52	15	63	14	337	109	13	138	11	374	169	9	214	25
301	54	4	65	5	338	111	4	140	19	375	170	17	216	21
302	55	11	66	16	339	112	13	142	16	376	172	8	218	18
303	56	16	67	23	340	114	8	144	17	377	174	1	220	19
304	58	4	69	18	341	116	4	146	24	378	175	11	222	15
305	59	9	71	7	342	118	1	149	20	379	177	5	224	20

Yazma	Basma		Çevirme		Yazma	Basma		Çevirme		Yazma	Basma		Çevirme	
Sahife	Sahife	Satır	Sahife	Satır	Sahife	Sahife	Satır	Sahife	Satır	Sahife	Sahife	Satır	Sahife	Satır
380	179	1	226	17	417	244	1	302	15	453	15	3	19	8
381	180	12	228	26	418	245	10	304	21	454	16	11	22	10
382	182	7	230	23	419	247	5	307	4	455	18	13	25	6
383	183	15	232	25	420	249	—	308	27	456	20	5	27	10
384	185	9	235	10	421	250	15	310	29	457	22	5	29	25
385	187	2	237	12	422	252	11	313	3	458	24	3	31	23
386	189	2	239	15	423	254	7	315	14	459	25	11	34	5
387	190	16	241	10	424	256	6	317	23	460	27	7	36	7
388	192	13	243	15	425	257	12	319	19	461	29	4	38	12
389	194	8	245	21	426	259	9	321	24	462	30	13	40	21
390	196	3	247	15	427	261	1	324	7	463	32	8	43	2
391	197	11	249	14	428	262	14	326	8	464	34	5	45	10
392	199	6	251	18	429	264	16	328	22	465	35	16	47	18
393	201	3	253	20	430	266	8	331	1	466	37	12	49	21
394	202	10	255	21	431	268	3	333	10	467	39	9	52	4
395	204	1	257	12	432	269	14	335	16	468	41	6	54	9
396	205	14	259	10	433	271	11	337	23	469	43	2	56	22
397	207	3	260	26	434	273	11	340	8	470	45	5	59	8
398	208	10	262	13	435	275	11	342	18	471	46	11	61	9
399	209	17	264	19	436	277	9	345	7	472	48	1	64	5
400	211	14	266	21	437	279	6	347	16	473	49	11	67	6
401	213	16	268	23	438	281	2	349	17	474	51	6	70	—
402	215	11	270	16	439	282	15	351	18	475	52	14	72	12
403	217	6	272	21	440	284	9	354	1	476	54	5	74	14
404	219	2	274	21	441	286	5	356	3	477	55	17	77	3
405	220	15	277	1	442	288	4	358	17	478	57	11	80	4
406	222	14	278	28	443	290	5	360	19	479	59	6	82	20
407	224	9	280	21	444	291	15	362	22	480	61	1	85	9
408	226	8	283	19	445	293	9	365	7	481	62	12	87	20
409	228	7	285	24		Cilt: III		Cilt: III		482	64	7	90	12
410	230	4	287	24	446	2	12	3	20	483	65	14	92	23
411	232	3	289	23	447	4	13	6	5	484	67	10	95	7
412	234	13	292	1	448	6	10	8	12	485	69	4	97	14
413	236	13	293	23	449	8	8	10	23	486	70	16	100	12
414	238	6	295	27	450	10	3	13	5	487	72	10	103	4
415	240	2	297	21	451	11	13	15	1	488	74	5	105	17
416	242	3	300	5	452	13	7	16	23	489	75	11	107	28

Yazma	Basma		Çevirme		Yazma	Basma		Çevirme		Yazma	Basma		Çevirme	
Sahife	Sahife	Satır	Sahife	Satır	Sahife	Sahife	Satır	Sahife	Satır	Sahife	Sahife	Satır	Sahife	Satır
490	77	8	110	12	527	140	15	186	18	564	203	6	271	19
491	78	16	112	9	528	142	11	189	10	565	204	14	274	—
492	80	7	114	15	529	144	1	191	12	566	206	13	226	21
493	82	4	116	21	530	145	11	193	23	567	208	10	280	3
494	84	9	118	25	531	147	3	196	9	568	210	1	282	8
495	86	3	120	15	532	148	15	198	15	569	211	13	284	18
496	87	13	122	8	533	150	8	200	17	570	213	5	286	26
497	89	8	124	2	534	152	3	203	5	571	214	15	289	6
498	91	6	126	2	535	153	16	205	18	572	216	8	291	19
499	92	17	128	4	536	156	5	207	15	573	218	—	293	24
500	94	10	129	21	537	157	14	210	9	574	219	10	296	9
501	96	7	132	7	538	159	5	212	6	575	220	17	298	10
502	97	16	134	4	539	160	16	214	4	576	222	10	300	19
503	99	13	136	6	540	162	9	216	4	577	224	5	303	3
504	101	9	138	12	541	164	5	217	23	578	225	12	305	18
505	102	17	140	25	542	166	—	220	5	579	227	9	307	24
506	104	14	142	24	543	167	12	221	20	580	229	6	310	12
507	106	8	144	15	544	169	9	224	1	581	231	2	312	9
508	107	15	146	10	545	171	9	225	23	582	232	9	314	8
509	109	8	148	6	546	173	6	227	18	583	233	17	315	26
510	111	2	150	6	547	174	15	229	16	584	235	9	318	7
511	112	10	152	5	548	176	6	232	22	585	236	15	320	17
512	114	4	153	25	549	178	1	235	6	586	238	9	322	23
513	116	4	155	20	550	179	13	237	24	587	240	7	325	7
514	118	16	157	16	551	181	14	240	6	588	242	2	327	24
515	119	11	159	20	552	183	6	242	4	589	243	13	329	28
516	121	5	161	20	553	185	13	244	19	590	245	13	332	8
517	122	16	164	3	554	187	8	247	6	591	247	10	334	16
518	124	14	166	12	555	189	3	250	4	592	249	7	337	3
519	126	8	168	20	556	190	14	253	2	593	251	1	340	1
520	128	4	170	18	557	192	11	255	18	594	253	4	342	12
521	130	3	173	7	558	194	2	257	22	595	254	13	344	17
522	132	1	175	3	559	195	14	260	13	596	256	5	346	12
523	133	13	177	8	560	197	3	262	24	597	257	12	348	5
524	136	—	180	2	561	198	10	265	10	598	259	4	350	6
525	137	17	182	3	562	200	3	267	8	599	261	1	353	2
526	139	6	184	14	563	201	11	269	6	600	263	2	355	13

Yazma	Basma		Çevirme		Yazma	Basma		Çevirme		Yazma	Basma		Çevirme	
Sahife	Sahife	Satır	Sahife	Satır	Sahife	Sahife	Satır	Sahife	Satır	Sahife	Sahife	Satır	Sahife	Satır
601	264	16	357	20	614	288	9	389	10	627	311	6	421	14
602	266	10	360	5	615	290	6	391	20,	628	312	15	423	25
603	268	4	362	10	616	292	1	394	4	629	314	12	426	6
604	269	16	364	16	617	293	16	396	20	630	316	11	428	20
605	271	11	367	4	618	295	13	399	14	631	318	7	431	20
606	273	10	370	3	619	297	5	402	12	632	320	20	434	7
607	275	4	371	24	620	299	2	405	7	633	322	8	436	24
608	277	14	374	8	621	300	14	408	9	634	324	10	439	19
609	279	1	377	2	622	302	10	410	16	635	326	7	442	11
610	280	11	379	12	623	304	14	413	3	636	328	7	445	17
611	282	6	381	12	624	306	8	414	23	637	330	1	448	5
612	284	7	384	5	625	307	15	416	14	638	332	2	450	17
613	286	3	386	12	626	309	9	419	6					

DÜZELTMELER

Divanü Lûgat-it-Türk Çevirmesinin her üç cildinde her nasılsa kalmış olan yanlışları toplu olarak bu Dizin kısmına koyacağımızı bildirmiştik.

Bunlardan bir takımını bu **Dizin**'de kendi kelimeleri sırasında "*Düzelt*: „ işaretiyle gösterdik. Bunlardan başka olan yanlışları ve doğrularını şu çizelgede topluyoruz.

Bütün özenlerimizle birlikte bir kısım yanlışlardan kurtulamamış olduğumuz için okuyanlardan bağışlık diler, bize bu yanlışları hatırlatan arkadaşlara ve hele özenip listeler yaparak getirmek iyiliğinde bulunan Harp okulu öğretmenlerinden Bay Ferit Birtek'e teşekkürler ederiz.

Satır	Sahife	Yanlış	Doğru
		CİLT I.	
XIV	24	1068	1072
XIV	25	1072	1074
XIV	27	690	69
3	13	milkleri	mülkleri
9	4	Bu harfleri,	Bu harfi,
9	21	koymalıdır. (ص)	koymalıdır. Böylece (ض) harfi (ذ dh) gibi yazılır ve üzerine nokta konur. (ص)
10	6 - 7	örneği (اخ، اب)	örneği izafet halindeki (اخ، اب)
10	13	işmam„ rekiklik,	işmam "sertlik, rekiklik,
11	19	alınmıştır.	alınmıştır; "düşündükten sonra nesneyi anladı „ demektir.
11	20 - 21	" yemek „ tir, " اُودى uvdı „	"yemek„ tir, ona şeker ufalanır, " اُودى uvdı„
13	16	demektir	demektir. Bu " كسدى kesdi „ sözünden alınmıştır.
16	20	yağmur	yagmur
17	15	tağar	tagar
17	Haş. 4-5	sâkin olmadığı için	sâkin olduğu için

Sahife	Satır	Yanlış	Doğru
18	8	" Sel sularının yardığı yer,,.	"Mersin ağacı yemişi„
18	9	"Kazan„	"Sel sularının yardığı yer„
18	14	kötgi	kötki
19	10	tebzedi	tepzedi
19	13	kubzadı	kupzadı
24	19	barığsak	barıgsak
24	21	keliğsek	keligsek
25	2	demektir. Oğuzlar.	demektir. Bu sıfat olarak tanınmıştır. Oğuzlar
25	2 - 3	olsun ل harfini	olsun bu anlamda ل harfini
25	8	barığlı	barıglı
25	10	keliğli	keligli
25	13	hepsi de fiilden	hepsi de bir fiilden
25	15	mevsuflar söylenmedi	mevsuflar da söylenmedi
27	4	urug	uruğ
27	10	harfi ع dan	harfi de ع dan
27	12	sökük sökti	söğük söğti
27	13 - 14	tepti	tepdi
28	12 - 13	yazdım. Bundan başka her boyun bulunduğu yeri de bildir - dim. Bizans	yazdım. İslam olsun olmasın Rum ülkesi yakınından doğuya doğru tertip üzere doğudaki Oğuz boylarının konaklarını bildirdim. Bizans.
29	10	olması, araya büyük denizlerin girmiş	olması, Çin ile aralarına büyük deniz girmiş
31	6	yılıg	yılığ
33	20	baragam	baragan
33	21	Oğuzlarla kıpçaklar	Oğuzlar
36	7	as	es
40	4	vermesi gibi.	vermesi gibi, " ne buyuruyorsun „ demektir.
40	6	aldım = ben	aldım [**] = ben
40	Haş.		[**] Bu ve bundan evvel bulunan "udhu, uva„ kelimeleri 81 inci sahifedeki "Dörtlüler„ ayrımına girmesi gerekirken nasılsa asıl metinde buraya konmuş olduğundan bozmadık

Sahife	Satır	Yanlış	Doğru
43	Haş. 5-6	" Menkus منقوص „	"Mutel معتل „
45	6	öd yılı	ud yılı
45	Haş. 2	öz	üz
51	16	ula	üle
52	7	atıç	eteç
52	22	Çocuklara	Erkek çocuklara
52	23	= yavrum ! „	=yavrum ! „. Karluk dilince.
53	4	اَغيراذاق اَمْرلدي	Gecenin durgunluğu geçtiğinde اَغيراذاق اَمْرلدي «
53	5	demektir	denir
55	1	inge	ininğe
55	5	adhız	edhiz
55	6	adhız	edhiz
55	6	adhız tağ	edhiz tağ
59	2	بنوسَليم	بنوسُليم
59	3	"Selim	"Süleym
60	17	Öpüş	Öpüş, iki kişi arasında
62	2	okuş	ukuş
62	2	okuşlug	ukuşluğ
62	13	havuza döküldüğü yer	havuzdan veya suvattan döküldüğü ağızlar
65	13	nesne. Bırakılan	nesne. Aslında bırakılan
68	23	ötük	ötüğ
68	23	ötük	ötüğ
70	2	=ıslanmış olan	=erpik ve eski olan
70	3 - 4	=ıslanmış odun	=odun
71	5	Dikenli bir otun baş tarafına da	Kel ve uyuzun kafasına da
72	9 - 10	gönderilen kumaştır	gönderilen ipek kumaştır.
75	15	para „ .	para „. " م m „ yerine " ن n „ ile de söylenir.
77	20	ewim	ewin
79	8	Kumaş	İpek kumaş
80	16	denir	diye ad verilir.
81	2 - 3	boşluğa da böyle denir	boşluk gibidir
81	28	= kır at	ala kır at.
84	11	adhığ „ dir	adhığ „ yerindedir.
85	1	belge. Oğuzca	belge, bostan höyüğü. Oğuzca.

Sahife	Satır	Yanlış	Doğru
86	2	odhlamadhıp	edhlemedhip
86	25	atasagum	atasagun
87	22	bal'a "âri„	bal'a "ارى ery„
88	19	barır musan	barır musen
90	21	eri adamların	eri bir adamın
93	17	Şarap tıpası. Şu	İçecek şeylerde kullanılan huni. Şu
93	20	tıpayı	huniyi
96	23	İki şey arasında	Bir takım şeyler arasında
99	1	yer	yer. Argu dilince
99	11	sıvanmış kel„	sıvanmış gibi kel „
100	7	Sağrak	Sagrak
101	6	Ekşi yemekten	Ekşi ve hoşmerim yemekten
101	26	Rengi sarı	Rengi kızıla çalar sarı
102	16	Arguca.	Arguca. Aslı " ارك irik „ tir.
103	14	edhlik	edhliğ
103	14	edhlik menğ	edhliğ nenğ
104	13 - 14	kimse de bir engele uğrıyarak eli boş	kimse evine eremez; çünkü acelesi dolayısıyla hayvanı yorgun düşer, eli boş
104	26	adam ölmez; keçe	adamın ayağı aşınmaz; keçe
106	1	ewlikni	ewliğni
107	21	Suyun toplandığı yer	Düden, suyun toplanıp kaynıyarak, dönerek aktığı yer
108	25	ondan üstün	andan üstün
109	8	"eşkin„ ve	"اشكن eşkin„ ve
109	11	deri.	deri, kuzu derisi.
111	25	kanatları imiş.	kanatları gibi imiş
113	1	خ ya çevrilmesi	خ ya, خ harfinin غ na çevrilmesi
114	16	agışka	oguşka
114	21 - 22	alıp güzel uğurlu mallar hazırla!„	alıp onlara güzel karşılık hazırla!„
117	4	بوزام	بوزنام
117	5	böz	bözin
117	18 - 19	işiler „ dir. "hanım„ demektir	işiler „ dir, çok kullanıldığından bu kelimeden "ى„ düşmüştür, " hanımlar „ demektir.
117	20	olarak ta	olarak

Sahife	Satır	Yanlış	Doğru
118	18	obrak	oprak
118	18	obrak ton	oprak ton
118	21	çiçeğe	bitkiye
119	6	yeri	yéri
120	21 - 22	yakınlıklarını anlatır.	yakınlıklarını, düşkünlüklerini anlatır.
122	8	Harınlaşmış at.	Harınlaşmış hayvan, at.
123	14	bolur	bulur
123	15	çocuk doğar„.	çocuk sahibi olur„.
127	13 - 14	tutmaç daha	tutmaçtan daha
129	16	Süpürge.	Kalbur, elek.
130	13	çömlek [**].	çömlek, testi [**].
134	9	اقنجو akınçu	اقنجى akınçı
135	13	örtülerine	örtülerini
137	1	Değirmen taşı üzerine konulan ağaç	Değirmende dönen taşın üzerine bindirildiği ağaç
137	9	Göbek üzerinde	Göbek karşısında
139	17	yeri	yéri
139	19	türüp	turup
142	6	كنكت	كنكت Künğüt
142	24 - 25	"ottuz içip kıkralım„	"اوتز ايجب قِقرلم ottuz içip kıkralım„
144	8	adhırdı	ödhürdi
144	11 - 12	ayırdı	seçti ayırdı
145	5 - 6	yemek, karışık yemek.	ekmek, karışık ekmek.
146	9 - 10	bunlardan bilinmesi gerekli olanlar bulunduğu	bunlardan söylenmedikçe bilinmiyenler bulunduğu
146	19	opuzluğ	obuzluğ
146	19	opuzluğ yér	obuzluğ yér
146	20 - 21	oy opuzluğ yér	oy obuzluğ yér
147	11	adhıglığ	adhığlığ
147	11	adhıglığ tağ	adhığlığ tağ
147	13	urugluğ	uruğluğ
147	13	urugluğ altun	uruğluğ atlun
148	4	ermes	armas

Sahife	Satır	Yanlış	Doğru
149	1	yermedi	yérmedi
151	4 - 5	şeyin konulduğu yer anlamına	şeyin adı verilen nesne için hazırlanması anlamına
152	22 - 23	köngül	könğül
154	21	ilaç o adamı	ilaç adamı
155	1 - 2	geyik o köpeği	geyik köpeği
160	5	uğrap	ograp
162	2	= salak	= solak
164	13	kimse	şey
167	9	Üdhü	Udhu
171	12	saçlarını	kıllarını
171	13	— ütmek).	— ütmek). Başkası da böyledir.
173	21	الشق aştı	الشدى aşdı
173	21	الشق	الشدى
173	21	aştı	aşdı
175	1	budugı	bodugı
178	18 - 19	= o kemiği bitiştirdi ve	= adam, kemiği yardı ve
184	6 - 7	demek olur. İki kişi	demek olur, "yarış„ anlamına gelir. İki kişi
184	18 - 19	İpin, ipe benzer şeylerin ayağı kesmesinde, sıyırmasında da böyle denir. Yarış	İp ve ipe benzer şeyleri kesmek ve üzmek de böyledir. Yarış
191	6	اغشنا	اغمشنا
191	7	usukmışa	usukmışka
193	10 - 11	nesne için de böyle denir.	nesne ve topluluğun dağılması için de böyle denir.
193	14	= otlar kesildi,	ekinin otları kesildi,
195	2	Tugum	Tuğum
196	13	ikliğ	igliğ
200	19	bulgalı	bolgalı
200	Haş.2	"odhundı„	"udhundı„
201	4 - 5	adam yundu ve iyileşti„	= adam temizlenmek istedi, yundu„
202	17		اوندى owundı :

Sahife	Satır	Yanlış	Doğru
207	10	bilgelige ay !	bilgelége ay !
207	11	seni	sıpı
207	12	"Hey ! sözümü	" Sözümü
207	12	eriştir, kısrağın	eriştir ve söyle, kısrağın
208	10	eritti	arıttı
208	10	eritti	arıttı
210	24	çagdı	çogdı
212	1	eşitse	éşitse
222	8	okun temrenini delmekle	oka temren deliği delmekle
224	20	" اندردى şeklinde	" اندردى indirdi „ şeklinde
226	18	yüzünğe	yüzinğe
229	1	Lâzım bir	Bu avrımdan lâzım bir
229	17	اشكرتردى eşkür - türdi	اشكرتردى üşkürtürdi
231	15	heybeyi art - makta	heybeyi hayvan üzerine artmakta
231	17 - 18	bir şeyi artmak	bir şeyi hayvan üzerine artmak
231	28	obraştı	opraştı
231	28	obraştı	opraştı
232	1	obraşur - obraşmak	opraşur - opraşmak
232	4	biliğ	bilig
232	4 - 5	biliğ obraşur	bilig opraşur
232	23	karşı koydı „ , (اترشاق)	karşı koydı „ , " ال منكا اترشدى ol manğa otruşdı = o, buna karşı geldi, benimle karşılaştı „ , (اترشاق)
232	Haş. 4	ötükrüşdi	ötügrüşdi
232	Haş. 5	ötkürüşdi	ötgürüşdi
235	8	kemiği birleştirip ayırmakta	kemiği yarıp ayırmakta
235	18	davar çevirmekte	davar, mal çevirmekte
239	1 - 2	Yağma için de böyle denir	Bu, yağma zamanında olur.
242	2	= yaralar	= yaralılar
244	16	اذا	اذا

Sahife	Satır	Yanlış	Doğru
244	17	= dağarcık	= çuval
245	3 - 4	= bük, ağaçlık	= bük, sık ağaçlık
245	14	ödhük	ödhüğ
246	10	eştildi	éştildi
246	10	eştildi	èştildi
246	12	eştilür-eştilmek	éştilür-éştilmek
247	4 - 5	Yılların ayrılması ve uzaklaşması da	Dişlerin birbirinden ayrılması da
247	26	yarıldı ve birleşti „	ayrıldı ve yarıldı „
248	3	yugrulur	yogrulur
248	7	yuğrulur	yoğrulur
250	12	= adam heybesini ardındı „	= adam hayvan üzerine heybesine yükletti, yükledi „
252	19	anğar	enğer
254	20	قازغا	قازقا
254	20	kazga	kazka
258	4	Saçlüp	Saçlup
261	4	obrattı	oprattı
261	4	obrattı	oprattı
261	6 - 7	obratur - obratmak	opratur-opratmak
263	8	işlatu	işletü
270	17	= dam gedildi	duvar gedildi
273	16	obradı	opradı
273	16	obradı	opradı
273	18	obrar-obramak	oprar-opramak
229	5 - 26	örnek : اراجغسادى er açığsadı „ , ارتتغسادى er tatıgsadı„ gibi. "Adamın	örnek: ekşi yahut acı şeye " اجغ açığ „ ve tatlı şeye " تتغ tatığ „ denildiği gibi adamın canı ekşi istediği zaman" ار اجغسادى er açigsadı„ , tatlı istediği zaman" ار تتغسادى er tatıgsadı " denir ki „ adamın
280	25	kirtkinsedi	kirtginsedi
282	10	Bir halden	Akarlarda ve bir halden

Sahife	Satır	Yanlış	Doğru
282	10-11	geçen akarlarda, başka şeylerde	geçen şeylerde
284	5-6	Arkadı	Alkadı
286	7	şeyi enine genişletti „	şeyi ülkü yaptı „
289	16	= çocuk can sıktı „	= çocuklar sıkıldı „
290	2	şaşırttı, korkuttu „	şaşırttı „
293	18	kepez	kebez
294	6-7	= su ark yaptı	= su aktı, ark yaptı
294	7	yerde yarlar	yerde ırmaklar gibi yarlar
295	2	dişi deve	iğdiş deve
298	Haş. 17	151	250
303	23	kepez	kebez
310	19	ökeledi	ögeledi
310	19	ökeledi	ögeledi
310	20	öke dedi, öke adı	öge dedi, öge adı
310	20	" öke „	" اُكا öge „
310	22	ökeler-ökelemek	ögeler-ögelemek
313	27	Uğrak	Oğrak
313	28	Ugraklar	Oğraklar
314	9-10	"kürk yapacak, sepilenecek derisi çoğaldı „	" mektup baglanacak tirşesi çoğaldı „
314	25	= su göllerde eğreklendi „	= su göllerde kaynıyarak ve akarak döndü, düdenlendi, eğreklendi „
314	28	iş elbisesi	iç donu
316	9	ırtaladı	érteledi
316	9	ırtaladı	èrteledi
316	11	ırtalar-ırtalamak	èrteler-értelemek
316	Haş. 12	irtelemek	èrtelemek
316	Haş. 13	irte	èrte
319	10	بذودى	بدودى
319	11	bedhüdi	bedüdi
319	21	uçunga	uçunğa
320	10	duvar	duvar veya hüğ
320	12-13	= onun inkära ne cür'eti var „ .	= onun ne cesareti var „ . Bu danma yoluyla söylenir.

Sahife	Satır	Yanlış	Doğru
323	1	: Vakit.	: Vakit. Oğuzca.
323	3	: " بوجرك دا.	: Yüz yüze, karşı, Oğuzca. " بوجرك دا.
328	14	renklerde bir	renklerde ve bir
328	14-15	obartmak için, sıfatı	obartmakta, sıfatı
331	7	Şöyle ki, baharı	Şöyleki, göğü
331	26-27	, atmacaya	kartala
332	5	"Kızkuş,	"قزقش Kızkuş„
332	23	etti	étti
333	12	etti	étti
333	14	etmedi	étmedi
333	27	: Ağaçlık	: Sık ağaçlık
334	8	: Keçiyi	Oğlağı
337	12	yik	yég
338	5	tum	tüm
338	6	tum	tüm
341	25	südhti	sudhtı
342	16-17	Öbür	Bütün
342	17	"böri, ye "kurt,	"böri„ ye de "kurt„
342	20	etti	étti
346	3	: Öküz yılı	: Sığır yılı.
348	15	اردی denir	اردی = ters ters urdı„ denir
352	12	Munğer	Munğar
353	13	ortası„ .	ortasında olan genç„.
356	1	öke	öge
356	5	öke	öge
356	8	çarpışmadır.	çarpışmadadır.
357	9	, meyhane.	, meyhane ve dükkân.
361	12	: Bögür.	: Böğrek, böbrek.
362	24	ökilse	öklise
366	4	köküz	kögüz
367	9	buluş	boluş
367	10	buluş	boluş
368	24	söküş	sögüş
369	10	birbirine yan bakamaz„.	birbirine bakamaz„.
369	20-21	:Ok yapmak için kesilen ağaç, huş ağacı.	: Okları perdah etmek için koğuş-huş-ağacından yapılan aygıt.

Sahife	Satır	Yanlış	Doğru
373	10	puşuğ	buşuğ
373	10	puşuğ puşdı	buşuğ buşdı
374	19	sap sarığ„denir.	sap sarığ„ denir. İnsandaki safraya da yalnız olark "سَرِغ sarığ„ denir.
374	22	sarı renge de, birleşik .	sarı renkli olana da, birleşik
377	16	evinin (hâle'nin)	evinde (hâle'de)
378	23	puşak er	buşak er
378 Haş. 8		1; III, 6, 9.	1; III, 12, 6.
379	2-3	pışığ „ derler.	pışığ„ yerinde böyle derler.
379	7-8	bir şeyin içerisinde bulunup ta bilmiyormuş	bir şeyi bilip te bilmiyormuş
379	11	Oğuzların	Arguların
380	2	: Pamuk.	: Pamuk. Oğuzca.
381	1	çapak	çabak
381	1-2 arasına		جبق ار çabak er: Soysuz, mayası bozuk, sütsüz adam.
384	11	: Çavdar.	: Bir çeşit kaba darı.
384	13	çavdar başının	darı başının
384	18	: Kitap.	: Kitap, mektup, yazılı şey.
384	19	: Yazma; bu	: Yazma, yazı; bu
385	1	bezik	beziğ
385	6	iplikler; püskül.	iplikler, ipler.
385	8	bezik	beziğ
385	10	püsük	püsüğ
385	19	belek	belék
386	10	Şu savda	Şu sözde
386	13	titik	titiğ
387	9	: Deşik, yarık.	: Taşağı yarık;deşik, yarık
388	15	çerik	çeriğ
388	17	çerikde	çeriğde
388	23	: Keçiyi	: Oğlağı
390	17	: Köprü. Nitekim	: Köprü, geçit. Nitekim
390	23	keçik: Sağrı, iki adamın bir hayvana binmesi.	köçük : Sağrı, bir hayvana binen iki adamdan arkadaki.
391	1	ködük	küdük

Sahife	Satır	Yanlış	Doğru
391	1	ış ködük	ış küdük
391	8	közek	küzük
391	11-12	Kumaş, kumaşa benzer şeyler dokuyanlara	İpek kumaş ve benzeri şeyleri dokuyanlara
392	1	: Arka; gölük	: Arka; bu, gölük
392	2	bir hayvan.	bir hayvan demektir.
392	6	künek	könek
392	17	: Sünnet edilmiş	: Sünnet edilmemiş
392	21	koyun„	koyun„. Bir dilde.
395	1	قَزِلْ	قزل
397	2	cemi gösteren	cemi silâhları gösteren
400	22	: Düğün.	: Düğüm.
401	28	: Atın sağ ve sol dulunundaki kemik.	: Gemin iki yanında bulunan parçalar.
402	12	çoban	çupan
402	13	: Yiğen, hala oğlu.	: Yiğen, hala ve teyze oğlu.
403	12	"vakit„ ve "zaman„ anlamına da	" vakit ve zamanda şart„ anlamına da
408	13	bélek	belék
409	1	küşik	köşik
409	12	: Türklerin	: Maymun. Türklerin
409	18	"sovan„	"sogan„
409	21	erkeklik	çiftleşme
411	23	paçak	baçak
416	6	pürte	burta
418	8	bükde	bügde
421	15	آلْب	آلْب
423	21	bir ottur; göz	bir otun suyudur; göz
424	6	: Üzerinde külâh	: Üzerinde, külah
427	18	kutkı	kotkı
427	18	kutkı er	kotkı er
428	18	denir. Uygur	denir ki "bilgin, akıllı, hakîm bey„ demektir. Uygur
430	12	kütki	kötki

Sahife	Satır	Yanlış	Doğru
430	27	: Karabiber, darifülfül.	: Darüfülfül.
431	20	keşür	geşür
432	26-27	olarak birisini kullanmazlar.	olarak "يغلاق. Yawlak kelimesini kullanmazlar.
434	17	begni	bekni
442	8	çergeşür	çerkeşür
447	20-21	dayanılan her nesne	dayanılan ve kendisiyle bir şey durdurulan her nesne
448	3	küzegü	közegü
448	4	küzegü	közegü
448	15	kepeli: Gece kuşu, yarasa.	kebeli : Işık etrafında geceleri uçan kelebek, pervane, evelek.
449	11	kırıntısı.	kırıntısı, soyuntusu.
454	22	: Yaban	: Karamuk, yaban
460	18-19	kavşıtında olan su birikintisi. "قتلشق	kavşıtında suyun karışması. Buna "قتلشق
462	1	olması.	olmasından sonra bu gibi şeylerde olan girinti ve çıkıntı.
462	14	tartıgçı	tartığçı
463	22-23	soğuk„ ; çünkü ondan yakınları çekinirler.	soğuk„ ; bu, ölümden sonra yakınları ondan çekinir demektir.
465	1-2	kendi yaptı, başkasına bırakmadı.„ Bu,	kendi yapar da başkasına bırakmazsa„. Bu,
465	21-22	: Deve derisinden ayak kabı yapılan parça, çarık.	: Kesilmiş hayvan derisinden çarık yapılan uçlar.
467	9	sayrab	sayrap
467	22-23	ihtiyarlığında	gençliğinde
469	14-15	: Kurutulmuş şeftali ve üzüm. Karlukça	: Kurutulmuş kaysı ve üzüm gibi meyvalar. Karlukça
470	5	çomguk	çumguk
470	7	çomuk	çumuk
473 Haş.	10	بُاْج	تبُاْج

Sahife	Satır	Yanlış	Doğru
474	20	: İlmik, kenet.	: İlmikli ip, kement.
478	6	Selçuk	Selçük
479	3	tuşag	tuşağ
479	8-9	=kamışla kamışa benzer gevrek olan her nesne.	= kenevir ağacı ve başkası gibi her gevrek olan şey.
381	6	: Karabiber.	: Darüfülfül.
381	9-10	benzer dolu olan kapların hasıl ettiği	benzer kapların dolunca hasıl ettiği
483	1-2	, ergenselik [*].	, ergenselik [*], yüzde olan çiğit hastalığı.
483	22	kibi	kipi
488	9	xoçünek	xüçünek
489	20	: Küp ve ibrik gibi şeylerin kulpu.	: İbrik ve benzeri şeylerin emziği.
492	11	sundurida	sundurıda
492	Haş. 10	mandır	mendir
495	15	kutuzluk	kutuzluğ
495	15	kutuzluk er	kutuzluğ er
495	25	tapugluğ	tapuğluğ
495	25	tapugluğ er	tapuğluğ er
495	28	tatıglığ	tatığlığ
495	28	tatıglığ nenğ	tatığlığ nenğ
497	15	= bademi olan	=fındığı olan
497	23	kadeh „.	kadeh, çanak„.
497	24	= bağırlı	=boğazı urlu
502	2-3	hayvanın ard ayağı için	hayvanın ökçesi için
503	12	: Satılık.	:"ساتغلق نانك satıglık nenğ=satılık nesne.
507	13	"yün sahibi„	" keçe sahibi„
507	17	teküzligi	teküzliği
509	1	"keçe sahibi„	"yağmurluk sahibi„
510	2	biliglik	biliğliğ
510	2	biliglik kişi	biliğliğ kişi
510	13	بلنجك bilinçek	بلنجك نانك bilinçek nenğ
510	18	: İki parçadan	: Bir parçadan
513	21	Oğuzca	Uygurca.
516	12	تبرغان topurgan	تبرغان يير topurgan yér

Sahife	Satır	Yanlış	Doğru
518	9-10	: Yağla yuğrulan bir ekmek hamurudur,	: Hamuru yağla yoğrulan bir ekmektir,
518	16	damlar„	damlar, kanar„
523	2-3	şişen ve yere yayılan	şişen ve yıkılıp yere yayılan
525	18	سوزن	سوزك
525	19	sözün	sözüğ
525	Haş.1	küwürgen	küwürken
525	Haş.2	kewürgen	kewürken
525	Haš.3	küwürgen	küwürken
525	Haş.3	kümürgen	kümürken
529	6	tiner	tınar

C İ L T II.

Sahife	Satır	Yanlış	Doğru
3	15	atın	atnı
6	27	= duman koptu, duman çıktı	= duman, sis koptu, duman, sis çıktı„
7	27	kazdı „	kazıdı„
16	27-23	burunduruğu burun yumuşağına taktı.	yuları burunsalığa taktı.
16	28-29	burun yumaşağına	burunsalığa
17	11	= kuş indi,	= kuş süzülüp indi,
17	19	kartal	kerkes kuşu
17	Haş.2	kartal	kerkes kuşu
22	21	sütlü keçiye	dişi koyuna
23	19	çakılsa duman tüter, söz	çakılsa ateş tutuşur, söz
31	23-24	Bu kelimelerin yapısı arapça kelimelerin yapısına	Bu dilin yapısı Arap dilinin yapısına
37	15	kılınır. Âhengi	kılınır. Kendisinde ك bulnanlarla âhengi
39	19	mastar asılların	mastar kurallarının
46	15-16	aytanılan işten haber	aytananın işinden haber

Sahife	Satır	Yanlış	Doğru
47	21-22	gelir. Bir fail, kendisinden çıkan fiilin nasıl	gelir. Kendisinden sade fiil çıkan fail sıygasının nasıl
49	12	çıkmıştır.	çıkmıştır. Kuralların bir yolda olması yeğdir.
54	22	çıkar. Bu,	çıkar. Az olan, çok olan şey üzerine bina edilir. Bu,
55	21	ve	ve imaleli kelimelerde
55	22	istiyor„ , "o,	istiyordu„ , "o,
57	25-26	gizlemiş idim„	gizlemişim„
58	1	kurmuştu „	kurmuş„
58	23	mastar	sıfat
62	22	,ben sonra böyle gördüm„ demektir.	, ben böyle sanırım„ demektir.
65	16-17	begesidir, kurala	belgesidir, bu ز dan sonra "ن men„ kelimesini söylerler, kurula
65	26	, ikinci	, üçüncü
75	10	kaşığı	kepçeyi
80	1	çıktı; taşacak	çıktı, örttü; taşacak
83	24	tıgdı	tığdı
84	20-23	=at tökezidi„, (karnının şişkinliginden dolayı at tökezidi)	=at yıkılıp yere yayıldı„, (karnının şişkinliğinden ve buna benzer şeyden dolayı at yere yıkılıp yayıldı)
85	1	tökezimez).	tökezimez, yüz üstü düşmez).
90	10	Er toklukun sögüşdi	Ortaklıkın söküşdü
91	9	edhgülükün	edhgülügün
91	11	savındaki	sözündeki
93	6-7	mal yağma etmekte birbirleriyle	malı zorla almakta birbirleriyle
93	23	sık	çift
99	6	baktı„	bakıştı„
102	14	=yuğurulan	=yoğurulan
102	28	. Barışık bulunan iki	. Barış yapmak için iki
103	27	öter	utar

Sahife	Satır	Yanlış	Doğru
106	16	tekişdi	tegişdi
107	9-10	birleşmişlerdir.	birleşmiştir.
110	10	(Gadre uğruyan bir	(Gadreden bir
112	14	danıştılar„.	danıştılar, işaretleştiler„.
121	5	ökür	ügür
122	24	yuğruşur	yogruşur
122	27	yuğruşur„.	yoğruşur„.
130	2	bir şey düğümlenirse	bir şey başkası tarafından düğümlenirse
131	15	şeyler yıkılırsa	şeyler başkası tarafından yıkılırsa
134	2	tüğün	tügün
140	9	kotkulıkın	kotkılıkın
147	5	özinge	özinğe
149	5	özinge	özinğe
149	6-7	başına sütten yağ	başına yağ
150	20	özinge	özinğe
151	21	özinge	özinğe
154	20	kuvvetli	kutlu
155	12	özinge	özinğe
157	18	özinge	özinğe
159	8	özinge	özinğe
160	26	sığındım	sıgındım
170	25-26	=gök bulutlarla örtüldü, büründü„ ,	=gök şiddetli yağmur yağdırdı „,
173	11	fiile	mefule
180	16-17	Yükten hayvanın sırtı çökerse ve yağır olursa yine böyle denir;	Yağırlı at veya hayvan yükten belini böyle çökertir;
184	28	tüğün	tügün
185	Haş.8	"sayıştırdı„	"sayışturdı„
190	25-26	bir şeyi boyanın rengi bozarsa	bir şey boyanın rengini bozarsa
191	17	kimse	şey
191	27	döğüp	döğdürüp
195	17	köstekletti„.	köstekletti ve yıktırdı„ .
199	20	, bunun ikinci tadiye	, bunun tadiye

Satır	Sahife	Yanlış	Doğru
199	23-24	kelimesi ikinci derecede müteaddi kılındığı takdirde	kelimesine ikinci "ر" geldiği takdirde
200	8	ر harfi ت ye,	ر harfi ع a ve sert kelimede ت ye,
202	5-6	göründü" demektir.	göründü "yahut" bu işi kendi kendine yaptı" demektir.
202	7-8	İkincisi : Başlı başına kendi kendine bir iş yapmaktır. Bu yolda	Daha çok kullanılan ve bu yolda
209	22	türkünün	terkinim
221	Haş.4	226,10	326,1
212	10-11	yürümede, gitmede, durmada yarıştı);	yürümede, dileğe doğru gitmede durmadan yarıştı);
213	6	olar	ular
213	7	=onlar hepsi ıslık	=erkek keklikler hepsi birden ıslık
214	10-11	boynuna saldırdı). Salıdırışma için	boynunu çiğnedi). Karşılıklı büyüklük satma için
220	19	onlar birbirinden yüz çevirdi";	onlardan her biri arkadaşı tarafını diledi" ;
227	4-5	ایش برشدی ış buruşdı=	ایش بربشدی ış burbaşdı=
229	24-25	,(onda edep ve fazilet kalmaz).	,(edep ve fazilet olmıyan kimseden kut ve devlet uzaklaşır).
232	5	yol görüldü".	yol bakıldı, düşünüldü".
234	Haş.2	ulma	olma
236	6-7	için ok bir ağaç parçasıyla sürtüldü);	için ok huş ağacından yapılmış bir aygıtla sürtüldü);
242	16	tıydı".	tıyındı".
245	24	özinge	özinğe
247	22	mindin	mendin

Sahife	Satır	Yanlış	Doğru
248	3	özinge	özinğe
254	15-16	özinge	özinğe
260	28-29	kılınmamıştır". "كرمندى	kılınmamıştır. İki harfli kelimelerde ilk harf esre olursa olduğu gibi bırakılır. "كرمندى
261	7	Ben bunu iki harfi ayrımda söyledim.	Bu söylediğim iki harfliler hakkındadır.
262	8-11	tilimsindi", بچاك بلمسندى biçek bilemsindi" sözlerinde olduğu gibi ki, "kayış diler göründü, "bıçak biler göründü.demektir. Burada ل harfi	tilimsindi "gibi ki "kayış diler göründü" demektir. "Bıçak biler göründü" anlamına gelen" بچاك بلمسندى biçek bilemsindi" sözünde ل harfi
272	11	=adam işte kızdı, öğüt	=adam işe düşünmeden girişti, öğüt
272	15	=kızan adamın	=düşünmeden işe girişen adamın
273	13	kışlaglandı	kışlağlandı
273	13-14	kışlaglandı	kışlağlandı
273	15-16	kışlaglanur -kışlaglanmak	kışlağlanur - kışlağnmak
281	Haş. 9	tutıkmak	tutukmak
281	Haş. 13	يتودج طه	يترودج طه
281	Haş. 13	يتودج	يترودج
293	24	kuruğjin	kurugjin
293	Haş.2	kuruğjin	kurugjin
300	25	keçitti	kéçitti
300	25	keçitti	kèçitti
300	26-27	keçitür - keçitmek	kéçitür - kéçitmek
301	20	Bu, yukarıda geçtiği üzere ر harfinin	Bu, ر harfinin
303	Haş.5	çergeşip	çerkeşip
311	5	ölügni	ölüğni
313	9-10	kendine	onlara

Sahife	Satır	Yanlış	Doğru
318	13-14	salim (harfi illetsiz) olan ismi fail	doğrudan doğruya sade fail olan
320	22-23	Bu yol, salim failde, birinci yoldan daha yakındır.	Bu yol, sade faildeki birinci yola daha yakındır.
325	1-2	Fiil, işliyenin kendisi için yapılma anlamına gelirse menkus	Fiil, aslında mütaddi olursa menkus
329	2-3	=ok hedefi, amacı deldi, geçti„.	=ok hedefin, amacın bir yanına dokundu, geçti„.
329	9-10	işlemeğe azmettiği bir işi terke teşvik	işlememeğe azmettiği bir işe teşvik
332	28	bitirdi ve işten vaz geçirdi„;	bitirdi ve ondan vazgeçti, bıraktı„;
341	16	korunması için-	bohçası gibi-
343	Haş.2	يتحرزى	يتحذّى
344	4	taglattı	tağlattı
344	4	taglattı	tağlattı
344	6	taglatur - taglatmak	tağlatur - tağlatmak
345	14	çıglattı	çığlattı
345	14	çıglattı	çığlattı
345	18	çıglatur - çıglatmak	çığlatur - çığlatmak
347	5	"…. sen „	" سن sen „
349	27	reddettirdi„,	tekrar ettirdi„,
349	28	reddettirdi).	tekrar ettirdi).
353	27	şeye tükürdü„.	şey yüzünden tükürdü„.

CİLT III.

Sahife	Satır	Yanlış	Doğru
6	22	çekildi,	açıldı,
8	23	yıgacı	yıgaçı
9	9	yağırlık	yagırlığ
9	13	yunt	yund

Sahife	Satır	Yanlış	Doğru
10	14	يُزْ yumuz	يُزْ yumuz (yumız):
11	3	edin üdürme	adın ödürme
11	15	يقش	يُقش
11	20	يقشلك	يُقش لك
11	20	يَقَش	يَقَش
16	12	"baharda ye„	" ancak bakarda ye„
16	20	olmaz„.	olmaz". Gençlerden biri bir suç işler de kınanırsa bununla özür diler.
17	10	Tuş	Tüş
18	8	yitiğ	yitik
18	8-9	yitiğ	yitik
23	2	kibi	kipi
23	14	yilin: İnek	yélin: Kısrak
25	17-18	Pişirici bunu sen kırdın diye adamı itham	Pişiriciyi bunu sen kırdın diye adam itham
26	11	zaman bir iple	zaman taylar bir iple
26	13	onun	tayların
27	5	يقا	يَقا
31	3	yıkanması.	yıkantısı.
33	16-17	konuktur	yolcudur
33	21	konuktur	yolcudur
38	21	obrak	oprak
40	24	: Çiriş.	: İri öğüdülmüş bulgur ve buna benzer şeyler.
40	25	: Yarma, bulgur. " يرمش اون "	: " يرمش اون "
43	22	görün. Kötülükten dilini gözet;	görün. Dilini yavuz gözet;
46	8	öğüt	ögüt
53	2	yağmur	yagmur
59	14	atış	atıcı
61	2-3	Yağmur ve dolu	Kar ve dolu
61	20	kibi	kipi
65	2	kirüb	kirüp
65	17-18	, kendi derenin	, derenin

Sahife	Satır	Yanlış	Doğru
67	17	يُزُردِي	يَذُردِي
68	2	Àçrub	Àçrup
68	2	öşerib	öşerip
69	1	Ündeb	Ündep
71	17	bolub	bolup
71	20	Kizleb	Kizlep
72	3	konuklıyanın	konuklatanın
72	7	, on koyunda	, yirmi koyunda
80	26	(Gadre uğrıyan bir	(Gadreden bir
85	5	, konuk	, yolcu
85	7-8	: o, beni yeniden diriltti ; benim	: o, bana selâm verdi ; benim
85	11	; o, misafirdi,	; o, yolcu idi,
87	26	eflenip	ewlenip
91	22	inğek	ingek
96	13	ewinge	ewinğe
96	20	yipar	yıpar
97	9	يلتردي	يَلتردي
98	1-2	yapıştırttı,, .	yapıştırdı,, .
101	22	atla erişmekte	at eriştirmekte
106	14	kez kerip kimtür anı yıgdacı	kezgerip kim turanı yıgdaçı
115	12	=adam cesaret	=adam zorla cesaret
120	16	kumaşı	ipekli kumaşı
120	24	vilâyetten	avludan
121	7	inğek	ingek
122	2	Asıl olan evvelki anlamdır.	Öncekinin aslı bundandır.
123	24	Reze	Zırh
123	Haş.4-5	Dv. III. 276,12	Dv. II, 276, 12
128	1	çağ çuğ	çağ çoğ
128	1	çağ çuğ	çağ çoğ
128	31	etti	étti
129	3	kığ	kıg
129	22	etti	étti
130	13	: Az.	: Az. Oğuzca.
130	15	etti	étti
135	15	: İki ögüz arasında	: İki Öküz sınırında
138	17	olabilir.	olabilir; Poliçe.

Sahife	Satır	Yanlış	Doğru
139	Haş.14	II, 26, 7	II, 62, 7
139	Haş.17	II, 63, 8	II, 69,8
144	1	yigi	yiği
147	27	yiğde	yigde
149	26	-sarılığı	-sarplığı
150	17	Türkçe olan	Türkçe "şehir„ demek olan
150	24	Hazar	Hazer
155	4	öğüt	ögüt
156	13	talu	telü
158	10	Hey, benim sözümü bilgelere eriştir,	Benim sözümü bilgelere eriştir ve söyle,
161	1	inanma	ınanma
163	2	kağut	kagut
164	3	: Şarapta bulunan.	: İçilecek şeyde bulunan
165	3	kavuk	kavık
173	2	kupuz	kubuz
173	20	gibi ince ince kesilir; tencerede	gibi inceltiler ; tencerede
174	1-2	kandil ucu	çırakman
174	8	diviti ve buna benzer şeyler.	diviti ve başkaşı, başka divitler.
174	11	ekeme :	ikeme :
175	20	sarhoş	şaşkın
176	4-5	Bunun, sevinç ve eğlence günü demek olan	Bunun, halkın sevinç ve gezinti anlamına kullanmakta oldukları
176	6	bozulmuş	çevirilmiş
176	6-7	sanıyorum. Çünkü	sanıyorum. Bayram günü ise sevinç günüdür. Çünkü
184	18	alacağını	borcunu
186	3	ayla	eyle
193	3	etti),	ettirdi),
195	19-20	gecikti„ ,	geciktirildi„ ,
197	13	meyva	maya
207	9	ça :	ça, çe„ :
207	14	çü :	çü, çü„ :

Sahife	Satır	Yanlış	Doğru
208	18-19	yüzünden, öbür arkadaşlarına kızarak konuş-mıyan kişi	yüzünden kızarak öbür arkadaşlarıyla konuşmıyan, hınç besliyen kişi
209	Haş. 10	tağ tapa	tağ taba
211	2-3	Bu, bazı kimse-lere de lâkap olur ve	Buna lâkap olarak
211	6	şu:	şu, şü:
212	3	-mefulu bih	-mefulu bih gayri sarih
212	21	vardı, o, eve	vardı„. Bu edat "de„ anlamına da gelir "ال اكا كردى" ol efge girdi = o, eve
213	24	dahi ى harfi الف e	dahi الف harfi ه ye
214	25	tirsen	térsen
217	8	: Başı uzun ve sivri olan	: Başı sivri, uzun olan
218	7-8	İçerisinde ağı bulunursa kap-taki çorbanın üzerine konduğu zaman	İçerisinde bu bulunduğu zaman
223	4	: Karış.	: Arış.
223	8	karışı	arışı
223	15	: Dikenli tel, de-mir diken. Kıp-çakça.	: "Demir dikeni„ adı verilen bitkinin meyvasıdır ki "putrak„ veya "pıtrak„ denir. Kıpçakça.
232	7	buldum).	buldum, durdum).
233	15	teyü	téyü
233	16	Ödhlüg	Ödhlek
234	16	جغى çoğı:	جى çamı:
236	4	mışmış	kişniş
238	20	cıgay	çıgay
239	1	cıgay	çıgay
239	15	قُرُو	قَرو
240	Haş.3	I, 318, 17.	I, 378, 17.
241	18	جبك قرقوى	جبك قرغوى
243	9	dört harflilèr	dörtlüler
245	20	meyletmedin,	meylettirmedin,
247	17	koyun	koyunu

Sahife	Satır	Yanlış	Doğru
251	11	tapgın	tapğın
253	21-22	yeri aradı, bir aradı„. Başkası	yeri ve yere benzer şeyi bir nesne aramak üzere eşti„. Başkası
253	Haş.3	üstün	esre
255	1	aygır	pohur
260	4	elbisesini	elbiseyi
260	18-19	askeri dağıtıldı„.	askerini dağıttı„.
261	2	kelime	hüküm
265	19	körmekin	körmegin
272	1	bükdenğ	bügdenğ
272	2	karşü	karşu
272	23	alımla	almıla
273	1	ewinge	ewinğe
277	22	= o, ağacı bo-ğum boğum kes-ti„. Başkası	= o, ağaçta kertik yaptı„. Başkası
278	13	İkler	İgler
278	16	hastalar	hastalıklar
281	5	ol	ok
287	18	kewşem	kewşek
288	16	konuk	yolcu
288	19	misafir	yolcu
290	18-21	— karwamak). Yukarıda söy-lediğimiz gibi yumuşak ڭ yi و a çevirmek caiz olan her yerde "قرواذى karvadı„ dahi denir.	— karwamak). "قرواذى karvadı„ dahi de-nir. Yukarıda söylemiş olduğumuz gibi yumuşak ڭ bulunan her yerde onu و a çevirmek te olabilir.
294	21	tugladı	tuğladı
294	21	tugladı	tuğladı
294	23-24	tuglar-tuglamak	tuğlar-tuğlamak
295	19	yangan	yanğan
297	7	erning	erinğ
298	14-15	Bir kimseye ay-tarken büyükle-mek istenirse	Aytamada çok kere

Sahife	Satır	Yanlış	Doğru
301	27	sügül	sükül
303	12	Yerge	Yérge
303	21-22	tancgadı	tançgadı
303	Haş. 3	yencdi	yençdi
309	12	"Misafir	"Yolcu
309	13	; işim	; eşimin
309	14	ağlamaktır„.	ağlamaktayım„ .
309	15	misafir	yolcu
309	25-26	ى harfini الف	الف harfini ى
310	24	tawarın	tavarın
319	6		[Bu satır çıkarılacak]
329	9-10	dört harfli olan üçlü isimdir.	dörtlü (nakıs) olan üç harfli isimdir.
332	2	böğrüne	böbreğine
332	4	kuzayından	, solundan
337	1	Aslı	Doğrusu
338	11	tawarığ	tavarığ
339	21	sağdı	sagdı
340	10	belekledi	belékledi
340	10-11	belekledi	belékledi
340	12	belekler-beleklemek	belérler-beléklemek
342	4	deveye ayağiyle	deve, ona ayağiyle
345	10-11	Ikincisi: Anlamı, adı söylenen manasına olan	İkincisi : Bahsedilen kişiyi veya şeyi söylenen anlamına gelen
347	11	"fıstık„	"fındık„
343	3-4	arasında - söylemiş	arasında fark - söylemiş
350	19	düğümlendi„	düğmelendi„
353	2	= o, sağrı derisini gön yaptı„,	=o, kaba deriyi sertleştirdi „ ,
354	22	etti	étti
355	11	barır	bérir
357	5	etti	étti
357	8	çınğ etti	çing étti
357	14	etti	étti
357	17	etti	étti
357	24	gel„	yürü
358	2	etti	étti

Sahife	Satır	Yanlış	Doğru
358	4	etti	étti
358	7	etti	étti
365	7-8	sefere çıktığında onlara yemek ve yemeğe benzer verilen armağan	sefere ve buna benzer yerlere çıktıklarında verilen yemek ve ipek kumaş gibi armağan
365	Haş. 10	واطرب	قاطرب
366	5	etti	étti
367	22-23	süngüki	sünğügi
368	3	DÖRT HARFLİLER	DÖRTLÜLER
370	13	etti	étti
370	17	ettürdi	éttürdi
371	18	Cehiz	Mihir
371	21	= cehiz veren	= mihir veren
371	22-23	adam cehiz verirse	adam mihir verirse
372	6	Ugrar	Ograr
372	7	cehiz	mihir
372	10	cehiz	mihir
372	14	gölünğ	kölünğ
375	8	DÖRT HARFLİLER	DÖRTLÜLER
382	12	igdiş	ikdiş
384	1	danğal	dangal
384	3	yenğeç	yengeç
391	7	gönğülge	könğülge
392	22	قنكرماك	قنكرماق
396	14	DÖRT HARFLİLER	DÖRTLÜLER
397	3	şikâyet	siâyet
397	6	DÖRTLÜLER	DÖRT HARFLİLER
399	18	er şka	er ışka
400	13	isiğ	isig
401	12	durup	turup
402	15	redetti",	ikircimledi
405	19	böyle denir,	böyledir,
408	22	DÖRT HARFLİLER	DÖRTLÜLER
412	11	sıcgan	sıçgan

Sahife	Satır	Yanlış	Doğru
412	16	[*]	[**]
414	3-5	geçerek karakola gelir. Zülkarneyn'in geçtiğini bu gözcü karakol Hakana haber verir. Hakan	geçer, gözcüler geceleyin Hakana gelerek Zülkarneyn'in suyu geçtiğini haber verirler. Hakan
415	7	Bu ikiler	Yirmi ikiler
415	12	derler, "aç kal„ demektir.	derler, "kalın, bekleyin„ demektir.
417	Haş. 5	Dv. II, 167,16	Dv. II, 168,16
420	26	yıgıt	yigit
421	1	göründü). Aslı	göründü, korkup çekinmez oldu). Aslı
421	1-2	Bu fiiller müteaddi yapılmak istenilirse köke	Kendisinde iki sâkin bulunan fiiller iki failden aşımlı yapılmak istenirse köke
426	15	körmekinçe	körmeginçe
428	6	égirtti	egirtti
428	7	égirtti	egirtti
428	10	égirtür-égirtmek	egirtür-egirtmek
430	15-16	Her hangi şişkinlik kabartı yaparsa yine böyle denir.	Bu, şişlik yüzünden kabartıların artmasıdır.
[illegible]	[illegible]	öğüt	ögüt
441	12	DÖRT HARFLİLER	DÖRTLÜLER
447	12	DÖRT HARFLİLER	DÖRTLÜLER
452	3	12 inci günü	10 uncu Pazartesi günü

A

+ **a** = şaşalamayı anlatan bir edat. *[Pek; Caf., U.].*
I, 39 - 10;

— **kıl** — = şaşırtmak, şaşalatmak.
— **kıl - dı** I, 39 - 11;

aba = ayı (Kıpçakça). *[Rad., Sag., Koy., Kaç.].*
I, 86 - 13;

+ **aba** = baba (Tibet dilince). *[Rad., Alt., Tel., Sag., Şor., Çağ.].*
I, 86 - 14;

+ **aba** = ana (Oğuzca). *Bk:* **apa** (Karluk Türkmenlerince). ana
I, 86 - 11;

+ **aba başı** = dağlarda yetişip dağlıların yediği hıyar gibi dikenli bir ot; yer mürveri, cannabis sativa.
I, 86 - 19;

+ **abaçı** = umacı, bununla çocuklar korkutulur; ağır basma, kâbus.
I, 136 - 13;

+ **abakı** = bostan korkuluğu. *Krş.: Rad., Kr.; A. D. D. — abak.*
I, 136 - 22;

abalı = bir şeyi az görme ve azımsama zamanında söylenen kelime.
I, 137 - 11;

+ **abanğ** = "eğer" anlamına şart edatı. *[Rad., Uyg.; Caf.; K. B.].*
I, 134 - 12, 134 - 13, 399 - 22, 442 - 5;
II, 209 - 20;

abı — = gizlemek, örtmek.
III, 250 - 18;
— **dı** III, 250 - 14;
— **r** III, 250 - 18;

abıd — = gizlemek, saklamak. *Bk:* **abıt** — .
— **dı** I, 216 - 10;

abıt — = gizlemek, saklamak, örtülmek. *Bk:* **abıd** — .
I, 206 - 19, 216 - 14;
— **tı** I, 206 - 15;
— **ur** I, 206 - 19, 216 - 14;
— **gan** = daima gizliyen, saklıyan.
I, 154 - 14, 154 - 15;

aç = aç, karnı tok olmıyan. *[Rad.; Caf.; İd., Hou.].*
I, 79 - 3, 79 - 4, 387 - 24, 452 - 19, 453 - 3;
II, 227 - 8;
— **ka** I, 75 - 25;
— **ığ** I, 517 - 7;
— **lık** = açlık.
I, 114 - 3;

aç = çağırma, ünde, ünlem edatı.
I, 35 - 12, 35 - 13;

aç — = açmak; aramak; fethetmek. *[Rad., Alt., Tel., Taran., Soy., Kg., Kr., Uyg.; Caf., P. P., T. T., U., USp., Man.; Müh.; İd.]. Krş.: Yak. - as* — .
I, 163 - 27;
— — I, 358 - 20;
— **dı** I, 163 - 26;
— **ar** I, 163 - 27, 354 - 9;
III, 18 - 3, 217 - 2, 234 - 7;
— **ıp** II, 188 - 11;
— **tımız** III, 235 - 14;

aç — = karnı açıkmak. *[Rad., D. Tür., Kr., Kaz., Uyg.; Caf., T. T., An. İnd.; Müh.; İd.]*
I, 172 - 7;
— **tı** I, 172 - 6;
— **ar** I, 172 - 7;
— **ıp** I, 283 - 11;

açı = yaşlı kadın, hanım nine (Barsganca). *Bk:* **eçi**. *Krş.: Rad. Çağ. — aça = ana.*
I, 87 - 3;

açı — = ekşimek, - yara, vücut - acımak. *[Rad., Kr.; Caf., T. T., An. İnd.; Müh.].*
III, 252 - 19;

— **dı** III, 252 - 16;
— **r** III, 252 - 18;

açığ = nimet içinde yaşayış.
I, 63 - 7;
— **lığ** I, 147 - 3, 147 - 6;
— **lığ tut** — = iyi gıdalar ile beslemek.
— **lığ tut** — — I, 63 - 8;

açığ = Hanın bahşışı.
I, 63 - 5, 63 - 6;

açığ = acı, acı olan her nesne; ekşi. *[Rad.; Caf., Man., U.]. Krş.: Ayb. — açık.*
I, 63 - 10, 279 - 25;
II, 75 - 13, 299 - 25, 311 - 15, 311 - 19;
III, 272 - 23;
— **lık** = acılık. I, 150 - 1;
— **lığ** = ekşili, içine konanı ekşiten. *Bk;* **açığlık**. *[Rad., Çağ., Taran.; A. D. D.; Tar.].*
I, 147 - 8;
— **lığ küp** = içine konanı ekşiten küp, içinde ekşi bulunan küp.
I, 147 - 8;

açıgsa — = canı ekşi istemek.
I, 302 - 27;
— **dı** I, 279 - 25, 302 - 25;
— **r** I, 302 - 26;

açıgsı — = ekşimek; acılaşmak.
— **dı** I, 282 - 7;

açık = büyük kardaş. *Krş.: Rad.; Ver., Alt., Tel. — açı; Koy. — aça.*
I, 64 - 27;
— **ım** I, 65 - 1;

açık — = acıkmak. *[Rad., Kr., Kaz.].*
I, 190 - 26;
— **dı** I, 21 - 2;
— **tı** I, 190 - 24;
— **ar** I, 190 - 26;

açıl — = açılmak. *Bk:* **açlın** — (Başka bir söyleyişe göre). *[Rad., Alt., Tel., Sag., Kg., Kr., Az.; Caf., T. T., USp.; Müh.; İd., Hou.].*
I, 194 - 4;

— **dı** I, 193 - 27, 194 - 1;
II, 122 - 3;
— **ur** I, 194 - 4;
— **mas** II, 71 - 14;

açın — = doyumluk ve yem vermek, açınmak; açılmak; açar gibi görünmek. *[Caf., U.]*.
I, 200 - 4;
— **dı** I, 199 - 23, 199 - 27, 199 - 28;
— **ur** I, 200 - 4;

+ **açış** — = açmakta yardım ve yarış etmek.
I, 180 - 25;
— **dı** I, 180 - 21;
— **ur** I, 180 - 24;

+ **açış** — = ekşimek, acılaşmak.
I, 180 - 25;
— **dı** I, 180 - 21, 181 - 16;
— **ur** I, 180 - 24;

+ **açıt** — = ekşitmek; acıtmak. *[Rad., Alt., Tel., Sag., Kr., Çağ.]*.
I, 207 - 22;
— **tı** I, 207 - 17;
— **ur** I, 207 - 22;
— **gan** = daima ekşiten, acıtan, ekşitgen.
I, 154 - 17;

+ **açlın** — = açılmak. *Bk:* **açıl** — (Başka bir söyleyişe göre).
I, 256 - 22;
— **dı** I, 256 - 18;
— **ur** I, 256 - 21;

+ **açlış** — = açılmak.
I, 239 - 12;
— **dı** I, 239 - 9;
— **ur** I, 239 - 12;

+ **açsa** — = açmak istemek.
I, 276 - 12;
— **dı** I, 276 - 9;
— **r** I, 276 - 12;

+ **açtur** — = açtırmak.
I, 218 - 9;
— **dı** I, 218 - 6;
— **ur** I, 218 - 9;

+ **açuk** = açık. *[Rad., Çağ.; Caf., U.; İd.]*.
I, 64 - 22, 64 - 23, 64 - 24, 64 - 25, 94 - 19;
— **luk(g)** = açıklık. I, 150 - 2, 150 - 4;
yüz — **lugı** = yüz gülümseyişi. I, 150 - 2;
kapuğ — **lugı** = kapı açıklığı. I, 150 - 4;
— **luğ** = koçak, huyu güzel. I, 147 - 20;

+ **açur** — = acıktırmak, aç bırakmak.
I, 268 - 5;
— **dı** I, 268 - 3;
— **ur** I, 268 - 4;
— **gan** = çok acıktıran, çabuk acıktıran.
I, 156 - 18;
— **up** III, 68 - 2;

+ **adaklık** = üzüm çardaklarına ayak yapılacak ağaç.
I, 149 - 20;

+ **adaş** = arkadaş, dost. *Bk:* **adhaş**. *[Rad., Uyg., D. Tür.; Caf., Chuas., U.]. Krş.: Yak. — atas.*
I, 61 - 11;
— **lık** = dostluk, arkadaşlık; sadakat
I, 149 - 3, 149 - 19;

adguk = kim olduğu belli olmıyan sığıntı adam. *Bk:* **agduk**, adguk
I, 99 - 24;

aduk = tanınmıyan, bilinmiyen. *Bk:* **agduk, adhuk**.
I, 65 - 6;

adh = ipekli kumaş ve benzeri gibi dokuma cinsinden sanat eseri olan her şey. *Bk:* **edh.**
I, 79 - 8;

adh = iyilik ve uğur belgisi.
I, 79 - 12;
— **bol** — = iyilik getirmek.
— **bol - ur** I, 79 - 13;

+ **adhak** = ayak. *Bk:* **ayak**; (Kıpçak, Yemek ve Suvarlarca) **azak**. *[Rad., Şor., Sag., Koy., Kaç., Kız., Baş.]. Krş.: Caf., T. T., P. P., U., Chuas., Man.; İd. — adak.*
I, 32-13, 53-4, 65-5, 84-20, 182-2, 241-17, 380-14 382-21;
II, 131 - 26, 137 - 3, 137 - 6;
— **ı** I, 59 - 17, 181 - 21, 268 - 18, 342 - 7, 353 - 15, 361 - 21;
II, 146 - 22, 146 - 27, 158 - 1, 209 - 6, 247 - 25;

III, 280 - 1;
— **ığ** III, 97 - 5, 430 - 13;
— **ım** III, 421 - 17;
— **ın** I, 165 - 3;
II, 11-5, 16-16, 142-26, 190-29, 195-15, 327-14, 364-23;
III, 276-26, 288-28, 307-15, 337-19, 435-26;
— **ında** II, 112 - 6;
— **ınğa** III, 296 - 18;
— **ka** I, 522 - 26;
— **tın** II, 215 - 6;
— **lığ** = ayaklı. I, 147 - 23;

adhakla — = ayağa vurmak.
I, 304 - 24;
— **dı** I, 304 - 22;
— **r** I, 304 - 23;

adhaklan — = ayaklanmak, ayak sahibi olmak.
I, 293 - 27;
— **dı** I, 293 - 25;
— **ur** I, 293 - 27, 294 - 1;

adhaş = arkadaş, dost. *Bk:* **adaş**. *[Rad.; Caf., Chuas., U.]*.
I, 155 - 17;

adhgır = aygır. *Krş: Rad. — asgır; Caf. — adgır.*
I, 18 - 5, 95 - 20, 152 - 6, 188 - 15, 234 - 14, 236 - 3;
II, 96 - 23, 109 - 14, 153 - 7;

öğürlüğ — = dişisi bulunan aygır. I, 152 - 6;

adhgırak = kulakları ak, vücudünün öbür tarafları kara olan erkek geyik; dağ keçisi tekesi.
I, 144 - 20;

adhgırlan — = aygırlaşmak; aygır bulmak.
I, 313 - 8;
— **dı** I, 313 - 5;
— **ur** I, 313 - 8;

adhıg = ayık
I, 63 - 20;
esrük — = sarhoş ayık. I, 63 - 21;

adhığ = ayı. *Bk:* **ayığ** (Oğuz, Kıpçak, Yağma dillerince). *[Rad., Sag.]*.
I, 63 - 11, 84 - 11, 332 - 12;
— **lıg** = ayısı çok olan. I, 147 - 11;

— **merdeğl** = ayı yavrusu. I, 480 - 19;

adhıkla — = şaşalamak.
— **dı** III, 339 - 19;

adhıl — = ayılmak.
I, 194 - 14;
— **dı** I, 194 - 11;
— **ur** I, 194 - 14;

adhın = başka, diğer, ayrı (Çiğilce). *Bk:* **adhruk, ayruk** (Oğuzca). *[Rad., Uyg.; Caf., P. P., U., USp., Man.]*.
I, 76-11, 98-20, 98-22;
III, 151 - 19;
— **ka** I, 45 - 20;
— **nıng** III, 222 - 2;

adhır — = ayırmak. *Krş.: Rad., Sag., Şor. — azır —.*
— **dım** III, 228 - 14;

adhış — = apışmak, ayrılmak. *Krş.: Rad. — ayır —; Caf. — adır —.*
I, 181 - 23;
— **dı** I, 181 - 21;
— **ur** I, 181 - 23;

adhma = bırakılan, salıverilen, başı boş.
I, 129 - 25;
— **yılkı** = yaşlı olduğundan yük vurulmıyan hayvan.
I, 129 - 25;

adhna — = değişmek; bozulmak.
I, 288 - 18;
— **dı** I, 288 - 12;
— **r** I, 288 - 17;

adhnagu = yabancı, başkası. *Krş.: Caf., U., T. T., An. İnd., Chuas.— adınagu.*
— **ka** III, 68 - 1;
— **nı** III, 68 - 2;

adhrı = buğday temizlemek için kullanılan aygıt, yaba; çatal, çatal değnek.
I, 126 - 6;
II, 22 - 26, 331 - 21;
— **butluğ** = bacakları açık kişi, eğri bacak.
I, 126 - 9;

+ **adhrık** = ayrık otu, cynodon dactylon (Türklerce). *Bk:* **ayrık** (Oğuzca).
I, 98 - 18, 113 - 18;

+ **adhrıl** — = ayrılmak.
I, 247 - 7;
— **dı** I, 247 - 2;
— **ur** I, 247 - 6;

+ **adhrım** = eğerin altına iki yana konan keçe, teyelti.
I, 107 - 5;

+ **adhrış** = ayrılış; ikiye ayrılan yolun başı.
I, 96 - 22;
II, 172 - 11;

+ **adhrış** — = ayrışmak, birbirinden ayrılmak. *Bk:* **ayrış** —.
I, 233 - 23, 270 - 5;
— **dı** I, 233 - 20, 270 - 3;
— **ur** I, 233 - 22, 234 - 1, 270 - 5;

+ **adhruk** = başka, ayrı (Oğuzca). *Bk:* **adhın; ayruk** (Oğuzca).
I, 98 - 19;

adhuk = tanınmıyan, bilnmiyen. *Bk:* **agduk**., **aduk**, adguk
I, 65 - 6;

adhukla — = tanınmamak, garip görmek, yadırgamak, Bk adhıkla
I, 304 - 25;
— **dı** I, 304 - 22;
— **r** I, 304 - 24;

+ **adhut** = avuç. *Bk:* **avut**. *Krş.: Rad., Soy.* — *adıyı.*
I, 50 - 6, 83 - 4;

+ **adhutla** — = avuçlamak.
I, 299 - 3;
— **dı** I, 298 - 15;
— **r** I, 299 - 3;

afılgu = bir deniz ağacı. *Bk:* **awılku.**
III, 146 - 25;

+ **aftabı** = kova (Oğuzca). *Krş.: Fa.* — **aftâbe.**
I, 432 - 2:

+ **ağ** = iki bacak arasındaki boşluk *[Caf.; İd.]. Krş.: Rad., Kg.* — *aw.*
I, 80 - 20:
— **dın** I, 80 - 21;

+ **ag** — = çıkmak, belirmek; aşmak. yükselmek, ağmak; değişmek, başkalaşmak, bozulmak, meyletmek, dönmek. *[Rad.. Çağ.; Caf., T.T., An. İnd., Man.; Müh.; A. D. D.; Tar.].*
I, 173 - 26;
— **dı** I, 65 - 9, 167 - 12, 173 - 24, 173 - 28, 309 - 16, 354 - 23;
III, 183 - 6, 219 - 17, 327 - 18;
— **ar** I, 173 - 26, 320 - 26;
— **duk** II, 61 - 10, 61 - 13;
— **kıl** II, 43 - 28, 50 - 23;
— **ku** II, 68 - 12, 68 - 16;
— **kuçı** II, 50 - 12, 50 - 13;
— **kalır** II, 67 - 7;
— **ası** II, 68 - 18;

ağan er = genizden lâf söyliyen insan, genzek.
I, 77 - 15;

+ ? **ağartgu** = şerbet gibi buğdaydan yapılan içki, bir çeşit buğday birası.
III, 442 - 15;

agduk = bozuk, belirsiz, değişik. *Bk:* **adhuk, aduk, adguk.**
I, 65 - 7;
— **kişi** = kim olduğu belli olmıyan sığıntı adam.
I, 99 - 22;

+ **agı** = ipek kumaş (altın veya gümüşle işlenmiş sırmalı). *[Rad.; Müh.; İd.; U.; Yaz.]. Krş.: Caf.* — *agı = servet.*
I, 89 - 20;
II, 153 - 8;
— **cı** = ipek kumaşları muhafaza eden kimse, hazinedar. *[Rad., Uyg.; Caf.].*
I, 89 - 20, 136 - 15;

agıl = ağıl, koyun yatağı; (Oğuzlarca) koyun pisliği. *[Rad., Az., B. Tür., Küw.; İd.] Krş.: Yak.* — *ıal.*
I, 73 - 19;
— **da** I, 65 - 21;

agım = çıkım, yükselim.
I, 75 - 8;

+ **agır** = ağır. *[Rad., B. Tür. Az., Küw. Kr., Kom.]. Krş.: Rad.* —*agur, âr; Yak.* — *ıarahan=* pahası ağır şey. *[Rad., B. Tür., Uyg., Kom.; Caf., T. T., An., İnd., Man., USp.; İd., Hou.].*

I, 52 - 29. 53 - 8, 99 - 26;
III, 63 - 1, 247 - 23;
— lığ = ağırlanmış. *[Rad., Uyg.; Caf., P.P.]*.
I, 45 - 21, 146 - 15;
— lığ kişi = ağırlanan adam.
I, 52 - 29;
— lık = ikram, ağırlayış.
I, 114 - 17;

agırla — = ağırlamak, ikram ve ihsan etmek. *[Rad., B. Tür., Çağ. Uyg.; Caf., T. T., U., USp.]*.
I, 300 - 8;
— — III, 344 - 3, 344 - 4;
— **dı** I, 53 - 2, 300 - 6, 301 - 1;
III, 347 - 7;
— **r** I, 106 - 1, 300 - 8;

agırlal — = ikram olunmak. *Bk:* **agırlan** —.
— dı III, 344 - 16;

agırlan — = ağırlanmak, ikram edilmek; pahalı bulunmak. *Bk:* **agırlal** —.
I, 292 - 1;
— **dı** I, 291 - 21, 291 - 24;
III 344 - 19;
— **ur** I, 292 - 1;

agış = yükseliş, çıkış. *[Rad., Uyg.]*.
I, 61 - 18;

agış — = yükselişmek, çıkışmak, çıkmakta yarış etmek, artırışmak; koğmakta yarış etmek.
I, 185 - 16;
— **dı** I, 185 - 13, 185 - 18, 185 - 21;
— **ur** I, 185 - 16;

agıt — = çıkarmak, yükseltmek.
I, 212 - 9;
— **tı** I, 212 - 5;
— **ur** I, 212 - 9;
— **gan** = daima çıkartan, yükselten
I, 155 - 28, 156 - 1;

agız = ağız. *[Rad., B. Tür., Uyg., Sag.; Caf., T. T., An. İnd., P. P., Chuas., Man., U.; İd.] Krş: - aguz., az., avuz.*
I, 43 - 12, 55 - 11, 55 - 13, 55 - 14;
III, 339 - 21;

— **ı** I, 193 - 8, 195 - 28;
II, 6 - 14, 188 - 11;
— **ın** I, 129 - 5;
II, 26 - 13;
III, 110 - 4, 247 - 9;
— **da** III, 102 - 4, 257 - 14;
— **ınğa** II, 175 - 14;
— **ka** I, 383 - 4;

agızla — = ağza vurmak; ağız açmak.
I, 302 - 5;
— **dı** I, 302 - 1, 302 - 3;
— **r** I, 302 - 5;

agla — = yalnız olmak, boş olmak.
— **yu** III, 258 - 16;

aglak = ıssız, çorak, oturulmayan yer, boş. *Krş.: Rad.* — *avlak.*
I, 119 - 21, 468 - 8;
— **yėr** = boş yer. II, 365 - 15;

aglat — = savmak, uzaklaştırmak, ıraklaştırmak, boşaltmak. *Krş.: Rad.* — *agıt* —.
I, 265 - 13;
— **tı** I, 265 - 9;
II, 365 - 13;
— **ur** I, 265 - 12;

agna — = -hayvanlar- yatıp debelenmek; kekemeleşmek, dili tutulmak. *[Rad., Uyg.; İd.; Caf., P. P., U., USp.]. Krş.: Rad. - avna —; Caf. — agına —.*
I, 289 - 5;
— **dı** I, 289 - 2, 289 - 4;
— **r** I, 289 - 5;

agnat — = -hayvanları- yatırıp debelendirmek; dili buruşturmak; dili ağırlaştırmak.
I, 267 - 12;
— **tı** I, 267 - 7, 267 - 10;
— **ur** I, 267 - 12;

agrı — = ağrımak. *[Caf., U.; Müh.; İd.] Krş.: Rad.* — *agru* —.
I, 274 - 2;
— **dı** I, 46 - 7, 273 - 26;
— **r** I, 274 - 2;

— mas I, 274 - 5;
III, 169 - 22;
— sa I, 274 - 2;
III, 169 - 21;

agrığ = ağrı. *[Rad., Taran., Çağ., Şor.; Caf., T. T., An. İnd.; Müh.]. Krş.: Rad., D. Tür. Taran.; Caf., USp.; Rab.* — *agrık.*
I, 98 - 6;

agrıkan — = ağrısından şikâyet etmek.
I, 312 - 6;
— dı I, 312 - 4;
— ur I, 312 - 6;

agrın — = ağrımak, acı duymak.
I, 252 - 11;
— dı I, 252 - 8;
— ur I, 252 - 10;

agrış — = ağrışmak, sızlaşmak.
I, 235 - 6;
— tılar I, 235 - 3;
— ur I, 235 - 5;

agrıt — = ağrıtmak. *[Rad., Uyg., Şor., B. Tür.; İd.].*
I, 261 - 14;
— tı I, 261 - 12;
— ur I, 261 - 14;

agru — = ağırlaşmak. *[Rad., Uyg.].*
I, 273 - 25;
— dı I, 273 - 22; 273 - 23;
— r I, 273 - 25;

agruğ süngüği = omurga kemiklerinin önce geleni, birincisi, ilki.
I, 98 - 10;

agruk = pılı pırtı, ağırlık, yük. *[Rad., Çağ.; İd.].*
I, 99 - 25, 99 - 26;
III, 68 - 1;

agrukian — = -bir iş veya yükü- ağırsınmak, ağır saymak.
I, 313 - 26;
— dı I, 313 - 23;
— ur I, 313 - 26;

agsa — = -çıkmak, yükselmek, ağmak- istemek.
I, 277 - 9;

— dı I, 277 - 7;
— r I, 277 - 9;

agtar — = aktarmak, devirmek; yenmek. *Bk.:* **axtar** —. *Krş.: Rad. D. Tür.* — *avdar* —, *Rad.* — *aktar* —.
— u II, 74 - 14;

agtarıl — = yere vurulmak; sarsılmak. *Bk:* **agtıl** —.
— dı I, 246 - 15;

agtıl — = yere vurulmak, sarsılmak. *Bk:* **agtarıl** —.
I, 246 - 16;
— dı I, 246 - 13;
— ur I, 246 - 15;

agu = ağı, zehir *[Rad., Az., Kaz., Kr., Çağ.; Caf., P. P., An. İnd., T. T.]. Krş.: Rad.* — *av, â; Yak.* — *aba*.
I, 89 - 19;
III, 339 - 21;

aguj = ağız, memeli hayvanların doğurduğu zaman verdiği ilk süt. *Bk:* **aguz**. *[Rad., Çağ.]. Krş.: Rad., Kaz.* — **üz**; *Kr.* — **uwuz**; *İd.* — *aguz.*
I, 55 - 7;

— lug = ağzı, ilk sütü bulunan kişi.
I, 146 - 24;

aguk — = ağılanmak.
I, 191 - 21;
— tı I, 191 - 18;
— ar I, 191 - 21;

agula — = ağılamak. *[Rad., Az., B. Tür.].*
I, 310 - 5;
— dı I, 310 - 2;
— r I, 310 - 4;

agurşak = agırşak. *[Rad.; İd., Hou.].*
I, 149 - 14;

aguz = ağız, memeli hayvanların doğurduğu zaman verdiği ilk süt. *Bk:* **aguj**.
I, 55 - 9;

ahla — = göğüs geçirmek, ahlamak [*].
— dı III, 118 - 21;

---

[*] Brockelmann bu kelimeye «ربا» anlamı vermiş ise de yanılmıştır. Kâşgarlı'nın «ومع هذا حكاية من الصوت الذى يرتفع من الصدر» sözü dahi bizi tanıklamaktadır. B. A.

axsa — = aksamak, topallamak. *[Rad., Az., Kr.; Müh.]. Krş.: Rad., Ö. D.; İd. — aksa — .*
I, 276 - 18;
— **dı** I, 276 - 16;
— **r** I, 276 - 17;

axsak = aksak, topal. *[Rad., Kar., Az., Uyg.; Rab.; Müh.]. Krś.: Rad. Ö. D.; İd., Hou. — aksak.*
I, 119 - 15;
— **buxsak** = topal ve çolaklar için söylenir.
I, 465 - 28;

axsat — = aksatmak. *Krş.: Rad., Tel., Leb., Alt., Sag., Kg., Kaz. Kr. — aksat —.*
I, 262 - 11;
— **tı** I, 262 - 9;
— **ur** I, 262 - 11;

axsum = sarhoşlukta kavga eden. *Bk:* **axsunğ**, *[Rad., Çağ.].*
I, 116 - 18;

axsunğ = sarhoşlukta kavga eden. *Krş.: Rad.; Yak. — axsum = sarhoş olan, pişman olan.*
I, 116 - 17;

axşam = akşam.
I, 107-4;

axtar — = aktarmak. *Bk:* **agtar** — . *[Rad., Taran., Çağ., Az., D. Tür., Kar; Rab.; Caf., P. P., U., USp.; İd.]. Krş.: Rad., Ö. D. — aktar — .*
I, 219 - 12;
— **dı** I, 219 - 1, 219 - 3, 219 - 10
— **ur** I, 219 - 12;
— **u** I, 516 - 4;

ajmuk [*] = ak şap. *Bk:* **ıjmaklan** —.
I, 99 - 9;
— **taz** = başı şapla sıvanmış gibi kel.
I, 99 - 10;

[*] Bu kelime asıl metinde, burada iki defa geçmektedir, birincisinde kelimenin ilk iki harfinde hareke yoktur; «اژمق» şeklindedir. Bir satır aşağısında elifin üzerinde bir üstün görülmektedir; «اَژمُق» yazılmıştır. Bk: Tıpkıbasım S: 91 St: 9—10. Bundan başka Tıpkıbasım S: 158 St: 1 de gelen fiil, «اژمَقلندى» ve «اِژمَقلندى» yazılışında iken ikinci satırda muzarı sıygasının ilk harfinin üstünde üstün altında esre vardır; «اَژمَقلندور» şeklindedir. Mastarında ilk harf esredir. Düşünüle.
B. A.

ajun = dünya, âlem (Çiğilce). *[Rad. Uyg.; Caf., T. T., An. İnd.]. Krş: Yak. — arun.*
I, 41 - 16, 77 - 3, 160 - 5, 179 - 21, 407 - 27, 420 - 6, 463 - 11;
II, 228 - 19, 283 - 4, 303 - 9, 335 - 5;
III, 41 - 21, 288 - 14, 303 - 10, 378 - 15, 378 - 21;
— **uğ** III, 52 - 16;
bu — = bu dünya. I, 77 - 3;
ol — = ahiret. I, 77 - 4;

ak = ak, beyaz (Oğuzca). *Bk:* **ürünğ.** *[Rad.; Caf.; Müh.; İd., Hou.; An. İnd.].*
I, 81 - 9, 134 - 16, 258 - 5;
III, 39 - 19;
— **sakal** = saçı sakalı ağarmış, kocalmış (Oğuzca).
I, 81 - 11;
— **at** = boz renkli at (Öbür Türklerce). I, 81 - 10;

ak — = akmak. *[Rad.; Caf., U.; Müh.; İd.].*
I, 168 - 8;
— **dı** I, 15 - 20, 168 - 6, 168 - 7;
III, 159 - 20;
— **tı** I, 96 - 9;
II, 19 - 11, 19 - 12;
III, 3 - 23, 127 - 3, 398 - 25;
— **tımız** I, 343 - 24;
— **ar** I, 168 - 8;
II, 45 - 27, 228 - 18;
III, 39 - 15;
— **ıp** II, 128 - 3;
III, 325 - 5;
— **sa** I, 377 - 1;
— **a tur** — = akıp durmak.
— **a tur-ur** I, 73 - 8;

akı = eli açık, koçak, selek, cömert.
I, 90 - 6;
— **yagak** = iç ceviz, iyi ceviz.
I, 90 - 7;
— **lık** III, 172 - 11;

akıla — = selek - cömert - saymak; selekliğe - cömertliğe - nispet etmek, seleklemek.
I, 310 - 15;
— **dı** I, 310 - 13;

III, 392 - 21;
— r I, 310 - 15;

akım = akım, bir defada akacak kadar olan.
I, 75 - 10;

akın = sel, akıntı. *[Rad., Kr.; İd.]*.
I, 15 - 19, 77 - 21, 96 - 9, 156 - 4, 212 - 10;
III, 39 - 15, 61 - 19, 398 - 25;
— ı I, 377 - 1;

munduz — = birdenbire gelen sel, deli sel.
I, 77 - 22;
— **munduzı** I, 96 - 9;

akınçı = akıncı, geceleyin düşmanı basan asker. *[Rad.]*.
I, 77 - 24, 134 - 9, 212 - 13;

akındı = akıntı. *[Rad., Kr.]*.
I, 140 - 13;
— **suv** = akan su. I, 140 - 13;

akış — = akışmak. *[İd.; Caf.]*.
— **dı** I, 186 - 4, 186 - 11;

akıt — = akıtmak; göndermek. *[Rad.; Caf., An. İnd., T. T.]*.
I, 212 - 15;
— **tı** I, 212 - 10, 212 - 12, 212 - 13;
— **ur** I, 212 - 15;
— **gan** I, 156 - 3;

aklış — = akışmak.
I, 241 - 15;
— **dı** I, 241 - 11;
— **ur** I, 88 - 1, 241 - 15;

akru = yavaş. *Bk:* **akrun** *[Rad., Bar.; Caf., U.; Müh.]. Krş.: — Ver. — akır; Caf. — akuru.*
I, 114 - 11;
— — = yavaş yavaş.
I, 114 - 11;

akrun = yavaş. *Bk:* **akru**.
III, 361 - 2;

aktur — = aktırmak, akıtmak. *[Rad., Bar., Sag., Koy., Kar., Çağ., Taran., D. Tür.]*.
I, 222 - 14;
— **dı** I, 222 - 12;

— **ur** I, 222 - 14, 222 - 17;
III, 17 - 9;

akur = ahır
I, 7 - 7;

al = hile, al. *[Rad., Çağ., Uyg.; Caf., An. İnd., T. T.; İd.]*.
I, 63 - 13, 81 - 20;
— **ın** I, 81 - 21;
II, 289 - 22;
III, 412 - 10;

al = hanlara bayrak, devlet adamlarının atlarına eğer örtüsü yapılan turuncu ipek kumaş.
I, 81 - 16;

al = al renk
III, 162 - 18;

al — = almak. *[Rad.; Caf., P. P., T.T., An. İnd., Chuas., Man.; Müh.; İd., Hou.]*.
I, 168 - 24;
— — I, 175 - 9, 367 - 25;
— **dı** I, 46 - 19, 168 - 21, 168 - 23, 329 - 27;
II, 87 - 20;
III, 161 - 24 224 - 22;
— **dım** I, 40 - 6, 53 - 24, 326 - 6, 373 - 26;
— **dımu** I, 41 - 23;
— **tı** II, 110 - 6;
— **ır** I, 168 - 24;
III, 226 - 6, 371 - 20, 371 - 21;
— **ınğ** III, 372 - 4;
— **gıl** I, 51 - 15, 412 - 14, 440 - 20;
III, 155 - 3;
— **ıp** I, 114 - 18, 149 - 24, 236 - 4, 421-17;
II, 13 - 11, 24 - 5, 24 - 6, 219 - 6, 219 - 7, 294 - 25;
III, 6 - 3;
— **ma** I, 175 - 19;
— **mas** I, 99 - 5;
— **gu** = alacak. *[Rad., Çağ.]. Krş.: Rad. — aluğ*
— **gumız** I, 341 - 23;

ala [*] = "acele etmeme„ anlamına bir kelime.
I, 92 - 1;

[*] Bu kelimenin « ele » okunması ihtimali vardır. Biz Brockelmann'a uyarak « ala » dedik.
B. A.

III, 26 - 1;
— — = yavaş yavaş I, 92 - 2;
— **gil** I, 92 - 4;

ala = ala, alaca */Rad.; Müh.; İd./*; ala tenli, alaca tenli kişi kı bir çeşit deri hastalığından vücudunda alacalar olur, apraşlık. *Krş.: Caf.— ala = cüzam hastalığı*
I, 81 - 28, 91 - 20;
— **at** = alaca renkli, ala kır at. I, 81 - 28;

ala = insanın içinde olan gizli şeyler.
— **sın** I, 425 - 12;

alaçu = alaçuk; çadır. */Rad.; Caf., U.; Ver.; Der.; Tar./*
I, 136 - 12;

alaçulan — = alaçuk edinmek.
— **dı** III, 205 - 16;

alanğ = alan, düz ve açık yer. *Bk:* **anğıl**.
I, 135 - 6;
— **yazı** = düz ova.
I, 135 - 6;

alanğır = geleni, tarla faresi.
I, 161 - 12;

alar — = kamaşmak — göz — */Rad., Çağ., D. Tür./*; kızarmak, al olmak */Rad. Tob., Kaz., Kr., Uyg.; Der./*; ala olmak, alacalaşmak */Rad., Alt./*.
I, 179 - 11;
— **dı** I, 179 - 6, 179 - 8, 179 - 9;
— **ur** I, 179 - 11;

alart — = belertmek - göz -, yan bakmak. */Rad., Çağ., Kg., Tob., Kaz./*
III, 428 - 13;
— **tı** III, 428 - 11;
— **ur** III, 428 - 13;

alavan = timsah.
I, 140 - 1;

alçak = yumuşak huylu, ince kişi, uslu. */Rad. Uyg./*.
I, 41 - 11, 100 - 25;

alda — = aldatmak. */Rad.; İd.; A.D. D.; Der./*.
I, 273 - 11;
— **dı** I, 273 - 9;
— **r** I, 273 - 10;
— **p** I, 472 - 13;

alduz — = malını elinden aldırmak, soyulmak (Oğuzca). *Bak:* **al—dı**.
— **dı** II, 87 - 19;

alığ = kötü, fena, alık (Oğuzca ve Kıpçakça). */Rad., Leb., Şor., Sag., Koy., Kaç., Küw./*. *Krş.: Rad., Çağ. — aluk.*
I, 64 - 9, 384 - 6;

alıgsa — = almak istemek.
— **dı** I, 281 - 18;

alık = kuş gagası (Oğuzca).
I, 68 - 8;

alık — = alçalmak; bozulmak, azmak; kötüleşmek. *Bk:* **alk** — */Caf., U./*. *Krş.: Müh. — alk —*
I, 191 - 27;
— **tı** I, 191 - 22, 191 - 23;
— **ar** I, 191 - 27, 192 - 3;

alım = alacak; borç. */Rad., Alt., Tel., Leb., Şor., Sag., Koy., Kaç., Kg., Kr.; Caf., USp.; Tar./*.
I, 44 - 1, 75 - 16, 188 - 6, 294 - 1;
II, 185 - 2, 214 - 15;
III, 288 - 8;
— **ı** II, 294 - 5;
— **ın** I, 168 - 21, 203 - 25;
II, 72 - 22, 96 - 29, 159 - 2, 176 - 11;
III, 251 - 4;
— **nı** III, 184 - 17;
— **çı** = alıcı; alacaklı. */Rad., Tel.; Caf., USp./*.
I, 75 - 18, 409 - 9;
— **lığ** = alacaklı, alacağı olan adam. *Krş.: Rad., Koy., Kaç., Sag., Leb. — alımnığ.*
I, 148 - 12, 149 - 2, 240 - 5;

alımga = Hakanın mektuplarını Türk yazısiyle yazan kimse. *Bk:* **ılımga**
I, 143 - 18;

alımsın — = alır gibi görünmek.
— **dı** I, 20 - 13;

alın = alın, cephe; dağın ön cephesi. */Rad., D. Tür., Az., Koy., Kaç., Sag., Uyg., Komd.; Caf., U.; Müh.; İd./*.
I, 78 - 9;
II, 79 - 18;
— **lığ er** = geniş ve yüksek alınlı adam. */Rad., Caf., U./*.
I, 148 - 14;

alın — = alınmak; kendi başına alacağını almak. *[Rad., Alt., Tel., Uyg.; Caf., T. T.; İd.].*
I, 203 - 28;
— **dı** I, 22 - 1, 203 - 25;
II, 159 - 3;
— **ur** I, 203 - 28;

alış = borçluyu borcu yüzünden **sorguya** çekme. *[Rad., Alt., Tel., Leb., Uyg.].*
I, 62 - 15;
— **bériş** = bir hakkı alma ve verme.
I, 62 - 16;

alış = su ağzı, suyun havuzdan veya suvattan döküldüğü ağızlar.
I, 62 - 13;

alış — = alacak almakta yardım etmek.
I, 188 - 9;
— **dı** I, 188 - 6;
— **ur** I, 188 - 9;

— **gan** = alış (veriş) yapan. I, 518 - 22;
— **ganlar** = alış (veriş) yapanlar. I, 519 - 1;

alk — = bozmak, mahvetmek, yiyip bitirmek, batırmak. *Bk:* **alık** — *[Caf., U.; Müh.]. Krş: Rad., Uyg. — Alk — = arıklatmak.*
III, 419 - 15;
— **dı** III, 447 - 9;
— **tı** III, 188 - 22, 419 - 13;
— **ar** III, 419 - 15;

alka — = alkışlamak, öğmek. *Bk:* **arka** — .
— **dı** I, 284 - 5;

alkal — = alkışlanmak, öğülmek. *[Rad., Alt.].*
I, 249 - 17;
— **dı** I, 249 - 15;
— **ur** I, 249 - 17;

alkaş — = alkışlamak, alkışta yarış etmek. *[Rad., D. Tür.].*
I, 237 - 19;
— **dı** I, 237 - 15;
— **ur** I, 237 - 18, 237 - 25;

alkın — = mahvolmak, yok olmak, bitmek, tükenmek. *[Rad., Kg.; Caf., P. P.].*
I, 254 - 16;
— **dı** I, 254 - 13, 254 - 15;
— **ur** I, 82 - 14, 195 - 27, 254 - 16;

alkış = alkış, öğme. *[Rad., Alt., Tel.; Caf., T. T., Chuas., Man.; Müh.; İd.]. Krş.: Rad., Kg. — alkıs; Rad., Kom., Kr., Bar., Küw., Şor., Leb.; Yak. — algıs.*
I, 97 - 23, 97 - 25, 97 - 26, 249 - 15, 284 - 5;

alkış — = birbirini mahvetmek, yoketmek; bunda yarış etmek.
I, 237 - 14;
— **tı** I, 237 - 10;
— **ur** I, 237 - 13, 237 - 23;

alma = elma (Oğuzca). *Bk:* **almıla.**
I, 130 - 11;

almıla = elma. *Bk:* **alma** (Oğuzca).
I, 130 - 11, 138 - 8;
II, 272 - 23, 311 - 19;
kımız — = ekşi elma
I, 366 - 2;

alp = alp, yiğit, kahraman, bahadır. *[Rad., Çağ., Uyg.; Caf.; Müh.; İd.]. Krş.: Rad., Alt., Tel., Leb., Şor., Soy., Sag., Koy., Kaç., Kız., Küw., Kg., Kaz. — alıp.*
I, 41-10, 123-21, 139-6, 370-21, 388-17, 413-20, 517-16;
II, 349 - 6;
III, 332 - 8;
— **ı** I, 183 - 5, 359 - 15;
— **ın** III, 406 - 6;
— **lar** I, 125 - 14, 182 - 23, 237 - 23, 239 - 3;
II, 223 - 5;
III, 65 - 15, 393 - 16;
— **tégin** I, 413 - 20;

alpagut = tek başına düşmana saldıran, hiç bir yandan yakalanmıyan yiğit. *[Rad., Çağ., Kaz., Uyg., Kom., Kar.; Caf.]. Krş.: Rad., Tob. — alpagıt; Kaz. — alpavut.*
I, 144 - 2;
— **ın** I, 144 - 8;
III, 422 - 10;

alsa — = almak istemek.
I, 278 - 12;
— **dı** I, 278 - 10;
— **r** I, 278 - 12;

alsık — = alınmak, soyulmak. *[Rad. Uyg.]*
I, 243 - 5 ;
— **tı** I, 243 - 3 ;
— **ar** I, 243 - 5, 243 - 11 ;

altın = aşağı, alt.
I, 108 - 29, 109 - 2 ;

altun = altın. *[Rad. ;Caf. ; Müh.]*.
I, 52 - 10, 120 - 14, 147 - 13, 165 - 2, 360 - 28, 371 - 1, 376 - 26.
399 - 12, 504 - 11 ;
II, 24 - 17, 153 - 8. 192 - 11, 205 - 15 ;
III. 138 - 15, 251 - 10 ;
— **da** I, 185 - 18 ;
— **dan** II, 181 - 26 ;
— **tarım** = büyük kadınlara verilen ungun.
I, 396 - 9 ;

altunlaş — = altın öndül koyarak bahse girmek.
— **u** II, 114 - 23 ;

altur — = aldırmak.
I, 223 - 24 ;
— **dum** I, 223 - 21 ;
— **ur men** I, 223 - 23 ;

aluç = şeftali [*]. *[Rad., Çağ.] Krş. : — alıç.*
I, 122 - 2 ;

aluçın = yenilen boğumlu bir bitki.
I, 138 - 2 ;

aluk = kel, daz (Oğuzca). *Bk:* **aluk** = kaba, haşin.
I, 67 - 12 ;

aluk = kaba, haşin. (Oğuzca) [**]. *Bk:* **aluk** = kel, dazlak.
I, 67 - 12 ;

alwır — = atılmak, sıçramak. *Bk:* **elwir** —.
I, 226 - 21 ;
— **dı** I, 226 - 18 ;
— **ar** I, 226 - 21 ;

---

[*] Tercümemizde (I, 122 - 2) çıkartmada görüldüğü üzere bu kelimenin arapça karşılığında bir yanlışlık olmalıdır. Bu arapça karşılık «البرود» ise de bunun anlamı « aluç » u karşılamadığı için biz çıkartmamızda. Brockelmann'a uyarak « البرود » kelimesini « البرقوق » şeklinde okumak istedik, ancak « aluç » kelimesinin bugünkü « alıç » anlamına alınması daha doğru olsa gerektir. Çünkü bu gün bile Çankırı ve Kastamonu taraflarında « aluç » Seklinde söylenilmektedir. Düşünüle. B. A.

[**] Bu anlam haşiyemize göre alınmıştır.

amaç = öküz ; sapan ve benzerleri gibi çiftçi aygıtları. *[Rad. Özb.]*.
I, 52 - 21 ;

amaç = hedef, nişan yeri, annaç, arnaç. *[İd.]*.
I, 52 - 20 ;
— **nı** I, 333 - 8 ;
— **ığ** II, 329 - 1 ;
— **ka** III, 107 - 5, 276 - 14 ;
— **lık** = nişan yeri. I, 150 - 20 ;

amaçla — [*] = nişanlamak, nişan almak. *Bk :* **emeçle** —
I, 299 - 21 ;
— **dı** I, 299 - 19 ;
— **r** I, 299 - 21 ;

amrak = rahat, sâkin. *[Rad., Alt., Tel., Taran., Kr., Kom.; Caf., U., Man., T. T., An. İnd.]. Krş.: Rad., Uyg., Tel., Komd.; Caf.*
— amırak.
I, 101 - 4 ;
— **könğül** = arı gönül, sıcak gönül.
I, 101 - 4 ;

amşuy = bir çeşit sarı erik.
I, 115 - 3 ;

amuç = doyumluktan verilen armağan. *Bk:* **armagan** (Oğuzca), **yarmakan**
I, 140 - 8 ;

amul = sâkin, rahat, yavaş yavaş, seğnik, kımıldamıyan ; yumuşak huylu adam. *[Rad., Uyg.] Krş.: Caf., T. T., Man., An., İnd.*
— amıl.
I, 74 - 12, 74 - 14, 74 - 18 ;
III, 131 - 23 ;

amurt — = yatıştırmak, dindirmek, seğnitmek.
— **tı** III, 428 - 20 ;
— **sun** III, 429 - 4 ;

amuş — = çıkışma veya kınamadan dolayı apışıp kalmak.
I, 190 - 14 ;
— **dı** I, 190 - 10 ;
— **ur** I, 190 - 13 ;

ana = ana. *Bk :* **aba**. *[Rad.; Caf.; Müh.; İd.]*.
I, 32 - 29, 93 - 12 ;
III, 210 - 5 ;

---

[*] Tercümemizdeki haşiyeye göre alınmıştır.

— **sı** I, 236 - 16;
III, 18 - 3, 33 - 26, 210 - 7, 272 - 22;
— **sın** I, 169 - 18, 278 - 21;
— **sınğa** II, 96 - 16, 175 - 21;
— **nğnınğ** I, 508 - 2;
— **mka** III, 212 - 6;
— **kı** III, 212 - 17;

anaç = küçükken büyük bir anlayış gösteren kız; anacık.
I, 52 - 24;

anala — = ana edinmek, ana demek.
I, 311 - 4;
— **dı** I, 311 - 1;
— **r** I, 311 - 3;

ançа = o kadar, öyle, öylece. *[Rad., Çağ., D. Tür., Kar.; Caf., U.]. Krş.: Rad., Kar. — ançah.*
I, 63 - 13, 88 - 22, 332 - 12;
III, 133 - 8, 233 - 16;

and = ant, yemin. *[Rad., Az.]. Krş.: Rad., Kg., Kaz., Kr., Kom., Çağ., Kar.; Müh.; Id. — ant.; Yak. — andagar, andagay*
I, 42 - 10, 459 - 6; 7

anda = orada, onda, ondan sonra (Türklerce). *[Rad.; Caf.; Müh.; Id.].*
I. 109 - 15, 125 - 26, 130 - 18, 341 - 23;
II, 96 - 29;
III, 144 - 5, 224 - 4, 226 - 20, 240 - 25, 251 - 11;

andağ = böyle, öyle, o kadar (Çiğilce). *[Rad., Çağ., D. Tür.]. Krş.: Rad., Çağ., Taran. — andak*
I, 37 - 21, 118 - 15, 164 - 15, 200 - 20, 321 - 2;
II, 274 - 27;
III, 153 - 21, 155 - 23, 186 - 14, 247 - 13, 271 - 11;

andan = ondan, ondan sonra (Oğuzca). *[Id.].*
I, 108 - 25, 109 - 13, 126 - 14, 130 - 16, 223 - 21;
III, 422 - 10;

andgar — = yemin ettirmek, ant içirmek. *Bk:* **angar** — .
I, 226 - 17, 312 - 10;
III, 423 - 6;
— **dı** I, 226 - 11;
III, 423 - 4;
— **dum** I, 312 - 8;

— **ur** I, 226 - 16;
III, 423 - 6;
— **urmen** I, 312 - 10;

andın = ondan. *[Caf.].*
I, 60 - 6, 281 - 18, 317 - 14, 323 - 11, 380 - 16, 397 - 7;
II, 12 - 2, 245 - 3, 259 - 29, 345 - 7;
III, 436 - 4;

andın = *Bk: Düzelt.:* **ay - dın**
III, 77 - 17;

andığ = elek, kalbur gibi şeylerin kasnağı.
I, 118 - 17;

andık — = ant içmek, yemin etmek. *Krş.: Tölöz. — andık — = kendini aklamak.*
I, 243 - 23;
— — I, 42 - 11;
— **tı** I, 243 - 6;
— **ar** I, 243 - 23;

anğ = bir kuş adı. *Krş.: Rad., Alt., Tel., Koy., Kaç., Kg., Sag., Soy., Küw., Kar., Uyg., Mog. — ang = yaban hayvanı, av.*
I, 40 - 18;

anğ = yanak.
I, 40 - 16;

anğ = yok, değil (Oğuzca).
I, 40 - 21;
— — = yok yok. I, 40 - 22;

anğa = ona.
I, 352 - 11;
III, 94 - 20 [*];

anga = değersiz. kıymetsiz.
I, 128 - 4;

angar — = yemin ettirmek, and içirmek. *Bk:* **andgar** —.
— **dı** I, 226 - 11;

anğar = ona.
I, 35 - 9, 48 - 10, 68 - 23, 69 - 10, 78 - 1, 89 - 4, 93 - 23, 93 - 24,

---

[*] Divanda şimdiye kadar geçen bu çeşit kelimelerin hepsinin sonunda « ر » harfi bulunmaktadır. Yazma nushanın 483 üncü sahifesi 16 ncı satırında yazılış şöyledir: آنكا ر Bundan anlaşıldığına göre önceden yanlışlıkla « ر » harfi unutulmuş iken sonradan düzeltilmek istenmiştir.
B. A.

94 - 2, 114 - 17, 129 - 3, 131 - 19, 174 - 1, 177 - 10, 184 - 10, 201 - 25, 204 - 13, 206 - 9, 208 - 21, 214 - 10, 216 - 1, 223-17, 225 - 27, 225 - 28, 232 - 22, 236 - 20, 238-13, 261 - 23, 265-3, 265 - 21, 267 - 3, 267 -22, 268 - 10, 268 - 21, 271 - 11, 274-11, 275 - 17, 287 - 4, 290 - 4, 296 - 25, 317 - 11, 335 - 27, 362-24, 407 - 28, 440 - 21, 462 - 8, 462 - 25, 486 - 17, 494 - 3;

II, 26 - 12. 26 - 13, 61 - 25, 73 - 10, 73 - 13, 86 - 9, 117 - 22, 123 - 11, 125 - 4, 127 - 21, 130 - 16, 131 - 7, 140 - 8, 144 - 16, 148 - 9, 152 - 4, 181 - 18, 184 - 9, 184 - 12, 187 - 7, 189 - 16, 190 - 5, 190 - 11, 190 - 16, 190 - 20, 191 - 23, 192-23, 194-28, 195 - 5, 198 - 11, 211-21, 219 - 17, 224 - 9, 224 - 25, 238 - 13, 240 - 26, 242 - 2, 249 - 13, 273 - 11, 292 -21, 292 - 24, 299-17, 300 - 14, 302 - 21, 304 - 3, 305 - 5, 305 - 26, 308 - 22, 309 - 1, 317 - 9, 325 - 11, 329 - 4, 330 - 10, 337 - 14, 341 - 8, 341 - 11, 341-13, 342 - 19, 348 - 1, 348 - 14, 349 - 15, 352 - 7, 354 - 18, 354-21, 357 - 15, 359 - 15;

III, 31 - 14, 62 - 12, 62 - 15, 63 - 6, 70 - 8, 73 - 4, 74 - 5, 74 - 22, 75 - 10, 80 - 19, 81 - 15, 82 - 14, 87 - 3, 89 - 17, 90-4, 93-13, 93 - 15, 93 - 17, 93 - 20, 94-2, 94-5, 94-12, 95-3, 95-7, 95-13, 95 - 24, 100 - 18, 101 - 8, 101 - 16, 102 - 2, 103 - 8, 105 - 17, 133 - 8, 144 - 16, 186 - 3, 186 - 21, 187 - 7, 187 - 12, 188 - 19, 189 - 5, 193 - 1, 193 - 14, 208 - 24, 217 - 25, 233 - 16, 248-10, 250 - 19, 252 - 12, 253 - 24, 255 - 3, 284 - 3, 302 - 2, 302 - 23, 309 - 10, 312 - 4, 313 - 10, 320 - 8, 333 - 12, 361 - 2, 361 - 4, 377 - 14, 422 - 9, 427 - 19, 428 - 1, 428-11, 431 - 18, 431 - 26, 436-23, 448 - 10, 449 - 27.

anğdı — = yakalamak için hile yapmak, tuzak, kurmak; etrafını sarmak. */Rad. Kaz., Kg., Tob., Tel., Çağ./.*
I, 311 - 11;
— **dı** I, 311 - 6, 311 - 9;
III, 401 - 12;
— **r** I, 311 - 11;

anğduz = andız; bu otun kökü çıkarılarak atın karnı ağrıdığı zaman tedavi edilir. *Krş.: Rad., Kr., Çağ. — angdız.*
I, 115 - 5, 115 - 8,

anğıl = büsbütün, tamamiyle. *Bk:* **alanğ**
I, 94 - 19, 135 - 8;

anğıla — = anırmk — eşek — . *Krş.: Rad., Kg. — anğıra —*
I, 311 - 15;
— **dı** I, 311 - 13;

— **r** I, 311 - 14;

+ **anğıt** = ördeğe benzer kızıl renkli bir kuş, angıt. */Rad., B. Tür., Çağ.: P. d. C.; İd./.*
I, 93 - 15;

anğıt — = şaşırtmak. B: Düzeltiş engit —
— **tı** II, 274 - 26;

anğız = anız, hububatın biçildikten sonra tarlada kalan köke yakın sapları. */Rad., B. Tür., Çağ.; P. d. C./.*
I, 94 - 14;

+ **anğla** — = anlamak (Oğuzca). */Rad.; Caf.; Müh.; İd./.*
I, 290 - 10;
— **dı** I, 290 - 8;
— **r** I, 290 - 10;

anğut = içecek şeylerde kullanılan huni.
I, 93 - 17, 93 - 19;

+ **anı** = onu, ona. */Rad.; Caf./.*

I, 27 - 12, 37 - 19, 40 - 6, 54 - 21, 170 - 11, 171-14, 172-10, 176-17, 177 - 2, 178 - 2, 192 - 6, 207 - 14, 212 - 5, 213-8, 213-16, 216-10, 217-13, 224-21, 225-3, 225-17, 226-11, 260-9, 260-15, 260-19, 261 - 12, 262 - 12, 262 - 27, 264 - 7, 266 - 1, 266-4, 266-7, 267-1, 268-3, 271-5, 275-11, 275-20, 276-23, 282-22, 284-1, 287-17, 299-4, 301-20, 304-19, 304-22, 305-3, 305-7, 307-8, 308-16, 310-16, 310-19, 311-1, 311-9, 312-8, 333-14, 348-13, 352-10, 354-25, 372-6, 376-5, 395-6, 407-27, 419-12, 456-3, 467-9, 486-15, 522-5;

II, 10-12, 18-7, 18-15, 23-13, 27-3, 29-13, 38-29, 61-15, 73-4, 74-23, 75-16, 75-24, 76-5, 78-26, 83-6, 85-8, 113-13, 167-25, 171-20, 173-17, 174-17, 175-27, 176-2, 179-18, 181-11, 182-17, 184-3, 184-6, 186-15, 188-23, 190-3, 191-12, 191-15, 191-26, 193-4, 194-6, 194-19, 195-2, 197-28, 198-23, 200-23, 251-12, 254-5, 256-6, 256-26, 257-4, 257-15, 261-9, 263-2, 264-2, 283-19, 292 - 12, 293 - 9, 297 - 8, 297 - 9, 297-14, 300-5, 300-11, 304-19, 305-18, 308-4, 308-27, 310-1, 310 - 16, 313 - 12, 315 - 7, 315 - 25, 324 - 7, 325 - 26, 326 - 23, 327 - 18, 329-7, 335-20, 336-10, 336-13, 336-16, 337-18, 338-25, 339-23, 341-25, 343-6, 343-11, 346-29, 347 - 6, 347 - 10, 347-14, 348 - 4, 350 - 1, 350 - 6, 352 - 10, 352-22, 353-22, 355-17, 355-24, 357-3, 357-22, 358-12, 360-12, 363-15, 364-15, 365-10;

III, 12-17, 15-3, 59-9, 62-3, 64-21, 95-9, 95-16, 98-15, 99-16, 106-14, [*],

[*] "tura" kelimesinde verilen haşiyeye bakınız. B. A.

124-15, 133-6, 137-6, 142-16, 145-6, 145-23, 181-17, 184-14, 192-16, 198-14, 239-2, 244-6, 250-14, 265-19, 268-20, 269-3, 270-23, 271-9, 273-15, 273-21, 273-23, 274-17, 283-3, 283-18, 285-10, 287-21, 290-1, 290-7, 292-27, 293-9, 293-19, 294-7, 294-11, 298-1, 298-10, 300-7, 308-2, 322-23, 327-10, 328-4, 329-24, 329-28, 330-10, 330-17, 331-1, 331-9, 331-25 332-1, 339-20, 340-3, 340-16, 340-20, 341-1, 341-11, 341-28, 342-25, 343-18, 345-4, 345-12, 345-13, 345-19, 345-27, 345-28, 346-22, 350-3, 351-2, 351-5, 351-10, 352-10, 352-22, 374-7, 376-9, 391-20, 397-2, 397-21, 397-24, 405-1, 406-3, 409-1, 420-20, 423-4, 423-11, 424-12, 427-23, 431-4, 432-13, 437-1, 439-12, 443-4, 444-7;

anın = onun, onunla, ondan.
I, 155-19, 285-12, 301-2;
II, 13-14, 133-16, 153-7 [*], 172-13, 204-14;
III, 183-9, 240-26;

anıñğ = onun.
I, 27-9, 47-15, 65-9, 84-21, 87-10, 97-20, 118-3, 126-22, 143-4, 164-1, 173-13, 176-21, 178-15, 179-7, 184-13, 186-16, 192-3, 196-5, 197-15, 200-12, 207-19, 209-12, 211-19, 213-20, 217-9, 220-9, 223-2, 226-18, 229-13, 231-20, 233-10, 235-12, 237-5, 242-4, 243-11, 247-11, 255-21, 264-10, 267-9, 268-15, 273-26, 283-22, 284-24, 290-18, 291-18, 296-3, 296-4, 310-6, 315-20, 320-11, 323-3, 323-8, 326-10, 329-25, 339-9, 341-14, 342-7, 348-9, 352-11, 353-15, 370-22, 373-17, 376-17, 377-1, 384-20, 397-8, 412-21, 423-12, 424-2, 427-25, 435-13, 445-13, 461-6, 464-20, 468-7, 506-24, 513-7,
II, 11-10, 11-27, 17-3, 24-4, 40-11, 40-20, 41-12, 42-7, 42-19, 52-17, 72-22, 75-2, 76-9, 76-12, 96-13, 99-1, 115-5, 118-18, 119-26, 120-9, 120-12, 130-9, 138-2, 140-8, 144-18, 156-15, 164-14, 166-12, 166-13, 175-14, 176-19, 180-7, 181-24, 182-25, 182-25, 183-12, 190-29, 191-3, 191-7, 194-14,

[*] Brockelmann buradaki « anın » kelimesini « atan » şeklinde okumuştur, bunun anlamı « iğdiş edilmiş deve » demektir. Bu anlam Divanın arapça metninde yoktur, yalnız « aygır » anlamına gelen « fühul » kelimesinden sonra « rimâk » kelimesi vardır; « atan » kelimesinin « kısrak » anlamına geldiğini bilmiyoruz. Gerek yazma gerek basma nushalarda kelimenin başka türlü okunmasına imkân yoktur. Yazma nushada bu kelime « أَنِن » şeklindedir (Yazma Nusha S: 345 - St: 14). Bize hak verdiren bir şey de arapça metinde « رماكا » kelimesinden sonra « ومعذلك » parçasının bulunmasıdır; « onunla, onunla beraber » demektir.
B. A.

194-22, 195-9, 219-4, 224-22, 224-27, 228-24, 230-19, 233-19, 234-16, 234-20, 235-4, 247-20, 247-25, 253-16, 258-4, 258-16, 261-10, 277-15, 279-14, 279-15, 288-7, 294-5, 298-6, 299-20, 300-17, 300-22, 305-2, 306-4, 308-12, 313-3, 315-22, 316-10, 323-8, 327-6, 327-14, 328-9, 332-14, 334-25, 336-24, 339-2, 339-11, 344-16, 345-1, 345-19, 346-19, 349-3, 349-26, 350-14, 350-24, 353-10, 356-19, 358-3, 359-19, 363-6, 363-29, 364-23;
III, 3-23, 6-21, 12-25, 14-2, 15-18, 32-14, 33-12, 33-13, 51-22, 62-13, 63-6, 66-8, 72-11, 72-14, 74-9, 74-13, 77-17, 79-7, 96-13, 96-19, 97-1, 97-21, 99-4, 103-12, 109-3, 119-29, 123-10, 125-7, 140-17, 159-15, 159-18, 161-24, 161-29, 188-2, 193-18, 207-12, 210-3, 210-7, 210-8, 210-13, 210-16, 210-20, 216-15, 216-18, 251-4, 258-7, 260-18, 264-7, 266-2, 269-6, 272-18, 276-25, 282-1, 282-7, 285-1, 285-5, 286-4, 288-2, 288-27, 289-11, 289-21, 297-3, 308-13, 317-2, 317-3, 336-3, 365-5, 390-14, 394-23, 401-6, 406-6, 407-5, 422-10, 425-7, 425-19, 428-16, 431-7, 431-11, 435-26, 439-1, 440-20;

anu — = hazırlanmak. *Krş.: Rad. — anıkla —; Rad; İd. — anukla —.*
III, 256-16;
— **dı** III, 256-12;
— **r** III, 256-16;

anuk = hazır. *[Rad., Uyg.; Caf., U.; İd.]. Krş.: Rad., Kg., Kaz., Kar. — anık*
I, 18-2, 68-9, 68-11, 93-5;
— **luk** = hazırlık, hazırlanma. *Krş.: Rad. — anıklık*
I, 150-22;

anukla — = hazır bulunmak. *[Rad., Uyg., Kaz., Kom.; İd.].*
I, 305-23;
— **dı** I, 305-21;
— **r** I, 305-23;

anumı = cüzam hastalığı, elephantiasis.
I, 137-13;

anun — = hazırlanmak. *[Rad., Uyg.; Caf., T. T., An. İnd., Man.].*
I, 206-8;
— **dı** I, 206-6;
— **ur** I, 206-8;
— **gıl** I, 114-18;
— **ma** III, 161-3;

anut — = hazırlamak. *[Rad., Uyg.; Caf., T. T., An. İnd., USp.].*
I, 215-7;
— **tı** I, 215-4;
— **ur** I, 215-7;
— **sa** I, 215-9;

— **gan** = daima hazırlıklı, hazırlıyan.
I, 156-13;

ap = nefi eki gibidir.
I, 34-14;
— **bu** — **ol** = ne bu ne o
I, 34-15;

apa = ana (Karluk Türkmenlerince). *Bk:* **aba.**
I, 86-12;

aplan = sıçan cinsinden bir hayvancık.
I, 120-7;

ar = kestane rengi, kumral, konural. *Bk:* **arsal, arsıl, arsık.**
I, 80-5;

ar — = yorulmak, dermansız kalmak. *[Rad., Kaz., Komd., Çağ., Uyg.; Müh.; İd.].*
I, 172-11;
— **dı** I, 172-8, 412-21;
— **ar** I, 172-11;
— **madı** I, 149-2;
— **mas** I, 148-4;

ar — = aldatmak. *[Caf., An. İnd., T. T., Man.]. Krş.: Rad., Çağ. — arga —*
I, 172-11;
— **dı** I, 172-10;
III, 62-3;
— **ar** I, 172-11;
ar-dı, tew-di [*] (Bk: ar-dı, juv-dı). III, 62-3;

ara = ara, arasında. *[Rad.; Caf.; İd.]. Krş.: Yak. — âra*
I, 87-19, 317-7, 511-62, 528-18;
II, 17-16;
III, 60-8;

arala — = aralamak, arasını bulmak, barıştırmak. *Bk:* **arıla** —. *[Rad., Kg., Soy., Koy., Kaç., Kaz., Tel., Alt., Az., Kr.].*
I, 309-3;
— **dı** I, 308-18;
— **r** I, 309-3;

[*] haşiyeye göre alınmıştır. B.A.

aran = ahır, at tavlası, *[Rad., Tob., Bar., Çağ., Kr., Küw.].*
I, 76-17;
— **lığ** = ahırlı, ahırı olan.
I, 148-6;

ar böri = sırtlan.
I, 79-16, 79-23;

arçı = heybe
I, 124-11, 231-14;
— **sın** I, 250-11;

ardhutal = hamam otu. *Bk:* **ordutâl** (ordu tal, urdu tal.)
I, 145-1;

argağ = balık avlamak için kullanılan ucu eğri demir, olta.
I, 141-3;

argar — = yormak. *Bk:* **argur** —.
I, 225-23;
— **dı** I, 225-21;
— **ur** I, 225-23, 226-2;

argu = iki dağ arası, uçurum
I, 127-25;

arguç = insanın aldandığı nesneler.
I, 95-9;
— **ajun** = yalancı (aldatıcı) dünya.
I, 95-10;

argula — = arasını yarmak, geçmek. *Krş.: Rad., Kg.; Caf. — arkur —; Rad., Kaz. — arkıl —.*
I, 317-10;
— **dı** I, 317-7;
— **r** I, 317-9;

argun = sıçan cinsinden, yarım arşın uzunluğunda bir hayvan.
I, 120-8;

argur — = yormak. *Bk:* **argar** —.
— **up** I, 486-14;

argurt — = yordurmak. *Bk:* **argurtur** —
— **tı** I, 229-13;

argurtur — = yordurmak. *Bk:* **argurt** —
— **dı** I, 229-16

arı = arı. *[Rad.; Müh.].*

I, 87-21;
II, 329-13;
III, 156-7, 276-19;

— **nı** II, 329-10;

— **yağı** = bal (Suvar, Kıpçak ve Oğuzlardan başka Türklerce).
I, 87-24;
III, 156-7;

arı — = temizlemek, temiz olmak. *Bk:* **arıt** —. *[Rad., Çağ., Uyg., Şor., Sag.; Caf., An. İnd., T. T.; Müh.].*
III, 252-21;

— **dı** I, 19-21;
III, 252-20;

— **r** III, 252-21; Bk: arrığ. [

arığ = temiz. *[Rad., Şor., Leb., Sag., Koy., Kaç., Kız.; Caf., P. P., Man., An. İnd., T. T., U.]. Krş.: Müh. — arık.*
I, 12-23, 81-1, 63-27, 66-17, 103-2, 230-3, 237-23, 342-4, 376-25;

— **lık** = temizlik. *[Rad., Kaz., Kom.]. Krş.: — aruğlık.*
I, 149-25;

arığ = epeyce, çokça. *[Rad., Şor., Leb., Sag., Koy., Kaç., Kız.].*
I, 241-23;
II, 328-16;
III, 41-18,

arığ = çadır örtüsü (Barsganca).
I, 63-26;

arıgla — = iğdiş etmek; bir şey içinden iyisini seçmek ve toplamak. *[Rad., Şor., Karaka.]. Krş.: Rad., Alt., Kaz., Tob. — arûğla —.*
I, 303-22;

— **dı** I, 303-16, 303-18;

— **r** I, 303-22;

arık = ırmak, ark, germeç, kaş, kanal. *[Rad., Kg., Kaz., Uyg., Kr.]. Krş.: İd. — ark.*
I, 7-6, 65-20, 375-14, 382-22;
II, 10-4, 59-9, 135-1, 347-27;
III, 299-6;

— **da** I, 65-22;

— **nı** I, 302-1;

— **tın** II, 333-2;
III, 182-4;

— **lığ** = nehirli, ırmaklı.
I, 147-25.

arık = zayıf, cılız (Oğuz ve Kıpçakça). *[Rad.; Rab.; Müh.].*
I, 66-6;

arıklan — = -su- akarak ark yapmak, su yerde kendine ırmaklar gibi yol ve hendek açmak.
I, 294-9;

— **dı** I, 294-6;

— **ur** I, 294-9;

arıl — [*] = yerinmek, kaygılanmak; kendine kızılmak. *Bk:* **iril** —.

sarıl — **arıl** — = kızmak darılmak.

sarıl - dı arıl - dı II, 123-11;

arıla — = aralamak. *Bk:* **arala** —.

— **dı** I, 308-22;

arın — = temizlenmek istemek ve yunmak; iyileşmek; ot tutunmak. *[Rad., Kaz., Kr., Kg., Kom., Az., Kar.; Caf., Chuas.; İd.].*
I, 201-7;

— **dı** I, 12-23, 201-4, 201-5;

— **ur** I, 201-6;

arınçu = günâh. *Bk:* **erinçü.**
I, 134-5;

arış = eriş, dokumanın tezgâha sarılmış olan ve uzunluğuna dikine bulunan telleri. *[Rad., Çağ.].*
I, 61-15 → eriş argaç, dokumanın uzunlamasına ve yanlamasına atılan telleri ve ipleri.

— **arkağ** = ~~argaç, dokumanın yanlamasına atılan ipleri.~~
I, 61-15;

arış — = aldatmak, bir birini aldatmak.
I, 182-14;

— **dı** I, 182-12;

— **ur** I, 182-14;

arıt — = temizlemek. *Bk:* **arı** —. *[Rad., Kr., Kar., Uyg., Kom.; Caf., T. T., An. İnd., U.; Müh.; İd., Usp.].*

---

[*] Bu kelime Yazma nushada S: 330-3 te «ارِلدى» imlâsında olduğundan ve «sarıl —» fiili ile birlikte bulunduğundan biz «arıldı» şeklinde okuduk ise de Yazma nusha S: 107-4 te «اَرارِلدى سرِلدى» yazılışındadır. Bu iki yazılış arasında hayli ayrılık varsa da anlamalar uzak değildir. Her halde birinci veya ikinci yazılışta bir yanlışlık olmalıdır. Radloff II, 770 te bulunan «erile —» kelimesine bakılırsa «arıl —» yanlış olmalıdır. Bugün Batı Türkçesinde kullanılmakta olan «yermek, yerinmek» kelimeleri buna tanıklık etmektedir. B. A.

I, 208-9;
— tı I, 19-18, 208-7;
— ur I, 208-9;
— gan = her zaman temizliyen, ayıklıyan.
I, 154-23;
II, 319-8;
— gu II, 321-9, 321-12, 321-22, 321-26, 322-1;
— ası II, 322-6, 322-7, 322-8;
arıt — = taşağı çıkarmak, iğdiş etmek; çocuğu sünnet etmek; erkekleşmek. *Bk:* **eret** —, **eredh** —.
— tı I, 208-10;
arıtış — = temizlemekte yardım ve yarış etmek.
— dı II, 322-16;
arju = çakal. *Bk:* **arzu.** *[Müh.].*
I, 127-17,
— **layu** = çakal gibi.
I, 127-20;
III, 401-14;
ark = pislik.
I, 42-12;
temür — ı = demir boku.
I, 42-12;
arka = arka; sırt; sıkıntılı anlarda yardım eden kişi, yardımcı. *[Rad.; Caf.; Müh.; İd., Hou.].*
I, 128-10, 128-11;
— sın I, 139-6;
— sız I, 123-22, 128-13;
arka — = yoklamak, arayıp taramak (Oğuzca).
I, 284-14;
— dı I, 283-22, 284-4;
— r I, 284-14;
karga — arka — = lanet etmek, kötülüğü sayıp dökmek. *Bk:* **karga — alka** —.
karga - dı arka - dı I, 284-1;
arkaçak = ağıza ilâç akıtmak için kullanılan içi delik bir aygıt; akıtmaç.
I, 144-22;
arkağ = argaç; bez, halı, kilim gibi şeyler dokunurken enlemesine atılan ip veya iplik. *[Rad., Çağ., D. Tür., Tob.; Müh.]. Krş.: — Arkav.*
I, 118-5;
arış — = eriş argaç. I, 61-15;

arkalan — = arka -yani yardımcı- sahibi olmak; bir şeye sırtını vermek, dayamak. *[Rad., Çağ., Kaz., D. Tür.].*
I, 297-8;
— dı I, 297-4, 297-5;
— ur I, 297-8;
arkar = boynuzundan bıçak yapılan dişi dağ keçisi. *[Rad., Çağ., Kg.].*
I, 117-14, 214-17, 421-17;
arkaş — = yük yükleşmekte yardım etmek; arka arkaya gelmek (çıkmak).
I, 237-9;
— tı I, 237-5;
— ur I, 237-9, 237-24;
— ıp I, 395-3;
arkın = gelecek yıl, öbür yıl. *Bk:* **arkun.** *Krş.: Rad. — argı = öte yan.*
I, 89-16;
— **izi** = gelecek yıl, öbür yıl.
I, 89-16;
arkış = kervan; yurdundan uzak düşmüş olan birine gönderilen kimse, elçi, haberci, mektup. *[Rad., Çağ., Uyg.; Yaz.; Rab.; Caf., U.; Dede.].*
I, 97-13, 97-15, 97-19;
— ı I, 97-21;
arkış = büyü, afsun. *Bk:* **arwaş, arwış.**
I, 249-12;
arkuçı = iki kişi arasında araç olan; evlenme zamanında dünürler arasında gelip giden kişi.
I, 141-12;
arkuk = iki duvar veya iki direk arasına çapraz olarak konulan ağaç.
I, 109-25;
arkuk = aykırı. *[Rad., Uyg.].*
I, 109-23;
— **kişi** = söz dinlemez, kalp, inatçı kimse.
I, 109-23;
arkuklan — = haylazlık etmek, dikbaşlılık etmek.
I, 315-8;
— dı I, 315-5;
— ur I, 315-7;
arkun = yaban aygırıyla evcil kısraktan olan at. *[Rad., Uyg.]. Krş.: Rad., Çağ. — argamak; Kg., Kkg., Tel. — argımak = Orta Asyada yetişen Arap veya halis kan at.*
I, 107-27, 421-17;

arkun = gelecek yıl, öbür yıl. *Bk:* **arkın.**
I, 108-13;
— **izi** = gelecek yıl, öbür yıl
I, 108-14;
armagan = hısımlara doyumluktan verilen belek (Oğuzca). *Bk:* **yarmakan, amuç.** *[Rad., Çağ.]. Krş.: Rad., Kr.—armagal.*
I, 140-5;
armut = armut. *[Rad., Az.].*
I, 95-4;
II, 284-16;
armutlan — = armutlanmak.
I, 312-14;
— **dı** I, 312-12;
— **ur** I, 312-14;
arpa = arpa. *[Rad.; Caf.; Müh.; İd.].*
I, 123-19;
II, 121-5, 316-11;
— **nı** I, 343-1;
— **sız** I, 123-20;
arpagan = arpaya benzer başağı bulunan, evini bulunmıyan bir bitki. *[Rad., Çağ.].*
I, 140-3;
arpala — = arpa vermek.
I, 316-5;
— **dı** I, 316-3;
— **r** I, 316-5;
arpalan — = arpalanmak, arpa sahibi olmak.
I, 296-20;
— **dı** I, 296-18,
— **ur** I, 296-19;
arrığ = pek temiz. *Bk:* **arığ.**
I, 143-8;
arsal = kumral, konur al. *Bk:* **arsık, arsıl.**
I, 105-23;
— **saç** = kızıla çalar saç, kumral saç.
I, 105-23;
arsalık = hem erkekliği hem dişiliği olan bir hayvan, aslık (Oğuzca).
I, 159-11;
arsık — = aldanmak. *[Müh.].*
I, 242-24;
— **dı** I, 21-6;
— **tı** I, 242-22;

— **ar** I, 242-17, 242-23;
arsık / **arsıl** [*] = kestane rengi, kumral, konur al. *Bk:* **arsal, ar**
I, 80-7;
arslan = arslan. *[Rad.; Caf.; Müh.; İd.].*
I, 75-18, 81-21, 125-13, 153-19, 308-9, 409-9;
II, 146-27, 289-22, 312-5;
III, 5-11, 92-10, 263-5, 282-12, 412-8, 412-11, 418-10, 418-12;
— **dan** I, 231-9;
— **layu** = arslan gibi, arslanımsı.
I, 142-16;
II, 13-13, 138-1;
arsu = değersiz şey (Oğuzca). *[Caf., T. T., An. İnd.].*
I, 127-24;
art = sırt; dağ beli ve sırtı; sarp yer, yokuş; boyun, tepe. *[Rad.; Caf.; İd.].*
I, 42-3, 42-4, 277-3;
II, 27-22, 179-4;
III, 4-11, 4-12, 143-17, 197-6, 261-7;
— **tın** I, 247-18;
— **saç** = arka saç.
I, 42-2;
art — = artmak. *[Rad.; Caf., USp.; Müh.; İd.].*
III, 425-10;
— **tı** III, 425-6, 425-7;
— **ar** III, 425-10;
arta — = bozulmak, kötüleşmek. *[Rad., Tel.; Caf., P. P., T. T., An. İnd.].*
I, 272-3;
— **dı** I, 272-1;
II, 17-16;
— **dım** I, 272-15;
— **r** I, 272-2;
— **maz** III, 358-16;
artak = bozulmuş, bozuk. *[Caf., T. T., An. İnd.].*
I, 119-16;
II, 40-13;

---

[*] Basma nushada bu kelime « ارسك » şeklinde çıkmış ise de yazma nushada « ارسل » şeklinde görülmektedir; bu da kelimenin hem « arsal » hem « arsıl » şeklinde okunacağını gösterir. Divan C. I, 97 de « arsal » şekli vardır. Tercümede verdiğimiz haşiye bununla düzeltilmiş olur. B. A.

artaş — = birbirini bozmak. *[Rad., Tel.]*
I, 230-25;
— **dı** I, 230-21;
— **ur** I, 230-25;
— **ıp** II, 219-4;

artat — = bozmak, harap etmek. *[Rad., Tel.; Caf., P. P., T. T., An. İnd.]*
I, 260-8;
— — II, 360-11;
— **tı** I, 260-6;
— **ur** I, 203-14, 260-7;

artığ = yükletilen yükün bir dengi.
I, 98-4;

artığ = kadın mintanı, göğüslük.
I, 98-3;

artıl — = yüklemek, binmek; ardılmak, bir binit üzerine başı bir tarafa ayakları bir tarafa gelmek üzere heybe gibi ardılmak; erişilmek. *[Rad., Çağ.]*
I, 244-19
— **dı** I, 244-12, 244-17;
— **ur** I, 244-19;
II, 335-6;

artın — = yükletmek. *[Rad., Alt., Tel.]*
I, 250-14;
— **dı** I, 250-11;
— **ur** I, 250-13;

artış — = bir şeyi hayvana ardmak ve yükletmekte yardım ve yarış etmek.
I, 231-17;
— **dı** I, 231-14;
— **ur** I, 231-16;

artla — = enseyi tokatlamak; sille vurmak.
III, 443-6;
— **dı** III, 443-4;
— **r** III, 443-6;

artuç = ardıç, Juniperus. *[Rad., Çağ.; Caf.; T. T., An. İnd.]. Krş.: Rad., Ö. D. — artış, artıs.*
I, 95-5, 377-15;
— **ı** I, 412-22;
— **ları** I, 424-18;

artuçlan — = ardıçlamak, ardıçı çok olmak.
I, 312-17;
— **dı** I, 312-15;
— **ur** I, 312-17;

artuk = fazla, ziyade. *[Rad., Çağ., D. Tür., Uyg.; Caf., P. P., T. T., An. İnd.; İd.]. Krş.: Rad., Ö. D.; Müh. — artık.*
I, 99-3, 99-5;
II, 137-6;

artuklan — = aşırı gitmek.
I, 313-15;
— **dı** I, 313-13;
— **ur** I, 313-15;

artur — = artırmak; aşırı gitmek. *[Rad., Çağ.; İd.]*
I, 219-19;
— **dı** I, 219-14, 219-16;
— **ur** I, 219-19;
— **u** I, 219-23, 219-24;

artut = armağan: beylere v. b. büyüklere at ve benzer şeylerden verilen armağan ve belek.
I, 109-19, 114-18, 182-6;

arubat = temirhindi, tamarinde.
I, 138-19;

aruk = yorgun. *[Rad., Çağ.; Caf., P. P., U.; İd., Hou.]. Krş.: Rad., Ö. D. — arık.*
I, 66-2, 148-4, 259-8, 298-10;
II, 28-3;
—**luk** = yorgunluk.
I, 150-10;
II, 316-10;

arukla — = dinlenmek (Hakanlılarca: uyumak).
I, 305-2;
— **dı** I, 304-26;
— **r** I, 305-2;

arumdhun = boya.
I, 138-3;

aruş — = erimek. *Bk:* **erüş** —.
I, 182-17;
— **dı** I, 182-15;
— **ur** I, 182-17;

arut [*] = kuru, soluk. *Bk:* **urut.**

[*] Bu kelimenin nasıl okunacağı kesin surette belli değildir. Yazma nusha S: 38 de bu kelimenin üzerinde hiç bir hareke yoktur. Tercümenin ikinci cildinde S: 79 da geçen bu kelime yazma nushanın S: 308 de « اُرُتْ » imlâsında olup S: 334 de ise « اَرُتْ » şeklinde geçmektedir. Biz Brockelmann'a uyarak « arut » okunuşu ile aldık. B. A.

I, 50-8
II, 133-15;
— **ot** = bir yıl önceden artan kuru ot.
I, 50-8;
II, 133-15;

arwa — = büyü yapmak. afsunlamak. *Krş.: Rad., Çağ. — arga — ; Rad.: Ö. D. — arba — ; Yak. — ârbâ.*
I, 283-21;
— **dı** I, 283-19;
— **r** I, 283-21;

arwal — = büyü yapılmak, afsunlanmak.
I, 249-14;
— **dı** I, 249-12;
— **ur** I, 249-13;

arwaş = büyü, afsun. *Bk:* **arwış.** *Krş.: Çaf. — arwış.*
I, 283-19;

arwaş — = birlikte büyü veya afsun tekerlemesi, duası söylemek. */Rad. D. Tür./.*
I, 237-4;
— **dı** I, 236-27;
— **ur** I, 237-3;

arwış = büyü, afsun. *Bk:* **arwaş.** */Çaf./.*
I, 249-12;

arzu = çakal. *Bk:* **arju.**
— **layu** = çakal gibi,
III, 401-14;

as = kakım, hermelin. *Bk:* **az.** */Rad.; Müh.; Rab./.*
I, 80-9;

as = cariyelere verilen bir ad.
I, 80-15;

as — = asmak. */Rad.; Çaf.: Müh., İd./.*
I, 173-20;
— **dı** I, 173-17;
— **ar** I, 173-19;

asığ = fayda, kazanç, kâr. */Rad., Çağ.; Çaf., U./. Krş.: asık.*
I, 64-5, 494-4;
— **ında** III, 13-7;
— **lığ** = faydalı, kazançlı.
I, 147-22;

asıl — = asılmak. */Rad., Kaz., Kg., Kom., Az., Kr.; Müh.; İd./.*
I, 196-26;

— **dı** I, 196-24;
— **ur** I, 196-26;

aşıl — = uzamak; uzatılmak. *Bk:* **esil** —. */Çaf./. Krş.: Çaf. — aşıl —.*
I, 196-23;
— **dı** I, 196-20;
— **ur** I, 196-23;

asın — = bir şeyi çekmek, germek.
— **dı** I, 201-23;

asış — = asışmak, asmakta yardım etmek.
I, 184-28;
— **dı** I, 184-26;
— **ur** I, 184-28;

asnğar — = haylazlaşmak, işten uzaklaşmak.
I, 289-13;
— **dı** I, 289-11;
— **ar** I, 289-13;

asra = alt, aşağı. */Çaf., T. T., An. İnd./.*
I, 126-13;

asrı = kaplan; kaplan gibi iki renkli. *Bk:* **esri.**
I, 126-17;
— **yışığ** = iki renkli ip.
I, 126-17;

asruş — = aksırışmak.
I, 234-22;
— **dı** I, 234-19;
— **ur** I, 234-22;

ast = sokak (Çigilce).
I, 42-9;

astın = aşağı, alt. */Rad., Uyg./.*
I, 108-27;

astur — = astırmak. */Çaf./.*
I, 221-2;
— **dı** I, 220-25, 220-27;
— **ur** I, 221-1;

asur — = aksırmak.
I, 178-6;
— **dı** I, 178-5;
— **ur** I, 178-6;
—**gan** = çok aksıran. I, 156-21;

asurt — = aksırtmak.

— **gu** aksırtan.
III, 442-13;

asurtguk = anlayışlı, akıllı.
III, 442-17;

aş = kenet. [*Rad., Kaz.*]. *Krş.: İd.* — *aşla* —.
I, 80-17;

aş = yemek, aş. [*Rad.; Caf.; Müh.; İd.*].
I, 20-10, 45-14, 75-25, 80-17, 156-18, 210-4, 318-6, 372-22, 443-13, 443-22, 515-22;
II, 73-10, 130-6, 147-22, 158-17, 308-22, 309-10;
III, 31-22, 37-7, 64-13, 67-3, 133-8, 185-16, 186-10, 249-18, 257-14, 257-14, 261-9, 270-6, 368-19, 382-22, 391-4;

— **dın** II, 18-24;

— **ı** I, 372-21;

— **ığ** I, 45-20, 93-5, 102-4;
II, 241-6, 278-15, 299-3;
III, 116-27, 185-5, 397-18;

— **ın** I, 310-2, 516-1;
II, 74-11, 191-4;

— **ka** I, 227-24;
III, 61-5, 264-7, 439-12;

— **laka** = aşlara yemeklere. II, 54-2;

aş — = aşmak, bir tepeyi öbür yana geçmek [*]. [*Rad.; Caf., T. T., An. İnd., USp.; Müh.*].
I, 173-23;

— **dı** I, 173-21;
III, 261-7, 261-9;

— **ar** I, 173-23;
III, 261-11;

aşa — = yemek, aş yemek [**] (Hakanlılarca yalnız büyüklerin sofrasında; öteki Türklerce herkes için). [*Rad.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., Chuas.*].
III, 253-19;

— **dı** III, 253-13, 261-9;

— **r** III, 253-19, 261-11;

aşaç = tencere. *Bk:* **aşıç;** *Düzelt:* **eşiç.**

— **ta** III, 382-2;

aşak = aşağı; dağ dibi (Oğuzca). [*İd.*].
I, 66-29;

[*] Bu fiilin muzari sıgası «aşa —» fiilininki ile bir düşer.
[**] Bu fiilin muzari sıgası, «aş —» fiilininki ile bir düşer.

aşakla — = aşağılamak, küçük saymak.

— **dı** I, 305-7;

— **sa** I, 305-10;

aşat — = yemek yedirmek (Türklerin çoğunda, yalnız büyüklerin yemeklerinde; Oğuzlarca genel olarak). [*Rad., Çag., Kaz., Kr., D. Tür.*].
I, 210-10;

— **tı** I, 210-4;

— **ur** I, 210-10;

aşbar = saman, kepek ve ot gibi şeyler karıştırılıp ıslatılarak hazırlanan hayvan yemi.
I, 117-16;
II, 351-21;

aşgın — = aşınmak.
I, 254-12;

— **dı** I, 254-9;

— **ur** I, 254-12;

aşıç = tencere. *Bk.: Düzelt* **eşiç.**

aşla — = kap kenetlemek. [*Rad., Kaz.; İd.*].
I, 286-19;

— — I, 80-18;

— **dı** I, 286-17;

— **r** I, 286-19;

aşlal — = kap kenetlenmek.
I, 295-20;

— **dı** I, 295-18;

— **ur** I, 295-19;

aşlat — = kap kenetletmek.
I, 265-8;

— **tı** I, 265-6;

— **ur** I, 265-8;

aşlık = aş evi, mutfak; yemeklik; (Oğuzlarca) buğday. [*Rad., Kaz., Kr., Uyg., Komd; Rab.; Müh.; İd.*]. *Krş.: Rad., Tob.* — *aşlık* = *arpa*.
I, 114-4, 114-5, 373-22;
II, 204-14;

aşnu = önce, evvel. *Bk:* **aşun** —. [*Rad., Uyg.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., USp.; Müh.; İd.*]. *Krş.: Rab.* — *aşınu*
I, 130-16;

aşrul — = aşırılmak; tepeden aşırılmak.
I, 247-21;

— **dı** I, 247-18;
— **ur** I, 247-20;

aşsa — = tepeyi aşmak istemek; yemek yemek istemek.
I, 277-6;
— **dı** I, 277-3;
— **r** I, 277-6;

aşsat — = yemek arzulatmak.
I, 262-14;
— **tı** I, 262-12;
— **ur** I, 262-14;

aşıal ogul = birinin en son çocuğu.
I, 105-25;

aşu = kırmızı toprak, aşı toprağı. *[Rad.]*.
I, 89-18;

aşu — = koşmak, aşmak.
— **mas** I, 123-21;

aşuk = insanın aşığı, topuğu; topuk kemiği. *[Rad., Çağ., D. Tür.; İd., Hou.]. Krş.: Rad. — aşık.*
I, 66-30;

aşuk [*] = demir başlık, tulga. *Bk:* **yaşuk.**
I, 67-6;

aşuk — = özlemek. *Krş.: Rad., Çağ., D. Tür.; Rab. — aşuk —, aşık — = acele etmek.*
I, 191-17;
— **tı** I, 191-13;
II, 165-20;
— **ar** I, 191-17;

aşukla — = aşık kemiğine vurmak.
I, 305-5;
— **dı** I, 305-3;
— **r** I, 305-5;

aşul — = örtülmek, örttürmek. *Bk:* **eşül** —.

[*] « aşuk » şeklinde yazmış olduğumuz bu kelimenin ilk harfi üzerinde yazma nushada hareke yoktur. Yazma S. 46 ta « اشُق » şeklindedir; burada « الف » harfinin « ى » den çevrilmiş olduğu söylenmektedir. Yazma S. 465 - 17 de (Tercüme C. III. S. 50) anlamca aynı olan « يشقلغ ار » kelimesi. « ى » harflidir, bu harfin altında esre, üstünde üstün vardır, yalnız üstün harekesi çizilmiştir. Bize kalırsa bu kelimenin doğrusu « yaşıklığ » şeklinde olacaktır; çünkü « yaşmak », « gizlemek, örtmek » anlamınadır. Bk: Div. Tercüme C. III. S. 60. Düşünüle. B. A.

I, 197-6;
— **dı** I, 197-4;
— **ur** I, 197-6;

aşun — = geçmek, aşmak. BK: aşnu.
I, 202-10;
— **dı** I, 202-8;
— **ur** I, 202-9;

aşut — [*] = örttürmek. *Bk:* **eşüt** —
I, 210-17;
— **tı** I, 210-11;
— **tum** I, 210-23;
— **ur** I, 210-17;

at = ad, isim; unvan, lâkap. *[Rad.; Caf.; Müh.; İd.]*.
I, 78-23, 78-24;
III, 250-19;
— **ı** III, 77-17, 367-23, 384-19;
— **lığ** = adlı, unvanlı; ulusun büyüğü.
I, 79-2;

at = at. *[Rad.; Caf.; Müh.; İd.]*.
I, 16-17, 34-23, 53-10, 80-21, 104-25, 115-8, 123-21, 147-16, 178-11, 184-23, 201-23, 203-21, 206-26, 225-11, 244-12, 255-3, 273-12, 275-4, 276-16, 278-10, 285-2, 289-2, 292-6, 296-18, 297-13, 300-2, 322-3, 324-22, 326-6, 329-15, 338-6, 338-7, 338-19, 343-1, 361-21, 363-17, 390-1, 395-10, 406-23, 417-27, 426-12, 427-26, 430-7 436-14, 446-23, 458-23, 461-17, 470-24, 472-6, 481-15, 481-17, 483-4, 483-9, 491-22, 507-16, 513-22, 514-9, 523-1;
II, 7-16, 9-11, 10-5 30-6, 30-20, 39-9, 44-18, 50-6, 51-8, 73-21, 82-23, 84-20, 109-14, 123-19, 133-13, 138-13, 142-20, 146-10, 146-27, 149-28, 150-11, 155-25, 156-13, 161-20, 171-23, 187-22, 188-20, 195-15, 195-18, 196-12, 197-7, 198-18, 201-21, 202-3, 202-12, 203-27, 226-15, 239-6, 242-24, 245-21, 247-11, 252-4, 253-22 254-11, 255-23, 256-25, 257-3, 257-13, 261-22, 276-17, 296-9, 298-10, 318-15, 320-3, 320-24, 321-4, 322-17, 341-21, 352-13, 365-26;
III, 9-9, 10-12, 10-19, 15-21, 16-4, 44-16, 48-7, 49-10, 49-18, 50-19, 72-12, 83-24, 101-21, 114-8, 118-7, 122-20, 125-2, 125-22, 126-4, 127-29, 134-21, 140-14, 144-5, 148-22, 149-2, 152-11, 160-12, 165-25, 174-14, 176-1, 181-11, 196-8, 201-11, 210-19, 214-8, 214-20, 217-11, 223-1, 233-9, 246-8, 250-3, 256-27, 258-4, 263-20, 266-5,

[*] Bu kelime yazma nushada önceden « ق » lı iken sonradan düzeltilerek « ك » li hale konmuştur. Yazma S: 113-13 te kelime şöyledir: « اشتُرکق ». B. A.

270-26, 272-9, 278-12, 279-9, 280-1, 293-12, 297-20, 301-7, 302-18, 308-20, 335-6, 339-3, 340-13, 343-2, 344-4, 344-16, 344-19, 347-5, 347-17, 351-19, 362-13, 387-13, 391-16, 420-17, 431-22, 438-17;

— **bırkığı** = atın ve eşeğin genizden ses çıkarması.
I, 461-17;

— **ı** I, 173-13, 381-5;
II, 118-16, 316-11;
III, 210-20;

— **ığ** I, 304-3, 309-15, 441-8 472-12;
II, 20-22, 74-1, 78-7, 177-21, 180-12, 251-10, 265-27, 300-8, 310-28, 316-3, 319-3, 320-17, 326-4, 342-7 348-28, 352-18, 363-15;
III, 48-9, 68-16, 114-11, 193-5, 198-13, 247-5, 268-2, 284-14, 337-11, 342-14, 346-23, 430-26, 443-15;

— **ım** I, 167-11;
III, 228-15;

— **ımız** I, 328-4;

— **ımnı** II, 177-9;

— **ın** I, 34-24, 155-7, 199-27, 225-21, 227-4, 229-13, 267-7, 307-17, 316-3, 367-24, 486-14, 515-3;
II. 21-9, 140-24, 149-10, 150-17, 181-20, 198-19, 256-2, 274-25, 328-5, 330-23, 333-2, 333-15, 342-5, 344-4, 349-6, 366-1;
III, 177-12, 183-20, 261-17, 273-18, 284-10, 293-13, 294-16, 333-3, 337-15, 342-11, 352-18;

— **ınğ** III, 207-5;

— **ka** I, 35-6, 53-24, 128-22, 363-17;
II, 351-21;

— **laka** I, 483-19,

— **nı** I, 291-24, 333-6;
II, 3-15;

— **ta** I, 302-28;

— **tan** I, 94-22;

— **tın** I, 74-19, 154-3, 175-8, 176-17;
II, 13-2, 13-27, 78-25, 137-18;

— **lar** II, 92-15, 209-6, 213-16;

— **lığ** = atlı, süvari.
I, 97-29, 166-11;
II, 175-27;
III, 37-17, 64-10, 435-2;

— **kamçışı** = at siki.
I, 417-27;

salga — = gem almaz, başı sert at.
I. 425-5;

\+ **tüm kara** — = düz kara at. I, 338-5;

\+ **tüm toruğ** — = düz - tamamen - doru at. I, 338-6;

\+ **at** — = atmak. *[Rad.; Caf.; Müh.]*.
I, 170-10, 403-27;

— **tı** I, 21-15, 170-6, 170-7, 170-8, 280-17;
II, 221-16, 226-5, 303-21, 306-19, 326-20;
III, 370-3;

— **ar** I, 170-10, 237-26, 528-9;
III, 374-6;

— **a** III, 356-1;

— **ıp** I, 236-1;
III, 106-15;

— **sa** I, 116-5, 160-5;
III, 106-14;

— **galır** II, 20-5;

— **ma** I, 129-4;
II, 26-12;

\+ **ata** = baba, ata. *[Rad., Kg., Taran., Tob., Bar., Kaz., Çağ., Özb., Kr., D. Tür., Komd.; Caf., T. T., An. İnd., U.; Müh.; İd.]*.
I, 32-28, 86-24, 206-28, 508-2;
II, 80-12;
III, 87-9, 210-1, 383-9;

— **ka** I, 288-19;

— **kı** = babacığım anlamına sevgi bildiren bir söz. *[E. T. Y., C., III-S: 83]*.
I, 136-24;
III, 212-16;

— **mka** III, 212-5, 212-9;

— **ma** I, 262-19;

— **mdan** I, 445-17;

— **mnı** II, 196-18;

— **sı** II, 311-18;
III, 210-4, 210-13, 272-22;

— **sın** III, 87-10, 291-1;

— **sınğa** II, 120-3, 178-18;

— **yı** [*] III, 210-8;

\+ **ata** — = takma ad - lâkap - vermek. *[Rad., Çağ., D. Tür., Kar.: Müh.]. Krş.: — Caf., T. T., An. İnd., Man. — ata — = çağırmak, ait ve raci olmak.*

[*] Bu tasrif şekli kullanılmaz.

III, 250-22;
— dı III, 250-19;
— r III, 250-22, 374-7;

ataç = büyüklük gösteren çocuk.
I, 52-5;
II, 80-12;

— **ogul** = büyüklük gösteren çocuk.
I, 52-5;

atan = iğdiş edilmiş deve. */Rad., Çağ., Taran., Özb.; Müh./. Krş.: İd. — atın.*
I, 75-23, 75-25;

— **lığ** = iğdiş edilmiş devesi olan kimse.
I, 148-8;

atanlan — = iğdiş deve sahibi olmak.
I, 295-3;
— **dı** I, 295-1;
— **ur** I, 295-3;

atasagun = hekim, doktor.
I, 86-25, 403-5;

atat — = atlaşmak, -tay-at olmak.
— **tı** I, 206-20;
— **sa** I. 206-25, 207-11;
III, 158-9;

atgak = karında biriken sarı su hastalığı, kaygıdan yüz sararması.
I, 118-20;

atgak = sarı renkte bir bitki.
I, 118-21;

atgar — = ata bindirmek. */Rad., Tel., Leb./.*
I, 225-9;
— **dı** I, 225-7;
— **ur** I, 225-9;

'atıl — = atılmak; — çiçek — açılmak; her hangi bir şey büsbütün ayrılmıyarak açılmak [*]. */Rad., Kaz., Az., Kr./.*
I, 193-7;
— **dı** I, 21-16, 193-8;
— **ur** I, 193-7;

[*] Burada asıl nushanın ibaresi şöyledir: — «ويقال اق الندى اى رمى السهم [الار . اللاق] ويقال ججاك اغزى الندى اى تقطرت الجماعة وكذلك كل زهرة ونور ....». Burada bir yanlışlık vardır; ibare şöyle olmalıdır: — «ويقال اق الندى اى رمى السهم [الار . اللاق] ويقال ججاك اغزى الندى اى تقطرت الزهرة والنور وكذلك اذا تقطرت الجماعة....»

Bizi bu düzeltmeye götüren sebep «çeçek agzı atıldı» örneğine metinde arapça verilen «اى تقطرت الجماعة» sözüdür; bu o Türkçenin karşılığı değildir. Bunun için biz bu ibarede bir yanlışlık olduğunu gördük ve burada ona göre dilimize çevirdik. B. A.

atım = atıcı, nişancı.
I, 75-4;
III, 379-21;

— **er** = nişancı, iyi atan adam.
I, 75-4; Düzelt: atıcı, nişancı [

atım = atış, atım. */Rad., Kg., Kaz., Kr./.*
III, 59-13;

atın — = bir tarafa atılmak, yuvarlanmak; atar gibi görünmek. *Krş.: Rad., Kaz. — atın — = sallanmak.*
I, 199-10, 199-13;
— **dı** I, 199-6, 199-11;
— **ur** I, 199-9, 199-13;

atınçu = atılan.
I, 133-18;

atış = atışma.
I, 60-18;

atış — = atışmak. */Rad., Kkg., Tob., Kaz., Kr./.*
I, 180-11;
— **dı** I, 180-8;
— **ur** I. 180-11;
— **gan** = daima atışan.
I, 157-4;

atız = iki dere arasındaki su geçecek set. Bk: etiz */Rad., D. Tür.; E. T. Y. C. II. S. 133/. Krş.: Rad., Komd., Taran. — etiz.*
I, 54-18;

atızla — = ark açmak, set yapmak, toprağı parçalara ayırmak, evlek yapmak. Bk: etizle—.
I, 301-16;
— **dı** I, 301-13;
— **r** I, 301-16;

atızlan — = -tarla hakkında- maşalaya ayırmak, sulanmak ve ekilmek için parçalara ayırmak. Bk: etizlen—.
I, 292-16;
— **dı** I, 292-14;
— **ur** I, 292-16;

atlan — = ata binmek, atlanmak; bir şeyin üzerine çıkmak (Oğuzca); atlaşmak, at haline gelmek. */Rad., Bar., Kaz., Kr., Tob., Kom., Kar.; Caf., T.T., An. İnd.; Müh.; İd./.*
I, 256-4, 285-6;
— **dı** I, 255-25, 285-5, 353-6;
II, 254-10;
— **ur** I, 256-4, 285-6, 285-11, 285-12;

atlaş — = at ortaya koyarak bahse girmek, atı öndül koyarak yarış etmek.
— u II, 114-23, 226-5,
attır — = attırmak. *[Rad., D. Tür;].*
I, 217-19;
— dı I, 217-16;
— ur I, 217-19;
atsa — = atmak istemek
I, 275-28;
— dı I, 275-26, 280-14;
— r I, 275-28;
av(?)n = ağaç (Sayram dilinde).
I, 84-4;
av = av (Oğuzca).
I, 32-2;
av = emir verenin emrini tanımamayı bildirir bir edat.
I, 40-7;
avut = avuç. *Bk:* **adhut.**
I, 83-4;
aw = av. *[Rad., Çağ., Kg., Kaz., Komd., Kr., Az.; Rab.; Caf., U.; Müh.; İd.].*
— ka I, 81-4;
— çı = avcı. *[Rad., Uyg., Kaz., Komd.; Caf.; Müh. İd.]. Krş.: Rad., Kg. — awşı.*
I, 63-12, 311-7, 425-19;
aw — = toplaşmak, üşüşmek; etrafını çevirmek, avlamak. *Bk:* **awala—**
I, 174-3, 310-12;
— dı I, 174-1, 310-11, 310-12;
— ar I, 174-3, 310-12;
III, 401-14;
— ıp II, 137-17;
awa = acımak bildiren bir kelime.
I, 89-23;
— — = insan bir şeyden acınır veya acı duyarsa söyler.
I, 89-26;
awala — = - karışıklık çıktığında - toplaşmak, üşüşmek *Bk:* **aw —, awla —.**
I, 310-9, 310-12;
— dı I, 310-6;
— r I, 310-9, 310-12;
awıçga = kocamış kişi, ihtiyar adam. *[Caf., P. P.]. Krş.: Rad., Çağ., Uyg., Tob. — abuşka, abışka, amışka.*
I, 143-14;

awılku = kırmızı meyvaları olan ve meyvasının suyu tutmaca katılan, göz ağrısına ilâç yapılan ve elbise boyanan bir ağaç. *Bk:* **afılgu.**
I, 489-16;
awın — = alışmak, avunmak. *Krş.: Rad., Uyg. — abın —.*
I, 202-13;
— dı I, 132-22, 202-11;
— ur I, 202-12;
— alım I, 263-14;
awınç = alışma, avunma. *[Müh.]. Krş.: Rad., Uyg. — abınç.*
I, 132-21;
III, 449-22;
awınçu = avunulan, alışılan.
I, 134-6;
awla — = avlamak. *[Rad.; Caf.; Müh.; İd.].*
I, 287-6;
— dı I, 287-3;
— r I, 287-6, 421-18;
— p II, 45-25;
awla — = toplanmak, üşüşmek. *Bk:* **aw —, awala —.**
I, 287-6;
— dı I, 287-5;
— r I, 287-6;
awlal — = avlanmak. *Bk:* **awlan —.**
I, 295-26;
— dı I, 295-24;
— ur I, 295-26, 296-3;
awlan — = avlanmak. *Bk:* **awlal —.**
I, 298-9
— dı I, 298-7;
— ur I, 298-9;
awlaş — = toplanmak, yığılmak. *Bk:* **ewleş —.**
I, 240-18;
— dı I, 240-16;
— ur I, 240-18;
awlaş — [*] = evini ortaya koyup kumar oynamak, evini öndül

[*] Biz gerek bu gerek bundan evvelki mastarlar hakkındaki düşüncemizi ve Yazma nushadaki durumu Tercümemizde (C. I. S. 240 ve 241) haşiyelerimizde belirtmiştik. O vakit ortaya atmış olduğumuz düşüncelerin doğruluğu şüphesizdir; aw — (Tercüme C. I. S. 174 ve 310; C. II. S. 137; C. III. S. 401), awala — (Tercüme C I. S. 10), awla — (Tercüme C. I. S. 287) gibi kelimeler bize tanıklık etmektedir. Bize kalırsa arapça Basma nushada önce gelen « اولشمك ewleşmek » fiili ile ondan sonra gelen « اولشمق awlaşmak » fiilleri yanlışlıkla yer değiştirmiştir. Metindeki anlamlar yerlerinde kalmak üzere « awlaşmak » birinci, « ewleşmek » ikinci gelecektir. B. A.

koymak. *Bk:* **ewleş** — .
I, 241-3;
— **dı** I, 240-19;
— **ur** I, 241-3;

\+ **awlat** — = avlatmak. *[Rad., D. Tür., Kaz., Kr.].*
I, 265-20;
— **tı** I, 265-17;
— **ur** I, 265-20
— **u** I, 263-10,

awran = demirci ocağı biçiminde yapılan ekmek fırını.
I, 109-3;

\+ **awrındı** = kırıntı, döküntü.
I, 145-10;

awujgun = deri sepilenen palamut ağacı meyvası.
I, 157-2;

awurta = daya, süt nine.
II, 144-10;

\+ **awuş** = mum; balmumu (Bulgarca). *Krş.: İd. - uvus.* Bk: law
I, 59-23;

\+ **awya** = ayva.
I, 114-8;
II, 311-15;

awzurı = buğday ve arpa unu gibi şeyler karıştırılarak yapılan ekmek, karışık ekmek
I, 145-4;

\+ **ay** = yılın on ikide biri olan zaman; gökteki ay, kamer. *[Rad.; Caf.; Müh.; İd.]. Krş.: Yak. — ıy; Çuv. — oyıh.*
I, 82-8, 82-9, 82-14, 258-1, 259-3, 270-22, 283-5, 318-1, 507-17;
II, 5-8, 143-22;
— **ın** III, 33-14;
tolun — = ayın on dördü. I, 82-8, 402-1;
oglak — = yeni gün -nevruz- den sonra gelen ilk bahar.
I, 347-26;
uluğ oglak — = oglak aydan sonra gelen yıl parçası. I, 347-27;
uluğ — = yaz ortası. I, 348-1;
— **ewl** = hâle, ay evi. I, 377-15;

\+ **ay** = buyruğu tanımamayı bildiren bir söz.
I, 40-12;

\+ **ay** = hitap edatı.
I, 74-17;

\+ **ay** = turuncu renkte ipek kumaş.
I, 40-9;

\+ **ay** = beylerin hizmetçisi, kölesi; bunların adı yazılı defter.
— **ımı** II, 193-6;
— **dın** III, 77-17;
— **bitiği** = askerin adıyla azığının yazıldığı defter.
I, 40-10;

\+ **ay** — = söylemek, *[Rad., Uyg.: Rab.; Caf., P.P., T.T., An. İnd., U., Man.; Müh.].*
I, 174-9;
— — I, 207-10;
III, 158-8;
— **dı** I, 37-21, 89-3, 110-9, 174-7, 419-22;
— **dım** I, 36-12, 37-16, 93-24, 109-13, 118-16, 321-13, 367-25, 494-4;
III, 80-19, 212-10, 218-15, 363-10, 368-17, 375-20;
— **dum** I, 94- ;
— **dınğ** I, 339-14;
— **madınğ** III, 245-15;
— **ur** I, 52-10, 174-8, 492-11;
II, 105-24;
— **ur men** III, 208-3;
— **ıp** I, 377-14;
II, 45-26;
— **mış** I, 88-22;
— **gıl** I, 376-12;
III, 357-27;
— **daçı** I, 352-11;

aya = avuç içi, aya. *[Rad., Şor., Sag., Koy., Kaç., Kız., Çağ., Komd., Uyg.; Caf., U., T.T., An. İnd.; İd.].*
I, 85-23, 348-19;

\+ **aya** — = lâkap vermek; korumak. *Krş., Rad., Uyg.; K. B.; — ay — = lâkap vermek.*
I, 271-13;
— **dı** I, 271-9, 271-11;
— **r** I, 271-13;

\+ **ayağ** = lâkap, takma ad. *Krş.: Müh — aya.*
I, 271-11
III, 172-7;
— **a** III, 172-11;

\+ **ayak** = çanak, kâse, kadeh. *Bk:* **çanak** (Oğuzca). *[Rad.; Müh.] Krş.; Yak. — ayax.*

I, 80-18, 84-18, 178-23, 265-6, 286-17, 295-18, 324-9, 375-16, 497-22;
II, 175-6, 246-30, 346-5;
III, 143-22, 296-23, 306-24, 371-12, 397-13;

— **nınğ** III, 15-10

— **lığ** = kâseli. III, 50-26;

— **çı** = kâseci, çanakçı. III, 296-23;

ayak = ayak. *Bk:* **adhak.** *[Rad.] Krş.: Rad., Çağ — ayağ.*
I, 84-20;

ayala — = el ayalarını birbirine vurmak. *[Rad., Sag.]. Krş.: Rad., Kr. — ayala — = sıvamak.*
III, 328-22;

— **dı** III, 328-20;

— **r** III, 328-22;

ayas = ayaz; kölelere verilen adlardan. *[Rad., Alt., Tel., Şor., Leb., Sag., Koy., Küw., Bar., Çağ.]. Krş.: Rad.; Caf. — ayaz.*
I, 123-2;

— **kök** = açık hava. *[Rad.].*
I, 123-2;

aya yersgü = yarasa (Çiğilce). *Bk:* **yarısa.**
III, 433-8;

aybanğ er = kel adam (Çiğilce).
I, 116-21;

aydınğ = aydın, ay aydınlığı. *Krş.: Rad.; İd. — aydın.*
I, 117-1;

aygır = aygır. *Bk:* **adhgır.** *[Rad.; Caf.; Müh.; İd.]. Krş.: Rad., Sag. — asgır; Buryat. — asarga; Mançu. — acırgan; Yak.—atır.*
III, 122-16;

ayığ = ayı (Oğuz, Kıpçak, Yağma dillerince). *Bk:* **adhığ.** *[Rad., Çağ.: Rab.; Müh.]. Krş.: Rad., Sag. — adhuğ; Caf. — aduğ; İd.; Rad. — ayu.*
I, 84-13;

ayığ = "ne iyi, ne fena" yerine kullanılan bir edat; iyi ve kötüye delâlet eden kelimelerde pekitme edatı.
I, 84-14;

ayık = vait, söz verme.
I, 84-21;
II, 45-26;

— **ı** I, 84-22;

ayıl — = söylenmek.
I, 268-23

— **dı** I, 268-21;

— **ur** I, 268-23;

ayıt — = söylemek (Oğuzca); sormak. *[Rad., Uyg.; Caf.; İd.]. Krş.: Rad., Tel., Alt., Leb., Şor., Koy. Sag., Küw., Kg., Kkg.; Çağ., D. Tür., Kr., Taran., Komd., Kar.; Müh.— ayt —; B. Tür. — eyt — ; Yak. — et —; Çuw. — ıyt —.*
I, 216-4;

— **tı** I, 215-25;

— **tım** (Oğuzca). I, 216-1;

— **ur** I, 216-4;

— **gan** III, 52-9, 52-10;

ayluk ayluk = öyle öyle (Oğuzca).
I, 113-21;

ayran = ayran. *[Rad., Kg., Alt., Sag., Koy., Kr., Çağ., D. Tür., Kaç., Kız., Uyg.; Müh.; İd.]. Krş.: Rad., Kaz. — eyren; Çuw. — oren.*
I, 120-26;

ayrık = ayrık otu (Oğuzca). *Bk:* **adhrık.** *[Rad.; Müh.].*
I, 113-18;

ayrış — = ayrışmak, birbirinden ayrılmak. *Bk:* **adhrış** — . *[Rad., Alt. Tel., Leb., Kkg., Kaz., Kr.].*
I, 233-23, 270-5,

— **dı** I, 233-20, 270-3,

— **ur** I, 233-22, 234-1, 270-5,

ayru = başka. *[Rad., Kaz.].*
I, 126-1;

ayruk = başka, ayrı (Oğuzca). *Bk:* **adhruk** (Oğuzca), **adhın.** *[Rad., Çağ.]. Krş.: Müh. — ayrık.*
I, 113-16, 417-6;

aytığ = hitap; hatır sorma. *Bk:* **aytış.**
I, 113-13;

aytıl — = sorulmak; söylenmek. *[Rad., Kar.].*
I, 270-9;

— **dı** I, 270-7;

— **ur** I, 270-9;

aytın — = sormayı kendi üstüne almak.
I, 270-12;

— **dı** I, 270-10;

— **ur** I, 270-12;

aytış = hatır sorma. *Bk:* **aytığ.**
I, 113-11, 113-13;

aytur — = söyletmek.
I, 269-18 ;
— **dı** I, 269-16 ;
— **ur** I, 269-18 ;

az = kakım. *Bk:* **as.**
I, 80-9 ;

az = az. *[Rad.; Caf.; Müh.; İd.].*
I, 75-25, 80-8 ;
— **rak** = daha az. III, 361-4 ;

az — = azmak, yoldan çıkmak. *[Rad., Kg., Taran., Kaz., Az., Çağ., D. Tür., Kr.; Caf., T.T., An. İnd., Man.; Müh.; İd.].*
I, 173-11 ;
— **dı** I, 173-10 ;
— **ar** I, 173-11 ;
— **mas** I, 92-7 ;

azak = ayak (Bulgar, Suvar, Yemek, Kıpçak dillerince).
Bk: **adhak, ayak.** *[Rad., Şor., Sag., Koy., Kız., Başk.]. Krş.: Rad., Yak. — atah; Rad. Soy. — adak.*
I, 32-14 ;

azak = nereden ve kimden geldiği belli olmıyan ok.
Bk: **Azuk.**
II, 20-5 ;

azgan = kuş burnu, yaban gülü; ağaçların en kötüsü olup gül gibi sarı, beyaz çiçekleri olan bir ağaççık, küpe gibi kırmızı meyvaları olur. *[Rad., Taran., D. Tür.].*
I, 439-7, 439-13 ;

azı — = sızmak; gürültüden ağır duyar olmak.
III, 253-7 ;
— **dı** III, 253—2, 253-5 ;
— **r** III, 253-7 ;

azığ = azı dişi. *[Rad., Sag., Leb., Şor., Koy., Kaç. Soy., Küw.; Caf., U., Hou., T. T., An İnd.]. Krş.: Rad., Az. — Azı; Rad., Alt., Tel., Kg., Kkg., Kaz. — Azu.; Rad., Kr., Kar. — Azaw.; İd., Hou. — Azu.*
I, 64-4 ;
— **lığ** = azı dişi belirmiş olan. I, 147-16 ;

azıgla — = azı dişiyle ısırmak; azı dişine vurmak.
I, 304-10 ;
— **dı** I, 304-3 ;
— **r** I, 304-9 ;
— **dım** I, 304-6 ;

azıl — = azılmak
I, 196-10,
— **dı** I, 196-9 ;
— **ur** I, 196-10 ;

azma = taşağının derisi yarıldığı için aşamıyan koç.
I, 130-1 ;

azıt — = yoldan çıkarmak, azıtmak. *[Rad., Az., Çağ., Uyg.; Caf., T. T., An. İnd.]. Krş.: Müh. — azıd —.*
I, 209-2 ;
— **tı** I, 208-21 ;
II, 234-4 ;
— **ur** I, 209-2 ;
— **gan** = daima yoldan çıkaran, azdıran.
I, 155-2 ;

azlan — = azımsamak, az görmek
I, 297-21
— **dı** I, 297-18 ;
— **ur** I, 297-21 ;

azu = iki şeyden birini dilemeyi anlatır; yahut; veya. *[Caf., U., T.T., An. İnd., Man.].*
I, 88-13, 88-15, 88-18, 429-16 ;

azuk = azık. *[Rad., Çağ., D. Tür.; Caf., U., Man.]. Krş.: Rad., U. D.; Müh.; İd. — Azık; Yak. — ıısık.*
I, 7-12, 16-18, 66-15, 381-5 ;
— **ı** I, 66-16, 342-4 ;
— **luk** = azıklık, azık için hazırlanmış şey.
I, 150-13, 274-17 ;
— **luğ** = azığı olan, azıklı. I, 148-2, 148-4 ;

azuk = yolunu kaybeden, nereye gittiği ve nereden geldiği belli olmıyan.
I, 66-9
— **ok** = nereden geldiği ve kimin attığı belli olmıyan ok. *Bk:* **azak.**
I, 66-9 ;

azuk munk = kaçan, yoldan çıkan, azan. *[Rad., Uyg.].*
I, 66-12 ;

azuklan — = azık sahibi olmak. *[Rad., Çağ.].*
I, 294-12 ;
— **dı** I, 294-10 ;
— **ur** I, 294-12 ;

B

ba — = bağlamak ; örgü yapmak. *[Caf., P. P., U., Chaus., Man.].*
III, 247 - 8 ;
— **dım** III, 224 - 12, 251 - 3, 250 - 4 ;
— **dı** III, 247 - 5 ;
— **r** III, 247 - 8 ;

baçak = İsalı (hiristiyan)ların orucu, pehrizi. *[Caf., Hou.]. Krş. : Caf., T. T., An. İnd., Hou., Man. — baçağ ; Chuas. — paçağ.*
I, 411 - 23 ;

baçığ = and, sözleşme (ahdü misak). *Bk ;* **bıçığ, bıçgas.**
I, 371 - 15 ;
— **kıl** — = andlaşmak, ahidleşmek.
— **kıl - dı** I, 371 - 16 ;

badar = gürültülü ses anlatan bir kelime ; tekrarlanarak kullanılır, **"patır patır,,** gibidir.
I, 360-19 ;
— **kıl** — = sesle çarpmak, itmek.
— **kıl - dı** I, 349 - 8 ;

badga — = güreşte ayak yakalamak, çelme vurmak. *Bk :* **bagda** —.
III, 289 - 3 ;
— **dı** III, 288 - 27 ;
— **r** III, 289 - 2 ;

badıç = asma çardağı. *Bk :* **badlıc.**
— **lık yıgaç** = üzüm asmalarına çardak yapılmak üzere ayrılan ağaç.
I, 502 - 21 ;

badlıç = asma çardağı. *Bk :* **badıç.**
I, 295 -4 ;

+ **badbram** = bayram ; sevinç ve eğlence günü. *Bk :* **bedbrem,** (Oğuzca) **beyrem**
III, 176-5 ;

+ **bag** = bağ, düğüm, bağlanacak ip veb. ; odun ve benzeri bağlamları. *[Rad., Çağ., D. Tür., Taran., Özb., Kr., Türkm. ; Caf., T. T., An. İnd., USp., U., Man. ; Müh. ; İd.].*
III, 152-28 ;
— **ı** I, 409 - 6 ;
III, 153 - 1 ;
— **ın** II, 21 - 19 ;

+ **bag** = bağ ; üzüm asması. *[Rad., Kr., Kom., Çağ., D. Tür., Taran. ; Caf., T. T., An. İnd. ; İd.].*
III, 152 - 27 ;
ka III, 212 - 1 ;

bagda — = güreşte sarmaya almak, sarmalamak, ayak yakalamak, çelme vurmak. *Bk :* **badga** —. *[Rad.].*
III, 277 - 2 ;
— — II, 364 - 18 ;
— **dı** II, 364 - 15 ;
III, 276 - 25, 289 - 1 ;
— **r** III, 277 - 2 ;

bagdat — = güreşte sarmaya aldırmak.
II, 327 — 17 ;
— — II, 365 - 3 ;
— **tı** II, 327 - 14, 364 - 23 ;
— **ur** II, 327 - 16 ;

+ **bagır** = bağır; karaciğer. *[Rad., Az., Kr., Türkm. ; Caf., T. T., An. İnd., Man., USp., U. ; Müh. ; İd ; Rab.]. Krş. : Rad., Kg., Kaz., Yak. — bavur. ; — baur.*
I, 360 - 23 ;
— **ı** I, 360 - 26 ;
III, 255 - 24 ;
— **ım** I, 272 - 16 ;
III, 85 - 1 ;
— **lığ** = kimseyi dinlemiyen. I, 494 - 20 ;

bedük — **lığ** = kimseye boyun eğmiyen ; ciğeri büyük. I, 360 - 24 ;

ya — **ı** = yayın orta yeri. I, 360 - 26 ;

bagırçak = eşek semeri.
I, 502 - 1 ;

bagırdak = kadın göğüslüğü. *[Rad.]. Krş. : Müh. — bagırtak.*
I, 502 - 7 ;

+ **bagırla** — = bağrına vurmak ; yayın tutamağını düzeltmek.

III, 331 - 14 ;
— **dı** III, 331 - 9, 331 - 11 ;
— **r** III, 331 - 13 ;

bagırlak = "bağırtlak„ denen kuş, Pterocles.
I, 503 - 2, 505 - 23 ;

bagırlan — = pıhtılaşmak, akar şey koyulaşmak.
II, 264 - 17 ;
— **dı** II, 264 - 14 ;
— **ur** II, 264 - 17 ;

bagırsa — = canı ciğer istemek.
III, 332 - 23 ;
— **dı** III, 332 - 21 ;
— **r** III, 332 - 23 ;

bagırsak = merhametli ; gönül alıcı. *[Caf., Man. ; K. B.]. Krş. : Rad., Kg. — bavurmal.*
I, 502 - 4 ;
— **kişi** I, 502 - 4 ;

bagırsuk = bağırsak. *[İd.]. Krş. : Rad. ; Caf. — bağırsak ; Rad., Kg., Türkm. — bavursak.*
I, 502 - 6 ;

bagış = parmakların ve başka uzuvların ek yerleri ; kamış ve benzerlerinin boğumları.
I, 367 - 2 ;

bağışla — = bağışlamak. *[Rad., Çağ., Türkm., Tob., Kaz. ; Müh. ; Rab. ; İd.].*
III, 335 - 9 ;
— — III, 344 - 4, 344 - 5 ;
— **dı** III, 335 - 6, 347 - 5 ;
— **r** III, 335 - 9 ;

bağışlal — = bağışlanmak. *Bk. :* **bağışlan** —.
— **dı** III, 344 - 16 ;

bağışlan — = bağışlanmak. *Bk. :* **bağışlal** —.
— **dı** III, 344 - 19 ;

bağla — = bağlamak. *Bk. :* **bogla** —. *[Rad., Kr., Az., Türkm., Kom. ; Caf. ; Müh.]. Krş. : Rad., Kg., Çağ., Kar. — bayla — ; Rad., Kaz. — beyle —.*
III, 292 - 10 ;
— **dı** III, 292 - 7 ;

— **r** III, 292 - 9 ;
— **yu** III, 309 - 10 ;

baglan — = bağlanmak. *Bk. :* **boglan** —.
II, 238 - 28 ;
— **dı** II, 238 - 24, 238 - 26, 238 - 29 ;
— **ur** II, 238 - 28 ;

baglat — = bağlatmak, bohçalatmak.
II, 341 - 18;
— **tım** II, 341 - 11, 341 - 14 ;
— **ur men** II, 341 - 17 ;

bagna = merdiven basamağı.
I, 434 - 19 ;

bagram kum = geniş büyük kumluk yer.
I, 484 - 22 ;

bagrık — = bağrı (ciğeri) göğüs kemiklerine yapışmak.
II, 227 - 9 ;
— **tı** II, 227 - 8 ;
— **ar** II, 227 - 9 ;

bak — = bakmak. *[Rad., Az. Türkm., Kr., Çağ., Taran., D. Tür., Özb., Kom., Kg., Kkg., Kaz., Kar. ; Müh. ; İd.]. Krş. : Caf.— bak — = tabi olmak ; Rad., Kaz. ; Çaf. — bak — = gözükmek.*
II, 16 - 14 ;
— **dı** II, 16 - 13, 292 - 22 ;
— **tı** II, 33 - 23 ;
III, 295 - 6 ;
— **ar** I, 102 - 3, 425 - 19 ;
II, 16 - 14 ;
III, 23 - 2 ;
— **ar men** III, 194 - 15, I, 456 - 2 ;
— **ıp** III, 272 - 1 ,
— **kıl** I, 129 - 5 ;
II, 26 - 13 ;
III, 440 - 20 ;
— **sa** I, 340 - 4 ;
II, 144 - 19, 292 - 24 ;
— **mas** II, 250 - 2 ;
— **ığ** = bakma, bakış. I, 373 - 6 ;
— **ığı** I, 373 - 6 ;
— **a tur** — = bakadurmak.

— **a tur-ur** I, 73 - 10 ;

baka = kurbağa. *[Rad., Çağ., Özb., Turan., Kg., Kkg. Kaz.]. krş.: Çaf. — bağa.*
I, 73 — 10 [*] ;
III, 226 - 10 ;

mlingüz — = kaplumbağa.
III, 22) - 11 ;

bakaçuk = baka'nın küçültmesi, küçük bağa ; eğe kemiği ile kol arasındaki et parçası.
III, 226 - 12 ;

bakan = halka, toka. BK: Kilide
I, 399 - 11, 432 - 7 ;

— **lığ kadlış** = halkalı, tokalı kayış.
I, 499 - 12 ;

altun — = altın halka.
I, 399 - 12 ;

bakanak = çatal tırnaklıların iki tırnakları arası ve iki tırnaktan her biri. *Bk :* **bakayak.**
III, 177 - 2 ;

bakanuk = at tırnaklarının ortasındaki tümsecik et parçası. *Bk :* **bakayuk.**
III, 177 - 5 ;

bakayak = çatal tırnaklıların iki tırnaklıları arası ve iki tırnaktan her *Bk :* **bakanak.**
III, 177 - 2 ;

bakayuk = at tırnaklarının ortasındaki tümsecik et parçası. *Bk :* **bakanuk.**
III, 177 - 5 ;

bakıl — = bakılmak.
II, 131 - 25 ;

— **dı** II, 131 - 23 ;

[*] «Baka» kelimesi asıl metinde bir parçanın üçüncü mısraında geçmektedir. Birinci mısrada «aka turur», ikincide «kaka turur» denilmektedir. Brockelmann Arapça metinde bu kelimenin karşılığına bakarak «kurbağa» anlamına almakta ise de bize kalırsa bu, iki yönden doğru değildir: Birincisi, «aka turur, kaka turur» denildikten sonra «baka turur» sözünün daha yukarıdakiler gibi bileşik fiil olması gerekir. İkincisi, eger «baka» kelimesi burada «bakmak» fiilinden gelmeyip te «kurbağa» anlamına olsaydı «telim» kelimesinin oraya girmemesi gerekti. Biz bu parçanın arapça izahını olduğu gibi aldık ve «kurbağa» anlamını gösterdik. Parçaya verdiğimiz Türkçe çevirmede kendi anlayışımıza uyduk. Düşünüle. B. A.

— **ur** II, 131 - 25 ;

bakın — = bir şeyin sonuna bakmak ve düşünmek ; beklemek.
II, 142 - 25 ;

— — II, 160 - 5 ;

— **ur** II, 142 - 25 ;

— **gıl** II, 142 - 23 ;

bakır = Çin parası.
I, 361 - 8 ;

bakır = bakır. *[Rad. ; Çaf. ; Müh. ; İd. ; Yaz.].*
I, 360-27, 360-28 ;

— **lığ tağ** = bakırlı dağ. I, 495-9 ;

bekır — = bağırmak (Oğuzca). *[Rad., Kg., Kaz.].*
III, 186-9

— **dı** III, 186-7

— **ar** III, 186-8 ;

bakır sokum = Merih yıldızı.
I, 361-10, 398-2 ;
III, 40-14 ;

bakış = bakış, bakışma ; gözle birbirine bakış.
I, 367-5 ;

bakış — = bakışmak — göz ucu ile —. *[Rad., Çağ. ; Müh.].*
II, 103-15 ;

— **tı** I, 170-18 ;

— **dı** II, 103-12 ;

— **tılar** I, 183-5 ;

— **ur** II, 103-15 ;

— **gan** = herkese göz ucu ile bakan.
I, 519-9 ;

bakıt — = baktırmak, bakıtmak.
II, 308-8 ;

— **tı** II, 308-4 ;

— **ur** II, 308-8 ;

bakku = tepe, yüksekçe yer. *Bk :* **baku.**
III, 226-27 ;

baklan kuzı = taze ve semiz kuzu.
I, 444-2 ;

baku = tepe, yüksekçe yer, yokuş. *Bk :* **bakku.**
III, 219-17, 226-15, 226-26 ;

bakur — = baktırmak
II, 83-5 ;
— **dı** II, 83-3 ;
— **ur** II, 83-5 ;

bal = bal (Suvarlar, Kıpçak ve Oğuz dillerinde). *Bk* : **arı yağı** (Ö. Türklerce). *[Rad., Kom., Kaz., Kg., Türkm., Tob. Kar., Çağ., D. Tür.; Müh., İd.].*
II, 354-18 ;
III, 103-16, 156-6, 156-12 ;
— **ığ** II, 267-3 ;
III, 338-15 ;

bal — = bağlanmak. *Bk* : **ban** —.
II, 27-17' ;
— **dı** II, 27-14 ;
— **ır** II, 27-16 ;

bala = kuş ve hayvan yavrusu. *[Rad.; İd.]. Krş.: Rad., Kg., Kkg. Türkm., Kr., Kaz., Kar., D. Tür., Çağ., Taran.* — *bala* = *çocuk.*
II, 274-13 ;
III, 91-26, 232-11 ;
— **sı** III, 232-14 ;

bala = bir adamın işlerinde — çok kerre çiftlik işlerinde — yardımcısı, çırağı.
III, 232-22 ;

balala — = kuş yavrulamak.
— **dı** III, 92-1 ;

balçık = balçık, sıvık çamur (Oğuzca). *[Rad., Kr., Kaz.: İd.]. Krş.: Rad. Çağ.* — *palçık.*
I, 248-3, 467-1 ;

baldır = ilk çağında işlenen iş. *[Rad., D. Tür.]. Krş.: Rad., Kg., Kaz.* — *biltir.*
— **tarığ** = ilkbahar başında ekilen ekin.
I, 456-17 ;
— **kuzu** = ilk doğan kuzu.
I, 456-22 ;

baldır = üvey.
— **ogul** = üvey oğul. I, 456-15 ;
— **kız** üvey kız. I, 456-16 ;

baldır = dağın burun gibi çıkan yeri. ~~*Bk* : **beltir.**~~
I, 456-13 ;

tag — **ı** I, 456-14 ;

baldız = karının kendinden küçük kız kardaşı. *[Rad., Kaz., Kg.: Müh.]. Krş.: Caf., T. T., An. İnd.* — *baltır.*
I, 457-22, 457-23 ;
III, 7-13 ;

baldu = balta. *Krş.: Rad., Çağ., Taran.; Caf., Man.* — *baltu ; Rad., Uyg., D. Tür.* — *paltu ; Müh.; İd.* — *balta.*
I, 14-2, 418-9 ;
— **ka** III, 421-25 ;

balığ = yaralı.
I, 192-5, 252-8, 407-24 ;
— **lar** I, 242-1 ;

balık = çamur (Oğuz ve Argu dilince). *Bk* : **balk** (Arguca).
I, 248-3, 379-10 ;
— **lığ** çamurlu yer.
I, 498-5 ;

balık = kale, şehir (İslâmlıktan önce Türklerce, Uygurca). *[Rad.]. Krş.: Rad., Çağ.* — *balik.*
I, 379-16 ;

balık — = yaralanmak.
II, 119-10 ;
— **tı** II, 119-8 ;
— **ar** II, 119-9 ;

balıkçın = balıkçıl kuşu. *[Rad.].*
I, 512-23 ;

balıklan — = balıklanmak ; (Arguca) çamurlanmak ; (Uygurca) bir yerde kale yapılmak.
II, 265-9 ;
— **dı** II, 265-4 ;
— **ur** II, 265-8 ;

balık = balık *[Rad., Kr., Az., Kom., Kg., Türkm., Yak.; Caf., P. P., T. T., An. İnd.; Müh.; İd.]. Krş.: Caf., Man.* — *balak ; Caf.* — *baluk.*
I, 73-10, 379-4 ;
II, 216-29, 231-23, 233-13, 349-15 ;
— **lığ** = balığı olan, balıklı.
I, 498-4, 501-11 ;

balıksa — = balık yemek istemek.

III, 334-11 ;
— **dı** III, 334-9 ;
— **r** III, 334-11 ;

+ **balk** = çamur (Arguca). *Bk :* **balık.**
I, 379-12 ;

balu balu = ninni.
III, 232-20 ;

+ **ban — =** bağlanmak. *Bk :* **bal —.**
II, 27-17 ;
— **dı** II, 27-14 ;
— **ır** II, 27-16 ;

bandal — ağaçtan omuz başı şeklinde çıkarılan parça ; bunu çocuklar alıp yakarlar, geceleyin közünü birbirlerine atarlar.
I, 482-1 ;
ot — = bunun başka bir adı ; Çevgen oyununda oynanır.
I, 482-4 ;

+ **banğ** = bağırma.
III, 355-2 ;

banzı = bağ bozulduktan sonra asmaların üzerindeki üzüm kırıntıları, neferneme (Kençekçe).
I, 422-18 ;

+ **bar** = var, mevcut. *[Rad., Çağ., D. Tür., Türkm., Taran., Kg., Kkg., Kom., Kaz., Kar. ; Caf., P. P., USp., U., Chuas. ; Müh. ; İd.]. Krş. : Rad. Yak. — Bâr.*
I, 44-13, 47-8, 84-22, 320-12, 341-23, 360-28, 373-17, 375-6, 427-26;
III, 15-11, 147-20, 147-22, 147-24 ;
— **ığ** II, 28-18, 40-8 ;
— **mu** = varmı ?
I, 430-1, 430-4, 462-3 ;
— **lığ** — mallı, zengin.
III, 438-11 ;

bar = büyük
III, 147-27 ;
+ — **yigde** = iri iğde, zizypha rubra.
III, 147-27 ;

+ **bar — =** peyda olmak ; vermek. *Bk : Düzelt :* **bér —**
— **ır** III, 355-11 ;

+ **bar — =** varmak, gitmek. *[Rad. Çağ., D. Tür., Türkm., Özb., Taran., Kg., Kkg., Kar., Kom., Kaz. ; Caf., P. P., U., T. T., An. İnd., Chuas. ; Yaz. ; Müh. ; İd.].*
I, 26-11 ;
II, 6-12, 31-14, 36-12, 38-5, 63-21, 63-26 ;
III, 247-8 ;
— — II, 34-27, 43-13, 45-2, 45-15, 49-25, 53-13, 55-9, 63-27 ;
III, 223-17 ;
— **dı** I, 20-4, 24-5, 26-10, 27-3, 40-25, 46-19, 66-25, 85-5, 281-15, 371-19, 384-5, 398-23, 430-16, 435-21, 445-13, 484-20 ;
II, 6-11, 31-11, 32-20, 34-26, 36-6, 36-20, 36-21, 38-2, 38-3, 40-8, 42-6, 46-26, 47-3, 48-14, 59-20, 59-27, 60-16, 60-23, 63-22, 63-25, 197-24 ;
III, 156-12, 212-20, 213-5, 214-17, 247-5 ;
— **dım** (Türklerce) I, 87-12, 339-2, 456-3 ;
II, 46-25, 46-29, 48-18, 62-7 ;
III, 139-9 ;
— **dam** (Oğuzlar ve komşularınca) III, 140-2 ;
— **dum** (Argularca) I, 31-16, 31-17 ;
III, 140-5 ;
— **dımız** I, 327-16 ;
— **dınğ** I, 74-17, 392-11 ;
II, 46-14, 46-17, 46-26, 47-2, 48-16 ;
III, 214-11,245-15 ;
— **dınğız** II, 47-5, 47-9 ;
— **duk** II, 62-8, 62-13, 63-9 ;
— **dukı** II, 42-8 ;
III, 309-10 ;
— **dukum (dugum)** II, 42-16 ;
— **daçı** = gidici, varan.
I, 24-6 ;
II, 32-21, 48-3, 48-21, 49-7 ;
— **ır** I, 26-11, 354-26 ;
II, 6-12, 31-13, 35-1, 36-9, 38-5, 63-25, 301-2 ;
III, 151-19 ; 355-11
— **ır men** I, 423-19
II, 64-24, 65-11 ;
— **ır musan** I, 88-19 ;
— **galı** I, 22-20 ;
III, 372-6 ;
— **galı kaldı** = gideyazdı. I, 22-19 ;
— **galır men** II, 67-1 ;
— **gan** II, 53-16, 53-18 ;
— **gay** II, 66-15 ;

— gay men III, 236-7;
— gıl I, 37-11, 43-6, 319-4, 340-7;
II, 43-23;
III, 26-17, 211-7;
— gu I, 33-5;
III, 211-17;
— guçı II, 49-26, 54-20;
— guluk I, 24-26;
II, 56-20;
— gum II, 69-10;
— gunğ II, 69-6;
— gusı II, 69-13;
— agan = çok varan, çok giden.
I, 24-12, 33-20;
— an II, 65-3;
— ası I, 33-6;
— asım II, 69-14;
— asınğ II, 69-9;
— ıg = gidiş. I, 27-3, 371-19;
— ıgı II, 58-16, 58-18;
— ıgım I, 26-15;
— ıglı I, 25-8;
II, 57-22, 57-24;
— ıgsak I, 24-19;
II, 55-11, 57-2, 57-3;
— ınğ II, 45-11, 45-15, 64-6;
— ınğlar II, 45-3, 45-6, 64-1;
— ıp I, 167-9, 399-22;
III, 401-11;
— ışlığ I, 370-17;
— makka I, 294-23;
— mış I, 38-1;
II, 59-14, 59-15, 60-3, 60-13, 60-14, 62-25;
III, 361-3;
— sa III, 40-1, 207-21, 207-22;
— sa sen I, 134-13, 403-13;
III, 234-3;
— sun II, 64-18, 193-5;
— u II, 140-8;
— uban I, 96-8; (Düzelt: Jaru-ban
— uçı II, 52-1;
barığ — dı I, 27-3, 371-19;

— ma II, 64-12;
III, 207-16;
— madı II, 63-6, 63-16;
— madım II, 62-16;
— maduk II, 62-20;
— madukı II, 42-8;
— madukum (madugum) II, 42-17;
— manğlar II, 64-14;
— masun II, 64-19;
— mas II, 65-20;
— mas men II, 65-21;
— maslar II, 65-28, 66-1;
— masmız II, 66-4;

barak = çok tüylü köpek. *[Rad., Kg.]*.
I, 377-24;
— lığ = köpeği olan kişi.
I, 497-3, 501-13;

\+ **barça** = bütün, hep. *[Rad., Kaz., Çağ., D. Tür.; Caf., P, P., T. T., An. İnd., U.; İd.]*.
I, 210-24, 236-24, 399-25, 417-6;
II, 213-6, 216-12, 312-4;
III, 322-1;

\+ **barçın** = ipekli kumaş. *[Müh.; İd.] Krş.: Rad., Kkg. — barça.*
I, 153-2, 175-1, 216-18, 358-21, 509-13;
III, 17-18, 28-17, 143-1, 156-13, 335-23, 338-7, 394-25;
— ka III, 28-18;
\+ **yolak** — = yol yol çizgili ipek kumaş.
III, 17-18;

\+ **bargan** = mersin ağacı yemişi. *Bk:* **bazgan.**
I, 438-2;

barığ = kokmuş şey (yalnız kullanılmaz). BK: bırığ
I, 372-1;
sasığ — = kokmuş şey, sası.
I, 372-2;

\+ **barıgsa** — = varmak, gitmek istemek. *Bk:* **barsa —.**
III, 333-25;
— dı I, 281-7, 281-10;
III, 333-22;
— r III, 333-25;

barık = uzaktan beliren karaltı. BK: Düzelt: Jırak
I, 456-2;

barıl — = varılmak, gidilmek.
— **dı** II, 130-28, 139-3;

barımsın — = gider gibi görünmek.
II, 259-2;
— **dı** II, 258-26, 260-22, 261-27;
— **ur** II, 259-1;

barın — = gider varır görünmek.
II, 141-25;
— **dı** II, 141-23, 158-15;
— **ur** II, 141-25;

barın — = aybaşı kanı boşanmak.
II, 141-22;
— **dı** II, 141-18;
— **ur** II, 141-22;

barış — = birbirine gitmek, gitmekte yardım ve yarış etmek.
II, 94-16;
— **dı** II, 94-13;
— **ur** II, 94-16;

bark = bark. mülk (Her zaman "ew„ kelimesi ile beraber kullanılır). *[Rad., Kr.; Caf., T. T., Chaus., USp.; Yaz.]*.
— **ın** III, 333-9;

barkın kişi = kendini yolundan hiç bir şeyin alıkoymadığı yolcu.
I, 440-13;

bars = pars. (BK: Pars) *[Rad., Türkm., D. Tür.; Caf., U.; İd.]*.
I, 344-19;

bars = Türklerin on ikili hayvan takvimindeki yıllardan biri, pars yılı.
I, 344-20;
— **yılı** I, 346-4;

bars = pire, bit gibi hayvanların ısırmasından hasıl olan kabartı.
I, 348-6;
— **bol** — = kabarmak.
— **bol-dı** I, 348-9;

barsa — = varmak, gitmek istemek. *Bk:* **barıgsa —**.
— **dı** I, 281-11;

bart = su içilen bardak (Oğuzca); şarap ve benzeri akıcı nesnelerin ölçüsü. *Bk:* **yart.**

I, 341-4, 341-6;

bart burt tut — = ansızın her yandan yakalamak. *Bk:* **yart yurt.**
— — **tut-tu** I, 341-7;

bartur — = vardırmak, göndermek.
II, 171-12;
— **dı** I, 20-5;
II, 171-9, 197-25;
III, 424-11;
— **ur** II, 171-11;

bas — = basmak, üzerine çökmek, yıkmak. *[Rad., Çağ., D. Tür, Kr., Az., Türkm., Özb., Taran., Kom., Kg. Kkg., Kaz.; Caf., T. T., An. İnd., Man.; Müh.; İd.]*.
II, 10-21;
— **dı** II, 10-12, 10-14, 10-16, 10-18, 10-20, 119-4, 165-10;
— **tı** I, 516-4;
II, 74-14;
— **tımız** I, 434-6;
— **ar** II, 10-21;

basa = sonra. *[İd.]*.
III, 224-4;

basan = ölü gömüldükten sonra yenilen yemek.
I, 398-28, 399-1;
yoğ — = ayni anlamda. I, 399-1;

basar = dağ sarımsağı.
I, 360-22;
— **lığ tağ** = sarımsaklı dağ.
I, 494-18;

basığ = gece baskını yapılacak olan ve ansızın düşmanın yakalanacağı yer.
I, 372-4;
— **ında** I, 372-6;

basık — = düşman tarafından basılmak [*]. *Bk:* **bassık —**.
II, 116-9;

basın — = zayif görmek; basmak; kahretmek. *[Rad., Kg.] Krş.: Caf., T. T., An. İnd. — basın — = basmak, bastırmak.*

---

[*] Asıl metinde ibare şöyledir: «كشى يغى قابسقى اى بيت العدو على القوم». Bu ibarede bir yanlışlık vardır; Türkçesi Arapçasına uymamaktadır. Biz Türkçesini göz önüne alarak dilimize çevirdik. Bizi yazma nushanın 326 ncı sahifesinde ve Arapça basma nushanın C. II, S. 129 deki «اريغى قابسقى» sözü tanıklamaktadır. B. A.

— tı II, 116-7, 165-7;
— ar II, 116-9;
II, 142-11;
— dı II, 142-9;
— ur II, 142-11:
— çak er = zaif görülen, önem verilmiyen adam. *[Rad., Kaz. ; Müh.].*
I, 501-18;

basış — = basmakta yardım etmek.
II, 101-5;
— dı II, 100-22;
— ur II, 101-5;

basruk = baskı, basrık.
I, 466-14;
— ı I, 466-16;

bassık — = basılmak, baskına uğramak. *Bk :* **basık** —.
II, 228-10;
— dı II, 116-10, 119-1, 228-6;
— ar II, 228-9;

bastur — = bastırmak ; bağlamayı ve bastırmayı emretmek ; bastırılmak.
II, 171-19;
— dı II, 171-13;
— ur II, 171-19;

basu = demir tokmak (bir dilde).
III, 224-6;

basur — = bastırmak.
II, 77-25;
— dı II, 77-20;
— ur II, 77-24;

basut = yardım ; arka ; acıyan ; yardımcı. *[Caf., Man., USp.]. Krş. : Caf., T. T., U., An. İnd. — basutçı = yardımcı.*
I, 354-2, 354-3, 459-7;

baş = baş. *[Rad. ; Caf., P. P., USp., T. T., An. İnd., Man. ; İd., Hou.]. Krş. : Rad. Kg. — bas. ; Rad., Sag. — paş.*
III, 151-16, 217-10, 395-14;
— ı I, 59-18, 70-24, 100-6, 107-9, 160-6, 179-20, 193-19, 273-26, 274-4, 290-18, 307-18, 313-16, 336-4, 384-12, 399-24;
II, 83-24, 178-4, 179-4, 283-3, 312-6, 356-18;
III, 126-11, 133-24, 169-21, 169-22, 230-20, 282-1, 382-2, 395-14;

— ığ I, 171-11;
III, 58-16;
— ım I, 492-11;
— ın I, 125-14, 259-21;
II, 24-5, 152-13, 153-25, 326-8, 359-19;
III, 9-13, 64-4, 269-7, 353-17, 390-14, 393-16, 395-21, 396-2;
— ında I, 439-28;
II, 112-6;
— ınğa II, 233-20, 234-20;
— ka I, 305-10;
— ra I, 102-4;
II, 105-2, 135-22, 191-12, 293-9;
— sız I, 349-22;
II, 281-5;
— lığ III, 227-7;
— lar I, 397-6;
— lağ = başıboş, bırakılmış. *Krş. : Rad., Kaz. — baştağ.*
I, 461-20;
— lağ yılkı = başıboş bırakılmış hayvan. *Bk :* **boş yılkı.**
I, 461-22;

baş = yara. *[İd., Hou.] Krş. : Pek., Yak. — baas.*
I, 191-23, 386-13;
II, 240-28, 291-22, 294-7, 317-14;
III, 53-23, 63-16, 151-17, 283-22;
— ı I, 192-3;
III, 151-19;
— ığ II, 72-20;
— ın I, 272-16;
III, 85-1, 301-17, 406-4;
— ka III, 62-10, 96-11;
— lığ = yaralı.
II, 172-12;

başa — = kertik yapmak, kertiklemek ; ağaçlar birbirine dayalı olarak konmak.
III, 266-1;
— dı III, 265-24;
— r III, 265-28;

başak = okun veya mızrağın ucuna geçirilen demir, temren ; ok temreni, ok başağı. *[Rad., Çağ., D. Tür. ; İd.]. Krş. : Rad., Kg. — masak ; Rad., Çağ., Kr., D. Tür. — maşak.*

I, 378-14 ;
III, 220-21 ;

— **ı** II, 129-1, 328-16 ;

— **ın** II, 14-24 ;

— **lığ** I, 497-17 ;

başak = pabuç (Çiğilce). *Bk* : **başmak** (Oğuz ve Kıpçakça).
I, 378-16 ;
III, 417-6 ;

başakla — = başak, demir uç takmak.
III, 337-10 ;

— **dı** III, 337-7 ;

— **r** III, 337-10 ;

başaklan — ok temrenlemek, oka temren takılmak.
II, 265-3 ;

— **dı** II, 264-25 ;

— **ur** II, 265-2 ;

başgak = oyluk kemiklerinin üstü.
I, 470-13 ;

başgan = 50-100 rıtl ağırlığında büyük bir balık.
I, 438-3 ;

budun — **ı** = ulusun başı, büyüğü.
I, 438-5 ;

başgıl = başı ak. *Bk.* : **başıl.**
I, 481-4 ;

— **yılkı** = başı ak, dört ayaklı hayvan.
I, 481-4 ;

başıl = tepesinde beyazı bulunan. *Bk* : **başgıl.**
I, 392-20 ;

— **koy** = tepesinde beyazı bulunan koyun.
I, 392-20 ;

başla — = başlamak, kılavuzluk etmek, komutanlık etmek. *[Rad. ; Caf., T. T., U., An. İnd., Man. ; Müh. ; İd.].*
III, 292-6 ;

— **dı** III, 291-23, 292-2, 292-4 ;

— **r** III, 292-6 ;

başlan — = başlanmak ; yönelmek ; hayvan dağa doğru sürülmek ; başaklanmak.
II, 238-22 ;

— **dı** II, 238-17, 238-19, 238-21 ;

— **ur** II. 238-22 ;

— **ıp** III, 235-13 ;

başlat — = başlatmak.
II, 341-10 ;

— **tım** II, 341-8 ;

— **ur** II, 341-10 ;

başmak = pabuç (Oğuzca ve Kıpçakça). *Bk* : **başak.** *[Rad., Çağ., Kaz., B. Tür.].*
I, 378-17, 466-22 ;
III, 417-7 ;

başmaklan — = başmak (pabuç) sahibi olmak (Oğuzca).
II, 274-3 ;

— **dı** II, 274-1 ;

— **ur** II, 274-3 ;

başnak er = başında tulgası, eğninde zırhı olmıyan kimse.
I, 466-20 ;

baştar = orak (Arguca).
I, 455-20 ;

bat — = batmak, gözden kaybolmak. *[Rad. ; Caf., T. T., An. İnd., Man. ; Müh. ; İd.]. Krş. : Rad. — Pat —.*
II, 294-1 ;

— **tı** II, 293-23, 293-24 ;

— **ar** I, 528-10 ;
II, 128-6, 294-1 ;

batga = üzerinde külâh yapmak için yün ve keçe kesilen tahta.
I, 424-6 ;

batığ = batak ; ırmak ve ırmağa benzer şeylerin derin olan yerleri. *[Rad.].*
I, 371-13 ;

batman = batman. *[Rad., Çağ., Türkm., Kaz., Başk. ; Caf., USp. ; Müh. ; İd.].*
I, 444-8 ;

batmul = kara bibere benzer bir bitki, darü fülfül. *Bk* : **bibli, butmul.**
I, 481-6 ;

batrak = ucuna bir ipek parçası takılan mızrak. *Bk* : **bayrak.** *Krş. : Caf., U. - badruk.*

I, 465-15;

batruş = bulanık, koyulaşmış - çorba veb. hakkında -.
I, 459-26;
— **suw** = bulanık su.
I, 459-26;

batruş — = birbirini batırmak, batırışmak.
II, 203-21;
— **dı** II, 203-17;
— **ur** II, 203-20;

batsığ = batı, garp.
I, 463-2;
kün — I, 463-2;

batur — = saklamak; batırmak; bağlatmak. *Krş.: Rad. — batır — = batırmak; İd. — batur — = inkâr etmek.*
II, 73-8;
— **dı** II, 73-2, 73-5;
III, 192-11;
— **ur** II, 73-8;
— **gan** I, 515-19;

bay = zengin. *[Rad., Kaz., Kg.; Yaz.; Caf., USp.; Müh.; K. B.; Rab.; İd., Hou.].*
I, 349-13;
III, 158-2, 239-2;

baya = az önce. *[Rad., Kaz., D. Tür.; Caf., T. T., An. İnd.]. Krş.: Pek., Yak. — mâa.*
I, 37-14;

baybayuk = kelebek kuşu.
III, 179-13;

bayık = doğru söz (Oğuzca).
III, 166-8;

bayın = koyu kırmızı, gelincik çiçeği rengi. *Bk:* **yibin.**
III, 20-13;

baynak = pislik, gübre (Oğuzca).
III, 175-13;

bayrak = bayrak. *Bk:* **batrak.**
II, 205-2;
III, 183-6;

bayu — = zenginlemek, zenginleşmek. *[Rad., Çağ., D. Tür.]. Krş.; Rad., Kg., Kaz.; Müh.; İd. — bayı —.*

III, 274-16;
— **dı** III, 274-14;
— **r** III, 274-16;
— **p** III, 406-5;

bayut — = zenginletmek.
II, 325,-26;
— **tı** II, 325-24;
— **ur** II, 325-26;

baz = yat, yabancı, garip. *Bk:* **yat.**
III, 148-21, 148-22, 159-6;

bazgan = mersin ağacının yemişi. *Bk:* **bargan.**
I, 18-8;

be = koyun melemesi bildirir.
III, 206-17;

beçel = sünnet edilmemiş kadın; hadım edilmiş erkek; iğdiş edilmiş at ve başka hayvanlar [*].
I, 392-17;

beçkem = alâmet, belge; ipekten veya yaban sığırı kuyruğundan yapılan alâmet olup savaş günlerinde yiğitler takınırlar. *Bk:* **perçem** (Oğuzca)
I, 483-11;

beçkemlen — = savaş gününde ve başka günlerde belge takınmak.
II, 277-29;
— **di** II, 277-26;
— **ür** II, 277-28;

beçküm = evin sofası.
I, 484-6;

bedü — = büyümek.
III, 259-13;
— **di** I, 319-11;
III, 259-10;
— **r** III, 259-13;

bedük = büyük. *Bk:* **bedhük.** *[Rad.; Yaz.; Caf., T. T., An. İnd.,*

[*] Buradaki Arapça ibare şöyledir: «المتكاء من النساء والامتن من الرجال والخيل وجميع الحيوان». Bu ibarenin son kısmından anlaşılan şey, bizim yukarda verdiğimiz anlamdır; çünkü «Lisan-ül-arab», «Akrab-ül-mevarid» ve «Kamus tercümesi» gibi lûgat kitaplarında «متن» maddesine «koçun taşağını çıkarmak» anlamı dahi verilmektedir. Biz bu ciheti göz önüne aldık ve o yolda anlam verdik. Bununla beraber «امتن» kelimesi «çok sağlam» anlamına dahi gelirse de burada anlam yönünden yakışık almamaktadır. Düşünüle. B. A.

USp., U.J. Krş.: Rad., Çağ, Kar., Kom., Kaz. — biyik.
I,93-19, 360-24, 385-3, 499-14, 500-10 ;
III, 168-4 ;

bedükle — = büyük saymak.
III, 340-9 ;
— **di** III, 340-7 ;
— **r** III, 340-9 ;

bedh — = göz zayıf görmek.
III, 439-3 ;
— **ti** III, 439-1 ;
— **er** III, 439-3 ;

bedher burxan = heykel. *Bk: Düzelt:* **bedhez burxan.**
I, 436-9 ;

bedhez burxan = heykel. *Bk:* **bedher burxan.** *Krş.: Rad. ; Yaz. — bediz ; Rad., Kg., Kz. — beder ; Müh. — bediz ; Caf. — bedizle — ; bedizci ; bedizet —.*
I, 436-9 ,

bedhizliğ ew = süslü ev. *[Rad.].*
I, 507-9 ;

bedhrem = bayram, sevinç ve eğlence günü. *Bk:* **badhram** (Oğuzca), **beyrem.**
I, 263-11, 484-7 ;
III, 176-5 ;
— **yer** = gönül açan yer.
I. 484-10 ;

bedhük = büyük. *Bk:* **bedük.**
I, 94-3 ;

bedhüt — = büyütmek.
II, 301-1 ;
— **ti** II, 300-28 ;
— **ür** II, 301-1 ;

beg = bey, koca, evli erkek. *[Rad. ; Caf. ; Müh. ; İd.].*
I, 22-8, 35-9, 48-25, 49-5, 54-21, 78-24, 81-4, 82-1, 168-22, 178-26, 199-24, 206-13, 212-12, 240-19, 260-19, 274-11, 287-3, 296-21, 301-17, 302-22, 304-13, 304-26, 320-18, 358-3, 362-25, 376-2, 378-5, 421-8, 424-2, 428-18, 466-16, 521-17 ;
II, 8-4, 9-1, 10-13, 10-25, 19-7, 38-28, 75-21, 123-11, 143-25, 150-2, 169-5, 171-13, 174-8, 190-29, 197-3, 218-21, 238-13, 240-26, 249-13, 298-6, 313-12, 316-21, 341-19, 355-5 ;

III, 14-19, 59-24, 64-21, 89-13, 90-15, 137-27, 155-19, 155-20, 180-18, 249-20, 271-18, 273-21, 290-7, 299-10, 339-8, 342-25, 420-23, 428-20, 450-8 ;
— **de** I, 70-10 ;
— **den** I, 462-14 ;
— **din** II, 84-3
III, 339-18 ;
— **i** I, 89-2, 103-4, 240-3 ;
III, 41-21 ;
— **im** I, 300-26 ;
— **in** II, 234-4 ;
III, 325-4, 356-3 ,
— **ge** I, 97-24, 236-13, 249-15 ;
II, 21-12, 21-26, 105-17, 140-3, 154-3, 157-3, 190-13, 292-19, 326-23, 338-25 ;
III, 134-2, 326-13, 375-5, 397-2 ;
— **ni** II, 10-15 ;
— **siğ** III, 128-25 ;
— **ler** I, 64-14, 182-24, 185-20, 285-13, 486-14 ;
II. 98-1, 101-6, 217-14, 234-4 ;
III, 76-18 ;
— **lik** = beylik. I, 362-24 ;

begeç = beyceğiz (küçültme ile birlikte acıma ve sevme bildirir).
I, 357-28 ;

bég = koca. *Bk:* **beg.**
— **den** III, 133-16 ;

begle — = bey saymak, bey diye ad vermek.
III, 293-1 ;
— **di** III, 292-27 ;
— **r** III, 293-1 ;

beglen — = kadın evlenmek, koca sahibi olmak, koca edinmek.
II, 239-19 ;
— **di** II, 239-17, 254-3 ;
— **ür** II, 239-18 ;

bek = muhkem, kavi, pek, sağlam, sıkı. *Bk:* **berk.** *[Rad., Taran., D. Tür., Çağ., Kg. ; Caf., T. T., An. İnd.]. Krş.: Rad., Kr., Türkm., Çağ., D. Tür. ; Müh. ; Rab. ; İd. — berk.*
I, 333-26, 349-18, 455-21 ;
III, 11-4 ;
— **tur** — = yerinde sağlam durmak.

— tur — I, 455-21 ;
— bekeç = tekinlerin sanı.
I, 357-26 ;

bekiş — = pekişmek, sağlamlaşmak. *Bk :* **beküş —.**
II, 105-6 ;
— di II, 105-5 ;
— ür II, 105-6 ;

bekit — = pekitmek, sağlamlaştırmak. *Bk :* **beküt —.** *[Rad., Çağ., D. Tür., Taran., Kg. ; İd.].*
II, 309-9 ;
— ti II, 309-6 ;
— ür II, 309-9 ;

bekle — = beklemek, gözetmek ; saklamak, hapsetmek ; pekitmek ; kapatmak. *Bk :* **berkle —.** *[Rad., Kar. — bekle — = kapatmak].*
III, 292-26 ;
— di III, 292-21, 292-23, 445-16 ;
— r III, 292-26 ;
— yü I, 504-10 ;

beklen — = bekişmek, sağlamlaşmak; kapanmak, kapatılmak ; (Oğuzca) saklanmak. *[Rad., Çağ.].*
II, 239-16 ;
— di II, 239-9, 239-11, 239-13 ;
— ür II, 239-15 ;

bekleş — = muahede yapmak, ahitleşmek; kapatmakta yardım etmek; (Oğuzca) beklemekte, gözetlemekte yardım etmek.
II, 204-1 ;
— di II, 203-22, 203-25, 203-27 ;
— ür II, 204-1 ;

beklet — = bağlatmak ; hapsettirmek ; (Oğuzca) bekletmek, gözettirmek.
II, 341-24 ;
— ti II, 341-19 ;
— tim II, 341-21 ;
— ür men II, 341-24 ;

bekmes = pekmez (Oğuzca). *Bk :* **pekmes.**
I. 440-21, 459-20 ;

bekni = buğday, darı, arpa gibi şeylerden yapılan içki ; boza. *Krş. : Müh. — begni.*

I, 434-17 ;
III, 60-15, 81-7 ;

bekreş — = pekişmek. *Bk :* **bekriş —.**
— ür III, 278-14 ;

bekriş — = pekişmek. *Bk :* **bekreş —.**
— ür III, 278-14 ;

bekü — = berkişmek.
III, 270-4 ;
— di III, 270-1 ;
— r III, 270-4 ;

beküş — = pekişmek, sağlamlaşmak. *Bk : Düzelt :* **bekiş —**
— ür II, 105-6 ;

beküt = gizli, saklı. *Bk :* **yaşut** (yalnız kullanılmaz ; "**yaşut**" ile birlikte gelir).
III, 8-8, 8-10 ;

beküt — = pekitmek, sağlamlaştırmak. *Bk : Düzelt :* **bekit —.**
II, 309-18 ;
— ti II, 309-10, 309-16 ;
— ür II, 309-17 ;

bél = bel. *[Rad., Az., Kg. ; Yaz. ; İd., Hou.]. Krş. : Rad., Kaz. ; Caf., T. T., P. P. — bil.*
III, 133-6, 133-8, 133-11 ;
— inde III, 133-6 ;
— kıl — = bir kimseye dileğinden çok yemek vermek (Çiğilce).
— kıl-dı III, 133-8, 133-11 ;

bele — = koyun melemek
III, 270-11 ;
— di III, 206-18, 270-9 ;
— r III, 270-10 ;

bele — = belemek, beşiğe bağlamak; bulaştırmak. *[Rad., Kom.]. Krş.: Rad., Kaz. — bile —.*
III, 270-25 ;
— di III, 270-20, 270-23 ;
— r III, 270-24 ;

belèk = armağan ; konuğun hısımlarına getirdiği armağan, bir yerden başka yere gönderilen armağan. *Krş. : Rad. Çağ. — bölek : Rad., Tel., Soy. — pelek ; Pek., Yak. — belex.*
I, 385-19, 408-13 ;

+ **belèkle** — = armağan kılmak, vermek; hediye etmek. *Bk.:* **belikle**—
III, 340-12;
— **di** I, 307-17;
III, 340-10;
— **r** III, 340-12;

— **bèlel** — = batmak, bir şeye bulanmak;
III, 196-5;
— **di** III, 196-1, 196-3, 196-8;
— **ür** III, 196-5;

+ **belgü** = alâmet, nişan, im, belge. *[Rad., Çağ., Taran.; Caf., T. T., An. İnd., U., Man.; E. T. Y.; İd.,] Krş.: Rad., Tar.— belge.; Pek., Yak.--belie.*
I, 427-28;
— **si** I, 428-1;
— **lüğ** = belli.
I, 384-20, 528-15, 528-18;
II, 40-11;
III, 160-20;
— **süz** I, 354-26;

belgür — = meydana çıkmak, belirmek; açığa çıkmak. *[Caf., P. P. T. T., An. İnd., U.; İd.].*
II, 172-20;
— **di** II, 172-1;
— **er** I, 387-10;
II, 172-4, 172-11, 172-19;

belik = yara yoklamak için kullanılan mil.
I, 385-23;

belik = fitil, kandil fitili.
I, 267-22, 385-22;
— **ni** II, 323-13;
— **lik kebez** = fitillik, fitil yapmak için hazırlanmış olan pamuk.
I, 510-4;

belikle — = armağan kılmak. *Bk:* **belèkle** —
— **di** I, 307-17;

belinğ = düşman gelmesi yüzünden halka düşen ürküntü ve korku. *[Rad., Kr.]*
III, 370-27;
— **çi** = çok korkak, çok ürkek.
III, 371-1;

belinğle — = belinlemek, korku ile uykusundan sıçramak, hayvan habersizce bir şeyden korkup sıçrayarak ürkmek. *[Rad.; Caf., U., Man.].*
III, 409-19;
— **di** III, 409-14;
— **r** III, 409-19;

+ **ben** = ben (Oğuz, Kıpçak ve Suvarlar dilinde). *Bk:* **men** (Türklerce). *[Rad., Kr.; Yaz.].*
I, 31-17, 339-2;

+ **benek** = bakır para.
I, 386-5;

+ **benek** = tane, habbe (Arguca ve bir takımları dilince).
I, 386-3;

+ **bér** — = vermek, gelmek. *[Rad.]. Krş.: Rad., Kaz.; Caf., U., T. T., An. İnd., P. P.; Müh.; İd.— bir —.*
III, 180-17;
— — I, 134-22, 218-16;
III, 129-7, 226-18;
— **di** I, 35-9, 63-6, 79-1, 97-25, 219-24, 321-10, 354-4, 357-16;
III, 133-8, 166-13, 180-14, 362-14, 449-14;
— **dim** I, 120-5, 128-22, 130-15, 131-19;
II, 83-23;
III, 212-5, 212-7, 217-24, 372-3, 448-11;
— **dinğ** I, 498-20;
III, 220-6;
— **dük** II, 61-25;
— **ür** II, 249-9;
III, 180-16;
— **ir** III, 355-11;
— **ürler** I, 459-7;
— **geler** I, 243-13;
III, 14-2;
— **igli** II, 58-4;
— **inğ** III, 359-7;
— **ip** II, 343-16;
III, 46-8, 333-10;
— **gil** I, 35-6, 97-26, 274-17;
— **miş** I, 102-4;
III, 222-1;
— **üp** I, 210-21;

— **se** I, 320-25;
III, 371-20;
— **mes** III, 145-18, 364-15;
— **meske** III, 129-7;

berge = kamçı. *Bk: Düzelt:* **berke.**
III, 323-7;

bérgü = borç; verecek.
I, 427-25;
— **si** I, 427-26;

bérigse — = vermek istemek; vere yazmak.
III, 334-20;
— **di** III, 334-16;
— **r** III, 334-19;

béril — = verilmek.
II, 131-10;
— **di** II, 131-7;
— **ür** II, 131-9;

bérim = verim, borç; verecek.
I, 409-8;
II, 214-15, 185-2;
— **ni** III, 288-8;
— **çi** = borçlu.
I, 75-18, 409-10;
— **liğ** = verimli; borçlu.
liğ-din I, 240-4;

bériş — = verişmek.
II, 95-2;
— **di** II, 94-25;
— **ür** II, 95-2;

berk = muhafaza edilmiş, tahkim edilmiş, şağlam. *Bk:* **bek.** *[Rad., Çağ., D. Tür., Türkm., Kr., B. Tür.]*
I, 349-18;
III, 445-19;

berke = döğmek, sürmek için kullanılan deynek, kamçı. *Bk:* **berge.** *Krş.: Caf., Chuas., T. T., An. İnd,; K. B.— berge.*
I, 427-20;

berkelen — = kanla dolmak; kamçı sahibi olmak.
III, 202-3;
— **di** III, 201-23, 202-1;

— **ür** III, 202-3;

berkit — = berkitmek, sağlamlaştırmak.
II, 340-4;
— **ti** II, 340-1;
— **ür** II, 340-4;

berkle — = saklamak, hapsetmek. *Bk:* **bekle** — .
III, 445-15;
— — III, 446-7, 446-8;
— **di** III, 445-11;
— **r** III, 445-15;

berklet — = korutmak, muhafaza ettirmek, korumakla emretmek.
— **ti** III, 424-4;

bért = efendisinin köleden her yıl aldığı vergi.
I, 341-11;

bert — = berelemek. *Krş.: Rad., Taran.— Bert — = kertmek.*
III, 425-24;
— **ti** III, 425-19;
— **er** III, 425-23;

bertin — = berelenmek; el yorgunluk peyda etmek. *Krş.: Rad., Kg.— bertil— = burkulmak.*
II, 237-26;
— **di** II, 237-22;
— **ür** II, 237-25;

bertiş — = sertleşmek, birbirini kesmek ve yaralamak.
II, 203-8;
— **diler** II, 203-4;
— **ür** II, 203-7;

bertlen — = hırkalanmak, hırka giymek. *Bk:* **bertülen** — .
III, 200-15;
— **di** III, 200-13;
— **ür** III, 200-15;

bertülen — = hırkalanmak, hırka giymek. *Bk:* **bertlen** — .
III, 200-15
— **di** III, 200-13;
— **ür** III, 200-15;

berü = beri, tarafına. *[Rad., Uyg.; Caf., P. P., T. T., Man.].*
I, 35-13, 219-23;
II, 55-19, 259-7;
III, 65-13, 212-12, 245-17;

besbel = bir tel iplik, bir söğüm iplik.
I, 481-2;

bèş = sayıda beş. *[Rad.; Caf.; Müh.; İd.]*
I, 121-8, 132-6;
III, 125-6, 449-6;

béşik (beşik) = beşik. *[Rad.; Müh.]. Krş.: Caf.— béşik.*
I, 236-20, 248-25, 261-23, 275-7, 408-10;
— tin III, 58-4, 78-9, 185-12;
— liğ uragut = beşikli, emzikli kadın,
I, 509-11;

bèşinç = sayıda beşinci. *[Rad., Uyg.]*
I, 132-5;
III, 449-4;

beyrem = bayram, sevinç ve eğlence günü (Oğuzca). *Bk*: **bedhrem.** *[Rad., Kaz.]. Krş.: Rad., Kaz., Kr., Türkm. — bayram; Özb. — mayram.*
I, 484-14;
III, 176-4;

béz = bez, etle deri arasında bulunan bez. *[Rad., Çağ., Taran.; Müh.; İd.]. Krş.: Rad., Kr., Kaz. — biz.*
III, 123-5;

bez — = titremek. *[Caf., U., T. T., An. İnd.].*
II, 8-23;
— di I, 385-8;
II, 8-21;
— er II, 8-23;

beze — = bezemek, nakışlamak. *[Rad., Kr., Az., Çağ., Kg.; İd.].*
III, 263-26;
— di III, 263-24;
— r III, 263-26;

bezek = nakış. *[Rad., Çağ., D. Tür., Az., B. Tür.; E. T. Y.; Müh.; İd.].*
I, 385-7, 412-8;
II, 99-19;

bezel — = bezenmek, nakışlanmak. *Bk*: **bezen —.**
II, 131-13;
— di II, 131-11;
— ür II, 131-13;

bezen — = süslenmek, bezenmek. *Bk*: **bezel —.**

II, 142-8;
— di II, 142-4, 142-5, 155-17;
— ür II, 142-7;

bezeş — = nakşetmekte yardım ve yarış etmek.
II, 99-22;
— di II, 99-19;
— ür II, 99-22;

bezet — = bezetmek, süsletmek.
II, 305-14;
— — II, 318-11;
— ti II, 305-12;
— ür II, 305-13;
— gen = daima bezeten.
II, 319-4;
— igsek II, 319-19;

bezgek = titreme, titretici sıtma. *Bk*: **beziğ.** *[Rad., Kg., Çağ., D. Tür., Taran., Kom.; Caf., U.].*
II, 289-5, 305-25;

beziğ = titreme. *Bk*: **bezgek.** *Krş.: Rad., Kg. — bezgek.*
I, 385-8;

bezinç = ipek ve yün yumağı.
III, 373-13;

b (e) z (i) nç [*] = dalları ve yaprakları kızıl olup, bağlarda biten ve ilâç olarak yenen bir bitki.
III, 373-14;

bezit — = titretmek.
II, 305-21;
— ti II, 305-21;
— ür II, 305-21;

bıç — = kesmek, biçmek. *[Rad., Uyg.; Yaz.; Caf., U., Man.]. Krş.: Rad., Çağ., Kr.; Caf.; Müh.; İd. — biç —.*
II, 4-22
— dı I, 13-11, 15-17;
II, 4-20;
— tı I, 338-15;
— tımız I, 434-9;
— ar I, 282-26;

[*] Bunun nasıl okunacağını kesin olarak bilemiyoruz. Brockelmann gibi yazıp geçtik.

II, 4-22, 286-22 ;
— **ası** I, 14-1 ;
II, 70-11 ;
— **gu** = bıçkı, bıçak. *[Rad. ; Caf., U.]*.
I, 13-11 ;
II, 69-27 ;
— **guç** = makas, sındı. I, 452-3 ;
— **mas** I, 427-7 ;

bıçgas = Uluslar vb. arasında yapılan and ve bağlantı. *Bk :* **baçığ, bıçığ.**
I, 459-2, 459-6 ;

bıçgıl = eldeki, ayaktaki çatlaklar, bıçılgın ; yerdeki yarıklar ve çatlaklıklar. *Bk :* **bıçılgan.**
I, 480-27.
— **yèr** = yarık yer.
I, 15-4 ;

bıçığ = and, sözleşme. *Bk :* **baçığ, bıçgas.**
I, 371-15, 371-16 ;

bıçıl — = kesilmek, biçilmek.
II, 122-9 ;
— **dı** I, 15-6 ;
II, 122-6 ;
— **ur** II, 122-8 ,
— **ıp** II, 356-19 ;

bıçılgan = elde, ayakta ve yeryüzünde olan yarıklıklar. *Bk :* **bıçgıl.**
I, 519-18 ;

bıçım = kesim, dilim.
I, 15-15, 395-12 ;

bıçın — = kendi için doğramak kendini doğrar gibi göstermek ; kendi başına doğramak.
II, 141-11 ;
— **dı** II, 141-7 ;
— **ur** II, 141-11 ;

bıçış = büyüklerin konukluğuna, düğününe, davetine gidenlere verilen ipekli kumaş. *[K. B. Fergana, 336-2]*.
I, 366-21 ;

bıçış — = biçmekte ve kesmekte yardım ve yarış etmek.
II, 92-4 ;
— **dı** II, 91-23 ;

— **ur** II, 92-4 ;

bıçma = biçme, kesme.
I, 431-7 ;
— **yorınçga** = biçilmiş yonca.
I, 431-7 ;

bıçtur — = biçtirmek, kestirmek,
II, 171-8 ;
— **dı** II, 171-6 ;
— **ur** II, 171-7 ;

bıçuk [*] = kesik, parçalanmış her şeyin yarısı, buçuk.
I, 377-20 ;

bıdhık = buyık. *Krş. : Pek., Yak.* — *bıtık* = *sakal.*
I, 377-23 ;

bıgrığ = çuval, dagarcık, tulum gibi şeylerin tıka basa dolu olmasından sonra bu gibi şeylerde olan girinti ve çıkıntı. *Bk :* **bıgrıl, bugrıl.**
I, 461-24 ;

bıgrıl = tulum ve benzeri kapların dolunca hasıl ettiği büküntü, girinti ve çıkıntı. *Bk :* **bugrıl, bıgrığ.**
I, 481-9 ;

bıkın = böğür, boş böğür. *Krş. : Rad., Kg.* — *mıkın.*
I, 399-14 ;

bıldır = bıldır, geçen yıl. *[İd.]*. *Krş. : Rad.* — *bıltır.*
I, 456-27 ;

bırığ = kokmuş. *Bk :* **barığ.**
I, 372-1 ;
sasığ — — = sası, kokmuş.
I, 372-2 ;

bırkığ = atın veya eşeğin genizden ses çıkarması.
I, 461-16 ;
at — ı I, 461-17 ;

---

[*] Kelime basma nushada «buçuk» imlâsında yazılmış ise de yazma nushada böyle değildir. Yazma nushada üç kez geçen bu kelimenin üzerinde yalnız bir ötre harekesi vardır ; ilk iki yazılışında bu ötre harekesi «ج» harfinin üzerindedir, üçüncü yazılışta ötre harekesi «ب» ye doğru kaçmıştır. Bay Kilisli buna bakarak kelimeyi «buçuk» şeklinde harekelemiş ; Brockelmann da buna uymuştur. Her ikisi de bu yazışta yanılmışlardır ; Doğrusu, yazdığımız gibi «bıçuk» olacaktır. Çünkü kelimenin aslı «bıçmak» fiilindendir.
B. A.

bırkır — = homurdanmak, genizden ses çıkarmak.
II, 171-26 ;
— **dı** II, 171-23 ;
— **ar** II, 171-25 ;

bıruk = teşrifatçı ; hakanın yanına, aşamasına göre büyükleri alan ve yer gösteren adamın adı. *Bk :* **buyruk.**
I, 378-7 ;

bi = kısrak (Oğuzlardan başka Türklerce). *[Müh.]. Krş. : Rad., Çağ., D. Tür., Kaz., Kg. — biye,—biya.*
III, 88-20, 206-23, 310-14 ;

bi = "böy„ denen böcek (Oğuzca). *Bk :* **böy.** *[Rad., Çağ., Taran.].*
III, 206-24,

bibli = daru fülfül (Sanskrit dilinde : **pippala**). *Bk :* **batmul, butmul.**
I, 430-27 ;

biçek = bıçak. *[Rad., Uyg.; Caf.].*
I, 384-23, 384-24, 473-1 ;
II, 176-2, 195-29, 231-11, 231-15, 260-1, 262-8, 271-9, 293-17, 310-11, 317-9, 325-14 ;
III, 18-9, 82-5, 91-9, 126-8, 169-9, 254-19, 270-15, 299-17, 350-6, 442-4 ;
— **in** III, 273-24, 420-20 ;

biçekle — = bıçaklamak, bıçakla vurmak.
III, 340-5 ;
— **di** III, 340-3 ;
— **r** III, 340-5 ;

biçeklen — = bıçak sahibi olmak.
II, 265-12 ;
— **di** II, 265-10 ;
— **ür** II, 265-12 ;

biçin = maymun. *[Rad., Çağ. ; Caf., USp. ; E. T. Y.].*
I, 346-10, 409-12 ;
— **yılı** = Türklerin onikili yıllarından biri.
I, 346-10, 409-12 ;

bil — = bilmek. *[Rad. ; Caf. ; Müh. ; İd.].*
II, 22-12 ;
— — I, 44-1 ;
III, 222-1 ;
— **di** I, 11-16, 12-15, 510-15 ;

I, 22-9 ;
— **ir** I, 63-13, 212-1, 332-12, 425-12 ;
II, 22-12 ;
— **ür** (Arguca) II, 22-13 ;
— **ip** I, 300-27, 456-3 ;
III, 233-16 ;
— **miş** III, 160-6 ;
— **İnğ** III, 372-5 ;
— **inge** III, 359-10 ;
— **se** I, 38-19, 63-13, 332-12, 394-19, 394-20, 425-18 ;
III, 20-16, 20-17 ;
— **mes** I, 127-8 ;
III, 259-19 ;
— **medük** III, 160-7 ;

bildüz — = bildirmek, öğretmek (Oğuzca).
II, 202-21 ;
— **di** II, 202-19 ;
— **ür** II, 202-21 ;

bile = ile, beraber. *[Rad., Çağ., Türkm. : Caf., USp. : Müh. ; İd.].*
I, 44-2, 82-14, 100-9, 170-17, 237-10, 242-8, 248-6, 354-9, 389-16, 417-6, 430-26, 434-6, 469-12, 528-9 ;
II, 5-28, 22-26, 28-13, 79-4, 97-13, 128-6, 176-2, 212-8, 214-9, 214-16, 215-2, 219-5, 226-16, 343-19 ;
III, 11-3, 15-19, 22-4, 65-17, 71-19, 101-12, 166-20, 392-13, 393-15, 443-24 ;

bile — = bilemek. *[Rad., Çağ., D. Tür., Kr., Kg., Taran., Kar. ; Caf., Man. ; Müh. ; İd.].*
III, 270-19 ;
— — II, 260-5 ;
III, 272-1 ;
— **di** II, 325-14 ;
III, 270-15, 270-17 ;
— **r** III, 270-19 ;
— **gü** = bileği. *[Caf., Man.]. Krş. : Rad., Çağ. — bilev, bileü ; Rad., Taran. — bilei ; İd., Hou. — bilevü.*
I, 447-19 ;

bilek = bilek. *[Rad., Çağ., D. Tür., Türkm., Az., Kar., Kaz. ; Caf., U. ; İd.].*
I, 385-18, 518-12 ;
II, 214-20 ;
— **i** I, 325-9 ;

— **im** II, 148-6 ;
— **liğ** = bilekli, güçlü kuvvetli.
I, 509-23, 511-19 ;

bilemsin — = biler görünmek.
— **di** II, 260-1, 262-9 ;

bilet — = biletmek.
II, 310-14,
— **ti** II, 310-11, 325-16 ;
— **ür** II, 310-14 ;

bilezük = bilezik. *[Rad., D. Tür.]. Krş. : Rad., Türkm., Kg. ; Müh. ; İd., Hou. — bilezik : Rad., Kg., Taran. — bileyzük.*
I, 518-11 ;
II, 82-18 ;

bilezüklen — = bilezik takınmak.
III, 205-8 ;
— **di** III, 205-6 ;
— **ür** III, 205-8 ;

bilge = bilge, hakîm ; akıllı ; bilgin, âlim. *[Rad., Kom. : Caf., P. P., U., Man., USp. ; İd.].*
I, 11-16, 51-16, 88-22, 388-17, 428-4, 428-5, 428-6, 428-9 ;
III, 45-19, 46-8, 59-14, 137-6, 155-3, 212-25, 303-9, 370-12, 380-1, 440-20 ;
— **ler** I, 385-26, 419-12 ;
— **lége** = bilginlere.
I, 207-10 ;
III, 158-8 ;
— **beg** = bilgin, akıllı ve hakîm bey.
I, 428-18 ;

bügü — = akıllı kişi.
I, 428-23 ;

külüğ — = ünlü bilgin.
III, 212-25 ;

bilgedh — = akıllanmak. *Bk :* **bilget —.**
— **ti** II, 340-14, 340-25, 341-1 ;

bilgelen — = akıllanmak, akıllılaşmak.
III, 202-11 ;
— **di** III, 202-9 ;
— **ür** III, 202-11 ;

bilget — = akıllanmak. *Bk :* **bilgedh —.**

II, 340-16 ;
— **ti** II, 340-13 ;
— **ür** II, 340-16 ;

bilgimsin — = kendini akıllı göstermek.
— **di** III, 202-12 ;

bilig = akıl, us ; hikmet ; bilgi. *[Rad. ; Yaz. ; Caf., T. T., An. İnd., Man., USp.]. Krş. : Rad., Çağ., D. Tür., Kg., Kom. ; Müh. ; İd. — bilik.*
I, 89-2, 92-7, 232-4, 252-12, 261-18, 385-24, 385-26, 385-28, 511-26 ;
II, 22-9, 340-23 ;
III, 81-10, 358-15, 385-6 ;
— **i** III, 393-14 [*] ;
— **im** II, 148-8 ;
— **in** II, 91-6, 140-8 ;
— **inğ** I, 51-16 [*], 467-8 ;
— **ni** II, 243-8 ;
III, 228-12 ;
— **liğ** I, 510-2 ;
— **liğin** II, 91-6 ;
— **siz** I, 119-24, 386-1 ;
— **sizliğ** I, 440-20 ;

biligse — = akıllanmak ; akıllı olmak istemek.
III, 334-15 ;
— **dı** III, 334-13 ;
— **r** III, 334-14 ;

bilimsin — = bilir görünmek.
— **di** I, 262-13, 262-14 ;

bilin — = kendi işini bilmek ; itiraf etmek ; bilinmek, anlaşılmak. *[Rad., Kom., Kar., Kg. ; Yaz .; Caf., P. P., U., T. T., An. İnd.].*
II, 143-20 ;
— **di** II, 143-18, 143-20 ;
— **ür** II, 23-18, 143-19 ;
— **ip** II, 228-19 ;

bilinçek = bir zaman sonra hırsızın veya başkasının elinde bulunan her çalınmış malın adı.
I, 510-15 ;

[*] Tercümenizde «bilgi» ve «bilginğ» şekillerinde geçen bu iki kelime vezin yüzünden böyle okunmuştur ; burada bunları «biligi» ve «biliginğ» şekillerinde gösteriyoruz. B. A.

— **neňğ** I, 510-13;

biliş = biliş, tanış; bilen, bilici. *[Rad., Kr.].*
I, 12-15, 367-6;

biliş — = bilişmek, tanışmak. *[Rad. Kr.].*
II, 107-23;

— **di** II, 107-21;
III, 71-17;

— **ür** II, 107-23;

— **tim** III, 188-19;

bilsik — = bilinmek.
II, 228-26;

— **ti** I, 21-12;
II, 228-24;

— **er** II, 228-26

biltür — = öğretmek, bildirmek.
II, 176-7;

— **di** II, 176-5;

— **ür** II, 176-7;

bir = bir. *[Rad.; Caf.; Müh.; İd.]. Krş.; Pek., Yak.— biğr.*
I, 15-15, 48-10, 50-6, 75-6, 75-8, 107-19, 185-17, 185-20, 186-25, 189-19, 196-24, 219-15, 231-4, 232-15, 237-24, 239-13, 241-4, 258-3, 274-4, 283-3, 288-26, 296-21, 318-24, 321-16, 322-6, 329-22, 341-23, 349-3, 358-21, 369-15, 373-18, 382-13, 385-15, 387-4, 389-11, 391-24, 395-12, 396-17, 397-17, 397-25, 398-3, 427-26, 429-23, 444-8;
II, 26-2, 42-8, 42-12, 42-20, 42-23, 89-28, 103-8, 134-12, 135-15, 185-12, 185-20, 203-4, 208-16, 214-8, 217-21, 232-25, 243-26, 283-20, 358-23;
III, 4-17, 5-2, 46-25, 47-3, 47-9, 47-11, 73-12, 74-1, 75-2, 75-7, 75-15, 76-18, 101-21, 103-23, 107-20, 121-21, 169-21, 188-12, 207-1, 218-15, 229-3, 244-20, 288-4, 382-2, 398-4, 398-9, 403-4, 403-11, 404-2, 428-16;

— **ge** I, 189-19, 196-24, 232-15, 239-17, 283-3, 523-23;
II, 94-5, 94-13, 94-25, 103-12, 134-12, 135-15, 185-12, 185-20, 209-2, 232-25, 243-26, 358-24;
III, 73-13, 74-1, 75-15, 76-18, 101-21, 107-12, 188-12, 398-5, 398-9, 403-4, 403-11;

— **din** II, 92-19;

— **iğ** II, 93-17, 94-9, 107-24, 203-18, 212-22;
III, 288-4;

— **ige** I, 187-19;

— **in** — **in** = birer birer. III, 360-10;

— **inğ** II, 222-15;

— **ninğ** II, 208-19;

birinç = sayıda birinci.
III, 373-9;

birle = ile, beraber. *[Rad., Çağ., D. Tür.; Yaz.; Caf.; Müh.; İd.]. Krş.; Rad., Kaz.—birge; Pek., Yak.—biğrge.*
I, 49-5, 61-9, 157-4, 167-11, 177-5, 180-5, 180-8, 181-4, 181-26, 182-18, 184-5, 184-22, 185-13, 185-17, 186-26, 186-29, 190-20, 221-18, 231-9, 233-11, 234-15, 235-12, 236-16, 237-5, 237-15, 240-8, 242-4, 333-2, 367-23, 371-16, 414-13, 424-2, 430-24, 474-6, 518-20, 519-9, 520-5, 520-19;
II, 3-16, 26-2, 77-21, 87-21, 88-1, 88-6, 89-24, 91-23, 92-22, 93-1, 95-3, 95-13, 96-23, 96-27, 97-8, 98-7, 99-1, 99-5, 99-14, 100-4, 102-1, 106-2, 106-7, 107-7, 107-21, 108-15, 108-24, 111-4, 113-15, 113-16, 114-5, 114-9, 114-17, 115-5, 116-29, 121-5, 157-27, 178-11, 185-3, 201-24, 203-22, 204-2, 205-13, 205-20, 206-23, 208-3, 208-7, 210-12, 210-24, 211-1, 213-11, 213-20, 215-18, 215-25, 218-21, 218-25, 220-25, 221-15, 221-20, 224-13, 224-22, 224-27, 225-10, 225-12, 226-5, 226-12, 258-4, 258-16, 272-5, 350-14, 353-6;
III, 32-17, 72-12, 72-14, 72-19, 103-12, 146-20, 157-20, . 188-2, 321-27, 327-16, 336-3, 394-15, 398-14, 399-15;

birtem = uzun müddet. *[Caf., T.T., Man., U.].*
I, 484-19;

biste = tecimeni evinde konuklatıp onun mallarını satıveren ve koyunlarını toplıyan ve tecimen giderken yirmi koyunda bir alan şahıs (Çiğil, Yağma, Toxsi dillerince).
III, 71-19;

bit = bit. *[Rad., Çağ., Hiv., Özb., Türkm., Kg., Kom.; Caf., Man.; Müh.; İd.].*
I, 320-4;
III, 291-16;

tarığ — **i** = tahıl biti. I, 320-5;

biti = gökten inen kitaplardan her biri. *Krş.; Rad., Çağ.; İd. — biti = yazı, yazma.*
III, 217-22;

biti — = yazmak. *[Rad., Çağ., Kom.; Yaz.; Caf., U., Man., USp.;*

Müh. ; *İd.].*

— **di** II, 325-7 ;

bitig = yazma, yazı. *Bk* : **bitik.**

bitigü = Türk diviti ve başka divitler.
III, 174-8 ;

bitik = kitap ; mektup ; yazma, yazı, yazış ; yazılı şey, kâğıt. *Bk* : **bitig** = yazma, yazı. *[İd.]. Krş.* : *Rad., Çağ., D. Tür., Kr.* — *bitik = yazı ve yazılı şey ; Caf.* — *bitig.*
I, 71-27, 156-6, 186-29, 197-24, 202-22, 212-17, 226-25, 232-16, 302-10, 384-18, 384-19, 459-6 ;
II, 7-10, 21-8, 39-2, 75-26, 88-15, 95-18, 113-25, 119-13, 127-8, 131-3, 133-24, 139-7, 140-25, 160-13, 160-14, 298-28, 318-11, 318-15, 320-25, 321-4, 321-13, 325-7, 325-11, 333-5 ;
III, 59-6, 64-8, 94-6, 254-9, 305-9, 353-5, 434-9 ;

— **ge** II, 149-20 ;

— **i** I, 384-20 ;

— **in** II, 145-19 ;

— **ler** III, 105-2 ;

— **liğ** = yazı yazılacak nesne sahibi.
I, 508-20, 511-19 ;

— **lik** = yazı yazılmak için hazırlanan şey.
I, 508-18 ;

ay — **i** = askerin adıyla azığının yazıldığı defter.
I, 40-10 ;

bitik (g) = muska ; afsun, üfrük (Oğuzca).
I, 384-22 ;

— **i** III, 164-1 ;

bitil — = yazılmak. *[Rad., Çağ. ; Caf., Man., USp.].*
III, 119-15 ;

— **di** II, 119-13, 139-10, 160-13 ;

— **ür** II, 119-14 ;

— **gen** I, 521-6 ;

bitin — = yazılmak, yazınmak, kendisi için başkasının yardımı olmaksızın yazmak.
II, 141-2 ;

— **di** II, 139-7, 140-25, 160-14 ;

— **ür** II, 141-1 ;

bitiş — = yazmakta yardım ve yarış etmek.
II, 88-18 ;

— **di** II, 88-15, 113-25 ;

— **ür** II, 88-18 ;

bitiş — [*] = ikrar etmek.
II, 88-23 ;

— **tiler** II, 88-19 ;

— **ürler** II, 88-22 ;

bitit — = yazdırmak. *[Rad., Çağ. ; Yaz. ; Caf., U., USp. ; Müh.]*
II, 299-2 ;

— — II, 312-12 ;

— **ti** II, 298-28, 325-11 ;

— **ür** II, 299-1 ;

— **deçi** II, 318-18 ;

— **teçi** II, 318-18 ;

— **gü** II, 321-4, 321-13 ;

— **küçi** II, 318-15 ;

— **miş** II, 320-25, 320-27 ;

bitle — = bit aramak. *[Rad., Kaz. ; Müh. ; İd.].*
III, 291-18 ;

— **di** III, 291-16 ;

—'**r** III, 291-18 ;

bitrik = fıstık (Arguca). *Bk* : **buturgak**
I, 476-9 ;

bitrik = kadınların avret yerinde bulunan dilcik, dılak.
I, 476-7 ;

biz = biz. *[Rad. ; Caf. ; Müh. ; İd.].*
I, 325-20, 327-14 ;
II, 61-5, 61-12, 61-20, 66-4 ;
III, 370-23 ;

— **ge** I, 24-14, 25-4, 509-9 ;
II, 68-28, 69-2, 103-27 ;

— **inğ** I, 341-22 ;

---

[*] Hem yazma hem basma nushalarda bu anlamda «bitiştiler — bitişürler — bitişmek» şeklinde çıkan bu kelimeler bizce yanlıştır. Bizi bu kanışa götüren iki sebep vardır. Birincisi, bu kelimeler bildiğiniz anlamda yukarıda geçmektedir, eğer bu geçen kelimelerin anlamında sonuncu anlam dahi bulunuyor idiyse, bunu da orada göstermesi gerekirdi, Kaşgarlı'nın tuttuğu yol budur. İkincisi «bitişmek» kelimesinde böyle bir anlamın bulunmamasıdır. Bize kalırsa kelime «bütişmek» olacaktır ; çünkü Tercümemizde C. II. 72, 203, 294 ve C. III. 137, 166. da geçen «bütmek, bütrüşmek» kelimeleri «iman ve ikrar etmek, muhakeme olmak ve şahit getirmek, senetle ispat etmek» anlamlarınadır. Bizce kesin olarak buradaki «bitişmek» kelimesinin «bütişmek» olması gerektir. Biz metinden ayrılmış olmamak için olduğu gibi aldık. B. A.

III, 370-23, 370-25;
— **ni** I, 94-2, 452-19;
II, 274-26;
— **ninğ** I, 46-4;

bizi = ekmeğin üzerinde yanmaktan dolayı peyda olan siyahlık.
III, 223-19, 223-21;

bod = boy. *Bk:* **bodh, boy.** /*Caf., USp.*/
— **ı** I, 412-21;

bodug = renk; boya. *Bk:* **bodhug.** /*Caf., USp.*/
— **ı** I, 175-1;

bodh = boy, kamet. *Bk:* **bod, boy.**
III, 121-10;
— **ı** III, 216-21;
— **luğ** = boylu. III, 121-10, 138-19, 156-23;

bodh = toy kuşu.
III, 121-12;

bodh = misk ile râmek'ten yapılan şey.
III, 121-13;
— **moncuk** = cariyelerin misk ile râmek'ten yaparak takındıkları boncuk. *Krş.: Rad., Koy. — Pôs = kadın saçlarına takılan süsler.*
III, 121-13;

bodhu — = boyamak; yapıştırmak.
III, 260-9;
— **dı** III, 260-3, 260-6;
— **r** III, 260-9;

bodhuğ = boya; kına. *Bk:* **bodug.** *Krş.: Caf. — bodug = çivit.*
II, 11-3, 304-23;

boğ = bohca, boğ, eşya konan heybe.
II, 133-1, 341-13;
III, 127-8;

boğ — = boğmak. /*Rad., Taran.; Caf.; İd.*/
II, 14-14;
— **dı** II, 14-12, 21-6, 173-17,
III, 406-6;
— **ar** I, 86-3;
II, 14-14;

bogar — = ağaca kertik kertmek. *Bk:* **bogra —.**

II, 80-6;
— **dı** II, 80-5;
— **ur** II, 80-6;

bogaz = boğaz. *Bk:* **boguz.** /*Rad., Özb.; Müh.; İd.; K. B.*/
I, 364-28;
— **da** II, 244-7;

bogım = boğum. *Bk:* **bogum, bogun.**
I, 395-14;

boğla — = boğlamak, bohcalamak. *Bk:* **bagla —.**
III, 292-13;
— **dı** III, 292-11;
— **r** III, 292-13;

boglan — = bohçalanmak. *Bk:* **baglan —.**
II, 239-5;
— **dı** II, 239-2;
— **ur** II, 239-4;

boglun — = boğulmak.
II, 239-8;
— **dı** II, 238-6;
— **ur** II, 239-8;

bogmak = gömlek düğmesi.
I, 466-23;

bogmak = gerdanlık, gelin gerdanlığı. *Krş.; Müh. — bogmag.*
I, 466-24;

bogmakla — [*] — düğmelenmek. *Bk:* **bogmaklal —, bogmaklan —.**
III, 351-1;
— **dı** III, 350-18;
— **r** III, 351-1;

bogmaklal — = düğmelenmek. *Bk:* **bogmakla —, bogmaklan —.**
— **dı** III, 350-18;

bogmaklan — = düğmelenmek, gömleğini iliklemek *Bk:* **bogmakla —, bogmaklal—**
II, 274-9;
III, 351-1;
— **dı** II, 274-7;

[*] Tercümemizdeki haşiyeye göre alınmıştır. B. A.

— **ur** II, 274-9;
III, 351-1;

bognaklan — = bulut parça parça olmak.
II, 274-6;
— **dı** II, 274-4;
— **ur** II, 274-6;

bogra = her hayvanın aygırı; boga; deve aygırı, pohur. *[Rad., Çağ., D. Tür.]. Krş.: İd., Hou.— bugra.*
I, 187-26, 188-1, 420-19, 443-19, 521-14;
II, 287-21, 334-11;
III, 254-21, 282-13, 293-25;
— **lar** II, 223-2;

bogra — = ağaçta kertik kertmek. *Bk:* **bogar** — .
III, 277-24;
— **dı** II, 80-7;
III, 277-21;
— **r** III, 277-24;

bogralan — = pohurlanmak, pohurlaşmak.
III, 201-2;
— **dı** III, 200-20;
— **ur** III, 201-2;

boğruş — = ağaç yontmakta yardım ve yarış etmek.
II, 203-12;
— **dı** II, 203-9;
— **ur** II, 203-12;

bogsuk = kölelerin boyunlarına geçirilen lâle. *Bk:* **boxsuk.**
I, 465-25;

bogtur — = boğdurmak.
II, 171-22;
— **dı** II, 171-20, 173-18,
— **ur** II, 171-22;

bogul — = boğulmak.
II, 131-22;
— **dı** II, 131-20;
— **ur** II, 131-22;

boğum = boğum. *Bk:* **bogım, bogun.**
I, 399-3;

bogun = boğum. *Bk:* **bogum, bogım.**
I, 399-3;

bogun — = boğulmak.
II, 142-22;
— **dı** II, 142-20;
— **ur** II, 142-22;

bogundı = hayvanların sidikliği, mesane (yalnız hayvanların, insanların değil).
I, 449-19;

bogurda saç = kıvırcık saç.
I, 488-18;

boguş — = birbirini boğmak.
II, 101-22;
— **dı** II, 101-20;
— **ur** II, 101-22

bog(uz) = boğaz, *Bk:* **bogaz.** *[Rad., Çağ., Taran.; Caf., T. T., An. İnd.].*
II, 24-6;
— **da** II, 130-6;
— **ı** II, 290-8;
III, 264-7;
— **ın** II, 306-4;

boxsuk = kölelerin boyunlarına geçirilen lâle. *Bk:* **bogsuk.**
I, 465-23;

boxsuklan — = eli boynuna bağlanmak.
— **ur** II, 272-14;

boxtay = elbise bohçası, heybesi. *Bk:* **boxtuy**
III, 239-22;

boxtuy = elbise bohçası, heybesi. *Bk:* **boxtay.**
III, 239-23;

bok = bok (Oğuzca). *[Rad., Kr., Çağ., Taran., D. Tür., Kom., Kg., Hiv., Özb., Türkm.; Müh.; İd.]. Krş.: Rad., Kaz. — buk.*
III, 129-18;

boka = boğa. *Krş.: Rad., D. Tür., Taran., Kg.; Yaz.— buka.*
II, 79-21;
III, 226-16;

bokadh — = boğalanmak, boğa olmak. *Bk:* **bokat** — .
— **tı** II, 308-10;

bokat — = boğalanmak, boğa olmak. *Bk:* **bokadh** — .
II, 308-11;

— tı II, 308-9;
— ur II, 308-11;

bokla — = boklamak, pislemek (Oğuzca).
III, 292-20;
— dı III, 292-18;
— r III, 292-20;

bol — = olmak. *[Rad.; Caf.; Müh.; İd.]*.
— dı I, 36-5, 37-2, 49-11, 53-21, 69-26, 82-1, 139-16, 318-7, 322-12, 322-13, 333-3, 348-9, 358-17, 429-10, 446-20, 446-23, 448-13, 460-14, 462-17;
II, 68-28, 69-2, 285-4, 289-2;
III, 4-10, 36-16, 88-20, 124-10, 124-12, 129-12, 132-9, 137-21, 147-7, 155-12, 159-18, 168-28, 217-21, 217-26, 223-21, 388-9, 419-8;
— dıñ III, 245-18;
— daçı I, 528-17;
— ur I, 42-5, 55-1, 79-13, 89-4, 95-13, 138-11, 153-15, 251-9, 251-11, 325-3;
II, 176-28;
III, 5-16, 122-16, 360-10, 360-11;
— galı I, 200-19;
— gıl I, 64-14;
— gınça I, 59-18;
— gu I, 139-17;
— ıp I, 307-18;
— mış I, 93-5;
— sa I, 26-15, 26-16, 54-2, 59-18, 62-6, 66-17, 75-25, 82-24, 92-7, 93-19, 104-24, 104-25, 115-8, 288-5, 325-3, 342-4, 369-8, 402-20, 410-6, 410-12, 440-21, 448-4, 467-8, 492-11;
II, 214-5;
III, 22-4, 239-1, 251-10, 371-20, 373-19, 416-23;
— sa sen I, 64-13;
— sun I, 53-26;
III, 172-11;
— up I, 36-13, 47-16, 51-16, 93-4, 186-13, 192-5, 205-6, 219-26, 243-12, 250-4, 309-16, 498-21;
II, 90-9;
III, 14-1, 71-17, 85-2, 156-13, 208-26, 231-1, 251-11, 309-10;
— ma I, 252-18;
III, 121-18;
— mas I, 326-23, 330-12, 349-22, 390-19, 400-20, 402-21, 424-27,

433-7, 446-13, 469-11, 469-12, 487-10, 507-17, 516-17, 516-18;
II, 144-19, 214-5, 281-5, 281-6, 292-24;
III, 16-28, 20-4, 59-13, 59-14, 141-3, 145-10, 145-11, 149-3, 191-6, 239-2, 416-24;
— madhıp III, 121-17;
— magu III, 245-18;

boluş = sözle yardım. *Krş.: Rad., Çağ., Kar.— boluşluk = yardım.*
I, 367-9;
— kıl — = sözle yardım etmek.
— kıl-dı I, 367-10;

boluş — = birinden yana çıkmak, birinin dileğine uymak. *[Rad., Kar., Kom., D. Tür., Çağ., Taran.]. Krş.: Rad., Kaz. — buluş —*.
II, 108-5;
— dı II, 108-1;
— ur II, 108-4;

bor = şarap, süci. *[Rad., Kom.; Caf., U., USp.]*.
III, 119-18, 121-16, 121-17;

borguy = üflenecek öttürülen boru. *Krş.: Rad., Kaz., Tob., Kar. — bırgı; Müh.; İd.—borgu.*
III, 241-12;

borı = ok ucuna geçirilen temren oyuğu halkası; hokka ve taş gibi şeylerin yarılmaması için ağızlarına geçirilen halka.
III, 220-20, 220-23;
— sı III, 220-21;

borık = huy, gidiş. *Bk: Düzelt:* **yorık**
I, 378-4;
— ı I, 378-5;

boş = boş, hür, ergin; boşanmış; sölpük, pörsük, gevşek; salıverilmiş, boşaltılmış. *[Rad., Türkm., Kar.; Caf., T. T., USp.; Müh.; İd.]. Krş.: Rad., Kaz. — buş.*
I, 330-10, 330-11;
III, 124-18, 124-19, 124-20, 124-22, 125-2, 125-3;
— yılkı = başıboş salınmış hayvan sürüsü. *Bk;* **başlag yılkı.**
I, 330-2;
ol işler — = o kadın boştur; o, kadını boşadı, bıraktı, unuttu.
I, 330-4;
— **boşkıl** — = bırakmak, azat etmek.
— **boşkıl-dı** I, 330-7;

boşan — = — kadın - boşamak (Arguca); boşanmak, bağı çözülmek.

[Rad., D. Tür., Taran., Kom., Kar.: Caf.; İd.].
II, 142-14, 142-19;
— **dı** II, 142-12, 142-14, 142-16;
— **ur** II, 142-13, 142-18;

boşat — = boşaltmak; çözmek; çözülmek, bırakılmak; (Arguca) —kadın—boşatmak. *[Rad., Kar., Kom.]. Krş.: Rad., Kazbuşat —.*
II, 307-11;
— **tı** II, 306-23, 307-4, 307-5, 307-7;
— **ur** II, 307-11;

boşgun — = boş kalmak, boş olmak, işten yorulmak. *Bk:* **boşun** —.
II, 238-6;
— **dı** II, 238-2;
— **ur** II, 238-6;

boşlaglan — = kızmak, öğüt tutmamak.
II, 272-13;
— **dı** II, 272-10;
— **ur** II, 272-12;
— **sa** II, 272-14;

boşu — = boşalmak; boşanmak, çözülmek, gevşemek; izin verip bırakmak; (Arguca) boşamak. *[Caf., T. T., Chaus.].*
III, 266-13;
— **dı** III, 266-2, 266-4, 266-6, 266-8, 266-10;
— **r** III, 266-12;
— **gu** = salıverme zamanı.
I, 446-20;

boşug = hanın, elçiye dönmesi için izin vermesi; izin. *Bk:* **buşug**.
[Caf., U., T.T., P.P.].
I, 372-9, 372-20;
— **aşı** = izin yemeği.
I, 372-20;

boşun — = boşalmak. *Bk:* **boşgun** —. *Krş.; Caf., T. T., Man.— boşun — = serbest olmak, boşanmak.*
— **dı** II, 238-6;

boşut — = bırakmak; boş bırakmak, serbest bırakmak; yumuşaklık (ishal) vermek.
— **tum** I, 210-21;
— **gan** = çok yumşaklık (ishal) veren, çok yumşatan.
I, 514-12;

botu = potuk, deve yavrusu. *Bk:* **botuk**. *Krş.: Rad. D. Tür., Çağ., Kg. — bota.*
I, 120-19;
— **nı** II, 341-4;

botuk = potuk, deve yavrusu. *Bk:* **botu**.
III, 218-2;

boy = boy, ulus; kavim, kabile, aşiret, hısım (Oğuzca). *[Rad.].*
I, 237-10, 238-17, 338-27;
II, 209-2, 274-10;
III, 141-9, 141-12;
— **da** I, 44-13, 51-16;
— **nı** II, 316-21;

boy = yenilen bir ot, poy otu (Oğuzca). *[Rad., Çağ.; Müh.].*
III, 141-6;

boymaş — = dolaşmak, açılmamak — ip gibi şeyler ve işler —; karışmak.
III, 194-6;
— **dı** II, 227-6;
III, 194-3;
— **ur** III, 194-5;

boymul = boynunda beyazlık olan hayvan, moymul.
III, 176-1;

boyna — = kurulmak, gururlanmak, böbürlenmek, mağrur olmak, dik başlı olmak.
— **yu** I, 226-1;
— **magıl** III, 377-13;

boynak = dağ boynu, belen.
III, 175-14;

boynak = yılana ağı veren keler.
III, 175-15;

boynat — = dik başlılık ettirmek.
II, 357-11;
— **tı** II, 357-8;
— **ur** II, 357-10;

boyın = boyun, tutamak. *Bk:* **boyun**
III, 169-7;
— **ı** III, 169-8, 169-10;

boyun = boyun. *Bk:* **boyın**. *[Rad., Çağ., Türkm., Az., Kar.; Caf., T. T., U., USp.; Müh.; İd.].*

II, 218-26,
III, 194-24, 248-10, 325-6;

— ı II, 233-4, 235-4, 236-20, 356-19;
III, 427-6;

— ın I, 127-8, 213-20, 370-22, 518-3;
II, 3-18, 74-13, 76-9, 164-14, 180-7, 298-6, 308-12;
III, 230-20, 288-2, 427-6, 431-7;

— un II, 219-6;

boyunduruk = boyunduruk.
III, 179-17;

boyunla — = boyuna vurmak.

— dı III, 145-23;

boz = boz renk. *[Rad., Az., Kr., Çağ., Taran., Kg., Hiv., Türkm.; Yaz.; Caf.; Müh.; İd.]. Krş.: Caf.— moz = boz.*
II, 12-9;
III, 122-20, 122-23, 224-26;

boz — = bozmak, yıkmak. *[Rad.; Caf., U.; Müh.]. Krş.: Rad., Kom., Kg., Kar.; Yaz.; Caf., T. T.— buz —.*
II, 8-26;

— dı II, 8-24;

— ar II, 8-26;

bozla — = ses vermek, bağırmak; bozlamak. *[Rad., Çağ.]. Krş.: Rad., D. Tür., Çağ.; Müh. — buzla —; Rab.—buzna—; Rad., Çağ., — bozna —.*
III, 291-22;

— dı III, 291-19;

— r I, 120-19;
III, 291-21;

bozlat — = böğürtmek.
II, 341-7;

— tı II, 341-4;

— ur II, 341-7;

bozuk = bozuk, kırık yıkık. *[Rad.]. Krş.: Rad., Taran., Kg.—buzuk; Rad., Çağ.— buzuğ.*
I, 378-12;

bozul — = bozulmak, yıkılmak. *[Rad.; Caf., Chuas.; İd.]. Krş.: Rad., Kg., Çağ., D. Tür., Taran.— buzul —.*
II, 131-17;

— dı II, 131-14, 131-18;

— ur II, 131-16;

bozuş — = bozmakta yardım ve yarış etmek.
II, 99-27;

— dı II, 99-23;

— ur II, 99-27;

bög = bir çeşit örümcek, bög (Türk ve Türkmen dillerinden birinde). *Bk:* **böy.** *(Krş.: Rad.—böge.*
III, 131-1, 141-7;

bögrül = böğrü ak olan hayvan.
I, 481-17;

— at = böğürleri ak olan at.
I, 481-17;

bögür = böğrek, böbrek. *[Rad.].*
I, 361-12;

bögürle — = böğüre vurmak; harp safını karşılaşmadan sağ veya soldan vurup yenmek.
III, 332-7;

— di III, 332-1, 332-3, 345-28;

— r III, 332-7;

bök = aşığın sırtının, tümseğinin yukarı gelmesi. Bk: **çik bök.** *Krş.: Rad., Kkg. — bök = tepe; Rad., Çağ.; İd. — bök — orman.*
III, 130-19;

bök = eğilerek yere kapanmak, yemekten bıkıp, doyup usanmak; bıkmak, gözü doymak, kanmak. *[Rad.]. Krş.: Rad., Çağ., Taran., D. Tür., Kg.; Müh. — bük —.*
II, 19-3;

— di II, 18-21, 18-24, 19-1;

— er II, 19-3;

— e tur — = bükülmek, eğilmek

— e tur-dı III, 231-1;

bökit — = doyurmak, bıktırmak.
II, 309-18;

— ti II, 309-10, 309-16;

— ür II, 309-17;

bölük = bölük. *[Rad., Çağ., Kr., Kg.; Caf.; İd.]. Krş.: Caf. — bölüg.*
I, 385-13;

bölük — = hayvanlar bölüklere ayrılmak.
II, 118-6;

— **ti** II, 118-4 ;
— **er** II, 118-5 ;

bönğ = iri yarı, yoğun, obur.
III, 354-18 ;

bönğ = ağır bir şeyin düşmesiyle çıkan ses.
III, 354-22 ;
— **èt** — = ağır bir şey düşerek ses vermek.
— **èt-ti** III, 354-22 ;

böri = kurt. *[Rad., D. Tür., Çağ., Hiv., Türkm., Taran. ; Yaz. ; Caf., Man.]. Krş. : Rad., Kom., Kg., Taran. ; İd. — börü ; Rad., Kaz., Tob., Tural. — büre.*
I, 36-13, 106-10, 136-19, 336-24 ;
II, 97-3 ;
III, 219-15, 220-16, 220-17, 255-16, 255-23 ;
— **mü** I, 429-16 ;
— **ninğ** I, 439-27 ;

bör-leyü = kurt gibi. I, 189-1 ;

börk = başlık, külâh, börk. *[Rad.; Çağ., Taran., D. Tür., Kar., Kom.; Müh. ; Rab.]. Krş. : Rad., Kg. — börük ; Rad., Kaz. — bürik.*
I, 349-21 ;
II, 93-25, 281-6 ;
III, 175-10, 200-16, 336-12, 351-22, 361-16 ;
— **in** II, 303-13 ;
kuturma — = önde, arkada iki kanadı bulunan külâh.
I, 490-24 ;
sukarlaç — = uzun külâh. I, 493-14 ;
kıdhıglığ — = kenarlı, kıyılı külâh. I, 496-6 ;

börkçi = takkeci, serpuşçu, külah yapan ve satan. *[Rad., Çağ.; Müh.].*
— **ge** I, 26-20 ;
II, 41-15, 52-18 ;

börünğ = suların yerde yaptığı yarıklar.
III, 370-5 ;

böy = bir çeşit örümcek. *Bk :* **bög**, bi
III, 141-7, 206-24 ;

böz = bez. *[Rad., Çağ., D. Tür., Kom., Kg. ; Caf., U., USp., Hou.]. Krş. : Müh. — büz.*
I, 21-17, 49-21, 117-5, 152-9, 382-13, 477-28 ;
II, 129-12, 308-15, 345-14 ;
III, 51-14, 69-13, 101-8, 122-25, 198-20, 268-18, 296-3 ;

— **nı** III, 291-7 ;
— **üg** II, 337-10, 365-7 ;
III, 352-6 ;

bu = bu. *[Rad. ; Caf., P. P., Man., T. T., An. İnd., U. ; Müh ; İd. ; Pek., Yak.].*
I, 34-15, 36-22, 46-4, 49-21, 64-7, 72-2, 74-2, 77-3, 94-22, 126-22, 128-22, 132-27, 136-18, 141-8, 154-20, 155-5, 155-7, 155-10, 155-28, 156-3, 156-6, 156-9, 156-11, 156-13, 156-16, 156-18, 156-21, 156-23, 157-7, 157-10, 157-13, 157-17, 157-20, 157-23, 158-6, 158-9, 158-18, 158-21, 158-25, 158-27, 159-1, 159-3, 186-22, 190-15, 193-12, 197-21, 204-10, 230-26, 235-3, 238-17, 244-2, 246-10, 253-14, 255-11, 259-4, 266-1, 270-13, 288-12, 291-24, 292-18, 294-22, 297-18, 313-22, 315-9, 318-5, 323-3, 323-18, 326-6, 329-15, 340-7, 362-9, 373-25, 374-15, 376-18, 391-18, 392-14, 406-23, 462-3, 463-27, 509-9, 511-6, 513-17, 513-22, 514-2, 514-5, 514-9, 514-12, 514-17, 514-22, 514-25, 514-28, 515-3, 515-6, 515-13, 515-19, 515-22, 516-25, 517-3, 517-7, 517-11, 517-16, 517-19, 517-23, 518-2, 518-5, 518-11, 518-14, 518-19, 519-26, 520-5, 520-8, 520-11, 520-15, 520-18, 520-22, 520-27, 521-6, 521-14, 521-17, 521-20, 522-16, 522-25, 523-1, 523-4, 523-8, 523-11, 523-16, 523-19, 523-22, 523-26, 524-1, 524-3, 524-5, 524-15, 524-18, 524-24, 525-1, 525-12, 525-13, 525-19, 525-20 ;
II, 12-5, 15-11, 20-6, 68-1, 68-5, 68-7, 68-8, 68-12, 68-18, 68-27, 76-15, 116-14, 117-22, 127-21, 177-19, 180-12, 182-17, 194-6, 206-7, 206-15, 206-19, 248-7, 251-10, 265-27, 266-25, 273-7, 273-13, 273-17, 278-8, 278-15, 287-3, 312-27, 315-14, 335-16, 341-25, 342-1, 348-28;
III, 15-10, 32-15, 35-7, 36-11, 36-23, 53-11, 53-23, 53-26, 54-2, 54-18, 55-1, 55-4, 119-29, 128-21, 128-25, 128-27, 131-4, 131-13, 144-5, 171-9, 171-15, 201-7, 206-22, 207-12, 214-8, 214-9, 214-20, 214-21, 215-2, 216-18, 217-26, 233-24, 256-18, 270-6, 317-11, 317-13, 317-19, 357-27, 360-15, 362-13, 368-19, 373-7, 398-17;
— **nı** I, 445-17 ;
— **lar** I, 521-9 ;
II, 65-29 ,

bu = buğ, buhar, buğu. *[Rad. Kaz. Kg. Kom., Bar. ; Müh.].*
III, 206-19 ;
— **sı** III, 206-19 ;

buç buç = kuşun ötmesi için "güzel güzel„ yerinde söylenen bir söz.
II, 290-7 ;

-ın I, 117-5;

buçgak = bucak ; açı, zaviye ve benzeri. *[Rad. ; Çağ.]*.
I, 465-20 ;

buçgak = kesilmiş hayvan derisinden çarık yapılan uçlar. *[Rad., Çağ.]*.
I, 465-21 ;

buçgak = kutur.
I, 465-18 ;
— **ı** I, 465-18 ;

buçgaklan — = köşelenmek.
II, 273-25 ;
— **dı** II, 273-22 ;
— **ur** II, 273-25 ;

buçı = bir çeşit kubuz ; iyi ses veren, çok inliyen ut.
III, 173-2, 219-4 ;

budgay = buğday. *Bk :* **bugday.**
III, 240-14 ;

budun = halk, ulus, kavim. *Bk :* **budhun.** *[Rad. ; Yaz. ; Caf., P. P., T. T., An. İnd., Man., USp.]*.
I, 155-19, 238-21, 239-25, 241-12, 352-11, 438-5, 439-8 ;
II, 216-3, 223-11, 250-2 ;
III, 398-26, 420-10 ;
— **başganı** = ulus'un büyüğü, başkanı.
I, 438-5 ;
— **luğ bukunluğ** = ulus'u, oymağı olan.
I, 499-9 ;

budursın = bıldırcın.
I, 513-6 ;

budh — = buymak, donmak ve ölmek.
III, 439-7 ;
— **tı** III, 439-4 ;
— **ar** III, 439-6 ;

budhun = halk, kavim, ulus. *Bk :* **budun.**
I, 231-3, 398-17, 466-16, 512-19 ;
II, 110-24, 127-4, 211-16, 216-12 ;
III, 4-9, 47-1, 69-2, 75-7, 80-4, 147-15, 185-1 ;
— **ka** I, 45-22 ;
— **uğ** III, 90-15 ;

budhuş — = bir şey açılmak, ayrılmak — eğri bacaklar gibi —, apşak olmak [*].

[*] Her ne kadar yazma ve basma nushalarda bu kelime gördüğünüz şekilde ise de sayın Brockelmann, bunu « يذشدى — يذشور — يذشاق » ile de almıştır. Anlam yakınlığı dolayısiyle haklı görünüyorsa da düşünüle. B. A.

II, 93-15 ;
— **dı** II, 93-13 ;
— **ur** II, 93-15 ;

budhut — = soğukta dondurarak öldürmek. *Bk :* **yudhut —.**
II, 302-6 ;
— **tı** II, 302-2 ;
— **ur** II, 302-5 ;

buga = Hindistandan getirilen bir ilâç
III, 224-24, 224-25, 224-26 ;

bugday = buğday. *Bk:* **budgay.** *[Rad., Kar., Kom., Taran., Çağ., Kaz. ; Caf. ; Müh. ; İd.]*.
II, 235-10, 319-8, 363-15 ;
III, 4-17, 73-17, 240-6, 240-7, 240-13, 254-15, 325-18 ;

bugrıl = tulum ve tuluma benzer dolu kapların hasıl ettiği büküntü, girinti ve çıkıntı. *Bk:* **bıgrıl.**
I, 481-9 ;

buxsa — = kabul etmemek ; zorla yapmak.
III, 284-5 ;
— **dı** III, 284-3 ;
— **r** III, 284-5 ;

buxsat — = dik başlılık ettirmek.
II, 335-26 ;
— **tı** II, 335-23 ;
— **ur** II, 335-26 ;

buxsı = pişmiş buğday ile badem içi üzerine bal ve süt ile yapılmış bulamaç dökülerek meydana getirilen bir yemek.
I, 423-1 ;

buxsum = boza, darıdan yapılan bir içki.
I, 485-1 ;

bujın = "çöpleme„ denilen ağılı bir ot.
I, 398-26 ;

buk = içi boş şeylerin yere düşerken çıkardıkları ses.
III, 129-19, 129-22 ;

buk — = bükmek, kıvırmak. *[Rad., Çağ., Taran., D. Tür., Kg.]. Krş. : Caf. ; Müh. ; İd.—bük—.*
II, 16-19 ;
— **dı** II, 16-16 ;
— **ar** II, 16-19 ;

bukaç = su kabı, topraktan yapılan çömlek ve benzeri şeyler.
I, 357-23, 411-1;
eşiç = tencere, tava.
I, 357-24.

bukagu = hırsızların ellerine vurulan kelepçe. *[Rad.]*.
I, 446-26;

bukak = kuş kursağı. *[Rad., Çağ., Kg.; Caf.]. Krş.: Rad., Çağ., Kg.—bugak.; Rad., Kkg,—bukok.*
II, 285-7;

bukra — = hayvan sıçramak, çamışlık etmek. *Bk:* **bukrı** —.
III, 279-13;
— **r** III, 279-13;

bukrı — = hayvan sıçramak, çamışlık etmek. *Bk:* **bukra** —.
— **dı** III, 279-9;

bukuk = çiçek topluluğu; çiçek tomurcuğu.
II, 285-8;

bukuk = boğazın iki yanında deri ile et arasında peyda olan et bezleri.
II, 285-23;
— **luğ er** = boğazı urlu adam.
I, 497-24;

bukuklan — = tomurcuklanmak, kabarmak.
— **dı** II, 285-9;
— **ıp** I, 437-5;
II, 285-16;

bukul — = bükülmek, burkulmak, toplanmak.
II, 132-3;
— **dı** II, 131-26;
— **ur** II, 132-3;

bukun — = bükmek, kıvırmak.
II, 143-2;
— **dı** II, 142-26;
— **ur** II, 143-2;

bukur — = indirmek.
II, 83-2;
— **dı** II, 82-23;
— **ur** II, 83-2;

bukursı = sapan demiri.

III, 242-14;

bul — = bulmak. *[Rad., Kr.; Yaz.; Caf., P.P., T.T., An. İnd., U., USp.; Müh.; İd.]*.
II, 22-8;
— **dı** I, 360-15, 398-6;
II, 22-6;
— **dım** I, 445-18;
— **dum** I, 463-27;
— **ur** I, 123-14, 215-10, 304-17, 407-28;
II, 22-8;
III, 12-1;
— **armen** III, 90-3;
— **muş** III, 361-1;
— **up** I, 384-5, 508-3;
II, 29-12;
III, 440-20;
— **sın** II, 316-11;
— **maduk** I, 419-11;
— **mas** II, 21-1;

bula — = pişirmek. *[İd.; Yaz.]*.
III, 270-14;
— **dı** III, 270-12;
— **r** III, 270-14;

buladh — = tencere buğusunda pişirtmek. *Bk:* **bulat** —.
— **tı** II, 310-8;

bulak at = boyu kısa, sırtı geniş at. *Krş.: Rad., Çağ. — bulağ = bir ayağı sekili at; Müh. — bulak = haşarı, ürkek at.*
I, 379-25;

bulan = Kıpçak illerinde avlanan büyük bir yaban hayvanı. *[Rad., Koz.]. Krş.: Rad., Alt., Tel., Leb., Şor., Sag., Koy., Kaç., Küw. — pulan.*
I, 413-11;

bulat — = tencere buğusunda pişirtmek. *Bk:* **buladh** —.
II, 310-10;
— **tı** II, 310-4;
— **ur** II, 310-10;

buldук — = bulunmak.
II, 227-12;
— **tı** II, 227-10;

— **ar** II, 227-11 ;

buldunı = içerisine yaş ya da kuru üzüm konan hoşmerim (Kençekçe).
I, 492-7 ;

buldur buldur = güldür güldür.
I, 456-24 ;

— — **ét** — = güldür güldür etmek.
— — **ét-ti** I, 456-25 ;

bulduz — = buldurmak.
II, 202-19 ;
— **dı** II, 202-17 ;
— **ur** II, 202-18 ;

bulga — = bulandırmak, barıştırmak, bulanıp kusayazmak, öfkelendirmek. *[Rad., Kr., Kom., Kg., Kar., Çağ., D. Tür., Taran. ; Caf., T. T., Man., U., USp. ; İd.].*
III, 289-16 ;
— **dı** III, 289-4, 289-6, 289-12, 320-13, 320-14 ;
— **r** III, 289-16 ;

bulga — = can sıkmak (yalnız kullanılmaz).
— **dı telge - di** III, 291-2 ;
— **dı** III, 291-4 ;

bulgak = düşman gelmesi yüzünden halk arasına düşen karışıklık. *Bk:* **Bulgaş** *[Rad., Kg. ; Yaz. ; Caf., U., T. T., An. İnd., Man. ; Müh.]. Krş. : Rad., Çağ. — bulgaz.*
I, 467-2 ;

bulgak = bulanık. *Bk:* **bulgayuk.**
III, 320-15 ;

bulgama = yağsız ve tatsız bulamaç.
I, 491-24 ;

bulgan — = bulanmak ; kızmak, öfkelenmek ; karışmak. *[Rad., Çağ., Taran. ; Caf., T. T., An. İnd., Man.].*
II, 238-16 ;
— **dı** II, 238-8, 238-9, 238-14, 238-15, 242-2, 242-5 ;
— **ur** II, 238-16 ;
III, 21-7 ;
— **sa** III, 21-7 ;

bulgaş = düşman gelmesi üzerine halk arasına düşen karışıklık. *Bk:* **bulgak.**
I, 460-3 ;

bulgayuk = bulanık. *Bk:* **bulgak.** *Krş : Rad., Çağ. — bulganuk.*
III, 179-5 ;

bulguna = ılgın ağacına benzer gevrek, kırmızı bir ağaçtır ; develer yer. *Bk:* **malguna.**
I, 492-3 ;

bulıt = bulut. *Bk:* **bulut.** *[Caf., T. T., An. İnd., Man.]. Krş.: Rad., Kom., Kr., Kg., Kar., Çağ., D. Tür., Özb., Hiv., Türkm., Taran. ; İd. — bulut.*
I, 138-10, 139-18, 173-27, 186-12, 212-7, 251-8, 257-19, 258-2, 354-7, 354-8 ;
II, 223-12 ;
III, 50-12, 147-16, 282-15, 298-20, 319-1, 398-24 ;
— **ı** I, 376-25 ;
— **ığ** I, 354-9 ;
— **lar** II, 222-29 ;

bulıtlan — = bulutlanmak.
II, 264-13 ;
— **dı** II, 264-11 ;
— **ur** II, 264-12 ;

bulna — = esir etmek, tutsak etmek.
III, 301-16 ;
— **dı** III, 29-5, 301-14 ;
— **r** I, 60-4 ;
III, 301-16 ;
— **p** I, 60-7 ;

bulnat — = esir ettirmek.
II, 350-8 ;
— **tı** II, 350-6 ;
— **ur** II, 350-7 ;

bulun = esir, tutsak. *[Rad., Çağ. ; Caf., An. İnd.]. Krş. : İd. — bulun = ganimet*
I, 215-10, 307-18, 399-18 ;
II, 150-29 ;
III, 85-20 ;
— **uğ** II, 307-7 ;
III, 63-21, 97-12 ;

bulun — = bulunmak. *[Rad., Kr. ; Caf., USp.].*
II, 143-17 ;
— **dı** II, 143-15 ;
— **ur** II, 143-17 ;

III, 374-6 ;
— **aban** II, 153-8 ;

bulunğ = köşe, bucak, zaviye. /*Rad.; Yaz.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., U., USp.*/.
II, 371-3 ;

buluş = kişinin yaptığı bir işten elde ettiği kazancı ; kâr.
I, 367-8 ;

buluş — = buluşmak.
II, 107-26 ;
— **dı** II, 107-24, 110-3 ;
— **ur** II, 107-26 ;

bulut = bulut. *Bk:* **bulıt.** /*Rad.; Caf.; İd.*/.
III, 39-12, 190-3;
— **uğ** III, 217-1;

bur — = kokmak —iyi—, buğusu yükselmek, buğulanmak. /*Caf., T. T., An. İnd.*/.
II, 6-24;
III, 180-13;
— **dı** II, 6-19, 6-22;
III, 180-3, 180-9;
— **ar** II, 6-24;
III, 180-13;

burba — = işi sallamak, savsaklamak, üzerine düşmemek. *Bk:* **buyba** —, Juba—
III, 275-7;
— **dı** III, 275-4;
— **r** III, 275-6;

burbağ = işi uzatma, işi yarına bırakma, sürüncemede bırakma. *Bk:* **yurbağ.**
I, 461-15;

burbal — = karışmak.
II, 229-2;
— **dı** II, 228-28;
— **ur** II, 229-2;

burbaş — = karışmak. BK Juban-, Jubal-.
II, 203-3;
— **dı** II, 203-1, 227-5;
— **ur** II, 203-3;

burbat — = karıştırmak ve geciktirmek. BK: Jubat-.

II, 327-9;
— **tı** II, 327-6;
— **ur** II, 327-8;

burçak = burçak. /*Rad., Türkm. Hiv.; Caf.; İd.*/. *Krş.: Rad., Kg.— burşak.*
I, 466-7;

burçak = ter taneleri.
I, 466-8;

burçaklan — = burçaklanmak; —akar hakkında— tane tane akmak, burçak burçak olmak.
II, 273-29;
— **dı** I, 466-9;
II, 273-26, 279-20;
— **ur** II, 273-29;

burduz = bahçe, bostan, (öz türkçe değil)
I, 457-20;

burxan = put; buda. /*Caf., P. P., Man., T. T., An. İnd., Chaus., USp.*/. *Krş.: Rad., Çağ., Kg. — burkan; Rad., Tel., Uyg. — purkan; Rad., Şor., Koy., Hiv. — porhan.*
I, 343-27, 436-9;
— **ka** III, 84-14;

bedher — = tapınç olan heykel. *Bk:* **bedher burxan.**
I, 436-9;

burış = deride ve elbisedeki buruşukluk. *Bk:* **burkuğ.** *Krş.: Rad., Çağ. — büriş.*
I, 367-1;

burkı = ekşi yüz; kırışık.
I, 18-15, 427-1;

burkıt — = — yüz — buruşturmak, ekşitmek.
II, 339-10;
— **tı** II, 339-8;
— **ur** II, 339-10;

burkuğ = deri ve deri gibi şeylerin büzülmesi. *Bk:* **burış.**
I, 461-18;

burkur — = buruşmak, büzülmek.
II. 171-29;
— **dı** II, 171-27;
— **ar** II, 171-29, 188-12;

burslan = aslında "bebür„ denen hayvan; erkek adı.
III, 418-8, 418-10, 418-11, 418-12, 418-13;

burt = kâbus, karabasan.
I, 341-9;
II, 10-12;

köti (.ﻙ) — = ayni anlamda.
I, 341-10;

burta = altın kırıntıları.
I, 416-6;

burtala — = altın varaklar veya kırıntılar yapıştırmak. *Bk:* **türtele**—.
III, 352-4;
— **dı** III, 351-22;
— **r** III, 352-3;

burtalan = altın kırıkları ile süslenmek.
III, 200-19;
— **dı** III, 200-16;
— **ur** III, 200-18;

\+ **burun** = burun, öne doğru çıkıntı yapan yer; önce. *[Rad., Kom., Türkm., Hiv., Özb., Kg., Kar.; Caf., USp.:Müh.: İd.].*
I, 398-18, 398-22, 412-16, 515-13;
III, 273-28;
— **ı** I, 375-7, 398-19. 412-22, 518-14, 524-16;
II, 85-2, 323-3;
— **ın** II, 313-3, 323-6, 323-8;
— **ka** III, 107-19;

kıwal — = çekme, düzgün burun. I, 412-16;

burunduk = yular, buruna geçirilen yular, burunduruk. *[Rad., Çağ., İd.; Rab.]. Krş.: Müh.* — *burundak.*
I, 501-17;
II, 16-26;

burunğ = ok atımı yer.
III, 370-3;

\+ **burunla** — = buruna vurmak.
III, 342-2;
— **dı** III, 341-28;
— **r** III, 342-2;

\+ **buruş** — = — yüz — buruşmak. *[Rad., Kar.].*
II, 94-24;
— **dı** II, 94-22;

— **ur** II, 94-24;

burut — = buğulandırmak, kokutarak yellenmek.
II, 302-20;
— **tı** II, 302-15, 302-17;
— **ur** II, 302-20;

("taru-" ve töreVleri ile birlikte kullanılır. bk: puş- c…)

buş — = sıkılmak, can sıkılmak; uşanmak. *[Rad., Çağ.; Müh.; İd.]. Krş.: Rad., Uyg., D. Tür.* — *puş* —.
II, 12-7;
— **dı** I, 373-10;
III, 262-3;
— **tı** II, 145-11;
— **dum** II, 12-5;
— **mazmen** II, 12-7;
— **masar** II, 12-9;
— **gan** = içi sıkıntılı, mükedder. *Bk:* **buşak** (Oğuzlar ve uyanlarca).
I, 154-10;

buşak = içi sıkıntılı, mükedder (Oğuzlar ve uyanlarca). *Bk:* **buşgan.** *[İd.].* BK: puşak) buşgan.
I, 154-12, 378-23;

buşgut = çırak. *Krş.: Caf., Man., T. T., An. İnd., USp.*—*boşgut.*
I, 451-7;

buşgutlan — = çırak, çömez sahibi olmak. *Bk:* **tuşgutlan** —.
II, 270-14;
— **dı** II, 270-12;
— **ur** II, 270-14;

buşuğ = can sıkıntısı. BK puşuğ
I, 373-10;

buşulgan (?) = eli işe yatgın. BK Jaşul-.vb
III, 53-26;

buşur = can sıkmak.
II, 78-12;
— **dı** II, 78-10;
— **ur** II, 78-11;

\+ **but** = but. *[Rad., Çağ., Hiv., Özb., Türkm., Kr., Kar., Kom., Kg., Kkg.; İd., Hou.]. Krş.: Rad., Alt., Tel., Şor., Sag., Koy., Küw., Özb., Taran., D. Tür.* — *put.*
III, 120-2;
— **ı** I, 254-21;
— **luğ** = butlu. I, 126-9;

adbrı — luğ = bacakları açık kimse.
I, 126-9 ;

but = değerli ve büyük peruze.
III, 120-3, 120-6 ;

but = büyük bir adamın armağanını getirene verilen bahşiş.
III, 120-8, 120-13 ;

butak = budak, dal. *Bk :* **butık.** *[Rad., Kr., Kom., Kg. ; İd.]. Krş.: Rad., D. Tür. Taran. — putak ; Rad., Tel., Alt., Leb., Küw., Türkm. — pudak. ; Rad., Az. Kkg. — buta ; Caf., T. T., An. İnd., U. — butık.*
I, 44-9, 159-1, 168-18, 277-20, 377-15 ;
II, 264-22 ;

butakla — = budamak. *Bk :* **butı —, butıkla —.**
III, 337-1 ;
— dı III, 336-24 ;
— r III, 337-1 ;

butaklan — = budaklanmak, tomurcuklanmak, kollara ayrılmak.
II, 264-24;
— dı II, 264-19, 264-20, 269-24 ;
— ur II, 264-23

butan — = budanmak.
II, 141-6;
— dı II, 141-3;
— ur II, 141-6;

butar = hasır dokumasında kullanılan ip. *[U., Man.].*
I, 360-17;

butı — = budamak. *Bk :* **butakla —, butıkla —.** *Krş.: Rad., Kg. —buta— =* dal budak salmak; *Rad., Alt., Tel.— puda — =* budamak; dal budak salmak.
— dı III, 337-2;

butık = budak, dal; agaç. *Bk :* butak.
I, 377-5;
III, 19-16, 55-1. 58-7, 78-4, 83-30, 95-3;

butık = küçük testi, kırba, boduç (Kâşgarca).
I, 377-6;

butık = atın ayak derisi çıkarılarak yapılan tulum.
I, 377-7;

butıkla — = budamak. *Bk :* **butı —, butakla —.**

III, 337-1 ;
— dı III, 336-24 ;
— r III, 337-1 ;

butla — = buduna vurmak : budunu ısırmak.
III, 291-15 ;
— dı III, 291-11 ;
— r III, 291-14 ;

butlu = devenin burnuna geçirilen burunsalık : — deve — burnundaki yumuşak yer.
I, 430-21 ;
— ka II, 16-27 ;

butmul = kara bibere benzer bir bitki, darü fülfül. *Bk :* **bibli, batmul.**
I, 481-6 ;

buturgak = pıtrak, fıstık biçiminde çengelli bir diken. *Bk :* **bitrik.**
I, 502-10 ;

buyba — = savsaklamak, yüz üstü bırakmak. *Bk :* **burba —.**
III, 310-23 ;
— dı III, 310-21 ,
— r III, 310-23 ;

buyun = kavim, ulus ("dh„ yı "y„ yapanlar — yani Oğuzlar ve onlara uyanlar dilince). *Bk :* **budun, budhun.**
III, 169-11 ;

buyur — = buyurmak, emretmek (Oğuzca). *[Rad., Kr., Kom., Hiv., Özb., Türkm., Kg., Kar. ; Müh. ; İd.].*
III, 186-5 ;
— dı III, 186-3 ;
— ur III, 186-5 ;

buz = buz. *[Rad., Kr., Az., Türkm., Kom., Kar. : Müh : İd.].*
I, 186-10, 353-16, 425-18 ;
II, 346-12 ;
III, 123-1 ;
— dan III, 123-2 ;
— dın II, 214-25 ;
— dun III, 297-4 ;
— luk = buzluk, içerisine buz konularak yaz için saklanan yer.
I, 466-12 ;

buzagu = buzağı. *[Rad., Çağ. ; İd.]. Krş. : Caf. — buzağ. ; Rad., Kom., Tob., Kaz., Kg. — buzav. ; İd. — buzavu.*
I, 59-18, 446-12, 446-13, 528-17 ;

III, 91-24;
— **tılı** = sıçan gibi küçük bir hayvan.
I, 446-18;

buzagula — = buzağılamak, buzağı doğurmak. *Krş.: Rad., Tob., Kg.— buzavla.*
— **dı** III, 91-22;

büdik = oynayış; zıplayış; raks. *Bk:* **büdhik.**
I, 412-7;

büdhi — = oynamak; raksetmek.
III, 259-16;
— **di** III, 259-14;
— **r** III, 259-16;

büdhik = oyun, raks. *Bk:* **büdik.**
III, 259-19;

büdhüş — = oyunda ve raksta yarışmak.
II, 93-12;
— **di** II, 93-10;
— **ür** II, 93-12;

büdhüt — = oynatmak.
II, 302-9;
— **ti** II, 302-7;
— **ür** II, 302-9;

büg — = durdurmak, hareketine mani olmak; kapanmak, sed çekilmek; toplamak, bükülmek. *Krş.: Rad., Kg.— böge = sed: Rad., Çağ.— böken = sed.* BK: bük-.
II, 19-8;
— **di** II, 19-4, 19-7;
— **er** II, 19-8;
— **mes** I, 100-18;

bügde = hançer (Türklerce). *Bk:* **bükte** (Oğuzca). *Krş.: Rad., Kg.— buyda.*
I, 31-24, 418-8;
— **nğ** III, 272-1;

bügdele — [*] = hançerlemek. BK: bükdele-.
III, 352-24;
— **di** III, 352-22;

[*] «Hançer» anlamına olan asıl kelimenin «bügde» şeklinde düzeltilmesi ile bu fiili de ona göre düzelttik. B. A.

— **r** III, 352-24;

büglün — = toplanmak, birikmek.
II, 239-26;
— **di** II, 239-23, 239-25;
— **ür** II, 239-26;

bügri (bukri) = eğri büğrü. *Krş.: Rad., Çağ.— bükri.: Rad., Kr., Kom.; İd.— bükrü.*
I, 219-26, 420-21;

bügü = akıllı. *[Rad., Kom.]. Krş.: Caf., USp.— bögü.*
I, 428-23. < BK: bükü
III, 228-6, 303-9;
— **ni** III, 228-13;
— **bilge** = ayni anlamda.
III, 228-8;

bügül — = büğenmek, önü büğenerek toplanmak ve çoğalmak.
II, 132-11;
— **di** II, 132-9;
— **ür** = II, 132-11;

bügüş — = su büğemekte yardım ve yarış etmek.
II, 105-16;
— **di** II, 105-13;
— **ür** II, 105-16;

bük = bük, sık agaçlık *[E. T. Y. I—30.]. Krş.: Rad., Çağ.— bük = meşelik; Rad., Kkg.— bök = tepe, hüyük; Rad., Çağ.— bök = meşelik; İd.— bök = orman.*
I, 245-3, 260-12, 333-27;

bük = köşe, bucak (Arguca). *Krş.: E. T. Y. II—70—bök.*
I, 333-28;

bük = tomurcuk.
— **ünden** I, 233-27;

büke = ejderha, büyük yılan.
III, 227-6, 227-8;

büken = karpuz; hint kavunu.
I, 399-17;

bükin = erliksiz, puluç,
I, 399-15;

büklün — = bükülmek, kıvrılmak.
II, 239-22;

— **di** II, 239-20;
— **ür** II, 239-22;

büksek = kadının göğsü ile boynu arasında gerdanlık takılan yeri.
I, 476-13;

büksek = göğsün yukarı tarafı, göğüsten yukarı olan kısım. *Krş.: Rad., Çağ.— bükse = vücudun belden aşağı kısmı; Rad., Kaz.— bükse = kuş kursağı; Rad., Çağ.— bökse = vücudun belden yukarı kısmı; Rad., Kg.— böksö = vücudun belden aşağı kısmı; Caf., U.— böksik = karın; Mog.— böksä = karın.*
I, 476-15;

büksüklen — = kızda meme tomurmak.
II, 277-14;
— **di** II, 277-12;
— **ür** II, 277-14;

büksül — = çatlamak, yarılmak.
II, 229-6;
— **di** II, 229-3;
— **ür** II, 229-6;

bükte = hançer (Oğuzca). *Bk:* **bügde** (Türklerce).
I, 31-24;

büktel = orta boylu — insan hakkında —; yassı arkalı, oturamaklı — at hakkında —.
I, 481-14, 481-15;

büktir = dağlardaki çukur ve sert yerler; dağların inişli çıkışlı yerleri.
I, 455-24, 456-1;

bükü = bilgin, akıllı, hâkim. *Bk: Düezlt:* **bügü.**
III, 228-6, 303-9;
— **ni** III, 228-13;
— **bilge** = ayni anlamda.
III, 228-8;

+ **bükül** — = bükülmek; kesilmek. *[Rad., Kr.; Müh.]. Krş.: Rad., Kg. — bügül.*
II, 132-6;
— **di** I, 437-5;
II, 132-4, 285-16;
— **ür** II, 132-6;

büküm etük = kadın pabucu (Oğuzca). *Bk:* **mükim, mükin** (Türklerce).
I, 395-16;

+ **bükün** = kör bağırsak.
I, 399-16;

+ **büküş** — = bükmekte yardım etmek.
II, 105-10;
— **di** II, 105-8;
— **ür** II, 105-10;

bül = zaman geçerek eskiyen herhangi bir şey.
I, 335-25;
— **at** = ayakları sekili olan, ayaklarında aklık bulunan at.
I, 335-17;
ugar — = alnı akıtmalı olan at.
I, 335-19;
— **tarığ** = üzerinden yıllar geçerek tadı bozulan tahıl.
I, 335-21;

bün = çorba (Oğuzlar ve uyanlarca). *Bk:* **mün** (Türklerce).
I, 31-18;

+ **bür** — = büzmek. *[Rad., Kg.].*
II, 6-18;
— **di** II, 6-14;
— **er** II, 6-18;

+ **bürge** = pire. *[Rad., Çağ.; Müh.]. Krş.: Rad., Kg.— börgö; Rad., Kaz.— burçe, burça.*
I, 427-22;
— **kişi** = bir yerde durmıyan, zevzek, taşkın kimse.
I, 427-23;

bürgelen — = öfkeden pire gibi sıçramak, pirelenmek.
III, 202-8;
— **di** III, 202-5;
— **ür** III, 202-7;

bürme = don, torba gibi şeylerin ağı. *[Rad., Kg.].*
II, 94-17;

bürük = sofra başı, şalvar uçkuru gibi şeylerde bulunan yuvarlak ip ve iplikler. *[Rad., D. Tür.].*
I, 385-5;

+ **bürül** — = buruşturulmak, bükülmek. *[Rad., Kg.]. Krş.: Rad., Kg. bürün —.*

II, 131-6;
— di II, 131-3;
— ür II, 131-5;

\+ **bürün** — = bürünmek. *[Rad., Kr.]*.
II, 141-16;
— di II, 141-13;
— ür II, 141-16;

\+ **bürünçük** = bürüncük; kadın baş örtüsü. *[Müh.]*. *Krş.: Rad., Çağ.— bürünçek.*
I, 510-11;
II, 151-7;

bürüş — = yuvarlak şey dikmekte yardım etmek.
II, 94-21;
— di II, 94-17;
— ür II, 94-21;

büskeç = çörek. *Bk :* **püşkel.**
I, 452-12;

büsteli = "kara pazı„ denen sebze. *Bk :* **püstüli.**
I, 493-2;

büşinçek = üzüm salkımı (Kençekçe).
I, 506-27;

büt — = ses kısılmak, alçalmak; borcu veya alacağı gerçekleşmek; bir şeye inanmak, ikrar etmek. yara kapanmak; sona ermek, yok olmak; *[Rad., Çağ., Taran.; Yaz.; Caf., T. T., An. İnd., U., USp.]*.
II, 294-10;
— ti II, 294-2, 294-5, 294-7, 294-8;
— er I, 219-26;
II, 294-10;
III, 137-6, 240-26;
— mes III, 166-20; → Bk: Jet-miş) I, 245-13;

\+ **büt** — = bitmek — neşvü nema —; yaratılmak, doğmak (Kıpçakça). *[Rad., Çağ.; İd., Hou.]*.
II, 294-16;
— ti II, 294-11, 294-13, 294-15;
— er II, 294-16;

büte = "çok„ anlamına bir kelime; (Oğuzlardan başkalarınca) kısa zaman.
III, 217-23, 217-24, 217-26;

bütkü = kaka, büyük abdest; çocuklara söylenir.
I, 430-3, 430-4;

bütrüş — = muhâkeme olmak ve şahit getirmek.
II, 203-16;
— di II, 203-13;
— ür II, 203-16;

bütse — = iyileşmeğe yaklaşmak.
III, 284-2;
— di III, 283-22;
— r III, 284-2;

\+ **bütüge** = patlıcan.
I, 447-18;

\+ **bütün** = doğru, dürüst, sahih; bütün. *[Rad., Kr., Kom., Kaz.; Caf., Man., USp.; Müh.; İd.]*.
I, 224-6, 398-15;
çin — kişi = kendine güvenilebilir, doğru, dürüst kişi.
I, 398-13,

\+ **bütünle** — = gerçekliğini aramak.
III, 341-27;
— di III, 341-24;
— r III, 341-27;

\+ **bütür** — = sağaltmak, sağlam hale koymak; alacağını tanıklamak, isbat etmek. *[Rad., D. Tür., Alt., Tel.]*.
II, 73-1;
— di II, 72-20, 72-22; Bk: pütür—. [Rad.; ...
— ür II, 73-1;

C

cılday = atların göğsünde çıkan bir hastalık. *Bk:* **çildek.**
III, 240-17;

cigi = saglam —dikişte—. *Bk:* **yiğl,**
III, 229-7.

cincü = inci (Oğuz ve Kıpçak dillerince). *Bk:* **yincü.**
I, 31-8, 417-15;
III, 30-24, 229-15;

cuğdu = devenin uzamış olan tüyü (Oğuz ve Kıpçak dillerince). *Bk:* **yuğdu.** *Krş.: Rad., Kg.— şuḍa; Rad., Sag.— çuğ = kuş tüyü.*
I, 31-9;

Ç

ça = benzetme edatı. *Bk:* **çe.** *[Caf., P.P., Chuas.; İd.].*
III, 207-9, 207-12;

çabak = Türk gölünde bulunan ufak bir balık. *[Rad., Alt., Tel., Leb., Kaz.]. Krş.: Rad., Çağ., Kr. —capak= iri pullu yassı bir balık.*
I, 381-1;

çabak er = soysuz, mayası bozuk, sütsüz adam [*].
I, 381-2;

çaçır = çadır. *Bk:* **çaşır** (Oğuzca), **çatır.**
I, 406-13;

çadhan = çiyan, kuyruğu örü, akrep. *[Rab.]. Krş.: Rad., Çağ.; Müh.— çayan; Rad., Uyg.; K. B.; Hou.—çadan.*
I, 409-28;
— lar III, 367-8;

çaflı = şahin. *Krş.: Rad.— cavlı.; Rad., Çağ.— çavli.*
I, 431-4;

çağ çüğ = gürültü, çar çır.
III, 128-1;

çağı = gürültü (Arguca). *Bk:* **çoğı, çogı** (Ö. Türklerce). *Krş. Rad., Uyg. — çav = şöhret, şayia; Rad., Alt., Tel., Leb. — çap = şöhret, şayia; İd.; K. B.; Müh. — çav = ses, ad, san.*
III, 225-2;

çagığ = kamçı, sırım. *Bk:* **çawığ.**
II, 210-18;

çagıla — = bağırmak, çağırmak. *Bk:* **çogıla —.**
— dı III, 324-20;

çagıla — = çağlamak. *Bk:* **jagıla —, şagıla —.**

[*] Kelimenin bu anlamı Tercümemizde unutulmuştur, burada katıyoruz. B. A.

— **dı** III, 324-22 ;

+ **çagır** = şarap ; şıra. *[Rad., Kar., Çağ. ; Rab. ; Müh.]*.
I, 363-11, 363-12 ;
II, 336-28 ;
III, 286-17, 385-17 ;

— **lığ** = şaraplı ; şarabı olan.
I, 494-26 ;

çagır = dar yol, küçük yol, çığır. *Bk :* **çıgır.**
I, 363-14 ;

çağırla — = şıra yapmak ; şıra içmek.
III, 331-17 ;
— **dı** III, 331-15 ;
— **r** III, 331-17 ;

çagırlan — = şıra veya şarap sahibi olmak.
II, 267-18 ;
— **dı** II, 267-16 ;
— **ur** II, 267-18 ;

çaglan — = börtmek, yarı pişmek — et —
II, 245-17 ;
— **dı** II, 245-15 ;
— **ur** II, 245-16 ;

+ **çagmur** = şalgam. *Bk :* **çamgur.** *Krş. : Rad., Çağ.* — *çamgur.*
I, 16-21, 457-7 ;

çagrı = dogan kuşu ; çakır kuşu. *[Müh. ; İd.]*.
I, 421-8, 421-17 ;
II, 343-16 ;
III, 332-10 ;

çagruk = sertleşen, katılaşan.
I, 469-19 ;
— **yér** I, 469-19 ;

çaha = çakmak (Kençekçe).
I, 9-11 ;

çaxşa — = çağıl çuğul etmek, takılan süs eşyası ses vermek.
III, 286-16 ;
— **dı** III, 286-12 ;
— **r** III, 286-16 ;

çaxşak = dağ tepelerindeki taşlık yer.
I, 469-9 ;

kayısı

çaxşak = kurutulmuş kaysi, üzüm gibi meyvalar (Karlukça).
I, 469-14 ;

çaxşu = "filiz herç = Lycium„ denilen bir ot ve onun sıkması olup göz hastalıklarına ilâç yapılır (Öz Türkçe değildir).
I, 423-21 ;

çak = ses anlatan bir söz.
I, 333-13 ;
— **èt** — = ses çıkarmak.
— **èt-medi** I, 333-14 ;

çak = bir şeyin özünu, aynını bildiren kelime ; "tam, işte, aynı„ sözleri gibi.
I, 333-5 ;

+ **çak** — = çakmak ; eriştirmek (Oğuzca), kışkırtmak. *[Rad., Çağ., Turan., Alt., Leb., Tel., Kaz., Kar. ; Caf. ; Müh. ; İd. ; Rab.]*.
II, 17-9 ;
— **dı** II, 17-3, 17-6, 17-8 ;
— **ar** II, 17-9 ;
— **sa** II, 23-18 ;
— **ıp** III, 26-2 ;

çuk-, püzert: çok-.

çak — = · kuş · aşağı inmek. *Bk :* **çok** —.
— **ar** III, 46-7 ;

çak çuk = odun, ceviz, kemik gibi şeylerin kırılmasından çıkan ses.
I, 333-10 ;
— — **ét** — = böyle bir ses çıkarmak.
— — **ét-ti** I, 333-12 ;

+ **çakıl** — = çakılmak ; ateş çakmak ; eriştirilmek.
II, 133-9 ;
— **dı** II, 133-4, 133-6, 133-8, 133-14 ;
— **ur** II, 133-9 ;

+ **çakın** — = çakınmak, kendisi için çakmak.
II, 149-19 ;
— **dı** II, 149-15 ;
— **ur** II, 149-18 ;

çakır = gök gözlü, çakır gözlü, çakır.
I, 363-15 ;
— **ı** I, 363-18 ;

+ **çakış** — = çakmakta yardım ve yarış etmek.
II, 104-10 ;

— **dı** II, 104-7 ;
— **ur** II, 104-10 ;

çaklan — = çalkanmak.
— **ur** I, 513-7 ;

çakmak = çakmak — yakma aracı —. *[Rad., Çağ., Taran.; Müh.; İd.; Rab.]*.
I, 469-21 ;
II, 17-8, 104-7, 133-4, 149-15, 181-1 ;
III, 26-2 ;

çakrak = kel, daz.
I, 469-12 ;

çakrat — = gözü çakırlaştırmak.
II, 334-8 ;
— **tı** II, 334-4 ;
— **ur** II, 334-8 ;

çakrış — = çağrışmak (Oğuzca).
II, 209-4 ;
— **tı** II, 209-2 ;
— **ur** II, 209-4 ;

çaktur — = çaktırmak ; iki kişiyi kızıştırmak.
II, 181-5 ;
— **dı** II, 181-1 ;
— **ur** II, 181-5 ;

çal — alaca, kır. *[Rad., Tel., Kom., Uyg.; Caf.; Müh.; İd.]*.
III, 156-26 ;

çal — = yere çalmak, vurmak, yenmek; söz kulağa çalmak. *[Rad., Uyg., Kr., Kaz., Kar; Caf.; İd., Hou.]*.
II, 24-14;
— **dı** II, 23-13, 23-15, 23-22, 24-3;
— **ur** II, 24-13;
— **sa** II, 23-18;

çalanğ = geveze, bağıran, çalçene,
III, 371-10 ;
— **başı** = çalçene, bağırgan kişi.
III, 371-10;

çalanğ = yanmış gibi siyah, ot bitmeyen, çorak yer.
III, 371-14;

çaldır çaldır = ses ifade eden bir söz.

I, 457-3;
— — **ét** — = çaldır çaldır etmek.
— — **ét-ti** I, 457-3;

çaldra — = çağıl çuğul etmek, ses vermek.
III, 448-3;
— **dı** III, 447-20;

çalgay = kuş kanadının uçları.
III, 241-16;

çalığ = yitik arama; beylerin önemli bir işi çıktığında gelmeleri için köylere, obalara gönderdiği haber.
I, 374-26;

çalın — = kendini yere atmak, çalmak; kulağına söz erişmek; arıklanmak, zayıflamak.
II, 150-7;
— **dı** II, 149-28, 150-2, 150-4;
— **ur** II, 150-6;

çalış = çelme, güreş. *Krş.: Müh.* — *çalışçı* = *güreşçi.*
I, 368-19;

çalış — = bir şeyin çatlakları, ekleri, araları açılmak; güreşmek. *Krş.: Rad., Taran.*—*çeliş*—.
II, 108-23;
— **dı** II, 103-20, 108-25, 114-5;
— **ur** II, 108-23;

çalk çulk = itmenin çıkardığı ses.
I, 349-8;
— — **kıl** — = itmek, çarpmak.
— — **kıl-dı** I, 349-8;

çalkan = yaranın bir yerden başka bir yere yürümesi veya geçmesi.
I, 441-1;

çalma = kerme, kemre, koyun ağıllarında veya deve ahırlarında toplanıp kurutularak kışın yakmak için kesilen kesek; kuru tezek.
I, 433-16;

çalpak = kir, pislik.
I, 470-3;
— **ış** = karışık iş.
I, 470-3;

çalpanğ = sıvık çamur.
III, 385-16 ;

çalpaş — = çarpışmak, mücadele etmek; sertleşmek; bir şey kötüleşüp pisleşmek.
II, 207-27;
— **dı** II, 207-22;
— **ur** II, 207-26;

çalpuşlan — = yapışkan olmak, çelpeklenmek.
II, 271-29;
— **dı** II, 271-25;
— **ur** II, 271-29;

çaltur — = yere çeldirmek, yere çaldırmak; aratmak, aramasını emretmek; işittirmek için çağırılmak (Oğuzca).
II, 182-9;
— **dı** II, 182-3, 182-5;
— **ur** II, 182-9;

çamguk = koğucu, kovcu.
I, 470-11;

çamgur = şalgam. *Bk:* **çagmur.**
I, 457-8;

çamı = gürültü, bağırtı (Yalnız kullanılmaz, **"çoğı"** ile gelir).
III, 234-18;

çamrak = çoluk çocuk. *Bk:* **çar çarmak.**
I, 469-18;

çanaç = kekez kimse; korkak, gevşek.
I, 358-12;

ça(n)aç-lık [*] = kekezlik, gevşeklik, perişanlık.
I, 503-1;

çanaçla — = birini arık -zayıf- saymak veya bulmak; arıklığa, gevşekliğe, kekezliğe nisbet etmek.
III, 330-20;
— **dı** III, 330-17;
— **r** III, 330-20;

çanak = kap kaçak (Oğuzca); çanak, tuzluk ve tuzluğa benzer ağaçtan oyulmuş kap. *[Rad., Kr., Çağ.; Müh.; Rab.; İd.].*
I, 84-19, 381-23, 381-25;
III, 32-4, 109-22;

[*] Bu kelime yazma ve basma mushalarda «چچاقلق» şeklinde görülmektedir. Tercüme I. 358-12 de geçen «çanaç» kelimesi ile bunun anlam yönünden büyük ilgisi olduğundan kelimenin «çanaçlık» okunmasını gerekli buluyorum. B. A.

çançarga = serçe kuşu.
III, 242-16;

çançu = erişte hamuru açılan oklava.
I, 417-17;

çandış — = birbirine sertleşmek; birbirinden kaçınmak, çekinmek.
II, 208-2;
— **dı** II, 207-28;
— **ur** II, 208-2;

çanğıla — = döğülerek çenilemek; kötü söyleyip bağırmak.
III, 404-21
— **dı** III, 404-14;
— **r** III, 404-20;
— **dınğ** III, 404-18;

çanka = bir çeşit tuzak.
I, 427-15;

çantur — = caydırmak. *Bk:* **çındutur—.**
II, 182-20;
— **dı** II, 182-17;
— **ur** II, 182-20;

çap — = yüzmek; arı çamurla sıvamak; (Uygurca) vurmak.
II, 3-22;
— **dı** II, 3-14, 3-16, 3-18, 3-20, 149-12;
— **ar** II, 3-22;

çap çap = ses bildiren bir kelime; vurulan kamçının ve dudağın şıpırdamasında çıkar.
I, 318-12;
— — **yé** — = şapır şupur yemek.
— — **yé di** I, 318-14;

çapgut = çaput, şilte. Krş.: Rad.; İd.— çaput.
I, 451-15;

çapıl — = ince, iyi, yumuşak çamurla sıvamak; (Uygurca) boynu vurulmak.
II, 119-29;
— **dı** II, 119-26;
— **ur** II, 119-29;

çapın — = kamçılamak; yüzmek.
II, 149-14;
— **dı** II, 149-10, 149-13;

— **ur** II, 149-14;

çapıt — = saldırmak; (Uygurca) vurdurmak.
II, 298-9;

— **tı** II, 298-4, 298-6;

— **ur** II, 298-9;

— **gan** = çok saldıran.
I, 513-17;

— **gan er** = cellât, boyun vuran.
I, 513-20;

çapsa — = yüzmek istemek.
III, 284-9;

— **dı** III, 284-7;

— **r** III, 284-9;

çaptur — = suda yüzdürmek; çamurla sıvatmak; (Uygurca) boyun vurdurmak.
II, 180 11;

— **dı** II, 180-4, 180-7, 180-9;

— **ur** II, 180-10;

çar çarmak = çoluk çocuk (ayrı ayrı kullanılmaz). *Bk:* **çamrak.**
I, 469-16;
II, 148-19;

çarçur = abur cubur.
I, 323-20;

— **yé** — = eline geçeni yemek, bir şey bırakmamak.

— **yé-di** I, 323-20;

çarla — = cırlamak, ağlamak, bağırmak. *Bk:* **çogla** —. *[Rad.].*
III, 295-21;

— **dı** III, 295-17, 295-19, 295-22;

— **r** III, 295-20;

çarlaş — = ağlaşmak, bağrışmak, kükremek.
II, 210-10;

— **dı** II, 210-7, 210-9;

— **ur** II, 210-10;

çarlat — = cırlatmak, ağlatmak.
II, 344-29;

— **tı** II, 344-26;

— **ur** II, 344-29;

çars çars = ses ifade eden bir kelime.
I, 348-13;

— — **ur** — = çat çat dövmek.

— — **ur-dı** I, 348-13;

çart = parça.
I, 341-22;

çart çurt = her şeyin ufağı, döküntüsü.
I, 341-21;

çaruk = çarık. *[Caf.; İd.]. Krş.: Rad., Kr., Kkg.— çarık.*
I, 381-4;

— **luk** I, 503-9;

— **luğ** I, 497-5;

çarukla — = çarıklamak, Türk çarığı giymek; Çaruk boyuna nisbet etmek.
III, 338-1;

— **dı** III, 337-19;

— **r** III, 338-1;

çaruklan — = çarıklanmak.
II, 266-16;

— **dı** II, 266-14;

— **ur** II, 266-16;

çarun = çınar ağacı (Yağmaca). *Bk:* **çünük.**
I, 414-20;

çaşır = çadır (Oğuzca). *Bk:* **çaçır, çatır.**
I, 406-13;

çat = kuyu (Oğuzca).
III, 146-23;

çat — = kuzuyu koyuna katmak (Oğuzca). *[Rad., Az., Çağ.: İd.].*
II, 294-20;

— **tı** II, 294-17;

— **ar** II, 294-19, 294-24;

çat çat = bir şeyin düştüğü zaman çıkardığı sesi anlatır.
I, 320-7;

— — **ur** — = çat çat vurmak.

— — **ur-dı** I, 320-8;

çatıla — = şaklamak.
III, 323-10;

— **dı** III, 323-7;

çatır = çadır. *Bk:* **çaşır** (Oğuzca), **çaçır.** *[Müh.; İd.].*
I, 406-11;

çatır = nışadır (Köçe dilince).
I, 406-12;

çatpa = köy muhtarının ırmak, çeşme sularının yollarını kazmıya gitmiyen kimselerden aldığı tutu (Çiğilce).
I, 416-1;

çatuk = çinden getirilen bir balık boynuzu.
III, 218-3;

çaw = şöhret, şan ; ses. *[Rad., Uyg. ; Müh. ; K. B. ; İd.].*
— **ınğ** I, 45-22;
II, 250-5;

çawa = delikanlılara verilen adlardan.
III, 225-10;

çawar = ateş yakmağa yarıyacak nesne, tuturak.
I, 17-16, 411-7;
— **çuwar** = ayni anlamda.
I, 411-8;
— **lığ yér** = yavşan gibi tuturak yapmıya yarar odun bulunan yer.
I, 495-5;

çawığ = kamçı, kamçı ucu. *Bk:* **çagığ.**
I, 374-5;
II, 231-1;

çawık — = ün sahibi olmak, ünlenmek. *Krş.: Rad., Uyg.; Caf. —çavık—.*
II, 117-15;
— **tı** II, 117-13;
— **ar** II, 117-14;

çawju = dalı, budağı, meyvaşı kırmızı bir ağaç olup meyvası acıdır. Kadınların parmağı kırmızılıkta buna benzetilir.
I, 422-23;

çawlan — [*] = sanlanmak, şöhretlenmek, ün sahibi olmak.
II, 245-20;
— **dı** II, 245-18;
III, 200-1;
— **ur** II, 245-20;

çawlı = ateş yakılan meyva kabukları (Kençekçe).

[*] Kaşgarlı bu kelimenin aslı olan isimden bu şekilde bir fiil yapılsada kullanılmadığını C. III, 200 de yazmakta ise de burada yani C: II, 245 de kendisi kullanmıştır. Düşünüle. B. A.

III, 442-6;

çawuş = çavuş; savaşta safları düzelten ve askeri zulüm etmeğe bırakmıyan kimse. *[Rad., Çağ.; Müh.; İd.].*
I, 368-14;

çaydam = yatağa doldurulan veya yağmurluk yapılan ince keçe. *Bk:* **çiydem.**
III, 176-12;

çe = benzetme edatı. *Bk:* **ça.**
III, 207-11;

çeçek = çiçek. *[Rad., Alt., Tel., Kaz., Çağ., D. Tür., Taran., Kr.: Caf., T. T., An. İnd., U., USp.; İd.; Rab.].*
I, 119-4, 179-22, 193-8, 233-26, 388-13, 437-4;
II, 122-22, 285-9, 285-15;
— **lik** = çiçeklik.
I, 508-12;

çeçeklen — = çiçeklenmek. *[Rad., Çağ.]. Krş.: Rad., Alt., Tel. — çeçekten —.*
II, 266-19;
— **di** II, 266-17;
— **ür** II, 266-19;

çeçge = çulha tarağı.
I, 429-28;

çefşenğ = koyun kırpılan makas, kırkı (Çiğilce).
III, 385-19;

çek = çizgili, kumaş gibi bir pamuk dokuma.
III, 155-24;

çek — = kitap noktalamak ; attan kan almak ; sıkılan oku çekmek : çekerek bağlamak. *[Rad., Çağ., Taran., Kr., Az., Kar.; Müh.; İd.].* son anlam için Bk. Düzelt: çik-. [...
II, 21-11, 21-22;
— **di** II, 21-8, 21-10, 21-19;
— **er** II, 21-11, 21-22;

çek çük = malın en değersizi, kıvır zıvır.
I, 334-6;

çekek = çiçek hastalığı (Çiğilce).
I, 388-14;

çekik = nokta, *Bk:* **çikik.** *Krş.: Rad., Taran.—çekit=nokta, kazık.*
II, 149-20, 181-18, 287-9;

çekik = küçük çocuk çükü. *Bk:* **çübek.**
II, 287-10;

çekik = serçeye benzer alacalı bir kuş ki siyah kayalıklarda bulunur. *[Rad.].*
II, 287-11;

çekil — = kitap noktalanmak.
II, 134-1;
— **di** II, 133-24;
— **ür** II, 134-1;

çekin — = kendisi için kitaba nokta koymak.
II, 149-23;
— **di** II, 149-20;
— **ür** II, 149-22;

çekin — [*] = bohça bağlamayı üzerine almak, kendi kendine bağlamak.
II, 149-27;
— **di** II, 149-24;
— **ür** II, 149-26;

çekiş — = nokta koymakta yardım ve yarış etmek.
II, 107-6;
— **di** II, 107-3;
— **ür** II, 107-5;

çekleş — = kur'a çekişmek.
II, 210-14;
— **di** II, 210-12;
— **ür** II, 210-14;

çekrek kapa = yünden yapılan kölelerin giydiği cepsiz bir kaftan. *Krş.: Rad., Uyg.; Caf. — çekrek = kısa alt elbisesi.*
I, 477-15;

çektür — = noktalatmak; kan aldırmak.
II, 181-23;
— **di** II, 181-18, 181-20;
— **ür** II, 181-22;

çeküük = çekiç (Oğuzca). *Krş.: Rad., Çağ., Az.; Müh. — çeküç.*
II, 287-8;

[*] Aslında bu kelime gördüğünüz şekildedir; bunda bir yanlışlık olsa gerektir, doğrusu «ج» harfi esre olarak «çikin—» şeklinde olacaktır. Çünkü bu anlama gelen kelimeler hep böyledir. B. A.

çekün = ada tavşanı yavrusu, göcen.
I, 402-14;

çekürge = çekirge (Oğuzca). *Krş.: Rad., Tel. — çekertgi: Rad., Tel. — çekertgiş; Rad., Kom. — çekertgiş = pire.*
I, 490-4;

çelinğ = çini; Çinden gelme.
III, 371-12;
— **ayak** = çin kâsesi.
III, 371-12;

çelpek = göz çapağı.
I, 477-20;

çelpeklen — = çapaklanmak.
II, 277-11;
— **di** II, 277-9, 279-14;
— **ür** II, 277-10;

çenğ = zil, çalpara. *[Rad.; Müh.; İd.].*
III, 357-2;

çengel er = şer adam, şerli adam.
II, 290-17;

çenğli menğli = bir çocuk oyunu; salıncak.
III, 379-2;

çenğlik = sarmaşık otu.
III, 383-17;

çenğşü = küçük hırka.
III, 378-8;

çepiş = altı aylık keçi yavrusu, çepiç. *[Rad.; İd., Hou.].*
I, 368-13;

çepişlen — = çepiç olmak, çepiç haline gelmek.
II, 266-13;
— **di** II, 266-10;
— **ür** II, 266-13;

çer = vücudun ağırlığını bildiren bir kelime (Hakanlılar dilince).
I, 322-15;
közi — **liğ** = gece görüp gündüz göremiyen, bulutlu günde görüp bulutsuz günde göremiyen.
I, 477-17;

çer = savaşta karşılıklı duran saflar. *Krş.: Rad., Eski Tel. — çer — = savaş etmek.*

I, 323-3 ;
— **ilk** = karşı.
— **ilkde** I, 323-3 ;

çer = vakit (Oğuzca).
I, 323-1 ;
— **ilk** = vakit (Oğuzca).
— **ilkde** I, 323-1 ;

çeriğ = asker; asker dizisi; ordu. *[Rad., Leb.: Caf., T. T., An. İnd., U.]. Krş.: Rad., Çağ., Taran., Uyg. — çerik; Rad., Kar. — çeriw: Rad., Alt., Tel. — çerü: Caf., Man.; Müh.; İd. — çerik; İd. — çeri.*
I, 123-21, 128-13, 323-6, 388-15, 442-8, 519-26 ;
II, 97-15, 103-26, 209-23 ;
III, 332-8 ;
— **de** I, 388-17 ;

çerik = her şeyin karşısı: her şeyin vakti, sırası (Oğuzca).
I, 388-20 ;

çerkeş — = saf haline gelmek, sıralanmak, dizilmek; düzelmek. *Krş.: Rad., Uyg., Çağ. — çerge = saf, dizi; çergelen — = saf haline gelmek.*
II, 210-6 ;
— **ti** II, 209-15 ;
— **ür** I, 179-22, 442-8 ;
II, 209-23, 210-6, 283-5 ;
— **ip** II, 303-10 ;

çerlen — = vücut ağırlaşmak; ağrımak, hastalanmak (Hakanlılar dilince). *Krş.: Rad., Kaz. — çirle —.*
II, 244-18 ;
— **di** I, 322-16 ;
II, 244-17, 245-1 ;
— **ür** II, 244-18 ;

çerlet — = bozmak; ağrıtmak; ağırlık vermek.
II, 345-6 ;
— **ti** II, 345-1 ;
— **ür** II, 345-5 ;

çermel — = bir şeyin ucu kıvrılmak, bükülmek.
II, 231-3;
— **di** II, 231-1;
— **ür** II, 231-3;

çermeş — = bükmekte yardım ve yarış etmek.
II, 210-22;
— **di** II, 210-18;
— **ür** II, 210-22;

çermet — = bir şey fitil gibi bükülmek; ördürülmek.
II, 349-12;
— **ti** II, 349-6;
— **ür** II, 349-12;

çert — = elinden bırakmak; bir şeyin ucunu kırmak. *Krş.: Rad., Alt., Tel., Leb.— çert — = bir şeyin ucunu kertmek.*
III, 426-25;
— **ti** III, 426-19, 426-22;
— **er** III, 426-25;

çertil — = yok edilmek; ortadan yok olmak, ölmek, kaybolmak; uzaklaşmak; elden çıkmak.
II, 229-21;
— **di** II, 229-19;
— **ür** I, 103-4;
II, 148-9, 229-21, 229-23;
III, 41-21;

çeş = perûze, firûze.
I, 330-20;
II, 79-4, 192-11;

çeşkel = çanak çömlek (Kençekçe).
I, 482-17;

çét — = erişmek (Oğuz ve Kıpcak dillerince). *Bk:* **yèt** —. *[Rad., Şor., Sag.]. Krş.: Rad., Kg. — cet —*
— **ti** II, 314-17;

çetgen = gem dizgini
I, 443-11;

çetük = kedi (Oğuzca). *Bk:* **muş** (Çigilce). *[İd.]. Krş.: Müh.—çetik.*
I, 388-11;
III, 127-6;
küvük — = erkek kedi.
I, 388-11;

çewrül — = çevrilmek, döndürülmek. *Krş.: Rad., Uyg. cebril —.*
II, 230-25;
— **di** II, 230-22;
— **ür** II, 230-25;

çewrüş — = çevrişmek.
II, 208-11;
— di II, 208-7;
— ür II, 208-10;

çewşenğ = gözü sulu, gözü her zaman akan kişi.
III, 385-21;

çewür — = çevirmek; bir şeyi sol elin baş parmağı üzerinde çevirmek. *[Müh.]. Krş.: Rad., Uyg.—cebir—.*
II, 82-12;
— di II, 82-6, 82-10;
— er II, 82-12;
— gen = her zaman çeviren.
I, 522-16;

çıbık = çubuk, yaş olan dal. *[Rad., Uyg., Alt. Tel., Leb., Kaz., Kr.; İd.]. Krş.: Rad., Kg.—şıbık.*
I, 318-21, 381-2;
II, 3-16;

çıbıkla — = taze çubukla vurmak.
III, 337-17;
— dı III, 337-15;
— r III, 337-17;

çıbırt — = çırpıştırmak, taze çubukla döğmek.
III, 430-8;
— tı III, 430-5;
— ur III, 430-8;

çıçalak = serçe parmak, sırça parmak. *Krş.: Rad., Alt.— çıçalık.: İd.— çiçlek: Hou.— çeçe.*
I, 487-15;

çıçamuk = yüzük parmağı. *Krş.: Caf.— çıçamuk = küçük parmak.*
I, 487-16;

çıf = hurma ve üzüm gibi şeylerin şırasının çömlek veya benzerlerinde kaynamasından çıkan ses.
I, 332-15;

çıfıla — = çığıl çığıl ses vermek; şıra kaynarken ses vermek.
III, 325-25;
— dı III, 325-22;
— r III, 325-25;

çığ = göçebelerin sele sazı — çığ otu — ile yaptıkları çadır örtüsü.
III, 128-11;

çığ = bir Türk arşını; Arap arşınının üçte ikisi kadardır, göçebeler bununla bez ölçerler. *Krş.: Rad., Taran.— çi = bir uzunluk ölçüsü; Caf.— çığ = akar ölçüsü kabı.*
III, 128-14;

çığ — = dürmek, çıkınlamak, bağlamak. *[Rad., Şor., Sag.].*
II, 15-2;
— dı II, 14-28;
— ar II, 15-2;

çıgan = fakir, yoksul (Arguca). *Bk:* **çıgay**. *[Rad.; Yaz.]. Krş.: Müh.; İd.— çıgan = cimri.*
I, 31-13;

çıgay = fakir, yoksul. *Bk:* **çıgan** (Arguca). *[Rad., Uyg.; Yaz.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., U., Man., USp.; Müh.].*
I, 31-13, 248-4, 349-13;
III, 238-20, 239-1;
— ka I, 214-5;

çıgıl tıgıl = ses bildiren bir söz.
I, 393-8;
— — kıl — = çığıl çığıl etmek.
— — kıl-dı I, 393-8;

çıgılwar okı = bir çeşit küçük ok.
I, 493-21, 494-3;

çıgır = dar yol, küçük yol, çığır. *Bk:* **çagır**. *[Rad.].*
I, 363-14;

çıgırla — = çığır açmak; çığır açmağa yönelmek; karda ayağıyla yol açmak.
III, 331-24;
— dı III, 331-20;
— r III, 331-24;

çıgırlan — = çığırlar peyda olmak.
II, 267-21;
— dı II, 267-19;
— ur II, 267-21;

çığla — = Türk arşını ile ölçmek.
III, 296-5;
— dı III, 296-3;
— r III, 296-5;

çığlan — = ölçülmek.
— dı III, 198-20;

çığlat — = uzunluk ölçtürmek.
II, 345-18;
— **tı** II, 345-14;
— **ur** II, 345-18;

çıgrı = çıkrık; değirmen, çark, dolap gibi şeylerin çıkrığı; ip çıkrığı ve her türlü makara; değre, felek. *Krş.: Rad., Kaz. — çığır; Müh.; İd., Hou. — çıkrık.*
I, 421-10, 421-12;
II, 230-22, 241-24, 255-19, 303-9;
— **nı** II, 82-10;
kök — **sı** = felek, gök değresi.
I, 421-10;

çıgrıt — = çiğnetmek; çiğneterek sertleştirmek; işte pişirmek-insan için—.
II, 333-25;
— **tı** II, 333-18, 333-23;
— **ur** II, 333-25;

çıgru — = gevşek şey sertleşmek.
III, 280-12;
— **dı** III, 280-7;
— **r** III, 280-12;

çıxansı = nakışlı bir Çin ipeklisi. *Bk:* **çınaxsı, çıxşansı.**
I, 489-1;

çıxşansı = nakışlı bir Çin ipeklisi. *Bk:* **çınaxsı, çıxansı**
I, 489-1;

çık = inciten ve korkutan kişiye karşı koyamıyacak adama söylenen bir korkutma deyimi.
III, 130-4;

çıj — = binilmek veya yüklenmek istenen yagırlı hayvan eğinmek. *Bk:* **cijtür—.** *Krş.: Rad., Şor.—şocı—; Rad., Kg.—şuşı—.*
II, 9-15;
— **dı** II, 9-11;
— **ar** II, 9-15;

çık — = çıkmak. *Bk:* **taşık—.** *[Rad.; Caf.; Müh.; İd., Hou.].*
II, 18-6;
— **dı** II, 17-24, 116-21;
— **tı** I, 81-4;
III, 144-16;
— **tımız** I, 343-25;
— **ar** I, 305-10, 420-6;

II, 18-2, 18-6, 246-9;
III, 16-25, 120-23, 161-4;
— **ıp** I, 424-17;
— **sun** I, 362-10;

çık — = nemlenmek. *Krş.: Rad., Kaz.—çıklan—; Rad., Kom.—çıkta—.*
III, 184-3;
— **dı** III, 183-24;
— **ar** III, 184-3;

çıkan = yiğen, hala ve teyze oğlu. *Krş.: Pek., Yak.—segan = başka kabileden olan akraba, kız kardaşın torunları; sîen = yiğen.*
I, 402-13;

çıkar — = çıkarmak.
II, 83-9;
— **dım** II, 83-6;
— **ur** II, 83-8;

çıkıl — = çıkılmak.
II, 133-23;
— **dı** II, 133-21;
— **ur** II, 133-23;

çıkış = menfaat, çıkar. *Krş.: Müh. — çıkış = masraf.*
I, 368-17;

çıkış — = çıkmakta yardım ve yarış etmek.
II, 104-14;
— **dı** II, 104-11;
— **ur** II, 104-14;

çıkra — = gıcırdamak.
III, 280-28;
— **dı** III, 280-23, 280-24;
— **r** III, 280-28;

çıkraş — = çokça gıcırdamak, çıkırdamak.
II, 209-14;
— **tı** II, 209-11;
— **ur** II, 209-14;

çıkrat — = gıcırdatmak -diş, kapı, kalem gibi şeyler-.
II, 334-14;
— **tı** II, 334-9, 334-11;
— **ur** II, 334-13;

çıkrış — = çıkarmakta yardım ve yarış etmek -bir şeyi çıkarmak, meydana çıkarmak gibi-.

II, 209-1 ;
— dı II, 208-19 ;
— ur II, 209-1 ;

çıktur — = çıkartmak.
II, 181-13 ;
— dı II, 181-11 ;
— ur II, 181-13 ;

çıktur — = ıslatmak, ıslak yere koymak.
II, 181-17 ;
— dı II, 181-14 ;
— ur II, 181-17 ;

çılan — = yaşlıktan ıslanmak ; at terlemek. *[Rad., Kaz. ; İd.].*
II, 150-10 ;
— dı II, 150-8, 150-9, 150-11 ;
— ur II, 150-10 ;

çılaş — = ıslatmakta yardım etmek.
II, 108-30 ;
— dı II, 108-26 ;
— ur II, 108-30 ;

çılat — = ıslattırmak, atı terletmek. *Bk :* **çıylat—.**
II, 310-26 ;
— tı II, 310-24, 310-29 ;
— ur II, 310-26 ;

çılda — = çıldır çıldır etmek. *Bk :* **çılra-.**
III, 281-8 ;
— dı III, 281-5 ;
— r III, 281-8 ;

çılra — = çıldır çıldır etmek. *Bk :* **çılda-.**
III, 281-8 ;
— dı III, 281-5 ;
— r III, 281-8 ;

çılrat — = seslendirmek, çığıl çığıl ettirmek.
II, 333-14 ;
— tı II, 333-10 ;
— ur II, 333-14 ;

çımguklan — [*] = koğucu — dedi koducu — olmak.

[*] Bu kelime burada gördüğümüz şekilde harekelenmiş ise de Tercüme C. I, 470-11 de «çamguk» şeklinde geçmektedir. Yazma nushada da bu kelime ayni şekildedir. Yazma nusha S : 404 de fiil haline gelmiş olan bu kelime üç kez geçmektedir. Birincisi «[illegible]» şeklindedir ; yalnız bunun ilk harfi olan «ج» in üstünde bir kazıntı yapılmıştır, bu açıkça sezilip durmaktadır. Şu halde önceden «چ» harfinin üzerinde bir hareke var iken sonradan kazınmış olduğu açıkça görülüp durmaktadır. İkincisi «[illegible]» kelimesidir, bunun ilk harfinde esre görülmektedir. Üçüncüsü «[illegible]» kelimesidir, bunun birinci ve ikinci harflerinde hareke yoktur ; yalnız birinci harfinin üzerinde pek az bir silinti sezilmektedir. Bize kalırsa doğrusu «çamguklandı — çamguklanur — çamguklanmak» olmalıdır. Düşünüle. B. A.

II, 275-15 ;
— dı II, 275-12 ;
— ur II, 275-14 ;

çın = doğru, gerçek, sahih. *[Rad., Uyg., Alt., Tel., Leb., Kaz. ; Caf., T. T., An. İnd., U., Man.]. Krş. : Rad., Şor., Kaç., Kg.* — şın.
I, 339-13, 339-14 ;
III, 138-7, 138-8 ;
— **la** I, 86-3 ;
— **bütün kişi** = kendine güvenilebilen, doğru dürüst kişi.
I, 398-13 ;

çınaxsı = nakışlı bir Çin ipeklisi. *Bk :* **çıxansı, çıxşansı.**
I, 489-1 ;

çından = sandal ağacı. *[Rad. ; Yaz. ; Caf. ; E. T. Y.].*
I, 436-13 ;
II, 122-24 ;

çından at = kula renkli at.
I, 436-14 ;

çındutur — = caydırmak. *Bk :* **çantur—.**
— dı II, 182-19 ;

çıngar — = araştırmak, tahkik etmek. *[Caf., T. T., An. İnd., U. ; İd.].*
II, 182-24 ;
— dı II, 182-21 ;
— ır II, 182-24 ;

çınğ = çınlama ; çan ve leğen gibi şeylerin verdiği ses. BK : çing
III, 357-5, 357-8 ;

çınğ ét- = çınlamak.
— ét ti III, 357-5, 357-8 ;

çınğıl çınğıl = bir şeyin çingil çingil ses çıkarması.
III, 366-4 ;
— — **ét** — = çingil çingil etmek.

— — **et-ti** III, 366-4;

çıngra — = çınlamak. *[Rad.].*
III, 402-11;
— **dı** III, 402-9;
— **r** III, 402-11;

çıngrak = gür ve pürüzsüz ses.
III, 383-6;

çıngrat — = çınlatmak.
II, 358-11;
— **tı** II, 358-7;
— **ur** II, 358-11;

çınık — = gerçekleşmek.
II, 117-18;
— **tı** II, 117-16;
— **ar** II, 117-18;

çınla — = tahkik etmek, gerçekliğini araştırmak.
III, 296-11;
— **dı** III, 296-9;
— **r** III, 296-11;

çınlat — = gerçeklettirmek, tasdik ettirmek.
II, 345-23;
— **tı** II, 345-19;
— **ur** II, 345-22;

çıp = her ince ve yumuşak dal.
I, 318-20;

çıpıkan = innap; vücutta çıkan kırmızılık. *Bk:* **cıpkan.**
I, 448-19, 448-20;

BK: sıpıkan

çıpkan = innap, zizyphus vulgaris; vücutta çıkan kırmızılık *[Rad., Çağ.]. Krş.: Caf.— çubukan.*
I, 448-19, 448-20;

çır = elbise yırtmakta, yırtılmakta çıkan ses.
I, 323-7;

çırguy = ok temreninin şişkince olan yeri.
III, 241-13;

çırguy = elbise kuşağının geçecegi iki taraflı köprücük.
III, 241-14;

çıylat — = ıslattırmak, at terletmek. *Bk:* **çılat —.**

— **tı** II, 310-27;

çıwı = çinlerden bir bölük.
III, 225-15;

çi = toprakta yaşlık; yaş.
III, 207-13;

çibek karguy
çibek karkuy
çibek kırguy
çibek kırkuy
= delice doğan; moymul; atmacaya henzer bir kuş. *Krş.: Rad., Kar., Tel., Kg., Kaz. — kırgıy; Çağ. — kırgu.*
I, 388-9;
III, 241-18;

çifşeng = ekşi, ekşimiş. BK: Düzelt çıfşang.
III, 385-17;

çigil — = düğüm sıkıştırılmak, ip düğümlenmek. BK: çiklis-, çiktür-.
II, 134-5;
— **di** II, 134-2;
— **ur** II, 134-5;

çigille — = Çiğil'lerden saymak, Çiğil'lere nisbet etmek.
— **dı** III, 345-13,

çigillen — = Çiğil kılığına girmek.
— **di** II, 269-13;

çigir çigir = ekmek içerisinde taş kırıntıları olduğu zaman dişin ezemiyerek çıkardığı ses.
I, 363-22;

çigit = pamuk çekirdeği (Arguca). *[Rad., Çağ., D. Tür.].*
I, 356-11;

çigne = mala; çiftçilerin "sürgü„ dedikleri aygıt (Yağma dilince). *Bk:* **çikne.**
I, 435-3;

çij = demir çivi; zırh çivileri ucu. *Krş.: Rad., Kaz. — çige; İd. — çuvu = biz.*
III, 123-24, 124-1;

çijtür — = hayvan yükten belini çökertmek. *Bk:* **çij —.**
II, 180-18;
— **di** II, 180-12;
— **ür** II, 180-18;

çik bök = aşığın sırtının tümseğinin yukarı gelmesi. *Bk:* **bök.**
III, 130-20;

çik çik = oğlağı çağırmak ve gütmek için kullanılan bir söz. *Bk:* **çilik çilik.**
I, 334-8;

çikik = nokta. *Bk: Düzelt:* **çekik.**
II, 107-3;

çikin = ibrişim.
I, 414-23;

çikin = üzüm bağlarında biten hayvanların yediği başaklı bir ot. *Krş.: Rad., Çağ. — çikin = bir çeşit dari.*
I, 414-21;

çikliş — = sıkışmak, dügüm sıkışmak. *Krş.: Rad., Kg. — çige bayla — = sıkı bağlamak; Rad.. Şor. — çige — = düğümü sıkı bağlamak.*
II, 210-17;
— di II, 210-15;
— ür II, 210-17;

çikne = çiftçilerin "sürgü„ dedikleri aygıt. *Bk:* **çigne.**
III, 301-24;

çikne — = sıkı dikmek, altın tellerle — yani kılaptan denen altın sarılı tellerle — ipek kumaş üzerine nakış işlemek; yere sürgü çekmek.
III, 301-26;
— di I, 414-27;
III, 301-21, 301-24;
— r III, 301-26;

çikre — = bir şeydeki yabancı şey gıcırdamak.
III, 281-4;
— di III, 280-29;
— r III, 281-3;

çikten = eğer örtüsü.
I, 435-23;

çik tur — = aşık oyununda aşık yan yatınca çukur tarafı yukarı gelmek.
— tur-dı I, 334-12;

çiktür — = sıkıştırmak, düğüm sıkıştırmak.
II, 180-29;
— di II, 180-25;
— ür II, 180-28;

— çil (— çıl) = çokluk bildiren sıfat edâtı.
III, 56-22, 57-2;

çil = bere, döğmek yüzünden deri üzerinde olan iz.
I, 336-19;
III, 134-8;

çil = çirkinlik, çil (Oğuzca). *[Rad., Çağ.].*
III, 134-7;

çildek = atın göğsünde çıkan bir çıban. *Bk:* **cılday.**
I, 477-21;

çile = öğrekteki atın yaş gübresi.
III, 233-4;

çile — = yaşartmak, ıslatmak.
III, 271-17;
— di III, 271-14, 271-15;
— r III, 271-17;

çilgü at = al at.
I, 430-7;

çilik çilik = oğlağı çağırmak için kullanılan bir söz. *Bk:* **çik çik.**
I, 388-23;

çim = bir şeyin çiğ veya yaş olmasında obartma istenildiği zaman kullanılan bir edat.
I, 338-8;
— yiğ et = çim çiğ et.
I, 338-10;
— öl ton = çip ıslak elbise.
I, 338-10;

çim = ayrık otu.
I, 338-12;

çinğ = iyice, büsbütün.
III, 357-10, 357-13;
— tolu = iyice dolu, büsbütün dolu.
III, 357-10;

çinişttirük = bir ağaç meyvası — fındığa benzer; kırmızısı beyazı olur; ilk yazda yetişir, yenir.
I, 530-3;

çinüştürükse — = canı "cinüştürük„ istemek.
— di I, 280-4;

çir = yağ. *Krş.: Başk. — çır.*

I, 323-17 ;

çiriňg = leğen ve benzeri şeylerin çıkardığı ses. *Bk :* **çıňg.**
III, 370-19 ;

çirt = ses ifade eden bir söz.
I, 341-25 ;

— **sudh** — = dişler arasından "çirt„ diye tükürük çıkarmak.
— **sudh-ti** I, 341-25 ;

çiş çiş = kadın çocuğu işetmek istediği zaman söyler ; at hakkında da böyledir.
I, 331-15 ;

çişe — = çişemek, çiş etmek, pislemek — çocuklarda —.
III, 267-10 ;
— **di** III, 267-8 ;
— **r** III, 267-10 ;

çişet — = çiş ettirmek, abdest bozdurmak.
II, 307-25 ;
— **ti** II, 307-23 ;
— **ür** II, 307-25 ;

çit = kamıştan veya dikenden yapılmış duvar veya hüğ, çardak. *[Rad., Çağ., Taran., D. Tür.].*
I, 320-10 ;

çit = üzeri alaca nakışlı Çin ipeklisi. *Krş. : Rad., Kg.* — *şıt = dinkten geçirilmiş sıkıştırılmış pamuk dokuma. ; Rad. ; Şor.* — *şıt = kumaşın sıkılığı.*
III, 120-16 ;

çiwgin = yağlı, doyurucu, besleyici.
I, 443-13, 443-23 ;
— **aş** I, 443-13 ;
— **ot** I, 443-15 ;

çiwgünlen — [*] = vücuda yarar, besler bulmak.
II, 278-18 ;

---

[*] Bu fiiller yazma nushada önceden « ك » harfinin altına esre konarak yazılmış iken sonradan mazi ve muzarı sıygalarında bu esreler çizilerek « ك » harfi üzerine birer ötre konmuş, mastardaki « ك » harfinin esresine dokunulmadan üzerine ötre konmuş : kelimeler şu şekli almış : « جفكنلدي — جفكنلور — جفكنلنك ». Bize kalırsa kelimenin doğrusu « جفكن ciwgin » olmalıdır, çünkü yazma nusha S : 222, St : 13 te « جفكن » ; ayni sahife St : 14 te « جفكين » yazmıştır. « جفكين » kelimesi bizi burada tanıklamaktadır B. A.

— **di** II, 278-15 ;
— **ür** II, 278-17 ;

çiyden = yatağa doldurulan veya yağmurluk yapılan ince keçe. *Bk :* **çaydam.**
III, 176-12 ;

çobulmak = elmanın yarısı, bir şakı ; elma kakı (Itlık dilince).
I, 503-6 ;

çocuk = domuz yavrusu ; her şeyin küçüğü. *[Rad., Çağ.].*
I, 381-3 ;

çodhın = tunç ve süzülmüş bakır ; bakır. *Krş. : Rad., Leb., Başk.* — *çoyın = demir tencere, eritilmiş demir ; Rad., Tel., Alt.* — *çoygon = demir tencere.*
I, 409-16 ;
— **eşiç** = bakır tencere.
I, 409-16 ;

çoğ = eşya konan heybe, bohça. *Krş. : Caf., T. T., An. İnd.* — *çuğ ; Rad., Leb.* — *çuğ = beşik ; Rad., Tel.* — *çû = beşik, kefenleme.*
III, 128-4 ;

çoğ = ateş alevi, ateş yalını ; güneşin yalını, saçakları. *[Rad., Uyg., Çağ., Caf., U., USp.]. Krş. : Rad., Alt., Tel., Kg.* — *çok.*
III, 128-5, 128-8 ;
— **ı** III, 128-6 ;

çoğ — = sarmak, sıkı bağlamak.
— **dı** I, 210-24 ;

çoğı = savaş.
— **da** I, 41-11 ;

çoğı (çogı) = gürültü, bağırtı. *Bk :* **çagı** (Arguca) *Krş. : Rad., Tel.* — *çû.*
III, 225-2, 234-16, 234-19 ;
— **çamı** III, 234-16 ;

çogıla — = bağırmak, çağırmak. *Bk :* **çagıla** —. *Krş. : Rad., Kg., Alt., Tel.* — *çuğla* —.
III, 324-19 ;
— **dı** III, 324-17, 325-3 ;
— **r** III, 324-19 ;

çoğla — = fil bağırmak. *Bk :* **çarla** —.
III, 295-24 ;
— **dı** III, 295-22 ;

— r III, 295-24 ;

çoğla — = boğlamak, bohçalamak.
III, 296-2 ;
— **dı** III, 295-25 ;
— **r** III, 296-2 ;

çoğlan — = ateş yalınlanmak ; güneş yalını yere düşmek.
II, 245-9 ;
— **dı** II, 245-6 ;
— **ur** II, 245-9 ;

çoğlan — = toplanmak, akışarak toplanmak.
II, 245-14 ;
— **dı** II, 245-10 ;
— **ur** II, 245-14 ;

çoğlan — = boğlanmak, heybelenmek.
— **dı** III, 198-19 ;

çoglat — = bohçalatmak, sardırmak.
II, 345-13 ;
— **tı** II, 345-11 ;
— **ur** II, 345-13 ;

çogul — = bağlanmak, bohçalanmak.
II, 133-2 ;
— **dı** II, 133-1 ;
— **ur** II, 133-2 ;

çok = kötü, alçak (Oğuzca).
III, 130-2 ;

çok — = inmek, konmak. *Bk:* **çak** —.
II, 17-12 ;
— **dı** II, 17-11 ;
— **ar** II, 17-12, 17-17 ;

çokmaklan — = yılan çöreklenmek.
II, 275-11 ;
— **dı** II, 275-9, 279-20 ;
— **ur** II, 275-11 ;

çokra — = -pınarda su ve tencerede bir şey- kaynamak. *[Rad.]. Krş.: Rad., Kr. — çokrak = pınar, kaynak.*
III, 280-22 ;
— **dı** III, 280-13, 280-19 ;
— **r** III, 280-22 ;

— **ma yul** = suyu çok olan, fışkıran kaynak ; fışkırma.
I, 492-1 ;
III, 4-20 ;

çokraş — = çoğalmak ve dalgalanmak.
II, 208-18 ;
— **dı** II, 208-12, 208-16 ;
— **ur** II, 208-18 ;

çokrat — = kaynatmak.
II, 334-3 ;
— **tı** II, 333-26 ;
— **ur** II, 334-2 ;

çoktur — = saldırtmak, üzerine indirmek.
II, 181-10 ;
— **dı** II, 181-6 ;
— **ur** II, 181-9 ;

çolak = çolak. *[Rad., Kr., Az.]. Krş.: Rad., Çağ., Taran., D. Tür. — çolak = sakat adam; Rad., Kg. — şolak = sakat adam; Rad., Kaz. — çulak.*
I, 381-15 ;

çomak = asâ, çomak. *[Rad.; Müh.; İd., Hou.]. Krş.: Rad., Taran. — çumak.*
I, 381-18 ;

çomak = Uygurlarca ve bütün müslüman olmıyan halk tarafından müslümanlara verilen ad ; müslüman.
I, 381-19 ;
II, 3-18 ;
— **eri** = müslüman.
I, 381-21 ;

çor = avret yeri bitişik olan kadın ; sarılgan bitki (Oğuzca).
III, 121-26, 122-1 ;

çowlı = tutmaç süzgeci (Kençekçe).
III, 442-8 ;

çöğen — topa çekmek için kullanılan ucu eğri bir değnek. çevgen *[Rad., Uyg. ;K. B.].*
I, 187-7, 223-9, 242-5, 402-15 ;

çök — = diz çökmek, dibe çökmek. *[Rad., Çağ., Uyg., Kr., Kar., Alt., Tel., Leb.; Caf., U., T. T., An. İnd.; İd., Hou.].*
II, 21-17 ;

— dı   II, 21-12, 21-14, 21-15 ;
— ti   II, 33-20 ;
— er   II, 21-17 ;

çök çök = deveyi ıhtırmak için kullanılır bir söz. *[Rad., Uyg., Çağ., Kr.]. Krş.: Rad., Kg. — şök şök.*
I, 334-7 ;

çökdi = kulağın altında "kafa baltası„ denen yer.
I, 418-12 ;

çöktür — = çöktürmek, maden ayırıp çöktürmek.
II, 182-2 ;
— di   II, 181-24, 181-27;
— ür   II, 182-2 ;

çökür — = çökermek, ıhtırmak.
II, 84-10 ;
— di   II, 84-7 ;
— ür   II, 84-10 ;

çöküt = kısa.
I, 356-9 ;
— **lük** = kısalık, cücelik.
I, 506-8 ;

çöm — = dalmak, çimmek. *[Rad., Çağ.]. Krş.: Rad. — çom —.*
— di   I, 401-12 ;
— **gen** = her zaman dalan.
I, 401-13 ;

çömçe = kepçe, çömçe (Oğuzca). *[İd.]. Krş.: Rad., Çağ. — çömüç ; Rad., Kaz.; Müh. — çümüç ; Rab. — çemçe.*
I, 417-14 ;

çönğek = çömçe, kutu (Çiğilce).
II, 290-18 ;

çöp = tutmaç parçası.
I, 318-24 ;

çöp = şarabın tortusu, her şeyin çöküntüsü, çöp, çör çöp ; her hangi bir şeyin çökeli. *[Rad.; İd.].*
I, 318-16 ;
III, 119-15 ;
— i   III, 119-17, 119-18, 119-20 ;
— ni   II, 346-24 ;
— **çep kişiler** = değersiz kimseler.

I, 318-18 ;

çöpik = meyva yenildikten sonra atılan şey, çör çöp. *Bk:* **şöpik.**
I, 390-5 ;

çörek = çörek. *[Rad., Az., Kr., Çağ.; İd.].*
I, 388-22 ;

çörekle — = çörek yapmak.
III, 340-27 ;
— dı   III, 340-24 ;
— r   III, 340-27 ;

çubart — = çalıp, soyup çıplak bırakmak ; cıbırlatmak. *Bk:* **çubartusı —.**
III, 430-2 ;
— tı   III, 429-17 ;
— ur   III, 430-2 ;

çubartusı — = çalıp soymak ve çıplak bırakmak. *Bk:* **çubart —.**
— dı   III, 430-3 ;

çufga = çabuk gitmek istiyen bir postacının, yoldan alıp başkasını buluncaya değin binip gittiği at.
I, 424-22 ;

çufga = kılavuz, başbuğ (Oğuz ve Kıpçakça).
I, 424-25 ;
— sız   I, 424-27 ;

çuğı = gürültü. *Bk:* **çoğı.**
III, 128-3 ;

çuglan = karluk büyüklerinin adlarından.
I, 444-5 ;

çugurdan = uçurum, yar.
I, 512-25 ;

çuh çuh = atı yürütmek ve azarlamak için çıkarılan ses.
III, 117-17, 118-11 ;

çukubarı = pota yapılan çamur, lüleci çemuru. *Bk:* **hukubarı.**
III, 243-2 ;

çukmın = kurabiye biçiminde yapılan bir ekmek ; çömlekte su buğusunda pişirilir.
I, 444-9 ;

çulbuş = elbiseye ve ele yapışan meyva yapışkanlığı.
I, 460-9 ;

çulık = çulluk ; üveyik büyüklüğünde alacalı bir su kuşu.
I, 381-16 ;

çulıman = su birikintisi (Kençekçe).
I, 448-24 ;

— **ış** = içinden çıkılmıyan iş, çepreşik iş (Kençekçe).
I, 448-23 ;

çulk = cılk, büsbütün, dibelik.
I, 349-6 ;

— **esgürük** (— **esrük**) = cılk sarhoş, bütün bütün sarhoş.
I, 349-6 ;

çulkuy = bir tarafa çarpılmış.
III, 242-3 ;

— **etük** = topuğu çarpık pabuç.
III, 242-3 ;

— **eliğ** = eli çolak.
III, 242-5 ;

çum — = insan suya dalmak. *[Rad., Kaz.]. Krş. : Rad., Alt., Tel., Leb., Çağ., D. Tür., Taran., Kar. — çom — ; İd. — çumgalık = dalgıç.*
II, 26-24 ;

— **dı** II, 26-22 ;

— **ar** II, 26-23 ;

çumalı = karınca (Çiğilce). *Krş. : Rad., Taran. — çümele ; Caf. — U. — çömeli.*
I, 448-12 ;

çumguk = ayağı ve başı kızıl, kanadında ak tüy olan karga, ala karga. *Bk :* **çumuk** (Oğuzca).
I, 33-16, 470-5 ;

çumılı bol — = sıcaktan göz kararmak.

— **bol-dı** I, 448-13 ;

çumruş — = dalmakta yardım ve yarış etmek.
II, 208-6 ;

— **dı** II, 208-3 ;

— **ur** II, 208-6 ;

çumtur — = çimdirmek.
II, 182-12 ;

— **dı** II, 182-10 ;

— **ur** II, 182-12 ;

çumuk = ala karga (Oğuzca). *Bk :* **çumguk.**

I, 33-16, 470-5 ;

çumur — = suya daldırıp batırmak.
II, 85-10 ;

— **dı** II, 85-8 ;

— **ur** II, 85-10 ;

çumuş — = suya dalmakta yarış etmek.
II, 111-7 ;

— **dı** II, 111-4 ;

— **ur** II, 111-6 ;

— **alım** I, 441-9 [*] ;

çumuşluk = aptesane, ayakyolu.
I, 503-9

çun — = yıkanmak (Oğuz ve Kıpçak dillerince). *Bk :* **yun** — (Türklerce).

— **dum** II, 314-20 ,

çunğ = iri doğranmış. *Krş. : Rad., Taran., Kkg., Çağ. — çong = iri, büyük, kudretli.*
III, 357-3 ;

çupan = köy büyüğünün -muhtarının- yamağı, gizir. *Krş. : Rad., Çağ. — çopan = çoban.*
I, 402-12 ;

çupra = eski elbise. *Krş.: Rad., Kaz. — cuprek = paçavra ; İd., Hou. — çüprek = elbise.*
I, 421-7 ;

çuram = ötekilerden daha uzağa giden yeğni bir ok atılışı.
I, 412-30 ;

— **okı** = bu türlü atılan ok.
I, 413-4 ;

çur çur = hayvan sağılırken sütün kapta çıkardığı ses. *Bk :* **çür çür.**
I. 485-23 ;

tewi emgi. — = ayni şey deve için.
I, 485-23 ;

çurnı = Türk hekimlerinin yaptıkları sürgünlük ilâcı. *Krş. : Caf. — curnı = barut, ince toz.*
I, 435-1 ;

çutur = huyu kötü.

[*] Kelimenin bu şekline metinde «vuruşmak» anlamı verilmiş ise de bu, cümledeki yerinden ileri gelse gerektir. B. A.

I, 363-9 ;

çuvaç = çadır.
I, 195-1 ;
II, 7-24, 190-11 ;
III, 60-1 ;

çuwı = Xotan töresince hakandan iki derece aşağı kimselere verilen ungun.
III, 225-11 ;

çuwla — = börtmek, iyi pişmemek.
III, 296-8 ;
— dı III, 296-6 ;
— r III, 296-8 ;

çuwşa — = kaynamak ve köpüklenmek ; karnı yanmak ve ekşimek.
III, 286-21 ;
— dı III, 286-17, 286-19 ;
— r III, 286-21 ;

çuwşat — = ekşitmek.
II, 337-5 ;
— tı II, 336-28, 337-1 ;
— ur II, 337-4 ;

çuz = yaldızlı kırmızı renkli bir Çin kumaşı.
I, 325-24 ;

çü = emirde — olumlu ve olumsuz — pekitme bildiren bir edat. BK: şu, şü
III, 207-14, 207-16, 207-17 ;

çübek = çocuk çükü. *Bk :* **çekik.**
I, 388-8 ;

çübür = keçi kılı.
I, 363-6 ;
— çebür = abur cubur, malın kötüsü ve değersizi.
I, 363-7 ;

çübürlen — = keç*i* kıllanmak, keçinin kılı bitmek. BK: çüpürlen-.
II, 266-9 ;
— di II, 266-7 ;
— ür II, 266-8 ;

çüj — = çekerek uzatmak, uzunluğuna çekmek.
II, 9-21 ;
— di II, 9-17 ;
— er II, 9-21 ;

çüjtür — = gerdirmek, çektirmek.
II, 180-23 ;
— di II, 180-19 ;
— ür II, 180-22 ;

çüjül — = gerilmek, gevşek ip gerilmek, sakız veya macun gibi şeyler uzayıp sünmek. BK çöjül
II, 132-16 ;
— di II, 132-12, 132-15 ;
— ür II, 132-16 ;

çükreklen — = yün elbise sahibi olmak ve giymek.
II, 277-7 ;
— di II, 277-5 ;
— ür II, 277-7 ;

çülük — = bozulmak, perişanlaşmak.
II, 118-11 ;
— tı II, 118-9, 118-17, 119-10, 166-1 ;
— er II, 118-11 ;

çüm — = ördek suya çok, iyice, dalmak. */Rad., Az./*
II, 26-27 ;
— di II, 26-25 ;
— er II, 26-27 ;

çümerük kişi = her zaman gözü sulanan, gözü az gören adam
I, 488-6 ;

çümgen = çimenlik ; ayrık otu, Panicum dactylon.
I, 443-12 ;

çümtür — = suya daha derin daldırmak.
II, 182-16 ;
— di II, 182-13 ;
— ür II, 182-16 ;

çümür — = suya derin daldırmak.
II, 85-13 ;
— di II, 85-11 ;
— ür II, 85-13 ;

çümüş — = suya daha derin daldırmakta yarış etmek.
II, 111-8 ;
— di II, 111-7 ;
— ür II, 111-8 ;

çünük = çınar ağacı. *Bk :* **çarun** (Yağmaca), şünük.

I, 388-25 ;

çür = menfaat
I, 323-11 ;

çür çür = süt sağılırken kapta çıkardığı ses ; her hangi bir akarın çıkardığı ses. *Bk :* **çur çur.**
I, 323-14 ;

çürkü = çiş — çocuklar için —.
I, 430-1 ;

çürle — = menfaat elde etmek.
— di I, 323-12 ;

çürlen — = faydalanmak.
II, 245-5 ;
— di II, 245-3 ;
— ür II, 245-5 ;

çürlet — = aşırtmak.
II, 345-10 ;
— ti II, 345-7 ;
— ür II, 345-10 ;

çüşek = ot, çayır (Sogutça).
I, 389-1 ;

çüvüt = boya. *Bk :* **çüwüt.** *Krş. : Rad., Tel. — çibit = sarı boya ; Rad., Çağ. — çivit = kök boya ; Caf., U. — çüvit = çivit.*
III, 162-17, 162-18, 162-19, 162-20, 162-21, 162-23, 162-25 ;
kızıl — = kızıl boya, zincifre, sülüğen. III, 162-17 ;
əl = əl boyə. III, 162-18 ;
kök — = lâcivert boya. III, 162-19 ;
yaşıl — = yeşil boya. III, 162-20 ;
sarığ — = sarı boya, zırnık. III, 162-21 ;

çüwüt = boya. *Bk :* **cüvüt.**
III, 162-22 ;

D

dağ ol = değil (Arguca). *Bk :* **tegül** (Oğuzca). *Krş. : Rad., Çağ., Kr. — değil, deyil ; Müh. — deyül ; İd. — degül.*
I, 393-4 ;
III, 153-22 ;

dağ = atlara ve başkalarına vurulan dağ, dağlama. */Rad., Çağ./.*
III, 153-13 ;

dağ = yok, değil (Arguca). *Bk :* **dhağ** (Arguca), **tegül** (Oğuzca).
III, 153-20, 153-21 ;

dakı = dahi (Oğuzca). *Bk :* **takı** (Ö. Türklerce). *Krş. : Rad., Kom., Kar., Çağ. — dagi ; Yaz. ; Rad., Uyg., Kaz., Komd., Kg., Leb., Sag., Koy. ; Caf., T. T., An. İnd., U., Man., P. P., USp. ; İd. — takı, tagı.*
II, 195-27 ;

dangal = saman kesmiği. *Krş.: Rad., Kkg. — danğ = arpa, zahire.*
III, 384-1 ;

danğ = "dan„ diye ses verme.
III, 357-14 ;
— dunğ èt — = "dan dun„ diye ses vermek. *Bk :* **tanğ tunğ èt—.**
— — èt-ti III, 357-14 ;

— daş (— deş) = iştirâk, yakınlık gösteren bir ek.
I, 407-12 ;

dava = ılgın ağacı meyvası.
III, 237-16 ;

dava = yün sümeği.
III, 237-18 ;

dede = baba (Oğuzca). */Rad., Çağ./.*
III, 220-12 ;

deve = deve (Oğuzca). *Bk :* **tewey** (Ö. Türklerce). */Rad., Kr., Az./.*

II, 195-25 ;
III, 225-9 ;

devey = deve (Oğuzlar ve onlara uyanlarca). *Bk* **tewey** (Ö. Türklerce).
I, 31-21 ;

didek = gelin giderken yat kimselere görünmemek için örtülen örtü. *Krş. : İd.* — *dide* = *tahtıravan.*
I, 408-11 ;

didim = geline gerdek gecesi giydirilen taç. *Krş. : Yunanca. diàdyma.*
I, 397-20 ;

dik = dik.
I, 334-18 ;
— **tur** — = dik durmak.
— **tur-dı** I, 334-18 ;

dük = şu kadar, bir kaç.
I, 334-15 ;
III, 367-10 ;
— **minğ** = binler arası, bir kaç bin.
I, 334-15 ;
III, 367-10 ;

— **ur** — = yumruğu ile yavaşça vurmak.
— **ur-dı** I, 334-13 ;

dülek = ağzı kırık saksı ve testi.
I, 389-2 ;

dünüşge = "sülüklü pancar„ denen sebze (Kençekçe).
I, 490-16 ;

dhağ = yok, değil (Arguca). *Bk* : **dağ.**
III, 153-20, 153-21 ;

E

e — = olmak. *[Rad., Alt., Leb., Tel., Şor., Kom., Kar., Çağ., Taran., Kr. ; İd.].*
— **mes** II, 29-12 ;
— **mes sen** I, 494-4 ;

ebek = — çocuk dilinde — ekmek.
I, 68-17 ;

eç eç = atları gayrete getirmek ve sıkıştırmak için çıkarılan ses. *Bk :* **heç heç.**
II, 282-5 ;

eçe = büyük kız kardaş. *Bk :* **eke, eze.** *[Rad., Çağ.]. Krş. : Rad., Leb.* — *ece.*
I, 86-26 ;

eçi = yaşlı kadın, hanım nine (Barsganca). *Bk :* **açı.**
I, 87-3 ;

eçkü = keçi *Bk :* **keçi** (Oğuzca). *Krş. : Rad., Çağ., Kr., Kar.* — *eçki ; Rad., Kg.* — *eşki.*
I, 95-13, 128-24 ;
II, 14-5, 117-10, 266-7 ;

eder — = aramak. *Bk :* **edher**—.
— **me** III, 11-4 ;

edin = başka, dışında. *Bk :* **adhın, adın.**
III, 11-4 ;

edh = ipekli kumaş gibi dokuma cinsinden olan şeyler. *Bk :* **adh.**
I, 79-9 ;

— **edh** — (—**adh**—) = yaradılış gösteren isimlerden fiil yapma edatı.
— **edh-ti** (—**adh-tı**) II, 340-17, 340-20 ;

edher = eğer, hayvan eğeri. *[Rad., Şor., Küw.].*
II, 224-25, 253-11, 283-20, 327-22;

III, 300-16;
— **lığ** = eğerli, eğeri olan.
I, 151-16;
— **lık** = üzerine eğer konulan agaç.
I, 151-16;

edher — = aramak; takip etmek, kovalamak. *Bk:* **eder**
— **geli** I, 447-6;
— **gen** = çok arıyan; hakkını arıyan.
I, 157-13;

edherle = eğerlemek. *[Rad., Şor., Küw].*
I, 300-4;
— **di** I, 300-2;
— **r** I, 300-4;

edhger — = iyi görmek, iyi bulmak, kulak asmak, dinlemek; düzelt-mek, onatlamak.
I, 227-19;
— **di** I, 227-11;
— **medi** I, 227-15;
— **medhip** I, 237-26;
II, 29-13;
— **ür** I, 227-19;

edhgü = iyi. *[Rad., Çağ.; Müh.]. Krş.: Rad., Uyg.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., U., USp. — edgü.*
I, 34-11, 64-13, 79-10, 114-19, 128-26, 221-22, 319-12, 386-24, 428-9, 432-24, 458-13, 523-20, 524-19;
II, 153-14;
III, 43-20, 155-4, 161-4, 214-28, 367-22, 374-18, 384-19, 435-19, 435-20;
— **ni** I, 177-14
— **lügün** I, 129-5, 158-16;
II, 26-13, 91-9, 91-11;
— **lügüğ** I, 44-2, 420-6;
— **lügni** II, 112-6;
— **yawlak** = iyi kötü. I, 432-23;

edhir — = ayırıp seçmek, ayırmak. *Bk:* **adhır** —
I, 177-22, 178-1;
— **di** I, 177-14, 177-24;
— **mes** I, 177-17;
— **ür** I, 177-22, 177-25;

edhiz = yüksek; yüksek yer; her şeyin yükseği. *[Rad., Uyg., Çağ. Caf., USp.]. Krş.: Caf., P. P., T. T., An. İnd., U.— idiz.*
I, 55-5, 94-3, 122-4;
— **lik** = yükseklik.
I, 152-7;
— **tağ** = geçit vermiyen dağ.
I, 55-6;

edhizlen — = engel ve sarp saymak.
I, 293-1;
— **di** I, 292-22;
— **ür** I, 293-1;

edhle — [*] = ülkü yapmak, değer vermek, ehemmiyet vermek, ak-lına getirmek; tesir etmek.
I, 286-8;
— **di** I, 286-6;
— **r** I, 286-8;
— **se** III, 155-4;
— **medhip** I, 86-2

edhlel — = ıslah olunmak; araştırılmak.
I, 295-16;
— **di** I, 295-14;
— **ür** I, 295-15;

edhlen — = bir şey bir dilek için kullanılmak, bir şey dilek edinilmek.
I, 257-12,
— **di** I, 257-8;
— **ür** I, 257-12;

edhlen — = evlenmek. *Bk: Düzelt:* **ewlen** —.
— **ip** III, 87-26;

edhleş — = saygı dolayısiyle birbirini aramak.
I, 239-15,
— **di** I, 239-13;
— **ür** I, 239-15;

edhlet — = iyileştirmek, ıslah ettirmek.
I, 264-24;
— **ti** I, 264-20;
— **ür** I. 264-23;

---

[*] Bu kelimenin anlamında görülüp burada düzeltilen yanlışlık hem yazma hem basma nushalardaki yanlışlıktan ileri gelmiştir. Arapça ibare şöyledir: (اى انّه صنع الشى غرضا); doğrusu (اى انّه صنع الشى غَرَضا) olacaktır. B. A.

edhliğ = faydalanılan, faydalı.
I, 103-14 ;

edhnet — = değişmek, bulunduğu halden başka bir hale girmek.
I, 266-15 ;
— **ti** I, 266-11 ;
— **ür** I, 266-15 ;

ef = ev. *Bk :* **ew.**
— **ge** III, 212-20, 212-21, 266-14, 313-16, 314-9 ;
— **ke** III, 207-21 ;

eg — = eğmek. *[Rad., Taran., Küw., D. Tür., Çağ., Sag., Koy., Kaç. ; Caf., U. : Müh. ; İd.]*
I, 168-20 ;
— **di** I, 168-18 ;
— **er** I, 168-20 ;
— **mes** I, 100-18 ;

eget = gerdek gecesi gelin için gönderilen hizmetçi kadın. *[Başk. A. ; Rad., Sag.]*.
I, 51-27 ;
— **liğ** = cariye sahibi gelin.
I, 151-1 ;
— **lik kara baş** = gerdek gecesi gelinle birlikte gönderilen hizmetçi kadın, sağdıç kadın.
I, 150-24 ;

egetle — = cariye göndermek, birisi ile birlikte güveyin evine hizmetçi göndermek.
I, 299-14 ;
— **di** I, 299-11 ;
— **r** I, 299-14 ;

egetlen — = gelin kendisi ile birlikte gönderilen cariye sahibi olmak.
I, 291-14 ;
— **di** I, 291-10 ;
— **ür** I, 291-13 ;

egil — = eğilmek.
I, 198-7 ;
— **di** I, 198-5 ;
— **ür** I, 198-7 ;
— **mes** I, 198-9 ;
III, 215-17 ;
— **gen** I, 159-1 ;

egin = eğin, sırt. *[Rad., Şor., Çağ., Özb., Uyg. : Caf., T. T., An. İnd., Hou. : İd.]. Krş. : Rad.* — *in.*
I, 77-25 ;
— **de** I, 110-3 ;

egin = eni bir buçuk karış, uzunluğu dört arşın gelen bir bez.
I, 78-2 ;

egir = karın ağrısını sağaltmak için kullanılan bir kök — ilâç — ; acorus calamus. *[Rad., Çağ.]*.
I, 53-29 ;

egir — = sevketmek ; döndürmek ; eğirmek ; çevirmek, bir yeri kuşatmak, sarmak. *[Rad., Taran., Küw., Kom., Az., Çağ. ; Caf., T. T., An. İnd. : Müh. ; İd., Hou.]*.
I, 179-3 ;
— **di** I, 178-26, 178-28, 179-1, 179-4 ;
— **er** I, 179-3 ;
— **elim** II, 13-11, 137-17 ;
— **gen** = çok eğiren.
I, 158-7 ;

egirse = egir — ilâç — kullanmak istemek.
I, 302-24 ;
— **di** I, 302-18 ;
— **r** I, 302-24 ;

egirse — = eğirmek istemek ; — çevirmek, bir yeri kuşatmak — istemek.
I, 302-24 ;
— **di** I, 302-20, 302-22 ;
— **r** I, 302-24 ;

egirt — = eğirtmek ; kalenin etrafını kuşatmayı emretmek.
III, 428-10 ;
— **ti** III, 428-6 ;
— **ür** III, 428-10 ;

egiş = maden eritildiği zaman çıkan pislik.
I, 122-7 ;

egiş — = çevgen eğmekte yardım ve yarış etmek. *Krş. : Rad., Kg.* — *eges* — = *yarışmak, kavga etmek, atışıp çekişmek.*
I, 187-10 ;
— **di** I, 187-7 ;
— **ür** I, 187-10 ;

egit = nazar değmemesi için çocukların yüzüne sürülen bir ilaç : bu

ilaç safrana bir takım şeyler katılarak yapılır.
I, 51-8;

egleş — = birbirine uyup durmak; bir şeyi ayakla çiğnemekte birbirine yardım etmek. *Bk:* **ikle—, ikleş—.**
I, 241-22;
— **di** I, 241-16
— **diler** I, 241-17;
— **ür** I, 241-22;

egme = evin kemeri
I, 130-8;

egri = eğri. *[Rad., Kr., Az. Şor., Kom., Çağ., Uyg.; Caf., T. T., An. İnd.; Müh.].*
I, 127-6, 458-13;
— **sin** I, 127-8;

egrik = eğirilen ip, eğrilmiş ip.
I, 105-10;

egril — = kale kuşatılmak, sarılmak; ip eğirilmek.
I, 248-23;
— **di** I, 248-21;
— **ür** I, 248-23;

egrim = düden, suyun toplanıp kaynıyarak dönerek aktığı yer. *[Rad., Çağ.]. Krş.: Rad., Çağ.; Caf., T. T., An. İnd.— egrik.*
I, 107-21;

egrimlen — = — su göllerde — eğreklenmek, kaynıyarak ve akarak dönmek, düdenlenmek.
I, 314-26;
— **di** I, 314-24;
— **ür** I, 314-26;

egrin — = kendi için eğirmek; kendini eğirir gibi göstermek.
I, 253-7;
— **di** I, 253-3;
— **ür** I, 253-7;

egriş — = bir yeri sarmakta, kuşatmakta yardım etmek; ip eğirmekte yardım ve yarış etmek.
I, 236-19;
— **ti** I, 236-13, 236-16;
— **ür** I, 186-13, 236-19;

egse — = eğmek istemek.
I, 277-22;

— **dim** I, 277-20;
— **r** I, 277-22;

egtür — = eğdirmek
I, 223-12;
— **di** I, 223-9;
— **ür** I, 223-12;

egürgen [*] = taneleri olan bir bitki, Karluk'lar bunu yerler.
I, 158-4;

ek — = bir şey ekmek. *[Rad.; Caf., USp.; Müh.; İd.].*
I, 168-14;
— **di** I, 168-11;
— **ti** I, 64-1;
— **er** I, 168-14;

ekdi = sığır, koyun gibi hayvanların kesildiği yer, mezbaha.
I, 125-4;

ekdü [**] = kılıç kını ve benzeri şeyleri oymakta kullanılan ucu eğri bıçak. *Krş.: Caf., T. T., An. İnd. — egdü.*
I, 125-1;

eke = büyük kız kardaş, koca veya karının kendinden büyük kız kardaşı *Bk:* **eze** (Oğuzca), **eçe.** *[Caf., T. T., An. İnd.; İd. Hou.]. Krş.: Rad., Çağ., Kg., D. Tür., Taran., — eke = büyük kardaş, baba, ağa; Rad., Çağ. — ekeşi = büyük kız kardaş; Yak. — agas = büyük kız kardaş.*
I, 86-26, 90-9;
III, 7-11, 7-14;

ekeç = akıllı küçük kız, büyüklük eseri gösteren küçük kız.
I, 52-16;

ekek = ortaya düşmüş.
— **işler** = ortaya düşmüş kadın.
I, 78-15,
— **lik** = kadının arsızlığı, yüzsüzlüğü.
I, 153-7;

---

[*] Bu kelime gerek yazma gerek basma nushalarda «اگرکان» şeklinde olup başka hiç bir harekesi bulunmamaktadır. Biz Brockelmann'a uyarak gördüğünüz şekilde yazdık ise de bunun Tercümemizde —C. I, S. 54-8— «darı» anlamına gelen «ügür» kelimesi ile yakınlığı görülmektedir. Düşünüle. B. A.

[**] Bu kelime «egdü» şeklinde dahi okunsa gerektir; bügde - bükte, yigde-yikte kelimeleri gibi. B. A.

ekekle — = söğmek, "ortaya düşmüş karı„ demek, kötülüğe nisbet etmek.
I, 307-2;
— **di** I, 306-23;
— **r** I, 306-2;

ekele — = "abla„ diye aytamak, "büyük kız kardeş = abla„ demek.
I, 310-18;
— **di** I, 310-16;
— **r** I, 310-18;

ekeme = bir çeşit çalgı. BK: Düzelt: ikeme
III, 174-11;

ekil — = ekilmek.
I, 198-4;
— **di** I, 198-1;
— **ür** I, 198-4;

ekim = bir kez ekilecek kadar olan yer.
I, 75-12;

ekin = çiftlik, ekin ekilen yer (Oğuzca). *[Caf., USp.; İd.; Müh.]. Krş.: Rad., Kr., Az., Özb.— ekin = sürülmüş tarla, ekilmiş yer; Rad., Tob., Başk., Kaz.— igin = ekin.*
I, 78-1;

ekin — = ekinmek, kendisi için ekmek.
I, 203-5;
— **di** I, 203-3;
— **ür** I, 203-5;
— **di tarığ** = ekilen tohum.
I, 140-14;

ekindi = öbürü, öteki. *Bk:* **ikindi.**
— **din** III, 103-23;
— **ge** III, 75-2;
— **ni** III, 75-7;

ekiş — = ekmekte yardım ve yarış etmek.
I, 187-6;
— **di** I, 187-3;
— **ür** I, 187-6;

ekit — = ektirmek.
I, 213-4;
— **ti** I, 212-21;
— **ür** I, 213-3;

ekle — = çiğnemek, basmak. *Bk:* **erkle—.**
— **di** III, 443-14;

eksü — = eksilmek. *[Caf., T. T., An. İnd., Chauss.]. Krş.: Rad. — eksi — ; Rad., Uyg., Çağ. — öksü —.*
I, 278-5;
— **di** I, 278-3;
— **mes** I, 326-3;
— **r** I, 278-4;

eksük = eksik. *[Caf., USp., Hou., Chuas.; İd.]. Krş.: Rad., Kr., Kom., Kar.; Müh. — eksik: Rad., Uyg., Çağ.; Rab. — öksük.*
I, 105-13;
— **yarmak** = eksik para. I, 105-14;

ekşiğ = ekşi. *Krş.: Rad., Çağ., Kom., Kr.; Müh. — ekşi.*
I, 105-12;

ektür — = ektirmek.
I, 223-8:
— **di** I, 223-6;
— **ür** I, 223-8;

él = il, vilâyet. *[Rad.; Caf.; İd.]. Krş.: Rad., Kaz., Bar., Tob.: Caf.— il.*
I, 48-25, 106-9, 168-22, 354-9;
II, 10-14, 25-8, 238-15;
III, 21-7, 123-8, 221-8;
— **din** II, 18-1;
III, 120-23;
— **in** I, 219-24;
II, 9-1;
III, 235-14;
— **ni** II, 29-13;

él = at'ı anlatır bir isim.
I, 48-29;
— **başı** = ata bakan seyis; vilâyetin başı
I, 49-2;

él = açıklık, boşluk.
I, 48-27;
— **i** I, 48-27;

él = kötü, değersiz.
I, 49-7;
— **kuş** = kartala benziyen alacalı bir kuş.
I, 49-8;

él = iki bey arasında barışıklık.
I, 49-4, 200-19;
— **bol** — = sulh olmak, barışmak.
— **bol-dı** I, 49-5;

eldiri = oğlak derisi. *Bk :* **elri.** *Krş. ; Rad., Kom. — eltiri = kuzu derisi ; Müh. — eltirik = güzel kürk ; Rad., Kaz. — iltir = kuzu derisi.*
I, 127-16;

eldrük = üzerlik otu ve tohumu ; Peganum harmala (Uç ve Barsgan dillerince). *Bk :* **ilrük,** üzerlik
III, 12-22, 412-5;

elge — = elemek. *[Rad., Tel., Küw., Sag., Koy., Kaç.]. Krş. : Rad., Şor., Leb., Çağ., Kar. ; Müh. ; İd., Hou. — ele — ; Rad., Alt. — ilge — ; Rad., Kaz., Tob., Başk. — ile —.*
I, 284-20;
— **di** I, 284-18;
— **r** I, 284-20;

elgel — = elenmek.
I, 250-10;
— **di** I, 250-8;
— **ür** I, 250-10;

elgen — = kendisi için elemek.
I, 255-10;
— **di** I, 255-8;
— **ür** I, 255-10;

elgeş — = elemekte yardım ve yarış etmek.
I, 238-16;
— **ti** I, 238-13;
— **ür** I, 238-16;

elget — = eletmek.
I, 264-9;
— **ti** I, 264-7;
— **ür** I, 264-9;

eliğ = el. *[Rad., Uyg., Çağ. ; Caf., T. T., An. İnd., P. P., USp., Man.]. Krş.: Müh.; İd.— el.*
I, 72-14, 134-22, 342-19, 448-4.
II, 135-10, 237-22, 271-25, 292-5, 292-7, 346-19;
III, 62-15, 124-20, 134-18, 142-9, 154-7, 242-5;
— **den** I, 253-18;
— **deki** III, 307-2;

din II, 78-23, 231-23;
— **ge** II, 123-27;
III, 63-4, 193-11;
— **i** I, 197-11;
II, 134-18, 158-1, 238-2;
III, 53-27, 79-7;
— **im** II, 105-20, 328-16;
— **in** I, 82-24, 202-17, 242-9, 288-5, 410-12;
II, 82-18, 147-8;
III, 425-19;
— **inğ** II, 44-2;
— **indeki** I, 164-22;
— **ni** III, 297-11;
onğ — = sağ el. I, 72-14;
sağ — = sağ el (Oğuzca). I, 72-15;
sol — = sol el. I, 72-16;
— **liğ** = el'li, eli olan. I, 336-21;
şel şül — **liğ** = udumsuz, eli yöntemsiz. I, 336-21;
— **lik** = eldiven, elcik.
I, 153-11;

elig (ellig) = sayıda elli. *[Rad., Uyg., Çağ. ; Caf., T. T., An. İnd., USp., Chuas.]. Krş.: İd., Hou.— elli.*
I, 117-5, 143-10;

elikle — = alay etmek. *Bk :* **elük.** *[Rad., Komd.]. Krş. : Rad., Tel. — elikte —.*
I, 307-11;
— **di** I, 307-8;
— **r** I, 307-10;

elkin = yelici, koşan; konuk, misafir, yolcu, seyyah (Oğuzca ve Kıpçakça). *Bk :* **yèlkin** *[Müh. ; İd.].*
I, 31-5, 44-2 [*], 102-4;
II, 242-20;
III, 37-19, 85-2;

elri = oğlak derisi. *Bk :* **eldiri.**
I, 127-15;

elşe — = acıkmaktan dolayı göz kararmak (Çiğilce). *Bk :* **ölşe** —.

---

[*] Bu kelime gerek basma gerek yazma nushalarda « اَلْكِنَه » şeklindedir ; biz de çevirme nushasına bulduğumuz gibi aldık ; yalnız burada bir yanlışlık olmalıdır : Kelimenin doğrusu « اَلْكِن - elkin » olacaktır, « konuk » anlamınadır. B. A.

I, 283-14;
— **di** I, 283-11;
— **r** I, 283-14;

elşet — = açlıktan gözünü karartmak. *Bk:* **ölşet** —.
I, 263-1;
— **ti** I, 262-27;
— **ür** I, 263-1;

elük = alay etme, maskaraya alma. *Bk:* **elikle**—. *Krş.: Rad., Kaz., Leb., Alt., Koy., Kaç.* — *elik.*
I, 122-11;

elwir — = sıçramak, atılmak. *Bk: Düzelt:* **alwır** —.
I, 226-21;
— **di** I, 226-18;
— **er** I, 226-21;

em = kadının dişilik aygıtı, am (Oğuzca ve Kıpçakça). *Krş.: Rad.; İd.* — *am; Müh.* — *amçık.*
I, 38-5, 335-9;

em = ilaç. [*Rad., Alt., Leb., Şor., Soy., Küw., Uyg., Çağ., Koy., Kaç., Sag., Kg.; Caf., T. T., An. İnd., Man.*]. *Krş.: Rab.—im.*
I, 38-3, 95-13, 407-28;
II, 363-19;
III, 157-7;
— **sem** = ayni şey. I, 407-28;
— **çi** = ilaç yapan adam, eczacı. [*Rad., Alt., Tel., Taran., Çağ.; Caf., USp., U.*]. *Krş.: Rad., Küw.— emsi.*
I, 38-4;
III, 252-12;

em — = emmek. [*Rad.; Müh.; İd.*].
I, 169-20;
— **di** I, 169-18;
— **er** I, 169-20;

emdi = şimdi. *Bk:* **imdi**. [*Rad., Alt., Leb., Tel., Taran., Kom., Az., Çağ. Uyg.*]. *Krş.: Rad.* — *imdi, amtı; Caf., P. P., T. T., An. İnd., U., Chuas.* — *emti, amtı; İd., Hou.* — *imdi.*
I, 36-12, 37-15, 41-17, 46-20, 74-19, 125-15, 192-6, 200-17, 367-25, 380-17, 442-8, 498-21;
II, 110-5, 209-23, 264-2;
III, 356-4, 372-4;

emeçle — = nişan almak. *Bk: Düzelt:* **amaçla** —.

I, 299-21;
di I, 299-19;
r I, 299-21;

emet = evet (Oğuzca). *Bk:* **evet** (Oğuzca), **ewet** (Yağma, Toxsı ve Kıpçak dillerince), **yemet** (Ö. Türklerce).
I, 51-4;
III, 8-13;

emge — = emek çekmek, zahmet çekmek. [*Rad., Uyg.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., USp., U., Man.*].
I, 284-22;
— **di** I, 284-21;
— **r** I, 284-22;
— **yür** I, 362-25;

emgek = emek, zahmet. [*Rad., Kom, Çağ., Uyg., Kar.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., U., USp., Man.; İd.*].
I, 110-2, 205-4;
II, 288-5;
III, 372-5;
— **in** II, 228-19;
— **tin** II, 121-16, 130-20, 233-26;
— **sizin** I, 420-5;

emgeklen — = zahmetli saymak.
I, 315-12;
— **di** I, 315-9;
— **ür** I, 315-11;

emgen — = emenmek, zahmet çekmek. [*Rad., Kom., Uyg.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., USp., U., Man.; İd.*].
I, 255-20;
— **di** I, 255-11;
— **ür** I, 255-19;

emgeş — = birbiri yüzünden zahmet çekmek.
I, 238-20;
— **ti** I, 238-17;
— **ür** I, 238-19;

emget — = yordurmak, emek çektirmek. [*Rad., Çağ., Uyg.; Caf., T. T., An. İnd., U.*].
I, 264-6;
— **ti** I, 264-4;
— **ür** I, 264-6;

emik (emig) = meme. *Krş.: Rad., Şor., Leb., Az.— emcek; Rad., Alt., Tel., Taran., Çağ., D. Tür.— emçek; Rad., Kaz.— imçek; Caf., U.— emig; Müh.; İd.— emçik; Rab.— imçek, ımik.*
I, 72-22, 407-5;
II, 70-1;

— **liğ işler** = emzikli kadın.
I, 153-12;

tewi — i = deve memesi.
I, 485-23;

— **deş** = bir memeden emen iki çocuk, süt kardaş.
I, 407-7;

emikle — = memesine vurmak.
I, 308-5;
— **di** I, 308-3;
— **r** I, 308-5;

emik = ılık, soğuduktan sonra ısınıp sıcaklığı artmıyan.
I, 72-23;

— **kün** = ılık gün.
I, 72-23;

emir = kırağı, sis (Oğuzca). *Bk:* **amır** (oğuzca), ingir
I, 54-15;

emirçge = kıkırdak.
III, 442-19;

emit — = eğilmek, meyletmek.
I, 214-13;
— **ti** I, 69-10, 214-8, 214-10, 214-18;
II, 312-5, 325-20;
— **ür** I, 214-12;

emle — = ilaçlamak, sağaltmak (Yalnız kullanılmaz, "**samla** —" ile beraber gelir). *[Rad., Kom., Çağ., Uyg.; Caf.]. Krş.: Rad., Kaz.— imle—.*
I, 287-19;
— **di** III, 85-1, 298-1, 298-3;
— **dim** I, 287-17;
— **r men** I, 287-19;
— **yü** III, 295-5;
— **gil** I, 380-17;

emlel — = ilaçlanmak.
I, 296-12;
— **di** I, 296-10;
— **ür** I, 296-11;

emlen — = kendine ilaç etmek.
I, 259-19;
— **di** I, 259-17;
— **ür** I, 259-18;

emleş — = ilaçlanmak.
I, 242-3;
— **diler** I, 242-1;
— **ürler** I, 242-3;

emlet — = ilaçlatmak, ilaç ettirmek.
I, 266-6;
— **ti** II, 363-15;
— **tim** I, 266-4;
— **ür** I, 266-6;

emri — = kaşımak.
I, 275-16
— **di** I, 275-14;
— **r** I, 275-16;

emriş — = uyuz veb. şeylerden dolayı kaşınmak; deri karıncalanmak.
I, 236-26;
— **ti** I, 236-24;
— **ür** I, 236-26, 463-12;

emrit — = kaşıma ve gidişdirme yüzünden gıdıklanmak.
I, 262-4;
— **tı** I, 261-26;
— **ür** I, 262-4;

emrül — = — kaynıyan tencere, insan solugu — senmek, çekilmek. *Krş: Caf., T. T., An. İnd., U.— amrıl — = sâkinleşmek, yatışmak.* Bk: Düzelt: amrul-
I, 249-7;
— **di** I, 53-4, 248-28;
— **ür** I, 249-7;

emse — = emmek istemek.
I, 278-23;
— **di** I, 278-21;
— **r** I, 278-23;

emşen (amşan) = kuzu derisi, kürk yapılan deri;
I, 109-11;

emür — = emzirmek. *Bk.* **emüz**—
— **di** III, 264-12 ;

emüz — = emzirmek. *Bk:* **emür** —. *Krş.: Rad., Çağ., Taran., Kar., Kg., Kkg.— emiz —; Rad., Tel., Soy., Küw., Koy., Sag. emis — ; İd.—emzür—; Müh.— emzir—.*
I, 180-4;
di I, 180-2;
II, 264-11, 264-12;
— **ür** I, 180-4;

én = çukur ; iniş.
I, 49-18 ;
III, 4-12 ;
— **yér** = çukur yer. I, 49-18 ;
— **yok** = iniş yokuş. I. 49-18 ;

én = en, yan tarafa olan genişlik, yan. */Rad./*
I, 49-20 ;
= **i** I, 49-21 ;

endek = satıh, bir nesnesin üst yanı ; dam (Oğuzca).
I, 105-20 ;

endik = şaşkın.
I, 106-1, 106-8 ;
— **er** = budala adam.
I. 105-27 ;

éne — = enemek ; kulaktan bir parçasını keserek imlemek. */Rad./ Krş. : İd. — enek² = taşak yumurtası.*
III, 256-26 ;
— **di** III, 256-23 ;
— **r** III, 256-26;

énet = enetmek ; kulağın bir parçasını keserek imletmek. */Rad./. Krş. : Rad., Çağ. — inet — = iğdiş etmek.*
I, 215-23 ;
— **ti** I, 215-21 ;
— **ür** I. 215-22 ;

enğ — = şaşmak.
I, 174-20 ,
— **di** I, 174-18 ;
— **er** I, 174-19, 252-19 ;

enğek = ağzın iki yanında, azıların bittiği yer ; avurt. *Krş. : Rad., Komd., Çağ. ; Caf., T. T., An. İnd. ; İd. — enğek = çene.*
I, 135-11 ;

enğek = kadınların baş örtülerini bağladıkları ip.
I, 135-13 ;

enğit — = şaşırtmak. *Bk :* **angıt** —.
— **ti** II, 274-26 ;

enğlik = kadınların yanaklarına sürdükleri allık. */Rad., Taran.; Müh.; Rab./. Krş.: Rad., Tob. — inlik; Rad., Şor. — innik; Rad. — enlik ; Hou — inğlik; İd. — enilik.*
I, 115-17 ;

enğmegü = imtihan, sınav.
— **dhe** I, 252-19 ;

enğreş — = canı sıkılmak ; inlemek ; mızmızlanmak - çocuk hakkında -. */Rad., Çağ./. Krş. : Rad., Kg. — enğres —*
I, 289-17 ;
— **di** I, 289-15 ;
— **ür** I, 258-4, 289-17 ;
III, 39-15 ;

enğtür — = işinde şaşırtmak, dandırmak.
I, 290-3 ;
— **di** I, 290-1 ;
— **ür** I, 290-3 ;

enüç = göze inen perde.
I, 52-28 ;

enüçle — = göze inen perdeye ilâç koymak.
I, 300-1 ;
— **di** I, 299-22 ;
— **r** I, 299-24 ;

enüçlen — = göze perde inmek.
I, 291-20 ;
— **di** I, 291-18 ;
— **ür** I, 291-20 ;

enük = hayvan yavrusu, enik ; arslan, sırtlan, kurt, köpek yavruları. */Rad., Çağ. ; İd./. Krş. : Rad. — enik ; Caf. — enük = delikanlı, genç.*
I, 72-26 ;
— **lüğ** = yavrulu. I, 153-18 ;
kiritlik — **i** = kilidin dişleri. I, 72-28 ;

enükle — = eniklemek, yavrulamak.

I, 308-10 ;
-- di I, 308-7 ;
III, 92-11 ;
-- r I, 308-10 ;

enüklen -- = eniklenmek, enik sahibi olmak.
I, 294-28 ;
-- di I, 294-26 ;
-- ür I, 294-28 ;

ep = pekitme ve obartma edatı.
I, 34-9 ;

epmek = ekmek (Yagma, Toxsı, Oğuz ve Kıpçak dillerinde). /*Rad., Az.*/.
I, 101-9 ;

er = er, erkek, adam. /*Rad.; Caf., P. P., T. T., An. İnd, U., USp., Man.; Müh.; İd.; Rab.*/.
I, 16-17, 21-1, 21-6, 21-10, 21-12, 21-15, 24-6, 24-7, 24-8, 24-12, 24-18, 33-22, 34-24, 35-27, 36-2, 37-24, 38-19, 49-11, 54-2, 63-23, 63-25, 104-24, 124-7, 128-4, 128-13, 146-15, 146-24, 146-26, 147-1, 147-3, 147-6, 148-2, 148-8, 148-12, 148-14, 148-16, 152-3, 154-14, 155-5, 155-7, 156-9, 156-11, 156-13, 156-16, 156-21, 156-23, 157-7, 157-10, 157-18, 157-20, 157-23, 158-9, 158-21, 160-15, 160-17, 162-2, 164-2, 164-7, 164-11, 166-3, 167-5, 168-9, 169-7, 170-6, 172-3, 172-6, 172-8, 172-20, 174-18, 178-5, 178-7, 178-18, 181-21, 190-10, 190-24, 191-4, 191-18, 191-22, 192-17, 192-21, 194-15, 195-20, 196-2, 196-11, 198-17, 199-27, 199-28, 200-5, 201-4, 201-5, 201-13, 201-17, 201-20, 205-14, 216-16, 217-6, 219-1, 219-16, 220-25, 224-3, 234-19, 242-22, 242-25, 243-6, 243-24, 244-12, 244-21, 246-13, 248-16, 249-4, 250-11, 251-26, 253-1, 255-25, 259-8, 259-17, 259-21, 266-11, 269-12, 272-7, 275-23, 276-9, 277-11, 277-14, 277-17, 278-14, 278-17, 278-24, 279-14, 279-18, 279-25, 279-26, 280-4, 280-13, 280-19, 281-26, 283-11, 284-21, 286-20, 287-14, 288-24, 289-4, 289-11, 291-5, 291-15, 291-21, 293-6, 293-10, 293-13, 294-10, 294-16, 294-22, 295-1, 295-8, 297-22, 297-26, 298-7, 298-10, 299-16, 300-2, 300-10, 300-13, 301-13, 302-18, 302-25, 302-28, 303-5, 303-9, 303-12, 306-8, 306-23, 308-3, 309-4, 309-7, 312-4, 313-10, 313-13, 313-26, 314-2, 314-12, 314-27, 315-5, 315-13, 316-6, 316-9, 321-7, 322-12, 322-16, 324-26, 332-21, 333-2, 333-22, 333-23, 342-15, 343-8, 358-5, 378-23, 382-20, 390-3, 396-17, 401-14, 401-21, 401-23, 426-4, 427-18, 430-16, 435-21, 449-9, 459-21, 464-2, 465-11, 466-20, 468-2, 470-12, 473-16, 479-22, 481-14, 483-8, 485-9, 488-4, 491-12, 494-16, 494-20, 494-26, 495-2, 495-4, 495-15, 495-17, 495-25, 496-16, 496-23, 497-5, 497-13,

497-15, 497-20, 497-24, 497-26, 498-11, 498-16, 499-14, 499-18, 499-22, 499-24, 500-10, 500-12, 500-15, 501-13, 501-18, 504-22, 507-7, 509-3, 510-6, 511-19, 511-20, 513-27, 514-2, 514-5, 514-17, 514-25, 514-28, 515-3, 515-22, 516-25, 517-3, 517-7, 517-11, 517-19, 517-23, 518-2, 518-19, 519-12, 519-26, 520-5, 520-9, 520-11, 520-27, 521-6, 521-20, 522-16, 522-25, 523-4, 523-8, 523-16, 523-19, 524-5, 524-18, 524-24, 525-1, 525-12, 525-13;

II, 3-20, 4-7, 4-14, 4-20, 4-28, 5-2, 5-9, 5-11, 7-18, 7-26, 7-29, 8-2, 8-21, 10-4, 10-17, 10-22, 10-28, 12-19, 13-2, 13-3, 13-27, 15-3, 16-7, 16-26, 17-24, 18-12, 20-13, 20-21, 20-25, 22-3, 22-17, 22-26, 23-9, 25-3, 25-17, 25-18, 25-24, 25-27, 26-7, 28-2, 28-13, 29-28, 30-10, 30-11, 30-17, 30-20, 35-20, 38-2, 38-20, 39-2, 40-14, 51-7, 53-16, 53-17, 56-2, 60-14, 75-5, 80-21, 82-6, 82-13, 83-14, 84-11, 84-24, 85-4, 87-4, 87-8, 107-7, 113-13, 115-20, 116-11, 116-17, 117-3, 117-13, 118-9, 119-1, 120-7, 121-9, 121-12, 121-16, 122-14, 123-6, 123-16, 126-3, 126-11, 126-24, 129-11, 131-18, 131-20, 134-18, 134-26, 135-4, 135-28, 136-5, 136-13, 137-11, 138-23, 139-7, 140-19, 140-25, 141-7, 142-26, 143-18, 143-20, 143-27, 144-23, 144-26, 145-7, 145-11, 145-19, 145-23, 146-13, 146-22, 147-8, 147-12, 147-20, 149-10, 149-11, 149-15, 149-20, 150-4, 150-17, 150-20, 150-24, 151-5, 151-12, 151-21, 152-8, 152-13, 152-17, 152-20, 153-2, 154-3, 154-12, 155-6, 155-20, 156-1, 156-4, 156-10, 156-26, 157-22, 158-1, 158-6, 159-2, 164-3, 164-9, 164-20, 165-7, 165-8, 165-15, 165-20, 166-1, 168-17, 171-6, 175-9, 177-26, 178-4, 179-21, 180-4, 186-19, 187-19, 188-3, 192-16, 194-3, 195-29, 196-2, 196-8, 196-15, 197-26, 198-7, 198-19, 198-21, 198-28, 200-15, 200-20, 201-15, 214-20, 227-8, 227-13, 227-16, 228-6, 230-1, 232-7, 233-4, 233-25, 238-2, 238-17, 238-26, 239-11, 240-2, 240-22, 241-2, 241-6, 241-10, 241-13, 242-11, 242-15, 244-17, 245-18, 245-24, 245-29, 246-3, 246-5, 246-14, 246-22, 246-29, 248-12, 249-1, 249-5, 249-17, 249-20, 249-24, 250-13, 250-23, 250-27, 252-4, 252-17, 253-13, 253-18, 254-5, 254-10, 254-15, 255-5, 255-8, 255-17, 256-17, 259-10, 260-24, 261-22, 265-13, 266-3, 266-14, 267-7, 267-13, 267-16, 267-22, 267-30, 268-3, 268-16, 268-27, 269-7, 269-13, 270-1, 270-12, 271-1, 271-6, 271-13, 271-19, 272-10, 274-1, 274-7, 274-18, 275-16, 275-26, 275-29, 276-4, 276-13, 277-1, 277-19, 277-26, 278-1, 278-19, 279-2, 279-3, 279-8, 279-9, 281-11, 283-17, 283-20, 289-7, 290-13, 290-17, 293-4, 293-17, 294-2, 294-17, 295-15, 296-1, 296-4, 299-12, 301-2, 301-7, 303-14, 304-10, 313-15, 313-19, 315-28, 316-18, 316-24, 317-2, 317-18, 323-3, 323-6, 324-4, 324-22, 325-7, 325-14, 325-21, 326-8, 326-11, 326-14, 326-19, 329-26, 329-28, 330-14, 334-4, 336-28, 349-6, 354-9, 360-23, 366-1, 366-6, 366-12 ;

III, 10-14, 18-12, 22-19, 25-1, 35-19, 36-7, 41-13, 42-10, 42-15, 45-13, 49-21, 49-28, 50-2, 50-15, 50-23, 51-20, 51-26, 53-11, 53-15, 53-19, 53-27, 55-4, 57-12, 57-14, 57-19, 57-22, 59-17, 59-21, 59-26, 61-12, 62-5, 62-10, 63-20, 63-22, 63-24, 64-16, 64-19, 65-6, 66-2, 66-4, 66-13, 67-3, 67-10, 67-13, 68-23, 69-16, 72-27, 79-16, 82-25, 83-4, 84-4, 84-8, 85-13, 85-26, 86-15, 87-20, 88-10, 89-5, 89-8, 90-12, 91-9, 93-5, 98-5, 98-17, 105-24, 106-3, 106-5, 107-26, 108-8, 109-5, 109-9, 109-15, 109-18, 109-22, 110-4, 110-13, 111-1, 111-11, 111-29, 112-9, 114-15, 114-26, 115-5, 115-12, 115-19, 116-2, 116-8, 116-13, 116-16, 116-19, 116-27, 118-21, 119-29, 122-3, 122-6, 124-12, 128-20, 128-25, 130-2, 130-8, 131-9, 144-21, 166-10, 170-12, 177-12, 178-5, 180-6, 180-22, 181-8, 181-23, 181-24, 182-2, 182-9, 182-18, 183-18, 183-20, 184-11, 185-5, 187-24, 189-12, 189-20, 193-26, 195-15, 196-1, 196-13, 197-9, 197-18, 198-8, 198-13, 198-25, 199-6, 199-28, 200-1, 200-13, 201-15, 202-1, 202-5, 202-9, 202-20, 202-28, 203-18, 204-7, 205-14, 205-16, 205-17, 205-20, 206-5, 206-22, 216-21, 223-1, 226-3, 226-6, 230-13, 237-7, 243-15, 244-2, 244-16, 246-4, 246-11, 247-16, 253-13, 254-5, 254-9, 254-12, 254-15, 259-25, 261-7, 262-2, 263-1, 266-10, 268-3, 268-18, 273-1, 274-14, 275-4, 275-8, 275-21, 277-25, 278-4, 278-12, 281-15, 284-18, 287-10, 289-11, 291-16, 291-23, 294-3, 296-12, 297-11, 297-22, 298-6, 299-13, 299-25, 301-3, 301-11, 301-14, 301-24, 301-27, 302-2, 302-6, 303-3, 304-3, 304-11, 304-14, 304-17, 305-25, 307-10, 308-6, 308-17, 308-25, 311-3, 311-8, 316-3, 318-14, 318-17, 321-16, 321-19, 324-17, 325-18, 325-26, 328-16, 329-1, 329-13, 332-18, 332-21, 332-28, 333-3 334-9, 338-4, 344-15, 344-19, 348-12, 356-28, 363-6, 366-10, 367-22, 373-3, 378-3, 378-5, 382-17, 384-4, 384-14, 386-9, 388-12, 391-1, 391-20, 392-4, 392-18, 392-23, 392-27, 393-25, 394-4, 394-15, 395-4, 395-18, 395-21, 396-2, 396-6, 396-10, 399-18, 400-7, 400-17, 401-14, 402-13, 402-24, 403-8, 403-15, 405-11, 405-15, 408-12, 409-14, 409-26, 410-8, 410-12, 410-22, 411-18, 417-11, 420-14, 422-21, 425-15, 438-11, 439-4, 439-17, 440-6, 440-9, 441-3, 442-17, 443-19, 447-10 ;

— **den** I, 99-5 ;
— **din** II, 335-5 ;
III, 190-6 ;
— **ge** I, 104-9 ;
II, 231-15 ;
III, 46-20
— **i** I, 381-21, 468-7 ;
II, 118-16 ;
III, 385-6 ;

iğ I, 139-6, 200-20, 386-16, 428-9, 515-16 ;
II, 11-5, 54-4, 142-9, 189-13, 189-19, 190-24 ;
III, 185-8, 291-11, 293-25, 324-7, 329-1, 429-17, 430-9, 440-20, 445-1 ;
in I, 199-24, 307-17, 434-9 ;
II, 274-25 ; ing III 297-7 ;
ni I, 71-18, 290-1 ;
II, 14-12, 358-18 ;
III, 268-22 ;
ninğ I, 164-5 ;
III, 297-7 ;
siğ III, 128-27 ;
lik = erkeklik. I, 104-19 ;

eren = er'in kuraldışı çoğul şekli.
I, 35-27, 74-7, 76-16, 85-5, 149-4, 183-5, 187-11, 210-23, 229-19, 230-3, 359-15, 384-5, 518-2 ;
II, 17-16, 83-24, 101-16, 104-25, 220-8 ;
III, 119-11, 155-3, 230-19, 378-20, 393-15, 406-5 ;
— : I, 247-12 ;
ni I, 370-21 ;
sizin I, 362-25 ;

kurç — = dayantılı ve yiğit adam. *Bk :* **kurç kişi.** *[Rad., Alt.]*.
I, 343-12 ;

ér = delik açmak için kullanılan aygıt, delgiç.
I, 45-11 ;

ér = yer. *Bk* **yér.**
I, 45-12 ;

ér = yerin güneye bakan güneşli tarafı. *Bk :* **ir.**
I, 464-28 ;

er = olmak, imek. *Bk :* **ér —.** *[Rad.; Caf. P. P., U., T. T., An. İnd. Rab.; Müh.]. Krş.: Rad.* — *ir* —
I, 164-17 ;
di I, 24-26, 25-5, 89-1, 164-15, 430-24, 516-1 ;
II, 56-20, 56-21, 57-2, 74-11, 169-6, 169-9, 169-17, 169-19, 169-26, 256-26, 256-27, 257-4, 257-5, 257-14, 297-3, 297-8, 320-16, 320-17, 361-5, 361-11, 361-12, 361-14, 361-15 ;
III, 315-22, 315-23 ;
dim I, 109-17, 215-14, 399-23 ;
III, 219-14 ;
dinğ I, 74-18, 418-23 ;

III, 218-24, 218-25 ;
— **ür** I, 164-16 ;
III, 385-5 ;
— **se** I, 74-20, 384-25, 458-13, 458-14 ;
III, 38-21, 44-20, 168-4, 333-11 ;
— **ken** = "iken„ anlamına hal bildiren edat.
I, 108-2 ;
II, 249-9, 301-2, 333-5 ;
— **mes** I, 121-8, 376-21, 526-21 ;
II, 68-2, 68-5, 68-12 ;
III, 168-4, 317-19 ;

ér — = irkilmek, yalnızlık duymak ; —duvar— yarmak.
I, 173-1 ;
— **di** I, 172-20 ;
— **er** I, 172-23 ;

erdem = fazilet, edep, terbiye ; hüner. *Bk:* **erdhem.** *[Rad., Kom., Uyg. ; Caf., U., Man. ; Müh. ; İd., Hou.].*
I, 51-15, 89-2, 103-2, 103-4, 107-8, 252-18, 336-4 ;
II, 97-14, 243-10, 343-19 ;
III, 41-20, 133-24, 143-6, 303-11, 440-19 ;
— **sizden** II, 229-22 ;
— **siz** III, 211-3 ;
— **sizin** I, 252-19 ;

erdini = iri inci. *[Caf., P. P., U., T. T., An. İnd.]. Krş.: Rad., Uyg. ; Caf., USp.— erdeni ; Rad., Tel.— erdine ; Müh.— erdün.*
I, 71-12, 141-15 ;

erdhem = fazilet, edep, terbiye ; hüner. *Bk:* **erdem.**
II, 8-14 ;
— **ini** I, 428-10 ;

eredh — = erkekleşmek. *Bk:* **eret—, arıt—.**
I, 208-17 ;
— **ti** I, 208-15 ;
— **ür** I, 208-17 ;

eren tüz = terazi yıldızı ; Müşteri yıldızı.
I, 76-12 [*] ;
III, 40-9 ;

[*] Burada Kaşgarlı «eren tüz» kelimesine «اسم الميزان في النجوم وهي من منازل القمر» dediği halde C. III. te «فيقال للشترى (ارن توز), (قراقش) هو الميزان من النجوم» demektedir. Biz bulduğumuz gibi dilimize çevirdikse de bu iki anlam arasında hayli uzaklık vardır. Düşünüle. B. A.

eret — = taşağı çıkarmak, iğdiş etmek ; çocuğu sünnet etmek ; erkekleşmek. *Bk:* **eredh—, arıt—.**
— **ti** I, 208-12 ;

ergür — = eritmek. *[Caf.]. Krş.: Caf.—ergüs—.*
I, 227-23 ;
— **di** I, 227-21 ;
II, 198-29 ;
— **ür** I, 227-22 ;

ergür — = erişmek, vaktinde yetişmek. *Krş.: Rad.— ergir— ; Rad., Çag.—irgür—.*
I, 228-1 ;
— **di** I, 227-24 ;
— **ür** I, 228-1 ;

eri — = erimek. *Bk:* **erü—.** *[Rad. ; İd.].*
— **r** III, 367-23 ;

erik = yağ ve yağa benzer eriyen şey, erimiş.
I, 70-5 ;

erik = yüğrük.
I, 139-16, 139-17 ;
— **yılkı** = yorga hayvan.
I, 70-18 ;
— **at** = yürüğen at.
I, 70-19 ;
— **er** = becerikli, yürekli adam.
I, 70-21 ;
— **lik** = hayvanın istekliliği.
I, 152-26 ;

éril — = gedilmek, gedik açılmak ; eksikleşmek.
I, 270-19 ;
— **di** I, 270-17 ;
— **ür** I, 270-19 ;

érin = dudak. *Bk:* **irin.** *[Rad. ; Caf., USp. ; İd., Hou.]. Krş.: Rad.— irin.*
I, 77-1 ;
— **i** I, 70-24 ;

erin — = erinmek, üşenmek. *[Rad., Şor., Çağ., Uyg., Kg., Kkg., Sag., Koy. ; Caf., T. T., An. İnd.]. Krş.: Rad., Kaz., D. Tür. —irin—.*
I, 201-22 ;

— **di** I, 201-20;
— **ür** I, 201-21;

érinç = iyi yaşayış, nimet içinde geçiniş; nimet, bolluk. *Bk:* **érinj.** */Rad., Uyg.; K. B./.*
I, 46-20, 132-17;
III, 449-17;

erinç = olurki, belki. */Caf., U.; Yaz./.*
I, 132-14;
III, 65-12, 245-18, 309-11, 449-13, 449-14;

érinçü = günah. *Bk:* **arınçu**
I, 134-5;

érinj = nimet, bolluk. *Bk:* **érinç.**
I, 132-19;
III, 449-20;

eringen = ergen, bekâr. *Bk: Düzelt:* **ernğen.**
I, 117-3;
— **ge** I, 117-4;

erit — = eritmek. *Bk:* **erüt** .
I, 208-20;
— **ti** I, 208 18;
— **ür** I 208 19;

erk = saltanat, sözü ve buyruğu geçerlik, kudret, iktidar, gücü yeterlik. */Rad. Uyg., Kar.; Caf., P.P., T.T., An. İnd., U.; A. D. D./. Krş.: Rad., Çağ. —erk= kale, hisar; Rad., Kr.— erk= irade; İd.—erk= seçme, ihtiyar.*
I, 43-1;

erkeç = erkeç, genç teke. */Rad., Çağ.; Caf.; İd.; A. D. D./.*
I, 95-11;

erkek = her hayvanın erkeği. */Rad.; Caf.; Müh.; İd./*
I, 111-11;
II, 102-23;
III, 6-2, 178-17;
— **takagu** = horoz.
I, 111-11, 447-2;

erkeklen — = dalgalanmak; erkek olmak; ürpermek. *Bk:* **irkeklen —.**
I, 315-22;
— **di** I, 315-18;
— **ür** I, 315-21;

erken = erken
— **in** I, 389-17;

erki = şüphe ve sorgu bildiren edat */Caf., U./.*
I, 129-11;

erkle — = çiğnemek, basmak. *Bk:* **ekle —.**
III, 443-13;
— **di** III, 443-10;
— **r** III, 443-12;

erküz suw = ilk bahara doğru karların ve buzların erimesinden hasıl olan su [*].
I, 96-2;
— **i** I, 96-8;

érle = yurtluk, yurt tutulan yer. *Bk:* **irle.**
III, 251-10;

erlen — = kadın evlenmek, er sahibi olmak.
I, 257-18;
— **di** I, 257-16;
— **ür** I, 257-17;

erleş — = erkeklikte yarış etmek.
I, 239-24;
— **di** I, 239-21;
— **ür** I, 239-23;

ermegü = tenbel, eringen. */Mük./. Krş.: Caf., T. T., An. İnd., Chaus. — ermegür — = tenbelleşmek.*
I, 70-24, 138-9;
— **ge** I, 42-4, 138-10;

ermegür — = tenbelleşmek. */Caf., T. T., An. İnd., Chaus./.*
III, 349-15;
— **di** III, 349-13, 349-18;
— **er** III, 349-14;

ernek = parmak. *Bk:* **ernğek.** */Caf., T. T., An. İnd., U./. Krş.: Rad., Sag., Koy., Kaç. — ergek; Pek., Yak. — erbeh.*

[*] Biz burada kendi kanışımıza uygun olduğundan Brockelmann'a uyarak yukarıdaki anlamı vermiştik. Burada ikinci bir anlam verilmesi gerekir sanırız; o da (erküz suw= ilk bahara doğru karların ve buzların erimesinden meydana gelen saçaklar) olabilir. Zira arapça karşılığında « ذؤابة الثلج والجمد » denilmektedir. « ذؤابة », kâkül ve perçem gibi sarkan şeylere denir ise de bizce bu anlam zayıf görünmektedir. Çünkü Türkçesinde « suw » kelimesi bulunmaktadır. Aşağıdaki dörtlemenin ikinci mısrasında « aktı akın munduzı » denilmektedir; buz salkımları ve saçakları ise akmaz. Düşünüle. B. A.

I, 104-20 ;

erŋğek = parmak. *Bk* : **ernek.**
I, 104-20, 121-7 ;
III, 130-9, 443-23 ;

leri I, 248-5 ;

ernğen = ergen, bekâr. *Bk* : **erinğen.** *Krş.* : *Rad., Çağ., Tel. — er-kin ; Rad. Çağ. — ergen.*
I, 117-3 ;

— ge I, 117-4 ;

ernğeyü = altı parmaklı adam.
I, 136-5 ;

ernğeyü = çok kısa boylu, cüce.
I, 136-6 ;

erre = sidik ; eşek kaşandırılmak istendiği zaman iki üç kere bu söz söylenir.
I, 38-23 ;

ersek = ortaya düşmüş azgın kadın, orospu. *[Rad., Kom. ; İd.]. Krş.* : *Rad., Alt., Leb., Tel. — erzek,*
I, 104-9 ;
II, 56-3 ;

— işler I, 104-6 ;

erseklen — = kadın azgınlığından erkek istemek.
I, 314-19 ;

— di I, 314-16 ;

— ür I, 314-19 ;

ersin — = erkekleşmek.
I, 253-12 ;

— di I, 253-11 ;

— ür I, 253-12 ;

ert — = geçmek. *[Rad., Tel., Alt., Leb., Şor., Küw., Kr., Kom. ; Caf., P. P., T. T., An. İnd., U.].*
III, 425-18 ;

— — III, 427-12 ;

— ti III, 425-14, 425-15 ;

— er III, 233-15, 425-18 ;

érte = erte. *[Rad.]. Krş.* : *Rad., Kaz., Tob., Bar. — irte ; Rad., Yak. — erde.*
I, 124-10 ;

értele — = erken başlamak.
I, 316-11 ;

— di I, 316-9 ;

— r I, 316-11 ;

ertik = işlek yol.
I, 103-17 ;

ertiş — = geçmekte yarış etmek.
I, 231-13 ;

— ti I, 231-8 ;

— ür I, 231-12 ;

erttini özük = bedeni inci gibi kadın.
I, 141-16 ;

ertür — = vazgeçmek, bağışlamak kabullenmek ; geçirmek.
I, 220-16 ;

— di I, 220-9 ;

— ür I, 220-16 ;

erü — = erimek. *Bk* : **eri —.** *Krş.* : *Rad. — eri —.*
III, 252-25 ;

— di II, 198-26, 198-27 ;
III, 252-23 ;

— r III, 252-25 ;

erük = kendisiyle deri sepilenen nesne.
I, 70-16 ;

erük = şeftali, kaysı, erik gibi meyvalara verilen genel ad. *[Rad., Uyg. ; Caf. : İd., Hou.]. Krş.* : *Rad., Kom., Çağ., Az. — erik.*
I, 69-17, 318-14 ;
II, 282-11 ;

— lük = eriklik, erik bahçesi.
I, 152-25 ;

tülüğ — = şeftali. I, 69-20 ;
sarığ — = kaysı, zerdali. I, 69-21 ;
kara — = erik. I, 69-22 ;

erükle — = sepilemek.
I, 306-3 ;

— di I, 70-17, 306-1 ;

— r I, 306-3 ;

erüklen — = eriklenmek, erik meyvası vermek.
I, 294-21 ;

— di I, 294-19 ;

III, 348-13;
— **ür** İ, 294-21;

erükse — = eriksemek, canı erik istemek.
I, 303-8;
— **di** I, 303-5;
— **r** I, 303-7;

erüş — = erimek; erişmek. *Bk:* **aruş** —.
I, 182-17;
— **di** I, 182-15, 186-10;
— **ür** I, 182-17;

erüt — = eritmek. *Bk:* **erit** —.
I, 208-20;
— **ti** I, 208-18;
— **ür** I, 208-19;

es = fenalık, kötülük, ayıp şey; avret yeri.
— **sin** I, 210-23;

es = yırtıcı, vahşi hayvanların avı, payı.
I, 36-7;
III, 46-7;
— **ke** II, 17-17;

es — = esmek; kalburlıyarak savurmak; uzatmak. *[Rad., Tel., Leb., Küw., Çağ., Az., Uyg.].*
I, 165-20;
— **di** I, 165-18, 165-21, 165-24;
— **er** I, 165-20;

esberi = külde pişirilen bir çeşit ekmek.
I, 141-20;

esen = sağ, salim. *[Rad.; Caf., Man.: İd., Hou.; Müh.; Rab.; K. B.].*
I, 62-5, 77-7;
— **de** I, 77-11;

esenle — = selâmlamak.
I, 308-13;
— **di** I, 308-11;
— **r** I, 308-13;

esgürük = sarhoş. *Bk:* **esrük.**
I, 349-6;

esil — = uzamak; uzatılmak. *Bk:* **asıl**—.
I, 196-23;

— **di** I, 196-20
— **ür** I, 196-23;

ésil — = eksilmek.
I, 270-25;
— **di** I, 270-23;
— **ür** I, 270-24;

esin = esinti, rüzgâr.
I, 77-13, 165-22, 266-20, 288-23;
II, 223-9;
III, 147-13;

esin — [*] = bir şeyi çekmek, germek, uzatmak. *Bk:* **asın**—.
— **di** I, 201-23.

esirge — = acımak, eseflenmek, *[Rad., Uyg., Çağ., Kom., Az.: Caf., U.; İd.].*
I, 306-18;
— **di** I, 306-15;
— **r** I, 306-18;

esirgen — = acınmak.
I, 291-3;
— **di** I, 291-1;
— **ür** I, 291-3;

esiş — = ip ve benzeri şeyleri -çekmek, germek ve uzatmak- ta yardım ve yarış etmek.
I, 185-4;
— **di** I, 185-1;
— **ür** I, 185-4;

esit — = uzatmak.
I, 209-21;
— **ti** I, 209-19;
— **ür** I, 209-21;

esiz = yazık, esef. *Bk:* **essiz.**
III, 51-23;

esiz = fena, kötü, haşarı. *Bk:* **ısız, ıssız, isiz.** *[Rad., Uyg.; Müh.]*
— **ligiğ** III, 161-3;
— **ligin** III, 429-4;

eski = eski. *[Rad.; Caf., T. T., An. İnd.; Müh.; İd.]. Krş.: Rad., Bar., Tob., Kaz.— iski.*

[*] Bu kelimenin bu suretle okunmasını anlamca yakın öteki kelimelere uyarak daha doğru buluyoruz. Böylece daha önce verilen «asın—» şekli de düzeltilmiş olur. B. A.

I, 129-17;

eskir — = eskimek, *[Rad., Tel., Kr., Çağ.]. Krş.: Rad., Tob., Bar., Kaz. — iskir —; Rad., Az. — eskil —; Müh. — eski —.*
I, 228-5;
— **di** I, 228-3;
— **ür** I, 228-5;

eskü = kalbur, elek.
I, 129-16;

eslin — = bir şey bir şeye takılmak. *Bk: Düzelt:* **aslın** —.
I, 259-2;
— **di** I, 258-19;
— **ür** I, 259-2;

esne — = esmek; esnemek. *[Rad.]. Krş.: Rad., Kaz., Tob., Bar. — isne —.*
I, 288-25;
— **di** I, 288-23;
— **r** I, 288-25;
— **yü** II, 223-9;
III, 147-13;

esnet — = estirmek; esnetmek.
I, 267-2;
— **ti** I, 266-20;
— **ür** I, 267-2;

esri = kaplan; tekir renk, kaplan rengi. *Bk:* **asrı**. *[E. T. Y. II, 74.; İd.]. Krş.: Müh. — esrici = parsa av öğreten, parscı; Caf., U. — esringü = renk renk.*
I, 126-17;
— **yıgığ** = alaca, iki renkli ip. I, 126-17;

esrile — = nakışlamak, süslemek. *Bk:* **esri.**
I, 316-15;
— **di** I, 316-12;
— **r** I, 316-15;

esrük = sarhoş. *Bk:* **esgürük**. *[Rad., Çağ.; Caf., T. T., An. İnd., Man.; Müh.; İd., Hou.]. Krş.: Rad. — esrik; Rad., Kaz. — isirik.*
I, 105-1, 194-8;
II, 289-11;
III, 281-23;
— **ler** II, 213-25;

essiz = acınma anlatır; yazık, vah. *Bk:* **esiz.**
I, 143-3;
II, 188-12;

estür — = uzattırmak, çektirmek, gerdirmek; elettirmek.
I, 221-9;
— **di** I, 221-3, 221-5;
— **ür** I, 221-8;

esürt — = sarhoş etmek. *Krş.: Rad., Kr. — esrit —; Rad., Kaz. — isirt —; Caf. — asur — = sarhoş olmak.* bak: esrük
III, 427-25;
— **ti** III, 427-23;
— **ür** III, 427-25;

eş = eş, arkadaş. *[Rad.; Caf., USp.; İd.]. Krş.: Rad., Kaz.; Müh.; K. B.; Rab.; İd. — iş.*
I, 47-10, 458-13;
— **in** I, 47-15;
— **liğ** = genç kadından eşi bulunan kimse; eşli, eş sahibi [*].
I, 47-11;

eş — = eşmek; taşmak; -at hakkında- yorga yürümek. *[Rad., Çağ., Az.].*
I, 166-14;
— **di** I, 166-8, 166-11, 166-13;
— **er** I, 166-14;

eşek = eşek. *Bk:* **eşgek, eşyek.** *[Rad., Az., Çağ., Taran., Komd., D. Tür.; Caf., USp.; Müh.; İd., Hou.].*
— **ke** II, 246-9;

eşgek = eşek. *Bk:* **eşyek, eşek.** *[Caf., U., Man.].*
I, 111-1, 114-6;

eşgeklen — = eşek sahibi olmak.
I, 315-16;
— **di** I, 315-13;
— **ür** I, 315-16;

eşiç = tencere, çömlek. *Bk:* **aşaç, aşıç.** *[Caf., USp.]. Krş.: Müh. işiçci = çömlekçi.*
I, 52-8, 52-10, 166-13, 223-25, 248-28, 258-16, 313-2, 327-3, 357-24, 409-17, 411-1, 514-22, 518-5;

[*] Brockelmann, metindeki « جن » sözünü « peri, cin » anlamına almış ise de yanılmış olsa gerektir. Çünkü « جن », ayni zamanda « cariye » anlamına da gelir; asıl metinde burada kaydedilen parça da bizi tanıklar. B. A.

II, 12-17, 12-23, 72-15, 78-16, 178-15, 201-4, 253-1, 333-26, 357-18;
III, 142-1, 191-2, 206-19, 280-13, 409-10:

— te I, 323-17;
— ge III, 249-6;
— ni II, 302-15, 356-17;
III, 430-21;
— bukaç = tencere, bardak, tas.
I, 357-24, 411-1;

eşiçlen — = tencere sahib olmak.
I, 291-17;
— di I, 291-15;
— ür I, 291-17;

eşik = eşik. *[Rad., Taran., Kr., Kom., Az., Çağ., D. Tür., Kkg.]. Krş.: Rad., Kaz., Tob., Taran. — işik = kapı; Müh., İd., Hou. — işik.*
I, 42-5;
— lik = eşiklik. I, 152-27;
— lik yıgaç = eşik yapmak için hazırlanan ağaç.
I, 152-27;

eşil — = eşilmek. *[Rad., D. Tür.].*
I, 197-10;
— di I, 197-8;
— ür I, 197-10;
— gen = daima eşilen.
158-27;

eşil — [*] = uzamak.
— gen = her zaman uzıyan, çekilen.
I, 158-25;

eşiş — = toprak eşmekte yardım ve yarış etmek.
I, 185-12;
— di I, 185-9;
— ür I, 185-12;

èşit — = işitmek. *[Rad.; Caf., T. T., An. İnd., U., USp.]. Krş.: Rad., Kaz., Taran.; Müh.; İd., Hou. — işit —.*
— ip I, 508-2;

[*] Bu kelime gerek yazma gerek basma nushalarda « eşilgen — اشلكان » şeklinde çıkmış ise de bize kalırşa yanlış olmalıdır. Doğrusu « esilgen — اسلكان » olacaktır; çünki Divanın hemen her tarafında « esil — » fiili bu anlama gelmektedir. B. A.

— se I, 212-1;

eşit — [*] = eşlirmek, araştırmak (?).
I, 211-24;
— ti I, 211-19;
— ür I, 211-23;

èşittür — = işittirmek. *Bk:* **èştür—.** *[Rad., Çağ., Özb.; Caf., USp.]. Krş.: Rad., Az., Kr., Kom. — eşittir—; Rad., Kaz.; Müh.; İd.— işittir—.*
I, 222-2;
— di I, 222-1;
— ür I, 222-2;

eşkin = uzun yol. *[Rad.]. Krş.: Rad., Çağ., Bar. — işkin = atın tırıs yürüyüşü.*
I, 109-8;
— toprak = akıp inen, üğünen toprak.
I, 109-7;
— ci = koşa koşa giden at postası.
I, 109-9;

eşkürti = ipekli, nakışlı Çin kumaşı.
I, 145-3;

èştil — = işitilmek. *[Rad. Çağ., Uyg.; Caf., Man.]. Krş.: Rad., Kaz. — işitil —.*
I, 246-12;
— di I, 246-10;
— ür I, 246-12;

eştür — = eştirmek.
I, 222-6;
— di I, 222-3;
— ür I, 222-6;

èştür — = işittirmek. *Bk:* **eşittür—.**
— di I, 221-22;

eşü — = örtmek, bürümek.

[*] Basma nushada bu anlamda gösterilen bu kelime yanlış olsa gerektir; doğrusu « اشق — اشتر — اشتاك — üşetti — üşetür — üşetmek » olacaktır. Çünkü « üşemek », « aramak, kazmak » anlamınadır. Bk: Tercüme C. III, S. 253-20. Bizi kuvvetlendiren bir tanık da yazma nushada bu kelimelerin yazılışı tam olarak basma nushaya benzememesidir; daha ziyade hemzelerin ötre, « ش » harflerinin üstün okunması doğru gibi görünüyor. Yazma nushanın imlâsı şöyledir: « اشق — اشتر — اشتاك ». B. A.

III, 254-4;
— **dl** I, 14-18;
III, 253-24, 254-1;
— **r** III, 254-4;

eşük = büyüklerin ölümünde mezarları üstüne serilmek üzre gönderilen ipek kumaş; bu kumaş sonra parçalanarak fakirlere dağıtılır. */E.T.Y. III, S. 96./*
I, 72-8;

eşük = bürgü, örtü; üste giyinilen, bürünülen her nesne.
I, 14-17, 72-7;
— **lüğ** = bürgülük kumaş sahibi.
I, 153-4;
— **lük barçın** = bürgü yapılmak için hazırlanmış olan ipekli kumaş.
I, 153-2;

eşül — = örtülmek, örttürmek. *Bk:* **aşul—.**
I, 197-6;
— **dl** I, 197-4;
— **ür** I, 197-6;

eşüt = örttürmek. *Bk:* **aşut—.**
I, 210-17;
— **ti** I, 210-11;
— **tüm** I, 210-23;
— **ür** I, 210-17;

eşyek = eşek. *Bk:* **eşgek, eşək.**
I, 111-2, 114-6, 244-17, 311-13, 492-10;
III, 62-2, 326-23, 330-3;

et = et. */Rad.; Caf., P. P., U., T. T.. An. İnd., USp., Mon.: Müh.. İd./. Krş.: Rad., Kaz., Tob., Başk., Bar. — it.*
I, 35-2, 36-13, 169-1, 173-17, 184-26, 209-22, 220-26, 223-25, 333-10, 379-2, 397-17, 429-23, 444-8, 479-14, 485-16, 495-11;
II, 4-20, 78-13, 102-1, 120-21, 126-3, 129-7, 141-7, 156-22, 157-18, 174-1, 211-25, 217-21, 222-25, 230-5, 240-18, 243-20, 245-15, 248-2, 248-3, 252-8, 254-20, 281-12, 282-13, 292-16, 293-15, 342-9, 348-14;
III, 16-8, 23-22, 86-19, 110-17, 124-22, 134-10, 144-8, 159-23, 184-4, 229-3, 263-27, 276-7, 277-28, 278-14, 286-1, 311-13, 312-2, 313-4, 313-9, 313-15, 314-8, 314-26, 315-7, 315-14, 315-21, 316-3, 316-15, 317-3, 317-11, 317-12, 321-8, 321-10, 326-9, 335-27, 356-23, 357-3, 358-10, 407-15;
— **i** I, 95-13, 196-5, 348-9;

III, 7-17, 257-18, 303-10;
— **im** I, 236-24;
III, 259-6;
— **iğ** II, 15-17;
— **ni** I, 401-8;
III, 109-5;
— **li** I, 177-17;
— **te** I, 323-19;
— **lik** = et asılacak çengel.
I, 101-17;
— **lik** = kesilmek için hazırlanan koyun.
I, 101-18;
— **lik koy** = etlik koyun.
I, 101-19;
— **liğ kişi** = etli, şişman.
I, 101-20;
— **liğ kişi** = et sahibi olan kimse.
I, 101-22;
— **yér** = yumuşak yer.
I, 35-3;

iç — = ciğere bitişik ince et.
I, 35-25;
— **ler** II, 217-7;
— **çi** = kasap.
II, 48-26, 49-10;

kartal — = parçalanmış et.
I, 483-4;
— **yin** = vücut.
I, 463-12;

ėt — = (yardımcı fiil), yapmak, etmek, eylemek; (Oğuzca) kılmak. */Rad.: Caf., USp./. Krş.: Rad., Tob., Kr. — it —.*
I, 171-28;
— — III, 130-4;
— **ti** I, 171-18, 324-3, 332-23, 333-12, 342-20, 361-24, 456-25, 457-4, 486-2;
II, 25-23, 25-24;
III, 128-31, 129-22, 130-15, 357-5, 357-8, 357-14, 357-17, 366-5, 370-13;
— **er** I, 171-28;
— **medi** I, 333-14;

eteç [*] = çocukların ceviz oynadığı çukur. *Bk :* **etiç.**
I, 52-7 ;
- **lik** = ceviz oynamak için çukur açılmış olan yer.
I, 151-14 ;

etek = etek. *[Rad. : Müh. ; İd., Hou.]. Krş. : Rad., Kaz., Bar., Tob.* — *itek.*
I, 68-18 ;
— **lik** = eteklik. I, 152-9 ;
— **liğ** = etekli, eteği olan. I, 152-12 ;

eteklen — = eteklenmek.
I, 294-15 ;
— **di** I, 294-13 ;
— **ür** I, 294-14 ;

etet — = sıkıntıya koymak.
I, 207-16 ;
— **ti** I, 207-14 ;
— **ür** I, 207-15 ;

etiç = çocukların ceviz oynadıkları çukur. *Bk :* **eteç.**
I, 52-7 ;

etik = pabuç, mest. *Bk :* **etük.**
III, 283-9 ;

etik — = -çocuk- yetişmek, tombullaşmak, büyümek. *[Caf., T. T., An. İnd.].*
I, 192-16 ;
— **ti** I, 192-14 ;
— **er** I, 192-16 ;

étil — = düzelmek ; edilmek, yapılmak. *[Rad., Çağ., Kom. ; Caf., USp.].*
— **di** I, 53-18 ;
— **ge-met** I, 442-6 ;
II, 209-21 ;
— **gen** = her zaman düzelen. I, 158-15;
— **gen sayılgan** = bir çok işlere giren, çıkan.
I, 158-9 ;

etilgen = atlarda bulunan bir hastalık.
I, 158-12 ;

étin — = edinmek, hazırlanmak.

---

[*] Bu kelime basma nushada «اتج» imlâsında ise yazma nusha S. 38-1 de «اتچ» yazılışında olduğu açıkça görülüp durmaktadır. B. A.

— — I, 82-13 ;

étiş — = barıştırmak, beraber yapmak.
— **diler** I, 76-6 ;

etiz = iki dere arasındaki su geçecek sed. *Bk :* **atız.**
I, 54-18 ;

etizle — = ark açmak, set yapmak, toprağı parçalara ayırmak, evlek yapmak. *Bk :* **atızla** —.
I, 301-16 ;
— **di** I, 301-13 ;
— **r** I, 301-16 ;

etizlen — = parçalara ayrılmak, -tarla hakkında- maşalaya ayırmak. *Bk :* **atızlan** —.
I, 292-16 ;
— **di** I, 292-14 ;
— **ür** I, 292-16 ;

etle — = etlik yapmak, et yapmak.
I, 285-1 ;
— **di** I, 284-27 ;
— **r** I, 285-1 ;

etlel — = et yapılmak.
I, 295-13 ;
— **di** I, 295-11 ;
— **ür** I, 295-13 ;

etlen — = etlenmek, şişmanlamak.
I, 256-9 ;
— **di** I, 256-6 ;
— **ür** I, 256-9, 285-12 ;

etlet — = kestirip et haline getirtmek.
I, 264-16 ;
— **ti** I, 264-14 ;
— **ür** I, 264-16 ;

etmek (étmek) = yenecek ekmek. *[Rad., Kom., Kr., Kar. ; Caf., USp. ; Müh. ; İd. ; Rab.].*
I, 102-13, 165-21, 197-1, 202-14, 211-14, 247-15, 262-22, 329-22, 391-24 ;
II, 28-23, 30-11, 98-12, 112-21, 138-6, 235-20 ;
III, 93-17, 223-20, 287-18, 304-7, 304-11, 352-14, 428-1 ;
— **te** III, 280-29 ;
— **ge** I, 166-17 ;

III, 426-26;
— **iğ** II, 197-13, 197-17;
— **çi** = ekmekçi. II, 48-27, 49-10;

etmeklen — = ekmek sahibi olmak.
I, 314-4;
— **di** I, 314-2;
— **ür** I, 314-4;

etrek = rengi kızıla çalan sarı adam (Oğuzca).
I, 101-26;

etse — = canı et istemek.
I, 275-25;
— **di** I, 275-23, 279-14;
— **r** I, 275-25;

etset — = ete istek getirtmek.
I, 262-7;
— **ti** I, 262-5;
— **ür** I, 262-7;

éttür — = büktürmek. *Bk; Düzelt:* **iytür—.**
I, 268-2;
— **di** I, 267-22;
— **ür** I, 268-2;

éttür — = onartmak, düzeltmeyi emretmek.
I, 218-5;
— **di** I, 217-25, 218-2;
— **ür** I, 218-4;

etük = pabuç, edik. *Bk:* **etik.** *[Rad., Çağ. Caf., USp.; İd., Hou.: Müh.; Rab.]. Krş.: Rad., Komd., Bar., Kg., Kkg. — etik; Rad., Taran., Kkg., Çağ., D. Tür., Özb. — ötük; Rad., Tel., Alt., Leb., Şor., Sag., Koy., Kaç., Uyg., Küw. — ödük; Rad., Kaz. — itik.*
I, 68-19, 218-2, 395-16;
II, 49-4;
III, 97-5, 242-3, 426-15, 430-13;
— **in** III, 426-13;
— **ni** II, 315-15;

— **çi** = pabuççu, kavaf. II, 49-5, 49-11;
büküm — = kadın ayakkabısı. I, 395-16;
— **lük sagrı** = ayakkabı yapmak için ayrılan sahtiyan.
I, 152-14;

etüklen — = ayakkabı, edik sahibi olmak.
I, 294-18;
— **di** I, 294-16;
III, 348-12;
— **ür** I, 294-18;

ev = ev (Oğuzca). *Bk:* **ew.**
I, 32-1, 516-17;
— **in** I, 211-19;
— **kızı** = aile kızı.
I, 326-11;

evet = evet, peki (Oğuzca). *Bk:* **ewet** (Kıpçak, Yağma ve Toxı dillerince), **yemet** (Ö. Türklerce).
I, 51-4;

evin = tane. *Bk:* **ewin.**
I, 84-5;

evleş — = evini ortaya koyup kumar oynamak.
I, 241-3;
— **di** I, 240-19;
— **ür** I, 241-3;

ew = ev. *[Rad., Uyg., Çağ.; Caf., P. P., U., T. T., An. İnd., USp., Man.]. Krş.: Rad., Sag., Koy., Küw., Uyg. — ep; Rad., Taran., Çağ. — öy; Rad., Bar., Şor., Alt., Kg. — û; Rad., Alt., Tel., Leb., Kg. — üy; Rad., Şor., Soy. — üg; Müh.; İd., Hou. — ev.*
I, 32-1, 37-5, 124-7, 147-19, 148-6, 293-22, 298-2, 370-17, 375-19, 378-12, 464-26, 495-27, 496-9, 493-9, 499-16, 501-2, 504-20, 507-9;
II, 8-24, 19-26, 85-18, 99-23, 102-19, 125-13, 131-11, 131-14, 142-5, 231-18, 318-11;
III, 50-27, 105-17, 125-3, 148-2, 261-25, 370-25, 417-12;
— **de** II, 104-4, 120-7, 312-19;
III, 181-5, 255-24;
— **den** II, 83-6;
— **deki** I, 446-13, 447-7;
— **din** II, 17-24, 75-24, 104-11, 116-17, 133-21, 181-11, 308-4;
— **ge** I, 24-18, 25-8, 33-20, 38-1, 104-9, 169-25, 191-13, 214-1, 225-3, 226-25, 227-4, 251-10, 281-6, 422-11, 515-9;
II, 4-25, 6-11, 8-18, 18-7, 19-22, 25-27, 44-3, 51-7, 53-16, 55-11, 55-20, 59-14, 61-21, 66-15, 67-10, 68-27, 125-19, 130-28, 141-23, 156-28, 158-15, 165-20, 171-9, 195-2, 237-7, 240-6, 258-26, 260-22, 260-28;
III, 98-15, 311-14, 333-22, 334-25, 397-22;

— i I, 197-15, 323-3, 377-15 ;
II, 119-26 ;
— **im** III, 125-10 ;
— **in** I, 283-22, 343-26, 435-14 ;
II, 3-20, 21-25, 178-10, 180-9, 302-21, 305-12, 319-4, 319-19, 326-14, 332-24, 356-7 ;
III, 63-11, 66-8, 97-1, 99-4, 263-24, 310-3, 332-15, 333-9, 392-23, 397-22 ;
— **inde** II, 192-9, 239-11, 348-4 ;
III, 299-13 ;
— **inden** III, 425-15 ;
— **inğa** I, 514-18 ;
III, 96-13, 184-22, 273-1 ;
— **ni** I, 85-6, 253-14, 259-5, 384-6 ;
II, 278-8 ;
— **lerin** I, 231-4 ;
— **lığ** = ev sahibi. II, 176-27 ;
— **lığ-nı** I, 106-1 ;
— **lük** = kadın. I, 251-9 ;
— **kurşağı** = yünden dokunur, bel kuşağına benzer bir nesne olup çadırın etrafına sarılır. I, 454-26 ;
— **bark** = ev bark. I, 348-25 ;

éw — = acele etmek. */Rad., Kr., Uyg. ; K. B. ; İd./. Krş.: Pek., Yak.* — *²eppey²* —.
I, 168-5 ;
III, 183-19 ;
— **di** I, 167-5 ;
III, 183-18 ;
— **dim** I, 167-9 ;
— **er** I, 168-5 ;
III, 183-19 ;
— **se** III, 26-2 ;
— **meser** II, 12-9 ;

ew — = bir şeyin etrafına koşuşmak.
I, 167-4 ;
— **di** I, 167-1 ;
— **er** I, 167-4 ;

ewdi — = toplamak.
I, 273-8 ;
— **di** I, 273-5 ;
— **r** I, 273-7 ;

ewdil — = ele geçirilmek, toplanmak.
I, 246-19 ;
— **di** I, 246-17 ;
— **ür** I, 246-19 ;

ewdin — = toplamak, toplamayı üzerine almak, kendi kendisine toplamak.
I, 251-20 ;
— **di** I, 251-17 ;
II, 254-16 ;
— **ür** I, 251-20 ;

éwek = acele, ivme ; aceleci, iven. */Rad., Uyg. ; K. B./.*
I, 77-10, 104-9, 387-24 ;
II, 13-23, 19-25 ;
— **er** I, 122-9 ;
— **lik** = işlerde ivme, acelecilik.
I, 153-6 ;

ewet = evet, peki (Kıpçak, Yağma, Toxsı dillerince). *Bk:* (Oğuzca) **emet, evet,** (Ö. Türklerce) **yemet.** */Rad., Kom. ; İd./.*
I, 51-1, 51-3 ;

éwet = acele, ivme.
III, 26-1 ;

éwil — = ivilmek, acele edilmek.
I, 271-2 ;
— **di** I, 271-1 ;
— **ür** I, 271-2 ;

ewin = tane. *Bk:* **evin.** */Caf., USp., Man./. Krş.: Rad., Tel.—ebin= tane, çekirdek.*
I, 77-20, 84-5 ;

éwiş — = koşuşmak, acele edişmek.
I, 186-3 ;
— **di** I, 186-1 ;
— **ür** I, 186-3 ;

ewlen — = hâlelenmek ; kendine ev edinmek. */Rad., Kr., Az. ; İd./.*
I, 259-7 ;
— **di** I, 259-3 ;
— **üp** I, 258-1 ;
— **ür** I, 259-6 ;

ewlen — = evlenmek. *Bk:* **edhlen—.**
— **ip** III, 87-26 ;

ewleş — = toplanmak, yığılmak. *Bk:* **avlaş—.**
I, 240-18;
— di I, 240-16;
— ür I, 240-18;

ewriş — = uğraşmak, çabalaşmak, bir işin üstüne düşmek; çevirmekte ve bir şeyin altını üstüne getirmekte yardım etmek. *[Caf.].*
I, 235-20;
— ti I, 235-12, 235-15, 235-16;
— ür I, 235-19, 248-6;

ewrül — = yönelinen yerden çevrilmek. *Krş.: Rad., Çağ.: Caf. U., USp.— ewril—; Rad., Uyg.—ebril—.*
I, 248-19;
— di I, 248-16;
— ür I, 248-19;

ewse — = evini özlemek.
I, 277-13;
— di I, 277-11, 279-18;
— r I, 277-12;

éwse — = —ivmek, acele etmek— istemek.
I, 277-16;
— di I, 277-14;
— r I, 277-16;

ewset — = evini özletmek, istetmek.
I, 262-17;
— ti I, 252-15;
— ür I, 262-17;

ewsin — = evi benimsemek, kendi evi saymak.
I, 258-17;
— di I, 253-14;
— ür I, 253-17;

ewşük = bir adama sonradan gelen hal, hastalık ve benzeri, ârıza: evin merteği, direği [*].
I, 105-2, 105-4;

ewür — = çevirmek, evirmek; döndürmek, altını üstüne getirmek. ("**tewür** —" ile birlikte). *[Rad., Uyg.; K. B.; Caf.]. Krş.: Rad., Çağ.; Caf. — ewir —.*

[*] Bu anlam tercümede unutulmuştur. «Ârıza» kelimesinin bir kaç anlamından buraya en uygun geleni bu son anlam olsa gerektir. B. A

I, 178-25;
— di I, 178-21;
II, 82-3;
— er I, 178-25;
— gen tewürgen = her zaman evirip çeviren, güç işleri başaran.
I, 157-17, 521-24;

ewüs — = savurmak.
— di I, 13-18;
— gü = savurma aygıtı.
I, 13-18;

ewze — = koğlamak, müzevvirlik etmek.
I, 275-19;
— di I, 275-17;
— r I, 275-19;

eyegü = her hayvanın eyegisi, eye kemiği, kaburga; yan; çadırın yanı. *[Rad., Çağ., Uyg.: Caf.; Id.].*
I, 137-18;
III, 174-18;
— si III, 425-7;
— yèr = dağın ortası. I, 137-20;

eyle = öyle (Oğuzca). *[Rad.].*
I, 113-24, 166-5;
III, 186-3;

eymen — = utanmak; çekinmek. *[Rad., Taran.]. Krş.: Rad., Uyg.; Çaf., U. — ayman*
I, 270-16;
— di I, 270-13;
— ür I, 270-16;
— ü III, 377-14;

ez — = kazımak, sıyırmak. *Krş.: Rad., Taran., Çağ., D. Tür., Az., Kg.; Müh.; Id. — ez — = ezmek.*
I, 165-14;
— di I, 165-12;
— er I, 165-13;

eze = büyük kız kardaş (Oğuzca). *Bk:* **eke, ece.** *Krş.: Id. — eze = teyze.*
I, 90-10;

ezik = uzunlamasına çizik, tırnak yarası. Bk: az, iz
I, 71-7;

ezit — = uzunluğuna yirmek.
I, 209-7 ;
— **ti** I, 209-3 ;
— **ür** I, 209-6 ;

eztür — = yirdirmek.
I, 220-21 ;
— **di** I, 220-17 ;
— **ür** I, 220-21 ;

F

furxan = put. *Bk :* **burxan.**
— **ewi** put evi, puthane.
— **ewin** I, 343-26 ;

G

ge = zarf -mefulüileyh- edatı.
III, 212-18, 212-20, 212-21, 212-23 ;

gerü = ... doğru. *Krş. : Caf., T. T., Man.* — *garu.*
III, 251-11 ;

geşür = havuç (Oğuzca). *Bk :* **sarığ turma,** (Farsça) **gezer,** (Arguca) **gizri.** *Krş. : Rad., Çağ., Hiv. ; Müh.* — *keşir ; Rad., Kaz.* — *kişir ; İd.* — *keşür.*
I, 431-20 ;

gine = küçültme edatı. *Bk : Düzelt :* **kiye.**
III, 359-7, 359-9 ;

gizri = havuç (Arguca). *Bk :* (Farsca) **gezer,** (Oğuzca) **geşür,** (Türklerce) **sarığ turma.**
I, 431-16 ;

gu = fiillerin emir kipi üzerine gelerek zaman, yer ve aygıt ismi yapan edat.
III, 211-14, 211-17 ;

H

hana = ana (Xotan ve Kençek dillerince). *Bk :* **ana.**
I, 32-29 ;

hata = ata (Xotan ve Kençek dillerince). *Bk :* **ata.**
I, 32-28 ;

heç heç = atları gayrete getirmek ve sıkıştırmak için çıkarılan ses. *Bk :* **eç eç.**
I, 321-18 ;
II, 282-4 ;

hoç hoç = keçiler güdülüp sürülürken söylenen, çıkarılan ses.
II, 282-2 ;

X

xakan = Afrasyab'a verilen ungun.
III, 157-13 ;

xafsı = hokka.
I, 423-11 ;

xamir = emir, bey (Oğuzca).
I, 112-14 ;

xan = han ; Türklerin en büyük başbuğu ; Afrasyab oğullarına verilen ungun. *[Rad., Taran., Çağ., D. Tür. : Caf., U., P. P.].*
I, 63-5, 255-14, 271-11, 410-6 ;
II, 7-22, 7-23, 190-11, 190-13, 273-17, 288-19 ;
III, 60-1. 127-12, 127-15, 141-21, 157-11, 157-12, 266-7, 368-10 ;

— **dın** I, 459-8 ;
— **ka** I, 82-1, 199-18 ;
II, 3-7 ;
— **nıng** I, 427 6 ;
— **ı** III, 327-15 ;

xanda = nerede (Oğuzca ve Kıpçakça). *Bk :* **kanda.** *[Rad., Çağ., D. Tür.]. Krş. : Caf., P. P., U., Man. — xayuta ; Müh. ; İd. — kanda.*
III, 218-25 ;

xasnı = çocukları semirtmek için bir kese içine konularak ağızlarına verilen bir deva, Hindistandan gelir.
I, 435-5 ;

xayu = hangi, hani (Oğuz ve Kıpçaklarca). *Bk :* **kayu.** *[Caf., P P., U.]. Krş. : Rad., Uyg., Çağ. — kayu.*
III, 218-17 ;

xız = kız (Oğuz ve Kıpçaklarca.). *Bk :* **kız.**
— **ım** III, 218-22 ;

xulıng = Çinden getirilen bir çok renkleri olan ipek kumaş.
III, 371-16 ;

xumaru = andaç olarak verilen mal ; ölen büyük bir adamın malından hakana ayrılan güzel parça ; uzağa giden adamın hısımlarına bıraktığı mal.
I, 445-20, 445-23, 445-24, 445-27 ;

xumaru = miras.
I, 445 17, 445-18 ;
III, 440-19 ;

xumarulan — = mirasa konmak ; dostunun veya başkasının malından kendine azık edinmek.
— **dı** III, 205-17 ;

xun = kaba, faydasız.
III, 138-10 ;

— **xara ışla** — = kaba, faydasız iş işlemek.
— **xara ışla-ma** III, 138-11 ;

xüçünek = "kırlangıç„ dahi denilen benekli, güzel kokulu küçük kavun, yılkıç.
I, 488-9 ;

I

ıçgın — = kaçırmak ; kaybedilmek, yok edilmek ; elden gitmek ; yellenmek. *[Rad., Kaz., Tel., Uyg. ; Caf., U. Man. : Müh. ; E. T. Y.]*.
I, 254-4 ;
— **dı** I, 253-18, 254-2 ;
— **ma** I, 447-7 ;
— **ur** I, 253-21, 254-4 ;
III, 307-2 ;

ıdh — = salmak, göndermek ; serbest bırakmak. *[Rad., Soy., Kom., Uyg. ; Yaz. ; Caf., P. P., T. T., An. İnd., USp., Chuas., Man., U. ; İd.]*.
III, 438-21 ;
— **tı** III, 438-17, 438-20 ;
— **ur** III, 438-21 ;
— **ıp** I, 421-18 ;
II, 343-17 ;
III, 230-19 ;
— **gıl** III, 172-12 ;
— **u** I, 210-21 ;
ton ıdh — = elbise göndermek, donatmak. *Bk :* **tonat**
ton ıdh-tı II, 312-24 ;

ıdhıl — = salıverilmek, boşanmak.
I, 194-14 ;
— **dı** I, 194-11 ;
— **ur** I, 194-14 ;

ıdhınçu saç = erkeğin sonradan bırakılan saçı.
I, 133-20 ;

ıdhınçu yılkı = yük vurulmıyarak bırakılan hayvan.
I, 134-3 ;

ıdhış — = birbirine armağan vermek, armağanlaşmak ve bunda yarış etmek.

I, 182-11 ;
— **dı** I, 182-6 ;
— **ur** I, 182-10 ;

ıdhsa — = göndermek istemek.
I, 276-22 ;
— **dı** I, 276-19 ;
— **r** I, 276-21 ;

ıdhu = zaruret, zahmet.
I, 110-10 ;

ıdhuk = kutlu ve mübarek olan ; aslında sahibinin yaptığı bir adak için saklanarak yünü kırkılmıyan, sütü sağılmıyan, yük vurulmıyarak başı boş bırakılıp salıverilen her hayvana bu ad verilir. *[Rad., Uyg. : Yaz. : Caf., T. T., An. İnd., USp., Man.]*.
I, 65-13 ;
— **tağ** = geçitsiz sıra dağlar.
I, 65-18 ;

ıgla — = ağlamak. *Bk :* **yıgla** —. *[Rad., Kom., Tuba. ; Caf., P. P., USp., Man. ; İd.]*.
I, 287-2 ;
= **dı** I, 286-23 ;
— **r** I, 287-2 ;

ıglaş — = ağlaşmak. *Bk :* **yıglaş** —.
I, 240-15 ;
— **tı** I, 240-12 ;
— **ur** I, 240-15 ;

ıjmaklan — = bir yerde veya bir şeyde çok şap bulunmak ; kelliği artmak, azmak. *Bk :* **ajmuk.**
I, 313-20 ;
— **dı** I, 313-16, 313-18 ;
— **ur** I, 313-20 ;

ık = soğuk su içilerek üzerine ekmek yenildikte göğsü kabartarak çıkan bir hıçkırık, hık.
I, 37-17 ;
— **tut** — = hıçkırık tutmak, hık tutmak.
— **tut-tı** I, 37-19 ;

ıkılaç = asil, yüğrük at.
I, 139-4 ;
— **ım** I, 139-16 ;

ıl — = inmek. *Bk :* **in** —. *Krş. : Rad., Uyg. ; Caf., U. ; İd.* — *il* —.

I, 169-17 ;
— — I, 175-8 ;
III, 69-2 ;
— dı I, 169-8 ;
III, 220-14 ;
— ur I, 169-13 ;
— ma I, 175-19 ;

ıldur — = indirmek. *Krş. : Rad., Kg. — ildir —.*
I, 224-24 ;
— dı I, 224-21 ;
— ur I, 224-23 ;

ılığ = ılık (Oğuz ve Kıpçakça). *Bk :* **yılığ.** *[Rad.]. Krş. : İd. — ılı.*
I, 31-7, 64-20 ;

ılımga = hakanın mektuplarını Türk yazısıyla yazan kimse. *Bk :* **alımga.**
I, 143-18 ;

ılın — = ilişmek, tutulmak, uğramak, takılmak. *Bk : Düzelt :* **ilin —.** *[Rad., Kg.]. Krş. : Rad., Ö. D. ; Caf., T. T., Man., U. : İd. — ilin —.*
I, 204-20 ;
— dı I, 204-18 ;
— ur I, 204-20 ;
III, 358-26 ;
— ma II, 288-14 ;

ılış — = inmekte yarış etmek, inişmek.
I, 190-4 ;
— dı I, 190-1 ;
— ur I, 190-4 ;

ılış — = birbirine ilişmek ; çatışmak ; asmakta yardım etmek. *Bk : Düzelt :* **iliş —.**
I, 188-12, 190-9 ;
— dı I, 188-10, 188-13, 188-15, 190-5 ;
— ur I, 188-12, 190-9 ;

ılsa — = inmek istemek. *Bk :* **inse —.**
I, 278-20 ;
— dı I, 278-17 ;
— r I, 278-19 ;

ımga = malmüdürü, tahsildar, hazinedar.
I, 128-3 ;

ınal — anası hatun -kökten-, babası ortalık adamı olan bütün gençlere verilen ungun. *[Caf., USp., Hou.]. Krş. : Rad., Çağ. — inal.*
I, 122-22 ;

ınan — = inanmak, güvenmek. *[Rad., Kr., Az., Kom., Kar., Uyg. ; Caf., T. T., An. İnd., USp., Chuas.]. Krş. : Rad., Çağ., D. Tür. ; Müh. ; İd., Hou. — inan —.*
I, 206-11 ;
— dım I, 206-9 ;
— ur I, 206-11 ;
— ma III, 161-1 ;

ınanç = güvenilen, inanılan. *[Rad., Kr., Uyg. ; Rab. ; Caf., T. T., An. İnd.]. Krş. : Rad., Çağ., D. Tür. ; Müh. — inanç.*
I, 133-12 ;
III, 450-7, 450-8 ;
— beg = inanılan, güvenilen bey.
I, 133-13, 206-12 ;

ınğan = dişi deve. *Bk :* **inğen.** *Krş. : Müh. — ingen.*
I, 120-17, 289-19 ;

ınğra — = deve inlemek. *[Rad., Tel.].*
— sa I, 120-18 ;

ınğran — = inlemek.
I, 289-21 ;
— dı I, 289-19 ;
— ur I, 289-21 ;

ınğraş — = inleşmek.
— u III, 398-24 ;

ınğrat — = inletmek.
II, 358-2 ;
— tı II, 357-22 ;
— ur II, 358-1 ;

ınış — = inişmek.
I, 190-22 ;
— di I, 190-20 ;
— ur I, 190-22 ;

ır = ır, ırlama. *Bk :* **yır.** *[Rad., Soy., Koy., Kaç. ; Müh. ; İd.].*
III, 4-3 ;

ır = utanma bildiren bir söz. *Bk :* **ir, ırra, ıra.**
I, 36-1 ;

— **bol** — = utanmak.
— **bol-dı** I, 36-2;

ıra = utanma. *Bk:* **ırra, ır, ir.**
I, 39-7;

ırga — = sallamak, ırgalamak. */Rad., Kg.; İd./.*
I, 283-18;
— **dı** I, 283-15;
III, 321-16;
— **r** I, 283-18;
— **mış** III, 316-15;

ırgağ = donmuş olan buzu, buzluğa çekip getirmek için kullanılan kanca. */Rad., Sag., Kaz.; Caf., T. T., An. İnd.; İd./. Krş.: Rad., Çağ. — ırgak = iri çengel, olta iğnesi.*
I, 141-5;

ırgal — = sallanmak, ırgalanmak. */Caf., T. T., An. İnd./.*
I, 249-10;
— **dı** I, 249-8;
— **ur** I, 249-10;

ırgan — = ırgalanmak. */Rad., Taran., Çağ./.*
I, 254-8;
— **dı** I, 254-6;
— **ur** I, 254-7;

ırgaş — = ırgalamakta yardım ve yarış etmek.
— **dı** II, 322-1;

ırgat — = ırgalatmak, sallatmak. */Rad., Taran., Çağ./.*
I, 263-20;
— **tı** I, 263-3;
— **ur** I, 263-19;
— **u** I, 263-9;

ırk = kâhinlik, fal, yürektekini dışarı çıkarma. */Rad.; Caf., T. T., An. İnd.; E. T. Y./.*
I, 42-17;

ırkla — = kâhinlik etmek, ırk (fal)a bakmak.
III, 443-9;
— **dı** III, 443-7;
— **r** III, 443-9;

ırra = utanma. *Bk:* **ıra, ır, ir.**
I, 39-7;

ısın — = ısınmak; sevmek. *Bk: Düzelt:* **isin** —. */Rad.; Müh./.*
I, 202-4;
— **dı** I, 202-2;
— **dım** I, 201-25;
— **ur** I, 202-4;

ısır — = ısırmak, sokmak. */Rad.; Müh.; İd./.*
I, 178-14;
— **dı** I, 178-9;
— **ur** I, 178-14;
II, 329-13;
— **mas** I, 178-11;
— **gan** = ısırgan, çok ısıran. I, 156-25;

ısırt — = ısırtmak.
III, 428-5;
— **tı** III, 428-1;
— **ur** III, 428-5;

ısış — [*] = ısınmak, bir nesnenin bütün parçaları arasına sıcaklık yayılmak. *Bk: Düzelt:* **isiş** —
I, 185-8;
— **dı** I, 185-5;
— **ur** I, 185-7;

ısız = ele, avuca sığmıyan, haşarı çocuk; utanmaz, arsız, ırsız; fena, kötü. *Bk:* **isiz, ıssız, esiz.**
I, 122-6, 386-24;
II, 117-3;

ıslan — = islenmek. *Bk:* **işlen** —. *Krş.: Rad., Çağ.; Caf. — isle — = kokulamak.*
I, 298-6;
— **dı** I, 298-2;
— **ur** I, 298-5;

ısrık = çocukları perilere ve göz dokunmasına karşı afsunlamak için ilâç yapıldığı zaman tekrarlanarak söylenir.
I, 99-14, 99-17;

ısrıl — = ısırılmak.
I, 247-17;
— **dı** I, 247-15;
— **ur** I, 247-17;

---

[*] Bu fiil basma nushada gördüğünüz gibi « اسشاق » şeklinde ise de yazma nushada « اسشاك » şeklindedir ve doğrusu da budur. Bk: Yazma S: 102. B. A.

ısrım kişi = suratsız, sıkıntılı adam.
I, 107-15 ;

ısrın — = öfkelenip derlenmek, toplanmak, çekilmek, büzülmek. (Bu kelime sebzelere iyice pişmeden soğuk su konmasiyle pişmiyerek çiğ kalması. sinirsek olması halinde söylenir. Yumuşak huylu bir kimsenin sertelmesi de böyledir).
I, 252-6 ;
— **dı** I, 251-26 ;
— **ur** I, 252-6 ;

ısrış — = ısırışmak.
I, 234-16 ;
— **tı** I, 234-14 ;
— **ur** I, 234-16, 285-14 ,

ısru — = ısırmak.
— **masa** I, 163-18 ;

ıssız kişi = yüzsüz, iyilik bilmez adam. *Bk :* **ısız, isiz, esiz.**
I, 142-27 ;

ış = iş. *[Caf., USp.]. Krş. : Rad., Bü. D. ; Caf., P. P., U., T. T., An. İnd, Man., Chuas. ; Müh. ; İd.* — *iş ; Rad., Kg., Kar.* — *is.*
I, 47-8, 53-21, 64-7, 146-17, 147-22, 191-1, 193-27, 244-10, 244-21, 295-21, 348-12, 376-18, 391-1, 448-23, 459-24, 470-3, 470-26, 494-8, 521-21 ;
II, 25-17, 40-11, 94-6, 109-19, 126-9, 127-12, 142-23, 172-1, 176-5, 191-23, 202-20, 203-1, 216-27, 227-5, 230-15, 237-13, 243-16, 250-23, 262-13, 281-11, 329-4, 341-8 ;
III, 13-6, 28-13, 31-8, 32-11, 36-1, 41-11, 49-16, 76-26, 78-15, 138-10, 145-10, 194-3, 195-19, 270-5, 275-21, 281-9, 291-23, 395-9, 399-18, 419-5, 448-13 ;
— **da** I, 238-17, 462-3 ;
II, 272-10 ;
— **dın** II, 12-5, 236-12 ;
— **ı** I, 320-26, 410-6, 526-21 ;
II, 118-9, 118-17, 219-4, 228-24 ;
III, 98-5, 145-10 ;
— **ığ** I, 141-8, 155-5, 156-13, 157-18, 186-22, 190-15, 209-9, 230-26, 271-16, 272-7, 313-22, 315-9, 522-25 ;
II, 117-22, 179-11, 182-21, 206-15, 206-19, 300-25, 309-6, 315-2, 342-1, 360-11 ;
III, 86-15, 187-21, 217-1, 233-24, 256-18, 275-4, 293-6, 296-9, 310-21, 381-5, 398-18, 403-8, 445-20 ;

— **ım** I, 53-18, 158-15, 171-18, 217-25 ;
III, 309-11 ;
— **ın** I, 47-15, 168-9, 220-11, 221-12, 300-10, 307-16 ;
II, 143-18, 309-19, 327-6, 332-27, 339-11, 345-19 ;
III, 53-11, 233-16, 244-2, 400-7, 440-12 ;
— **ınğ** I, 47-8 ;
— **ka** I, 179-4, 186-1, 197-11, 201-20, 235-3, 244-2, 261-15, 271-1, 316-9, 428-10 ;
II, 99-15, 111-14, 113-5, 151-12, 160-5, 82-17, 206-7, 238-17, 246-29, 248-7, 330-18, 335-16, 335-23, 341-25, 357-8 ;
III, 26-1, 53-19, 53-27, 79-7, 196-13, 201-7, 217-2 321-19, 402-13, 408-12 ;
— **ta** I, 187-19, 193-12, 204-10, 255-11, 270-13, 368-18, 391-18
II, 76-15, 145-11, 146-13, 194-6, 241-2, 312-27, 333-23 ;
III, 216-18 ;
— **tan** II, 271-1 ;
— **tın** II, 126-11, 126-24, 144-26, 145-23, 177-19, 242-15 ;
III, 79-16, 83-4, 395-18 ;
— **lar** I, 522-6 ;
— **larka** II, 53-17 ;
— **laka** II, 54-1 ;
— **lığ** I, 485-9, 509-3 ;
— **çı** = işçi.
tafrak—çı = kıvrak, çalışkan işçi.
I, 468-25 ;

ışgun — Farsca'sı "aşhun„ arabcası „[illegible]„ olan bitki.
I, 18-6, 109-5 ;

ışla — = işlemek. *Bk :* **işle —.**
— **ma** III, 138-11 ;

ışlar = kadın. *Bk :* **işler.**
II, 150-12, 171-27 ;

ıt = it, köpek. *[Rad., Soy. ; Caf.]. Krş. : Rad., Bü. D. ; Caf., T. T., An. İnd., U., Man. ; Müh. ; İd., Hou., USp.* — *it.*
I, 35-11, 156-25, 157-13, 164-20, 178-9, 294-26, 308-7, 336-24, 346-12, 363-17, 365-23, 375-7 ;
II, 8-8, 10-19, 16-2, 73-13, 73-16, 84-25, 221-26, 292-1, 298-4, 298-11, 305-15 ;
III, 23-2, 70-5, 73-2, 214-9, 232-14, 255-24, 262-17, 291-11, 294-2, 324-10, 353-9, 404-14, 405-5 ;
— **ığ** I, 156-1, 228-6 ;

II, 7-18 ;
III, 300-13, 410-9 ;
— **ım** II, 24-3 ;
— **ımnı** II, 177-8 ;
— **ın** I, 156-9 ;
II, 305-9 ;
— **ka** I, 116-4, 363-17 ;
III, 429-5 ;
— **laka** I, 483-21 ;
— **lığ** = itli, köpekli. I, 98-2 ;
— **yılı** = Türklerin onikili yıllarından biri. I, 346-12 ;

ıtla — = köpekletmek ; söğmek.
I, 286-2 ;
— **dı** I, 285-24 ;
— **r** I, 286-1 ;

ıwık = kırlarda, taşlı yerlerde yaşıyan geyik. *[Müh.]. Krş. : Rad.* — *ayvık.*
I, 67-11, 239-17, 265-17 ;

ıwrık = ibrik. *[Rad.].*
I, 99-28, 100-6 ;
III, 131-21 ;

ıyın — = ıkınmak. *Krş. : Caf., T. T., An. İnd.* — *iyin — = basılmak, ezilmek ; iy — = basmak, ezmek.*
I, 269-14 ;
— **dı** I, 269-12 ;
— **ur** I, 269-14 ;

İ

iç = iç. *[Rad., Bü. D. ; Caf., P. P., T. T., An. İnd., U.].*
I, 35-22 ;
— **inde** II, 208-16 ;
— **tin** I, 91-22, 225-28 ;
— **ün** I, 245-12 ;
— **kur** = iç kuşağı, uçkur.
I, 35-22, 324-20 ;
— **söz** = yürekteki gizli şey, sır.
I, 35-23 ;
— **et** = ciğere bitişik olan ince et.
I, 35-25 ;
— **lik** = eğer keçesi, içlik. *Krş. : Rad., D. Tür.* — *içmek.*
I, 102-14, 104-25 ;

iç — = içmek, bir şeyi içmek veya sorup içine çekmek. *[Rad., Bü. D. : Caf., T. T., An. İnd., U. ; Müh. : İd.].*
I, 164-14 ;
— **di** I, 164-11 ;
— **ti** I, 47-16 ;
— **tim** I, 35-7 ;
— **er** I, 164-14 ;
— **elim** I, 142-7, 142-8 ;
II, 6-2 ;
— **ip** I, 142-14 ;
— **gey men** I, 492-12 ;

içegü = kaburga kemiklerinin iç tarafında bulunan şeylerin adı, içirik. *[Rad., Çağ. ; Caf., U.]. Krş. : Rad., Çağ., D. Tür.* — *içek ; Rad., Komd.* — *içege ; Rad., Kaz.* — *icegi.*
I, 137-6 ;

içger — = içeriye koymak ; suçlarını söylemek, koğlamak. *[Caf., T. T., An. İnd.]. Krş : Rad.,* — *içgerle* —.

I, 227-7;
— di I, 227-4, 227-8;
— ür I, 227-7;

içi = yaşca büyük olan erkek kardaş; kocanın yaşça büyük erkek kardaşı. *[Caf., P. P., T. T., An. İnd., U., Man., USp.; Yaz.]. Krş.: İd. — içi = amca.*
I, 87-5;
III, 7-8;

içik — = savaşta kendi dileğiyle teslim olmak. *[Caf., USp.; E.T.Y.].*
I, 192-20;
— ti I, 192-17;
II, 118-16;
— er I, 192-20;

içil — = içilmek.
I, 194-7;
— di I, 194-5;
— ür I, 194-6;

için = "ara, iç„ anlamı bildiren bir ek. *[Rad., Kar.]*
I, 76-5, 76-6, 230-21;

içiş — = içişmek, içmekte yardım ve yarış etmek.
I, 181-7;
— di I, 181-4;
— ür I, 181-7;

içkin er = düşmanlardan iken bu yana geçen, kendisine dokunulmıyan, baysallık verilen kişi; mülteci.
I, 108-21;

içkü = içki, içilen şey. *[Rad., Çağ.; Caf., P. P., Man., U.; Müh.]. Krş.: Rad., Kaz., Kar., Kr. — içgi.; Caf., USp. — içgü.*
I, 128-25;

içle — = iç geçirmek, astarlamak.
I, 286-5;
— di I, 286-3;
— r I, 286-5;

içlen — = içlenmek, tanelenmek, içi olmak.
I, 257-4;
— di I, 256-28;
— ür I, 257-4;

içmek = kuzu derisinden yapılmış olan kürk. *[Müh.]. Krş.: Rad., D. Tür. — içmek = eğer keçeşi.*

I, 102-15;

içmeklen — = kuzu kürkü giymek ve buna sahip olmak.
I, 314-15;
di I, 314-12;
ür I, 314-15;

içre = de; içinde; içerisinde. *[Rad., Çağ., Az., D. Tür.; Caf., Man., Chuas.].*
I, 223-25, 367-22, 393-8;
II, 83-23, 250-18;
III, 235-11, 247-25, 339-21, 448-5;

içrüş — = içirişmek, içirmekte yardım ve yarış etmek.
I, 233-19;
— di I, 233-16;
— ür I, 233-19;

içse — = içmek istemek.
I, 276-15;
— di I, 20-9, 276-13;
— r I, 276-15;

içtonlan — = iç donu giymek. *Bk:* **іştonlan** —
— dı I, 314-28;

içtür — = içirmek, su içirmek. *Krş.: Rad., Çağ. — içtir —*
I, 218-13;
— di I, 218-11;
II, 173-14;
— ür I, 218-13;

içük = samur, teğin gibi hayvanların derisinden yapılan kürk.
I, 69-2;

içükle — = samur, teğin gibi hayvanların kürkünden urbasına iç geçirmek, iç kaplatmak.
I, 305-28;
— di I, 305-24;
— er I, 305-28;

içür — = içirmek. *[Rad., Çağ., D. Tür.; Caf.]. Krş.: Rad., Tel., Alt., Az., Kr., Kar., Kaz.; İd. — içir —.*
I, 177-12;
— di I, 177-10, 218-14;
II, 173-13;
— düm I, 47-16;

— **tir** I, 177-12;
— **mesge** I, 218-16;
— **gen** = çok içiren. I, 157-10;

idiş = kadeh; (Yağma, Toxsı, Yemek, Oğuz, Argu dillerinde) tas, bardak, tencere gibi her nevi kap. *Bk:* **idhiş.** *[Rad., Çağ.; Caf., T. T., An. İnd. USp.; Yaz.]. Krş.: Rad., Uyg., Çağ.: Rab. — ediş; Rad., Sag. — idis.*
I, 61-12;

idhi = sahip; efendi; Tanrı. *[Caf., USp.]. Krş.: Rad., Uyg., Çağ.: Müh. — idi; Rad., Kaz. — iye; Rad., Uyg. — ide, ige; Caf., U., T. T., An. İnd. — ie, ige; Rad., Taran., Çağ., Özb. — ege.*
I, 87-15, 87-16, 330-12;
— **m** I, 87-15, 320-25;
— **mni** II, 243-7;
— **miz** I, 87-17;
— **si** I, 410-12;

idhiş = kadeh, kap; mal mülk. *Bk:* **idiş.**
III, 131-21, 232-27;
— **in** III, 61-20;

idhrik = katı nesne (Arguca). *Bk:* **irik.**
I, 102-16;

ig = iğ. *Bk:* **yig, yik, ik.** *Krş.: Rad., Tel., Alt., Leb., Şor., Kkg., Küw., Çağ.; Müh.; İd. — ik.*
I, 48-17, 85-19;

ig = hastalık. *[Rad., Uyg., Çağ.; Caf., T. T., An. İnd., U., USp.]. Krş.: İd., Hou.; K. B. — ik.*
I, 48-19, 296-7;
III, 30-4, 224-28;
— **din** III, 281-13;
— **ler** III, 278-13;

talgan — = sar'a, tutarık. I, 438-11;
— **liğ** = hasta. *[Rad., Uyg.; Caf., T. T., An. İnd., USp.]. Krş.: Müh. — ikliğ.*
I, 79-12, 196-13, 273-23;
II, 351-15;
— **çil** = hasta.
III, 57-4;

ige — = eğelemek, gıcırdatmak. *[Rad., Kaz., Bar., Tob., Sag.]. Krş.: Rad., Tel., Alt., Sag., Koy., Kg. — ege —; Rad., Çağ. — eke —; İd. — ige = eğe.*
III, 255-2;
— **di** III, 254-19, 254-21;
— **r** III, 255-2;

ige — = inat etmek.
III, 255-5;
— **di** III, 255-3;
— **r** III, 255-5;

igen — = benimsemek; -kısrak- gebe kalmak; çamışlaşmak, harınlaşmak; çekinmek. *Krş.: Rad. — igen — = çocuk doğurma acılarını çekmek.*
I, 203-22;
— **di** I, 200-19, 203-21;
— **tir** I, 104-2, 203-22;

igeş — = arka olmak, güvenmek.
I, 187-22;
— **diler** I, 187-18;
— **tir** I, 187-21;

igeş — = eğelemekte yardım ve yarış etmek; çarpışmak, ısırışmak, boğuşmak.
I, 187-26;
— **di** I, 187-23, 187-27;
— **tir** I, 187-25, 188-1;
II, 287-21;

igiş = harınlaşan, inatlaşan hayvan, at.
I, 122-8;

igle — = hasta olmak. *[Caf., U., Man.]. Krş.: Rad., Uyg., Çağ.; Caf., USp. — ikle —.*
I, 287-16;
— **di** I, 287-14;
— **dim** I, 380-16;
— **r** I, 287-16;

iglel — = hastalanmak.
I, 296-9;
— **di** I, 296-7;
— **tir** I, 296-9;

iglen — = bir parça hastalanmak; ağrısı tutmak.
— **di** I, 259-14;

igleş — = hastalaşmak.
I, 241-25;
— **di** I, 241-23;
— **ür** I, 241-25;

iglet — = hastalandırmak.
I, 266-3;
— **ti** I, 266-1;
— **ür** I, 266-3;

ik = iğ. *Bk:* **ig, yik, yig.** *[Müh.; İd.; USp.].*
III, 144-11;

ikdil — = terbiye edilmek, eğitilmek; beslenmek. *Krş.: Caf., U. — igdilen —; Caf., T. T., An. İnd., U. — igdüle — = beslemek.*
I, 246-23;
— **di** I, 246-20;
— **ür** I, 246-22;

ikdiş = anaları bir olan.
III, 382-12;

ikdük = peynir gibi süt ve yoğurttan yapılıp yenen bir azık.
I, 105-8;

ikeme = bir çeşit saz, kubuz gibi çalınan bir çalgı.
I, 137-14;

iki = sayıda iki; ikisi. *Bk:* **ikki.** *[Rad., Taran., Az., Bar., Çağ., Kaz.; Caf., T. T., An. İnd., USp., Chuas.; Müh.; İd.].*
I, 49-5, 131-15, 233-20, 256-25;
II, 251-25;
III, 45-13, 45-14, 101-21, 363-8, 382-1;
— **gü** II, 45-4;
— **le** III, 244-21;

ikidlı — = terbiye etmek, eğitmek; yetiştirmek. *Bk:* **ikit —.** *Krş.: Caf., P. P., T. T., An. İnd., U., Man. — igid —*
I, 213-12;
— **ti** I, 213 10;
— **ür** I, 213-11;

ikinç = sayıda ikinci. *Krş.: Rad., Kaz., Taran., Az., D. Tür.; Caf.; Müh.; İd. — ikinci.*
I, 131-25, 132-24;
III, 449-24;

ikindi = bazısı, öteki, ikinci. *Bk:* **ekindi.** *[Caf., T. T., An. İnd., P. P., Man., U., Chuas.].*
I, 185-20, 186-25, 238-21;
II, 214-8;
— **din** II, 89-28;
— **ni** I, 239-13;
II, 103-8;
— **ninğ** I, 231-4;
II, 203-4;
— **ge** II, 217-21;
— **nenğ** I, 140-18;

ikindi = ikindi. *[Rad., Kaz.; Müh., USp.; İd.]. Krş.: Rad., Çağ., Komd., Kg. — ekindi.*
I, 140-20;

ikirçkün = tereddüt, ikircim; tereddütlü, ikircimli. *Krş.: Caf., T. T., An. İnd., U. — ikirçgü.*
III, 419-5, 419-8;

ikit = yalan (Oğuzca). *[Caf.]. Krş.; Yaz.; Caf., USp., Man., Chuas. — igit.*
I, 51-29;
— **söz** I, 51-29;

ikit — = terbiye etmek, eğitmek; yetiştirmek. *Bk:* **ikidlı —.** *Krş.: Caf. — igid —.*
— **ti** I, 213-8;

ikki = iki, birbiri; ikisi, ikiden her biri. *Bk:* **iki.**
I, 182-12, 187-11, 187-26, 188-15, 189-15, 234-19, 234-27, 237-10, 239-21, 268-6, 270-3, 308-18, 317-7, 410-12, 519-1;
II, 17-6, 88-19, 88-24, 89-3, 93-5, 98-1, 99-28, 101-9, 101-20, 101-23, 102-6, 102-10, 104-11, 105-1, 105-17, 107-12, 108-6, 109-1, 109-23, 112-13, 112-21, 112-25, 196-2, 203-13, 203-17, 206-23, 207-18, 207-22, 207-28, 209-15, 211-6, 215-2, 217-10, 218-18, 218-28, 220-15, 220-18, 220-21, 221-7, 222-2, 222-21, 224-1, 224-5, 258-8, 258-20, 287-21;
III, 71-5, 71-12, 73-21, 188-12, 194-24, 195-11, 394-15, 399-8;

ikkiz = ikiz.
I, 143-6;
— **oğlan** = ikiz çocuk.
I, 143-6;

ikle — = çiğnemek, basmak. *Bk:* **yikle —, egleş —.**
I, 287-13;

— **di** I, 287-11, 380-14;
III, 310-1;
— **r** I, 287-13;

ikleş — = birbirine uyup durmak, bir şeyi ayakla çiğnemekte birbirine yardım etmek. *Bk:* **egleş** —.
I, 241-22;
— **di** I, 241-16;
— **diler** I, 241-17;
— **ür** I, 241-22;

iklet — = çiğnetmek, bastırmak.
I, 265-24;
— **ti** I, 265-21;
— **ür** I, 265-24;

iktü = ekti, elde beslenen hayvan.
I, 114-10;

iktüle — = ot vermek; beslemek.
I, 317-6;
— **di** I, 317-3;
— **r** I, 317-6;

il — = ilişmek. *[Rad.; Caf., U.; İd.]*.
I, 169-15;
— **di** I, 169-5;
— **er** I, 169-12;

ilel = -beylere ve hanlara cevap verilirken- evet (Hakanlılarca).
I, 78-20;

ilen — = kötü dua etmek, ilenmek; ayıblamak, tekdir etmek. *[Rad.; İd.]*.
I, 204-17;
— **di** I, 204-13, 205-5;
— **ür** I, 204-17;

ilenç = düşüncesinin yanlışlığı belli olan bir kişinin bir iş üzerine söz söylemesini kınama, ayıplama, tekdir, çıkışma. *[Rad.]*.
I, 133-5, 204-16;
III, 450-3;

iler — = göze ilişmek, belirmek, görünmek. *[Rad., Tel.]*.
— **di** I, 179-20;
II, 283-3;

ilersük = şalvar uçkuru. *[Müh.]*.
I, 152-20;

ilert — = iliştirmek, iliştirtmek.
III, 428-19;
— **ti** III, 427-15;
— **ür** III, 428-19;

ilet — = iletmek, götürmek.
I, 214-4;
— **ti** I, 214-1, 369-24;
— **ür** I, 214-3;
— **ip** II, 263-21;

ili kapuğ = iliştirilivermiş, anahtarsız açılabilen kapı.
I, 92-17;

ilik = ilik (Oğuzca). *Bk:* **yilik** (Ö. Türklerce). *[Rad.]. Krş.: İd. — ilkik.*
I, 72-19;

ilin — = tutulmak, yakalanmak. *Bk:* **ılın** —. *[Rad., Bü. D.; Caf., T. T., An. İnd., Man., U.; İd.]*.
I, 204-20;
— **di** I, 204-18, 205-3, 205-14, 206-1;
— **ür** I, 204-20;
III, 358-26;
— **me** II, 288-14;

iliş — = birbirine ilişmek; çatışmak; asmakta yardım ve yarış etmek. *Bk:* **ılış** —. *[Rad., Taran., Uyg., Çağ., D. Tür., Komd.]*.
I, 188-12, 190-9;
— **di** I, 188-10, 188-13, 188-15, 190-5;
— **ür** I, 188-12, 190-9;

ilk = ilk, her şeyin evveli.
I, 43-5;

ilrük = üzerlik tohumu, Peganum Harmala (Uç dilince). *Bk:* **eldrük.**
I, 105-5;

iltür — = iliştirtmek, astırtmak.
I, 224-16;
— **di** I, 224-12;
— **ür** I, 224-16;

im = parola; orduda başbuğun askerler arasına silah veya kuş adlarından birini belge olarak koyduğu kelimeler. *[Rad., Alt., Tel.]*.
I, 38-8;

imir = aydınlıkla karanlığın birbirine karışması (Oğuzca). *Bk:*

inğir.
I, 94-13;

imle — = işmar itmek; işaret etmek, göstertmek. *Krş.: Müh.* — *ımla* —.
I, 288-3;
— **di** III, 84-23, 310-9;
— **dim** I, 287-20;
— **mes** I, 82-24, 288-5;
— **r men** I, 288-3;
— **yü** III, 295-6;

imlel — = göz kırpmakla ve buna benzer şeyle işmar olunmak.
I, 296-16;
— **di** I, 296-13;
— **ür** I, 296-15;

imleş — = işaretleşmek.
I, 242-11;
— **di** I, 242-8;
— **ür** I, 242-10;

imlet — = işaret ettirmek.
I, 266-10;
— **tim** I, 266-7;
— **ür men** I, 266-10;

imrem = yurtdaşlardan toplanan her yığnak.
I, 88-2, 107-23;

imtili = düşünüp taşınılmadan birdenbire yapılma (Çiğilce). *Krş.: Rad., Uyg.* — *ımıt* — = *hareket etmek, sallanmak.*
I, 141-8;
— **kıl-dı** I, 141-9;

in = çukur. *Bk:* **én.**
I, 49-18;

in = yırtıcı hayvan ini. *Bk:* **yin.** */Rad., Bü. D.; İd., Hou./.*
I, 49-22;

in = koyun pisliği. *Bk:* **yin.**
I, 49-25;

in — = inmek. *Bk:* **ıl** —. */Rad., Kaz., Sag., Tob., Koy., Kız., Bar.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., USp., Chuas.; Müh.; İd./.*
— **di** I, 169-27;
III, 61-19;
— **er** II, 204-13;

inç = rahat; içi sâkin yüreği dölek. */Caf., T. T., An. İnd., U.; Müh.; K. B.; Rab./. Krş.: Rad., Uyg.* — *enç.*
I, 74-18;
III, 437-19, 437-22;
— **mü** III, 437-20;

inçik — = duygusu gitmek, bayılmak; büzülmek, titremek.
I, 244-1;
— **ti** I, 243-24;
— **er** I, 244-1;

inegü = vücut içerisinde, göbek karşısında kulunca benzer bir hastalık.
I, 137-9;

ingek = inek. */Caf., P. P./. Krş.: Rad., Kkg., Tel., Küw., Tob., Şor., Taran., Uyg., Çağ., Az.; İd., Hou.* — *inek.: USp.* — *inkek.*
I, 111-13;
III, 91-22;

ingek = kaplumbağanın dişisi (Oğuzca).
I, 111-14;

ingek küçi = küçü otu tohumu.
III, 121-7;

inğen = dişi deve. *Bk:* **ınğan.** */Rad., Kg., Kkg., Çağ. Uyg.; E. T. Y.; Müh./.*
I, 120-17, 120-18, 289-19;

inğes kişi = yabancı gibi sağına, soluna bakan adam.
I, 94-17;

inğir = aydınlıkla karanlığın birbirine karışması; alaca karanlık. *Bk* **imir** (Oğuzca). */Rad., Kar., Alt.; Caf., T. T., An. İnd./.*
I, 94-12;

ingliç = kebapla yenir, sarımsağa benzer bir dağ otu.
I, 115-15;

ini = yaşça küçük kardaş; kocanın küçük erkek kardaşı. */Rad., Taran., Tel., Alt., Çağ., D. Tür., Az., Uyg., Kaz.; Yaz.; Caf., T. T., An. İnd., U., USp./.*
I, 93-13;
III, 7-7;

inil — = inilmek.
— **di** II, 130-28;

inse — = inmek istemek. *Bk:* **ılsa**
I, 278-27;

— **di** I, 278-24 ;
— **r** I, 278-26 ;

iprük = içerisine peklik gelene -içini sürdürmek için- yoğurt ile süt karıştırılarak verilen ilâç.
I, 101-6 ;

ir = yerin güney, güneşli, yanı. *Bk : Düzelt :* **ér.**
I, 464-28 ;

ir = utanma bildiren bir söz. *Bk :* **ır, ıra, ırra.** */İd./.*
I, 36-1 ;
ir bol — = utanmak.
ir bol-dı I, 36-2 ;

irde — = aramak. */Rad./.*
— **dim** III, 228-12 ;

irik = katı olan nesne. *Bk :* **idhrik** (Arguca). */Rad., Çağ. ; Müh./.*
I, 71-4, 102-16 ;

irik = kel ve uyuzun kafası.
I, 71-5 ;

irik = erpik ve eski olan her nesne.
I, 70-2 ;
— **otunğ** = odun kırıklakı, kıymık.
I, 70-3 ;

iril — = kaygıdan titremek, kendi kendini yermek. *Bk :* **arıl** — *Krş. : Rad., Tel. — erü = zahmet, acı, ağrı : Rad., Şor. — erile — = ağrı, acı, zahmet çekmek.*
I, 196-4 ;
— **di** I, 196-2 ;
— **ür** I, 196-4 ;

irinğ = irin. */Rad., Tel., Kr. ; Caf., Man. : Müh. ; İd./. Krş. : Rad., Az., Kaz. — irin.*
I, 135-3 ;
III, 59-18 ;

irk = dört yaşına girmek üzere bulunan koyun. */Rad., Tel./. Krş. : Rad., Tel., Sag., Koy. — irik.*
I, 43-4 ;

irk — = toplamak. */Rad. : İd./.*
III, 420-16 ;
— **ti** III, 420-14 ;
— **er** III, 420-16 ;

irkeklen — = dalgalanmak ; erkek olmak ; ürpermek. *Bk :* **erkeklen** —.
I, 315-22 ;
— **di** I, 315-18, 315-20 ;
— **ür** I, 315-21 ;

irkeş — = toplaşmak. *Bk :* **irkiş** —.
— **ür** I, 144-10 ;

irkil — = toplanmak, çoğalmak. */Rad. ; İd./.*
I, 249-21 ;
— **di** I, 249-18 ;
— **ür** I, 249-21 ;

irkin = irkilen, iriken şey.
— **yağmur** = günlerce süren yağmur.
I, 108-5 ;
— **suw** = irkinti su.
I, 108-5 ;
köl — = Karluk büyüklerine verilen ungun.
I, 108-8 ;

irkin — = irkmek, mal irkmek, kendisi için toplamak.
I, 255-1 ;
— **di** I, 254-26 ;
— **ür** I, 255-1 ;

irkiş — = irkmekte yardım ve yarış etmek, toplaşmak. *Bk :* **irkeş** —.
I, 238-12 ;
— **ti** I, 238-8 ;
— **ür** I, 238-11, 325-11 ;

irle = yurtluk, yurt tutulan yer. *Bk :* **érle.**
III, 251-10 ;

ir (i) n = dudaklar, ağız. *Bk :* **érin.** */Rad., Kaz. ; Caf., U./.*
— **i** III, 74-13 ;

irpe — = bıçgılamak, biçmek, bozmak.
I, 271-18 ;
— **di** I, 271-15, 271-17 ;
— **r** I, 271-18 ;

irpel — = bıçgı ile biçilmek, bozulmak.
I, 244-8 ;
— **di** I, 244-6, 244-9 ;
— **ür** I, 244-7 ;

irpet — = bıçgı ile biçtirmek, bozdurmak.

— **ti** I, 260-5;
ti I, 260-3;
ür I, 260-4;

irte — = arkasına düşmek; istemek. *Bk*: **iste**
I, 272-9;
— **di** I, 245-14, 272-7, 272-10;
— **dim** I, 272-17;
— **r** I, 272-9;
— **lim** III, 356-2;

irtel — = aranmak, araştırılmak; istenmek.
I, 245-8;
— **di** I, 245-6;
— **ür** I, 245-8, 245-15;

irteş = araştırma, irdeme; isteme; iş hususunda vakı olan bahis, döğüş, kavğa.
I, 97-9, 402-20;
II, 214-5;
III, 416-23;
kop — = bahis kızışmak.
— **kop-dı** I, 97-11;

irteş — = araştırmak.
I, 230-20;
— **tiler** I, 230-16;
— **ür** I, 230-19;

irtet — = istetmek; aratmak.
I, 260-11;
— **ti** I, 260-9;
— **ür** I, 260-11;

irük = duvar ve duvara benzer şeylerdeki gedik.
I, 70-8, 70-10;

irwi = Hindistandan gelir bir ilaç.
I, 128-8;

irwi = ince uzun.
— **kulak** I, 128-6;

isi — = ısınmak *[Caf., U.; İd.]. Krş.: Rad., Taran., Çağ. — issi — Rad., Kg. — ısı —*.
III, 253-12;
— **di** III, 253-8, 253-10;
— **r** III, 253-11;

isig = sıcak. *[Caf., T. T., An. İnd., U., Man.]. Krş.: Müh., İd. — isi; Rad., Tob., Kr., Az. — issi; Caf. — ısıg.*
I, 72-5, 72-6;
III, 400-13;
— **lik** = sıcaklık.
I, 152-21;
lik = sevda.
I, 152-22;
— **ligi** I, 152-23;

isig yėr = uzayıp giden boz kır.
I, 72-4;

isigle — = çok sıcakta gitmek.
I, 306-10;
— **di** I, 306-8;
— **r** I, 306-9;

isiglen — = bir şeyi sıcak bulmak.
I, 294-25;
— **di** I, 294-22;
— **ür** I, 294-25;

isin — [*] = ısınmak; sevmek. *Bk*: **ısın** —.
I, 202-4;
— **di** I, 202-2;
— **dim** I, 201-25;
— **ür** I, 202-4;

isirgen — = sıcak yüzünden isiriklenmek. *Krş.: Rad., Çağ. — isirgen — = yüzü utançtan kızarmak.*
I, 290-23;
— **di** I, 290-18;
— **ür** I, 290-22;

isiş — = ısınmak, bir nesnenin bütün parçaları arasına sıcaklık yayılmak. *Bk*: **ısış** —.
I, 185-8;
— **di** I, 185-5;
— **ür** I, 185-7;

isit — = ısıtmak; ısıtmaya tutulmak. *[Rad., Çağ.]. Krş.: Caf.; Müh. — ısıt —.*
I, 210-3;
— **ti** I, 209-25, 209-28;

[*] Çevirmemizdeki haşiyemize göre alınmıştır. B. A.

— **ür** I, 210-3;

isiz = kötü, fena. *Bk:* **ısız, ıssız, esiz.**

— **ligin** II,91-10;

— **lik** = şer, kötülük.
I, 152-8;

isizlen — = sevimsizleşmek, yaramazlaşmak.
I, 293-4;

— **di** I, 293-2;

— **ür** I, 293-4;

iske — = ditmek. *[Rad., Tob.; Müh.]. Krş.: Rad., Kaz. — iskek = ditecek aygıt.*
I, 284-17;

— **di** I, 284-15;

— **r** I, 284-16;

isken — = -kıl, ot v. b. hakkında- koparmak, yolmak, ditmek.
I, 255-7;

— **di** I, 255-3;

— **ür** I, 255-6;

isre = aşağı; sonra.
I, 126-14, 126-15;

iste — = istemek; arkasına düşmek; aramak. *Bk:* **irte —.** *[Rad., Bü. D.; Caf., USp.; Müh.].*
I, 272-11;

— **di** I, 272-10;

— **r** I, 272-11;

istek = istek; araştırma.
I, 120-2;

— **kop** — = istek gelmek.

— **kop-tı** I, 120-3;

istel — = istenmek, aranmak.
I, 246-9;

— **di** I, 246-7;

— **ür** I, 246-8;

istet — = istetmek, aranması için arkasından adam göndermek.
I, 260-18;

— **tim** I, 260-15;

— **ür** I, 260-18;

iş = is, kandil dumanı, *Krş.: Rad., Kaz., Uyg., Çağ. — is = koku; Rad., Kar. — iş = koku.*

I, 37-1;

— **bol** — = islenmek, kirlenmek.

— **bol-dı** I, 37-2;

iş = iş. *Bk:* **ış.** *[Rad., Bü. D.: Caf., T. T., An. İnd., Chuas., U., Man., USp.: Müh.: Id.].*
I, 265-3;

— **inğni** III, 68-1;

— **inğe** I, 253-8;

— **ge** II, 315-28;

— **ke** I, 132-27;

— **i** II, 166-1;

işen — = güvenmek; inanmak. *[Rad., Tob.]. Krş.: Rad., Çağ., D. Tür. — işan —; Rad., Kaz., Kom., Kar. — ışan —.*
I, 202-7;

— **di** I, 202-5;

— **ür** I, 202-7;

işil — = işe yatmak, işe yordam hasıl etmek.
I, 197-14;

— **di** I, 197-11;

— **ür** I, 197-13;

işiler = kadın. *Bk:* **işler.** *Krş.: Caf., T. T., An. İnd. — işi = kadın, zevce.*
I, 117-18;

işit — = işitmek. *Bk:* **eşit —.** *[Rad., Taran., Kaz.: Caf., P. P., U.: Müh.; Id., Hou.].*

— — I, 428-9;

— **ür** I, 377-14;

işküm = saraylarda Hanlar için kurulan, büyük çanak gibi ayaksız sofra.
I, 107-17,

işle — = işlemek. *Bk:* **ışla —.** *[Rad., Bü. D.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., USp., Man., Chuas.: Müh.].*
I, 286-22;

— **di** I, 286-20;

— **r** I, 286-22;

işlel — = işlenmek.
I, 295-22;

— **di** I, 295-21;

— **ür** I, 295-22;

işlen — = islenmek, dumanla örtülmek, tütsülenmek. *Bk: Düzelt:* **ıslan—;** kendini iş yapar göstermek. *Bk:* **ışla—.**
I, 298-6;
— **di** I, 297-26, 298-2;
— **ür** I, 298-5;
II, 72-10;

işler = kadın. *Bk:* **işiler.** */Müh./.*
I, 117-18, 153-12, 158-6, 314-16, 330-4, 477-24;
III, 18-21, 57-17, 205-6, 432-18;

işleş — = iş yapmakta yarış ve yardım etmek.
I, 240-11;
— **di** I, 240-8;
— **ür** I, 240-11;

işlet — = işletmek. */Rad.: Caf., T. T., An. Ind., USp./.*
I, 265-5;
— **ti** I, 265-3;
— **ür** I, 265-5;
— **ü** I, 263-8;

iştonlan — = iç donu giymek. *Bk:* **içtonlan —.**
I, 315-3;
— **dı** I, 314-27;
— **ur** I, 315-3;

it — = itmek. */Rad., Alt., Tel., Şor., Leb., Sag., Az., Kr., Çağ., D. Tür., Kaz.; İd./.*
I, 171-17;
— **ti** I, 171-14;
— **er** I, 171-16;
III, 137-5, 251-10;

itegü = değirmende dönen taşın üzerine bindirilen ağaç parçası. Unun bir az kalın olması istenirse taş, bununla biraz yukarı kaldırılır; ince olması istenirse aşağı indirilir,
I, 137-1;

itil — = itilmek, defedilmek; serpilmek, büyümek; imeklemek; sürünmek. */Rad., Az./.*
I, 193-26;
— **di** I, 193-23, 193-25;
II, 139-10;
— **ür** I, 193-26;

itin — = itilmek, sürünmek.

— **di** II, 139-7;
— **di neñ** = itilmiş nesne, itik.
I, 140-11;
— **çü neñ** = itilen nesne.
I, 133-19;

itiş = itişme; iki kişi arasında elle müdafaa.
I, 61-6;

itiş — = itişmek, bir şeyi müdafaada yardım ve yarış etmek.
I, 180-18;
— **di** I, 180-16;
— **ür** I, 180-18;

itlin — = itilmek.
I, 256-12;
— — I, 256-15;
— **di** I, 256-10;
— **ür** I, 256-12;

itliş — = itilmek, itilişmek.
I, 239-8;
— **di.** I, 239-6;
— **ür** I, 239-7;

itse — = itmek istemek, itsemek.
I, 276-7;
— **di** I, 276-5;
— **r** I, 276-7;

iytür — = büktürmek. *Bk:* **éttür —.**
I, 268-2;
— **di** I, 267-22;
— **ür** I, 268-2;

iz = yerde ve deride uzunlamasına olan çizik. *Bk:* **az.** */Rad. Taran., Özb., Kg., Kkg., Kom., Kr., Çağ., D. Tür., Kar., Kaz.; Müh.; İd./. Krş.: Rad., Alt., Tel., Leb., Sag., Koy., Uyg. — is.*
I, 80-11;

izdeñ = balık avlanan bir çeşit ağ.
I, 116-12;

izi = öbür yıl, gelecek yıldan sonraki yıl.
I, 89-15;

arkun — = gelecek yıl, öbür yıl.
I, 89-16, 108-14;

izlik = kesilen hayvanların derisinden yapılan Türk çarığı.
I, 104-21, 104-24;

J

Jagıla — = çağlamak. *Bk:* **çagıla—, şagıla—.**
— **dı** III, 324-23, 325-5;

K

ka = kap, akar konan kap, zarf. *Bk:* **kaça, kakaça.**
I, 407-11;
III, 211-20;

ka = kalın kelimelerde "de„ anlamına zarf edatı.
III, 211-23, 212-1;

ka = arapcadaki "ilâ ve izafet l'ı„ anlamlarına edat (Arguca).
III, 212-3, 212-5, 212-6, 212-10;

ka — = kılmak. *Bk: Düzelt:* **kıl—.**
— **ma** III, 231-2

ka — = yığmak; sandığa koymak (Yağma dilince). *Bk:* **kala —.**
Krş.: Rad., Kg. — kala —.
III, 249 11;
— **dı** III, 249 6, 249-9;
— **r** III, 249-10;

kabak (g) = kabak, yaş iken yemeği yapılan bir sebze. *[Rad., Kaz., Çağ., Kr., D. Tür.; Caf.].*
I, 382-5;
— **lık** = kabak tarlası, kabak biten yer.
I, 503-18, 505-18;

kabar — = kabarmak. *[Rad., Kr., Kaz., Çağ., Az.; İd.].*
II, 71-20;
— **dı** II, 71-19, 71-21;
— **ur** II, 71-20;
— **gan** = vucütta kaşınmak ve sıcak yüzünden çıkan kabartı, sivilce.
I, 516-22;

kabart — = kabartmak, şişirmek; obartmak. *[Rad., Kaz.].*
III, 430-17;
— **tı** III, 430-13, 430-18;
— **ur** III, 430-17;
— **gan** III, 430-20;

kabırçak = tabut, — çok kere — ölü tabutu. *[Müh.]. Krş.: İd., Hou.— kaburcuk; Rad., Tel.— kabırcak = kabuk.*
I, 501-21;

kaç = kaç, sayı soran bir edat. *[Rad., Kr., Uyg., Çağ.; Caf., P.P., Man.; İd., Hou.].*
I, 321-9, 321-10, 321-13, 476-25, 476-26, 498-20;

kaç — = kaçmak; gitmek. *[Rad., Bü. D.; Caf.; İd., Hou.].*
II, 5-4;
— **dı** I, 12-3, 386-17;
II, 5-2;
— **tı** I, 142-17;
II, 33-19, 87-4, 164-8, 164-9, 225-16;
III, 208-25;
— **tımız** I, 472-13;
— **ar** I, 60-7, 195-4, 529-5;
II, 5-3;
III, 40-1, 178-14;
— **mış** I, 235-15, 272-17;
— **ığ** I, 386-17;
— **ıgay** III, 106-5;
— **sa** II, 234-5, 335-6;
— **gan** III, 106-5;
— **gın** = kaçan. *[Rad., Kr., Tel., Leb., Kaz., Tob., Az., Kar.]. Krş.: Müh. — Kaçgınçı.*
I, 21-10;

— **madınğ** I, 79-20;

kaça = kap. *Bk:* **ka, kakaça.** /*Rad., Taran.*/.
III, 238-3, 238-4;

kaçaç = ipekli Çin kumaşı; cariye adı.
II, 285-1;

kaçaç = kir. *Bk:* **kakaç.**
II, 285-4;

kaçala — = kaba koymak.
III, 323-22;
— **dı** III, 323-20, 323-22;
— **r** III, 323-22;

kaçan = ne vakit, vaktaki, ne zaman. /*Rad., Alt., Tel., Kkg., Kaz., Taran., Turfan., D. Tür., Çağ., Kar.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., U., USp.; İd., Hou.*/. *Krş.: Müh.—kaçanı.*
I, 352-10, 403-10, 403-13, 467-8;
II, 69-7, 69-9;
III, 207-22, 272-2;

kaçar = kaç kerre. *Bk:* **kaçur.**
III, 247-24;

kaçıl — = kaçılmak.
II, 134-8;
— **dı** II, 134-6;
— **ur** II, 134-8;

kaçın — = kaçar görünmek.
II, 155-2;
— **dı** II, 154-22;
— **ur** II, 155-2;

kaçış = halk arasında uyuşmazlık, döğüş.
I, 369-6, 369-8;

kaçış — = kaçışmak. /*Rad., Tel.*/.
II, 92-21;
— **tı** II, 92-19;
— **ur** II, 92-21;

kaçıt — = kaçırtmak.
II, 300-13;
— **tı** II, 300-11;
— **ur** II, 300-12;

kaç kaç = cin çarpmasına karşı üzerlik ile yapılan tütsüde söylenen söz.

III, 163-10;

kaçrumsın — = kaçırır görünmek.
— **dı** II, 261-9, 262-21;

kaçruş — = birbirini kaçırmak.
II, 218-20;
— **dı** II, 218-18, 225-18;
— **ur** II, 218-20;

kaçtur — = kaçırtmak.
II, 189-21;
— **dı** II, 189-19;
— **ur** II, 189-20;

kaçur = kaç kerre. *Bk:* **kaçar.**
III, 247-24;

kaçur — = kaçırmak. /*Rad., Taran.*/.
II, 75-18, 166-7;
— — II, 261-15, 262-19;
— **dı** II, 87-5, 87-6, 164-10, 225-17;
— **dum** I, 47-15;
II, 75-16;
— **duğ** (Arguça) II, 167-26;
— **ur men** II, 75-17;
— **gan** = her zaman kaçıran. I, 516-2, 517-19;

kaçurt — = kaçırtmak.
III, 431-6;
— **tı** III, 431-4;
— **ur** III, 431-6;

kaçut = savaş ve kavgada yiğitlerin birbirleriyle çarpışmaları.
I, 356-25;

kaçut = kısa mızrak.
I, 12-2;

kadaş = kardaş; hısım, akraba. *Bk:* **kadhaş.** /*Rad., Uyg., Kar.: Caf., USp., P. P., T. T., An. İnd., Man.*/.
I, 86-3, 403-21, 407-11, 407-13;
II, 102-27;
III, 143-24, 245-6, 382-8;
— **ın** III, 62-5;
— **ınğa** III, 96-2, 245-3;
— **ka** II, 102-27;
— **lık** = kardeşlik, hısımlık. I, 503-19;

kadgu = kaygı. *Bk:* **kadhgu.** *[Caf., USp., T. T., An. İnd., Man., U.]. Krş.: Rad., Uyg. — katgu, kadhgu; Rad., Taran., Bar., Uyg., Çağ., D. Tür. — kaygu.; Rad. Kar., Az., Kg., Kaz., Kom. — kaygı.*
III, 295-8;
— ka III, 309-11;

kadıl — = seyrekçe dikilmek. *Bk:* **kadhu** — = seyrek dikmek, **kadhığ** = ikileme çifte dikiş.
II, 134-11;
— dı II, 134-9;
— ur II, 134-10;

kadır = güç, sarp; zor. *[Rad., Uyg.; Caf., T. T., An. İnd., U.; Yaz.].*
I, 364-11, 364-12;
II, 54-3;
— xan = hakanların sert ve çetin olanı; "Hakanlı" ulusunun büyükleri.
I, 364-16, 364-18;
— kış = kara kış, zemheri.
I, 364-15;

kadır — = döndürmek; reddetmek. *[Rad., Soy.].*
— dı I, 144-9;
— ma I, 508-2;

kadış — = seyrekçe, ikileme -dikiş dikmekte- yardım ve yarış etmek.
II, 93-24;
— dı II, 93-21;
— ur II, 93-24;

kadıt — = geri dönmek, çekinmek; soğuktan ölmek. *[Caf.].*
II, 301-6;
— tı II, 301-2, 301-7;
— ar II, 301-5;

kadıt — = seyrekçe diktirmek.
II, 301-12;
— tı II, 301-9;
— ur II, 301-12;

kadrak = dağ katları ve kıvrımları, yamaç, yan.
I, 320-16, 471-25;

kat — = yan, yamaç. I, 472-1;

kadrın — = huyunu çetinleşir göstermek. *Bk:* **kadlırlan —.**
— dı II, 267-24;

kadruklan — = dağın girintisi, çıkıntısı, sert yeri çok olmak.
II, 275-25;
— dı II, 275-22;
— ur II, 275-24;

kadh = kar fırtınası; insan öldüren bora, tipi. *Krş: Rad.; İd — kay.*
III, 147-6, 147-7;
— ka II, 223-10;
III, 147-14;

kadh — = tipiden ölmek.
III, 440-11;
— tı III, 440-9;
— ar III, 440-11;

kadhağ = kanal, ırmak.
II, 190-20;

kadhaş = kardaş gibi yakın olan hısım; akraba. *Bk:* **kadaş.** *[Rad; Caf. U.; Yaz.].*
I, 369-12;
III, 23-2;
— ları III, 327-17;

kadhgu = kaygı, tasa. *Bk:* **kadgu.**
I, 106-11, 425-8, 486-15;
III, 374-6;

kadhgulan — = kaygılanmak. *Krş: Rad., Bar. — kaygulan — = yaslı olmak.*
III, 201-10
— dı III, 201-7;
— ur III, 201-10;

kadhgur — = kayırmak. kaygıya düşmek, kaygılanmak. *Bk:* **kaygur —.** *Krş.: Rad., Bar.; Caf., Man.; İd. — kaygur —; Rad., Kg., Kaz., Kar., Kom. — kaygır —; Rad., Uyg. — katgur —.*
II, 193-14;
III, 194-1;
— dı III, 193-26;
— dum II, 192-23;
— ar II, 193-14;
III, 194-1;
— a II, 193-5;

kadhığ = ikileme dikiş, çifte dikiş.

I, 375-4;

kadhık = ağaçtan oyulmuş nesne (Arguca).
I, 382-15;

kadhın = kayın, dünür, hısım. *Bk:* **kayın** (Oğuzlar ve uyanlarca). *Krş.: Rad., Uyg., Soy. — kadın; Rad., Kar., Kom., Kkg., Kg., Alt., Tel. — kayın.*
I, 32-9, 403-18, 403-21, 528-25;
II, 110-3;
III, 245-7;

— **kadhnagun** = kayın ve kayın baba'lar; "kayın mayın" gibi bir deyim.
I, 523-25, 523-27;

kadhınğ = kayın ağacı. *Bk:* **kayınğ** (Oğuzlar ve uyanlarca). *Krş.: Rad., Kaz., Tob. — kayın; Rad., Tel. — kayınğ; Rad., Soy., Uyg. — kadınğ.*
I, 32-8, 356-20;
III, 134-13, 151-7, 369-20, 369-21;

kadhır — = büktürmek, eğdirmek, burdurmak; reddetmek. *[Rad., Sag., Koy., Şor.]. Krş.: Rad., Soy. — kadır — = büktürmek; Rad., Tel., Leb., Kg., Bar., Taran., Turfan., Kaz., Kar. — Kair —; Rad., Tel., Kaz., Kar. — kayır —.*
II, 76-14;
— **dı** II, 76-9, 76-12, 164-14;
— **dım** I, 370-22;
— **ar** II, 76-14;
— **gan** = daima eğdiren; daima büktüren.
I, 518-2;
II, 74-13;

kadhırgak = çok çalışmak yüzünden elde peyda olan nasır.
I, 502-19;

kadhırlan — = huyunu çetinleşir göstermek. *Bk:* **kadrın —.** *Krş.: Rad., Tel., Şor., Sag. — kazırlan —.*
II, 267-26;
— **dı** II, 267-22;
— **ur** II, 267-25;

kadhırt — = büktürmek.
III, 431-10;
— **tı** III, 431-7;
— **ur** III, 431-9;

kadhış = kayış. *Krş.: Rad., Alt., Tel., Kaz., Kom., Az., Çağ., D. Tür., Kar.; İd. — kayış.*
I, 369-13, 499-12;
III, 10-5, 325-26;

kadhışla — = kayış yapmak.
III, 335-22;
— **dı** III, 335-19;
— **r** III, 335-22;

kadhıt — = inat etmek, dik başlı olmak, kimseye boyun eğmemek. *Bk:* **kadıt —.**
— **gan** = kimseye boyun eğmiyen, inatçı; dik başlı.
I, 513-27;

kadhız = ağaç kabuğu. *Krş: Rad., Uyg.; Caf. — kadıs = tarçın.*
I, 365-24;

kadhızlan — = kabuklanmak.
II, 267-29;
— **dı** II, 267-27;
— **ur** II, 267-29;

kadhnagun = **"kadhın"** ile birlikte kullanılır, "kayın mayın" gibi bir deyim.
I, 528-25;

kadhran — = kızmak, köpürmek. *Krş.: Rad., Sag. — kazran —.*
II, 249-16;
— **dı** II, 249-13;
— **ur** II, 249-16;

kadhrıl — = bükülmek, eğilmek.
II, 235-8;
— **dı** II, 235-4;
— **ur** II, 235-8;

kadhrış — = bükmekte yarış etmek; karşılıklı olarak birbirinin sözlerini reddetmek.
— **dı** II, 218-25, 218-28;
— **ıp** II, 219-6;

kadhu — = seyrekçe dikmek. *Krş.: Rad., Kaz. — kayı — = keçe dikmek.*
III, 260-12;
— **dı** III, 260-10;
— **r** III, 260-12;

kafçıt — = kızdırmak. *Bk:* **kawçı —.**

II, 329-18 ;
— tı II, 329-7, 329-11 ;
— ur II, 329-17 ;
— sa II, 329-13 ;

kafgar = safran renginde ipek kumaş.
III, 438-10 ;

kaftan = kaftan, elbise; kapama. *[Rad., Kr., Az., Kar.; Müh.]. Krş.: İd. — kaptan.*
I, 435-24 ;
III, 109-9, 287-4 ;
— ığ III, 298-23 ;

kagıl = üzüm asmaları bağlanan yaş söğüt dalı. *Krş.: Caf., T. T., An. İnd.— kagal, kagıl = kamçı.*
I, 409-3, 409-6 ;

kağ kuğ = kazın çıkardığı ses. *Bk.* **kak kuk.**
III, 128-31 ;
— — **ét** — = kaz ses vermek.
— — **ét-ti** III, 128-31 ;

kagrul — = kavrulmak. *Bk:* **kawrul—, kagur—, kugur—, kuwur—.**
II, 235-14 ;
— dı II, 235-10 ;
— ur II, 144-13, 235-13 ;

kagruş — = kavruşmak. *Bk:* **kawruş—.**
II, 220-1 ;
— dı II, 219-21, 219-24 ;
— ur II, 219-25 ;

kagun = kavun. *[Rad., Uyg., Çağ.]. Krş.: Rad., Kaz., Kg., Komd.— kavun: Rad., Turfan., D. Tür., Taran.— kogun; İd.— kavun; Müh.— kavun uruğu = kavun tohumu.*
I, 15-16, 88-15, 174-10, 214-1, 268-6, 269-19, 395-12, 410-10, 410-11 ;
II, 290-11 ;
III, 107-8, 129-19, 190-21 ;
— **uğ** III, 146-2, 435-9 ;
— **luğ** = kavunlu. I, 499-24 ;
— **luk** = kavunluk, kavun tarlası. I, 504-19, 505-18 ;

kagunlan — = kavun sahibi olmak.
III, 206-7 ;

— dı III, 206-5 ;
— ur III, 206-7 ;

kagunsa — = canı kavun istemek.
— dı I, 280-4 ;

kagur — = kavurmak. *Bk:* **kuwur—, kugur—, kawrul—.** *[Caf.]. Krş.: Rad., Kr.; İd., Hou.— kavur—; Rad., Bar., Az.— kaur—.*
II, 81-23 ;
— ur II, 81-23 ;

kagut = kavut, darıdan yapılan bir yemek. *Bk:* **kavut.** *Krş.: Rad. — kavıt; İd. — kavut.*
I, 406-5 ;
III, 163-2 ;

kâh kâh = köpeği çağırmak için kullanılan söz.
III, 118-2, 118-11 ;

kak = erik, kaysı gibi meyvaların kurusu. *Krş.: Rad., Kaz. — kak = meyva pestili.*
II, 282-11 ;
III, 155 16 ;
— ı II, 282-11 ;

kak = kurutulmuş nesne. *[Rad., Tel., Alt., Kg., Kkg., Taran., Turfan., Kr., Çağ., D. Tür., Az.].*
II, 282-13 ;

kak = göl ; kurumuş göl ; su birikintisi. *[Rad., Bar., Kg., Çağ., D. Tür.].*
II, 282-16 ;
III, 155-18 ;
— **lar** I, 179-19 ;
II, 283-2 ;

kak — = kakmak, hafifçe vurmak. *[Rad., Bü. D.].*
II, 293-11 ;
— tı II, 293-9 ;
— ar I, 102-4 ;
II, 293-10 ;
— kıl II, 356-18 ;
— **a tur** — = kaka durmak, dürte durmak, döğe durmak.
— **a tur-ur** I, 73-9 ;

kakaç = kir, pas. bulaşık. *Bk:* **kaçaç.**
I, 358-16, 358-17 ;

II, 285-6 ;

kakaça = içine akarlar konan kap ; kapkaçak. *Bk :* **ka, kaça.**
III, 211-22, 238-3 ;

kakı — = birine kızmak, darılmak. *Bk :* **kaku** — (Arguca). */Rad./.*
III, 269-14 ;
— **dı** III, 269-12 ;
— **r** III, 269-14 ;
— **yur** (Arguca). III, 269-15 ;

kakığ = kakıma, kızma, istemezlik, rağmen.
I, 376-16 ;
— **ında** I, 376-17 ;

kakıl — = kakılmak.
II, 135-23 ;
— **dı** II, 135-22 ;
— **ur** II, 135-23 ;
— **gan** = her zaman itilip kakılan.
I, 520-26, 520-27, 525-12 ;

kakıl—sokul — = itilip kakılmak.
kakıl-dı sokul-dı II, 135-24 ;
kakıl-gan sokul-gan I, 520-26, 520-27, 525-12 ;

kakış — = birbirine kızışmak, birbirinin başına vuruşmak.
II, 105-4 ;
— **dı** II, 104-25, 105-2 ;
— **ur** II, 105-4 ;

kakıt — = kızdırmak, canını sıktırmak.
II, 308-29 ;
— **tı** II, 308-27 ;
— **ur** II, 308-29 ;
— **gan** = daima kızdıran, can sıkan.
I, 514-28 ;

kak kuk = kazın çıkardığı ses. *Bk :* **kağ kuğ.**
III, 130-15 ;

kakkuk = yarma, kurutulmuş et veya meyva. *Bk :* **kakuk.**
III, 130-17 ;

kaklan — = kurutulmak, kakaç yapılmak ; su toplanmak. */Rad., Kaz./*
II, 252-12 ;
— **dı** II, 252-8, 252-10 ;
— **ur** II, 252-12 ;

kaklat — = kurutturmak.

II, 348-16 ;
— **tı** II, 348-14 ;
— **ur** II, 348-16 ;

kakraş — = su çekilmek, şiş ve ur inmek.
II, 220-6 ;
— **dı** II, 220-2 ;
— **ur** II, 220-6 ;

kakrat — [*] = davul çalarak zararlı hayvanları, kuşları kaçırtmak.
Bk : **kokrat —.**
II, 334-20 ;
— **tı** II, 334-15 ;
— **ur** II, 334-20 ;
— **gu** = kaçırmak için çalınan şey.
II, 334-15 ;

kaksı — = kakaç olmak, kakaç olayazmak.
III, 286-3 ;
— **dı** III, 286-1 ;
— **r** III, 286-3 ;

kaktur — = başına kaktırmak.
II, 191-14 ;
— **dı** II, 191-12 ;
— **ur** II, 191-14 ;

kaku — = birine kızmak, darılmak (Arguca). *Bk :* **kakı** — .
— **r** III, 269-15 :

kakuk = yarma, kurutulmuş et veya meyva. *Bk :* **kakkuk.**
III, 130-17 ;

kakurgan = yağla yoğrulan bir ekmek hamurudur, fırında veya tandırda pişirilir.
I, 518-9 ;

kal = yaşlı adam.
I, 409-5 ;

kal — = kalmak, bırakmak. */Rad., Bü. D. ; Caf., USp., T. T., An. İnd., P. P., Man., U. : Müh. : İd./.*

---

[*] Gerek yazma gerek basma nushalarda bu fiil gördüğümüz şekilde « قَقْراتق - kakratmak », ve bundan sonraki fiil de « قُقْراتق - kokratmak » yazılışında ise de yanlış olmak gerektir. Doğrusu birinci fiil « kokratmak », ikinci fiil de « kakratmak » olacaktır. Çünkü « kak » kökünde bulunan anlam bunu böyle gerektirmektedir. Bk : Tercüme C. II, 220-6. B. A.

II, 25-13 ;
I, 409-5 ;
III, 156-13 ;

dı I, 85-6, 376-2, 384-6 ;
II, 25-3, 25-5, 25-8 ;
III, 398-26 ;

— **dım** III, 295-7, 309-11 ;

— **ır** I, 68-5, 370-4, 410-6 ;
II, 25-13 ;
III, 49-1, 221-8, 367-23, 384-19 ;

— **ıp** I, 219-25, 362-25 ;
III, 258-16 ;

— **mış** III, 222-2 ;

— **madı** III, 378-20 ;

— **dı mu** I, 41-16 ;

— **mas** I, 45-1, 110-3, 409-5 ;
II, 25-8 ;
III, 30-17, 221-9 ;

— **sun** II, 250-5 ;

— **sa** I, 294-1 ;

kala — = yığmak, sandığa koymak. *Bk :* **ka** — *[Rad., Çağ.]*.

— **dı** III, 249-13 ;

kal aç = aç ve kal ; Xalaç oymağının adı buradan gelmiş denir.
III, 415-12 ;

kalat — = kaplatmak, kılıf geçirtmek, bir şeyi sargıya veya sandığa koydurmak.
III, 311-4 ;

— **tı** II, 310-30, 311-3 ;

— **ur** II, 311-4 ;

kalbuz = lokma, yudum.
I, 458-5 ;

kalbuzla — yutmak ; tıkım veya lokma yapmak.
II, 350-14 ;

— **dı** I, 458-5 ;
III, 350-10 ;

— **r** III, 350-13 ;

kaldra — = hışırdamak.
III, 447-19 ;

— **dı** III, 447-16 ;

— **r** III, 447-19 ;

kaldruga = hışırtı yapan her nesne için verilen sıfat.
III, 442-20 ;

kalı = "eğer, nasıl, nice, artık, ne kadar, ise, olduğunda„ anlamlarında bir edat. *[Rad., Uyg. ; Müh. ; K. B. ; İd.]. Krş. : Caf., T. T., USp., Man.* — *kaltı.*
I, 82-13, 93-4, 207-11, 274-17, 425-18 ;
II, 234-5 ;
III, 26-2, 137-5, 158-9, 233-10, 233-15, 234-1, 234-3, 239-1, 272-2, 288-15 ;

kalı — = sıçramak, çamışlanmak. *[Rad., Uyg., Tel., Leb., Koy., Sag., Tob.]*.
III, 272-11 ;

— **dı** III, 272-9 ;

— **r** III, 272-11 ;

kalık = hava, gök, sema. *[Rad., Uyg. ; Caf., U., USp.]. Krş. : Caf., T. T., An. İnd.* — *kalığ.*
I, 354-25, 383-15 ;
III, 46-7 ;

kalıma = güneşlik, yüksek çardak.
III, 174-10 ;

kalın = kalabalık ; çok ; sürü ; kalın, kesif, yığarlı olan her nesne. *[Rad., Bü. D. ; Caf., USp., U. ; İd., Hou.]*.
I, 149-4, 371-2, 404-6, 404-7, 424-27, 487-9 ;
III, 216-26 ;

kalınğ = öncül mihir olarak kadına verilen çeyiz. *[Rad., Alt., Tel., Şor., Leb., Kg., Kkg.]*,
III, 371-18, 371-20, 372-3 ;

kalınğuk = baştaki kepekler, kürk ve deriye yapışkan bir şey bulaşmasıyla olan kıvrıntı. *Bk :* **kalnğuk.**
III, 383-13 ;

kalınğula — = suyun yüzüne çıkmak, sudan başını yüksek tutmak. *Bk :* **kalnğula** —.
III, 410-17 ;

— **dı** III, 410-12 ;

— **r** III, 410-17 ;

kalış — = sıçraşmak ; halkı terketmekte iki kişi yarış etmek [*].

[*] « kalış — » kelimesinin ikinci anlamında yanılmış olduğumuz anlaşılmaktadır. Bizi bu yanlışlığa götüren şey arapça metinde bulunan « ﻗﺎﻟﺪﻱ » kelimesidir. Tercüme C : II, S : 25 te geçen « er kidin kaldı » sözüne doğru olarak « adam arkaya kaldı » anlamını

II, 109-16 ;
— dı II, 109-14 ;
— ur II, 109-16 ;

kalıt — = kalkıtmak, sıçratmak. */Rad., Alt., Tel., Leb./.*
— gan = her zaman kalkıtan, sıçratan.
I, 515-3 ;

kalkan = kalkan. *Bk:* **kalkanğ.** */Rad., Kr., Kaz., Kar., Çağ.; Caf., Müh.; Rab.; İd., Hou./.*
I, 441-4, 441-9 ;
II, 356-19 ;
III, 82-25, 221-2, 386-6 ;

kalkanğ = kalkan. *Bk:* **kalkan.**
III, 386-6 ;

kalnadh — = kalınlaşmak. *Bk:* **kalnat—.**
— tı II, 350-11 ;

kalnat — = kalınlaşmak. *Bk:* **kalnadh—.**
II, 350-12 :
— tı II, 350-9 ;
— ur II, 350-12 ;

kalnğu = suyun yüzünde durma, suyun yüzüne çıkma.
III, 379-14 ;

kalnğuk = başta hasıl olan kepekler ;kürk ve deri gibi şeylere yapışkan bir şey bulaşmasıyla olan kıvrıntı. *Bk:* **kalınğuk.**
III, 383-13 ;

kalnğula — = suyun yüzüne çıkmak, sudan başını yüksek tutmak. *Bk:* **kalınğula—.**
— dı III, 379-15 ;

kalnu — = kalınlaşmak. *Bk:* **kalnadh—, kalnat—.**
III, 302-14 ;
— dı III, 302-12 ;
— r III, 302-14 ;

kaltuk = yaban sığırı boynuzu.
I, 475-9 ;

kaltur — = geçmek, arkada bırakmak.

---

vermişiz. Gerek yazma ve gerek basma nushalarda bu türkçe cümlenin karşılığında « بقي الرجل ملقا » denilmektedir. Halbuki « kalış — » kelimesinin anlamı anlatılırken asıl metinde « اذا بقي الرجلان ملقا » denilmektedir. Şu hale göre buradaki « لقا » kelimesinin « ملقا » olması gerektir. B. A.

II, 191-19 ;
— dı II, 191-15 ;
— ur II, 191-19 ;

kalwa = öğrence oku, üzerinde temreni bulunmıyan, yuvarlak bir tahta parçası bulunan ok.
I, 426-21, 528-10 ;

kam = kam, şaman, kâhin. */ Rad., Tel., Alt., Leb., Şor., Sag., Koy., Kaç., Küw., Soy., Komd., Uyg.; Caf., T. T., An. İnd., USp., Man.; Müh.; İd./.*
I, 283-19 ;
III, 157-9, 443-7 ;
— lar I, 236-27 ;

kam — = çok-döğüleni öldüresiye, kuvveti kesilesiye - döğmek.
II, 27-6 ;
— dı II, 27-3 ;
— ar II, 27-6 ;

kama — = kamaşmak. */Rad., Kom., Uyg./.*
III, 272-17 ;
— dı III, 272-15, 272-18 ;
— r I, 340-4 ;
II, 311-19 ;
III, 272-17, 272-23 ;

kamaş — = kamaşmak, ekşi yemeden diş kamaşmak. */Rad., Kr., Az., Kar., Kkg.; İd.; Yaz./.*
II, 111-13 ;
— dı II, 111-10 ;
— tı II, 110-5 ;
— ur II, 111-13 ;

kamat — = kamaştırmak.
II, 311-14 ;
— tı II, 311-12, 311-15 ;
— ur II, 311-14 ;
— gan = çok kamaştıran. I, 515-6 ;

kamçı = kamçı */Rad., Alt., Tel., Kaz., Kr., Az.; Caf., USp.; Müh.; İd., Hou./. Krş.: Rad., Şor., Leb., Sag., Soy., Uyg.— kamcı.*
I, 417-23 ;

kılıç — = içinde kılıç olan kamçı.
I, 417-23 ;

kamçı = at, deve ve sığırın erkeklik aygıtı.
I, 417-25;

— sı I, 417-27;

kamçıgu = ağızda ve parmaklarda şiddetli ağrı ve sıcaklık yüzünden çıkan bir sivilce. *Krş.: Müh.— kamçıgu = ayaktaki nakris hastalığı; Rad., Tel.— Kamça = dolama; Rad., Şor.— kamca = dolama, sivilce.*
I, 491-16;

kamçıla — = kamçılamak, kamçı ile vurmak. *[Rad., Alt., Tel.]. Krş.: Rad., Şor., Leb., Sag., Soy. — kamcıla —.*
III, 352-21;

— dı III, 352-18;

— r III, 352-21;

kamdu = dört arşın boyunda, bir karış eninde bir bez parçasıdır, üzerine Uygur Hanının mührü basılıp alış verişte para yerine kullanılır.
I, 418-16;

kamgak = evlerin açık yerlerine örtülür, kamış gibi yüksekçe bir ot, semer otu. *Krş.: Rad., Taran. — kamgak = salsula opositi folio; Rad., Kg. — kanğbak = tüye benziyen tohumlarını ruzgârın sürüklediği bir bitki.*
I, 475-14;

kamgı = eğri büğrü, çarpık.
I, 426-17;

— yüzlüğ = çarpık yüzlü. I, 426-18;

kamgır — = çarpılayazmak, eğrile yazmak.
II, 194-16;

— dı II, 194-14;

— ar II, 194-16;

kamıç = kepçe, kaşık. *[Müh.]. Krş.: Rad., Küw. — kamıts; Rad., Sag., Koy. — kamıs; İd. — kamuç.*
I, 52-10, 359-28;
II, 75-9;

kamıçak = "kurbağa yavrusu„ da denen su böceği.
I, 487-24;

kamıçla — = kepçelemek, kepçeyi daldırmak.
III, 331-8;

— dı III, 331-5;

— r III, 331-8;

kamış = kamış; kamışlık. *[Rad., Bü. D.; Caf., P. P., U.; Müh.].*
I, 369-22, 439-1;
III, 193-14;

— ka III, 391-10;

— lığ = kamışlı. I, 495-23;

kamışlan — = kamışlık olmak.
II, 268-12;

— dı II, 268-10;

— ur II, 268-11;

kamtur — = bayıltmak, sesi kısılayazmak.
II, 191-29;

— dı II, 191-26;

— ur II, 191-28;

kamuğ = bütün, hep, kamu, hepsi. *[Rad., Çağ., Uyg.; İd.]. Krş.: Rad.; Caf.; Yaz. — Kamu, kamağ, kamığ, kamağun, kamıgun.*
I, 44-1, 103-1, 179-19, 183-7, 186-10, 190-16, 191-8, 235-22, 236-27, 239-25, 241-16, 274-4, 359-17, 376-20;
II, 17-16, 45-6, 92-15, 98-12, 101-16, 104-25, 110-24, 128-5, 204-6, 204-13, 204-25, 205-2, 206-6, 206-16, 210-15, 211-10, 213-16, 213-25, 214-20, 215-22, 216-3, 216-18, 217-7, 217-17, 220-2, 220-8, 221-26, 222-29, 245-10, 274-26, 283-2, 350-18;
III, 6-1, 65-15, 74-27, 88-23, 102-20, 105-10, 105-13, 131-20, 169-22, 194-3, 195-3, 286-7, 394-9;

— ka III, 270-6;

kamul — = söykenmek, yana yatmak. *Krş.: Caf., P. P., U.— kamıl—.*
II, 136-1;

— dı II, 135-28;

— ur II, 135-29;

kan = kan. *[Rad., Bü. D.; Caf., T. T., An. İnd., Man., U.; Müh.; İd., Hou.].*
I, 272-18;
II, 115-12, 141-18, 171-4, 264-14;
III, 66-17, 70-13, 77-15, 79-3, 157-19, 157-20;

— ı I, 192-4;
II, 128-4, 188-11;
III, 53-24, 325-5;

— ığ II, 184-17;
III, 66-17, 157-20;

— ığa III, 270 23;
— ınğ I, 498-21;
— ın III, 356-2;
— ka III, 196-8;
— lığ I, 70-24;
III, 43-2;

kan — = su ve başka şeylere kanmak. *[Rad., Kg., Tel., Alt., Kaz., Sag., Kaç., Uyg., Kr.; Caf., T. T.; Müh.; İd.].*
III, 184-27, 261-15, 261-22;
— dı I, 377-1;
III, 184-25, 261-13;
— ar III, 184-26, 261-14;

kana — = kanamak, kan gelmek; kan almak. *Bk:* **kanı —.** *[Rad., Tel., Leb., Soy., Kg., Kkg., Çağ., Taran.; Caf.; İd.].*
III, 261-21, 261-23, 273-20;
— dı II, 323-3, 323-10;
III, 261-17, 273-18, 273-28;
— r III, 261-20, 273-20;
— gu = nişter, kan alacak aygıt. *[Müh.].*
I, 447-17;

kanak = kaymak (Argu ve Bulgar dillerince). *Bk:* **kayak,** KIJak
I, 383-28;

kanat = kanat. *[Rad., Bü. D.; Caf., Man.; İd., Hou.].*
I, 357-4;
— ın I, 34-24,
II, 4-1, 183-2;

kanat — = kanatmak. *[Rad., Kaz., Tob.].*
II, 313-5;
— — II, 323-9;
— tı II, 313-3, 323-6;
— ur II, 313-5;
— gan = daima kanatan. I, 515-13;

kanatlan — = binek sahibi olmak; uçmak; kanatlanmak; kanadı çıkmak, bitmek. *[Rad., Kaz., Kr.].*
II, 267-12;
— dı II, 267-7, 267-10;
— ur II, 267-12;

kança = nereye. *[Caf., P. P.; Müh.; İd.]. Krş.: Rad., Tel., Çağ., D. Tür., Taran., Turfan.— kança = kaç; Caf., USp.—*

kanç = kaç.
I, 74-17, 354-26;
III, 40-1;

kançık = dişi köpek; bir kadına söğülürken de böyle denir. *[Rad., Kaz., Tob.; Hou.]. Krş.: İd.— kançuk.*
I, 188 13, 475-23;

kançuk = nereye?, nasıl?.
I, 195-4;

kanda = nerede?. *Bk:* **kayda, kayuda, xanda.** *[Rad., Çağ., D. Tür.; Müh.; İd.]. Krş.: Caf., P. P., T. T., An. İnd., U.— kanta.*
I, 46-20, 418-23;
III, 69-2, 173-6, 218-23;

kandır = sepilenmiye yarıyan deri yüzüldükten sonra etin üzerinde kalan ince zar.
I, 457-11;

kandur — = su ve başkalarına kandırmak. *Bk:* **kantur —.** *[İd.]. Krş.: Rad., Tel., Kg., Kaz., Kr.—kandır—.*
— dı II, 192-7;

kanğ = kazın çıkardığı ses.
III, 358-7;
— èt — = kaz ses vermek.
— ét-ti III, 358-7;

kanğdaş = babaları bir olan. *Bk:* **kanğsık.** *Krş.: Caf., P. P., USp., T. T., An. İnd., Man., U.— kanğ = baba.*
III, 382-8, 382-11;

kanğlı = kağnı arabası — yük için —. *[Rad., Kr., Çağ., Uyg.; Caf., U., T. T. An. İnd.]. Krş.: Rad., Koy., Kaç., Şor.; Caf. — Kanga; Rad., Uyg. — kanğ.*
III, 379-6;

kanğrak = damak. *Krş.: İd, — kanrık = geniz.*
III, 383-8;

kanğrak = çan.
III, 383-8;

kanğsık = üvey. *Bk:* **kanğdaş.**
III, 383-9, 383-11;

kanı = nere? *[Rad., Uyg.].*
III, 237-4, 237-5, 237-15, 238-12;

kanı — = kanamak. *Bk:* **kana —.**
III, 274-4;
— **dı** III, 274-3;
— **r** III, 274-4;

kanığ = sevinç. *Bk:* **kanık.**
I, 376-22, 377-1;

kanık = kanmış, kanık. *Bk:* **kanığ.**
— **ı** I, 46-20;

kanıt — = şevke getirmek.
— **gan** = her zaman şevke getiren.
I, 515-16;

kantur — = su ve başkalarına kandırmak. *Bk:* **kandur —.**
II, 192-6;
— **dı** II, 192-4;
— **ur** II, 192-6;

kanu = hangi, hangi şey (Arguca). *Bk:* **kayu** (Ö. Türklerce). *Krş.: Rad., Uyg., Çağ.; Caf., USp., T. T., Man., U.— kayu, kanyu.*
I, 31-14;
III, 237-1;

kap = kap, tulum, çuval, dağarçık; zarf; anası karnında, çocuğun bulunduğu torba. *[Rad., Bü. D.; Yaz.; Caf.; Müh.].*
I, 195-27;
II, 127-27, 164-16, 170-6, 218-14, 229-3;
III, 77-25, 146-9, 146-10, 146-15;
— **ı** II, 122-23, 128-4;
— **tın** II, 189-3;
— **ka** I, 268-10;
III, 15-13, 16-20, 81-14, 174-4;
— **lığ oğul** = bu torba ile doğan çocuktur ki uğurlu olur.
III, 146-18;

kap = eğreti hısım.
III, 146-19, 146-21;

kap — = kapmak, çalmak; dokunmak, çarpmak, uçurmak; hücum ve defi etmek. *[Rad., Bü. D.; Caf., U.; K. B.; Müh.; İd., Hou.].*
II, 4-11;
— **dı** II, 4-7, 4-9;
— **ti** II, 113-13;
III, 80-22;

— **ar** II, 4-11;
III, 33-27;
— **guçı** II, 50-4;
— **up** II, 90-11;
— **sa** III, 422-10;

kapa = kaba ve yüksek olan her nesne.
III, 217-15, 217-16;

kapak = göz kapağı. *[Caf., U.; Müh.; İd.]. Krş.: Rad., Kr., Taran., Çağ., Az.— kapak = kapak, dayangıç.*
I, 382-4;

kapak = kızın kızlığı, bekâret.
I, 382-7;
— **ı** I, 382-8;
— **lığ kız** = kız oğlan kız. *Bk:* **kapıglığ.**
I, 496-21;

kapakla — = kız bozmak.
III, 338-6;
— **dı** III, 338-4;
— **r** III, 338-6;

kapçak = su kollarının birbirine kavuştuğu yer.
I, 471-23;

kapga = büyük kapı, kale kapısı. *[Rad., Kaz., Tob., Bar., Kg.; Müh.].*
I, 425-7;

kapgak = kapak, sadağın kapağı. *[Rad., Tel., Tob., Çağ., D. Tür.].*
I, 471-22;

kapgaklan — = kapaklanmak.
II, 275-21;
— **dı** II, 275-19;
— **ur** II, 275-21;

kapıglığ = *Bk: Düzelt:* **kapaklığ.**
I, 496-21;

kapıl — = kapanmak, hapsedilmek; kapılmak. *[Rad.].*
II, 120-11;
— **dı** II, 120-7, 120-9;
— **ur** II. 120-10;

kapın — = yagma eder görünmek; hastalığa kapılmak, yakalanmak.
II, 154-14;
— **dı** II, 154-12, 154-15;

— **ur** II, 154-14;

kapış = kapış, kapıp alma, yağma etme, çalma.
I, 369-4;

kapış — = kapışmak. *Bk:* **kapuş** —. *[Rad.].*
II, 88-5;
— **dı** II, 88-1;
— **ur** II, 88-5;

kaplan — = kap sahibi olmak. *[Rad., Şor., Kaz., Az., Kar.]. Krş.: Müh.— kapla — = kaba koymak.*
— **dı** III, 199-6;

kapsa — = kaplamak, kaplamak istemek; etrafını kaplamak, sarmak; kapmak istemek.
III, 285-4;
— **dı** I, 155-16, 463-9;
III, 285-1, 285-5;
— **r** III, 285-3;

kaptur — = kaptırmak, çaldırmak.
II, 189-18;
— **dı** II, 189-16;
— **ur** II, 189-18;

kapuğ = kapı. *[Rad., Çağ.]. Krş.: Rad., Çağ.— kapuk; Rad., Kr.: İd., Hou. —kapu; Rad.; Yaz.; Caf., USp., T. T., An. İnd., Chuas.— kapığ.*
I, 48-27, 64-23, 94-19, 150-4, 163-26, 180-21, 218-6, 256-18, 276-9, 337-17, 375-2, 478-1, 506-4;
II, 11-5, 27-20, 108-20, 203-24, 308-20;
III, 49-12, 57-12, 76-21, 83-1, 93-13, 167-4, 262-12, 268-9, 280-24, 330-14, 345-1, 348-21, 376-16;
— **ın** III, 234-7, 292-23;
— **da** I, 520-15;
— **ka** I, 511-6;
II, 135-10;
— **lar** I, 239-9;
— **luğ** I, 495-27;
— **sedhrek** — = parmaklıklı kapı.
I, 478-1;

kapul — = sıkışmak.
— **gan** = daima sıkışan.
I, 520-15;

kapuş — = kapışmak. *Bk:* **kapış** .
— **dı** II, 113-15;

kar = kar. *[Rad., Bü. D.; Caf.: Müh.: İd.].*
I, 7-8, 186-10, 326-3;
II, 99-9, 134-25, 193-17, 204-13, 211-21, 305-5, 347-21;
III, 148-20, 319-4;
— **da** I, 386-24;
— **ığ** III, 263-22, 324-13;
— **ın** III, 39-14;

kar — = bir şeyi bir şeyle karıştırmak; katmak, karmak; boğazda su durmak; su bir yerde durmak; taşmak (Oğuzlarca yalnız başına, Ö. Türklerce "**kat** —" fiili birlikte kullanılır). *[Rad., Çağ.; İd.].*
III, 182-8;
— **dı** I, 432-16, 432-18, 432-20;
II, 197-27;
III, 182-2, 182-4;
— **ar** III, 182-8;

kara = kara; karanlık. *[Rad., Bü. D.: Caf., T. T., An. İnd., Chuas., USp.: Müh.; İd., Hou.].*
I, 7-9, 60-5, 338-6, 354-7, 354-9, 382-16;
II, 163-21, 223-12;
III, 33-2, 34-18, 81-18, 147-16, 183-7, 219-15, 222-2, 222-11, 247-22, 359-8;
— **munğ** = kara kun, kara bela.
III, 33-2;
— **étmek** = bir çeşit ekmek. *[İd.].*
III, 222-20;
— **kuş** = müşteri yıldızı. *Bk:* **karakuş yulduz, erentüz.**
I, 331-28, 332-1;
III, 221-19;
— **kuş yulduz** = müşteri yıldızı. *Bk:* **karakuş.**
III, 221-21;
— **kuş** = mizân yıldızı.
III, 40-10;
— **kuş** = kara kuş, tavşancıl. *[Müh.]. Krş.: Rad., Taran., Çağ., Alt., Uyg. — kara kuş = kartal.*
I, 331-25;
III, 221-18;
— **kuş** = deve tabanının uçları (Oğuzca).

I, 332-4;
III, 221-22;

— **orun** = sin, mezar.
III, 221-22;

— **orun-ka** III, 222-2;

— **ot** = Hindistan'dan gelen ağılı bir bitki; baldıran otu, aconitum. *[Rad., Kg.].*
III, 222-16;

— **yağ** = neft.
III, 222-18;

— **er** — = kararmak. *Bk:* **karar —.**

— **er-di** II, 163-20;

karabaş = gerdek gecesi gelinle birlikte gönderilen hizmetçi kadın, sağdıç kadın; köle ve cariyelere verilen adlardandır, "kara baş" anlamınadır. *[Caf.; Hou.; Müh.; Rab.]. Krş.: Id. — karavaş.*
I, 150-24;
III, 222-13;

karaçı = kapıları dolaşan dilenci. *[Müh.]. Krş.: Rad.; Çağ. — karaçı = çingene; Id. — karapçı = fakir.*
I, 445-8;

karagu = zaç denilen kara boya.
I, 446-6;

karagu = kör. *[Rad., Uyg., Çağ.].*
I, 446-7;

karagunı = akşamlayın çocukların oynadıkları bir oyun.
III, 243-3;

karak = göz bebeği, gözün renkli yeri; göz. *[Rad., Çağ., Uyg., Sag., Şor., Koy., Soy.; Caf., T. T., An. İnd.; Id.].*
I, 382-16;
II, 116-4;
III, 29-5;

kara — = göz karası. I, 382-16;
ürüng — = göz akı. I, 382-17;
ot — = gözün gören yeri. I, 382-18;
— **sız** = gözsüz. I, 497-9;
— **lığ** = gözlü, gözü olan her hayvan.
I, 497-8;

karakla — = yol kesip mal almak (Yağma dilince). *[Rad., Çağ.].*

III, 338-13;

— **dı** III, 338-11;

— **r** III, 338-13;

karakan = dağ ağaçlarından bir çeşit ağaç
I, 448-22;

kara kura = yan yana söylenen iki kelime
III, 222-24;

karala — = karalamak; pislemek. *[Rad., Alt.]. Krş.: Rad., Çağ. — karala — = bir şeyi göz önüne almak.*
III, 324-3, 324-12;

— **dı** III, 324-1, 324-10, 329-14;

— **r** III, 324-3, 324-12;

karamuk = karamuk. *[Rad., Çağ., Taran.].*
I, 487-22;

karanğgu = karanı, karanlık. *Bk:* **karanğku.** *[Rad., Uyg., Çağ., D. Tür., Taran.; Caf.; Müh.]. Krş.: Rad., Kaz., Kg. — karanğgı.*
III, 388-8;

karanğku = karanlık. *Bk:* **karanğgu.**
III,217-1;

— **da** III, 290-15;

karar — = kararmak. *Bk:* **kara er —.** *[Rad., Alt., Tel., Çağ., Kar.; Caf., T. T., An. İnd.].*
II, 77-4;

— **dı** II, 77-1, 77-2, 163-19;

— **ur** II, 77-4;

karart — = karartmak. *[Rad., Tel.].*
III, 431-14;

— **tı** III, 431-11;

— **ur** III, 431-14;

karça — = katılaşmak.
III, 276-12;

— **dı** III, 276-10;

— **r** III, 276-12;

karç kurç = "hatır hutur„ gibi bir ses bildirir.
I, 343-8;

— **yé** — = hatır hutur yemek.

— **yé-di** I, 343-8;

kardu = zemheri sıralarında su üzerinde yüzen fındık büyüklüğündeki buz parçaları.
I, 419-4;
nı I, 419-9;

karga = karga. */Rad., Bü. D.; Müh.; İd., Hou./*
I, 254-20, 425-10, 425-11, 425-18;
II, 26-2;

karga — = lânet etmek, beddua etmek; lânetlemek. */Rad., Bü. D.; Caf., Man.; İd./*
III, 290-3;
— **dı** I, 284-1;
III, 290-1;
— **r** III, 290-3;

kargak = lânet, kargış. *Bk:* **kargış.**
II, 288-13;
— **ınğa** II, 288-14;
— **tarmak-ı** = bir çeşit bitki.
I, 467-26;

kargal — = lânetlenmek. */Rad., Kar./*
II, 236-11;
— **dı** II, 236-9;
— **ur** II, 236-11;

kargan — = kendine lânet etmek. */Rad., Tel., Tob., Kaz./*
II, 249-23;
— **dı** II, 249-20;
— **ur** II, 249-22;

kargaş — = birbirine lânet etmek.
II, 220-17;
— **dı** II, 220-15;
— **ur** II, 220-17;

kargat — = lânetletmek */Rad., Çağ./*. BK: kırga-, kızga-.
II, 338-17;
— **tı** II, 338-15;
— **ur** II, 338-17;

kargılaç = kırlangıç kuşu. *Bk:* **karlıgaç.**
I, 526-26, 529-6;
III, 178-15;

kargış = lânet, beddua; ilenme. *Bk:* **kargak.**
I, 274-18, 461-5;

— **ı** I, 461-6;
— **kişi** = lânetlenmiş adam. I, 461-9;

kargu = dağ tepelerine minare biçiminde yapılan yapı olup düşman geldiği zaman herkesin hazır bulunması için üzerinde ateş yakılır. *Bk:* **karguy.**
I, 426-6;

karguy = atmaca. *Bk:* **kırguy, karkuy, kırkuy.**
III, 241-17, 241-18;
çibek — = atmacaya benzer bir kuş.
III, 241-18;

karguy = dağ doruklarında düşmanı ihbar için yapılan kuleler. *Bk:* **kargu.**
III, 241-19;

karı = yaşlı, ihtiyar; yaşlı olan her hangi bir şey. */Rad., Tel., Leb., Şor., Sag., Koy., Kkg., Uyg., Çağ., Kr.; Caf., U., P. P., USp.; Müh.; İd., Hou./*
II, 30-17;
III, 128-21, 222-25, 222-26, 223-1, 421-25;
— **sın** I, 425-11;

karı = karış, ölçü, bez ölçülen arşın. */Rad., Bar., Tel., Alt., Leb., Komd., Uyg., Çağ.; İd./* BK: karış
I, 117-5;
III, 223-4, 223-5;

karı — = kocalmak, yaşlanmak, kocamak. */Rad.; Caf., U., USp.; Müh; Rab./. Krş.: İd.* — *kar* —.
III, 263-3;
— **dı** III, 263-1;
— **r** III, 263-3;
— **mas** I, 147-6;
— **sa** III, 263-5;

karık — = kardan göz kamaşmak.
II, 115-22, 116-6;
— **tı** II, 115-20, 116-2;
— **ar** II, 115-22, 116-5;

karı kurı = tay kışrağın arkasında geri kaldığı zaman bu sözlerle çağrılır. *Bk:* **kurıh kurıh, kurrıh kurrıh;** *Düzelt:* **kurı kurı.**
III, 223-11;

karıl — = karışmak, karılmak (Oğuzca). */Rad., Uyg.; Caf./* BK: katıl

	II, 134-16 ;
— dı	II, 134-12 ;
— ur	II, 134-16 ;

karıla — = yaşlı saymak ; ihtiyarlığa nispet etmek.
III, 324-9 ;
— dı III, 324-7, 329-24 ;
— r III, 324-8 ;

karıla — = boylamak, karışlamak, arşınlamak, ölçmek.
III, 324-9 ;
— dı I, 309-14 ;
III, 324-4, 329-15 ;
— r III, 324-8 ;

karıla — = karlamak, ses çıkararak kar getirmek.
III, 324-16 ;
— dı III, 324-13 ;
— r III, 324-16 ;

karımsın — = boğulur gibi olmak.
— dı II, 260-24 ;

karın = karın. *[Rad., Bü. D. : Caf., Hou. ; Müh. ; Rab. ; İd.].*
I, 32-16, 171-9, 226-22, 324-14, 403-27, 486-2, 514-12 ;
II, 201-24, 202-3, 337-1 ;
III, 244-10, 286-19, 439-8 ;
— ı II, 288-7 ;
III, 289-21 ;
— ıa II, 315-22 ;
— ıra III, 222-1 ;
— lığ = karınlı. I, 499-14, 500-10 ;
— [illegible] — = hayvan boğazlandıktan sonra, işkenbesi nişan alınarak ok atılır. Vuran adam etinden bir parça alarak götürür.
I, 403-27 ;

karınça = karınca (Oğuzca). *Bk :* **karınçak.** *[Rad., Kr.].*
I, 501-25 ;
III, 375-13 ;

karınçak = karınca (Oğuzca).
I, 501-25 ;

karındaş = kardaş. *[Rad., Alt., Tel., Şor., Leb., Küw., Kg., Kkg., Kaz., Kom., Az., Uyg. ; İd.]. Krş. : Caf. — karundaş ; Müh. — karıntaş.*
I, 407-1 ;

karınla — = karna vurmak.
— dı III, 345-27 ;

karış = karış. *Bk :* **karı.** *[Rad., Alt., Tel., Leb., Kr., Kaz., Az. ; Müh. ; Rab. ; İd., Hou.].*
I, 369-15 ;
II, 365-9 ;

karış = yünlü kumaş.
III, 28-18 ;
— ka III, 28-18 ;

karış — = karışmak ; kamaşmak ; karşılanmak ; karşı koymak. *[Rad., Uyg., Kom., Kaz. ; Caf., T. T., An. İnd.].*
II, 98-5 ;
— tı II, 97-3, 97-8, 97-13, 98-3 ;
— [illegible] I, 367-23 ;
— tılar II, 98-1 ;
— ur II, 98-5 ;
— ıp III, 11-3 ;
— mas II, 95-8 ;

karışla — = karışlamak. *[Rad., Bar., Kr., Az.].*
III, 335-26 ;
— dı III, 335-23 ;
— r III, 335-26 ;

karıt = söğme, küfür (Türkmence).
I, 356-28 ;

karıt — = kocatmak. *[Rad., Uyg.].*
II, 304-21 ;
— tı II, 304-19 ;
— ur II, 304-21 ;
— mışka II, 304-23 ;

karızan = çok kocamış kişi.
I, 448-18 ;

karkağ = çöl, suyu ve bitkisi bulunmıyan kırlar.
I, 465-9 ;

kar kur = ses anlatan bir kelime.
I, 324-14 ;

kar kur ét — = guruldamak.
— — ét-ti I, 324-14 ;

karkuy = atmaca kuşu. *Bk :* **kırkuy, karguy, kırguy.**
III, 241-17, 241-18 ;

çibek — = atmacaya benzer bir kuş.
III, 241-18 ;

karla — = karlamak. *[Rad., Alt.]*.
III, 298-22 ;
— **dı** III, 298-20, 319-1 ;
— **r** III, 298-21 ;
— **p** I, 463-11 ;

karlan — = karlanmak, kar yağmak.
III, 197-8 ;
— **dı** III, 197-6 ;
— **ur** III, 197-8 ;

karlat — = kar yağdırmak.
II, 347-26 ;
— **tı** II, 347-24 ;
— **ur** II, 347-26 ;

karlıgaç = kırlangıç. *Bk:* **kargılaç**. *[Rad., Kaz.: Caf.]. Krş.: Rad., Leb., Tel. — karlıgaş ; Rad., Sag., Alt. — karlagaş ; Rad., Çağ. — karlanguç ; İd. — karlaguç, karlavuç.*
I, 527-1 ;

karlukla — = Karluk boyundan saymak, Karluk boyuna nispet etmek.
III, 351-8 ;
— **dı** III, 351-5 ;
— **r** III, 351-8 ;

karluklan — = Karluk kılığına girmek.
II, 276-3 ;
— **dı** II, 275-29 ;
— **ur** II, 276-3 ;

karma = yağma.
I, 410-11, 433-26 ;

karmala — = yağma etmek, kapmak, yağmalamak.
III, 354-4 ;
— **dı** I, 433-26 ;
III, 354-2 ;
— **r** III, 354-4 ;

karmalaş — = yağmalamakta yarış ve yardım etmek. *Bk:* **karmaş—**.
II, 221-25 ;
— **dı** II, 221-25 ;
— **ur** II, 221-25 ;

karmaş — = yağmalamakta yarış ve yardım etmek. *Bk:* **karmalaş—**.

II, 221-23 ;
— **dı** II, 221-20 ;
— **ur** II, 221-23 ;

karnagu er = koca karınlı adam. *Bk:* **karnak**.
I, 491-12 ;

karnak er = koca karınlı adam. *Bk:* **karnagu**.
I, 473-16 ;

kars = deve veya koyun tüyünden yapılan elbise. *Krş.: Rad., Çağ. — kars = dokuma, kuşak.*
I, 348-17 ;

kars kars = el çırpmaktan çıkan ses.
I, 348-19 ;
— — **aya yap** — = el ayalarını birbirine vurarak ses çıkarmak.
— — **aya yap-tı** I, 348-19 ;

karsak = derisinden güzel kürk yapılan bir hayvan, bozkır tilkisi. *[Rad., Kg., Bar., Çağ.; Müh.]*.
I, 473-8 ;

karşa — = karışlamak, ölçmek.
III, 287-3 ;
— **dı** III, 286-28 ;
— **r** III, 287-3 ;

karşağ = elbisenin bir karış kadar olan parçası.
I, 464-19 ;
— **ı** I, 464-20 ;

karşat — = ölçtürmek, karışlatmak.
II, 337-12 ;
— **tı** II, 337-10, 365-7 ;
— **ur** II, 337-12 ;

karşı = hakan sarayı, köşk. *[Rad., Uyg., Çağ.; Caf., T. T., An. İnd.]*.
I, 423-24 ;
III, 374-7 ;
— **ka** I, 255-14 ;

karşı = karşı, zıt. *Bk:* **karşu**. *[Rad., Tob., Kaz., Kom., Kr., Az., Kar.]. Krş.: Rad., Uyg., Çağ., D. Tür.; Caf.; İd. — karşu.*
I, 423-25 ;
— **sı** I, 423-26 ;

karşı = iki bey arasındaki uyuşmazlık. *Krş.: Caf., T. T. — karşısız = kavgasız ; Rad., Tel. — karşü = düşmanca, aksilik.*

I, 424-1, 424-2;

karşu = karşı. *Bk:* **karşı.**
III, 272-2;

karşut = zıt.
I, 451-16;

kart = yara. *[Rad., Çağ., Kar.; Caf., T. T., An. İnd.]. Krş.: Müh.* — *karıt.*
I, 342-14;
— **ı** II, 234-16;
— **ın** II, 248-12, 255-5;
— **ınğ** II, 248-15;

kart er = huysuz adam. I, 342-15;

kart kurt = ses bildiren bir kelime.
I, 342-19;
— — **ét** — = çıtlamak.
— -- **ét-ti** I, 342-19;

karta — = tırmalamak; sağaltmak. *Bk:* **kartan** —.
— **dı** I, 245-13;
II, 255-8;
— **dım** I, 272-16;

kartal et = parçalanmış et.
I, 483-4;

kartal koy = aklı karalı, alaca koyun.
I, 483-6;

kartal — = azmak, yaranın başı koparılmak.
II, 234-19;
— **dı** II, 234-16;
— **ur** II, 234-18;

kartan — = sağaltmak. *Bk:* **karta** —.
II, 248-17;
— — II, 248-15;
— **dı** II, 248-12, 255-5;
— **ur** II, 248-17;

kartur — = tıkamak; kardırmak, karıştırmak (Oğuzca).
II, 190-8;
— **dı** II, 190-3, 190-6, 197-29;
— **ur** II, 190-8;

karva — = ararken bir şeye dokunmak. *Bk:* **karwa** —. *Krş.: Rad.,*

Leb., Şor., Sag., Küw. — *karba* —
— **dı** III, 290-21;

karvı = ince, yayımsı.
III, 239-10;
— **kaşlığ kişi** = yay gibi ince kaşlı adam.
III, 239-11;

karwa — = ararken bir şeye dokunmak. *Bk:* **karva** —.
III, 290-18;
— **dı** III, 290-15;
— **r** III, 290-18;

karwan — = aramak. *[Caf., U.].*
II, 250-22;
— **dı** II, 250-18;
— **ur** II, 250-22;

karwaş — = aramakta yardım etmek; karanlıkta el ile bir şey aranmak.
II, 221-6;
— **dı** II, 221-2;
— **ur** II, 221-6;

karwat — = gözü ile görmeden eliyle dokunarak aratmak.
II, 339-7;
— **tı** II, 339-2;
— **ur** II, 339-7;

karu = "........ karşı, ... doğru anlamına edat. *Bk:* **kerü.**
II, 83-22;

kas = kabuk, her ağacın babuğu; sertlik, katılık. *Bk:* **kaz, kasuk.** *[Caf.].*
I, 382-26;
— **ınğa** I, 356-21;
III, 134-14, 151-7, 369-22;

kası = hayvanlara ağaçtan yapılan ağıl.
III, 224-10, 224-11;

kasığ = ağzın içi, sağ ve sol yanları, avurt. *Krş.: Rad., Kr., Kaz.* — *kasık = gerilen ve katlanan, kasılan vücut parçası; Caf., U.* — *kasığ = kasık.*
I, 375-28;
III, 345-6;

kasıgla — = iteklemek, itmek; avurda vurmak. *Bk:* **kısıgla** —
III, 336-23;

— **dı** III, 336-20, 345-4;
— **r** III, 336-23;

kasırku = kasırga. *Krş.: İd., Hou. — kasırğa.*
I, 489-23;

kasna — = zırıncımak, çeneleri birbirine vurmak; titreşmek. *Bk:* **kıstaş —.**
III, 302-10;
— **dı** III, 302-6;
— **r** III, 302-10;
— **yu** II, 223-11;
III, 147-15;

kasnat — = titretmek. *Bk:* **kıstaş —.**
II, 350-5;
— **tı** II, 350-1;
— **ur** II, 350-4;

kasuk = ağaç kabuğu. *Bk:* **kas, kaz.**
I, 382-26;

kasuk = at derisinden yapılan tulum.
I, 382-24;
— **luğ er** = kendisinde kımız tulumu bulunan adam.
I, 497-13;

kaş = kaş, lekesiz beyaz veya kara taş. *[Rad., Bü. D.; Yaz.; Caf.; Müh.].*
I, 330-25;
III, 22-4,152-13;

kaş = herhangi bir şeyin kıyısı. *[Rad., D. Tür.].*
III, 152-25;
— **ı** III, 152-26;

kaş = göz üstündeki kaş. *[Rad., Bü. D.; Caf.; Müh.; İd., Hou.].*
I, 424-4;
III, 152-12;
— **ı** I, 524-6;
— **ın** II, 328-9;
— **lığ** = kaşlı.
III, 239-12;

kaşak = kındıra otu, halfa. *Krş.: Rad., Kkg. — kaşak = başak; Caf. — kaşak = kamış, saz.*
I, 383-1;
— **ı** II, 328-17;

kaşan — = — hayvan, at — işemek. *[Rad., Çağ.].*
II, 155-27;
— **dı** II, 155-25;
— **ur** II, 155-27;

kaşanğ = köleye söğmekte kullanılan bir kelime, "alçak" anlamındadır.
III, 370-1;

kaşga at = yüzü ak, gözlerinin çevresi kara olan at, peçeli at. *Krş: Rad., Bar., Şor., Kaz., Komd., Çağ.; Rab.; İd. — kaşka.*
I, 426-12;

kaşga koy = başı ak, başka yerleri kara olan koyun.
I, 426-10;

kaşgalak = ördekten küçük bir su kuşu. *Krş.: Rad., Alt. — kaşgala = ördek cinsinden bir kuş; Rad., Çağ. — kaşgaldag = ördek cinsinden bir kuş.*
I, 528-5;
— **ı** I, 528-10;

kaşı — = kaşımak. *[Rad., Kr., Tob., Kaz., Komd., Çağ., D. Tür.; Müh.; İd., Hou.]. Krş.: Rad., Kg. — kası —.*
III, 267-16;
— **dı** III, 267-14;
— **r** I, 438-15;
III, 267-16, 267-19;

kaşık = kaşık. *Bk:* **kaşuk.**
— **lık münğüz** = kaşık yapmak için hazırlanan boynuz.
I, 504-4;

kaşıkla — = kaşıklamak. *Bk:* **kaşukla —.**
III, 338-17;
— **dı** III, 338-15;
— **r** III, 338-17;

kaşın — = kaşınmak. *[Rad., Bü. D.].*
I, 261-26;

kaşıt — = kaşıtmak.
II, 307-28;
— **tı** II, 307-26;
— **ur** II, 307-28;
— **gan** = çok kaşıtan. I, 514-25;

kaşla — = kaş, germeç yapmak; kaşa vurmak.

III, 299-9;
— **dı** III, 299-6;
— **r** III, 299-9;

kaşuk = kaşık. *Bk:* **kaşık.** *[Rad., Çağ.; Caf.; İd., Hou.]. Krş.: Rad., Kaz., Kom., Kr.; Müh.* — *kaşık; Rad., Kg., Kar.* — *kasık.*
I, 383-2, 383-4;
III, 347-14;
— **luğ** I, 497-22;

kaşukla — = kaşıklamak. *Bk:* **kaşıkla** —.
III, 338-17;
— **dı** III, 338-15, 347-15;
— **r** III, 338-17;

kaşuklan — = kaşık sahibi olmak.
II, 268-29;
— **dı** II, 268-27, 269-7;
— **ur** II, 268-29;

kat = kat. *[Rad., Bü. D.; Caf., T. T., USp.; Müh.; İd.].*
I, 320-14;
III, 27-10;
— **ı** I, 320-14;

kat = nezd, yan.
I, 320-17;
— **ın** I, 64-14;
— **ında** I, 320-18;
III, 240-7;
— **kadrak** = yan, yamaç. I, 472-1;

kat = "mugaylan" dikeni meyvası; dikenli şeylerin meyvası; (Yemek, Kıpçak, Kay, Tatar ve Çomul dilerinde) her bir ağacın meyvası.
III, 146-24, 147-4;
— **ı** III, 146-25, 146-26;

kat — = katmak, karıştırmak; katılaşmak, sert olmak; mihnete ve sıkıntıya düşmek, yorulmak. *[Rad., Çağ., Uyg., Kaz.; Caf.; Müh.; İd., Hou.].*
II, 295-24;
— **tı** I, 432-17;
II, 295-19, 295-23;
— **ar** I, 205-6, 440-21, 467-9;
II, 295-24;

— **tı kar-dı** I, 432-16;

kata = kere, defa, gez. *[Caf., T. T., An. İnd., P. P., USp.].*
I, 321-13, 498-20;
III, 218-15;

katar — = geri döndürmek, yöneltisinden döndermek, çevirmek (Ö. Türklerce). *Bk:* **kaytar** — (Oğuzca). *Krş.: Rad., Kg., Kaz., Kr., Kom., Çağ., D. Tür., Kar.; İd.* — *kaytar* —.
II, 74-5;
— **dı** II, 74-1, 74-3;
III, 193-9;
— **ur** II, 74-5;
— **gan** = her zaman geri döndüren.
II, 74-12;

katgı = katı, sert. *Bk:* **katkı.** *[Caf., T. T., An. İnd.].*
I, 441-11;

katgur — = gülerek katılmak. *Krş: Rad., Tel., Şor., Sag., Soy., Koy., Bar., Kaç.* — *katkır* —.
II, 192-18;
— **dı** II, 192-16, 201-15;
— **ar** II, 188-11, 192-18;

katığ = katı, sert; sıkı, kuvvetli. *[Rad.; Yaz.; Caf., T. T., An. İnd.]. Krş.: Rad., Çağ.* — *katiğ; Rad., Kom., Kaz., Az; Müh.; İd., Hou.* — *katı; Rad., Kg., komd.* — *kattı; Rad., Sag., Koy., Kaç.* — *kattığ; Rad., Tel., Alt.* — *kattuğ; İd., Hou.* — *kattı.*
I, 110-11, 375-3, 472-10;
II, 338-5, 354-8;
III, 44-4, 219-16, 287-7, 373-19;
— **lığ** = soysuz; katıklı.
I, 496-23;
— **lık** = felâket.
III, 233-15;

katığlan — = çabalamak, uğraşmak. *[Caf., T. T., An. İnd., U.].*
II, 268-18;
— **dı** II, 268-16, 270-1;
— **ur** II, 268-18;
— **sa** II, 268-20;
III, 159-11;

katık = katgı, her hangi bir nesneye katılan; sirke, yoğurt gibi tutmaç yemeğine katılan nesne. *[Rad., Kr., Kaz., Tob.; İd.].*

I, 382-10, 382-12;

katıl — = karıştırılmak; erkek kadın çiftleşmek. *[Rad., Kg.; Caf., T. T., An. İnd., USp., Chuas.].*
II, 121-11;
— **dı** II, 121-5, 121-9;
— **ur** II, 121-10;
— — **karıl** — = katılmak karışmak (Oğuzlardan başka Ö. Türklarce). *Bk:* **karıl** — (Oğuzlar bu kelimeyi yalnız olarak ve her iki kelimenin birlikte kullanıldığı yerde kullanırlar).
— **dı karıl-dı** II, 134-14;
— **gan karıl-gan** = her işe her zaman katılan karışan.
I, 520-4;

katın — = sertelmek. *Krş.: Caf., T. T., An. İnd. — katun —.*
— **dınğ** I, 498-21;

katın — = katar görünmek.
II, 154-18;
— **dı** II, 154-16;
— **ur** II, 154-18;

katır = katır. *[Rad., Kr., Az., Kom., Kar.; Müh.; İd., Hou.].*
I, 364-10;
III, 302-19;
— **lığ** I, 495-16;

katırt — = döndürmek; reddetmekle emretmek.
III, 431-2;
— **tı** III, 430-26;
— **ur** III, 431-2;

katış — = katmakta yardım ve yarış etmek.
II, 89-27;
— **dı** II, 89-23;
— **ur** II, 89-26;

katkı = katı. *Bk:* **katgı**.
I, 427-16;
— **kişi** = kimseye boyun eğmiyen adam.
I, 427-16;

katkı (a?) ç = çıyana benzer bir böcek (Arguca).
I, 455-10;

katlan — = meyvalanmak (Kıpçak, Yemek ve Oğuz dillerince); dikenli ağaçlar meyvalanmak (Ö. Türklerce).

III, 197-1;
— **dı** III, 196-19;
— **ur** III, 197-1;

katlış = katlış; su kollarının kavşıtında olan su birikintisi.
I, 460-18;

katlış — = su kolları kavuşmak.
— **tı** I, 460-20;

katma yuga = yağda pişirilen ufalanmış ekmek.
I, 433-24;

katnat — = tekrar ettirmek.
II, 349-29;
— **tı** II, 349-26;
— **ur** II, 349-29;

katrun — = duraklamak, çekinmek.
II, 249-12;
— **dı** II, 249-5, 249-9;
— **ur** II, 249-12;

kattur — = büktürmek, katlatmak; kattırmak.
II, 190-2;
— **dı** II, 189-25, 189-28;
— **ur** II, 190-2;

katun = kadın, hatun, Afrasyab kızlarından olanların adı. *[Rad.; Yaz.; Caf., U., USp.; Müh.; İd., Hou.].*
I, 138-14, 376-11, 410-4, 410 6;
III, 240-5;
oglagu — = asaleti olan kadın.
I, 138-14;

katunlan — = hanımlanmak, han karısı şekline girmek.
III, 206-4;
— **dı** III, 206-1;
— **ur** III, 206-3;

katur — = katılaştırmak.
II, 74-25;
— **dı** II, 74-18, 74-23;
— **ur** II, 74-25;

katur — = sevinmek; öğünmek; gülmek.
— **gan** = çok sevinen; çok öğünen; çok gülen.
I, 516-25;

katut = katık.

II, 284-14;

— **luğ ok** = temreni ağıya bulaştırılmış ok.
II, 284-14;

katut = kak, yarma (Barøgan dilince).
II, 284-16;
— **ı** II, 284-16;

katut = pabuççu çirişı.
II, 284-18;

kavık = kepek, darı kepeği. *Bk:* **kawık.** *[Rad., Kr.; İd.].*
III, 165-3;

kavuk = mesâne, sidiklik; kavuk. *Bk:* **kawuk.** *[Rad., Kr.; İd.].*
III, 165-1;

kavut = kavut. *Bk:* **kagut.** *[Rad., Kr.; İd.].*
III, 163-2;

kavuz = şaraptaki çörçöp, tortu.
III, 164-3, 164-4;

kaw = kav. *[Rad., Bar., Kg., D. Tür.; İd., Hou.]. Krş.: Rad., Alt., Tel., Kg., Özb., Kaz. — kû; Rad., Küw. — koğ; Rad., Taran. — ko; Caf., U. — kawagu.*
III, 155-10;

kawçı — = saldırmak, üstüne düşmek. *Bk:* **kafçıt** —.
III, 276-24;
— **dı** III, 276-19;
— **r** III, 276-23;

kawdın — = acınmak, şefkat göstermek, fenalıktan kurtulması yollarını aramak. *Bk:* **kawdun** —.
II, 249-4;
— **ur** II, 249-4;

kawdun — = acınmak, şefkat göstermek, fenalıktan kurtulması yollarını aramak. *Bk:* **kawdın** —.
— **dı** II, 249-1;

kawık = kepek, darı kepeği; kavuz. *Bk:* **kavık.**
I, 221-4, 383-13;
III, 165-3;

kaw kuw = dikişin büzülmesi, çekilmesi; elbisenin dikilirken kırışıp büzülmesi.
III, 129-12, 155-12;

— — **bol** — = dikilirken büzülmek, çekilmek, kötü dikilmekten kırışmak.
— — **bol-dı** III, 129-12, 155-12;

kawra — = sıkmak, kavramak. *Bk:* **kawur** —. *[Rad., Kr.].*
II, 82-22;
— **dı** II, 82-18;
— **r** II, 82-22;

kawrul — = kavrulmak. *Bk:* **kagrul** —, **kagur** —, **kugur** —, **kuwur** —.
II, 235-14;
— **dı** II, 235-10;
— **ur** II, 235-13;

kawruş — = kavurmakta yardım etmek. *Bk:* **kagruş** —.
II, 220-1;
— **dı** II, 219-21;
— **ur** II, 219-25;

kawşı = ince, çatık. *Krş.: Rad., Uyg.; Caf., USp., U. —kawşur — = birleştirmek, kavuşturmak.*
I, 424-4;

kawşut = iki hanın, ülkelerinin baysallığı için, buluşarak barışmaları.
I, 451-20;
II, 102-29;

kawuk = sidiklik, mesâne; kavuk. *Bk:* **kavuk.**
I, 383-12;
III, 165-1;

kawur — = kavramak, sıkmak. *Bk: Düzelt:* **kawra** —. *Krş.: Caf., U.; İd. — kawza —.*
II, 82-22;
— **dı** II, 82-18;
— **ar** II 82-22;
— **gan** I, 318-11;

kawurmaç = kavrulmuş buğday. *Bk:* **kogurmaç.**
I, 493-17;

kawuş — = kavuşmak, yaklaşmak. *[Rad., Uyg.]. Krş.: Caf., USp., P. P., T. T., An. İnd., U. — kawış —.*
II, 103-5;
— **dı** II, 102-23, 102-27;
— **tum** III, 188-20;
— **ur** II, 103-3, 103-5;

III, 153-5;
— **mas** II, 103-3;
III, 153-5;

kay — = meyletmek, kaymak; caymak; acımak, kayırmak, tınmak, iltifat etmek. *Bk:* **kış** —. *[Rad., Alt., Tel., Sag., Koy., Komd., Az.; İd.].*
III, 182-22, 246-3;
— **dı** III, 182-18, 245-3, 246-1;
— **ar** III, 182-21, 246-1;
— **mış** I, 403-22;
III, 245-7;
— **maduk** I, 403-21;
III, 245-7;
— **madıng** III, 245-16;
— **mangız** II,45-26;

kaya = kaya. *[Rad., Bü. D.; İd., Hou.].*
I, 73-9;
III, 7-2, 19-23, 20-4, 170-4;

yalım — = sarp dağın eteği.
III, 19-23, 20-4;
— **kör** — = uzaktan görmek. *Bk:* **kıya kör** —. *Krş.: Rad., Tel., Soy. — kaya = geri, arka; Rad., Tel., Soy. — kaya kör — = arkaya, geriye bakmak.*
— **kör-üp** III, 219-7;

kayaçuk = güzel kokulu bir dağ otu ("Safran„ denen bitki olmak ihtimali vardır).
III, 177-8;

kayak = kaymak — yenecek —. *Bk:* **kıyak.** *Krş.: Rad., Sag., Koy., Kaç., Soy. — kayak = yağ.*
III, 167-5, 167-8;

kayda = nerede. *Bk:* **kanda, kayuda, xanda.** *[Rad., Bü. D.; İd.].*
I, 52-11, 419-1;
III, 173-5;

kaygık = kayık. *Bk:* **kayguk.** *Krş.: Rad., Kg., Kr., Kaz., — kayık = kayık; Rad., Alt., Tob. — kayık = kayık küreği.*
III, 175-16;
— **ın** I, 100-18;

kayguk = kayık. *Bk:* **kaygık.**
I, 186-13;

kaygur — = kayırmak, kaygılanmak ("dh„ harfini "y„ yapanlarca). *Bk:* **kadhgur** —. *[Rad., Çağ., D. Tür., Taran.]. Krş.: Rad., Kaz., Kg., Kom., Kar. — kaygır —; Caf., Man. — kadgur —.*
III, 194-1;
— **dı** III, 193-26;
— **ar** II, 193-16;
III, 194-1;

kayığ yèr = yoldan sapa olan yer.
III, 166-6;

kayın = kardaş, hısım ve akraba (Oğuzlar ve uyanlarca). *Bk:* **kadhın.** *[Rad., Tel.; Müh.].*
I, 32-10;

kayın — = kaynamak. *Bk:* **kayna—.**
— **dı** III, 191-2;

kayıng = kayın ağacı (Oğuzlar ve uyanlarca). *Bk:* **kadhıng.** *[Rad., Kaz., Tob.].*
I, 32-8;

kayır = kum (Oğuzlarca); kaba topraklı yer (Ö. Türklerce), *[Rad., Soy.; İd.].*
I, 158-27;
III, 165-19, 165-20;
— **nı** I, 166-8;
— **lığ** = düz ve kaba topraklı.
III, 178-3;

kayış — = birbirine acımak, birbirini kayırmak. *Bk:* **kay** —, **kış** —.
III, 188-15;
— **dı** III, 188-12;
— **tım** III, 188-21;
— **ur** III, 188-15;

kayna — = kaynamak; karşı gelmek, kabulden çekinmek, sözünü reddetmek. *Bk:* **kayın** —. *[Rad., Bü. D.; Müh.; İd.]. Krş.: Caf. —kayına—.*
III, 191-4, 302-5;
— **dı** III, 191-2, 280-17, 302-2;
— **r** I, 166-12, 248-28, 390-18;
III, 191-4, 191-6, 302-5;
— **p** I, 441-10;
— **yu** I, 225-27;

kaynat — = kaynatmak.
II, 357-20;
— **tı** II, 357-18;
— **ur** II, 357-20;

kayrış — = bükmekte yarış etmek.
III, 195-1;
— **dı** III, 194-24;
— **ur** III, 195-1;

kaytar — = yöneltisinde döndermek, çevirmek (Oğuzca). *Bk:* **katar**—.
III, 193-8;
— **dı** III, 193-5;
— **ur** III, 193-7;
— **gan** = daima geri döndüren, kaçıran.
I, 516-3, 517-16;

kaytart — = saldırtmak.
— **sun** III, 429-5;

kaytış — = birbiri ardına gitmek.
III, 195-13;
— **dı** III, 195-11;
— **ur** III, 195-13;

kaytur — = kayırttırmak, yardım ettirmek.
III, 193-4;
— **dı** III, 193-1;
— **ur** III, 193-4;

kayu = hangi, hani, nice (Ö. Türklerce). *Bk:* **kanu** (Arguca), **xayu** (Oğuzca). *[Rad., Uyg., Çağ.; Caf., USp., T. T.]. Krş.: Müh.* — *kay.*
I, 31-14;
III, 218-17, 237-2, 367-10 [*];
— **da** = nerede. *Bk:* **kayda, kanda.**
I, 99-26, 419-2;
III, 173-7;

kayuklan — = kaymaklanmak. *Bk:* **kayak, kıyak.**
III, 198-1;
— **dı** III, 197-25, 198-9;
— **ur** III, 198-1;

[*] Buradaki «kayu» kelimesi için «koyu» kelimesine bakınız. B. A.

kaz = kaz. *[Rad., Bü. D.; Caf., USp., T. T.; Müh.; İd.].*
I, 104-1, 256-25, 487-9;
II, 177-11;
III, 128-31, 130-15, 149-5, 358-7, 384-7;
— **ığ** II, 359-10;
III, 332-10;
— **ga** I, 254-21;
— **ka** II, 181-6;
— **layu** I, 100-6;

kaz = her ağacın kabuğu. *Bk:* **kas, kasuk.**
III, 151-6;

kaz — = kazmak, at haşarılanarak ve çamışlanarak ayagıyla yeri kazmak; kazılmak. *[Rad., Taran., Az., Kr., Kg., Çağ., Kar.; Caf., T. T., An. İnd.; Müh.; İd.]. Krş.: Rad.* — *kas* —, *kazı* —.
II, 10-8;
— **dı** II, 10-4, 10-6;
— **ar** II, 10-8;
— **mış** II, 59-9;

kazgan = sel sularının yardığı yer.
I, 18-9;
— **yér** = içerisinde yarlar, bataklıklar, çatlaklıklar bulunan yer.
I, 439-2, 439-7;

kazanğku = karma karışık, dolaşık — ip —.
III, 388-9;

kazgan — = kazanmak. *[Rad., Komd., Kaz., Çağ.; Yaz.; Caf., P. P., T. T., An. İnd.]. Krş.: Rad., Kr., Az.; Müh.* — *kazan* —.
II, 249-26;
— — II, 250-4;
— **dı** II, 249-24;
— **ur** II, 249-26;

kazganç = kazanç. *[Rad., Çağ.; Caf., T. T., An. İnd., U.; Müh.].*
III, 386-16;

kazı = etlilikten insan karnındaki girinti ve çıkıntılar; at karnı içinden çıkan yağ. *[Rad., Alt., Şor., Leb., Sag., Kg., Kkg., Kaz.].*
III, 223-22;
— **sı** III, 223-25;

kazı — = kazmak ve eşmek, deşmek; kazımak.
III, 264-5;

— **dı** III, 264-2;
— **r** III, 264-5;

kazıl — = kazılmak.
II, 135-2;
— **dı** II, 135-1;
— **ur** II, 135-2;

kazın = kayın, dünür, hısım (Kıpçakça). *Bk:* **kadlın,** (Arguca) **kayın.**
I, 403-18;

kazın — = kazılmak; kazmayı iş edinmek; kazar görünmek.
II, 155-15;
— **dı** II, 155-12;
— **ur** II, 155-15;
— **dı toprak** = kazılmış toprak.
I, 449-17;

kazış — = kazmakta yardım ve yarış etmek.
II, 100-13;
— **dı** II, 100-10;
— **ur** II, 100-13;

kazlın — = kazılmak, çukurlar yapılmak.
II, 251-17;
— **dı** II, 251-15;
— **ur** II, 251-17;

kaznğuk = kazık. *Bk:* **kazunğuk.**
III, 383-1, 383-2;

temür — = kutup yıldızı, demir kazık.
III, 383-2;

kaztur — = kazdırmak.
II, 190-23;
— **dı** II, 190-20;
— **ur** II, 190-22;

kazuk = kazılmış. *Krş.: Rad., Uyg., Çağ.; Caf.* — *kazuk* = *kazık.*
— **arık** = kazılmış ark.
I, 382-22;

temür —: kutup yıldızı, demir kazık.
III, 40-13;

kazunğuk = kazık. *Bk:* **kaznğuk.**
III, 383-1, 383-2;

temür — = kutup yıldızı, demir kazık.
III, 383-2;

kebeli [*] = ışık etrafında geceleri uçan kelebek, pervane, evelek. *Krş.: Rad., Kaz.; Rab.* — *kübelek; Rad., Komd.* — *köbelek; Rad., Alt., Tel., Leb.* — *köbölök.*
I, 448-15;

kebez = pamuk. *[Caf., USp.]. Krş.: Caf.* — *kebes; İd.* — *kebes* = *başa giyilen şeyler; Hou.* — *kebes* = *yüksek kalpak.*
I, 293-18, 303-23, 510-4;
— **liğ** = pamuklu, pamuk sahibi.
I, 507-6;
— **lik** = pamukluk, pamuk biten yer.
I, 507-5;

kebit = dükkân, mağaza; içki içilen yer, meyhane. *Bk:* **kepit.** *[Rad., Uyg., Kar., Kom.]. Krş.: Rad., Kaz., Tob.* — *kibit.*
I, 357-9;

kéç = geç -vakit-. *[Caf., P. P.]. Krş.: Rad., Kaz.; Caf.* — *kiç.*
I, 294-1;
III, 121-8;

keç — = geçmek, ölmek. *[Rad., Uyg., Çağ., D. Tür., Taran., Alt., Tel., Leb.; Caf.; Müh.; İd., Hou.]. Krş.: Rad., Kaz.; Caf., U.* — *kiç* —.
II, 5-12;
— — III, 121-24;
— **ti** I, 80-21;
II, 5-8, 5-9, 5-11, 87-8, 164-3, 164-4, 225-21;
III, 5-2;
— **tim** I, 451-9;
III, 9-4;
— **tinğ** I, 94-3;
— **er** I, 44-18;
II, 5-12;
III, 85-2, 288-14;
— **e** I, 82-14;
— **elim** II, 6-1;
— **miş** I, 245-14;
— **üp** I, 245-15;
— **me** III, 33-3;
— **medinğ** I, 79-21;

---

[*] Bu kelime gerek yazma gerek basma nushalarda « كَبَالِى » imlâsındadır. Halbuki yukarıki karşılaştırmalarda görüldüğü üzere kelimenin ilk harfi ötredir. Düşünüle. B. A.

kèç — = gecikmek. *Krş.* : *İd.* — *kiç* —.
III, 180-7 ;
— **ti** III, 180-6 ;
— **timiz** III, 183-9 ;
— **er** III, 180-7 ;

keçe = keçe (Oğuzca). /*Rad.*, *Çağ.* ; *İd.*, *Hou.*/. *Krş.* : *Müh.* — *keçeçi* ; *Rad.*, *Az.* — *kiçe* ; *Rad.*, *Kaz.* — *kiyiz*, *kiz*.
III, 219-9 ;

keçe = karpuz ve hıyara benzer şeylerin taşındığı sele ve sepet.
III, 220-3 ;

kéçe = gece. *Krş.* : *Rad.*, *Taran.*, *D. Tür.* — *keçe* = *akşam* ; *Rad.*, *Alt.*, *Tel.* — *keçe* = *dün* ; *Rad.*, *Kar.* — *keçe* = *gece* ; *Rad.*, *Kaz.* — *kiçe* = *dün* ; *Caf.* ; *İd.*, *Hou.* — *keçe* ; *Caf.*, *Man.* — *kiçe* = *gece*.
III, 219-11, 219-14 ;

keçi = keçi (Oğuzca). *Bk* : **eçkü.** /*Rad.*, *Kr.*, *Çağ.*/.
III, 219-10 ;

keçik = köprü, geçit. *Bk* : **keçiş.** /*Rad.*, *Taran.*, *Uyg.* ; *Caf.*/.
I, 390-17 ;
— **siz** I, 390-18 ;
III, 191-6 ;

keçil — = geçilmek.
II, 136-4 ;
— **di** II, 136-2 ;
— **ür** II, 136-4 ;

kéçil — = geciktirilmek.
III, 195-21 ;
— **di** III, 195-19 ;
— **ür** III, 195-20 ;

keçiş = geçit ; ırmağın, derenin geçidi. *Bk* : **keçik.**
I, 369-23 ;
— **ni** I, 369-24 ;

keçiş — = geçmekte yardım ve yarış etmek.
II, 93-4 ;
— **ti** II, 93-1 ;
— **ür** II, 93-3 ;

keçit — = geçirtmek.
II, 300-16 ;
— **ti** II, 300-14 ;
— **ür** II, 300-16 ;

kéçit — = geciktirmek.
II, 300-27 ;
— **ti** II, 300-25 ;
— **ür** II, 300-26 ;

keçrümsin — = geçer görünmek.
— **di** II, 261-11 ;

keçrüş — = birbirini geçmek, geçirmekte yardım etmek.
II, 222-20 ;
— **di** II, 222-15, 225-24 ;
— **ür** II, 222-20 ;
— **sek** II, 257-5 ;

keçse — = geçmek istemek.
— **di** I, 155-18 ;

keçset — = geçmek umudunda bulundurmak.
II, 336-8 ;
— **ti** II, 336-5 ;
— **ür** II, 336-8 ;

keçtür — = geçirtmek.
II, 194-21 ;
— **di** II, 194-19 ;
— **ür** II, 194-21 ;

keçün — = geçer görünmek.
II, 156-12 ;
— **di** II, 156-10 ;
— **ür** II, 156-12 ;

keçür — = evirip çevirmek, başarmak ; bağışlamak.
— **düm** I, 47-15 ;
— **gen** = her zaman başaran.
II, 521-20, 522-6 ;
— **gen** = çok bağışlıyan.
I, 521-17 ;

kéçür — = geciktirmek.
III, 187-23 ;
— **di** III, 187-21 ;
— **ür** III, 187-23 ;

keçürse — = geçirmek istemek.

— **dim** III, 247-22 ;

keçürt — = geçirtmek.
III, 432-2 ;
— **ti** III, 431-26 ;
— **ür** III, 432-1 ;

ked = bir şeyi anlatmakta obartma ve pekitme istenirse kullanılan edat. *Bk :* **kedh, key.** *[Rad., Uyg. ; Caf., U., USp.].*
I, 321-24 ;

kedkir — = hayvan camışlık etmek, üstüne yük vurdurmaz olmak. *Krş.: Caf., T. T., An. İnd. — kedkir — = sendelemek, bir şey üzerine düşmek ; Caf., U. — kedgir —.*
II, 196-14 ;
— **di** II, 196-12 ;
— **er** II, 196-14 ;

kedrim et = derisi yüzülmüş et.
I, 485-16 ;

kedük = tulganın altına giyilen tüyden yapılmış takke.
I, 390-26 ;

kedük = yağmurluk. *Bk :* **kedhük.**
— **lük kidhiz** = yağmurluk yapmak için ayrılmış, hazırlanmış keçe.
I, 508-22 ;
— **lüğ** = yağmurluk sahibi.
I, 509-1 ;

kedh = obartma, pekitme bildiren bir edat. *Bk.* **ked, key.** *[Rad., Uyg.].*
I, 322-3, 322-4 ;

kedh — = giymek. *Bk :* **ket —.** *[Rad.; Yaz. Caf., T. T., An. İnd., U.]. Krş.: Caf., Man., U. — ketil — ; Rad., Uyg., Soy. ; Caf., U. — ket — ; Rad., Taran., Çağ., D. Tür. ; Caf. ; İd. — Key — ; Rad., Kaz., Alt., Tel., Leb., Küw., Kg., Kkg., Şor., Komd. — Kiy —.*
II, 296-3 ;
III, 441-6 ;
— **ti** I, 12-5 ;
II, 296-2 ;
III, 441-3 ;
— **er** I, 394-19, 394-20 ;
II, 296-3 ;
III, 20-17, 441-5 ;
— **iben** III, 156-13 ;

— **gü** = giyilecek nesne. *[Caf., T. T.]. Krş. : Rad., Uyg. — ketgü ; İd. — keyesi.*
I, 430-13 ;

kedhil — = giyilmek. *[Caf., T. T., Man., USp.].*
II, 136-12 ;
— **di** II, 136-10 ;
— **ür** II, 136-12 ;

kedhindi ton = çok giyilen elbise.
I, 449-7 ;

kedhir — = hayvan derisi yüzmek, bir hayvanı kakaç -pastırma- yapmak.
II, 76-25 ;
— **di** II, 76-23 ;
— **er** II, 76-25 ;

kedhle — = çabalamak.
III, 300-1 ;
— **di** III, 299-25 ;
— **r** III, 300-1 ;

kedhril — = et soyulup kurutulmak, kakaç -pastırma- yapılmak.
II, 237-6 ;
— **di** II, 237-4 ;
— **ür** II, 237-6 ;

kedhriş — = et soyup kurutmakta yardım etmek.
II, 222-28 ;
— **di** II, 222-25 ;
— **ür** II, 222-27 ;

kedhrül — [*] = giyilmek.
II, 237-3 ;
— **di** II, 237-1 ;
— **ür** II, 237-3 ;

kedhrüş — = birbirine giydirmek.
II, 222-24 ;
— **di** II, 222-21 ;
— **ür** II, 222-24 ;

---

[*] Bu kelimenin anlamında yazma nusha ile basma nusha arasında bir ayrılık vardır ; basma nushada « لَبِسَ الثوب » şeklinde olan parça yazma nushada « لُبِّسَ الثوب » imlâsındadır. Buna göre anlam « giysi giydirildi » demek olur : bu daha doğru olsa gerektir. B. A.

kedhük = kepenek, yağmurluk; elbise, giyecek. *Bk:* **kedük.**
I, 390-25;
III, 38-21;
— **lüğ** III, 256-4;

kedhür — = giydirmek.
II, 76-22;
— **di** II, 76-19, 161-10;
— **ür** II, 76-21, 161-11;

kedhürse — = giydirmek istemek.
III, 332-27;
— **di** III, 332-24;
— **r** III, 332-26;

kedhüt = çamaşır, giyecek; gelin ve güveyin hısımlarına armağan olarak giydirdikleri elbise.
I, 12-4, 357-12, 357-16;

kefenğ = zahire armağanı. *Bk:* **kefşenğ.**
III, 385-23;

kefgek = peltek, kekeme kimse.
II, 289-26;

kefre — = gevşemek. *Bk:* **küfre —.**
— **di** I, 103-1;

kefşenğ = harman temizlendikten sonra gelen kimseye verilen zahire armağanı. *Bk:* **kefenğ.**
III, 385-23;

kegir — = geğirmek. *[Rad., Taran., Komd., Çağ., D. Tür., Özb., Kg.]. Krş.: Rad., Kaz. — kikir —; Müh. — kekir —.*
II, 84-12;
— **di** II, 84-11;
— **er** II, 84-12;

kek = kin, hınç, öç; sıkıntı, zahmet, mihnet. *Bk:* **kekmek, kekmen.** *[Rad., Uyg., Kar., Kg., Kom.; Caf., U., Man.].*
I, 44-1, 479-25;
II, 283-14, 283-16;
— **in** I, 230-4;
— **liğ** II, 283-14;

kekmen = başından geçen sıkıntı ve zahmetlerle pişmiş, pekleşmiş adam. *Bk:* **kek, kekmek.**
I, 480-3;

kekmek er = tecrübeli adam. *Bk:* **kek, kekmen.**
I, 479-22;

keklik = keklik. *[Rad., Taran., Uyg., D. Tür., Kr.; İd.]. Krş.: Caf. — kek elik; Rad., Kaz. — kürtlük; Rad., Kg. — kur: keklik ve benzeri yaban kuşları; Rad., Türkm., Küw. — kürte.*
I, 479-21;

kekre = develerin yediği acı bir ot. *[Rad.; Caf.].*
I, 422-17;

kekteş — = hınçlaşmak, kin bağlaşmak. *Krş.: Rad., Kg. — kektes —; Caf., Man. — kekreş —.*
II, 222-5;
— **di** II, 222-2;
— **ür** II, 222-4;

kekük = seksek kuşu; kemiği büyü ve tılısım için kullanılır.
II, 287-13;

keküş = şişlik için sürülen bir ilâç, aksırgan otu; "Saponaria„ veya "Veratrum album„.
I, 407-22;

kel — = gelmek. *[Rad., Bü. D.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., U., USp.; Müh.; İd., Hou.].*
I, 26-12;
II, 25-29, 38-10, 63-22;
— — I, 35-13, 319-9, 319-28, 323-1, 350-4, 441-24, 468-22;
II, 35-19, 43-13, 91-10;
III, 207-16, 211-7, 212-12, 357-23;
— **di** I, 20-5, 24-7, 26-12, 36-12, 77-24, 97-21, 126-11, 132-14, 136-14, 219-23, 226-1, 387-28, 391-16, 442-1, 445-11, 462-14;
II, 25-27, 35-18, 38-10, 41-21, 59-20, 60-16, 62-13, 63-22, 65-9, 223-9;
III, 26-21, 31-6, 35-17, 65-13, 121-9, 131-14, 145-20, 147-13, 171-9, 208-22, 213-6, 216-12, 230-10, 232-10;
— **dim** I, 37-14, 76-3, 87-11, 125-6, 130-17, 334-2, 339-6, 409-14;
III, 170-15, 224-5;
— **düm** (Arguca) III, 140-5;
— **dimiz** I, 325-20, 328-2;
— **dinğ** I, 53-15, 403-10;
II, 46-15;
III, 214-12;
— **diler** I, 417-2;
— **dük** II, 61-20, 62-13, 63-10;
— **dügi** II, 42-20;

— dügüm I, 36-21 ;
— deci = gelici, gelen. I, 24-8 ;
— egen = gelen. I, 24-14 ;
— esi II, 69-2 ;
— gey II, 66-15 ;
— gil III, 131-23 ;
— gelimet I, 144-10, 325-11 ;
— gü II, 68-28 ;
— gülük I, 25-4 ;
— güsüz I, 119-7 ;
— güçi II, 54-20 ;
— iben II, 204-16 ;
— ig I, 26-17 ;
— igi I, 26-16, 26-20 ;
II, 41-15, 52-18, 52-19, 58-17, 58-18, 172-4 ;
III, 160-19 ;
— igli I, 25-10 ;
II, 58-2 ;
— igsek I, 24-21 ;
II, 55-19 ;
— ip I, 125-12, 463-9 ;
II, 103-27, 312-4 ;
III, 69-1, 183-8, 194-15 ;
— ir I, 26-12, 92-24, 165-3, 212-2, 315-19 ;
II, 25-29, 35-19, 38-10 ;
III, 154-14 ;
— ir mü I, 129-12 ;
— ir mü sen I, 88-18 ;
— iren II, 65-7 ;
— ür I, 108-3 ;
III, 40-2 ;
— miş II, 59-15, 60-4, 60-14, 60-15, 62-25 ;
— se I, 82-13, 88-1, 92-23, 93-4, 129-4, 442-5 ;
II, 193-3, 209-20, 316-10 ;
III, 233-15, 272-2 ;
— sün II, 64-18 ;
— me II, 91-10 ;
— medi II, 63-7, 63-16 ;
— medim II, 62-16 ;
— medük II, 62-20, 63-14 ;
— medügi II, 42-20 ;
— mes II, 26-2 ;

— mesün II, 64-19 ;
— megi = gelmeyi, gelmeği. III, 62-14, 74-9, 89-13 ;
— megince III, 33-2 ;

keldür — = getirmek. *Bk:* **keltür—** (Oğuzca). *[Rad., Uyg. ; Müh.]. Krş. : Rad., Sag., Koy., Kaç., Alt., Tel., Leb., Küw. — keldir — ; Rad., Taran., D. Tür., Çağ. ; İd., Hou. — keltür — ; Rad., Kg., Kom., Kar. — keltir — ; Caf., P. P., USp., Man., U. ; Rad. ; Yaz. — kelür —.*
II, 195-20 ;
— — I, 71-18, 93-5, 94-22, 340-15 ;
III, 144-24 ;
— di I, 20-6 ;
II, 195-18 ;
— ür I, 97-15 ;
II, 195-20 ;
— miş-çe I, 251-9 ;

keleçü = söz (Oğuzca). *[Garipnâme, S : 159 ; Feleknâme - Topkapı nushası, S : 329].*
I, 445-9 ;

kelegü = tarla sıçanı soyundan bir hayvancık, geleni. *Krş. : Müh.— kelenğü.*
I, 448-9 ;

kelep = Türk yaylalarında biten bir ot ; davarı çabuk semirtir.
I, 353-26 ;

keleplen — = bir yer "kelep„ otuna sahip olmak.
— di II, 269-1 ;

keler = keler, kertenkele'lerin genel adı. *[Rad., Taran., Çağ.].*
I, 364-27 ;

kelgin = büyük ırmakların veya denizlerin taşar gibi kabarması, med.
I, 443-25 ;

kelgir — = gele yazmak, gelmek istemek. *Krş. : Rad., Kar. — kelgir — = getirmek.*
II, 196-27 ;
— di II, 196-25 ;
— er II, 196-27 ;

keligse — = gelmek istemek. *Bk:* **kelse —.**
III, 285-22, 335-5 ;
— di III, 335-3 ;

— **dim** III, 285-19;
— **r** III, 335-5;
— **r men** III, 285-22;

kelimsin — = gelir görünmek. *Krş.: Rad., Kg. — kelgensi —.*
II, 259-9;
— **di** II, 259-7;
— **ür** II, 259-9;

kelin = gelin. *[Rad., Taran., Kr., Alt., Tel., Küw., Uyg., Çağ., D. Tür., Özb.; Yaz.; Caf.; Müh.; İd., Hou.]. Krş.: Rad., Kaz., Başk. — kilin.*
I, 404-26;
III, 12-1;
— **de** III, 242-21;

keliş = geliş. *[Rad., Tel., Uyg.].*
I, 370-15;
— **barış** = geliş gidiş.
I, 370-15;
— **lig barış-lığ ew** = konuk odası.
I, 370-17;

keliş — = gelişmek.
II, 110-19;
— **ür** II, 110-19;

keliş—barış — = birbirine gelip gitmek.
— **di barış-dı** II, 110-16;

kelnğiz = sel.
— **leyü** I, 343-24;

kelse — = gelmek istemek, gelsemek. *Bk:* **keligse** —.
III, 285-22;
— **dim** III, 285-21;
— **r men** III, 285-22;

keltür — = getirtmek (Oğuzca). *Bk:* **keldür** —.
II, 195-20;
— **di** II, 195-18;
— **ür** II, 195-20;

kem = hastalık. *[Rad., Tel., Leb., Çağ., Az., Kg.; Caf., U., USp., P. P.].*
I, 338-19;
II, 363-20;

kemdük söngük = sıyrılmış, eti yenmiş kemik.
I, 480-5;

kemek = pamuktan yapılmış çubuklu ve nakışlı bir dokuma; bundan bürgü yapılır, Kıpçaklar yağmurluk yaparlar.
I, 392-3;

kemi = gemi (Oğuzca ve Kıpçakça). *Bk:* **kimi** (Ö. Türklerce). *[Rad., Çağ.; Caf., P. P.; Müh.; İd.]. Krş.: Rad., Alt., Tel., Küw., Taran., Komd., D. Tür., Çağ., Sag., Koy., Kaç., Kg., Kkg. — keme; Rad., Kaz. — kime = kayık.*
III, 235-3;
— **ni** I, 179-1;

kem(i)ş — = saldırmak, çıkarmak, atmak, sürmek; bir şeyi çıkarıp atmak. *[Rad., Uyg., Kom., Kr., Kar.; Caf., P. P., U., T. T., An. İnd., Man.; Müh.; Rab.].*
II, 112-4;
— — II, 112-6;
— **di** II, 112-2, 115-4;
— **ür** II, 112-4;
— **ip** I, 309-15, 472-12;
— **elim** I, 441-8;

kemle — = kötülemek, hasta olmak. *Bk:* **kemlen** —.
III, 301-10;
— **di** III, 301-7;
— **r** III, 301-9;

kemlen — = hastalanmak. *Bk:* **kemle** —.
II, 253-25;
— **di** I, 338-19;
II, 253-22;
— **ür** II, 253-25;

kemlet — = sıkıntı veya zarar vermek, kötületmek; hasta etmek.
II, 349-2;
— **ti** II, 348-28, 363-16;
— **ür** II, 349-2;

kemrüş — = kemirişmek, kemirmekte yarış etmek.
II, 224-4;
— **di** II, 224-1;
— **ür** II, 224-4;

kemür — = kemirmek. *[İd.]. Krş.: Rad., Alt., Tel., Leb., Komd., Çag., Kg. — kemir —.*
II, 86-1;

— **di** II, 85-21;
— **ür** II, 85-22;

ken = doğu ülkelerinde her şehre verilen bir addır. *Bk:* **kend.**
I, 339-27;

kenç = genç, çocuk; her hayvanın küçüğü. *[Caf., U.].*
I, 169-18, 278-21;
III, 181-21, 438-3;
— **in** II, 307-23;
III, 270-20;
— **ke** II, 304-8;

kençeklen — = Kençek kılığına girmek, kençekleşmek.
II, 277-22;
— **di** II, 277-19;
— **ür** II, 277-22;

kenç liyü = Hanların düğünlerinde veya bayramlarda yağma edilmek üzere yapılan sofra.
III, 438-5;

kend = şehir; kale. *Bk:* **ken, kent.** *Krş.: Rad., Az., Komd., Uyg., D. Tür., Özb., Kg.; Caf., U.; Müh.; İd.; Rab. — kent.*
I, 178-26, 236-13, 248-21, 302-22, 339-28, 343-16, 344-11;
III, 150-17;
— **de** I, 22-12;
— **ler** I, 343-25;

kendü = kendi, zat, nefs, kendisi. *[Rad., Uyg.: Caf., Usp., Man.: İd.]. Krş.: Rad.; Yaz.; Caf., P. P., T. T. — kentü; Rad., komd. — kendi.*
I, 127-8, 419-21;
III, 29-4;

kendük = küp gibi topraktan yapılan büyükçe bir kap (Kençekçe); küp.
I, 480-13;
— **ke** II, 129-18;

kenğe — = danışmak, görüşmek; tedbir etmek. *[Rad., Uyg.]. Krş.: Müh. — keneşet —.*
III, 396-18;
— **di** III, 396-15;
— **r** III, 396-17;

kenges = sığ, az, kolay, hafif.
III, 364-21;

kenğeş = işlerde danışma, görüşme, düşünme, tedbir. *[Rad., Taran., Komd., Bar., Uyg., Çağ., D. Tür.]. Krş.: Rad., Kaz. — kinğeş; İd. — kenkeş, kenkeç.*
III, 365-3;
— **liğ** = danışıklı, tedbirli.
I, 232-3;
III, 358-15;
— **siz** = danışıksız, tedbirsiz.
I, 232-4;

kenğeş — = karşılıklı danışmak, tedbir etmek. *[Rad., Komd., Uyg., Çağ., D. Tür.]. Krş.: İd — keneş —; Rad., Kaz. — kinğeş —.*
III, 394-22;
— **di** III, 393-13, 394-19;
— **ür** III, 394-22;

kenğirsi — = dibi yanmak, dibi yanarak koku yükselmek.
III, 409-13;
— **di** III, 409-10;
— **r** III, 409-13;

kéngüt — = genişletmek. *Krş.: Rad., Uyg. — kengü — = genişlemek.*
II, 326-16;
— **ti** II, 326-14;
— **ür** II, 326-16;

kenpe = bir ot adı (Kençekçe).
I, 416-4;

kent = şehir. *Bk:* **ken, kend.**
III, 34-27;

kenzi = kırmızı, sarı, yeşil gibi bir takım renkleri bulunan bir Çin dokuması.
I, 422-27;

kepek = unda ve başda bulunan kepek. *[Rad., Taran., Çağ.]. Krş.: Rad., Kg., Kom., Kr.; Müh.; İd. — Kebek.*
I, 390-12, 390-14;
II, 310-24;
III, 93-8, 101-3;
— **lik** = kepek konan yer.
I, 508-13, 510-26;
— **liğ** = kepeği olan.
I, 508-14;

— **yincü** = küçük inci.
I, 390-12;

kepi — = bazı yerleri kurumak. *Krş.: Rad., Kg., D. Tür.* — *kep* — = *kurumak; Rad., Kaz., Tob.* — *kip* — = *kurumak.*
III, 257-10;
— **di** III, 257-6;
— **r** III, 257-9;

kepit = dükkân, mağaza; meyhane. *Bk: Düzelt:* **kebit**
I, 357-9;

kepit — = kurutmak.
II, 298-24;
— **ti** II, 298-21;
— **ür** II, 298-23;

ker — = germek, çekip uzatmak; kapatmak; (Karlukça) ürümek, havlamak. *[Rad., Taran, Kaz., Komd., Alt., Kr., Tel., Bar., Uyg., Çağ., D. Tür.; Caf., Usp.; İd.].*
II, 8-10;
— **di** II, 8-2, 8-4, 8-8;
— **er** II, 8-10;
— **ip** III, 39-13;

keregü = çadır; kışlık ev. *Krş.: Rad., Tel., Alt., Çağ., Özb., Kg.* — *kerege = çadır iskeleti; Caf., T. T., An. İnd.; Yaz.* — *kerekü.*
I, 404-12, 447-23, 448-1;

keregülen — = çadırlanmak, çadır edinmek, çadıra girmek.
— **di** III, 205-20;

kerek = gerek, olmalı, yaraşır, lâzım, ihtiyaç; gerekli. *[Rad., Taran., Kom., Tel., Alt., Şor., Leb., Küw., Uyg., Çağ., D. Tür., Özb., Kar., Sag., Koy., Kaç., Kg., Kkg.; Caf.; İd.]. Krş.: P. P., Hou.* — *kergek.*
I, 126-3, 152-23, 163-19, 391-4, 391-19;
III, 44-20, 216-18, 371-20;
— **mü** I, 391-5;
— **liğ** I, 509-9;

kerekle — = yokluğu dolayısiyle aramak, araştırmak. *Krş.: Caf., U.* — *kergekle* —.
III, 341-3;
— **di** III, 341-1;
— **r** III, 341-3;

kerem = izbe (aşağı ve yukarı Çin dillerinde).
I, 398-8;

kerey = saç tıraş eden ustura (Oğuzca). *Bk:* **yüligü.**
III, 174-16;

kerge — = yaraşmak.
— **yür** I, 362-24;

kergük = koyunun içerisinde, kırkbayır ile beraber bulunan şirden gibi şey.
II, 289-14;

kerik = geniş.
I, 94-3;

keril — = gerilmek; gerinmek, esnemek. *[Rad.; Caf.].*
II, 136-17;
— **di** I, 119-5;
II, 136-13, 136-14;
— **ür** II, 136-17;
— **gen** = her zaman gerilen; gerinen, esniyen.
I, 523-11, 523-16;

kerim = duvarlara örtülen, kaplanan dokuma nesneler.
I, 398-10;
— **i** I, 398-11;

keriş = üstüne çıkılabilen dağ tepesi (Oğuzca). *[İd.].*
I, 370-1;

keriş = atın yarnı, sırtı.
I, 370-3, 370-4;

keriş = savaşta dayanma. *[Rad., Uyg.].*
I, 370-9;

keriş = kavga, çekiş. *[Caf., T. T., An. İnd., U.].*
I, 370-12;

keriş — = uğraşmak; kavga etmek, çekişmek. *[Rad., Tel., Leb., Alt., Çağ., Özb.; İd.].*
II, 99-4;
— **di** II, 99-1, 115-5;
— **tinğ** I, 370-13;
— **ür** II, 99-3;

keriş — = germekte yardım ve yarış etmek.
II, 98-27;
— **di** II, 98-24;

— **ür** II, 98-26;

kerit — = havlatmak, ürdürmek (Karlukça).
II, 305-11;
— **ti** II, 305-9;
— **ür** II, 305-11;

kerjü = tüfekte atılan yuvarlak taneler.
III, 441-25;

kerki = dülger keseri, keser. *[İd., Hou.]. Krş.: Rad., Komd. — kerki = balta.*
I, 430-19;

kerpiç = kerpiç. *[Hou.]. Krş.: Rad., Komd. — kerpets = tuğla; Rad., Kaz. — kirpiç = tuğla; İd. — kerpüç.*
I, 455-16;
III, 119-27;

pışıg — = pişmiş kerpiç, tuğla, kiremit.
I, 373-3, 455-16;

kerşegü at = kürek kemiğinin altında yağırı bulunan at.
I, 491-22;

kert — = kertmek (köleyi yola getirmek için söylenir). *[Rad., Komd., Alt., Tel., Leb., Şor., Küw., Çağ., Sag., Koy., Kaç.; İd., Hou.]. Krş.: Rad., Kaz. — kirt —.*
III, 427-10;
— — III, 427-13;
— **ti** III, 427-4, 427-7;
— **er** III, 427-10;

kertik = ekmek ve ekmeğe benzer şeylerin sayısını bilmek için bir ağaçta yapılan kertik, çetele. *Bk:* **kertük.** *[Rad., Alt., Tel., Leb., Şor., Küw., Kr., Sag., Koy., Kg.]. Krş.: Rad., Kaz., Tob. — kirtik.*
I, 478-19;

kertil — = kertilmek; -insanlar için- horlanmak.
II, 236-25;
— **di** II, 236-19, 236-20;
— **ür** I, 160-6;
II, 236-25;

kertiş — = kertmekte yardım ve yarış ...mek.
II, 222-9;
— **di** II, 222-6;
— **ür** II, 222-9;

kertük = ağaçta açılan kertik. *Bk:* **kertik.**
I, 478-16;
— **kemrük** = kesik, gedik.
I, 478-16;

kertür — = gerdirmek, serdirmek.
II, 194-27;
— **di** II, 194-22, 194-25;
— **ür** II, 194-26;

kerü = geri, ... den ise. *Bk:* **karu.** *[Rad., Uyg.; Yaz.; Caf., USp.].*
I, 361-26, (?) 205-4;
II, 133-16;

kes = parça. *Bk:* **kesek.**
I, 329-21, 329-22;

kes = kesek, abdest bozduktan sonra bununla temizlenilir.
I, 329-23;

kes — = kesmek. *[Rad., Bü. D.; Çaf., T. T., An. İnd., U.; Müh.; İd., Hou.].*
II, 11-18;
— — II, 11-20;
— **di** I, 11-24, 13-16, 14-16;
II, 11-16;
— **timiz** I, 434-8;
— **er** II, 11-18;
— **esi** I, 14-2;
— **gü** = kesecek nesne. *[Rad., Tel.]. Krş.: İd. — keski.*
I, 13-15;

kesek = kesik, parça. *Bk:* **kes.** *[Rad., Taran., Çağ., D. Tür., Kar.]. Krş.: Rad., Kaz., Tob. — kisek; Caf. — kesek = bir ilâç adı: Müh. — kesik = çocuksuz; İd. — kesük = harem ağası.*
I, 14-15, 391-23;

kesgük = kalka, köpeğin boynuna geçirilen halka, tasma.
II, 289-16;

kesil — = kesilmek. *[Rad., Kr., Çağ., D. Tür., Kar.; Caf.; Müh.].*
II, 137-1;
— **di** I, 339-8;
II, 136-25;
— **ür** II, 137-1;
— **gen** = her zaman kesilen. I, 523-26;

kesin — = kesinmek.
II, 157-21 ;
— **di** I, 157-18 ;
— **ür** II, 157-20 ;

kesiş — = kesmekte yardım ve yarış etmek.
II, 101-15 ;
— **di** II, 101-12 ;
— **ür** II, 101-15 ;

kesle — = kesekle koğmak.
III, 300-15 ;
— **di** III, 300-13 ;
— **r** III, 300-15 ;

keslin — = kesilmek.
II, 253-10 ;
— **di** II, 253-8 ;
— **ür** I, 352-13 ;
II, 253-9 ;

keslinçü = sarı keler. *Krş.: Rad., Bar. — keslençük = keler.*
III, 242-24 ;

kesliş — = kesilip ayrılmak.
II, 224-21 ;
— **di** II, 224-18 ;
— **ür** II, 224-20 ;

kesme = enli ok temreni. *[Rad.].*
I, 434-2 ;

kesme = kâkül, zülüf, perçem. *[Rad.].*
I, 11-24, 233-1, 434-3 ;
— **lerin** I, 434-8 ;

kesmelen — = zülüflenmek, kâküllenmek.
III, 203-6 ;
— **di** III, 203-4 ;
— **ür** III, 203-6 ;

kestem = geceleyin davetsiz gelen adamlara verilen içki ziyafeti.
I, 485-18 ;

kester = saksı (Uç dilince).
I, 457-13 ;

kestür — = kestirmek. *Krş.: Rad., Alt., Tel., Leb., Şor., Kr. — kestir —.*

II, 195-8 ;
— **di** II, 195-5 ;
— **ür** II, 195-7 ;

kesürgü = dağarcık, kap.
I, 358-15, 490-13 ;
III, 48-19 ;
— **den** III, 48-22 ;

ket — = giymek. *Bk:* **kedh** —. *[Rad., Soy., Uyg.].*
— **ti** II, 296-1 ;

keten = zahmet, sıkıntı.
I, 404-12 ;

kéter — = gidermek. *[Rad., Çağ., D. Tür., Kar., Kg.]. Krş.: Rad., Kaz.; Caf., USp., U.; Müh. — kiter —.*
— — III, 164-4 ;

kètiş — = ayrılmak, ayrışmak.
II, 90-3 ;
— **di** II, 89-28, 90-11 ;
— **ür** II, 90-2 ;

ketki at = sırtı dar, yanları geniş at.
I, 430-10 ;

ketmen = yeri kazmak için kullanılan aygıt. *[Rad., Taran., Çağ., D. Tür.]. Krş.: Rad., Tob.; Caf., USp. — kitmen.*
I, 444-23 ;

ketü = çolak (Kıpçakça).
III,219-3 ;

ketüt = ekşi suratlı, buruşuk yüzlü.
II, 284-19 ;

kew — = gevelemek, gevmek; gevşetmek.
II, 16-12 ;
— **di** II, 16-7, 16-9 ;
— **dim** I, 167-10 ;
— **er** II, 16-12 ;
III, 288-15 ;

kewçi = Uygur ellerine kadar Kâşgaristanda kullanılan 10 rıtl'lık bir hububat ölçeği.
I, 417-28 ;

keweğ = burundaki kıkırdak. *Krş.: Rad., Çağ. — kewek = boş, kof, şişkin, kabarık, in, gedik.*

I, 391-25;

kewel at = yürüyüşlü, küheylan at; soylu at.
I, 395-10;
II, 133-13;

kewel — = gevşemek, zayıflamak. *Bk:* **kewil —.**
— **dimet** I, 397-8;

kewgin aş = doyurmıyan aş. *Bk:* **çiwgin.**
I, 443-22;

kewil — = gevşemek, zayıflamak. *Bk:* **kewel —.**
II, 137-13;
— **di** II, 137-11;
— **ür** II, 137-13;
— **sün** II, 13-14, 138-2;

kewli = ırmak ağzı (Kençekçe).
III, 442-10;

kewre — = zayıflamak, gevşemek. *Bk:* **köwre —, kefre —.** *Krş.: Rad., Az.— küwre —.*
III, 282-11;
— **di** III, 41-18, 282-7;
— **r** III, 282-11;

kewrek = gevrek, yumuşak -bitki-. *Krş.: Rad., Az. — küwrek.*
I, 479-8;

kewret — = gevşetmek.
II, 334-27;
— **ti** II, 334-25;
— **ür** II, 334-27, 335-4;

kewrik = gürgen ağacı.
I, 479-6;

kewşe — = geviş getirmek; gevşemek. *[Rad., Çağ., D. Tür.; İd.].*
III, 287-17;
— **di** III, 287-14, 287-16;
— **r** III, 287-17;

kewşek = gevşek, yumuşak.
I, 479-10;
— **etmek** = bir çeşit ekmek.
III, 287-18;

kewşen — = geviş getirmek.
II, 252-15;

— **di** II, 252-13, 255-16;
— **ür** II, 252-15;
— **gen** = çok geviş getiren.
II, 256-20;

kewşeş — = birbirini görerek geviş getirmek.
II, 351-5;
— **di** II, 351-2;
— **ür** II, 351-5;

kewşet — = gevşetmek, yumuşatmak; geviş getirtmek.
II, 338-7;
— **ti** II, 338-5, 338-8;
— **ür** II, 338-7;

kewtür — = gevşetmek.
II, 195-11;
— **di** II, 195-9;
— **ür** II, 195-11;

kewürken = dağ soğanı. *Bk:* **küwürken,** (Oğuzca) **kümürken.**
I, 525-24;

key = pek, gâyet, sağlam. *Bk:* **ked, kedh.**
I, 459-7;

keyik = geyik; yaban hayvanı; aslında yabani olan her şey, eti yenen hayvanlardan ceylan, sığın, dağ keçisi gibi hayvanlar; yabani (vahşî) -evcil (ehlî) karşıtı-; av hayvanı ve av. *[Rad.; Yaz.; Caf., T. T., An. İnd., U.].*
I, 26-16, 155-28, 206-1, 224-12, 263-10, 295-24, 421-18;
II, 8-27, 120-15, 143-28, 152-24, 292-1;
III, 168-10, 168-16, 168-19, 366-1, 429-5;
— **ge** I, 228-6;
— **ni** I, 157-13, 306-19, 311-6;
II, 10-27, 16-2, 305-15;
III, 59-10, 260-6, 353-9;
— **ninğ** III, 151-19;
— **ten** I, 171-6;
— **ke** III, 70-5;

keyik = maymun yapılı -insanlar için-.
III, 168-14;

keyliğ = maymun. كيليك
III, 175-20, 175-22;

keyük = kebe ve kepenek gibi şeyler ("dh„yi "y„ yapanların dilince).

III, 168-20 ;

kez = gez. *[Rad., Kg., Çağ. ; İd.].*
I, 326-28 ;
III, 106-14, 318-15 ;

ok — **i**· I, 326-28 ;

kez = süt ve un gibi şeylerin tencere dibinde yapışıp kalan parçaları.
I, 327-1 ;

eşiç — **i** I, 327-3 ;

kez = ipekli bir Çin kumaşı.
I, 327-4 ;

kez — = gezmek, dolaşmak. *[Rad., Kg., Çağ., Kar. ; Caf., T. T., An. İnd., U. ; İd.].*
II, 10- 11 ;
— **di** II, 10-9 ;
— **er** II, 10-11 ;

kezger — = gezlenmek, geze getirmek.
II, 196-17 ;
— **di** II, 196-15 ;
— **ür** II, 196-17 ;
— **ip** III, 106-14 ;

kezik = gezek ; sıtma ; nöbet, işte nöbet. *[Rad., Kg., Taran., Uyg. ; Caf., T. T., An. İnd., USp., U.]. Krş.: Rad., D. Tür. — kezük ; Rad., Tel., Kg. Kkg. — kezû ; Rad., Kg., Leb. — kezek ; Caf., U. — kezikçe.*
I, 391-13, 391-15 ;
— **inğ** I, 391-16 ;

sarığ — = sarılık hastalığı.
I, 391-14 ;

kezik = cesaret.
I, 391-18, 391-19 ;

keziş — = gezmekte yarışmak.
II, 100-17 ;
— **di** II, 100-14 ;
— **ür** II, 100-16 ;

kezit — = gezdirmek.
II, 306-16 ;
— **ti** II, 306-14 ;
— **ür** II, 306-16 ;

kezle — = gezlemek, gezini düzeltmek, temizlemek.
III, 300-5 ;
— **di** III, 300-2, 318-14 ;
— **r** III, 300-5 ;

kezlen — = gezlenmek ; dibi tutmak.
II, 253-3 ;
— **di** II, 252-27, 253-1 ;
— **ür** II, 253-2 ;

kezleş — = gezlemekte yardım ve yarış etmek.
II, 224-12 ;
— **di** II, 224-9 ;
— **ür** II, 224-12 ;

kezlet — = gezletmek.
II, 348-23 ;
— **ti** II, 348-21 ;
— **ür** II, 348-22 ;

kezlik = küçük kadın bıçağı, kadınlar üst elbiselerine takarlar. *[Rad., Çağ.]. Krş. : İd. — kezlik = okun kirişe dayanan yerini oymak için bıçak.*
I, 478-25 ;

kı = nida "ya„ sı yerine ; çağırma edatı.
III, 212-11, 212-12 ;

kı = hısımlık bildiren isimler sonuna gelerek acıma ve sevme anlatan bir edat.
III, 212-14, 212-16, 212-17 ;

kıçı = hardal. *[Rad. ; Müh.].*
III, 238-8 ;

kıçıla — = gıdıklamak.
III, 323-28 ;
— **dı** III, 323-24, 329-28 ;
— **r** III, 323-28 ;

kıçur — = kınamak, ayıplamak ; başkasının kaygısından ferah duymak.
III, 187-11 ;
— **dı** III, 187-7 ;
— **ar** III, 187-11 ;

kıdış — = kenar dikmekte yardım etmek ; değirmi bir şeyin kenarını dikmekte yardım etmek.

II, 94-3;
— dı II, 93-25;
— ur II, 94-3;

kıdıt — = kenar diktirmek, kıyılatmak.
II, 301-15;
— tı II, 301-13;
— ur II, 301-15;

kıdhığ = kıyı, yan, kenar. *Krş.: Rad., Uyg. — kıdık; Caf., P. P., T. T., An. İnd. — kıdığ.*
I, 375-12;
— ı I, 375-15, 375-16;
— lığ I, 496-6;

kıdhığla — = kıyı dikmek, kıyılamak.
III, 336-15;
— dı III, 336-12;
— r III, 336-14;

kıdhığlan — = kıyılanmak, kenarlanmak.
II, 268-15;
— dı II, 268-13;
— ur II, 268-15;

kıfçakla — = Kıpçak boyundan saymak, Kıpçak boyuna nispet etmek.
III, 351-13;
— dı III, 351-10;
— r III, 351-13;

kıfçaklan — = Kıpçak kılığına girmek. *Bk:* **kıwçaklan** —.
— dı II, 279-2;

kıftu = makas, kırkı (Çiğilce). *Krş.: Rad., Şor., Sag., Koy., Kaç., Küw., Kom., Kar.; İd. — kıptı; Müh. — kıftı.*
I, 416-12;

kıftula — = sındı ile kırkmak, kırpmak. *Krş.: Rad., Şor., Sag., Koy., Kaç., Küw. — kıptıla —.*
III, 352-9;
— dı III, 352-5;
— r III, 352-9;

kıg = toprağı kabartmakta kullanılan gübre. *[Rad.].*
III, 129-3;

kıglat — = fışkı ile gübreletmek; -at- sıçırtmak, tersletmek.

II, 348-13;
— tı II, 348-10;
— ur II, 348-13;

kıkı = gürültü. *Bk:* **urı kıkı**. *[K. B.].*
III, 227-5;

kık(ı)r — = yüksek sesle çağırmak, bağırmak; haykırmak. *[Caf., U.]. Krş.: Rad. — kıgır —; Rad., Tel., Şor., Leb., Kg., Bar. — kıygır —.*
II, 83-16;
— dı II, 83-14;
— alım I, 142-14;
— ar II, 83-15;
— ıp I, 441-8;
II, 83-21;

kıkrış — = çağırışmak, bağırışmak. *Krş.: Caf., U. — kıkuruş —.*
II, 220-10;
— dı II, 220-8;
— ur II, 220-10;

kıl = kıl -insanda ve hayvanda-. *[Rad., Bü. D.; Caf., P. P., USp.; Müh.; İd., Hou.].*
I, 337-6;
— kuş = ördeğe benzer bir kuş.
I, 337-7;
— kudhruk = kıl kuyruk; ayni kuş. *Krş.: Rad., Şor.; İd. — kıl kuyruk.*
I, 337-10;

kıl — = kılmak, yapmak, etmek, eylemek, olmak. *[Rad., Bü. D.; Caf., T. T., An. İnd., Man., U.; Yaz.; Müh.: İd., Hou.].*
II, 25-26;
— — I, 36-20, 44-2, 350-6;
III, 179-21, 213-15;
— dı I, 39-11, 141-9, 171-24, 321-6, 330-7, 342-8, 349-9, 367-10, 371-17, 374-25, 393-9;
II, 25-17, 25-18, 25-22, 25-25;
III, 122-6, 133-9, 159-3, 216-15, 224-8, 381-6, 432-13, 449-27;
— dım I, 376-18;
— dıng I, 74-20;
III, 234-1;
— ur I, 274-18, 462-26;
II, 25-26;

III, 17-10 ;
— **urlar** I, 459-6 ;
— **gıl** I, 113-24, 114-17 ;
— **gu** I, 494-4 ;
— **gan** = çok kılan, çok yapan.
I, 470-26 ;
— **ıgı** II, 40-11 ;
— **ıp** I, 237-24, 263-11, 399-24 ;
— **magu** I, 74-20 ;
— **mış** I, 221-12, 253-8, 407-27 ;
— **mışınğa** I, 205-5 ;
— **sa** III, 239-2 ;
— **ma** I, 150-16 ;
III, 213-16 ;

kıldruk = buğday veb. başaklarındaki kılçık.
III, 417-9 ;

kılıç = kılıç. *[Rad., Alt., Tel., Küw., Komd., Kaz., Uyg., Az., Kr.; Yaz.; Caf., T. T., An. İnd., U.; Müh.; İd., Hou.]. Krş.: Rad., Alt., Şor., Leb., Komd., Kg. — kılış; Rad. — kılınç.*
I, 183-8, 321-6, 339-26, 359-3, 359-4, 359-18, 397-9, 417-23 ;
II, 116-26, 129-14, 147-15, 197-11, 246-17, 281-11, 308-16, 344-21, 356-18 ;
III, 135-2, 169-8, 268-15, 277-4, 296-12, 373-1, 437-10 ;
— **tın** III, 70-13, 77-15 ;

kılıçla — = kılıçlamak, kılıç ile çalmak ve vurmak. *[Rad.; Yaz.].*
III, 331-3 ;
— **dı** III, 331-1, 346-22;
— **r** III, 331-3;

kılıçlan — = kılıç sahibi olmak.
II, 267-15;
— **dı** II, 267-13;
— **ur** II, 267-15;

kılide = gerdanlık (Oğuzca). *Bk:* **bakan** (Ö. Türklerce).
I, 432-5;

kılık = huy, gidiş. *Bk:* **kılk.** *[Rad., Uyg., Alt., Tel., Leb., Şor., Sag., Küw., Kaz., Kg., Kr.; Caf.; İd., Hou.].*
I, 383-21;
— **ı** II, 230-1;

kılın — = tavır takınmak, -kadın- nazlanmak; yapılmak, kılınmak, işlenmek. *[Rad., Uyg., Alt., Leb., Tel., Şor., Sag., Kaz.; Caf., T. T., An. İnd., U.; İd., Hou.].*
II, 156-9;
— — I, 64-13;
— **dı** II, 156-4;
— **ur** II, 156-9;
— **ıp** I, 508-3;
— **u** I, 394-19;
III, 20-16;
— **ma** II, 156-7;

kılınç = iş, amel; ahlak, miṇez, huy; fena huy; kadın naz ve kırışması. *[Rad., Uyg.; Caf., T. T., An. İnd., U., USp.; Müh.; K. B.].*
II, 156-4;
III, 374-17, 374-18, 374-20, 374-21;

kılınçlan — = nazlanmak, -kadın- kırışmak.
— **ma** III, 374-22;

kılış — = yapmakta yardım ve yarış etmek. *[Rad., Uyg.].*
II, 109-22;
— **dı** II, 109-19;
— **ur** II, 109-22;

kılk = huy, gidiş. *Bk:* **kılık.**
I, 383-22;

kıltık = başta bulunan kepek, konak.
I, 475-13;

kıltur — = yaptırmak. *[Caf., USp.]. Krş.: Rad., Kg., Kaz., Kr. — kıldır —.*
II, 191-25;
— **dı** II, 191-23;
— **ur** II, 191-25;

kımız = kımız. *[Rad., Kaz., Kg.; Caf.; Müh.; İd.]. Krş.: Rad., Bar., Uyg. — kımıs; Rad., Sag., Koy. — kumış; Caf. — kumuz.*
I, 365-26;
II, 12-19;
III, 197-12;

kımız almıla = ekşi elma.
I, 366-2;

kımızlan — = kımız sahibi olmak.
II, 268-6;
— **dı** II, 268-3;

— **ur** II, 268-6 ;

kın = kın, bıçak ve kılıç kını ; kılıf. *[Rad., Bü. D. ; İd., Hou.]*.
I, 339-25 ;
III, 140-13 ;
— **dın** II, 246-17 ;
— **ka** I, 183-8, 359-4, 359-18, 397-9 ;
— **ı** I, 339-26 ;

kına — = işkence etmek, cezalandırmak ; bir şeye kın yapmak. *[Rad., Çağ., Uyg., Kg., Kkg. ; Caf., T. T., An. İnd.]*.
III, 273-27 ;
— **dı** III, 273-21, 273-23, 273-25 ;
— **r** III, 273-26 ;

kınat — = işkence yaptırmak, cezalandırmak.
II, 313-14 ;
— **tı** II, 313-12 ;
— **ur** II, 313-14 ;

kınğır = kızgın, hiddetli. *[Rad., Kg.]*.
I, 170-18, 183-6, 359-16 ;

kınğır = şaşı, yan bakış. *Bk :* **kınğru.** *[Rad., Tob., Kg., Kr., Kaz.]. Krş. : Caf. — kıng ; Müh. — kınçır.*
III, 363-6, 363-8 ;

kınğrak = et ve hamur kesilen satıra benzer büyük bıçak. *Krş. : Rad., Tel. — kınğırak.*
III, 382-25 ;

kınğru = yan, şaşı. *Bk :* **kınğır.**
III, 23-2 ;

kınış — = istekle işe koyulmak.
II, 113-8 ;
— **dı** II, 113-5 ;
— **ur** II, 113-8 ;

kınla — = kın yapmak. *[Rad.]*.
III, 299-19 ;
— **dı** III, 299-17 ;
— **r** III, 299-19 ;

kır = kır, basık dağ, açık yer. *[Rad., Kaz. ; D. D. ; İd.]. Krş.: Caf., USp. — kıra = tarla, ekin yeri.*
I, 324-25 ;
— **ka** III, 39-14 ;

— **lar** I, 94-3 ;

kır = su bendi, germeç.
I, 324-24 ;

kır = kır rengi. *[Rad., Sag., Koy., Şor.]*.
I, 324-22 ;

kır — = kazımak, bir şeyi kökünden çıkarmak ; kırmak. *[Rad., Bü. D. ; Müh. ; K. B.]*.
II, 7-28 ;
— **dı** II, 7-26 ;
— **ar** II, 7-28 ;
— **a** II, 24-4 ;
III, 401-13, 406-6 ;

kıragu = kırağı. *[Rad., Uyg.]. Krş.: Rad., Kg., Bar., Kaz., Komd. — kırav.*
I, 446-11 ;

kırbas er = başında saç olmıyan adam.
I, 459-21 ;

kırça — = amacın kenarına dokunmak, silip geçmek.
III, 276-18 ;
— **dı** III, 276-14 ;
— **r** III, 276-17 ;

kırçal — = değmek, değip sıyırmak.
II, 234-23 ;
— **dı** II, 234-20 ;
— **ur** II, 234-23 ;

kırçat — = sıyırtmak, yaralamak, amacı delip geçmek.
II, 329-1 ;
— **tı** II, 328-9, 329-2 ;
— **ur** II, 328-16, 328-24 ;

kırga — = kakımak, birine kızıp ondan yüz çevirmek, birine kızıp uzaklaştırmak (yalnız yapan insan olduğu zaman söylenir). *Bk :* **karga** — (Tanrı için), **kızga** —.
III, 290-10 ;
— **dı** II, 288-19 ;
III, 290-7 ;
— **r** III, 290-10 ;

kırgag = bey ve hanın eli altındakilere kızması ve kakıması (Uygurca). *[Rad., Şor.]*.

II, 288-17 ;

kırgag = elbisenin yanı, kenarı.
II, 288-16 ;

kırgaş — = birbirinin tarafını dilemek.
II, 220-20 ;
— dı II, 220-18 ;
— ur II, 220-20 ;

kırgat — = koğulamak, kızarak yüz çevirtmek.
II, 339-1 ;
— tı II, 338-25 ;
— ur II, 339-1 ;

kırgıl = kırçıl. *[Rad.]*.
I, 483-8 ;

kırguy = atmaca. *Bk :* **karguy, karkuy, kırkuy.** *Krş. : Müh. — kırgu ; İd. — kırgı ; Rad., Kar., Kg., Tel., Kaz. — kırğuy.*
II, 95-8 ;
III, 241-17, 241-18 ;

çibek — = atmacaya benzer bir kuş.
III, 241-18 ;

kırıl — = kabuğu soyulmak ; malı alınmak, yoksullaşmak ; kar kürünmek. *[Rad., Alt., Tel., Sag., Kg., Kaz., Komd., Kr. ; İd.]*.
II, 134-25 ;
— dı II, 134-23, 134-25, 134-26 ;
— ur II, 134-24 ;

kırın — = soyar veya kazır görünmek.
II, 155-11 ;
— dı II, 155-9 ;
— ur II, 155-11 ;

kırındı = her şeyin kırıntısı, kazıntısı, soyuntusu. *[Rad.]*.
I, 449-11 ;

kırış — = kazımakta ve sıyırmakta yardım ve yarış etmek.
II, 98-23 ;
— dı II, 98-20 ;
— ur II, 98-23 ;

kırk = sayıda kırk. *[Rad., Bü. D. ; Yaz. ; Caf., T. T., An. İnd., USp. ; Müh. ; İd., Hou.]*.
I, 349-11, 349-12 ;
II, 331-21 ;

kırk — = kırkmak. *[Rad., Kr., Bar., Tel., Tob., Kaz., Kg. ; Caf., Man. ; İd., Hou.]*. *Krş. : Rad., Sag., Koy., Kaç., Şor., Tel. — kırık —.*
III, 422-20 ;
— dı III, 422-17 ;
— ar III, 422-19 ;

kırkıl — = kırkılmak.
I, 236-18 ;
— dı II, 236-15 ;
— ur II, 236-18 ;

kırkın = cariye. *[Rad., Çağ. ; Caf., P. P., U.]*.
II, 110-4 ;

kız — = cariyeler.
I, 326-8 ;

kırkış — = kırkmakta yardım etmek.
II, 221-13 ;
— dı II, 221-11 ;
— ur II, 221-13 ;

kırkuy = atmaca. *Bk :* **karkuy, karguy, kırguy.**
III, 241-17, 241-18 ;

çibek — = atmacaya benzer bir kuş.
III, 241-18 ;

kırklum = dolusu bir kile edip orancıların kullandıkları bir ölçeğe verilen sıfat.
III, 418-22 ;

kırla — = kazmak, yerde çukurlar açmak.
III, 299-4 ;
— dı III, 298-27 ;
— r III, 299-4 ;

kırlan — = kırlaşmak, kıraçlaşmak, yerde çatlaklar ve hendekler meydana gelmek.
II, 251-9 ;
— dı II, 251-6 ;
— ur II, 251-8 ;

kırlat — = kıyı, kenar yaptırmak.
II, 347-29 ;
— tı II, 347-27 ;
— ur II, 347-29 ;

kırma = söbü (mahrut) şey.

I, 433-28;

— **topık** = herhangi söbü (mahrut) topaç.
I, 434-1;

kırnak = cariye (Yabaku, Kay, Çomul, Basmıl, Oğuz, Yemek ve Kıpçak dillerince). *[Rad.; İd., Hou.]*.
I, 473-18;

kırt = kısa. *Krş.: Rad., Kaz. — kırt = bir defada, ansızın, bir hamlede.*

— **ot** I, 342-21;

— **saç** I, 342-22;

— **kişi** = kötü huylu ve pinti adam.
I, 342-23;

kırtış = yüz rengi; yüz. *[Rad., Uyg.; Caf., U.; Müh.]. Krş.: Rad., Alt., Tel., Leb., Tob., Kaz. — kırtıs = üst satıh, yüz, kabuk.*
I, 460-22;

— **lığ** I, 461-1;

yèr—ı = yer yüzü.
I, 461-3;

kırtışla — = kazımak. *Krş.: Rad., Alt., Tel. — kırtışta — = üstünü almak.*
III, 350-17;

— **dı** III, 350-14;

— **r** III, 350-17;

kırtışlan — = güzelleşmek, güzelliği artmak. *Krş.: Rad., Alt., Tel. — kırtıştan — = birinden yüz çevirmek, hakir görmek.*
II, 272-3;

— **dı** II, 272-1;

— **ur** II, 272-3;

kırtla — = kötü huylu saymak.
III, 445-4;

— **dı** III, 445-1;

— **r** III, 445-4;

kırtur — = kazıtmak, sıyırtmak. *Krş.: Rad., Kaz., Tel. — kırdır —.*
II, 190-19;

— **dı** II, 190-16;

— **ur** II, 190-18;

kıruk = sakat. *Krş.: Rad., Kkg. — kırık = kırık.*
I, 382-20;

— **er** = çolak.
I, 382-20;

— **adhak** = topal.
I, 382-21;

kır yagı = gizli düşman.
I, 324-21;

kıs — = kısaltmak, daha kısa yapmak, kısarak çalmak; kıstırmak. *[Rad., Bü. D.; Yaz.; Müh.; İd.]*.
II, 11-9;

— **dı** II, 11-5, 11-10;

— **ar** II, 11-9;

kısga = kısa. *[Rad., Alt., Tel., Leb., Şor., Sag., Kaç., Tob., Kaz., Kg., Kkg., Komd., Uyg.; Müh.; İd.]. Krş.: Müh. — kıska.*
II, 11-20;

kısgaç = kısgaç. *[Rad., Leb., Tel.; Caf., T. T., An. İnd.; Müh.; İd.]. Krş.: Rad., Sag., Koy. — kısgas; Rad., Bar., Komd. — kısgats; Rad., Alt., Tel., Kg., Kaç. — kısgaş; Rad., Kaz. — kısgıç; Rad., Tel., Şor. — kısgış.*
I, 455-12;

kısgan — = kıskanmak, pintilik etmek, kısmırlanmak. *Bk:* **kısırkan —.** *Krş.: Rad., Alt., Tel., Kr.; Caf., Man.; İd. — kıskan —; Caf. — kızgan —.*
II, 250-17;

— **dı** II, 250-13;

— **ur** II, 250-17;

kısığ = kısı, hapis, sıkıntı. *[Rad., Kaz.; Caf., T. T., An. İnd.]*.
I, 376-1;

— **ında** I, 376-2;

kısıgla — = itelemek, itmek, avurduna vurmak. *Bk:* **kasıgla —.**
III, 336-23;

— **dı** III, 336-20;

— **r** III, 336-23;

kısıl — = kısılmak, arada kalmak. *[Rad., Kg., Kaz.; Caf.]*.
II, 135-14;

— **dı** II, 135-10;

— **ur** II, 135-13;

kısın — = kısmak, cimrilik etmek; sidiği tutulmak.
II, 155-24;

— **dı** II, 155-20;

— **ur** II, 155-23 ;

kısır = kısır, doğurmıyan insan veya dört ayaklı hayvan; kısrak. *[Rad., Kg., Kaz. ; İd., Hou.]. Krş. : Müh. — kısır = dişi koyun ; Rad., Alt, Tel., Leb., Şor., Sag., Koy., Kaç., Küw. — kızır.*
I, 236-3, 364-23, 364-24 ;
III, 88-20 ;

kısırkan — = kısırganmak, yedirmekten çekinmek. *Bk:* **kısgan —.**
II, 263-17 ;
— — II, 264-2 ;
— **dı** II, 263-13 ;
— **ur** II, 263-16 ;

kıslın — = kısılmak, araya sıkışmak.
II, 251-23 ;
— **dı** II, 251-18 ;
— **ur** II, 251-23 ;

kısmak = üzenginin iki yanında bulunan kayış; ilmikli ip, kement.
I, 474-17, 474-20 ;
II, 219-17 ;

kısrak = kısrak. *[Rad., Kg., Komd., Kr. ; Müh. ; Rab. ; İd., Hou.]. Krş. : Rad., Kkg. — kızırak ; Rad., Şor., Leb., Sag., Koy., Kaç. — kızrak.*
I, 203-23, 207-11, 364-24, 474-3, 474-6, 491-10, 500-2 ;
II, 96-23 ;
III, 92-5, 158-9, 302-15, 319-15, 319-18 ;

kısraklan — = kısrak sahibi olmak.
II, 275-28 ;
— **dı** II, 275-26, 279-8 ;
— **ur** II, 275-28 ;

kısruş — = kısmakta yardım etmek.
II, 219-20 ;
— **dı** II, 219-17 ;
— **ur** II, 219-20 ;

kıstaş — [*] = titreşmek, sızlaşmak.

[*] Bu kelime basma nushada gördüğünüz şekilde ise de yazma nushada yalnız ilk fiil olan « قتيدى » kelimesinin ilk harfinin altında bir esre bulunup öbür iki fiilin birinci, ikinci, üçüncü harflerinde hareke yoktur. İşin doğrusu Tercüme C. II, S. 223 deki haşiyede okunabilir. Bundan başka yazma nushada bu fiilin muzari sıgası yerinde mazi sıgası gösterilmekle ufak bir yanlışlık daha yapılmıştır. B. A.

II, 222-1 ;
— **dı** II, 221-26 ;
— **ur** II, 222-1 ;

kıstur — = kıstırmak, işkence ile cezalandırmak; kısalmasını emretmek, azalmasını emretmek. *[Rad., Bar., Kg., Kaz., Küw.].*
II, 191-11 ;
— **dı** II, 190-29, 191-4, 191-7 ;
— **ur** II, 191-11 ;

kısur — = kısaltmak.
II, 78-6 ;
— **dı** II, 78-4 ;
— **ur** II, 78-6 ;

kış = kış. *[Rad., Bü. D. ; Yaz ; Caf., T. T., An. İnd., USp. ; Müh. ; İd. ; K. B.].*
I, 13-5, 22-13, 170-17, 332-9 ;
II, 26-2, 97-13 ;
III, 278-11 ;
— **ın** II, 204-13 ;
III, 159-12 ;
— **ka** I, 82-13 ;
— **laka** II, 54-3 ;
— **lık** = kışlık, kış için hazırlanmış şey. *[Rad., Kaz. ; İd.]. Krş. : Rad., Kar. — kışlıh ; Rad., D. Tür. — kişlik.*
I, 474-22 ;
— **lağ** = kışlak, kışlanacak yer. *[Müh.]. Krş. : Rad. — kışlak ; Rad., Bar., Komd. — kışlav ; Rad., Çağ., D. Tür., Taran. — kişlak ; Rad., Şor. — kıştag.*
I, 13-4, 464-28 ;
— **lağda** III, 88-10 ;

kış — = meyletmek, kaymak. *Bk :* **kay —.**
III, 182-22 ;
— **dı** III, 182-18 ;
— **ar** III, 182-21 ;

kışla — = kışlamak. *[Rad., Kr., Komd., Kaz., Az. ; Yaz. ; Müh.].*
III, 299-15 ;
— **dı** I, 22-12 ;
III, 299-13 ;
— **r** III, 299-15 ;

kışlağlan — = kışlak edinmek, kışlamak.
II, 273-16 ;

— dı II, 273-13;
— ur II, 273-15;

kışlat — = kışlatmak, bir şeyi üzerine alıp saklamak. *[Rad.].*
II, 348-7;
— tı II, 348-4;
— ur II, 348-7;

kıw = devlet, kut, baht. *Bk:* **kuw.** *[Caf., T. T., An. İnd., U., USp.]. Krş.: Rad., Uyg. — kıp.*
I, 301-2, 332-18;

kıwal = çekme, düzğün.
I, 412-16, 412-22;
— **burun** = çekme burun. I, 412-16;

kıwçaklan — = Kıpçak kılığına girmek. *Bk:* **kıfçaklan —.**
II, 276-7;
— dı II, 276-4;
— ur II, 276-7;

kıy — = sözden dönmek; kıymak, eğrilemesine doğramak. *[Rad., Bü. D.; İd.].*
III, 246-15;
— dı III, 246-11, 246-13;
— ar III, 246-15;

kıya = küçültme edatı. *Bk:* **kiye, gine.**
III, 170-5, 170-6, 170-7, 359-8;

kıyak = et suyu yağı, tere yağı, kaymak. *Bk:* **kayak.** *Krş.: Rad., Sag., Koy., Kaç., Soy. — kayak; Pek., Yak. — hayah.*
III, 32-3;

kıya kör — = yan bakmak; arkaya bakmak. *Bk: Düzelt:* **kaya kör —.** *Krş.: Rad., Sag., Koy., Az. — kıya = yan; Rad., Sag., Koy., Az. — kıya kör — = yan bakmak.*
— **kör mes** I, 369-8;

kıyık = cayma, caymak; iğrilik; iğri olan; sözde durmama; sözde durmıyan. *[Rad., Bar., Kg., Kkg., Kaz., Uyg.; Caf.; Müh.]. Krş.: Rad., Tob. — kıyşık; Rad., Kg. — kıysık; Rad., Bar., Tel., Küw. — kìyş.*
I, 70-10;
III, 167-14, 167-15, 167-18;

kıyıl — = inmek; geçmek; ağaç iğrilemesine kıyılmak; sözden dönülmek.
III, 190-20;

— dı III, 190-13, 190-15, 190-16, 190-18;
— ur III, 190-19;

kıyım = düşman gelmesi yüzünden bir vilâyet halkının korku ve dehşete düşmesi.
III, 168-26 168-28;

kıyış — = iğrilemesine ağaç kesmekte yardım ve yarış etmek.
III, 189-11;
— dı III, 189-8;
— ur III, 189-11;

kıyma = kıyılmış. *[Rad., Alt., Tel., Leb., Şor., Kg., Kkg.; İd.].*
III, 173-16;
— **ügre** = hamuru serçe dili gibi iğri kesilen bir çesit erişte.
III, 173-16;

kıymaç = Çiğillerin giydiği tiftikten yapılan beyaz başlık.
III, 175-10;

kıytur — = iğrilemesine kestirmek. *Krş.: Rad., Tel., Kg. — kıydır —.*
III, 193-17;
— dı III, 193-14;
— ur III, 193-17;

kız = kız, kız çocuk; cariye; pahalı nesne. *Bk:* **xız.** *[Rad., Uyg., Kr., Kaz., Kg., Kkg., Az.; Yaz.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., USp.; K. B.; Müh.; İd., Hou.]. Krş.: Rad., Alt., Tel., Leb., Şor., Koy., Küw., Tob., Uyg. — kıs; Rad., Kr. — hız; Pek., Yak. — kîs.*
I, 7-15, 236-15, 291-10, 312-21, 326-5, 326-6, 382-8, 412-21, 442-1, 474-5, 496-21;
II, 94-25, 96-16, 109-23, 272-1, 276-8, 277-12, 340-8;
III, 120-6, 137-25, 170-7, 203-4, 259-14, 260-16, 289-17, 301-21, 328-20, 371-20, 371-21, 380-18, 411-4;
— ı III, 272-23;
— ığ II, 10-17, 25-18;
III, 265-4, 338-4, 408-17, 450-15;
— ım I, 326-10;
III, 218-21;
— ın I, 280-13, 299-11;
II, 182-25;
— ka II, 304-14;
— lar II, 220-11;
kapaklığ (kapıglığ) — = kız oğlan kız.
I, 496-21;

— **kırkın** = cariye
I, 326-8;
ev — ı = aile kızı.
I, 326-11;
yinçke — = yetişkin cariye.
I, 326-12;
— **kişi** = pinti kişi (Arguca).
I, 326-21, 326-23;
kıza — = kızlık bozmak.
III, 265-6;
— **dı** III, 265-4;
— **r** III, 265-6;
kızar — = kızarmak. *Bk:* **kızıl er** —. *[Rad., Bü. D.; İd.].*
II, 77-9;
— **dı** II, 77-8, 163-14;
— **ur** II, 77-9;
kızart — = kızartmak. *[Rad., Bü. D.; Caf., T. T., An. İnd.].*
III, 431-17;
— **tı** III, 431-15;
— **ur** III, 431-17;
kızga — = -kul- kızıp uzaklaştırmak, kakımak. *Bk: Düzelt:* **kırga**—.
III, 290-10;
— **dı** III, 290-7;
— **r** III, 290-10;
kızgul at = boz ile kır arasında olan at.
I, 483-9;
kızgur — = işkenceye koymak, cezasını çektirmek, cezalandırmak.
II, 194-10;
— **dı** II, 194-6, 200-22, 200-23;
— **ur** II, 194-10;
kızgut = ceza; iskence, başkaları görerek çekinmeleri için yapılan ceza ve işkence. *[Caf., T. T., An. İnd., U.].*
I, 451-17;
kızgutlan — = suçunun cezasını görerek rüsva olduğundan bir işten çekinmek.
II, 271-5;
— **dı** II, 271-1;
— **ur** II, 271-5;
kızıl = kızıl, kızıl renk, kırmızı. *[Rad., Bü. D.; Caf.; Müh., İd., Hou.]. Krş.: Rad., Kg.* — *kızzıl* = *kızartı, kızıllık; Pek., Yak.* — *kısıl.*
I, 40-16, 60-5, 362-10, 394-17, 394-19, 395-3;
II, 133-14;
III, 20-16, 162-17, 183-6, 219-15, 325-6, 363-22;
kızıl — = yaptığı suça bir daha dönmemek üzere ceza görmek, nedamet etmek, kıyılmak. *Krş.: Rad., Alt., Tel., Şor.* — *kızıl* — = *daralmak, sıklaşmak, sıkılmak.*
II, 135-9;
— **dı** II, 135-4, 200-20;
— **ur** II, 135-9;
kızıl er — = kızarmak. *Bk:* **kızar** —.
— **er-di** II, 163-15;
kız kuş = insan üzerine düşecek gibi alçaktan uçan ve tüylerinin rengi bukalemuna benzeyip açılınca renkten renge giren bir kuş. *[Rad.]. Krş.: Rad., Şor.* — *kıza* = *sıçan yiyen ak baba.*
I, 326-19, 332-5;
kızlamuk = kızamık.
I, 528-3;
kızlan — = pahalı bulmak.
II, 251-14;
— **dı** II, 251-10;
III, 198-14, 199-13;
— **ur** II, 251-14;
kızlan — = kız edinmek, kız çocuk sahibi olmak.
II, 251-14;
— **dı** II, 251-12, 254-5;
III, 198-14;
— **ur** II, 251-14;
kızlaş — = bahse bir kız -cariye- koymak.
II, 221-19;
— **u** II, 221-15;
— **ur** II, 221-18;
kızu — = pahalılanmak, fiyatı yükselmek.
III, 265-3;
— **dı** III, 265-1;
— **r** III, 265-3;
kibe = az zaman, kısa zaman (Oğuzca). *Bk:* **büte.**

III, 217-20, 217-27 ;

— **bol** — = az zaman geçmek.

— **bol-dı** III, 217-21 ;

kibi = gibi. *[Rad., Komd.; İd.]. Krş.: Rad., Tob., Kaz. — kibik.*
I, 483-22;
III, 23-2, 61-20;

kiçi — = kaşınmak, gicişmek. *[İd.]. Krş.: Rad., Tel. — kıçı —.*
III, 259-9 ;

— **dı** III, 259-6 ;

— **r** III, 259-9 ;

kiçik = küçük ; küçüklük. *Bk :* **kiçük.** *[Rad., Tel., Taran., Çağ.; Caf., T. T., An. İnd., USp., Man., Chuas.]. Krş.: Caf., T. T., An. İnd — kiçiğ ; Müh.; İd., Hou. — kiçi.*
I, 227-11, 390-24 ;
II, 29-12, 95-3, 95-7 ;
III, 175-6 ;

— **de** II, 268-20 ;
III, 87-26 ;

kiçikle — = küçük saymak. *[Rad., Taran.].*
III, 341-13 ;

— **di** III, 341-11 ;

— **r** III, 341-13 ;

kiçin — = orospu olmak ; gicişmek, kaşınmak.
II, 156-25 ;

— **di** II, 156-19, 156-22 ;

— **ür** II, 156-25 ;

— **me** II, 156-21 ;

kiçit — = kaşıtmak.
II, 300-24 ;

— **ti** II, 300-22 ;

— **ür** II, 300-24 ;

kiçük = küçük. *Bk :* **kiçik.**
I, 93-19 ;

kid = arka ; son, sonra. *Bk :* **kidh.**

— **in** *[Caf., T. T., An. İnd., P. P., U., USp.; K. B.]. Krş.: Rad., Alt., Tel., Leb., Taran., Kg., Uyg., Çağ. — kîn ; Rad., Uyg., Çağ. — kedin ; Rad., Küw., Şor., Sag., Koy., Kaç. — kezin ; Rad., Çağ. — keyin.*
I, 200-18, 225-17 ;

— **inğe** II, 142-23 ;

— **inki** III, 14-16 ;

kidh = arka, son, sonra. *Bk :* **kid.**

— **in** II, 25-3 ;

kidhiz = keçe, Türkmenlerin çadır örtüleri ve göç zamanı bürgüleri gibi. *Krş.: Caf., USp., T. T., An. İnd.; Yaz. — kidiz ; Rad., Kar. — kiyiz ; Rad., Kaz., Kg., Komd. — kîz ; Rad., Alt., Tel., Şor., Leb., Küw. — kîs. ; Rad., Taran., Çağ., D. Tür. — kigiz.*
I, 366-5, 508-22 ;
II, 96-16, 304-14 ;
III, 262-19, 329-1 ;

— **ni** I, 316-12 ;

— **lik yünğ** = keçe yapmak için hazırlanan yün.
I, 507-11 ;

— **liğ** = keçe sahibi olan.
I, 507-13 ;

kidhizgek = tazeliği gidip keçeleşmiş -kavun için-.
II, 290-11 ;

kik — = bilemek, bir şeyi bir şey üzerine sürtmek.
II, 293-19 ;

— **di** II, 293-17 ;

— **er** II, 293-19 ;

kikçür — = iki kişiyi birbirine kışkırtmak; sürttürmek.
II, 196-4 ;

— **di** II, 195-29, 196-2;

— **ür** II, 196-4;

kikrül — = sokulmak. *Krş.: Rad., Taran., Uyg., Çağ., D. Tür.: Caf., P. P., USp., T. T. — kigür — = sokmak, girdirmek.*
II, 237-10;

— **di** II, 237-7;

— **ür** II, 237-9;

kim = kim. *[Rad., Bü. D.; Caf., T. T., An. İnd., USp., Man.; Müh.; İd., Hou.]. Krş.: Rad., Alt., Tel.; Yaz. — kem.*
I, 125-15, 192-6, 200-20, 325-2, 338-27, 353-2, 371-2, 377-14, 425-12 ;
II, 118-18, 274-27, 284-7 ;
III, 106-14, 123-11, 141-12;

— **ge** I, 506-24;

— **inğ** I, 362-24, 440-21;
III, 22-4, 239-1, 251-10;
— **ni** III, 288-15;

kimi = gemi (Oğuzlardan başkalarınca). *Bk:* **kemi** (Oğuz ve Kıpçakça). *Krş: Rad., Kaz. — kime; Rad., Çağ. — kemi.*
III, 235-6, 235-11;

kimişke = Kaşgarda çıkan nakışlı bir keçe.
I, 490-18;

kimsen = başlıkları ve kavukları süslemek için kullanılan altın kırıntıları. *Krş.: Rad., Çağ. — kimsen = ayna altına konan altın renkli deri.*
I, 437-25;

kimünçe = sivri sinek. *Bk:* **kümiçe.**
III, 358-4;

kinğ = geniş. *[Rad., Kaz.; Caf.; Müh.]. Krş.: Rad., Taran, Alt., Tel., Küw., Uyg., Çağ., Özb., D. Tür., Kg., Kkg., Komd. — kenğ.*
III, 358-12, 358-15;

kinğit — = genişletmek. *Krş.: Rad., Tel., Leb., Özb. — kenğit —; Rad., Kaz., — kingeyt —.*
III, 396-13;
— **ti** III, 396-10;
— **ür** III, 396-12;

kinğü — = genişlemek. *Krş.: Rad., Uyg. — kengü —; Rad., Çağ., Özb. — kengi —.*
III, 396-21;
— **di** III, 396-19;
— **r** III, 396-21;

kinğrün — = genişlemek, bir zaman nimet içinde yaşamak.
III, 400-6;
— **di** III, 400-3;
— **ür** III, 400-5;

kinğür — = genişletmek.
III, 392-26;
— **di** III, 392-23;
— **ür** III, 392-26;

kip = kalıp, benzer, öğür (Oğuzca). *Krş.: Rad., Alt., Tel., Leb., Şor. — kep; Rad., Alt., Tel., Leb., Taran., Kar. — kem = zaman, ölçü.*
III, 119-26, 119-28;

— **i** III, 119-27, 119-29;

kir = kir. *[Rad., Bü. D.; Caf., USp.; İd., Hou.].*
— **din** II, 212-13;
— **den** II, 230-8;

kir — = girmek. *[Rad., Bü. D.; Yaz.; Caf., P. P., An. İnd., U., USp., Man.; Müh.; İd., Hou.].*
II, 8-20;
— — III, 212-1;
— **di** I, 443-20, 488-4;
II, 8-18, 223-11;
III, 147-15, 212-21, 212-23;
— **dim** I, 87-19, 422-11;
— **dük** II, 61-21;
— **ür** II, 8-20;
— **gil** II, 44-4;
— **güci** II, 51-7, 51-9;
— **gü** II, 68-27;
— **güsüz** III, 6-4;
— **gelir** II, 67-10;
— **miş-çe** I, 251-10;
— **se** I, 457-28;
II, 18-1;
III, 120-23, 222-2, 226-6;
— **sün** I, 362-9;
— **ü** I, 395-5;
— **üp** III, 65-2;
— **igsek** II, 55-20;

kirdeş = bir avluda beraber oturan komşu.
I, 461-13;

kirigse — = girmek istemek. *Krş.: Caf., P. P. — kirikse —.*
III, 335-2;
— **di** III, 334-25;
— **r** III, 335-2;

kirik — = kirlenmek. *Bk:* **kirlen** —. *[Rad., Kg.].*
II, 117-21;
— **ti** II, 117-19, 119-5, 165-12;
— **er** II, 117-21;

kiril — = girilmek.
II, 136-23;
— **di** II, 136-22;

— **ür** II, 136-23;

kirimsin — = girer görünmek.
— **di** II, 260-29;

kirin — = girinmek, girer göstermek, girmek.
II, 157-2;
— — II, 160-9;
— **di** II, 156-26, 156-28;
— **ür** II, 157-2

kiriş = kiriş, yay kirişi; yay. *[Rad., Alt., Tel., Komd., Bar., Çağ.; Caf., USp.; Müh.; İd., Hou.]. Krş.: Rad., Alt. — kırış.*
I, 198-10, 370-10;
II, 83-22;
III, 215-16;

kiriş = bir adamın akarlarından olan geliri.
I, 370-11;

kiriş — = girişmek, girişmekte yarış etmek. *[Rad., Alt., Tel., Çağ.; İd.].*
II, 99-18;
— **di** II, 99-14;
— **ür** II, 99-18;

kirit = anahtar, kilit.
I, 357-18;
III, 345-2;
— **liğ** = anahtarlı, kilitli; kilit.
I, 306-11, 506-4;
— **liğ kapuğ** = kilitli kapı.
I, 506-4:

kiritle — = kilitlemek.
III, 330-16;
— **di** III, 330-14, 345-1, 348-22;
— **r** III, 330-16;

kirkin = boğranın, devenin kızgın zamanı.
I, 443-18;
— **i** I, 443-19;

kirlen — = kirlenmek; yumulmak. *Bk:* **kirik** —. *[Rad., Alt., Tel., Leb., Sag., Kaz.]. Krş.: Caf., USp. — kirleş —.*
II, 252-25;
— **di** II, 252-23, 252-26;
— **ür** II, 252-25;

kirpi = kirpi *[Rad., Komd., Kg., Kaz.; Caf.; Müh.; İd.]. Krş.: Rad., Tob., Bar., Şor. — kirbi; Rad., Kg. — kirpik.*
I, 415-19;
okluğ — = büyük kirpi.
I, 415-19;

kirpik = kirpik. *[Rad., Kom., Kr., Taran., Kg., Kaz., Kar.; Caf., U.; İd., Hou.]. Krş.: Rad., Tel. — kirbik.*
I, 478-15;

kirpilen — = sertleşerek kirpi gibi büzülmek, yüzü asılmak.
III, 200-12;
— **di** III, 200-9;
— **ür** III, 200-12;

kirpüklen — = gözde kötü kıl bitmek.
II, 277-17;
— **di** II, 277-15, 279-16;
— **ür** II, 277-17;

kirşen = üstübeç; yüze sürülen düzgün. *[Rad., Kaz.; Müh.; Rab.].*
I, 437-27;
II, 353-10;

kirşenlen — = yüze düzgün sürünmek. *Krş.: Rad., Kaz.—kirşenle—.*
II, 278-7;
— — II, 278-25;
— **di** II, 278-5;
— **ür** II, 278-7;

kirtginse — = tasdik etmek istemek.
— **di** I, 280-25;

kirtgün — = inanmak, gerçeklemek. *Bk:* **kirtin** —. *[Caf., T. T., An. İnd.]. Krş.: Caf. — kirtkün —.*
III, 423-21;
— — III, 423-24;
— **di** III, 423-15;
— **ür** III, 423-20;

kirtin — = inanmak. *Bk:* **kirtgün** —.
— **di** I, 416-19;

kirtü = yemin, ant; gerçeklik, doğruluk. *[Caf., T. T., An. İnd., Man., Chuas.; İd., Hou.]. Krş.: Rad., Kom., Kar. — kertü.*
I, 416-13, 416-14, 416-15;

kirtüç kişi = kimseyi çekemiyen huysuz kişi.

I, 455-18;

kirtüle — = tasdiklemek. *[İd.].*
III, 352-12;
— **di** III, 352-10;
— **r** III, 352-12;

kirtür — = girdirmek. *Krş.: Rad., Kaz. — kirtil —.*
II, 195-4;
— **di** II, 195-2;
— **ür** II, 195-4;

kirü = geri, arka. *[Caf., T. T., An., İnd., Man.]. Krş.: Rad., Kaz. — kiri; Rad., Kr.; Yaz. — keri; Rad., Uyg.; Yaz. — kerü: Müh. — kiru.*
III, 65-2, 245-16, 246-1;

kis = karı. *[E. T. Y., I - 136].*
I, 329-25;
— **i** I, 329-25, 329-27;
— **si** I, 333-2;

kiş = sadak (Oğuz ve Kıpçaklardan başkalarınca). *[E. T. Y., III; Müh.].*
I, 393-8, 494-3;
II, 275-19;
III, 126-18;
— **te** I, 457-3;
II, 333-10;
III, 281-5;
— **kurugluk** = sadak, gedeleç.
I, 504-2;
— **kurman** = ok ve yay konan kap.
I, 444-19;

kiş = samur. *[Rad., Alt., Tel., Tob., Komd., Kr., Uyg., Çağ.; Yaz.; Caf.; K. B.; Rab.; Müh.; İd.].*
III, 126-16;

kişe — = kösteklemek, bağlamak. *Krş.: Rad., Kaz.; İd. — kişenle — = kösteklenmek.*
III, 268-5;
— **di** III, 268-2, 268-4;
— **r** III, 268-5;

kişen = köstek. *[Rad., Kaz., Taran., Komd., Çağ., D. Tür.; İd., Hou.].*

II, 13-27;

kişi = kişi, adam, insan, kimse; halk; karı, kadın. *[Rad., Bü. D.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., Man.; Müh.; Rab.; İd., Hou.]. Krş.: Rad., Kg.; Pek., Yak. — kisi.*
I, 24-14, 24-21, 44-18, 45-15, 46-3, 46-4, 74-10, 87-19, 91-22, 98-22, 106-8, 109-23, 127-19, 129-4, 140-16, 142-27, 146-13, 147-20, 152-16, 154-23, 155-2, 166-17, 167-1, 174-1, 179-9, 240-3, 240-16, 243-12, 287-4, 296-13, 307-16, 308-18, 310-6, 317-7, 326-23, 332-19, 342-23, 356-9, 363-9, 365-2, 376-20, 385-15, 387-3, 387-18, 398-13, 406-18, 419-24, 422-3, 425-12, 427-16, 427-23, 433-7, 440-11, 440-13, 455-18, 461-1, 461-9, 470-18, 473-6, 476-4, 476-17, 488-6, 494-10, 495-13, 497-3, 499-10, 502-4, 509-23, 510-2, 515-19, 517-24, 518-19, 519-9, 520-5, 525-19;
II, 17-6, 26-12, 60-13, 83-3, 83-12, 103-3, 104-4, 104-23, 105-24, 116-7, 116-29, 151-17, 204-6, 208-15, 211-10, 217-25, 270-2, 275-12, 283-15, 284-19, 295-11, 317-6;
III, 10-25, 14-1, 14-26, 15-19, 23-17, 23-19, 35-16, 37-10, 40-20, 43-13, 43-19, 46-8, 49-23, 52-9, 52-19, 52-21, 53-5, 54-3, 55-11, 68-19, 76-1, 104-17, 121-10, 124-18, 134-19, 137-6, 138-1, 138-8, 138-13, 138-19, 140-25, 153-5, 159-5, 166-26, 167-15, 168-14, 175-22, 200-9, 214-28, 220-27, 224-19, 224-21, 224-22, 237-1, 239-12, 257-18, 277-16, 285-1, 322-1, 354-18, 371-1, 380-19, 389-17, 407-21;
— **den** I, 154-14;
II, 188-23;
III, 160-7, 250-14;
— **de** II, 24-17;
— **din** I, 216-10;
— **ğ** I, 64-14;
— **ge** I, 319-18, 513-17;
II, 103-3, 298-4;
III, 126-11, 153-5, 276-19;
— **ni** I, 154-20, 155-11, 156-7, 156-18, 265-9;
II, 302-2, 332-9;
III, 98-11, 249-20;
— **ninğ** I, 44-1;
— **ler** I, 186-1, 187-18, 413-5;
II, 350-18;
III, 53-8, 398-17;

kişirgek er = evinde birini görünce canı sıkılan, evi kendine dar gelen kişi.

II, 290-13;

kişne — = kişnemek. *[Rad., Kr., Taran., Çağ., D. Tür., Kar., Kaz.; İd., Hou.]. Krş.: Rad., Kg., Kar. — kisne —.*
III, 302-21;
— **di** I, 236-3;
III, 302-18, 302-19;
— **r** III, 302-20;

kit — = gitmek; çekilmek. *[Rad., Kaz., Bar.; Caf., T. T., An, İnd., U., USp.; Müh.; İd., Hou.]. Krş.: Rad., Uyg., Taran., Kom., Çağ., D. Tür., Kar., Kg.; Yaz. — ket —.*
II, 296-6;
— **ti** II, 296-4;
— **er** II, 296-6;
— **se** III, 48-22;

kiter — = gidermek, kaldırmak. *[Rad., Kaz.; Caf. USp., U.; Müh.]. Krş.: Rad., Çağ., D. Tür., Kg., Kar. — keter —.*
III, 187-20;
— — I, 440-20;
— **di** III, 187-16;
— **ür** III, 187-20;

kiwiz = yaygı, halı, kilim gibi şeyler. *Bk:* **kidiz, kidhiz, küvüz.**
I, 366-6;

kiye = küçültme edatı. *Bk:* **gine, kıya.** *[Caf., P. P., U., USp.].*
III, 170-11, 170-12, 170-13, 359-7, 359-9;

kiyim kiyim = uyuşukluk, ne çalışmak ne işi büsbütün bırakmak, gaflet, elevaylık.
III, 169-1;

kiz = kutu, misk kutusu, taht, kürsü, sandık, kap, heybe gibi şeyler.
I, 327-6;
III, 318-21;
— **deki** I, 327-7;

kizle — = gizlemek. *[Rad.; Caf., P. P., Man.; İd., Hou.].*
III, 300-12;
— **di** III, 300-10, 318-17, 318-18;
— **r** III, 300-12;
— **p** II, 172-10, 264-1;
III, 71-20;
— **yü** I, 100-8;

kizlen — = saklar görünmek, kendi kendine saklamak. *[Rad., Az., Komd.].*
II, 253-7;
— **di** II, 253-4;
— **ür** II, 253-7;

kizlençü = gizli.
III, 242-20, 242-21;

kizleş — = birbirinden gizlemek.
II, 224-8;
— **di** II, 224-5;
— **ür** II, 224-8;

kizlet — = gizletmek. *[Rad., Az.].*
II, 348-27;
— **ti** II, 348-24;
— **ür** II, 348-27;

koç = koç (Oğuzca). *Bk:* **koçnğar.** *[Rad., Kr., Çağ.; Caf., USp.; Müh.; İd., Hou.].*
I, 321-11;
II, 184-25;

koç — = kucaklamak. *[Caf., U.; İd.]. Krş.: Rad., Uyg., Çağ., Kar. — kuç —.*
II, 5-7;
— **dı** II, 5-5;
— **ar** II, 5-6;

koçnğar = koç. *Bk:* **koç** (Oğuzca). *Krş.: Rad., Kar., Çağ., D. Tür.: Caf., USp.; Rab.; İd., Hou. — koçkar; Rad., Alt., Tel. — koçkor; Rad., Alt., Tel., Şor., Sag. — kuça; Rad., Komd. — kuçka; Rad., Kaz. — kuçkar; Caf. — koçungar.*
I, 321-11;
II, 101-9;
III, 102-18, 381-19, 382-2;

koçtur — = kucaklatmak, koçturmak.
II, 189-24;
— **dı** II, 189-22;
— **ur** II, 189-24;

koçuş = kucaklaşma, koçuşma.
I, 369-11;

koçuş — = kucaklaşmak. *[Rad., Çağ.; Caf., P. P.]. Krş.: Rad., Kr., Çağ. — kuçuş —.*

II, 92-24;
— dı II, 92-22;
— ur II, 92-24;
— up III, 188-20;

kodı = aşağı, aşağıya; arkası sıra. *Bk: Düzelt:* **kudhı.** *[Rad., Uyg.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., Man.].*
III, 46-7, 61-20, 69-2;

koduş — = birbirine güvenmek.
II, 94-8;
— dı II, 94-5;
— ur II, 94-7;

kodh — = koymak, bırakmak; terk edilmek; koyuvermek. *Bk:* **kot —, koy —.** *Krş.: Caf., P. P., T. T, An. İnd., U., USp. — kod —; Rad., Uyg. → kot —.*
II, 295-29;
III, 440-15;
— tı II, 54-4, 295-27;
III, 39-14, 440-12;
— ur II, 295-29;
III, 440-15;
— ur men III, 440-19;
— gıl II, 140-9;
III, 172-11;
— sa II, 29-13;
— madı II, 263-21;

koğ = göze veya yemeğe düşen çörçöp, pislik.
III, 128-30;

kogış = deri. *Bk:* **koguş.**
— nı II, 355-20;

kogşa — = katı şey gevşek olmak. *[Caf., T. T., An. İnd., U.]. Krş.: Rad., Çağ. — kawşa —.*
III, 287-9;
— dı III, 287-7;
— r III, 287-9;

kogşa — = koguş ağacı dalı ile cilâlamak, perdahlamak. *Bk:* **kowşa —.**
III, 287-12;
— dı III, 287-10;
— r III, 287-12;

kogşak = gevşek, çürük. *Krş.: Rad., Çağ. — kawşak.*
I, 474-24;

kogşaş — = birlikte gevşemek. *Bk:* **koxşaş —.**
II, 350-22;
— dı II, 350-18;
— ur II, 350-21;

kogşat — = kuvvetini gevşetmek. *Bk:* **koxşat —.**
II, 337-23;
— tı II, 337-18;
— ur II, 337-23;

kogurmaç = kavrulmuş buğday. *Bk:* **kawurmaç, kowurmaç.**
I, 493-16;

koguş = okları perdah etmek için koğuş -huş- ağacından yapılan aygıt. *[Rad.].*
I, 369-20;

koguş = oluk, su oluğu, değirmen oluğu. *[Rad., Çağ.].*
I, 369-17;

koguş = sepili, sepisiz -tabaklanmış, tabaklanmamış- deri; kayış. *Bk:* **kogış.** *[Caf.].*
I, 369-16;
III, 140-23, 308-25, 319-2;
— ka II, 205-21, 210-24;

koguşlan — = su fışkırmak.
II, 268-9;
— dı II, 268-7;
— ur II, 268-8;

koxşaş — = birlikte gevşemek. *Bk:* **kogşaş —.**
II, 350-22;
— dı II, 350-18;
— ur II, 350-21;

koxşat — = kuvetini gevşetmek. *Bk:* **kogşat —.**
II, 337-23;
— tı II, 334-18;
— ur II, 337-23;

kok — = fena kokmak; kokusu yükselmek; -su- senmek, -hastalık- sâkinleşmek. *[Rad.; İd.]. Krş.: Rad., Alt., Leb., Sag., Şor. — kok — = yanarak kül olmak; Rad., Tel. — kok — = yanarak kömür olmak.*
II, 293-16;

III, 184-10;
— tı II, 293-12, 293-15;
— dı II, 323-16;
III, 184-4, 184-7, 184-9;
— ar II, 293-16;
III, 184-10;

kokıt — = kokutmak.
II, 309-3;
— — II, 324-1;
— tı II, 309-1, 323-13;
— ur II, 309-3;

kokrat — [*] = eksiltmek. *Krş.: Rad., Şor., Sag.; Caf., T. T., An. İnd. — kok — = eksilmek, azalmak.*
II, 334-24;
— tı II, 334-21;
— ur II, 334-24;

kol = kol. *[Rad., Bü. D.; Caf., USp., U., P. P.; Müh.; İd., Hou.]. Krş.: Rad., Kaz., Tob. — kul; Pek., Yak. — xol = hayvanın ön ayağı.*
III, 134-22, 161-22, 161-26;
— ın III, 161-24, 288-24;

kol = kılıç veya bıçakta bulunan yol biçimi oyma.
III, 134-27;
— ı III, 135-2;

kol = dağın tepesinden aşağı inen ve derenin ortasından yüksekçe olan yer. *[Rad., Çağ., D. Tür., Taran.].*
III, 134-23;
— ı III, 134-25;

kol — = rica etmek, istemek. *[Rad., Kom., Uyg., Kar., Çağ.; Caf., T. T., An. İnd., P. P., Chuas., USp.].*
II, 25-16;
— dı II, 25-14;
— ur II, 25-16;
— sa I, 274-17;
— sam I, 399-22;
— **daçı** = dilenci.
— **daçı-ka** I, 417-5;

kol aç = kulaç. *Bk:* **kulaç.**

[*] Bu fiil hakkında « kakratmak » fiilinde verdiğimiz haşiyeye bakınız. B. A.

I, 358-20;

kolan = kolan, bağırdak; yaban eşeği. *[Rad.; Hou.]. Krş.: Rad., Çağ., Kg., Kkg.; Müh.; İd., Hou. — kulan = yaban eşeği; Rad., Uyg. — kulan = yaban atı; Rad., Uyg.; K. B. — kulantay; K. B. — kulanta; Rad., Kr., Bar.; Müh.; İd. — kulan = kolan.*
I, 214-16, 263-10, 404-9, 415-2, 424-27;
III, 122-15;

koldaş = koldaş, arkadaş. *[Rad., Uyg., Çag.]. Krş.: Rad., Kaz. — kuldaş.*
I, 461-11;
III, 11-3;

koldaşlan — = arkadaş olmak, arkadaş saymak.
II, 272-9;
— dı II, 272-5;
— ur II, 272-8;

kolgır — = istiyeyazmak.
II, 194-13;
— dı II, 194-11;
— ar II, 194-13;

koltık = koltuk. *[Rad., Tel.]. Krş.: Rad., Alt. — koldık; Rad., Şor., Leb., Sag., Tel., Koy., Kaç., Küw., Kg., Kkg., Komd., Taran., Çağ., D. Tür., Az., Kr., Kaz. — kultık; İd., Hou. — koltuk.*
I, 475-12;

koltukla — = koltuklamak, koltuğuna almak; koltuğa vurmak.
III, 351-17;
— dı III, 351-14;
— r III, 351-17;

koltur — = istetmek. *Krş.: Rad., Çağ. — koldur —.*
II, 191-22;
— dı II, 191-20;
— ur II, 191-22;

kolun — = rica etmek, kendi kendine rica etmek, istemek. *[Rad., Kar.]. Krş.: Caf., U. — kolunguçi = dilenci.*
II, 156-3;
— dı I, 22-3;
II, 156-1;
— ur II, 156-2;

koluş — = birbirinden istemek, isteşmek.
— **dı** II, 109-23;
— **tı** II, 110-4;

kom = deve havudu. *[Rad., Taran., Çağ., Kg.]. Krş.: Rad., Tel. — kom = semer altı keçesi; Rad., Alt. — kom = semer.*
III, 136-22;
— **ı** III, 136-26;

komı — = -bir şeye karşı- özlemek. *[Rad., Uyg.].*
III, 273-6;
— **dı** III, 273-1;
— **r** III, 273-6;

komın — = coşmak.
— **dı** II, 324-4;

komıt — = coşturmak, heyecana getirmek. *Bk:* **komut —.**
II, 311-27;
— — II, 324-7;
— **tı** I, 69-8;
II, 311-25, 312-3;
— **ur** II, 311-27;
— **gan** = her zaman özleten, her zaman coşturan.
I, 515-9;

komut — = coşturmak. *Bk:* **komıt —.**
— **tı** I, 214-16;

komşuy = kanla dolmuş kene.
III, 241-9;

komuk = at gübresi. *Bk:* **kumuk.**
I, 383-26;

komukla — = pislemek, terslemek; Komuk boyuna nispet etmek. *Bk:* **kumukla —.**
III, 339-7;
— **dı** III, 339-3;
— **r** III, 339-7;

kon = koyun (Arguca). *Bk:* **koy.**
I, 31-12;
III, 140-10;
— **uğ** I, 309-25;
III, 244-16;

kon — = konmak, bir yere konmak. *[Rad., Bü. D.; Caf., T. T., An.*

İnd., P. P., USp.: Müh.; İd.].
III, 185-3;
— **dı** III, 184-28, 185-1;
— **ar** I, 319-18;
III, 185-3;
— **mas** II, 331-22;

konak = bir çeşit kaba darı. *Bk:* **koyak.** *[Rad., Kg., Taran., Uyg., Çağ., D. Tür.; Caf., USp.].*
I, 384-11;
III, 347-18;

konakla — [*] = darı yemek.
— **dı** III, 347-17;

konat = birbirlerine yanaşan, toplanan insan kümesi.
I, 357-5;
— **ım** I, 357-6;

konat — = kondurmak, oturtmak.
II, 313-11;
— **tı** II, 313-6;
— **ur** II, 313-11;

kondur — = kondurmak, üzerine koymak. *[Rad., Kom., Kg., Kr., Çağ., D. Tür., Kar.; Yaz.]. Krş.: Rad., Tel., Alt., Leb., Sag., Koy., Kaz. — kondır —.*
II, 192-15;
— **dı** II, 192-9, 192-11;
— **ur** II, 192-15;

konğra — = ses kalınlaşmak; bir şey konğur -yani kestane rengi- olmak. *[Rad., Şor., Sag., Koy., Kaç.].*
III, 402-23;
— **dı** III, 402-17, 402-20;
— **r** III, 402-22;

konğragu = çıngırak, konrak, tongurak, çan. *[Rad., D. Tür.]. Krş.: Rad., D. Tür. — konğırak; Rad., Komd., Bar., Kg. — konğırav; Rad., Kaz. — kıngırav; Rad., Alt. — konğu.*
II, 358-7;
III, 387-10, 402-9;

konğragu = kulağın altındaki çıkıkça kemik.

---

[*] Kaşgarlı'ya göre bu fiil kurala uygun ise de kullanılmasına cevaz verilmiyen fiillerdendir. B. A.

III, 387-11;

konğur = boğuk ses.
III, 363-1;

konğur = kestane rengi. *[Rad., Kg., Çağ.; Müh.]. Krş.: Rad. — konur; Rad., Tel. — konğır.*
III, 363-3;

konğur — = sökmek, kanırmak. *Krş.: Rad., Çağ. — kongar —.*
III, 392-22;
— dı III, 392-18;
— ur III, 392-22;

konğuz = osurgan böceği. *[Rad., Kg., Çağ., D. Tür.; Caf., T. T.]. Krş.: Rad., Tel. — kongıs.*
III, 363-17;

konşı = komşu (Oğuzca). *Bk:* **koşnı.** *[Rad., Kom.; Caf., T. T., An. İnd.; İd., Hou.]. Krş.: Rad., Çağ. — kongsi; Rad., Az., Kom. — kongşu; Müh.; Rab. — konşu.*
I, 435-9;

konuk = konuk, misafir; ruh. *[Rad., Uyg., Çağ.; Müh.; Rab.; İd.]. Krş.: Rad., Bar., Kg., Çağ., Şor., D. Tür., Kaz. — konak.*
I, 45-21, 85-5, 384-5;
— ı I, 46-19, 332-9;
— nı I, 517-19;
— uğ II, 312-19;
— luğ I, 498-9;
— luk = konukluk, misafirlik. *[Rad.; Caf., USp.; Müh.; Rab.; İd.].*
I, 274-18, 504-20;

konukla — = konuk etmek (Oğuzca); ev sahibinin rızası olmadan evde gecelemek (Oğuzlardan başkalarınca). *[Rad.; Müh.; İd.].*
III, 339-11;
— dı III, 339-8, 339-20, 347-20;
— r III, 339-10;

konuklaş — = birbirine konuk olmak.
II, 258-11;
— dı II, 258-8, 258-20;
— ur II, 258-10;

konum = yurt, konulan yer, konak. *[Rad., Çağ.].*
I, 114-16;
II, 103-25, 313-6;

kop = çok, pek; obartma ve pekitme edatı.
I, 319-10, 319-12;

kop = sevinç, ferah, hop.
III, 119-23;
— kıl — = sevinmek, ferahlamak, içi hop etmek.
— kıl-dı III, 119-23;

kop — = kopmak, gelmek; kalkmak; başlamak, çıkmak; baş kaldırmak. *[Rad., Kom., Kr., Uyg., Çağ., D. Tür., Kar., Kaz.; Müh.; İd., Hou.].*
II, 4-18;
— tı III, 128-1;
— dı I, 97-11, 120-3;
II, 4-14, 4-16, 4-17;
III, 128-3;
— a I, 234-1;
— ar II, 4-18;
III, 367-8;
— sa I, 88-1, 104-1;
III, 137-5;
— up I, 142-15, 258-1;

kopruş — = bir şeyi yerinden kaldırmakta yardım etmek.
II, 218-9;
— dı II, 218-5;
— ur II, 218-9;

kopsa — = çıkmak istemek.
III, 285-9;
— dı III, 285-7;
— r III, 285-9;

kopur — = yerinden kaldırmak, kurcalamak. *Krş.: Rad., Uyg. — kobur —; Rad., Uyg., Çağ.; Yaz. — kobar —; Müh.; İd. — kopar —.*
II, 72-8;
— dı II, 72-4;
— ur II, 72-8;
— sa II, 72-9;
— gan = çok koparan. I, 517-3;

kopurt — = yerinden kaldırtmak.
III, 430-12;
— tı III, 430-9;
— ur III, 430-12;

kopuş — = kalkışmak; kalkmakta yardım ve yarış etmek.
II, 88-10;
— **dı** II, 88-6;
— **ur** II, 88-9;

kor = ziyan. *[Rad., Tel.; Caf., T. T., An. İnd., U.; K. B.]. Krş.: Caf., USp.; Müh. — korluğ.*
III, 122-6;

kor = yoğurt mayası. *[Rad., Bar., Kg.; Müh.].*
III, 122-8;
— **luk** = içinde kımız biriktirilen küçük testi. *Bk:* **kurluk.**
I, 473-13;

korday = kuğu kuşu; kuğu cinsinden bir kuş. *Krş.: Rad., Tel., Alt., Taran. — kordoy.*
III, 240-21, 240-25;
— **ımı** II, 177-11;

korı — = korumak. *[Rad., Tel.]. Krş.: Rad., Kg., Az., Kar. — koru —.*
III, 263-16;
— **dı** III, 263-14;
— **r** III, 263-16;

korığ = koru, küçük orman. *Bk:* **koruğçı.** *Krş.: Rad. — koru.*
I, 17-17, 18-20, 375-25;
II, 98-16;

korın — = sıkılık etmek, pintilik etmek. *Bk:* **korun —.** *[Rad. Tel.].*
II, 155-5;
— **ur** II, 155-5;

korış — = korumakta yardım etmek.
II, 98-18;
— **tı** II, 98-16;
— **ur** II, 98-18;

kork — = korkmak. *[Rad., Taran., Kom., Uyg., Çağ., Kr., D. Tür.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., USp.; İd., Hou.].*
III, 421-23;
— **dı** III, 421-20;
— **ar** III, 421-23;
— **mış** II, 331-21;
III, 126-10;
— **ıp** II, 312-6;
— **up** III, 377-14;
— **ma** III, 422-9;

— **mas** III, 282-20, 422 1;

korkıt — = korkutmak. *Bk:* **korkut —.**
II, 339-25;
— **tı** II, 339-23;
— **ur** II, 339-24;

korkluk = korkak. *[Rad., Uyg.].*
III, 417-11;

korkul — = korkulmak. *[Rad.].*
II, 236-14;
— **dı** II, 236-12;
— **ur** II, 236-13;

korkun — = korku duymak ve korkusunu saklamak.
II, 250-25;
— **dı** II, 250-23;
— **ur** II, 250-25;

korkunç = korkunç. *[Rad., Çağ., D. Tür.]. Krş.: Rad., Kaz.; Caf., T. T., An. İnd., U. — korkınç; Rad., Tel. — korkınçı.*
II, 365-12;
III, 168-28, 387-1;

korkuş — = birbirinden korkmak, korkuşmak.
II, 221-10;
— **dılar** II, 221-7;
— **ur** II, 221-10;

korkut — = korkutmak. *Bk:* **korkıt —.** *[Rad., Komd., Tel., Kg., Taran., Küw., Çağ., D. Tür.].*
— **tı** II, 365-10;

koru = kendisine "demir dikeni" adı verilen bitkinin "putrak" veya "pıtrak" denilen meyvası (Kıpçakça).
III, 223-15;

koruğçı = korucu, bir koruyu koruyucu. *Bk:* **korığ.**
III, 242-10;

korum = kaya. *[Rad., Alt., Tel., Leb., Şor., Uyg.].*
I, 398-5;
III, 61-20;
— **lar** III, 105-13;
— **luğ** I, 498-14;

korun — = sıkılık etmek, pintilik etmek. *Bk:* **korın —.** *[Rad., Çağ., D. Tür., Az.].*

— dı II, 155-3;

kosık = fındık. *Bk:* **kosuk.**
I, 382-28;
III, 347-12;

— lığ I, 497-15;

kosıkla — [*] = fındıklanmak.
— dı III, 347-13;

kosuk = fındık. *Bk:* **kosık.**
III, 347-12;

koş = çift, çifte; her hangi bir şeyin çifti, eşi (Arguca). *Bk:* **koşa.** *[Rad., Çağ., D. Tür., Taran.; İd.]. Krş.: Rad., Kaz. — kuş.*
I, 359-4;
III, 126-6, 126-7, 126-11;

koş at = Hakan yanındaki yedek at. *[Rad., Çağ., D. Tür., Taran.; İd.].*
III, 126-4;

koş — = koymak, katmak; türkü düzmek. *[Rad., Tel., Alt., Leb., Şor., Uyg., Çağ., D. Tür., Kaz.; Caf., USp.; İd.].*
II, 14-11;
— dı II, 14-5, 14-9;
— ar II, 14-11;

koşa = çift. *Bk:* **koş.** *[Rad., Çağ.].*
III, 33-27, 60-24;

koşlan — = kendine hayvan yedek koşmak.
II, 252-7;
— dı II, 252-4;
— ur II, 252-6;

koşlun — = iki şey birbirine yakın olmak, öğür kılınmak; hayvan bir araya koşulmak.
II, 252-3;
— dı II, 251-25;
— ur II, 252-2;

koşnı = komşu. *Bk:* **konşı** (Oğuzca). *[Rad., Uyg.]. Krş., Rad., Taran., D. Tür. — koşna.; Rad,, D. Tür. — koşni.*
I, 435-8;
— sın III, 220-17;

[*] Kaşgarlı bu fiilin caiz olmadığını yazmaktadır. B. A.

koşuğ = şiir, kaside. *Krş.: Rad. — koşug = raks havası; Rad., Çağ. — kosuk = raks türküsü, "urguştek" denen şiir vezninin bir çeşidi.*
I, 376-7;

koşul — = birleşmek, katılmak, tertip edilmek, öğür kılınmak. *[Rad., Kom., Az., Kar., Taran., Çağ.; İd.]. Krş.: Rad., Kg., Kar. — kosul —.*
II, 135-18;
— dı II, 128-5, 135-15, 135-19;
III, 102-19;
— ur II, 135-18;
— gan = her zaman koşulan, katılan.
I, 520-18;

kot — = bırakmak. *Bk:* **kodh—, koy —.** *[Rad., Uyg.; Caf.].*
— tı II, 295-26;

kotkı = alçak gönüllü, yumuşak huylu, mütevazı. *[Rad., Uyg.]. Krş.: Caf., T. T. — kotıkı.*
— er I, 427-18;
— lık = gönül alçaklığı, tevazu.
— lıkın II, 140-9;

kotrul — = boşaltılmak.
II, 235-3;
— dı II, 234-24;
— ur II, 235-3;

kotruş — = boşaltmakta yardım etmek.
II, 218-17;
— dı II, 218-14;
— ur II, 218-17;

kotur — = boşaltmak, aktarmak. aktirmak
II, 72-2;
— dı II, 71-23, 164-16;
— ur II, 72-2;
— muş II, 170-6;

kova = kova (Oğuzca). *[Rad.; İd.].*
I, 147-27;
III, 237-21;

kova = Türklerin kullandığı gemlerde atların burnuna doğru dikilen kayış.
III, 237-22;

kovı = içi kof ve çürümüş olan. *Bk:* **kovuk, kowuk, kowı.** *[Caf., T. T.]. Krş.: Rad., Uyg.* — *kobı.*
III, 226-1;

kovuç = cin çarpması eseri. *Bk:* **kovuz** (Oğuzca).
III, 163-6, 163-13;

kovuç kovuç = cin çarpmasına karşı üzerlik ve ödağacı ile yapılan tütsüde cinlere "kaç, kaç" demek üzere söylenen kelimeler.
III, 163-8;

kovuk = içi boş olan her şey. *Bk:* **kovı, kowı, kowuk.** *[Rad.; İd.]. Krş.: Müh.* — *kovuk = kulağın duyguçu.*
III, 164-18;

kovuz = cin çarpması eseri (Oğuzca). *Bk:* **kovuç.**
III, 163-13, 163-14;

kow — = koğmak, kovalamak; sürmek. *[Rad.; İd.].*
II, 16-5;

— dı II, 16-2;
III, 183-20;

— ar II, 16-5;

kowı = içi kof ve çürümüş olan. *Bk:* **kovı, kovuk, kowuk.**
III, 225-28;

kowı = talihsiz, uğursuz (Arğuca).
III, 226-3, 226-5;

kowşa — = koğuş ağacı dalı ile cilâlamak. *Bk:* **kogşa —.**
III, 287-12;

— dı III, 287-10;

— r III, 287-12;

kowşal — = perdahlanmak, huş ağacından yapılmış aygıtla perdahlanmak.
II, 236-8;

— dı II, 236-5;

— ur II, 236-8;

kowşaş — = koğuş ağacı ile cilâlamakta yardım etmek.
II, 351-1;

— dı II, 350-24;

— ur II, 351-1;

kowşat — = perdahlatmak, koğuş ağaciyle perdah yaptırmak.
II, 338-4;

— tı II, 338-1;

— ur II, 338-4;

kowuk = kovuk; içi boş olan her şey. *Bk:* **kovuk, kovı, kowı.**
I, 383-11;
III, 164-18;

kowurmaç = kavrulmuş buğday. *Bk:* **kawurmaç, kogurmaç.**
I, 493-17;

kowuş — = koğmağa, tardetmeğe çalışmak.
II, 103-11;

— dılar II, 103-8;

— ur II, 103-11;

koy = koyun. *Bk:* **kon** (Arguca). *[Rad., Bü. D.; Yaz.; Caf., T. T., An. İnd.]. Krş.: Caf., T. T., An. İnd., U., USp.; Müh.; İd.* — *koyun.*
I, 31-12, 173-3, 193-19, 263-25, 264-14, 295-11, 317-3, 346-9, 387-27, 389-16, 392-20, 411-13, 426-10, 472-5, 483-6;
II, 15-3, 27-14, 50-12, 118-4, 142-12, 184-9, 185-9, 237-4, 238-19, 238-29, 310-19, 330-5, 359-24;
III, 5-10, 60-8, 88-14, 95-13, 122-23, 126-11, 130-13, 132-8, 142-6, 148-26, 156-26, 157-16, 157-26, 167-23, 186-21, 187-12, 190-5, 203-8, 204-7, 206-18, 250-4, 270-9, 271-6, 281-19, 363-3, 402-20, 420-7, 441-9;

— da I, 326-3;

— dan II, 15-6;

— ığ I, 284-27;

— ın I, 199-28, 215-21;
II, 355-13;
III, 256-23, 274-9, 422-17;

— ka II, 14-5;

— uğ I, 306-4;
II, 76-23;
III, 173-12, 192-10, 244-16, 247-16;

— umı II, 90-12;

— un II, 152-17;
III, 404-6;

sakar — = boynuzsuz koyun.
I, 411-13;

— yılı = koyun yılı; Türklerin on ikili yıllarından biri.
I, 346-9;
III, 142-7;

koy = elbisenin koynu.; kucak. *Bk:* **koyun.** *Krş.: Rad., Alt., Tel., Leb., Şor., Sag., Koy., Kaç., Kg., Kkg., Küw., Taran., Çağ.* — *koyn; İd., Hou.* — *koyun; Rad., Şor.* — *koyın; Rad., Kaz.* — *kuyin.*
III, 142-9;
— **ka** III, 142-10;

koy = derenin koyağı, dibi, düzlüğü. *Bk: Düzelt:* **kuy.** *[Rad.].*
III, 142-12;

koy — = koymak; koyuvermek, bırakmak; dökmek; çalkamak. *Bk:* **kodh —, kot —.** *[Rad., Bü. D.; İd., Hou.].*
III, 246-7;
— **dı** III, 39-12, 171-17, 171-18, 246-4;
— **ar** III, 246-7;
— **manğız** II, 45-25;

koyak = konak darısı. *Bk:* **konak.**
III, 167-7;

koyar = hayvanlara ve kölelere söğülen bir kelime; "ağızdan salya saçan" anlamınadır.
III, 171-14;
— **ı** III, 171-15;

koygaş — = koynuna girmek. *[Rad., Şor., Komd.].*
— **up** I, 243-10;

koyka = deri, kürk.
III, 173-10;

koykala — = derinin kıllarını temizlemek, yolmak.
— **dı** III, 173-12;

koyluş — = dökülüşmek.
III, 195-6;
— **dı** III, 195-2;
— **ur** III, 195-5;

koyluş — = koyulaşmak.
III, 195-9;
— **dı** III, 195-7;
— **ur** III, 195-9;

koytur — = döktürmek, koydurmak.
III, 193-13;
— **dı** III, 193-10;
— **ur** III, 193-12;

koyuğ = -akarlarda- koyu. *[Rad., Tel., Alt., Kg.]. Krş.: Rad., Kaz.* — *kuyı.*
III, 166-1, 166-2;
— **luk** = koyuluk, -akarlarda- koyuluk.
III, 178-9;

koyul — = akar nesne koyulmak. *[Rad., Kg.].*
III, 190-12;
— **dı** III, 190-9;
— **ur** III, 190-12;

koyun = koyun, kucak. *Bk:* **koy.** *[İd., Hou.]. Krş.: Rad., Tel., Alt., Leb., Şor., Sag., Koy., Kaç., Kg., Kkg., Küw., Taran., Çağ.* — *koyn; Rad., Şor.* — *koyın; Rad., Kaz.* — *kuyin.*
III, 18-3;
— **da** II, 339-2;
— **ga** II, 346-19;
III, 297-11;

koyun — = kendine su koymak, dökünmek. *Krş.: Rad., Kaz.* — *kuyun —.*
III, 191-14;
— **dı** III, 191-11;
— **ur** III, 191-13;

koyuş — = koymakta yardım etmek.
III, 189-7;
— **dı** III, 189-5;
— **ur** III, 189-7;

koyu [*] = koyu, kalın, sık.
III, 367-10;

kozan — = süslenmek, bezenmek ("**bezen**—" fiili ile birlikte gelir).
II, 155-19;
— **dı** II, 155-17;
— **ur** II, 155-19;
bezen-di kozan-dı II, 155-17;

köç = saat, an, müddet.
I, 321-16;

[*] Biz, tercümemizde bu kelimeyi «kayu» şeklinde okumuş isek de bunun «kalın» ve «sık» anlamına «koyu» olması dahi düşünülebilir; netekim Brockelmann da bu şekilde almıştır. Bu kelimenin bulunduğu parçanın arapça tercümesinde üçüncü mısranın anlamı yoktur; açıkçası Kaşgarlı bu parçanın üçüncü mısraına bir anlam göstermemiştir. Biz gördüğünüz şekilde dilimize çevirdik. Düşünüle. B. A.

köç = göç. *[Rad., Uyg., Çağ.; İd.].*
I, 321-15;

köç — = göçmek. *[Rad., Alt., Tel., Leb., Taran., Kkg., Uyg., Çağ., D. Tür., Kar.; Caf., U., USp.; Müh.; İd., Hou.]. Krş.: Rad., Kaz. — küç —.*
II, 5-15;
— **ti** II, 5-13;
— **er** II, 5-14;
— **elim** II, 5-28;

köçrüm = belinleme, telaş; köy halkının şehre kaçışması.
I, 485-14;

köçük = sağrı; bir hayvana binen iki adamdan arkadaki. *[Rad., Sag., Şor.].*
I, 390-23;

köçükle — = sağrıya vurmak.
III, 341-10;
— **di** III, 341-7;
— **r** III, 341-9;

köçür — = göçürmek; yazmak, istinsah etmek, nakletmek. *[Rad., Alt., Tel., Leb., Taran., Kkg., Çağ., D. Tür.].*
II, 76-3;
— **di** II, 75-24, 75-26, 76-1;
— **ür** II, 76-3;
— **gen** I, 522-5;
— **me oçak** = bir yerden öbür yere göçürülebilen ocak.
I, 490-26;
— **me oyun** = "ondört" adı dahi verilen bir oyun.
I, 491-1;

köçüt = at.
I, 357-11;
II, 76-1;

ködüş — = bekleşmek, birbirini bekleşmek.
II, 94-11;
— **di** II, 94-9;
— **ür** II, 94-11;

ködh — = gözlemek; görmek. *Krş.: Rad., Uyg. — küdes — = gözetmek; Rad., Alt., Tel., Leb., Kom., Kr., Kg., Bar., Uyg., Çağ., Kar., Kaz. — küt —; Caf., Man., U. — küd —, küt —.*

— **di** II, 87-14;
— **ür** III, 23-1;

ködheç = bardak, testi (Arguca). *Bk:* **közeç.**
I, 360-7;

ködhez — = saklamak, beklemek; korumak, gözetmek. *Bk:* **közet—, köz at —.**
II, 86-22;
— — III, 43-20;
— **di** II, 86-17, 86-19, 162-6, 162-7;
— **ür** II, 86-22;
III, 263-5;

köğ = şiirin vezni, aruzu; ırın ölçüsü; ırlamakta sesin yükselip alçalışı. *[Rad., Koy.]. Krş.: Rad., Çağ. — kök; Rad., Bar., Tel. — küğ; Rad., Bar., Kg., Az. — küy.*
III, 131-3, 131-5, 131-8;
— **ler** III, 131-20;

köğ = bir şehir halkı arasında bir sene içinde çıkıp gülünen şey, gülmece.
III, 131-11, 131-14;

köğ = koç veya başka hayvanların kışa yakın aşması.
III, 132-7;
— **i** III, 132-9;

köğ = ayna yüzünde meydana gelen pas; kadınların yüzüne düşen çillik.
III, 132-11, 132-13, 132-15;

köğ yılkı = başıboş yayılan hayvan.
III, 131-16;

kögen = ilmikli köstek, süt sağılacağı zaman hayvanların ayağına vurulur. *Krş.: Rad. — köken.*
I, 415-5;

köger — = göğermek, gök rengini almak. *[Rad., Sag., Koy., Çağ.]. Krş.: Rad., Taran. — köker —; Rad., Leb. — kögö —; Rad., Kg., Bar. — kögör —; Rad., Kaz. — küger —.*
II, 84-16;
— **di** II, 84-14;
— **ür** II, 84-16;

kögle — = -hayvan- yeşil ot yemek. *Krş.: Rad., Çağ. — kökle —.*
III, 301-2;

— **di** III, 300-19;
— **r** III, 301-2;

kögle — = ırlamak, taganni etmek. *Bk:* **köglen** —.
III, 301-6;
— **di** II, 255-10;
III, 301-3;
— **r** III, 301-6;

köglen — = yüzde çiller çıkmak; şarkı söylemek, ırlamak, taganni etmek, sesi yükselte alçalta şarkı çağırmak. *Bk:* **kögle** —.
I, 253-20;
— **di** II, 253-16, 253-18, 253-21, 255-9;
III, 131-9;
— **ür** II, 253-20;

kögüz = göğüs. *Bk:* **köküs.** *[Caf., T. T., An. İnd.]. Krş.: Rad., Alt., Tel., koy., Sag., Şor., Kaç., Leb., Taran., Komd., Uyg., Çağ.; Müh.; K. B. — kögüs; Caf., USp. — köküz.*
I, 366-4;

kök = gök, hava, sema. *[Rad., Bü. D.; Caf., USp.; Müh.; İd., Hou.].*
I, 64-25, 123-2, 139-18, 193-28, 244-23, 338-22, 361-26, 362-9, 421-10;
II, 27-19, 78-1, 170-25, 252-20, 264-11, 283-19, 289-2;
III, 27-10, 124-10, 132-18, 282-19;
— **ge** II, 81-9;
III, 132-19, 439-21;
— **i** II, 283-21;
— **üğ** II, 307-29;

kök = gök rengi, gök renk, lâcivert. *[Rad., Bü. D.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., Man.; Müh.; İd.].*
III, 132-25, 162-19;

köm — = gömgök (Oğuzca). I, 328-20, 338-22;

köp — = gömgök (Ö. Türklerce). I, 328-19;

kök = şehrin dört yanını saran yeşil bölge.
III, 132-28;
— **i** III, 132-28;

kök = eğer bağı.
II, 283-19;
— **i** II, 283-21;

kök = kök, asıl (Oğuzca ve Kıpçakça). *[Rad., Uyg., Az., Kr.; Müh.].*
II, 284-7;

— **üng** II, 284-7;

kökded — = eğer tahtalarını diktirmek, bağlatmak. *Bk:* **köklet** —. *Krş.: Rad., Şor., Sağ., Koy., Kaç. — köktet — = diktirmek; Rad., Alt., Tel., Leb. — köktöt — = diktirmek.*
— **ti** II, 328-3;

kökegün = gök sinek. *Krş.: Rad., Kaz. — kökün; Rad., Kaz. — közewin.*
I, 188-2;
II, 287-19, 287-21;

kökle — = eğer bağını sıkı bağlamak. *[Rad., Çağ.; İd.].*
III, 300-18;
— **di** III, 300-16;
— **r** III, 300-18;

köklen — = sıkı bağlanmak; asaletli veya zengin olmak. *[Rad., Çağ.].*
II, 253-15;
— **di** II, 253-11, 253-13;
— **ür** II, 253-15;

kökleş — = ilişip sokulmak; eğer bağlamakta yardım etmek; hısımlıkla bağlanmak (Bulgarca). *Bk:* **kökteş** —. *[Rad.].*
II, 225-1;
— **di** II, 224-22, 224-25, 224-28;
— **ür** II, 225-1;

köklet — = eğer tahtalarını diktirmek, bağlatmak. *Bk:* **kökded** —.
II, 328-3;
— **ti** II, 327-22;
— **ür** II, 328-3;

kökre — = kükremek. *[Rad., Kom., Uyg., Kar.; Caf.; İd.].*
III, 282-25;
— **di** III, 282-12, 282-14, 282-15;
— **dim** I, 125-13;
— **ginge** III, 282-19;
— **r** III, 282-25, 398-27;
— **lim** I, 142-16;
II, 13-13, 138-1;
— **se** II, 146-27;
— **yü** I, 354-23;

Kökreş — = gürlemek, kükremek; kişnemek; kükreşmek. *[Rad.].*

II, 223-19 ;

— **di** II, 222-29, 223-2, 223-5 ;

— **ür** II, 223-12, 223-19 ;
III, 147-16 ;

kökşin = göğümsü, gök renkte. *[Rad., Uyg.]*.
I, 186-12, 437-28 ;

kökteş — = ilişip sokulmak, eğer bağlamakta yardım etmek ; hısımlıkla bağlanmak (Bulgarca). *Bk :* **kökleş —**.

— **di** II, 224-24 ;

kök tupulgan = bir kuş adı.
I, 519-20 ;

kökürçkün = güvercin. *Krş. : Rad., Kkg. — kögürçkön ; Caf. — kögürçken ; Rad., Kaz. — kügerçin ; Rad., Tob. — kügelsin ; Rad., Kg. — kügörşük ; Rad., Komd., Bar. — kögürçün.*
III, 419-11 ;

kökürçgünleş — = güvercini öndül koyarak yarışa girmek.

— **ü** II, 226-13 ;

kök (ü) s = göğüs. *Bk :* **kögüz.**

— **i** I, 230-6 ;

kökyuk = köylü ve Türkmen büyüklerine verilen ungun.
III, 133-4 ;

köl = göl, havuz, birikmiş su. *[Rad., Bü. D. ; Caf., T. T., An. İnd., USp. ; Müh.]*.
II, 79-10, 265-4 ;
III, 135-3, 135-4, 357-10, 360-10 ;

— **iğ** I, 104-2 ;

— **ninğ** II, 79-20 ;

— **üm** III, 137-5 ;

köl = denizin kendisi
III, 136-6, 136-7 ;

köler — = göl haline gelmek, gölermek, toplanmak, su göllenmek.
II, 84-19 ;

— **di** I, 179-19 ;
II, 84-17, 283-2 ;

— **ür** II, 84-18 ;

kölige = koyu gölge. *Bk :* **kölik.** *[Caf., U.]. Krş. : Rad., Kom., Uyg., Kar. — kölege ; Rad., Kaz. — külege ; Rad., Şor., Sag. — kölek ; Rad., Taran. — kölenğki ; Rad., Kr. — kületge ; Rad., Kkg. — kölögö ; Rad., Kg. — kölönğkö ; Rad., Alt., Leb., Küw. — kölötkü ; Rad., Bar. — kölötskü ; Rad., Kr., Az. — kölge ; İd. — kölgey.*
I, 448-11 ;
III, 174-9 ;

kölik = gölge. *Bk :* **kölige.**
I, 409-2 ;

— **lik** = gölgelik.
I, 510-9 ;

kölük = arka ; gölük, yük yükletilen her hangi bir hayvan. *[Rad., Kg.]*.
I, 392-1 ;

— **lüğ** = gölüklü.
I, 510-6 ;

kölünğ = kuşların indiği su birikintisi, gölcük.
I, 73-1 ;
III, 372-14 ;

köm — = gömmek. *[Rad., Taran., Kg., Bar., Alt., Tel., Sag., Kom., Çağ., D. Tür., Kar., Kaz. ; Müh. ; İd., Hou.]*.
II, 27-11 ;

— **di** I, 12-10 ;
II, 27-9, 27-12 ;

— **er** II, 27-11 ;

kömçü = gömü, define, hazine. *Bk :* **kömüç.**
I, 418-3 ;

Tawgaç — **si** = Âd ulusundan kalma hazine.
I, 418-3 ;

kömeç = küle gömülerek pişirilen çörek. *[Rad., Taran., Çag., Kaz.]. Krş. : Rad., Kaz. — kümeç.*
I, 12-8, 360-13 ;

kömtür — = gömdürmek. *Krş. : Rad., Alt., Tel., Sag., Koy., Kaç., Küw., Taran. — kömdür —.*
II, 196-7 ;

— **di** II, 196-5 ;

— **ür** II, 196-7 ;

kömüç = gömü, define. *Bk :* **kömçü.**
I, 360-14 ;

kömün — = gömülmek ; gömer görünmek.

— II, 158-8;
— **di** II, 158-6;
— **ür** II, 158-7;
— **di neňğ** = gömülmüş nesne.
I, 450-3;

kömür = kömür. *[Rad., Bü. D.; Müh.; İd.]. Krş.: İd., Hou. — kemür.*
— **lük** = kömür yapmak için yakılan ağaç ve kömür konan yer.
I, 506-19;
— **lüğ** = kömür sahibi, kömürü olan.
I, 506-21;

kömüş — = gömmekte yardım etmek.
II, 111-23;
— **di** II, 111-21;
— **ür** II, 111-23;

kön = at derisi veya gönü; ham deri, gön. *[Rad., Bar., Kg., Tel., Leb., D. Tür.; İd.]. Krş.: Rad., Kaz. — kün; Müh. — kön = pabuç.*
III, 140-14;
— **i** III, 140-14, 140-18, 140-21;
— **ge** III, 425-25;
— **üğ** III, 335-19, 353-1;

kön — = düzelmek, doğrulmak; yola gelmek; inkârdan sonra ikrar etmek; yola çıkmak; (Arguca) yanmak. *[Rad., Kg., Kkg., Uyg., Çağ., D. Tür.].*
II, 30-9;
— **di** II, 29-22, 29-24, 29-28, 30-2, 30-6, 199-1;
— **er** II, 30-9;

köndger — = doğrultmak, düzeltmek, dikmek; yola kılavuzlamak; ikrar ettirmek. *Bk:* **köndgür —, könger —.**
III, 423-14;
— — III, 423-24;
— **di** II, 199-3;
III, 423-7, 423-10, 423-12;
— **ür** III, 423-14;

köndgür — = doğrultmak. *Bk:* **köndger —.**
— **di** II, 199-3;

köndgürt — = doğrultmak, diktirmek.
— **ti** III, 424-5;

könek = matara, ibrik, su tulumu -kırba-. *[Rad., Şor., Sag., Koy., Uyg.; Yaz.; Müh.]. Krş.: Rad., Alt., Tel., Kg.— könök.*
I, 392-6;

könger — = doğrultmak; doğru yolu göstermek, kılavuzlamak; doğruyu söyletmek. *Bk:* **köndger —, köndgür —.**
II, 197-6;
— **di** II, 196-28, 197-1, 197-3;
— **ür** II, 197-6;

könğlek = gömlek. *[Rad., Çağ., D. Tür.]. Krş.: İd.—könlek; Hou. — künğlek.*
III, 350-18, 383-18;

könğleklen — = gömleklenmek, gömlek giymek.
III, 411-21;
— **di** III, 411-18;
— **ür** III, 411-21;

könğül = gönül, kalp, yürek; anlayış. *[Rad., Taran., Kg., Komd., Uyg., Çağ., D. Tür.; Yaz.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., U., USp.; İd., Hou.].*
I, 152-22, 191-1, 212-1;
II, 238-9;
III, 137-21, 154-12, 239-1, 245-17, 246-23, 295-7, 366-8, 437-20;
— **den** III, 366-12;
— **ge** II, 15-11;
III, 391-7;
— **i** II, 188-11;
III, 108-8;
— **in** I, 207-19;
II, 203-5, 344-16;
III, 289-12;
— **lüg** I, 63-24;
III, 366-9;
— **ni** II, 243-9;
— **üm** I, 69-10, 89-4, 214-10, 225-27, 245-12;
II, 125-4, 178-24;
III, 309-10, 419-8;
— **ünğ** III, 366-14;
— **deş** = gönül arkadaşı.
I, 407-16;

könğüllen — = gönüllenmek; -çocuk- düşünmek ve anlamak; arzu etmek.

III, 408-16 ;
— **di** III, 408-12 ;
— **ür** III, 408-16 ;

köni = düz, doğru ; emniyetli. [*Rad., Uyg., Çağ.; Yaz.; Caf., T. T., An. İnd., P. P., U., USp., Man.; Müh.; Rab.; K. B.*].
III, 151-18, 237-6, 237-7 ;

könik — = arkadaşlarından geri kalacak derecede zayıflamak. [*Rad., Uyg.*].
— **ti** II, 165-15 ;

könit — = doğrultmak. [*Rad., Uyg.*].
II, 313-17 ;
— **ti** II, 313-15 ;
— **ür** II, 313-17 ;

köp = çok, bütün, hep ; -saç ve ağaç hakkında- gür, sık. [*Rad., Bü. D.; Caf., USp.; İd., Hou.*].
I, 319-17 ;
II, 328-17 ;

köpçük = eğerin ön ve arka yastıkları (Oğuzca). [*Rad., Kkg.*].
I, 478-14 ;

köprüğ = köprü. [*Caf., USp.*]. *Krş.: Rad., Çağ.* — *köprük ; Rad., Komd.; Müh.; İd., Hou.* — *köprü ; Rad., Kkg.* — *köprö.*
I, 478-11 ;

köpsün = şilte, minder.
I, 437-24 ;

köpük (ğ) = köpük. [*Rad., Çağ.; İd.*]. *Krş.: Rad., Alt., Tel., Şor., Küw., Kg., Taran., Kar.* — *köbük ; Rad., Kaz.* — *kübik ; Caf.* — *köbik.*
I, 390-15, 390-16 ;
— **i** III, 136-7, 136-8 ;

köpür — = köpürmek. [*Rad., Kr.; İd.*]. *Krş.: Rad., Alt., Tel., Sag., Koy., Şor.* — *köbür* — ; *Rad., Kaz.* — *küpir* —.
II, 72-19 ;
— **di** II, 72-15, 72-16 ;
— **ür** II, 72-18 ;

köpürt — = köpürtmek. [*Rad.*].
III, 430-25 ;
— **ti** III, 430-21 ;
— **ür** III, 430-25 ;

kör — görmek, bakmak. *Bk:* **közün** — (Arguca). [*Rad., Bü. D.; Caf., T. T., An. İnd., USp., Chuas., Man.; Müh.; İd., Hou.*].
II, 8-12 ;
— — I, 373-7, 464-20 ;
II, 41-13, 58-17, 157-14 ;
III, 69-2, 317-3, 317-4, 365-6 ;
— **di** I, 139-17, 281-15, 404-12 ;
II, 8-11, 283-16 ;
III, 258-15, 295-5 ;
— **dim** I, 456-2 ;
— **düm** I, 108-4 ;
III, 219-15, 219-16, 355-23 ;
— **düğünğ** II, 42-23 ;
— **er** II, 8-12 ;
— **ür** I, 62-6, 497-9 ;
— **eyim** III, 130-4 ;
— **mekin** III, 265-19 ;
— **mekinçe** III, 426-15 ;
— **miş** III, 125-16 ;
— **se** I, 212-2, 352-10, 528-9 ;
III, 137-6 ;
— **ü** I, 149-2, 205-4 ;
— **üp** I, 79-20, 85-5, 85-6, 167-12, 205-4, 274-18, 384-6, 528-10 ;
II, 17-17, 18-21, 83-24 ;
III, 26-1, 46-7, 60-6, 119-23, 219-17, 245-16, 327-18, 339-19, 374-7 ;
— **me** II, 8-14 ;
III, 143-6 ;
— **mes** I, 369-8 ;
— **medüğünğ** II, 42-23 ;
— **medhip** I, 380-15, 420-6 ;
III, 23-1 ;

körk = güzellik. [*Rad., Uyg., Çağ., Kom.; Caf., T. T., An. İnd., Man., U., USp.; Müh.; İd.*].
I, 353-19 ;
II, 340-19 ;
— **inğe** III, 161-1 ;
— **lüğ** = iyi ; güzel ve gösterişli ; dostça.
I, 45-19, 319-18, 353-20, 461-1 ;
III, 43-19 ;

körke = ağaçtan yapılmış tabak (Kençekçe). *Krş.: Rad., Çağ.* — *kö-*

rege = şarap konulan kap ; Rad., Kr. — körege = kadeh, kâse.
I, 430-20 ;

körkedh — = güzelleşmek. *Bk :* **körket —.**
— **ti** II, 340-11, 340-21 ;

körket — = güzelleşmek. *Bk :* **körkedh —.** *Krş. : Rad., Çağ. — körkey — = güzelleşmek ; Rad., Çağ. — körkeyt — ve körkemlen — = güzelleştirmek.*
II, 340-11 ;
— **ti** II, 340-8 ;
— **ür** II, 340-10 ;

körküt — = göstermek. *Krş. : Rad., Taran. ; Caf. — körket — ; Caf., U., T. T., An. İnd., USp. — körki —, körkür —, körtkür — ; Rad., Kaz. — kürkiz — ; İd. — körküz — ; Rad., Uyg. — körkit — ; Rad., Taran. — körset — ; Rad., Kg. — körsöt — ; Rad., Kaz. — kürset —.*
II, 340-7 ;
— **ti** II, 340-5 ;
— **ür** II, 340-7 ;

körpe = körpe, mevsimi geçtikten sonra çıkan şey ; zamanından sonra doğan yeni hayvan. *[Rad.]. Krş. : Rad., Kom. — körpe = kuzu derisi ; İd. — körpe = süt kuzusu.*
I, 415-12, 415-18 ;
— **ot** = yeni bitmiş ot.
I, 415-12 ;
— **yémiş** = taze yemiş.
I, 415-13 ;
— **oğul** = yazın doğan çocuk.
I, 415-16 ;

körpele — = körpe ot yemek.
III, 351-21 ;
— **di** III, 351-19 ;
— **r** III, 351-21 ;

körpelen — = yeniden çıkmak, yeniden bitmek.
III, 200-8 ;
— **di** III, 200-6 ;
— **ür** III, 200-8 ;

körse — = görsemek, görmek istemek. *Bk :* **körügse —.** *Krş. ; İd. — körse — = kadınla yatmak istemek.*
III, 285-18 ;

— **di** I, 281-12 ;
— **dim** III, 285-10 ;
— **r men** III, 285-18 ;

körtür — = gördürmek.
II, 195-1 ;
— **di** II, 194-28 ;
— **ür** II, 195-1 ;

körügse — = görsemek, görmek veya kavuşmak istemek. *Bk :* **körse —.** *Krş. : Caf., Man. — körükse —.*
III, 334-24 ;
— **di** I, 281-11 ;
III, 334-21 ;
— **dim** I, 281-8 ;
III, 285-12 ;
— **r** III, 334-23 ;

körük = kuyumcu veya demirci körüğü. *[Rad., Bü. D. ; Müh.].*
I, 391-7 ;

körükle — = körüklemek. *[Rad.].*
III, 341-6 ;
— **di** III, 341-4, 348-21 ;
— **r** III, 341-6 ;

körül — = görülmek. *[Rad., Alt., Tel., Kr.].*
II, 136-20 ;
di I, 119-6 ;
II, 136-19, 139-2 ;
— **ür** II, 136-20 ;

körün — = görünmek, kavuşmak. *[Rad., Bü. D. ; Caf., USp. ; İd.].*
II, 157-8 ;
— **di** II, 157-3, 157-5 ;
— **ür** I, 75-25, 191-8 ;
II, 157-8 ;
III, 126-11 ;
— **gil** III, 43-19 ;

körünç = görülecek şey ; bir şey seyreden halk. *Bk :* **közünç.**
III, 373-12 ;
— **ge** I, 167-1 ;

körüş = bakışış. *[Rad., Tel., Leb., Alt.].*
I, 370-10 ;

körüş — = -gözle- bakmak. *[Rad., Taran., Alt., Tel., Uyg., Çağ., D.*

Tür.; Caf., P. P., T. T., An. İnd.; İd.]. Krş.: Rad., Kg. — körüs —; Rad., Kaz. — kuriş —.
II, 99-8;
— di II, 99-5;
— ür II, 99-8;

körüş — = güreşmek. *Bk; Düzelt:* **küreş** —.
— ti II, 97-15;

köse — = arzu etmek. *[Caf., T. T., An. İnd., Man., U.]. Krş.: Rad., Uyg.; Caf., USp. — köze —.*
III, 265-23;
— di III, 265-19;
— r III, 265-23;

kösekçi = yemeklere iştahlı.
I, 153-14;

köseş — = istemek; öğünmek.
II, 101-19;
— di II, 101-16;
— ür II, 101-19;

kösgük = göz değmesinden sakınmak için üzüm bağlarına ve bostanlara dikilen nazarlık.
II, 289-18, 289-23;

kösrük tuşağ = atın ön ayaklarına vurulan köstek.
I, 479-3;

kösül — = -ayak- uzanmak, uzatılmak. *[Rad., Kg., Az., Alt.].*
II, 137-4;
— di II, 137-3;
— ür II, 137-4;
— se II, 137-7;

kösür — = hayvanın ön ayaklarını kösteklemek.
II, 78-9;
— di II, 78-7;
— ür II, 78-9;

kösürge = köstebek, tarla sıçanı soyundan bir hayvan. *Bk:* **küsürge.**
I, 490-14;

kösürken = bir çeşit köstebek.
I, 522-20;

köşi — = kapatmak, örtmek.
III, 268-1;
— di III, 267-24;
— r III, 268-1;

köşik = örtü, perde; gölge.
I, 409-1;
— lik = gölgelik.
I, 509-17

köşige = açık gölge; zayıf gölge, gölgemsi.
I, 448-8;
III, 174-12;

köşit — = örtmek.
II, 308-1;
— ti II, 307-29;
— ür II, 308-1;

köşün — = gölgelenmek, gölgeye çekilmek; kendini gizlemek, örtmek.
II, 157-25;
— di II, 157-22;
— ür II, 157-25;

köt = göt, arka. *[Rad., Kg., Taran., Komd., Kr., Çağ., D. Tür., Alt., Tel., Leb.; İd., Hou.].*
I, 321-1;
— i **kızlak** = kuyruğu kırmızı bir çeşit kaba kuş.
I, 473-20;
— lük = söğmek için kullanılır; puşt.
I, 478-12;
— iç = genç çocuğa söğüldüğü zaman söylenen bir kelime.
I, 360-1;

köti burt = kâbus, kara basan.
I, 341-10;

kötki = tepe, dağlık yer; toprak yığını, tepecik *[Rad., Uyg.; Caf., T. T., An. İnd.].*
I, 18-14, 430-12;

kötle — = fenalık yapmak. *[İd.].*
III, 299-23;
— di III, 299-21;
— r III, 299-23;

kötlet — = düzdürmek.
II, 348-20;
— ti II, 348-17;
— ür II, 348-19;

kötrüm = üzerinde oturulan kerevet, dükkân, seki. *Krş.: Rad., Uyg.— kötrüm = yüksek kişi ve yer.*
I, 485-12;

kötrüş — = kaldırıp götürmekte yardım etmek.
II, 222-13;
— **di** II, 222-10, 225-6;
— **ür** II, 222-13;

kötü = dam.
I, 269-1;
III, 219-2;
— **din** I, 278-24;

kötür — = götürmek. *[Rad., Kom., Kar.; Yaz.; Caf., U., T. T., An. İnd., USp.; İd., Hou.]. Krş.: Rad., Taran., Çağ., D. Tür.; Müh.—köter—; Rad., Kaz.—küter—.*
II, 75-7, 166-7;
— — II, 44-11, 44-12;
— **di** II, 75-5;
— **ür** II, 75-7, 75-10;
— **se** II, 75-9;
— **ügi** II, 166-12;
— **gil** II, 44-13;
— **gen** = her zaman götüren.
I, 521-14;
— **gü** = götürge, kendisiyle bir şey taşınıp götürülen nesne.
I, 490-11;

kötürse — = götürmek istemek.
— **di** I, 280-19;

köwez = kurumlu. *Bk:* **küfez, küwez.** *[Rad., Uyg.; Caf., U.]. Krş.: Rad., Uyg. — küwez; Rad., Uyg. — kebes; Caf., Man. — köwenç.*
I, 325-3;
— **lik** = şımarıklık, kurumluluk.
I, 507-23, 508-3, 511-10;

köwre — = gevşemek. *Bk:* **kewre-.** *Krş.: Rad., Az. — küwre —.*
— **di** III, 282-7;

köy — = yanmak; yakmak. *[Rad., Sag., Koy., Kaç., Taran., Uyg., Çağ., D. Tür.; Caf.; İd.]. Krş.: Rad., Alt., Tel., Leb., Kg., Kkg., Kaz.; Caf., U. — küy —.*
III, 246-18;

— **di** III, 246-16;
— **er** III, 246-18;
— **üp** II, 188-11;
— **se** III, 435-20;
— **mes** I, 43-12, 448-5;
III, 47-23;

köyde = altın ve gümüş eritilerek süzülen ocak.
III, 173-8;

köytür — = yakmak; yaktırmak. *Bk:* **köyür —.**
III, 193-21;
— **di** III, 187-24, 193-18;
— **ür** III, 193-21;

köyük = yanmış, yanık. *[Rad., Taran., D. Tür.]. Krş.: Rad., Bar. — küyük = yanık yarası; Rad., Alt., Tel., Leb. — küyük = yanmış.*
III, 168-22;

köyür — = yanmak, yaktırmak. *Bk:* **köytür —.** *[Caf., T. T., An. İnd.].*
III, 188-1;
— **di** II, 133-15;
III, 187-24;
— **ür** III, 187-26;

köz = göz. *[Rad., Bü. D.; Caf., T. T., An. İnd., U., P. P. USp., Chuas., Man.; Müh.; İd., Hou.]. Krş.: Rad., Uyg., Tel., Alt., Şor., Sag., Koy., Kaç. — kös.*
I, 55-15, 212-2, 340-4, 464-28, 515-6;
II, 157-12, 252-26, 277-9, 306-19;
III, 42-14, 42-19, 64-16, 76-13, 272-15;
— **den** II, 228-11;
III, 83-18, 366-12;
— **din** II, 232-16;
— **ge** III, 5-3;
— **gine** = gözceğiz. III, 359-9;
— **kiye** = gözceğiz. III, 359-9;
— **i** I, 157-23, 178-15, 179-7, 291-18, 379-5, 477-17, 524-6;
II, 115-20, 130-9, 176-28, 245-1, 247-21, 277-15, 279-14, 279-15;
III, 33-12, 55-5, 124-12, 363-8, 407-5, 439-1;
— **in** I, 359-16;
II, 176-19, 334-4, 345-1;
III, 86-1, 97-21, 428-11;

— **inde** III, 151-19;
— **inğe** I, 243-13;
III, 428-16;
— **leyü** I, 100-7;
— **re** II, 280-14;
— **üğ** I, 299-22;
II, 172-12, 311-12;
— **üm** I, 46-19, 222-17, 296-4;
II, 45-27, 228-18;
III, 17-9, 84-24, 159-19, 258-15;
— **üme** I, 179-12;
III, 268-25;
— **ün** I, 170-18, 183-6;
— **ünğe** III, 14-2;
— **ler** III, 105-21;

taşırkan — lüğ = patlak gözlü, lokma gözlü. I, 521-3;

— **lük** = at kuyruğundan yapılmış bir dokumadır; göz ağrıdığı veya kamaştığı zaman üzerine konur. *Bk:* **közüldürük.**
I, 478-27, 530-2;

— **i çerliğ** = gece görüp gündüz göremiyen, bulutlu günde görüp bulutsuz günde göremiyen kimse; Nyctalopie'ye tutulmuş adam.
I, 477-17;

köz = ateş koru, köz. *Krş.: Caf., T. T., An. İnd., U. — küji = yakılan kokulu madde, misk; Rad., Uyg.; Caf. USp. — küsi = yakılan kokulu madde, misk; Mog. — küci = yakılan kokulu madde, misk.*
I, 337-12;

köz at — = gözetmek, gözetilmek. *Bk:* **ködhez —, közet —.**
— **tı** II, 86-23;

köze — = ateş çevirmek, karıştırmak; toplamak. *[Rad., Koy.].*
III, 265-10;
— **di** III, 265-7;
— **r** III, 265-9;

közeç = bardak, testi. *Bk:* **ködheç** (Arguca), **közüç.**
I, 360-4;

közegü = küskü; ateş çekmek veya aktarmak için kullanılan aygıt. *Krş.: Rad., Kom. — közev; Rad., Koy. — közês; Rad., Kkg. — közö.*
I, 448-3, 448-4;

közeş — = ateş ölçermekte ve karıştırıp alt üst etmekte yardım ve yarış etmek.
II, 100-21;
— **ti** II, 100-18;
— **ür** II, 100-21;

közet — = gözetmek, gözetilmek; muntazır olmak. *Bk:* **köz at —, ködhez —.** *[Caf., Man., USp.]. Krş.: Rad., Tel., Şor., Uyg. — küzet —; Caf., P. P. — közed —; Rad., Uyg. — küdes —.*
II, 306-22;
— **ti** II, 86-25, 234-2, 306-17;
— **ür** II, 306-21;
— **miş** II, 170-6, 320-24, 320-26;
— **küçi** II, 318-15;
— **deçi (— teçi)** (Oğuz ve Kıpçaklarca). II, 318-19;
— **gen** II, 319-3;
— **iğlik** II, 320-3;
— **igli** II, 320-17;
— **gü** II, 321-5;
— **lig** = gözetilen, saklanan, esirgenen.
I, 506-6;

közetiş — = gözetmekte yardım ve yarış etmek.
— **di** II, 322-17;

közger — = gördürmek, görüştürmek.
II, 196-21;
— **di** II, 196-18;
— **ür** II, 196-21;

közle — = göze vurmak.
III, 300-9;
— **di** III, 300-7;
— **r** III, 300-9;

közleş — = görme işinde -gözlemekte- yarış etmek.
II, 224-17;
— **di** II, 224-13;
— **ür** II, 224-16;

közmen = közde pişirilen ekmek, közleme, gömme.
I, 444-24;
II, 27-11;

közngü = ayna. *Bk:* **közüngü.**
III, 379-17;

köziiç = çömlek. *Bk:* **közeç.**
— **lük titik** = çömlek yapmak için ayrılan çamur.
I, 506-12;
— **lüğ** = çömlek sahibi.
I, 506-15;

közüldürük = at kuyruğundan dokunur bir bez parçasıdır. *Bk:* **köz-lük.** *Krş.: Rad., Kg. — közüldürük = gözüldürük, gözlük; İd. — közündürük = göze takılan siperlik.*
I, 529-22;

közün — = görülmek (Arguca).
II, 157-17;
— **di** II, 157-9;
— **ür** II, 157-16;

közünç = bir şey seyreden halk. *Bk:* **körünç.**
III, 373-12;

közünğü = ayna. *Bk:* **köznğü.** *[Caf., Man., T. T., An. İnd.; E. T. Y.]. Krş.: Rad., Kom., Kg., Kar. — küzgü; Müh. — közgü; İd. — köznü; Yaz. — küzkü.*
III, 45-15;
— **ge** III, 132-12;

kuba at = rengi kumral -konur al- ile sarı arasında olan at. *[Rad., Tel., Şor., Soy.; İd.].*
III, 217-11;

kuburga = baykuş.
I, 489-10;

kubuz = ut, kopuz, kubuz. *Krş.: Rad., Kg., Kkg., Taran., D. Tür., Kar., Kr. — kobuz; Rad., Kaz.— kubız; Rad. D. Tür.— Kupuz.*
I, 19-14, 365-21;
II, 235-15;
III, 173-2, 283-15;
— **luğ kişi** = kubuzu olan adam.
I, 495-13;
buçı — = inliyen utlardan bir ut.
III, 173-2;

kuçak = kucak. *Bk:* **kuçam.** *[Rad., Alt., Tel., Şor., Sağ., Taran., Çağ., Kaz.; İd.].*
I, 382-13;

kuçakla — = kucaklamak. *[Rad., Taran., Çağ., D. Tür., Kaz., Kr.; Müh.; İd.]. Krş.: Rad., Alt., Tel., Sag.— kucakta—.*
III, 338-9;
— **dı** III, 338-7;
— **r** III, 338-9;

kuçam = kucak. *Bk:* **kuçak.**
I, 398-3;

kuçgundı = soğan (Çiğilce).
I, 493-10;

kudgu = karasinek, sinek. *Bk:* **kudhgu.**
I, 425-9;

kudruçak = kuyruk kemiği. *Bk:* **kuduçak.**
III, 179-11;

kudruk = kuyruk; göt, kıç. *Bk:* **kudhruk.** *[Caf., T. T., An. İnd., U.]. Krş.: Rad., Soy.— kuduruk; Rad., Şor., Sag., Koy., Kaç.— kudhuruk.*
I, 472-3, 472-10, 473-5;
— **ı** I, 472-5, 473-5;
III, 126-17;
— **ta** I, 473-1;

kuduçak = kuyruk kemiği. *Bk:* **kudruçak.**
III, 179-11;

kuduğ = kuyu. *Bk:* **kudhuğ, kuyuğ.** *[Rad., Çağ.; Caf., T. T., An. İnd., U.]. Krş.: Rad., Kar. — kudux; Rad., Bar., Tel., Küw., Kg., Kkg., Taran., Uyg., Çağ.— kuduk.*
— **da** III, 282-26;
— **ka** III, 122-15;

kudur — = kudurmak; üstüne düşmek, çabalamak. *Bk:* **kutur —.** *[Rad., Tel., Şor.].*
II, 76-17;
— **dı** I, 144-7;
II, 76-15;
— **ur** II, 76-17;

kudurgak = kaftanın arka eteklerinden biri. *Bk:* **kudhurgak.**
I, 502-18;

kudhgu = sinek. *Bk:* **kudgu.**
III, 367-9;

kudhgulan — = sineklenmek, kendinden sinek koğmak.

III, 201-14 ;
— **dı** III, 201-11 ;
— **ur** III, 201-13 ;

kudhı = kuyu, çukur ; aşağı ; aşağıya. *Bk :* **kodı.**
I, 100-8, 164-3, 169-8, 190-2 ;
II, 24-3, 24-5, 83-21, 228-18 ;
III, 220-13 ;

kudhruk = kuyruk. *Bk :* **kudruk.**
I, 513-22 ;
II, 298-10, 298-11 ;
III, 164-14, 367-11 ;
— **ı** III, 256-27 ;

kudhuğ = kuyu. *Bk :* **kuduğ, kuyuğ.**
I, 375-5 ;
II, 155-12 ;
III, 166-5, 448-4 ;
— **da** I, 375-6 ;
— **ka** I, 456-24, 457-28 ;
III, 226-6 ;
— **luğ** I, 496-9 ;
— **tegresi** = kuyu halkası.
I, 421-4, 477-10 ;

kudhurçuk = bebek, kukla.
I, 501-23 ;

kudhurgak = kaftanın iki eteğinden beri. *Bk :* **kudurgak.**
I, 17-3 ;

kudhurgun = kuskun, eğerin kuskunu.
I, 17-6, 518-18 ;

kudhuz = dul kadın
I, 365-25 ;

kudhuzlan — = dul karı ile evlenmek (Arguca).
II, 268-2 ;
— **dı** II, 267-30 ;
— **ur** II, 268-2 ;

kugu = kuğu kuşu. *[Rad., Uyg., Çağ.]. Krş. : Rad., Tel., Alt., Leb., Şor., Koy., Kaç., Küw., Kg., Kaz., Özb. — kû ; Rad. — kogu.*
III, 225-5, 240-25 ;

kugur — = kavurmak. *Bk :* **kuwur —, kagur —, kawrul —,**

Düzelt : **kogur —.**
II, 81-23 ;
— **dı** II, 81-19 ;
— **ur** II, 81-23 ;

kukun = kıvılcım.
I, 404-5 ;
— **luğ** I, 499-26 ;

kul = kul, köle. *[Rad., Bü. D. ; Caf., T. T., An. İnd., U., USp. ; Müh. ; K. B. ; İd., Hou.].*
I, 330-7, 336-23 ;
II, 3-5, 219-7, 236-20, 277-5, 292-19, 294-8 ;
III, 84-12, 85-17, 263-17, 421-20, 423-15, 450-17 ;
— **ı** I, 475-4 ;
— **ın** I, 27-13, 165-9, 276-19, 302-3, 385-10, 386-11 ;
II, 3-11, 10-22, 152-8, 180-4, 305-2, 338-11 ;
III, 97-18, 268-4, 268-11, 336-20, 409-21, 427-6 ;
— **ını** I, 33-22 ;
— **ınğa** I, 320-25 ;
— **sığ er** = köleye benziyen, huyu köleye benziyen adam.
I, 465-11 ;
III, 128-19 ;

kula = kula renk. *[Rad., Bü. D.].*
III, 233-9 ;

kulabuz = kılavuz. *Bk :* **kulavuz.** *Krş. : Rad. ; Müh. — kulavuz ; Rad. — kulagız, kulaguz ; Rad., Uyg. — kulagus ; Rab. — kulaguz ; İd., Hou. — kulabuzla — = kılavuzluk etmek.*
I, 487-7 ;

kulaç = kulaç. *Bk :* **kol-aç.** *[Rad., Uyg., Çağ., Özb., Taran., Kaz. ; Caf. ; Müh. ; Rab. ; İd., Hou.].*
I, 358-20, 358-21 ;

kulaçla — = kulaçlamak. *[Rad., Uyg.].*
III, 330-24 ;
— **dı** III, 330-21 ;
— **r** III, 330-24 ;

kulak = kulak. *Bk :* **kulxak, kulkak.** *[Rad., Bü. D. ; Caf. ; Müh. ; İd., Hou.]. Krş. : Rad., Uyg., Çağ. — kulgak ; Yaz. — kulkak.*
I, 212-1, 377-14, 383-16 ;
II, 161-20 ;
III, 31-5, 253-5 ;

— ı III, 410-22;
— ın I, 209-12, 220-17;
II, 73-21, 352-13;
— ınğa II, 150-2;
— ım III, 357-5, 357-8, 358-2, 370-13, 405-8;
— **ka** I, 383-4;
II, 17-3, 23-15, 133-7, 337-6;
III, 286-22;
— **lığ** I, 498-7;
— **tın** II, 154-8;

kulak ton = yenleri kısa elbise.
I, 383-19;

kulakla — = kulağa vurmak. *Krş.: Rad., Bar. —kulakla— = kulak çekmek.*
III, 339-1;
— **dı** III, 338-18;
— **r** III, 339-1;

kulavuz = kılavuz. *Bk:* **kulabuz.**
— **suz** I, 487-9;

kulzak = kulak. *Bk:* **kulak, kulkak.**
I, 383-16;

kulkak = kulak. *Bk:* **kulak, kulzak.**
I, 383-17;

kulna — = kulunlamak, kısrak yavru doğurmak. *Bk:* **kulunla—.** *[İd.].*
III, 302-17;
— **dı** III, 92-5, 302-15, 319-15, 319-16;
— **r** III, 302-17;
— **çı kısrak** = doğuracak kısrak.
I, 491-10;

kulun = tay. *[Rad., Alt., Tel., Şor., Leb., Sag., Küw., Koy., Kaç., Kg., Kr., Taran., Çağ., D. Tür., Özb., Kaz.; Müh.; İd., Hou.].*
I, 215-9, 404-8;
II, 90-11,
III, 92-3;
— **luğ** I, 500-2;

kulunla — **[*]** = kısrak yavru doğurmak. *Bk:* **kulna —.** *[Rad., D. Tür., Tob., Kaz.]. Krş.: Rad., Alt., Tel., Kg. — kulunda —; Rad., Bar., Sag., Şor., Kaç., Küw. — kulunna —.*
— **dı** III, 92-6;

[*] Okuma güçlüğünden ötürü bu kelimenin bu şekilde kullanılmıyacağını Kaşgarlı yazmaktadır. B. A.

kum = kum (Çiğilce). *[Rad., Bü. D.; Caf., USp., P. P., T. T., An. İnd., U., Man.; Müh.; İd., Hou.].*
I, 197-8, 222-3, 338-18, 457-28, 484-22;
II, 80-22;
— **da** I, 268-15;
— **lar** II, 212-18;

kum = dalga, su dalgası. *[Rad.; İd.].*
III, 137-1;
— **ı** III, 137-5;

kum — = dalgalanmak. *[Rad.].*
II, 27-8;
— **dı** II, 27-7;
— **ar** II, 27-8;

kuma ur — = birbirine kuvvetle vurmak.
— **ur-ur** III, 382-11;

kumgan = kova; ibrik; güğüm, gülsuyu şişesi (Türklerce). *[Rad., Kr., Tel., Çağ., Az., Özb., D. Tür., Kar., Kaz.]. Krş.: Rad., Taran. — kumkan.*
I, 432-6, 440-10;
— **ığ** II, 353-15;

kumlak = Kıpçak illerinde yetişir, yaprağı fasulya yaprağına benzer sarmaşık gibi bir ot.
I, 475-16;

kumtur — = dalgalandırmak.
II, 192-3;
— **dı** II, 192-1;
— **ur** II, 192-3;

kumuk = at gübresi. *Bk:* **komık.**
I, 383-26;

kumukla — = pislemek, terslemek; Kumuk boyuna nisbet etmek. *Bk:* **komukla.**
III, 339-7;
— **dı** III, 339-3;
— **r** III, 339-7;

kumuş — = işe neş'e ile koyulmak; su dalgalanmak.

II, 111-20;
— **dı** II, 111-14, 111-17;
— **ur** II, 111-20;

kun — = soymak, çalmak. *[Caf., U.].*
II, 29-21;
— **dı** II, 29-7;
— **ar** II, 29-13, 29-20;

kunçuy = Hatun'dan bir derece aşağı kadın, bige, prenses. *[Rad.; Yaz.; Caf., P. P., USp., T. T., An. İnd., U.; E. T. Y.].*
III, 240-3;

katun kunçuy III, 240-5;

kundı — = parlatkıçla bir şeyi parlatmak.
III, 277-5;
— **dı** III, 277-3;
— **r** III, 277-5;

kundıgu = döğen, döven, harman döğeni [*].
I, 491-15;

kunduz = kunduz, su köpeği. *[Rad., Kg., Çağ., Kaz.; Caf.]. Krş.: Rad., Bar.* — *kundus.*
I, 458-8;
— **kayrı** = kunduz taşağından yapılan bir ilaç.
I, 458-8;

kunğ et = kas, adale. *Krş.: Rad., Kg., Taran.* — *kunğ = göt, kıç.*
III, 358-10;

kunuş — = birbirine soymakta yarış ve yardım etmek, birbirini soymak, çalmak.
II, 113-3;
— **dı** II, 112-25;
— **ur** II, 113-3;

kupsal — = kubuz çalınmak. *Bk:* **kupzal —.**
— **dı** II, 235-17;

kupza — = kubuz çalmak.
III, 283-17;
— **dı** I, 19-13;
III, 283-15;
— **r** III, 283-17;

kupzal — = kubuz çalınmak. *Bk:* **kupsal —.**
II, 235-17;

[*] Bu kelimenin bir anlamı da « kılıç parlatan nesne, aygıt » tır. B. A.

— **dı** II, 235-15;
— **ur** II, 235-16;

kupzaş — = kubuz çalmakta yarış etmek.
II, 220-13;
— **dı** II, 220-11;
— **ur** II, 220-13;

kupzat — = kubuz çaldırmak.
II, 335-22;
— **tı** II, 335-20;
— **ur** II, 335-22;

kur = kuşak, kemer. *[Rad., Taran., Alt., Tel., Leb., Şor., Kkg., Sag., Koy., Komd., Uyg., Çağ.; Yaz.; Caf., USp.; Müh.; Rab.].*
I, 324-19;
II, 255-10, 337-14;
— **ın** II, 249-17;
III, 84-4, 305-18;

iç — = iç kuşağı, uçkur.
I, 35-22;

kur = mertebe, aşama *[Rad., Uyg., Taran.; Caf. T. T., An. İnd.; İd.].*
I, 324-17;
— **ı** = bir şeyin etrafına.
I, 127-20;
— **ım** I, 324-17;

kur = kuru (Oğuzca). *Bk:* **kuruğ.**
III, 122-12;

kur — = kurmak, germek, toplamak; himaye etmek. *[Rad., Kom., Kr., Uyg., Çağ., Kar., Kaz.; Caf., T. T., An. İnd., U.; İd., Hou.].*
II, 7-25, 8-1, 37-19;
III, 318-6;
— — II, 59-6;
— **dı** II, 7-22, 7-24, 7-29, 37-18, 198-7;
III, 62-5, 318-6;
— **dum** II, 83-22;
— **duk** II, 61-2, 61-4, 61-5;
— **ar** II, 7-25, 8-1, 37-19;
III, 318-6;
— **ar men** II, 65-14;
— **aran** (Oğuzca). II, 65-13;
— **a** III, 219-16;

— **ası** II, 68-7;
— **gay** II, 66-11;
— **galır** II, 67-6;
— **gu** II, 68-1;
— **guçı** II, 50-1, 50-2;
— **mış** = kurulu.
I, 198-10;
II, 59-7;
III, 215-16;

kuram = mertebe, aşama; sırasına göre.
I, 413-8;
— **kişiler** = sanki Hakanın yanında oturur gibi sırayla oturmuş olan kimseler.
I, 413-5;

kurbaka = kurbağa. *[Rad., Özb.; Müh.]. Krş.: Rad.; İd., Hou.— kurbağa; Rad., Çağ.— kurmak.*
III, 122-16;

kurç = katı; içi dolu ve som nesne; çelik. *[Rad., Özb., Kar.]. Krş.: Rad., Kg.— kuruş: Rad., Tob.— kuruts; Rad., Kaz. — kuruç: Rad., Alt., Tel.— kurç = keskin.*
III, 287-16;
— **temür** = çelik. *Krş.: Müh.—kurç temir.*
I, 343-11;
— **eren** = dayanıklı ve yiğit adamlar. *[Rad., Uyg., Alt.].*
I, 343-12;

kurdaş — = bir dereceye, bir sıraya oturmak.
II, 218-24;
— **dı** II, 218-21;
— **ur** II, 218-24;

kurga — = kurumak. *[Rad., Tel., Alt., Leb., Sag., Koy., Kaç., Kg.].*
III, 290-6, 318-4;
— **dı** III, 290-4, 318-2;
— **r** II, 290-6, 318-3;

kurgadh — = kuraklamak. *Bk:* **kurgat —.**
— **tı** II, 338-23;

kurgak = kurak. *[Rad., Şor., Sag., Kg., Uyg., Kar.: Caf.]. Krş.: Caf., T. T., An. İnd. — kurkak.*
III, 69-2;

kurgat — = kuraklamak, kıtlık olmak. *Bk:* **kurgadh —.** *Krş.:*

Rad., Sag. — kurgat — = kurutmak.
II, 338-22;
— **tı** II, 338-19;
— **ur** II, 338-22;

kurgır — = kurumak.
II, 194-2;
— **dı** II, 193-20;
— **ar** II, 194-2;

kurgır — = zevzeklik etmek, yeğnilik etmek.
II, 194-5;
— **dı** II, 194-3;
— **ar** II, 194-5;

kurgu = zevzek, kararsız, huyu yeğni kişi.
I, 18-12, 426-4;
— **luk** = taşkınlık, yeğnilik, zevzeklik.
I, 528-2;

kurgulan — = taşkınlık ve yeğnilik etmek.
III, 201-18;
— **dı** III, 201-15;
— **ur** III, 201-17;

kurı — = kurumak. *Bk:* **kuru —, kuzı —.** *[Rad., Uyg.; Caf., T. T., An. İnd.; İd., Hou.].*
III, 263-13, 264-14;
— **dı** I, 12-24, 20-1;
III, 140-18, 263-11, 264-7;
— **p** II, 188-11;
— **r** III, 263-13, 264-14;
— **gu** = kuruyacak zaman; kurumak üzere olan nesne.
I, 446-8;

kurıh kurıh = tay kısrağın arkasında geri kaldığı zaman bu kelimelerle çağrılır. *Bk:* **kurı kurı, karı kurı, kurrıh kurrıh.**
III, 223-14;

kurı kurı = tay kısrağın arkasında geri kaldığı zaman bu kelimelerle çağırılır. *Bk:* **karı kurı, kurıh kurıh, kurrıh kurrıh.**
III, 223-11;

kurın — = kurunmak, kurulanmak. *Bk:* **kurun —.**
II, 155-8;

— — II, 160-7 ;
— **dı** I, 505-7 ;
— **ur** II, 155-8 ;

kurır — = kurumaya yüz tutmak. *Bk :* **kurur —.**
II, 77-7 ;
— **ur** II, 77-6 ;

kurış — = kuruşmak, kurmakta yardım ve yarış etmek. *Bk :* **kuruş —.**
— **tı** II, 97-14 ;

kurıt — = kurutmak. *Bk :* **kurut —.** *[Caf.].*
II, 304-27 ;
— **tı** II, 304-25 ;
— **ur** II, 304-27 ;
— **gan** = her zaman ve çok kurutan.
I, 514-5, 524-25 ;

kur kur ét — = guruldamak. *Krş. ; Rad., Hiv. — kurkur = nargile.*
— — **ét-ti** I, 486-2 ;

kurla — = kuşak yapmak ve bağlamak. *[Rad., Tel., Kr.].*
III, 298-25 ;
— **dı** III, 298-23 ;
— **r** III, 298-25 ;

kurlan — = acınmak ; tasa, acı duymak, ziyan görmek ; katılaşmak, koyulaşmak, mayalanmak, ekşimek. *Bk: Düzelt:* **korlan—.**
II, 251-3 ;
III, 197-16 ;
— **dı** II, 250-27, 251-4 ;
III, 197-9, 197-12 ;
— **ur** II, 251-3 ;
III, 197-16 ;

kurluk = içinde kımız biriktirilen küçük testi. *Bk : Düzelt :* **kor-luk.**
I, 473-13 ;

kurman = gedeleç, yaylık, yay kabı (Oğuz ve Kıpçak dillerince). *Krş. : Rad., Sag., Koy. — kurluk = sadak, ok kılıfı.*
I, 444-18 ;
III, 16-23 ;

kurrıh kurrıh = tayı çağırmak için nida. *Bk :* **kurıh kurıh, kurı kurı.**
I, 9-16 ;

kurşa — = kuşanmak, kuşağı bağlamak. *Bk ;* **kurşan —.** *[Rad., Kar., Çağ.]. Krş. : Rad., Çağ., Özb. — kurşa — = etrafını çevirmek.*
III, 287-6 ;
— **dı** II, 255-12 ;
III, 287-4 ;
— **r** III, 287-6 ;

kurşağ = kuşak kuşanma.
I, 464-23 ;

kurşağ = tura ; yünden dokunur, bel kuşağına benzer bir nesne olup çadıra sarılır. *Krş. : Rad., Çağ. — kurşak = kuşak ; Rad., Tel., Alt., Sag. — kurçak = dar kemer ; Rad., Tel. — kurçak = halka, çenber ; Rad., Sag. — kurçağ = çenber.*
I, 464-24 ;
— **ı** I, 464-26 ;

kurşan — = kuşanmak, kuşak kuşanmak. *Bk :* **kurşa —.** *[Rad., Çağ., Özb.]. Krş. : Rad., Tel., Alt., Sag., Şor. — kurçan —.*
II, 249-19 ;
— **dı** II, 249-17, 255-11 ;
— **ur** II, 249-19 ;

kurşat — = kuşak kuşatmak. *Krş. : Rad., Taran., D. Tür. — kurşat — = etrafını çevirmek.*
II, 337-17 ;
— **tım** II, 337-14 ;
— **ur men** II, 337-17 ;

kurt = solucan soyundan olan hayvanlar ; (Oğuzlarca) yırtıcı hayvanlardan olan kurt. *[Rad., Bü. D. ; Caf., U. ; Müh. ; İd, Hou.].*
I, 342-16 ;
III, 6-1 ;

kurtan — = bitten kaşınmak, koyunlarda bit aramak.
II, 248-22 ;
— **dı** II, 248-18 ;
— **ur** II, 248-21 ;

kurtga = koca karı. *[Rad., Çağ., Uyg., Kom., Kaz. ; Caf., Man.]*
III, 259-18 ;

kurtla — = kurt çıkarmak. *[Rad., Bar., Özb., D. Tür., Taran.].*
— **dı** III, 447-3 ;

kurtul — = kurtulmak, doğurmak. *Bk :* **kutul —, kut bul —.**

/Rad., Çağ.; Caf., USp., P. P., U.; İd./.
II, 234-14;
— **dı** II, 121-23, 233-24, 233-26, 237-19;
— **ur** II, 234-5, 234-14;

kurtur — = kurdurmak, toplatmak.
II, 190-15;
— **dı** II, 190-9, 190-11, 190-13, 198-11;
— **ur** II, 190-14;

kuru — = kurumak. *Bk:* **kurı—.** */Rad., Bü. D.; Müh./.*
— **p** II, 206-1;

kuruğ = kuru; asılsız. *Bk:* **kuruk.** */Rad., Çağ.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., Chuas./. Krş.: Rad., Taran., Özb., Tel., Uyg.— kuruk; Rad., Alt., Tel., Şor., Sag., Koy., Kaç., Küw., Kg., Kkg., Kr., Komd., Kaz.; Müh.; İd.— kuru.*
I, 12-24, 198-9, 375-24, 383-4;
III, 82-14, 122-12;
— **luk** = kuruluk.
I, 503-20, 505-6;
— **ew** = içinde kimse bulunmıyan ev.
I, 375-19;

kurugluğ = sadak, okluk, gedeleç. *Bk:* **kurugluk.**
I, 501-5;

kurugluğ ya = kurulu, kurulmuş yay.
I, 496-18, 500-16, 501-4;

kurugluk = sadak, okluk, gedeleç. *Bk:* **kurugluğ,**
I, 504-1;

kiş — = aynı anlamda.
I, 504-2;

kurugjın = kurşun. *Bk:* **kuşun** (Oğuzca). *Krş.: Rad., Tob., Kaz.— kurgaşın, kurgaj; Rad., Kr.; Müh.; İd.— kurşun; İd.— kurğuşun.*
I, 512-26;
II, 293-24;

kuruğla — = kuru olarak kullanmak. *Krş.: Rad., Bar.— kuruğla — = çocuğun altını değiştirmek.*
III, 336-18;
— **dı** III, 336-16;
— **r** III, 336-18;

kuruğlan — = kuru bulmak. */Rad./.*

II, 268-25;
— **dı** II, 268-23;
— **ur** II, 268-25;

kuruğsak = kursak, mide. *Krş.: Rad., Bü. D.; Müh.; İd., Hou. — kursak.*
I, 17-2, 502-8;
III, 334-7;

kurugsı — = kurumaya yüz tutmak.
III, 334-6;
— **dı** III, 334-4;
— **r** III, 334-5;

kuruk = kuru. *Bk:* **kuruğ.**
I, 383-3;

kurul — = kurulmak; büzülmek. */Rad., Kr., Tel., Leb., Çağ./. Krş.: Rad. — kurıl —.*
II, 134-22;
— **dı** I, 195-1;
II, 134-18, 134-20, 138-22;
— **ur** II, 134-21;
— **gan** = daima kurulan.
I, 520-8;

kurun = kurum; duvara, ocağa sıvaşmış, toplanmış olan duman eseri. */Rad., Komd., Kg., Kaz./.*
I, 404-3;
— **luğ** I, 499-16;
— **çı** = dumandan kirlenmiş olan keçe.
II, 242-11;

kurun — = kurunmak. *Bk:* **kurın** —. */Rad./.*
— **dı** II, 155-6;

kurur — = kurumaya yüz tutmak. *Bk:* **kurır** —.
— **dı** II, 77-5;

kuruş — = kurmakta yardım ve yarış etmek. *Bk:* **kurış** —.
II, 98-10;
— **tı** II, 98-7, 114-9;
— **ur** II, 98-10;

kuruş — = her tarafı kurumak. */Rad., Çağ./.*
II, 98-15;
— **dı** II, 98-12;
— **ur** II, 98-14;

kurut = keş, çökelek; yağı alınmış yoğurttan yapılan lor peyniri; kurut, kuru yoğurt. *[Rad., Alt., Tel., Leb., Uyg.; Müh.; İd., Hou.]. Krş.: Rad., Kaz.; Çaf. — kurt.*
I, 357-2;
II, 15-6, 81-1;
— **luğ** I, 494-10;

kurut — = kurutmak. *Bk:* **kurıt** —. *[Rad., Kg., Taran., Alt., Tel., Leb., Şor., Çağ., Uyg., Kaz.; Müh.].*
— **tı** I, 19-19;

kurutsa — = kurut istemek.
III, 332-20;
— **dı** III, 332-18;
— **r** III, 332-20;

kurvı çuvaç = Hana ait yuvarlak çadır.
I, 195-1;

kus — = kusmak; -boya- solmak, bezikmek. *[Rad., Bü. D.; Caf.; Müh.; İd.].*
II, 11-2;
— **dı** II, 10-28, 11-3;
— **ar** II, 11-1;
— **ınçıg** = kusunç, iğrenç.
III, 232-14;

kusgaç = küçük, kara bir hayvancık; insanı ısırır (Oğuzça)
I, 455-13;

kusığ = kusu, kusma. *Krş.: Caf., U. — kusuğ; Rad., Taran., Çağ. — kusuk; Rad., Tel. — kusku; İd. — kusgu.*
I, 376-5;

kustur — = kusturmak, -boya- soldurmak. *[Rad., Tel., Alt., Sag., Leb., Şor., Koy., Kaç., Küw., Kr., Çağ., Kaz.].*
II, 190-27;
— **dı** II, 190-24;
— **ur** II, 190-27;

kuş = kuş. *[Rad., Bü. D.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., U.; Müh.; İd., Hou.].*
I, 22-9, 34-23, 163-28, 176-16, 233-6, 280-20, 319-18, 331-22, 439-6;
II, 4-1, 4-17, 7-4, 12-9, 17-11, 18-13, 45-28, 83-10, 173-1, 183-2, 192-9, 199-8, 218-5, 239-27, 267-10, 324-19, 331-21, 348-1;
III, 6-1, 63-24, 92-1, 144-26, 184-28, 194-16, 232-14, 328-24,

357-19, 358-25, 390-9, 397-8, 403-18;
— **ığ** I, 156-16;
— **nı** I, 253-18;
II, 359-6;
— **ka** I, 36-13;
— **uğ** I, 299-19;
II, 181-6;
— **lar** I, 483-22;
II, 204-25;
III, 194-10;

ıl — = atmaca.
I, 331-27;

ürüng — = akdoğan.
I, 331-24;

kara — = tavşancıl.
I, 331-25;

yun — = tavus.
I, 331-26;

kara — = Müşteri; Mizân yıldızı. *Bk:* **Erentüz.**
I, 331-28, 332-1;
III, 40-10;

téwi — = deve kuşu.
I, 331-25;

kara — = deve ayaklarının ucu (Oğuzlarca).
I, 332-4;

kız — = tüylerinin rengi bukalemuna benziyen, açılınca renkten renge giren bir kuş.
I, 332-5;

kuşgaç = serçe kuşu.
I, 455-15;

kuşğun = hayvanların yediği taze kamış.
I, 440-6;

kuşgun = ekşi bir çeşit ot. *Bk:* **uşğun.**
I, 440-7;

kuşla — = kuş avlamak. *[Rad., Taran., Çağ.]. Krş.: Rad., Alt., Tel., Leb., Şor. — kuşta —.*
III, 299-12;
— **dı** I, 22-8;
III, 299-10;
— **r** III, 299-11;

kuşlağ = kuşların çok olduğu yerdir; burada av yapılır. *[Rad., Çağ.].*

I, 465-7;

kuşlağlan — = kuş avlağı yapmak.
II, 273-21;
— **dı** II, 273-17;
— **ur** II, 273-20;

kuşlat — = kuş tutturmak, kuş avlatmak.
II, 348-3;
— **tı** II, 348-1;
— **ur** II, 348-3;
— **u** II, 343-16;

kuşluk = kuşluk vakti (Oğuzca). *[Rad., Çağ.; İd., Hou.; Müh.].*
I, 474-21;

kuşun = kurşun (Oğuzca). *Bk:* **kurugjın.**
I, 513-2;

kut = kut, uğur, devlet, baht, talih, saadet. *[Rad., Tel., Kkg., Uyg., D. Tür., Çağ.; Yaz.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., USp., Man., U.; Müh.; Rab.; İd.].*
I, 92-24, 301-2, 304-17, 320-20, 320-25, 508-3;
II, 229-23;
— **ı** I, 164-1, 200-12;
— **ka** I, 85-5, 384-5;
— **uğ** I, 272-17;
— **umnı** II, 177-10;
— **luğ** = kutlu. *[Müh.].*
I, 82-13, 320-21, 413-21, 463-10, 464-17;
— **luğ-ka** III, 60-24;
— **luğ tégin** I, 413-21;
— **suz** = kutsuz, işleri ters giden adam.
I, 457-26, 457-28;

kutal — = mesut olmak. *Bk:* **kut al—.** *Krş.: Caf., T. T., An. İnd.— kutad—.*
II, 121-15;
— **dı** II, 121-12;
— **ur** II, 121-15;

kut al — = mesut olmak. *Bk:* **kutal—.**
— **al-dı** II, 121-13;

kutan — [*] = kutlu olmak, ulu nasipli olmak. *Krş.: Rad., Çağ. — kutan — = sevinmek, mesut olmak.*
II, 154-21;
— **dı** II, 154-19;
— **ur** II, 154-21;

kutat — = kutlu olmak, baht ve devlet sahibi olmak. *Bk:* **kutal —.** *[Caf., T. T., An. İnd.].*
II, 299-16;
— **tı** II, 299-12;
— **ur** II, 299-16;

kut bul — = baht bulmak. *Bk:* **kutul —.**
— **bul-dı** II, 122-3;

kutgar — = kurtarmak. *Bk:* **kutrar —.** *[Rad., Komd., Tel., Kg., Tob., Uyg., Çağ.; Caf., U.]. Krş.: Caf., T. T., An. İnd.; Müh. — kutkar —.*
II, 192-22;
— **dı** II, 192-19, 199-19, 201-13;
— **ur** II, 192-22;

kutrar — = kurtarmak. *Bk:* **kutgar —.**
— **dı** II, 199-21;
— **ur** II, 200-1;

kutruş — = oynamak ve sevinmek.
II, 218-13;
— **dı** II, 218-11;
— **ur** II, 218-13;

kutul — = kurtulmak; doğurmak. *Bk:* **kurtul —, kut bul —.** *[Rad., Kg., Kom., Kr., Kar., Taran., Kaz.; İd., Hou.].*
II, 121-18;
— **dı** II, 121-16, 121-19, 234-14;
— **ur** II, 121-18;
— **gan** = daima kurtulan.
I, 520-11;

kutur — = haddini aşmak, kudurmak, azmak. *[Rad., Kg., Komd., Taran., Kaz.; Caf., T. T., An. İnd.; Müh.; İd., Hou.].*
II, 75-4;
— **dı** II, 74-26, 74-28;

[*] Tercümemizdeki haşiyede bu kelimenin yazma nushada harekesiz ve noktasız bulunduğunu ve Arapça karşılığında « صارالشى مجدوداً » denildiğini ve «kutan—» kelimesinin başka Türk diyeleklerinde dahi bulunduğunu göz önüne alarak kelimeyi gördüğünüz şekilde yazmış isek de bunun Brockelmann gibi «katın—» şeklinde yazılması da olabilir. Bu hale göre Arapçasındaki « مجدوداً » kelimesinin « مجدوها » olması lâzım gelir. Buna göre anlam « nesne katıklı oldu » şeklini alır. B. A.

— **ur** II, 75 4 ;
— **ma** I, 508-3 ;

kuturma börk = önde arkada iki kanadı bulunan börk.
I, 490-24 ;

kutuz = yaban sığırı.
I, 365-22 ;
— **luk** [*] = yaban sığırı sahibi.
I, 495-15 ;

kutuz ıt = kuduz köpek, kudurmuş köpek. *[Rad., Çağ.; İd.]. Krş.: Rad. — kuduz.*
I, 365-23 ;

kuw = kut, saadet. *Bk:* **kıw.**
— **ığ** I, 320-25 ;

kuwur — = kavurmak. *Bk:* **kagur —, kogur —, kugur —, kawrul —;** *Düzelt:* **kowur —.**
— **dı** II, 81-21 ;

kuy = dere; kuytu yer, dip. *Bk:* **koy.** *[Rad., Tel., Alt., Leb., Sag., Koy., Kaç.]. Krş.: Rad. — Koy.*
III, 142-12 ;
— **ı** III, 65-14, 106-15 ;

kuy — = ürkmek. *[Rad., Sag.].*
III, 246-10 ;
— **dı** III, 246-8 ;
— **ar** III, 246-10 ;

kuyaş = güneş; koyu sıcak, güneşin şiddetle vurması. *[Rad., Leb., Şor., Kom., Çağ., D. Tür., Kaz., Kar.; İd., Hou.].*
I, 155-16, 353-11 ;
II, 337-18 ;
III, 172-6 ;

türk — ödi = gün ortası.
I, 353-11 ;

kuyma = bir çeşit yağlı ekmek. *Bk: Düzelt:* **koyma.** *Krş.: Rad., Kg., Kaz. — kuymak = kaygana; İd. — kuymak = bir nevi helva.*
III, 173-19 ;

kuyma = her hangi bir madenden -çekiçle dövme ile değil eritilerek

[*] Bu kelime basma nushada gördüğünüz şekilde ise de yazma nusha S: 248 te «تزلغ» şeklindedir. Doğrusu da bu olsa gerektir. B. A.

dökme ile- yapılmış havan, çırağman, çekiç gibi aygıtlar. *Bk: Düzelt:* **koyma.** *[Rad., D. Tür., Kkg.].*
III, 174-3 ;

kuyuğ = kuyu. *Bk:* **kudhuğ, kuduğ.** *[Müh.]. Krş.: Rad., Kr., Komd., Kaz.; İd. — kuyu.*
III, 166-5 ;

kuyut — = ürkütmek.
II, 326-6 ;
— **tı** II, 326-4 ;
— **ur** II, 326-5 ;

kuz = güneş görmiyen yer, gölgeli yer. *[İd.]. Krş.: Rad., Çağ. — kuzay.*
I, 325-26 ;
III, 124-8 ;
— **da** I, 326-3 ;

kuzgır — = kar sağnak halinde esmek (Kıpçakça).
II, 193-19 ;
— **dı** II, 193-17 ;
— **ar** II, 193-19 ;

kuzgun = kuzgun. *[Rad., Çağ., Özb.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., U.; Müh.; İd.].*
I, 439-26 ;
III, 240-26 ;
— **unğ** I, 439-28 ;

kuzı = kuzu. *Krş.: Rad., Kr.; Müh. — kuzu: Rad., Komd., Tel., Alt., Uyg., Çağ.; Caf., USp.; İd. — kozı; Rad., Taran. — koza.*
I, 7-14, 208-10, 303-16, 444-2, 520-18 ;
II, 310-4 ;
III, 102-12, 102-21, 224-3, 270-12, 408-4, 444-3 ;
— **ka** II, 294-17 ;

kuzı — = kurumak; yemeğe iştihası gelmek. *Bk:* **kurı —.**
III, 264-14 ;
— **dı** III, 264-7 ;
— **r** III, 264-14 ;

kuzut — = boğazını kurutmak; yemeğe iştihasını getirmek. *Bk:* **kurut —.**
II, 306-10 ;
— **tı** II, 306-4 ;

— **ur** II, 306-10;

kü = ün, san. *[Rad.; Yaz.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., USp., Man.]*. III, 212-25;

— **lüg** III, 212-25;

kübe yarık = bütün vücude giyilen zırh. *[Rad., Kom., Tob., Çağ, Kar.; Müh.; İd., Hou.]*. III, 15-14, 217-18;

küben = deve havudunun altına konulan çul; gölüğe gerekli olan çul ve çula benzer şeyler (Oğuzca). *Krş.: Rad., Az. — köbe = keçe örtü; Rad., Leb., Sag. — köben = yastık.* I, 404-16;

kübi — = sık dikişle dikmek. *[Rad., Tob.]. Krş.: İd. — köpü — = astarlı elbiseyi silkmek.* III, 257-13;

— **di** III, 257-11;

— **r** III, 257-13;

kübik = hırka; bezin iki katı arasına pamuk koyarak dikme; seyrek dikiş, kaba dikiş. *Bk:* **küpik.** I, 408-22;

kübit — = diktirmek, oyulgatmak. *Bk:* **kübi** —, **köpit** —. *Krş.: Rad., Tob. — kübi — = çift dikişle dikmek.* II, 298-27;

— **ti** II, 298-25;

— **ür** II, 298-27;

kübül — = dikilmek, oyulganmak. *Bk:* **köpül** —. II, 120-14;

— **di** II, 120-12;

— **ür** II, 120-14;

kübüş — = kaba dikmekte ve oyulgamakta yardım ve yarış etmek. *Bk:* **köpüş** —. II, 88-14;

— **di** II, 88-11;

— **ür** II, 88-14;

küç = kuvvet; zor, güç; zulüm. *[Rad., Bü. D.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., USp., U., Man.; Müh.; İd., Hou.]*. I, 237-24; II, 18-1; III, 120-21, 120-22;

— **i** I, 167-10, 381-5, 397-8; II, 13-14, 103-24, 137-11, 138-2; III, 282-7;

— **in** I, 81-21; II, 195-9, 334-25, 335-4; III, 288-15, 412-11;

— **ün** I, 183-8, 359-18, 397-9; II, 289-22; III, 239-2;

— **tégin** = kuvvetli tegin. I, 413-27;

— **lüğ** III, 121-2, 161-29;

— **liğ** = güçlü, kuvvetli. I, 509-23;

küç = susam, künçü (Çiğilce). *Krş.: Müh. — künçüt; Caf., USp. — künçit.* III, 121-4, 121-5;

ingek — **i** = küçü otu tohumu. III, 121-7;

küçe — = zulmetmek; zorla fenalık etmek. *[Rad.; Caf., P. P., USp., Man.]*. III, 258-9, 259-4;

— **di** III, 258-7, 259-1;

— **r** III, 258-9, 259-4;

— **yür** III, 258-13;

— **mçi** = zulmeden kimse. III, 121-1;

küçel — = zulmedilmek; malı zorla elinden alınmak. II, 136-8;

— **di** II, 136-5;

— **ür** II, 136-8;

küçen — = gücü kuvveti kalmamak; zulmetmek; ağırlaşmak, fazla yüklenmiş olmak. *[Rad., D. Tür.; Caf., USp.; İd]*. II, 156-18;

— **di** II, 148-6, 156-13, 156-15;

— **ür** II, 156-17;

küçeş — = yağmada yardım ve yarış etmek. II, 93-9;

— **di** II, 93-5;

— **ür** II, 93-9;

küçet — = yağma ettirmek. *[Caf., T. T., An. İnd.]. Krş.: Rad.,*

Kar., Çağ., D. Tür., Kaz. — *küçeyt* —.
II, 300-20;
— ti II, 300-17;
— ür II, 300-20;

küçlen — = kuvvetlenmek. *[Rad., Kaz.]*.
II, 252-19;
— di II, 252-17;
— ür II, 252-18;

küden = düğün yemeği, düğün: *Krş.: Rad., Uyg.; Caf., P. P. — küden = konuk.*
I, 404-15;

küdük = iş güç, alış veriş (yalnız kullanılmaz, "**ış**" ile birlikte gelir). *Bk:* **küdhük.** *Krş.: Caf., T. T., An. İnd. — ködüg; Caf., U., Chuas. — kötüg.*
ış — = iş güç. I, 391-1;

küdh — = durmak, beklemek; gözlemek, gütmek (Oğuzca). *Bk:* **küt —.** *Krş.: Rad., Uyg.; Caf., Man., U. — küd —; Rad., Ö. D. — küt —.*
III, 441-11;
— ti III, 441-7, 441-9;
— er III, 441-11;
— gil I, 321-16;

küdhegü = güveyi. *Krş.: Rad., Uyg.; Yaz.; Caf., USp., T. T., — küdegü; Rad., Sag. — küdê.*
III, 12-1, 166-12;

küdhük = iş güç, alış veriş. *Bk:* **küdük.**
I, 509-3;
ışlığ — lüğ = işli güçlü.
I, 509-3;

küfeç = gem, damaklı gem. *Bk:* **küvüç.**
— liğ III, 256-4;

küfez = kurumlu, kasalak. *Bk:* **köwez, küwez.**
I, 411-15;

küfre — = gevşemek. *Bk: Düzelt:* **kefre —.**
— di I, 103-1;

küfyen — = üstüne düşmemek (Bir diyelekte). *Bk:* **küyfen —.**
— di III, 196-17;

küjik = perçem, zülüf (Arguca).

I, 391-22;

kükü = hala. *Bk:* **küküy.**
III, 232-8;

küküy = hala. *Bk:* **kükü.**
III, 232-8;
— üm III, 232-9;

kül = kül. *[Rad., Bü. D.; Caf.; Müh.; İd., Hou.]*.
I, 337-12;
— e I, 129-4;
II, 26-12;
— ine III, 237-10;

kül — = gülmek. *[Rad., Bü. D.; Caf.; Müh.; İd., Hou.]*.
II, 26-9;
— — II, 54-14, 260-12;
— di II, 26-7, 35-20, 65-9;
— er II, 26-8, 35-22, 249-5;
— e I, 129-5;
II, 26-13;
— eren II, 65-7;
— gen II, 54-12;
— güçi II, 51-6, 51-9;
— se II, 26-12;
III, 43-19;
— üp II, 192-16;

küldre — = güldür güldür etmek. *Bk:* **külre —.**
III, 448-8;
— di III, 448-4;
— r III, 448-8;

küler — = yıkılıp yere yayılmak, karın şişkinliğinden ve benzeri şeylerden yere yıkılıp yayılmak.
II, 84-23;
— di II, 84-20;
— ür II, 84-22;
— mes II, 84-25;
— gen = her zaman karnı şişen ve yıkılıp yere yayılan.
I, 523-1;

külf = gürültü -ses taklidi-.
I, 348-23;

külgü = gülüş, gülme; kalb sektesi. *Bk:* **kültgü.** *[Rad., Bar., Alt.,*

Sag., Koy., Taran., Komd.]. Krş.: Rad., Kg — *külgü* = *çok gülen adam; Rad., Leb* — *külgü* = *gülen.*
I, 430-14, 430-15, 430-16 ;

— **süz** I, 96-11 ;

külli = yarmaksızın çekirdeğiyle kurutulan zerdali, kayısı, şeftali ve erik gibi meyvalar.
III, 234-4 ;

külli — = gömmek.
III, 272-14 ;
— **di** III, 272-12 ;
— **r** III, 272-14 ;

külliş — = gömmekte yardım etmek.
II, 110-22 ;
— **di** II, 110-20 ;
— **ür** II, 110-22 ;

küllit — = gömdürmek.
II, 311-7 ;
— **ti** II, 311-5 ;
— **ür** II, 311-7 ;

külre — = gürlemek, güldür güldür etmek. *Bk:* **küldre** —.
III, 283-2 ;
— **di** III, 282-26 ;
— **r** III, 283-2 ;

külsir — = gülümsemek, gülümser görünmek.
II, 196-10 ;
— **di** II, 196-8 ;
— **er** II, 196-10 ;
— **gen** II, 256-17 ;

kültgü = kalb sektesi. *Bk:* **külgü.**
I, 430-18 ;

kültür — = güldürmek. *[Caf.] Krş.: Rad., Uyg., D. Tür., Kaz.; İd.* — *küldür* —.
II, 195-14 ;
— **di** II, 195-12 ;
— **ür** II, 195-13 ;

kültür — = -at- bağlatıp köstekletmek ve yıktırmak.
— **di** II, 195-15 ;

külüğ = iğreti.

I, 391-28 ;

külümsin — = gülümsemek, güler görünmek, gülümsenmek. *Krş.: Rad., Taran.* — *külümsire* —.
II, 259-13 ;
— **di** I, 20-16 ;
II, 259-10, 260-8 ;
— **ür** II, 259-12 ;

külün — = eli ayağı yorulup zayıf olmak.
II, 158-5 ;
— **di** II, 158-1 ;
— **ür** II, 158-5 ;

külünç = gülünç.
III, 374-24 ;

külüş — = gülüşmek. *[Rad., Tel., Leb., Şor., Taran., Küw., Kaç., Kaz.]. Krş.: Rad., Kg., Sag.* — *külüs* —.
II, 110-26 ;
— **di** II, 110-24 ;
— **ür** II, 110-25 ;

külüt = halk arasında gülünç olan nesne.
I, 357-22 ;

kümiçe = sivrisinek. *Bk:* **kimünçe.**
I, 445-10 ;

kümüldürük = at göğüslüğü. *[Rad., Çağ.].*
I, 17-5, 530-6 ;

kümürgen = dağ soğanı. *Bk: Düzelt:* **kümürken.**

kümürken = dağ soğanı (Oğuzça). *Bk:* **küwürken, kewürken.**
I, 522-23, 525-24 ;

kümüş = gümüş; akça; kadın adı. *[Rad., Bü. D.; Yaz.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., USp.; Müh.; İd., Hou.].*
I, 165-2, 370-18, 371-1, 371-11, 371-12 ;
II, 153-8, 181-26;
III, 251-10 ;
— **tégin** I, 413-19 ;

kün = gün, güneş, gündüz. *[Rad., Bü. D.; Caf., T. T., An. İnd., USp., Man., U., Chuas.; Müh.; İd., Hou.].*
I, 69-26, 72-23, 82-14, 100-9, 124-8, 245-15, 288-16, 331-2, 340-2, 340-7, 515-6 ;
II, 5-8, 9-27, 14-15, 97-8, 125-2, 143-21, 163-4, 170-12, 232-20,

293-23, 303-10, 304-25, 311-12;
III, 52-15, 63-17, 86-23, 128-6, 167-2, 169-2, 182-15, 190-13, 258-14, 373-7, 377-13, 435-20, 437-5;

— de I, 70-10, 202-2, 320-26;
II, 140-8;

— ge I, 165-2, 340-3;
II, 157-22, 313-26;
III, 77-7, 83-13;

— i II, 128-7, 172-11, 335-3;
III, 333-12, 378-21;

— üğ III, 267-24;

— üng I, 423-25;

— üm III, 247-25;

— batsığ = batı. I, 463-2;

— togsuğ = doğu. I, 463-1;

— lük = gün hesabiyle yapılan iş, gündelik.
I, 480-16;

— lük yém = günlük azık.
I, 480-17;

kün yıpar = misk göbeği.
I, 340-11;

künçek = yaka, urba yakası (Oğuzça). *Bk:* **künçük.** *Krş.: Rad., Kaz. — künçik.*
I, 480-8;

künçük = yaka, urba yakası. *Bk:* **künçek** (Oğuzça). *[Müh.; İd., Hou.].*
I, 480-7;

künçüklen — = yaka yapılmak.
II, 277-25;

— di II, 277-23;

— ür II, 277-25;

kündi = aşağılık, kötü (Oğuzca); (sözün arkası akla gelmediği zaman söze yardım olarak kullanılır).
I, 419-23, 419-24;

kündüz = gündüz; gün ışığı. *[Rad., Taran., Kg., Çağ., D. Tür., Kar., Kaz.; Caf., USp.; Müh.; İd., Hou.]. Krş.: Rad., Tel., Uyg.— kündüs.*
I, 458-10;
III, 87-25;

— i III, 288-14;

küng = cariye. *[Rad., Komd., Tob., Kg., Çağ.: Yaz.; Caf., T. T., An. İnd., USp.; Müh.].*
II, 82-18, 248-18;
III, 358-11;

— ge III, 428-6;

— in II, 186-19;

küngren — = harınlaşarak kendi kendine söylenmek. *Krş.: Rad., Kg.— küngüren—.*
III, 400-2;

— di III, 399-18;

— ür III, 400-2;

küngüz = örenliklerde, yıkıntılarda bulunan küllük, gübre.
III, 363-18;

küni = kuma. *Krş.: Caf., T. T., U.; İd.— küni = kıskançlık; Rad., Tel.— künü = kıskançlık.*
III, 237-9;

— ning III, 237-10;

küp = küp. *[Rad., Kr.; Müh.; İd., Hou.].*
I, 147-8, 154-17;
III, 119-25, 253-2, 325-22;

— ge III, 246-4;

— ni I, 209-15;

küpe = küpe. *[Rad., Kr.; İd., Hou.].*
III, 217-17;

küpik = hırka; bezin iki katı arasına pamuk koyarak dikme; seyrek dikiş, kaba dikiş. *Bk: Düzelt:* **kübik.**
I, 408-22;

kür = yiğit, sarsılmaz, pek yürekli, kabadayı. *[Rad., Tel., Koy., Bar.].*
I, 324-26, 325-3;

— met = pek kuvvetli.
I, 325-10;

küre — = kaçmak.
III, 263-19;

— di III, 263-17;

— r III, 263-19;

küreş — = güreşmek. *Bk:* **körüş** —. *[Rad., Tel., Leb., Şor., Küw., Kaç., Uyg., D. Tür., Kaz.; Müh.; İd.]. Krş.: Rad., Sag., Koy. — küres —.*

— me I, 474-6;

küreş — = kürümekte yardım ve yarış etmek.
II, 99-13;
— **di** II, 99-9;
— **ür** II, 99-12;

küret — = kaçırtmak.
II, 305-4;
— **ti** II, 305-2;
— **ür** II, 305-4;

küret — = küretmek. *[Rad.]*.
II, 305-8;
— **ti** II, 305-5;
— **ür** II, 305-7;

kürgek = kürek.
II, 289-25;

küri — = eşinmek; yeri eşmek, kürümek; -hayvan- haşarılık etmek.
III, 263-23;
— **di** III, 263-20, 263-22;
— **r** III, 263-23;
— **mes** III, 256-5;

kürile — = kebap kızartmak. *Bk:* **kürple** —.
III, 444-6;
— **di** III, 444-3;
— **r** III, 444-6;

kürin = kürün; içerisinde kavun, karpuz, hıyar gibi şeyler taşınan küfe.
I, 404-19;

kürk = kürk. *[Rad., Kr., Çağ.; İd., Hou.]*.
I, 353-18;

kürküm = safran (*Farsca:* **karkum**; *Sanskritçe:* **kunkuma**). *[Rad.; Caf.]*.
I, 486-9;

kürlen — = gürlemek.
II, 252-21;
— **di** II, 252-20;
— **ür** II, 252-21;

kürple — = kebap kızartmak. *Bk:* **kürile**—.
III, 444-6;
— **di** III, 444-3;

— **r** III, 444-6;

kürs — = kanlanmak, etlenmek; hamur gibi şeyler kap içine konduktan sonra mayalanıp taşmak. *Bk:* **kürse**—.
III, 421-7;
— **di** III, 420-26;
— **er** III, 421-7;

kürse — = kanlanmak, etlenmek; hamur gibi şeyler kap içine konduktan sonra mayalanıp taşmak. *Bk:* **kürs**—.
III, 421-7, 421-12;
— **r** III, 421-7, 421-12;

kürşek = darı özü suda veya sütte kaynatıldıktan sonra üzerine yağ dökülerek yenen bir yemek.
I, 478-22;

kürt = kayın ağacı; bundan yay, kamçı, değnek gibi şeyler yapılır. *Krş.; İd.— kürt = ayva ağacı.*
I, 343-6;

kürt kürt yé — = bir şeyi "kütür kütür„ ses çıkararak yemek.
— — **yé-di** I, 343-1;

küs — = küsmek (Oğuzca). *[Rad.; Müh.; İd., Hou]*.
II, 12-3;
— **di** II, 12-2;
— **er** II, 12-3;

küsri = kaburga kemikleri; göğsün yanları.
I, 422-13;

küsürge = tarla sıçanı soyundan bir hayvan. *Bk:* **kösürge.** *Krş.: Rad., Sag., Koy., Kaç., Küw. — küske = bir çeşit sıçan.*
I, 490-14;

küşer — = dolmak, taşasıya dolmak.
II, 79-12;
— **di** II, 79-10, 79-20;
— **ür** I, 73-11;
II, 79-12;

küt — = gütmek. *Bk:* **küdh** —. *[Rad., Bü. D.; Caf., Man.]*.
— **er sen** II, 264-1;

küttür — = güttürmek.
III, 187-15;
— **di** III, 187-12;
— **ür** III, 187-14;

küvüç = küçük yular, çilbir. *Bk:* **küfeç.**
III, 163-11 ;
— **yügün** = küçük yular, çilbir.
III, 163-11 ;

küvük = erkek kedi. *Bk:* **küwük.**
III, 165-5;
— **muş** = erkek kedi.
III, 165-5 ;

küvük = saman (Oğuzca).
III, 165-6 ;

küvüz = yaygı; yünden dokunmuş döşek ve yaygı gibi şeyler. *Bk:* **kiwiz.**
III, 164-6 ;

küwen — = öğünmek. *[Rad., Uyg., Çağ.; Caf.]. Krş.: Caf., U., T. T., Man. — köwen —.*
II, 157-29 ;
— **di** II, 157-27 ;
— **ür** II, 157-29 ;

küwez = gurur; mağrur, gururlu. *Bk:* **köwez, küfez.** *[Rad., Uyg.; Caf.]. Krş.: Caf., U., Man. — köwez.*
I, 252-18 ;
II, 140-9 ;

küwij = söğüt gibi çürüyen, içi kovalan her ağaç; tadı bozulan, kaçan her şey.
I, 366-7 ;
— **turma** = tadı bozulan, tadı kaçan turp.
I, 366-10 ;

küwlük = çamurdan fındık büyüklüğünde yapılan yuvarlaklar, kurumadan önce ve kuruduktan sonra zıp zıp gibi atılır.
I, 479-18 ;

küwre = hayvan ölerek, içerisindeki nesneler çürüdükten, eti kemikler üzerinde kuruduktan sonraki kalıbı.
I, 422-14 ;

küwrüğ = kös, davul. *[Müh.].*
I, 479-7 ;

küwşek = gevşek, yumuşak, sölpük. *Bk:* **kewşek.**
I, 479-14, 479-16 ;
— **et** = gevşek, sölpük et.

I, 479-14 ;
— **etmek** = iyi hamurdan yapılan ekmek.
I, 479-16 ;

küwük = erkek kedi (Çiğilce). *Bk:* **küvük.**
— **muş** = erkek kedi. I, 391-26 ;

küwürgen = dağ soğanı. *Bk: Düzelt:* **küwürken.**

küwürken = dağ soğanı. *Bk:* **kewürken,** (Oğuzca) **kümürken.**
I, 522-22, 525-24;

küye = güve. *[Rad., Kaz.]. Krş.: Rad., Kg. — küyö; Müh. — küyev.*
III, 170-9 ;

küyele — = güve silkmek, güveden kurtarmak ve korumak.
III, 329-5 ;
— **di** III, 329-1 ;
— **r** III, 329-5 ;

küyfen — = üstüne düşmemek. *Bk:* **küfyen —.**
III, 196-15 ;
— **di** III, 196-13 ;
— **ür** III, 196-15 ;

küz = güz, güz mevsimi, sonbahar. *[Rad., Bü. D.; Yaz.; Caf., T. T., An. İnd., USp.; Müh.; Rab.; İd., Hou.].*
I, 327-5 ;
II, 172-4 ;
III, 160-19 ;

küze — = güzlemek.
III, 265-15 ;
— **di** III, 265-13 ;
— **r** III, 265-15 ;

küzer — = güzleşmek.
II, 77-19 ;
— **di** II, 77-17 ;
— **ür** II, 77-18 ;

küzger — = güzleşmek, güze doğru gitmek.
II, 196-24 ;
— **di** II, 196-22 ;
— **ür** II, 196-24 ;

küzkünek = çakıra ve kelere benzer bir kuş; hava yutmakla geçinir.
I, 528-23 ;

küzküni = bok böceği cinsinden bir böcektir; geceleri ses vererek

uçar ; ateş böceği.
I, 493-4 ;

küzük = çulha aygıtlarındandır ; birbiri üzerine düğümlenen bir takım iplikler olup, onunla üst eriş, alt erişten ayrılır. Kumaş ve kumaşa benzer şeyler dokuyanlara da böyle denir.
I, 391-8 ;

küzük — = güzleşmek. *[Rad., Alt., Tel.]*.
II, 118-2 ;
— **ti** II, 118-1 ;
— **er** II, 118-2 ;

küzün = kendisiyle serçe kuşu, tarla sıçanı, köstebek gibi şeyler avlanan sıçan cinsinden bir hayvan. *[İd.]. Krş. : Rad., Tel., Tob., Kom., — küzen.*
I, 404-21 ;

L

la = işin tahakkukunu ve bitmesini gösterip fiiller sonuna gelen bir edat (Oğuzca).
III, 213-2, 213-5, 213-6 ;

laçın = şahin ; yiğit adam. *[Rad., Sag., Şor.; Caf.; Müh.; İd., Hou.]. Krş. : Rad., Çağ., D. Tür. — laçin.*
I, 410-1, 410-2 ;

laçin = şahin ; yiğit adam. *Bk : Düzelt :* **laçın.**

lagun = ölçek gibi oyulmuş bir şey olup ayran, süt gibi şeyler içilir. *[Rad., Kaz.]*.
I, 410-16 ;

latu — kar, buz gibi şeylerle soğutulup içerisine baharat konarak soğukluk yerine yenen bir çeşit şehriye çorbası. *Bk :* **litü.**
III, 237-25 ;

law = mühür mumu. *Bk :* **awus** (Bulgarca).

III, 155-15 ;

lıkın (likin) = "ile" anlamına edat.
II, 91-3 ;

limgen = sarı erik.
I, 444-1 ;

liş = salya, balgam (Çiğilce).
III, 127-2, 127-3 ;
— **ak** — = salya veya balgam akmak.
— **ak-tı** I, 127-3 ;

litü = kar, buz gibi şeylerle soğutulup içerisine baharat konarak soğukluk yerine yenen bir çeşit şehriye çorbası. *Bk :* **latu.**
III, 237-25 ;

liyü = kuruyunca kuru balçık haline gelen ince kumlu çamur.
III, 238-13 ;

loxtay = üzeri sarı benekli kırmızı bir Çin ipeklisi.
III, 240-1 ;

lüçnüt = imece ; buğday ve buğdaya benzer şeyleri temizlemekte, köylülerin yardımlaşması (Kençekçe).
I, 451-23 ;

M

ma = emirlerin sonuna gelen nehi edatı.
III, 213-14, 213-16, 213-17 ;

ma = "al, işte" anlamına bir kelime. *Bk :* **mah, meh.** *[Rad., Uyg.; Caf., USp.]*.
III, 213-21 ;

mah = "işte, mah, al" anlamına bir şey verildiği zaman söylenen bir kelime. *Bk :* **ma, meh.**
III, 118-3, 118-11 ;

malguna = ılğın ağacına benzer bir ağaç. *Bk:* **bulguna.**
I, 492-5 ;

mama = harmanda ortada bulunup öteki öküzlerin etrafında döndükleri öküz. *Bk:* **op** (Arguca).
III, 235-19 ;

mamu = gerdek gecesi gelinle beraber gönderilen kadın (Öz Türkçe değil).
III, 235-21 ;

man yaşlığ koy = dört yaşını geçen koyun -yalnız koyun için-.
III, 157-26 ;

man — = kuşanmak ; banmak. *[Rad., D. Tür., Çağ., Kaz., Kom.].*
II, 30-16 ;
— **dı** II, 30-10, 30-12 ;
— **ar** II, 30-15 ;

mançu = sanat sahibine verilen ücret.
I, 418-6, 419-10 ;

mançuk = heybe, torba gibi at eğerine takılan şey.
I, 476-2 ;

mançuklan — = elbiseyi eğer heybesine koymak. *Bk:* **munçuklan —.**
II, 276-16 ;
— **dı** II, 276-13 ;
— **ur** II, 276-16 ;

mandar = ağaçlara sarılan bir bitki, sarmaşık (Oğuzca). *Krş.: Rad. — mandar = küçük çıkrık.*
I, 457-17 ;

mandarlan — = sarmaşıklanmak.
II, 271-24 ;
— **dı** II, 271-22 ;
— **ur** II, 271-24 ;

mandu = bir çeşit sirke.
I, 420-14 ;

mandur — = kuşattırmak ; bandırmak.
II, 197-15 ;
— **dı** II, 197-11, 197-14 ;
— **ur** II, 197-15 ;

manğa = bana. *[Caf., T. T., An. İnd., Man., U.].*
I, 20-16, 26-15, 36-12, 63-6, 69-9, 84-22, 126-11, 132-22, 174-7, 176-4, 180-21, 182-6, 183-18, 184-16, 184-26, 185-1, 185-9, 185-23, 187-3, 187-7, 187-14, 187-23, 188-6, 202-5, 202-11, 205-3, 210-4, 210-11, 212-17, 215-25, 218-11, 221-10, 221-22, 223-2, 224-12, 226-1, 231-14, 232-10, 233-1, 233-6, 233-16, 234-10, 235-7, 238-8, 251-21, 254-17, 261-18, 264-25, 265-17, 267-18, 269-16, 269-19, 276-19, 308-11, 318-6, 354-3, 367-9, 399-25 ;
II, 12-28, 16-13, 24-15, 24-17, 28-23, 33-23, 58-2, 58-3, 59-15, 66-15, 76-19, 80-16, 83-3, 84-3, 86-6, 86-17, 88-11, 88-15, 88-29, 89-7, 89-19, 92-10, 93-21, 93-25, 94-17, 95-18, 95-23, 96-5, 98-3, 98-16, 98-20, 98-24, 99-9, 99-19, 99-23, 99-31, 100-10, 100-14, 100-18, 100-22, 101-12, 102-19, 104-7, 104-15, 104-19, 105-8, 105-13, 106-12, 106-16, 106-20, 107-3, 107-15, 108-1, 108-11, 108-26, 109-19, 110-16, 110-20, 111-21, 113-23, 114-15, 116-14, 145-15, 153-14, 176-5, 176-11, 183-2, 183-22, 185-17, 187-3, 190-9, 195-18, 196-18, 196-25, 197-7, 197-11, 197-13, 201-21, 202-20, 203-9, 203-24, 203-27, 205-7, 205-15, 207-3, 210-18, 211-25, 212-26, 214-13, 215-13, 216-23, 216-29, 218-5, 218-14, 219-21, 221-2, 221-11, 222-6, 222-10, 222-25, 225-6, 225-9, 247-4, 249-9, 260-8, 263-10, 292-5, 312-15, 315-15, 316-3, 322-16, 322-17, 331-3, 340-5, 348-24, 359-3 ;
III, 68-16, 70-23, 73-8, 73-16, 83-27, 84-16, 84-23, 99-19, 110-24, 116-19, 172-11, 172-12, 180-14, 186-10, 188-6, 189-8, 190-26, 192-20, 201-3, 203-14, 224-8, 247-13, 248-12, 273-7, 295-6, 296-28, 302-25, 306-10, 310-6, 326-9, 332-24, 334-16, 335-3, 335-6, 340-10, 344-3, 347-5, 359-7, 362-13, 393-14, 394-19, 396-15, 407-11, 438-17, 450-13 ;

manğığ = adım. *Krş.: Rad., Leb., Alt., Tel., Şor.; Caf., U.— mang= koşu, gidiş; Rad., Çağ., D. Tür.; Rab.— mangiş = hareket, adım.*
III, 365-5 ;
— **ı** III, 365-5 ;

mangır — = bandırayazmak.
II, 197-20 ;
— **dı** II, 197-17 ;
— **ar** II, 197-20 ;

manğra — = bağırmak. *Bk:* **münğre —.** *[Rad., Çağ., D. Tür., Komd., Bar., Kg., Sag., Koy.; Caf., P. P., Man., U.].*
III, 402-26 ;
— **dı** III, 402-24 ;

— **r** III, 402-26;

manğraş — = bağrışmak. *Bk:* **münğreş —.** *[Rad., Çağ.]*.
— **ur** III, 398-27;

manğrat — = bağırtmak. *Bk:* **münğret —.**
II, 358-14;
— **tı** II, 358-12;
— **ur** II, 358-14;

manıl — = banılmak.
II, 138-8;
— **dı** II, 138-6;
— **ur** II, 138-8;

maraz = karanlık gece [*].
I, 411-16;

maraz = ücretle çalışan adam, ırgat (Yağma ve Argu dillerince).
I, 411-17;

xıyar — = ücretle çalışan adam, ırgat (Argu ve Yağma dillerince).
I, 411-18;

mat = öyle, ancılayın. *[Rad., Tel.]*.
I, 321-2;

andağ — = o öyle.
I, 321-2;

mayak = hayvan gübresi -en çok deve için-. *[Rad., D. Tür.; Caf., U.]*.
III, 167-21;
— **ı** III, 167-23, 168-4;

mayğuk = paytak kimse; top tırnaklı hayvanlardan tüyleri kısa olan.
III, 175-17;

mayıl = olgun; meyvalarda çürümeye yaklaşma hali.
III, 168-23;

mayıl — = gevşemek. *[Rad., Sag., Koy., Kaç., Kız.]*.
III, 190-25;
— **dı** III, 190-21;
— **ur** III, 190-25;

---

[*] Arapça ana lûgat kitapları, «maraz» kelimesinin Arapça karşılığı olan «عظلم» kelimesi için iki anlam göstermektedirler. Birincisi, yukarıda gördüğünüz üzere «karanlık gece», ikincisi de «çivit, bir çeşit kara boya, boya yerinde kullanılan bir ağacın sızgısı» dır. Düşünüle. B. A.

mayış — = buyurulan bir işi yapmaktan çekinmek; tembellikten yere yapışıp kalmak. *[Rad., Kr.]*.
III, 189-14;
— **dı** III, 189-12, 189-17;
— **ur** III, 189-14;

me = oğlakların ve kuzuların seslerini bildiren bir kelime.
III, 214-2;

meh = "al, işte" anlamına bir kelime. *Bk:* **ma, mah.** *[Rad., Kaz., Türkm., Hiv.]*.
III, 213-23;

mekkeh = Çinden getirilen bir çeşit mürekkep; Türk yazısı bununla yazılır.
III, 424-23;

meldek = keçeleşen, sölpüyen nesne.
I, 480-24;

mejek = it pisliği.
I, 392-7;

ıt — i = aynı anlamda.
I, 392-7;

men = ben. *Bk:* **ben** (Oğuz, Kıpçak ve Suvarlar dillerince), **min.** *[Rad., Uyg., Çağ., Taran., D. Tür., Alt., Tel., Leb., Şor., Küw., Kar., Hiv., Özb., Türkm., Kr.; Yaz.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., U., USp., Man., Chuas.; Müh.; Rab.; İd., Hou.]*.
I, 25-8, 25-10, 31-16, 40-5, 52-10, 52-11, 87-10, 87-12, 109-17, 120-5, 130-14, 130-16, 131-18, 166-5, 201-25, 204-10, 206-9, 215-14, 223-22, 260-15, 266-4, 266-7, 266-17, 267-3, 275-20, 277-20, 281-7, 282-22, 287-17, 287-20, 288-3, 288-12, 304-6, 312-8, 339-4, 340-12, 376-17, 423-19, 462-8, 463-27;
II, 4-23, 12-5, 18-7, 57-22, 61-4, 61-16, 61-25, 62-1, 65-2, 65-3, 65-7, 65-11, 65-13, 65-21, 67-1, 67-2, 73-10, 75-16, 76-5, 78-25, 83-6, 86-9, 140-2, 152-27, 175-21, 178-18, 179-18, 192-23, 256-6, 337-14, 341-8, 341-21, 341-25, 347-10;
III, 94-2, 94-5, 217-24, 224-4, 236-7, 285-10, 285-19, 294-7, 312-2, 312-3, 349-3, 363-10, 427-19, 448-10;
— **de** = bende.
I, 420-13, 529-6;
II, 204-15;
III, 178-15, 273-12, 374-6;
— **den** I, 40-24, 169-21, 462-16;
— **din** I, 20-13, 22-3, 51-15, 198-19, 199-15, 202-8, 206-15, 216-5,

269-8, 270-13, 376-11, 398-22 ;
II, 25-14, 73-2, 153-20, 191-20, 194-11, 241-19, 247-22, 272-19;
III, 83-8, 305-22 ;

— **i** I, 53-2, 125-15, 163-15, 167-12, 174-4, 179-4, 207-23, 209-22, 211-8, 215-15, 225-7, 225-14, 226-2, 260-22, 261-15, 262-5, 262-15, 262-19, 269-26, 273-2, 277-24, 290-13, 297-4, 300-6, 302-6, 304-11, 310-13, 514-28, 515-9, 528-9 ;
II, 5-5, 8-11, 15-20, 18-21, 38-14, 44-18, 45-25, 50-6, 72-4, 75-19, 78-10, 78-20, 86-19, 87-14, 112-17, 143-25, 144-12, 162-6, 169-18, 171-9, 176-15, 176-24, 177-19, 177-24, 187-1, 189-22, 192-4, 192-19, 195-12, 201-13, 255-22, 255-24, 306-14. 306-17, 309-10, 309-16, 311-25, 312-22, 312-27, 314-6, 314-17, 315-20, 325-24, 335-16, 336-1, 336-5, 346-9, 358-27, 364-8 ;
III, 29-5, 60-5, 61-4, 119-23, 172-12, 254-8, 258-13, 267-14, 295-5, 295-8, 304-20, 323-24, 334-21, 339-8, 340-7, 344-3, 347-7, 347-20, 408-23, 441-7, 446-1 ;

— **in** = benim.
III, 278-12 ;

— **inğ** I, 26-15, 37-26, 53-18, 61-8, 69-11, 80-21, 158-15, 171-18, 179-12, 180-5, 180-8, 180-12, 181-1, 181-4, 181-26, 184-5, 184-22, 185-13, 185-17, 186-29, 190-1, 190-5, 190-20, 207-10, 217-25, 231-8, 233-11, 237-15, 240-8, 256-15, 261-26, 275-14, 305-16, 357-6, 371-16, 377-1, 380-14, 423-13, 430-24 ;
II, 23-15, 40-18, 42-12, 42-16, 87-21, 88-1, 88-6, 89-23, 90-12, 91-23, 92-22, 93-1, 95-13, 96-27, 98-7, 99-5, 99-14, 100-4, 102-1, 105-19, 106-2, 106-7, 107-21, 108-15, 108-24, 111-4, 113-14, 113-16, 114-4, 114-8, 114-17, 116-29, 157-27, 177-10, 183-8, 193-6, 201-23, 203-22, 204-2, 205-12, 205-20. 208-3, 208-7, 210-12, 210-23, 211-1, 212-8, 213-11, 213-20, 215-6, 215-18, 215-25, 218-25, 220-25, 221-15, 221-20, 224-13, 225-10, 225-12, 226-5, 226-12, 226-15, 232-21, 272-5, 337-6, 352-18 ;
III, 32-16, 33-15, 71-18, 72-18, 80-22, 101-12, 146-20, 158-8, 188-22, 193-10, 207-11, 216-12, 246-22, 268-25, 321-27, 357-23, 359-10, 372-5, 393-13, 398-13, 399-14, 439-8 ;

mendiri = gelin ile güveyinin başlarına, geceleyin, saçı saçmak için toplanılan yer (Çiğilce).
I, 492-16 ;

menğ = yem, tane; kuş yemi. *[Rad., Uyg.; Caf., Man.]*.
II, 18-14 ;

III, 358-24, 358-26 ;

— **ge** I, 425-19 ;

menğ = yüzdeki ben. *[Rad., Alt., Tel., Şor., Leb., Küw., Çağ., Türkm., Taran.; Caf., USp.; Müh.]. Krş.: Rad. — ben; İd. — men.*
III, 359-3 ;

— **lığ** = benli.
III, 359-8 ;

menğde — = yolmak, ditmek.
III, 402-8 ;

— **di** III, 401-6, 401-13 ;

— **r** III, 402-8 ;

menğdeş — = kıl yoluşmak.
III, 399-12 :

— **di** III, 399-8 ;

— **ür** III, 399-11 ;

menğgü = ebedi, daimî, sonsuz; ebedilik, sonsuzluk. *[Yaz.]. Krş.: Rad., Uyg., Tob., Kr.; Caf., USp., Man.; İd. — mengü; Rad. Kaz. — mengi.*
I, 44-18 ;
III, 65-1, 378-13, 378-15, 378-20;

— **ajun** = sonsuz dünya, âhiret.
III, 378-15;

menğile — = beyin yemek; beyni için koyun kesilmek; yanında güzel gıdalar bulunmak. *Bk:* **münğile —, minği.**

— **di** III, 405-15, 406-5 ;

menğ (i) z = beniz, yüz. *[Rad., Cağ., Kg.; Caf., Man., U.]. Krş.: Rad., Uyg. — mengis; İd. — meniz.*
I, 60-5 ;
III, 363-21 ;

— **i** I, 65-9, 486-16 ;

— **liğ** III, 363-22 ;

menğizlen — = benizlenmek, güzelleşmek; benzine renk gelmek.
III, 408-3 ;

— **di** III, 407-21 ;

— **ür** III, 408-2 ;

menğlen — = kendine tane toplamak.

— **ür** II, 290-8 ;

menğlet — = yemletmek.
II, 359-13 ;

— **ti** II, 359-10 ;
— **ür** II, 359-13 ;

menğze — = benzemek. *[Rad., Uyg., Çağ., Türkm.]. Krş.: İd. — menze —.*
III, 403-6 ;
— **di** III, 403-4 ;
— **r** III, 403-6 ;

menğzet — = benzetmek. *[Rad., Uyg.].*
II, 358-26 ;
— **ti** II, 358-23 ;
— **ür** II, 358-25 ;

merdek (g) = ayı yavrusu; (yalniz bir takım Türklerce) domuz yavrusu.
I, 480-19 ;
— **i** I, 480-19, 480-23 ;

meşiç üzüm = kara üzüm.
I, 360-16 ;

mı (mi) = yalnız fiilerin üçüncü sahış sorgu şekli edatı (bir kısım Oğuzlarca). *Bk :* **mu (mü).** *Krş.: İd. — mi, mu.*
III, 214-17 ;

mınğar = pınar, su gözü (Oğuzca).
III, 280-19, 363-13, 376-2 ;

mınguy = kağıt yapıştırılan bir çeşit hamur.
III, 241-25 ;

min = ben. *Bk :* **men, ben.**
— **i** I, 60-4, 69-8 ;

mindetü = ipek elbise (?)
I, 491-9 ;

minğ = sayıda bin. *[Rad., Uyg., Çağ., D. Tür., Taran. ; Caf., P. P., U., T. T., An. İnd.; Müh.]. Krş. : Rad., Kar; İd. Hou. — min.*
I, 243-12, 334-15, 334-16, 417-5 ;
III, 14-1, 360-8, 360-10, 367-10 ;

tümen — = bir milyon.
I, 402-9 ;

minğdet — [*] = dittirmek. *Bk :* **menğde —, menğdeş —.**

---

[*] Bu kelimenin az yukarıda geçen eşlerinde ilk harf üstün ise de bu kelimenin ilk harfi yazma nushada esredir. Biz bulduğumuz şekilde aldık. B. A.

II, 358-5 ;
— **ti** II, 358-3 ;
— **ür** II, 358-5 ;

minğeş — = birlikte binişmek. *Bk :* **münğeş —.** *[Rad., Taran.]. Krş.: Rad., Kg. — minges —.*
III, 399-17 ;
— **di** III, 399-14 ;
— **ür** III, 399-17 ;

minği = beyin. *Bk :* **menğile —, müngile —.**
— **sin** II, 299-20 ;

miz = biz. *Bk :* **biz.**
I, 327-14 ;

monçuk = boncuk; süs için boyuna takılan değerli taşlar. *Krş. : Rad., Çağ. ; Müh. ; İd., Hou. — munçuk ; Rad. Tel. — monçok ; Caf., T. T., An. İnd., U. — monçuk = inci.*
I, 475-26 ;
II, 123-17 ;
III, 121-13 ;

monçuk = atın boynuna takılan değerli taş, arslan tırnağı, muska gibi şeyler.
I, 475-28 ;

monçuklan — = boncuklanmak.
II, 276-11 ;
— **dı** II, 276-8 ;
— **ur** II, 276-11 ;

mönğ — = ayaklarını toparlayıp tekme atmak. *[Rad., Taran.].*
III, 391-18 ;
— **di** III, 391-16 ;
— **er** III, 391-18 ;

mu (mü) = soru edatı, isim ve fiil sonuna gelir. *Bk :* **mı (mi)** (bir kısım Oğuzlarca).
I, 88-9 ;
III, 147-22, 154-5, 214-7, 214-8, 214-9, 214-11, 214-12, 214-20, 214-21, 224-23, 256-20, 437-20 ;

muguzgak [*] = bal arısına benziyen bir sinek (Arguca).
I, 504-25 ;

---

[*] Bu kelime basma nushada «مقرغق» şeklinde ise de yazma nushada üçüncü harf olan «ر» nın üzerinde bir nokta sezilmekte olduğundan biz bu kelimeyi Tercümemizde «muguzgak» şeklinde aldık. B. A.

mun = hastalık; ayıp. *[Rad. Uyg.; K. B.]. Krş.: Rad., Şor., Sag., Koy., Kaç.: Caf., P. P., T. T., An. İnd., Man.; İd. — mung.*
III, 140-25;
— suz III, 141-2;

mun kişi = yüreği dölek, gönlü selek adam.
III, 140-25;

mun — = saçmalamak. *Krş.: Caf., T. T. — mun — = serseri gibi dolaşmak; Müh. — mün — = delirmek.*
II, 30-19;
— dı II, 30-17;
— ar II, 30-19;

munçuklan — = elbiseyi eğer heybesine koymak ve heybeyi eğerin arkasına asmak. *Bk: Düzelt:* **mançuklan — .**
II, 276-16;
— dı II, 276-13;
— ur II, 276-16;

munda = bunda, burada. *[Rad., Tel.; Caf.; Müh.; İd.].*
I, 74-18, 160-4, 219-25, 419-28, 420-5;
II, 55-13, 55-16, 56-21, 57-2, 57-23, 61-16;
III, 54-3, 143-26, 333-26;
— naru I, 352-13;

mundağ = böyle. *[Caf.]. Krş.: Rad., Çağ., Uyg. — mundak.*
I, 36-19, 64-7, 160-3;
III, 154-14;

mundın = buradan.
II, 57-3;

munduz = budala, alık. *[Rad., Uyg., Kom.].*
I, 458-11, 458-13;
— akın = ansızın gelen sel.
I, 77-22, 458-21;
akın—ı I, 96-9;
— yorıga at = yorga yürüyüşten başka yürüyüş bilmiyen at.
I, 458-23;

munğ = sıkıntı, ıztırap; bun, mihnet. *[Rad., Uyg., Alt., Tel., Leb., Şor., Sag., Koy., Kaç., Küw., D. Tür., Taran., Kg., Kkg.; Caf., P. P., T. T., An. İnd.; İd.; E. T. Y.].*
III, 33-2, 360-1, 360-3;
— ın I, 425-18;
— um III, 359-10;

— luğ = bunlu, sıkıntılı.
III, 382-17;
kara — = kara bun, kara belâ.
III, 33-2;

mungadh — = bunalmak. *[Rad., Uyg.; Caf., U.].*
— mas II, 84-25;

mungan = geveze, boşboğaz.
I, 440-11, 476-4;

munğar = buna, bunda. *[Caf., Man.].*
I, 352-12;
III, 363-10, 375-20;

munğkar — = bunaltmak, sıkıntıya sokmak. *[Rad., Uyg.].*
III, 398-2;
— dı III, 397-24;
— ur III, 398-2;

munğuk — = bunlanmak, sıkıntılanmak. *[Rad., Uyg.].*
III, 395-6;
— tı III, 395-4;
— ar III, 395-6;

munğ tag = kişi kendine gelip 16-17 yaşına girdiğinde çıkan diş, ergenlik dişi.
III, 359-19, 359-21;

munı (munu) = "İşte bu„ anlamına edattır, **"kanu„** ya cevap olur; bu, bunu.
I, 126-2;
III, 237-14, 238-9, 372-4;

murç = karabiber *[Rad., Uyg., Özb.; Caf.]. Krş.: Rad., Leb.; Caf.— mırç; Rad., Alt., Şor., Sag. — mırs.*
I, 343-15;
II, 186-3;

muş = kedi (Çiğilce). *Bk:* **çetük** (Oğuzca).
I, 438-14;
II, 14-18, 105-24;
III, 127-6, 165-5, 267-19;
küwük — = erkek kedi.
I, 391-26;
küvük — = erkek kedi.
III, 165-5;

muyan = sevap; hayır ve hasenat. *[Rad., Uyg.; Müh.; K. B.]*.
III, 172-21, 179-24;
— **lık** = yollarda yolcuların su içmeleri için yapılan hayrat.
III, 172-21;
— **çılık** = muyancılık, aracılık, barıştırıcılık.
III, 179-19, 179-21;

muyav — = miyavlamak.
— **u** II, 14-18;

mük = bükük.
I, 335-14;
— **tur** — = rükû eder gibi durmak, eğilmek.
— **tur-dı** I, 335-14;

mükim = kadın pabucu (Türklerce). *Bk:* **mükin** (Türklerce), **büküm** (Oğuzca).
I, 395-17;

mükin = kadın pabucu (Türklerce). *Bk:* **mükim** (Türklerce), **büküm** (Oğuzca).
I, 395-18;

mün = çorba (Türklerce). *Bk:* **bün** (Oğuzca). *[Rad., Leb., Sag., Koy., Kaç., Küw.; Caf.; Müh.]. Krş.: Rad., Alt., Tel., Leb.— min.*
I, 31-18, 36-3, 75-2, 163-23, 176-4, 198-22, 209-25, 232-10, 245-23, 340-13, 340-15;
III, 122-3, 253-8;
— **üğ** III, 331-5;

mün — = binmek. *[Rad., Uyg., Leb., Şor., Sag., Koy., Kaç., Küw.]. Krş.: Rad., Uyg., Alt., Tel., Az., Çağ., Türkm., Hiv., Özb., Taran., Kom., Kaz., Kar., Kg.; Caf.; Müh.; İd., Hou. — min —; Rad., Soy.— mın —*.
II, 30-22;
— **di** II, 30-20;
III, 48-9, 177-12;
— **er** II, 30-22;
— **üp** I, 421-17;
III, 60-8, 429-3;

münderü = ipekle süslenmiş gelin odası.
I, 529-16;

mündür — = bindirmek. *[Rad., Leb., Şor., Sag., Koy.]. Krş.: Rad., Kg., Alt., Tel., Kar., Kaz. — mindir —*.
II, 197-9;
— **di** II, 197-7;
— **ür** II, 197-9;

müne — = iğriliğini düzeltmek için bir şeyin uçlarını kesmek. *Krş.: Rad., Kg. — mine —*.
III, 274-8;
— **di** III, 274-5;
— **r** III, 274-8;

münel — = uçları ve artıkları kesilmek.
II, 138-12;
— **di** II, 138-10;
— **ür** II, 138-12;

münğeş — = birlikte binişmek. *Bk:* **minğeş** —.
III, 399-17;
— **di** III, 399-14;
— **ür** III, 399-17;

münğile — = nimet bulmak. *Bk:* **menğile** —, **minği.**
— **di** III, 406-5;

münğre — = böğürmek. *Bk:* **manğra** —. *[Rad., Çağ., Komd., Kg.; Müh.]. Krş.: Rad., Çağ. — münğirey —*.
III, 403-3;
— **di** III, 403-1;
— **r** III, 403-3;

münğreş — = böğrüşmek, gürültü etmek. *Bk:* **manğraş** —. *[Rad., Çağ.]*.
— **ür** II, 79-21;
— **ü** III, 398-25;

münğret — = böğürtmek; büngüldetmek. *Bk:* **manğrat** —.
II, 358-22;
— **ti** II, 358-15, 358-17, 358-19;
— **ür** II, 358-21;

münğüz = boynuz. *[Rad., Çağ., D. Tür.; Caf.]. Krş.: Rad., Taran.— müngüs; Rad., Kaz., Çağ. — müğüz; Rad., Kg.; Caf., T. T., An. İnd., U., Man.— müyüz; İd.— muyuz.*
I, 504-4;
II, 327-10;
III, 363-26, 363-27, 364-4, 364-5, 364-15;
— **i** III, 145-11;

münğüz münğüz = bir çeşit çocuk oyunu ve bu oyunda söylenen bir söz.

III, 363-27, 364-4 ;

müngüzgek = çalışma yüzünden elde peyda olan katılık, nasır.
III, 388-5 ;

müngüzlen — = boynuzu çıkmak, boynuzlanmak.
III, 408-7 ;
— **di** III, 408-4 ;
— **ür** III, 408 7 ;

münle — = çorba içmek.
III, 301-13 ;
— **di** III, 301-11 ;
— **r** III, 301-12 ;

münül — = binilmek.
II, 138-15 ;
— **di** II, 138-13 ;
— **ür** II, 138-15 ;

N

namıja (?) = kadının kız kardeşinin kocası, bacanak (Çiğilce).
I, 446-2 ;

naru = bir taraf, yan, bir yana ; nereye, nere. *[Rad., Uyg.; K. B.]. Krş.: Rad., Çağ. — nari.*
I, 199-6, 352-13 ;
II, 140-9. 193-5 ;
III, 223-16, 223-17 ;

ne = ne ; nasıl ; -soru anlamıyle- ne. *[Rad., Bü. D.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., USp., Man., U.; Müh.; İd., Hou.; K. B.; Rab.].*
I, 44-13, 53-15, 72-2, 74-2, 79-4, 79-5, 87-15, 94-2, 126-3, 132-28, 320-12, 406-23 ;
II, 28/-3 ;
III, 131-4, 207-5, 214-24, 214-25, 215-11, 236-2, 360-15, 364-5 ;

— **elük** = nasıl. *Bk:* **nelük, nelek, nelik.**
I, 94-2 ;
— **gü** = "ne" anlamına edat. *Bk:* **nü.** *[Rad., Uyg.: Caf., P. P., U., USp.].*
III, 215-6 ;
— **kerek** = ne gerek. *Bk:* **nerek.**
I, 392-16 ;

ne = Araplardaki şaşalama " ما = ma„ sı yerinde bir edat.
III, 214 26 ;
— **me** = "bilmem„ anlamına bir kelime; (Haşiyeye göre) "ne„ anlamında pekitme edatı. *[Rad., Uyg., Alt., Tel., Leb., Bar., Taran., Çağ., Komd., Kg., Sag., Koy., Kaç.; Caf.; Müh.; İd.].*
III, 214-28, 215-2, 236-1, 236-2 ;

nece (neçe) = ne kadar, nice, kaç. *[Rad., Bü. D.; Caf., T. T., An. İnd., USp., Man., U.; İd., Hou.].*
I, 49-21, 63-13, 332-12, 384-24, 458-13 ;
III, 157-16, 220-5, 220-6 ;
— **me** = ne kadar.
III, 38-20 ;

neçük = neden, niçin. *[Rad., Çağ.; Caf., P.P., USp., U.; İd., Hou.].*
I, 79-20, 392-11 ;

nek = timsah.
III, 155-26 ;
— **yılı** = Türklerin onikili yıllarından biri, timsah yılı.
I, 346-6 ;
III, 156-1, 156-4 ;
— **yılan** = ejderha.
III, 155-27 ;

nelek = niçin. *Bk:* **nelük, nelik, ne elük.**
I, 370-12, 498-20 ;

nelik = niçin. *Bk:* **nelük, nelek, ne elük.** *[Rad. Kg.; Müh.].*
III, 385-6 ;

nelük = niçin, neden. *Bk:* **nelek, nelik, ne elük.** *[Rad. Uyg.; Caf., Man.; İd.].*
I, 392-13 ;
III, 188-19, 245-15 ;

nenğ = nesne, şey, mal. *[Rad., Uyg.; Yaz.; Caf., USp., Man.].*
I, 12-23, 13-15, 14-1, 14-15, 15-6, 31-14, 34-11, 50-6, 53-8, 84-14, 126-22, 140-18, 143-8, 145-8, 145-10, 147-23, 159-3, 162-3, 169-21, 179-12, 185-5, 189-19, 193-23, 196-24, 197-19,

204-1, 204-4, 238-25, 239-6, 241-4, 245-6, 246-17, 247-8, 251-1, 254-13, 254-26, 256-23, 257-5, 257-8, 258-19, 266-17, 269-4, 270-23, 272-1, 273-19, 273-22, 278-3, 283-3, 287-8, 288-14, 288-26, 289-8, 292-3, 293-25, 295-14, 316-16, 319-12, 319-14, 322-4, 323-12, 326-5, 333-26, 338-16, 349-18, 364-11, 365-6, 381-26, 383-11, 390-2, 391-28, 398-3, 406-20, 427-1, 433-15, 433-26, 437-28, 446-8, 449-3, 449-5, 449-22, 449-25, 450-3, 461-20, 464-17, 474-24, 476-25, 480-24, 489-2, 489-3, 490-19, 495-28, 496-4, 498-7, 503-16, 505-7, 506-6, 508-18, 509-9, 520-15, 523-11, 523-22, 528-15;

II, 25-14, 69-24, 70-12, 75-13, 77-5, 77-8, 77-11, 84-14, 92-7, 93-13, 105-5, 108-15, 111-21, 112-2, 119-23, 126-19, 134-12, 134-23, 135-15, 136-19, 136-25, 139-2, 150-8, 154-19, 156-1, 157-9, 170-6, 187-25, 191-20, 194-28, 196-5, 205-9, 207-9, 216-6, 221-3, 224-18, 227-10, 229-19, 229-29, 230-13, 231-4, 232-25, 239-9, 239-13, 239-20, 240-15, 243-1, 243-26, 245-3, 247-15, 251-18, 251-25, 253-8, 259-29, 268-13, 273-22, 295-23, 295-26, 314-3, 321-13, 321-14, 321-29, 322-1, 322-8, 324-9, 339-3, 340-5, 345-7, 350-9, 351-7, 362-8, 362-15, 366-3;

III, 6-18, 8-3, 8-7, 15-7, 15-27, 18-22, 24-13, 30-7, 32-10, 35-15, 36-22, 37-14, 56-15, 68-12, 70-19, 72-25, 73-12, 87-3, 88-7, 92-16, 96-3, 103-20, 103-24, 107-12, 110-8, 111-5, 111-8, 115-16, 116-23, 166-1, 167-18, 168-22, 215-2, 220-25, 232-26, 237-6, 252-20, 256-12, 257-3, 258-1, 260-13, 265-16, 276-10, 277-6, 279-2, 287-7, 287-16, 302-12, 305-29, 306-18, 306-21, 317-14, 326-3, 326-13, 326-17, 334-4, 335-10, 355-21, 356-18, 357-14, 358-12, 360-15, 360-17, 373-9, 376-5, 382-19, 393-8, 398-9, 403-4, 403-11, 404-10, 424-4, 425-6, 428-16, 432-15, 436-4, 449-24;

— **i** I, 98-22;
III, 385-5;

— **in** I, 286-6, 504 10;
II, 115-4;
III, 53-15, 292-21;

— **inğ** III, 361-1, 361-3;

— **ge** I, 288-26, 330-11, 419-11;

— **ni** I, 11-19, 157-21, 164-23, 170-8, 177-24, 227-18, 264-17, 281-23, 282-14, 286-13, 292-18, 305-20, 306-15, 444-14, 458-6;
II, 3-9, 74-18, 78-4, 105-24, 115-4, 155-9, 185-12, 185-20, 202-17, 298-16, 299-25, 329-23, 338-5, 340-1, 342-12, 354-8, 358-23;
III, 23-1, 199-12, 300-10, 305-14, 323-3, 323-20, 324-2, 326-20, 328-8, 336-16, 342-22, 347-1, 350-11, 354-3, 398-4, 411-8,

425-11, 426-19, 431-15, 434-2, 443-19, 446-8;

— **nin** II, 366-6;

— **ler** II, 17-16;

nerek = neye. *Bk:* **ne kerek.** *[Rad., Uyg., Alt., Tel.; Müh.].*
I, 392-14;

netek = nice, nasıl. *[Rad., Çağ.]. Krş: Rad., Çağ. — netük; Rad., Uyg.— nedek.*
I, 27-9, 378-5, 392-9;
II, 40-18, 40-19, 40-20, 52-17;
III, 15-19, 15-22, 123-9, 366-15;

— **sen** I, 392-10;

nıjdağ = bileği taşı.
I, 465-13;

nom = millet; şeriat, yasa (Çince). *[Rad., Uyg., Tel.: Caf., T. T., An. İnd., P. P., USp., Man.].*
III, 137-14, 137-17;

— **ı** III, 137-15;

nü = "ne„ anlamına ve yerine bir edat. *Bk:* **negü.**
III, 215-4, 215-5;

O

Oba = oba (Oğuzca). *[Rad., Kr., Çağ., Az., Uyg.].*
I, 86-22;

Obu = üstübeç. *Krş.: Rad., Tel.— Obo: Rad., Şor.— oba; Rad., Çağ., Kg., D. Tür.— opa.; Caf.— ubu.*
I, 86-23;

obuz = katı olan.
I, 54-16;

— **luğ** = sarp. *Bk:* **opuz-luğ.**

I, 146-19, 146-20;

oy — = basık, düz yer.
I, 54-16;

— **luğ yėr** = sarp, engebeli yer.
I, 146-19;

oy — **luğ yėr** = sarp, engebeli yer.
I, 146-20;

oçak = ocak. *[Rad., Taran., Çağ., Kkg, Tel., Alt.]. Krş.: Rad., Çağ., Az.— oçağ; Rad., Kkg., Tel., Alt.— oçok; Rad., Sag.— oçık; Rad., Koy., Kız.— oçuk; Rad., Kr., Leb., Az. — ocak; Rad., Şor. — ocuk; Caf., T. T. — oçuk.*
I, 64-26, 490-26;

— **lığ** = ocaklı.
I, 147-19;

— **lık yėr** = ocaklık yer.
I, 150-6;

— **lık titik** = ocak yapılacak çamur ve benzeri olan her nesne.
I, 150-7;

oçaklan — = ocaklanmak.
I, 293-24;

— **dı** I, 293-22;

— **ur** I, 293-23;

odhgar — = düşünme sonunda anlamak.
I, 255-20;

— **dı** I, 225-17;

— **ur** I, 225-20;

odhguç = ateşin alevi.
I, 95-8, 177-5, 248-6;

odhluk = kol kemiğinin kalın yeri.
I, 98-27;

odhun — = sönmek. *Bk: Düzelt:* **udhun** —.

ogla = genç, yiğit (Arguca).
I, 129-22;

oglagu = bolluk içinde büyüyen.
I, 138-12;

— **katun** = asaletli, asîl kadın.
I, 138-14;

oglak = oğlak. *[Rad., Çağ., Kom., Uyg.; Caf. USp.; Müh.; Rab.; İd., Hou.]. Krş.: Rad., Şor.— oglak = erkek çocuk, delikanlı; Rad., Taran., Çağ.— ogulak = oğlak; Rad., Leb., Sag., Koy., Kaç.— ôlak = erkek çocuk, delikanlı.*
I, 65-22, 119-22, 119-23, 468-7;
II, 266-10, 294-17, 294-24;
III, 102-21, 145-11;

— **ığ** II, 22-19;

— **ay** = ilk bahar.
I, 347-26;

uluğ — **ay** = ilk bahar sonu, yaz başı.
I, 347-27;

oğlan = oğlan, oğul; çocuk, çocuklar. *[Rad., Şor., Komd., Az., Uyg., D. Tür.; Caf., T. T., An. İnd., USp., Man., Chuas.; Müh.; İd., Hou.; Yaz.]. Krş.: Mog.— oglan = han ve hakan oğullarına verilen ungun.*
I, 74-4, 119-24, 143-6, 192-14, 193-24, 208-12, 209-3, 240-12, 263-21, 286-23, 289-15, 293-2, 386-1;
II, 19-13, 26-22, 74-26, 93-10, 121-1, 154-14, 209-8, 210-7, 212-4, 218-11, 244-3, 272-24, 294-12, 302-17, 329-10, 340-13, 341-1, 351-17, 354-14, 366-12;
III, 80-10, 102-8, 108-11, 125-16, 145-10, 196-3, 202-24, 259-10, 280-4, 295-17, 309-5, 334-12, 353-17, 355-2, 402-17, 408-8;

— **ığ** I, 373-25;
II, 4-9, 300-28, 344-26, 348-17;
III, 259-1, 299-21;

— **sığ** = çocuk gibi, çocuk huylu.
III, 128-21;

oglıt — = üretmek, çoğaltmak.
I, 265-16;

— **tı** I, 265-14;

— **ur** I, 265-16;

Ogra — = uğramak. *[Rad., Az., Çağ., D. Tür., Uyg., Kr.; Caf., T.T., An. İnd., U.].*
I, 274-13;

— — III, 311-14, 311-15;

— **dı** I, 274-11;
III, 321-19;

— **dım** I, 125-12;

— **r** I, 274-13;
III, 372-6;

— **gay men** III, 312-4;

— **guçı** (Oğuzlardan başka Öbür Türklerce). III, 314-9;

— **daçı** (Oğuzlarca). III, 314-13;

— **gan** III, 314-17;
— **ğlı** III, 315-8;
— **ğlık** III, 315-15;
— **ğsık** III, 315-23;
— **gıl** III, 311-17;
— **nğ** III, 313-16;
— **nğ lar** III, 313-25;
— **p** I, 160-5;
III, 272-2;
— **ban** I, 274-17;
— **sa** III, 106-15;
— **sun** III, 311-19;
— **ma** III, 311-21;
— **mas** III, 313-5;
— **masun** III, 311-23, 313-10;

ograğ = niyet, kurma, kasıt; ugrama, uğrak.
I, 118-14;
— **ı** III, 65-12, 317-4;
— **ım** III, 29-4;

ograğ = dağ yamacı, derenin dönemeci. *Bk: Düzelt:* **ogruğ.**
— **ı** III, 65-14;

ograklan — = Ograk kılığına girmek. *Bk:* **ugraklan —.**
I, 313-28;
— **dı** I, 313-26;
II, 279-3;
— **ur** I, 313-28;

ogral — = uğranılmak.
I, 247-24;
— **dı** I, 247-22;
— **ur** I, 247-24;

ogramsın — = uğrar görünmek.
— **dı** III, 322-11;

ograş — = uğraşmak. *[Rad., Çağ., Kr.].*
I, 235-2;
— **dı** I, 234-27;
— **ur** I, 170-20, 235-2;

ograt — = göndermek, uğraştırmak. *[Rad., Çağ., Kr.].*
I, 261-17;
— **tı** I, 261-15;
— **ur** I, 261-17;

ogrı = gizli. *Krş.: Rad., Çağ.* — *ogrınça* = *gizli; Rad., Kg.* — *urun* = *gizli.*
I, 380-15;
II, 234-3;

ogrı = hırsız; hırsızlık. *[Rad., Uyg., Taran., Çağ., D. Tür; Caf., T. T., An. İnd., P. P., USp.; İd., Hou.]' Krş.: Müh; K. B.* — *ogru.*
I, 126-22, 300-17, 483-21;
II, 29-7, 29-23;
III, 75-3, 89-17, 429-17;
— **nı** I, 224-17;
II, 171-13, 174-8, 197-3, 341-19;
III, 423-9;
— **layu** I, 102-3;
— **lıkın** II, 208-20;

ogrıla — = çalmak, hırsızlık etmek. *[Rad., Komd.]. Krş.: Rad., Sag., Koy., Kaç., Kr., Az., Taran., Uyg., D. Tür.: İd., Hou.* — *ogurla* —; *Müh.* — *ogrula* —.
I, 317-1;
— **dı** I, 316-16;
— **r** I, 317-1;

ogruğ = kemiğin ek yerleri; bel kemiğinin boyuna birleştiği yer; dağ yamacı ve dağın bittiği yer; derenin dönemeci. *Bk:* **ograğ.**
I, 98-13, 118-8, 118-13;
— **ı** III, 65-14;
tağ — ı = dağın dönemeci.
I, 98-13;

ogrul — = kemik yarılıp ayrılmak.
I, 247-27;
— **dı** I, 247-25;
— **ur** I, 247-27, 248-5;

ogruş — = kemik yarıp ayırmakta yardım ve yarış etmek.
I, 235-10;
— **tı** I, 235-7;
— **ur** I, 235-10;

oguk = çizme.
I, 67-10;

ogul = oğul, çocuk. *[Rad., Kr., Komd., Az., D. Tür., Uyg., Taran.,*

Çağ.; Yaz.; Caf., T. T., P. P., USp., Man.; Müh.; İd., Hou.]. Krş.: Pek., Yak. — *ogo; Rad., Leb., Sag., Koy., Kaç.* — *öl; Rad., Alt., Tel., Bar.* — *ûl; Rad., Kaz., Kg.* — *ul.*
I, 51-15, 74-1, 74-2, 74-17, 123-8, 123-14, 206-26, 246-20, 253-11, 256-6, 288-19, 319-11, 415-16, 515-9, 524-16;
II, 14-16, 80-8, 120-3, 143-25, 173-6;
III, 78-9, 128-27, 137-23, 146-18, 170-6, 203-11, 210-15, 214-21, 375-9, 383-11;
— **ı** I, 220-17;
II, 14-18, 80-12, 84-24, 84-25;
III, 33-26, 141-2, 159-18, 210-16, 272-23, 384-18;
— **ın** I, 264-25, 299-7;
II, 183-17, 302-10, 330-18, 333-23;
III, 58-3, 185-11, 337-3, 338-18, 341-7, 430-5;
— **ınğa** I, 180-2;
II, 240-2, 249-1;
— **ınınğ** II, 311-19;
— **ka** I, 68-4, 370-4;
III, 87-9;
— **ını** I, 86-3;
— **um** I, 37-27, 262-15, 440-20;
III, 237-5, 440-19;
— **unnı** II, 357-8;
— **undın** III, 105-24;
— **nı** II, 175-21, 178-18, 302-7, 335-23, 343-7;
— **lar** I, 74-5;

körpe — = yazın doğan çocuk.
I, 415-16;

ogulçuk = ana rahmi, oğulduruk.
I, 149-13;

ogulmuk = üstüne hatıl atılmak için uzatılmış olan düz direk.
I, 149-15;

ogur = karşılık, ivaz (Oğuzca).
I, 53-23, 53-24;
— **luk** = karşılık, ivaz olan.
I, 114-19;

ogur = bir işte imkân ve fırsat. *[Rad., Kr., Az., Çağ., Uyg.; Caf., T. T., An. İnd., U., Man., USp.; İd.]. Krş.: Rad.* — *ugur.*
I, 53-20;
— **luğ bol** — = sırasında ve yerinde olmak.

— **luğ bol-dı** I, 53-21;

ogur = uğur, devlet.
I, 53-17;
— **ında** I, 53-18;

ogur = hayır ve bereket (Oğuzca).
I, 53-25;
— **bol** — = yol ugurlu, hayırlı olmak.
— **bol-sun** I, 53-26;

ogur = vakit, zaman.
I, 33-7, 53-15, 136-19;
II, 68-2, 68-8, 68-18, 68-22, 321-4, 321-5, 321-20, 321-22, 322-6, 362-18, 362-20, 362-23;
III, 317-12, 317-19;
— **ı** III, 55-18;
— **nı** II, 273-7;
— **da** I, 53-15, 294-23;
— **lug ış** = vaktinde ve yerinde yapılan iş.
I, 146-17;

yatgaşık — **ı** = yatsı; yatma zamanı.
III, 55-18;

ogur — = kemik yarıp ayırmak.
I, 178-20;
— **dı** I, 178-18;
— **ur** I, 178-20;

ogurla — = vaktinde yapmak; çalmak, hırsızlık etmek. *[Rad., Sag., Koy., Kaç., Kr., Az., Taran., Uyg., Çağ., D. Tür.; Caf., T. T., An. İnd., U.; İd., Hou.].*
I, 300-12;
— **dı** I, 300-10, 300-13, 300-26, 300-27;
— **r** I, 300-12;

ogurlan — = vakti yaklaşmak; uğurlanmk, uğurlu olmak; bağışlamanın karşılığı verilmek (Oğuzca).
I, 292-8;
— **di** I, 292-3, 292-5, 292-6;
— **ur** I, 292-8;

oguş = oymak; hısım, akraba. *[Caf., U., P. P., T. T., An. İnd.].*
I, 61-19, 88-1;
II, 83-21, 103-25;
— **ka** I, 114-16;

— **luğ** = aile, hısım sahibi. *[Caf.]*.
I, 146-26 ;

oguşlan — = aile, hısım sahibi olmak.
I, 293-15 ;
— **dı** I, 293-13 ;
— **ur** I, 293-15 ;

oguzla — = Oğuz saymak, Oguz'lardan saymak, Oguz'lara nispet etmek.
I, 302-8 ;
— **dı** I, 302-6 ;
III, 345-13 ;
— **r** I, 302-8 ;

oguzlan — = Oğuzlaşmak, Oğuz kılığını olmak, Oğuz kılığına girmek, kendini Oğuz'lardan saymak.
I, 293-8 ;
— **dı** I, 293-6 ;
II, 269-13 ;
— **ur** I, 293-8 ;

oxsın — = pişman olmak. *Bk :* **oxsun** —.
I, 253-10 ;
— **dı** I, 253-8 ;
— **ur** I, 253-10 ;

oxsun — = pişman olmak. *Bk :* **oxsın** —.
— **ur** III, 373-19 ;

oxşa — = okşamak, şakalaşmak, oynaşmak ; benzemek ; (Yemek, Yabaku ve göçebe halkın çokları dillerince) - at - uyumak. *[Rad., Taran., Kr., Çağ., Az., D. Tür., Kaz. ; Caf., Man. ; Müh.]*. *Krş. : Rad., Taran., Kom., Uyg. ; Caf., U. ; İd. — okşa —.*
I, 283-10 ;
— **dı** I, 283-3, 283-4 ;
— **dım** I, 282-22 ;
— **r** I, 282-27, 283-10 ;
II, 286-22 ;
— **uçığ** = okşanmaya değer.
III, 232-15.

oxşağ = benziyen, benzer.
I, 118-3 ;
— **ı** I, 118-3 ;

oxşagu = oyuncak ; -mecazen- kadın.
I, 138-15 ;

oxşat — = benzetmek. *[Rad., Taran., Kr., Çağ., Az., D. Tür.]*, *Krş. : Caf. — okşat —.*
I, 262-21 ;
— **tı** I, 262-19 ;
— **ur** I, 262-21 ;

ok = ok. *[Rad., Bü. D. ; Caf., T. T., An. İnd., U., USp. ; Müh. ; İd., Hou. ; Yaz.]*.
I, 11-4, 21-15, 37-4, 157-5, 160-4, 160-5, 166-15, 170-6, 171-6, 180-8, 193-6, 199-11, 217-16, 222-7, 237-26, 275-26, 326-28, 393-8, 457-3, 522-17 ;
II, 82-6, 129-1, 196-15, 196-28, 199-1, 208-7, 221-16, 224-9, 226-5, 236-5, 252-27, 284-14, 328-16, 329-1, 338-1, 348-21, 356-3 ;
III, 75-16, 107-4, 115-23, 217-16, 276-14, 281-5, 318-14, 343-10, 390-11, 392-4 ;
— **ı** I, 493-21, 494-3, 522-7 ;
— **ın** I, 267-13 ;
II, 326-11, 333-10, 350-24 ;
III, 106-14, 260-6, 300-2, 396-6 ;
— **ka** III, 97-25, 99-9, 108-21 ;
— **nı** II, 20-5 ;
III, 287-10 ;
— **çı** = okçu.
II, 199-3 ;
— **luk** = sadak.
I, 100-24 ;
ew — **ı** = çatıya uzatılan direk.
I, 37-5 ;
— **yılan** = kendisini insan üzerine atan yılan.
I, 37-7 ;
III, 29-26 ;
— **luğ kirpi** = büyük kirpi.
I, 415-19 ;

ok = paylar ve toprak hisseleri üzerine üleşmek için atılan *ok* ; çekilen kur'a ; mirasta düşen pay.
I, 37-9, 48-9, 48-10 ;

ok = hâl anlamına yakın anlamlı bir edat ; fiillerde pekitme edatı ; vakit, zaman. *Bk :* **ök.** *[Rad., Bü. D. ; Yaz. ; Caf., U., USp., Man.]*.

I, 37-11, 37-13, 37-14, 37-15, 71-22, 160-3;
III, 16-11;

oka = kefillik, kefâlet.
I, 40-5;

— **al** — = kefil olmak.

— **al-dım** I, 40-6;

okı — = okumak; çağırmak. *[Rad., Çağ; Caf., USp., P. P., T. T., An. İnd., U.; İd.]. Krş.: Rad., Kg., Kkg., Komd., Çağ., D. Tür., Kr.; Müh — oku —; Rad., Kaz. — ukı —.*
III, 254-11;

— **dı** III, 254-8, 254-10;

— **r** II, 333-5;
III, 254-11;

okıl — = okunmak. *Bk:* **okın** —. *Krş.: Rad., Çağ., D. Tür. — ekul —; Rad., Kaz. — ukıl —.*
I, 197-25;

— **dı** I, 197-24;

— **ur** I, 197-25;

okın — = okunmak, okur görünmek. *Bk:* **okıl** —. *Krş.: Rad., Çağ. — okun —.*
I, 203-1;

— **dı** I, 202-21, 202-22;

— **ur** I, 203-1;

okış — = okuşmak, okumakta yardım ve yarış etmek; çagrışmak. *Bk:* **okuş** —. *Krş.: Rad., Kr., Çağ., D. Tür. — okuş —.*
I, 186-28;

— **tılar** I, 186-25, 359-15;

— **dı** I, 186-29;

— **ur** I, 186-28;

okıt — = okutmak. *[Rad., Çağ.; Caf., USp., T. T., An. İnd.]. Krş.: Rad., Çağ., Kr., Kg., D. Tür. — okut —.*
I, 212-20;

— **tı** I, 212-17;

— **ur** I, 212-19;

— **gan** = çok okutan.
I, 156-6;

okıtsa — = okutmak istemek, çağırtmak istemek.
I, 302-13;

— **dı** I, 302-10;

— **r** I, 302-13;

okra — = yem zamanında kişnemek, homurdanmak. *[Rad., Çağ.].*
I, 275-6;

— **dı** I, 275-4;

— **r** I, 275-6;

okraş — = yem zamanında birlikte kişnemek.
I, 235-25;

— **dı** I, 235-22;

— **ur** I, 235-24, 236-4;

okta = ok atmak. *Krş.: Rad., Kr., Çağ. — okla —.*
I, 26-16;

galı II, 97-16;

yaztur = ok atmakta yanıltmak.

yaztur-dı III, 95-9;

oktam = ok atımı, okluk.
I, 107-19;

bir — yėr = bir ok atımı yer.
I, 107-19;

oktaş — = ok atışmak, kur'a için ok atışmak.
I, 231-23;

— **tı** I, 231-20;

— **ur** I, 231-23;

oktat — = ok attırmak.
I, 260-21;

— **tı** I, 260-19;

— **ur** I, 260-21;

okuş — = çağrışmak. *Bk:* **okış** —. *[Rad., Kr., Çağ., D. Tür.]. Krş.: Rad., Kg. — okus —.*

— **tılar** I, 183-5;

— **tı** II, 103-25;

ol = o; dır, dir, dur, dür (koşaç = haber edatı) *[Rad., Bü. D.; Caf., T. T., An. İnd., P. P., U., USp., Man., Chuas.; Müh.; İd., Hou; K. B.].*
I, 20-13, 20-16, 21-12, 21-21, 22-3, 22-17, 22-19, 24-12, 24-14, 24-18, 24-21, 24-26, 25-4, 27-4, 27-13, 33-20, 33-21, 33-22, 34-15, 36-5, 37-21, 37-23, 37-24, 37-25, 37-26, 38-1, 39-10, 40-24, 46-4, 60-7, 61-8, 71-18, 72-3, 77-4, 97-24, 108-3, 126-11, 126-14, 126-15, 126-22, 129-12, 132-14, 132-22, 132-25, 136-19, 154-14, 154-17, 154-20, 154-23, 155-2, 155-5, 155-7, 155-10,

156-1, 156-3, 156-6, 156-9, 156-11, 156-13, 156-16, 156-18, 156-21, 156-23, 157-7, 157-10, 157-13, 157-18, 157-23, 158-6, 158-9, 158-16, 158-18, 158-21, 158-25, 158-27, 159-1, 159-3, 164-15, 164-18, 165-9, 165-12, 165-15, 165-19, 166-8, 166-15, 166-21, 168-11, 168-15, 168-18, 168-21, 169-21, 169-25, 169-27, 170-8, 170-11, 171-11, 171-14, 171-20, 172-10, 172-13, 172-16, 172-21, 173-7, 173-11, 173-17, 173-21, 173-24, 174-4, 174-7, 174-10, 174-13, 174-21, 176-4, 176-7, 176-10, 176-14, 176-16, 176-17, 176-20, 177-1, 177-10, 177-14, 177-24, 178-21, 178-23, 179-4, 180-5, 180-8, 180-12, 180-16, 180-21, 181-1, 181-4, 181-26, 182-6, 183-18, 183-22, 184-16, 184-22, 184-26, 185-1, 185-9, 185-13, 185-17, 185-23, 186-29, 187-3, 187-7, 187-14, 187-23, 190-1, 190-5, 190-20, 191-13, 193-12, 195-27, 198-19, 198-22, 199-6, 199-11, 199-15, 199-18, 201-8, 202-2, 202-5, 202-8, 202-11, 202-14, 202-17, 202-22, 203-3, 203-6, 203-10, 203-25, 204-13, 205-6, 206-6, 206-15, 207-14, 207-17, 207-19, 207-23, 207-24, 208-3, 208-4, 208-7, 208-10, 208-18, 208-21, 209-3, 209-8, 209-9, 209-12, 209-19, 209-25, 210-4, 210-11, 211-8, 211-14, 211-19, 212-5, 212-12, 212-17, 212-21, 213-5, 213-8, 213-13, 213-16, 213-20, 213-24, 214-1, 214-5, 215-4, 215-15, 215-18, 215-21, 215-25, 216-5, 216-10, 217-13, 217-16, 217-25, 218-6, 218-11, 220-17, 220-22, 220-25, 220-26, 221-4, 221-10, 221-12, 221-22, 222-3, 222-7, 222-12, 223-2, 223-6, 223-9, 223-13, 223-17, 223-25, 224-3, 224-12, 224-17, 224-21, 225-3, 225-7, 225-11, 225-14, 225-17, 225-21, 226-11, 226-18, 226-25, 227-4, 227-8, 227-11, 227-15, 227-17, 227-21, 227-24, 2 28-6, 228-18, 231-8, 231-14, 231-20, 231-24, 232-10, 232-22, 233-1, 233-6, 233-10, 233-16, 233-27, 234-10, 235-7, 236-13, 236-20, 237-5, 237-15, 238-8, 238-13, 240-8, 240-19, 242-4, 242-8, 242-12, 243-3, 244-2, 247-22, 251-17, 251-21, 252-12, 253-8, 253-14, 253-18, 254-17, 254-26, 255-11, 256-1, 259-4, 260-3, 260-6, 260-9, 260-12, 260-22, 261-4, 261-8, 261-12, 261-15, 261-18, 261-23, 262-5, 262-9, 262-12, 262-19, 262-22, 262-27, 263-3, 263-25, 264-4, 264-7, 264-10, 264-14, 264-17, 264-20, 264-25, 265-3, 265-6, 265-9, 265-14, 265-17, 265-21, 267-7, 267-9, 267-13, 267-18, 267-22, 268-3, 268-10, 269-8, 269-16, 269-19, 269-23, 269-26, 270-13, 271-5, 271-9, 271-15, 271-16, 272-4, 273-2, 273-5, 273-9, 275-11, 275-14, 275-17, 275-26, 276-1, 276-5, 276-13, 276-19, 276-23, 276-26, 277-3, 277-7, 277-24, 278-6, 278-10, 278-14, 280-14, 280-20, 280-24, 281-6, 281-18, 283-15, 283-22, 284-1, 284-15, 284-18, 284-24, 284-27, 285-5, 285-24, 286-3, 286-6, 286-9, 286-13, 286-17, 287-11, 290-4, 290-8, 290-13, 291-1, 291-24,

292-18, 292-22, 294-22, 296-25, 297-4, 297-6, 297-18, 298-15, 299-4, 299-7, 299-11, 301-20, 302-1, 302-3, 302-6, 302-10, 302-15 ,303-16, 303-18, 303-23, 304-19, 304-22, 305-3, 305-7, 305-16, 305-20, 305-24, 306-1, 306-4, 306-11, 306-15, 306-19, 307-3, 307-8, 308-11, 308-15, 308-18, 309-25, 310-2, 310-13, 310-16, 310-19, 311-1, 311-9, 313-22, 315-9, 316-3, 316-12, 316-16, 317-3, 317 7, 317-11, 317-14, 318-14, 323-11, 323-20, 329-27, 330-4, 330-7, 333-6, 335-14, 335-28, 348-13, 354-3, 357-6, 357-7, 360-14, 367-9, 368-17, 369-24, 371-16, 371-19, 372-6, 376-1, 385-8, 385-10, 386-11, 386-17, 387-27, 398-6, 398-22, 416-15, 416-19, 419-21, 419-24, 419-28, 423-13, 423-26, 424-2, 425-18, 430-23, 445-11, 445-13, 462-16, 462-25, 470-26, 484-19, 509-9, 511-6, 511-26, 513-17, 513-22, 514-2, 514-5, 514-9, 514-12, 514-18, 514-22, 514-25, 514-28, 515-3, 515-6, 515-13, 515-16, 515-19, 515-22, 516-25, 517-3, 517-7, 517-11, 517-16, 517-19, 517-23, 518-2, 518-5, 518-11, 518-14, 518-19, 519-2, 519-9, 519-10, 519-12, 519-26, 520-5, 520-8, 520-11, 520-15, 520-18, 520-22, 520-27, 521-7, 521-10, 521 14, 521-17, 521-20, 522-16, 522-25, 523-1, 523-4, 523-8, 523-11, 523-16, 523-19, 523-22, 523-26, 524-1, 524-3, 524-5, 524-16, 524-18, 524-25, 525-1, 525-12, 525-14, 525-19, 525-20 ;

II, 3-6, 3-8, 3-11, 3-15, 4-1, 4-25, 5-5, 6-11, 6-14, 7-2, 7-4, 7-10, 7-13, 7-16, 8-10, 8-18, 8-24, 9-3, 9-6, 9-8, 9-23, 10-9, 11-10, 11-16, 12-2, 12-28, 14-9, 14-12, 14-28, 15-6, 15-17, 15-20, 16-13, 16-16, 16-20, 17-3, 17-6, 17-8, 18-18, 18-21, 18-24, 19-1, 19-4, 19-22, 21-8, 21-9, 21-12, 21-19, 21-23, 21-25, 21-26, 22-6, 22-9, 22-19, 23-13, 23-15, 24-15, 24-17, 25-4, 25-14, 27-3, 27-9, 28-13, 28-23, 33-22, 35-1, 35-6, 35-8, 37-18, 37-22, 38-14, 39-5, 40-8, 53-16, 53-17, 55-11, 55-16, 55-17, 55-19, 55-20, 55-21, 56-2, 56-3, 56-20, 56-21, 57-2 57-23, 58-2, 58-3, 58-4, 59-14, 60-3, 60-4, 61-8, 61-15, 61-20, 63-21, 63-22, 65-20, 66-11, 66-12, 66-14, 66-15, 66-16, 67-5, 67-5, 67-7, 67-10, 68-27, 68-78, 69-2, 71-23, 72-4, 73-4, 73-13, 74-1, 74-18, 75-19, 75-24, 75-26, 76-1, 76-9, 76-12, 76-15, 76-19, 76-23, 78-4, 78-7, 78-10, 78-13, 78-20, 78-23, 79-4, 80-5, 80-16, 81-1, 81-3, 81-14, 81-19, 81-24, 82-10, 82-23, 83-3, 84-3, 84-7, 85-8, 85-14, 85-18, 85-21, 86-6, 86-13, 86-17, 86-19, 87-6, 87-18, 87-21, 88-1, 88-6, 88-11, 88-15, 88-29, 89-7, 89-19, 89-23, 91-23, 92-10, 92-22, 93-1, 93-21, 93-25, 94-17, 95-13, 95-18, 95-23, 96-5, 96-27, 96-29, 98-3, 98-7, 98-16, 98-20, 98-24, 99-1, 99-5, 99-9, 99-14, 99-19, 99-23, 99-31, 100-4, 100-10, 100-14, 100-18, 100-22, 101-12, 102-1, 102-19, 104-7, 104-15, 104-19, 105-8,

173-12, 180-14, 181-5, 181-14, 181-17, 184-14, 184-17, 184-22, 184-25, 185-8, 186-3, 186-10, 186-14, 186-21, 187-3, 187-7, 187-12, 187-16, 187-21, 188-2, 188-6, 189-5, 189-8, 190-26, 191-11, 192-10, 192-16, 192-20, 193-1, 193-5, 193-10, 193-14, 193-18, 198-14, 199-12, 201-3, 201-7, 203-14, 207-10, 207-21, 208-26, 212-20, 212-21, 212-23, 213-5, 213-6, 214-17, 214-28, 215-2, 224-7, 224-22, 226-20, 244-6, 246-12, 246-20, 246-22, 247-5, 247-9, 247-13, 248-10, 248-12, 249-2, 249-4, 249-6, 249-8, 249-15, 249-18, 250-14, 250-19, 250-23, 251-14, 252-4, 252-9, 253-20, 253-24, 254-8, 254-19, 255-3, 255-6, 255-10, 255-12, 256-18, 256-23, 257-11, 258-7, 260-3, 260-6, 260-10, 261-8, 261-12, 261-17, 262-9, 262-12, 262-18, 262-24, 263-22, 263-24, 263-27, 264-2, 265-4, 265-7, 265-10, 265-13, 265-19, 265-24, 266-14, 266-18, 267-5, 267-14, 268-2, 268-9, 268-11, 268-25, 269-3, 269-6, 269-12, 270 15, 270-17, 270-20, 270 23, 271-9, 273-7, 273-12, 273-15, 273-18, 273-24, 274-5, 274-9, 274-17, 276-3, 276-14, 276-25, 277-3, 277-21, 283-3, 283-6, 283-9, 283-15, 283-18, 284-3, 284-7, 284-10, 284-14, 285-5 ,285-7, 286-22, 286-28, 287-4, 287-21, 288-2, 288-24, 288-27, 289-4, 289-6, 289-11, 289-19, 290-15, 291-1, 291-7, 292-2, 292-3, 292-7, 292-11, 292-21, 292-23, 292-27, 293-2, 293-6, 293-9, 293-13, 293-19, 293-22, 294-2, 294-11, 294-16, 294-21, 295-25, 296-3, 296-9, 296-16, 296-28, 297-16, 298-1, 298-10, 298-23, 298-27, 299-17, 300-2, 300-7, 300-10, 300-13, 300-16, 301-17, 302-23, 302-25, 304-7, 304-20, 305-1, 305-3, 305-9, 305-14, 305-18, 305-22, 306-6, 306-10, 306-14, 307-15, 308-2, 308-9, 308-13, 309-1, 309-20, 309-24, 310-3, 310-6, 310-21, 310-24, 313-4. 313-5, 313-9, 313-10, 314-26, 314-27, 314-28, 315-7, 315-8, 315-14, 315-15, 315-21, 315-22, 316-2, 316-4, 316-9, 316-10, 317-12 317 13, 320-8, 322-10, 322-11, 322-23, 322-26, 323-12, 323-16, 323 20, 323-24, 324-1, 324-4, 324-6, 326-9, 326-12, 326-20, 327-5, 327-10, 328-7, 328-10, 328-14, 329-21, 329-24, 329-28, 330-10, 330-14, 330-17, 330-21, 331-1, 331-5, 331-9, 331-11, 331-15, 331-25, 332-1, 332-3, 332-15, 332-24, 333-22, 333-26, 334-16, 334-21, 334-25, 335-3, 335-6, 335-14, 335-19, 335-23, 335-27, 336-3, 336-8, 336-12, 336-20, 336-24, 337-3, 337-7, 337-11, 337-15, 337-19, 338-7, 338-11, 338-15, 338-18, 340-3, 340-7, 340-10, 340-16, 340-20, 340-24, 341-1, 341-4, 341-7, 341-11, 341-14, 341-19, 341-24, 341-28, 342-6, 342-11, 342-13, 342-21, 343-2, 343-6, 343-10, 343-12, 343-18, 345-4, 345-12, 345-13, 345-19, 345-27, 345-28, 346-21, 346-23, 347-5, 347-20, 348-20, 348-21, 350-3, 350-6, 350-10, 350-14, 351-2, 351-5, 351-10,

351-14, 351-22, 352-5, 352-10, 352-18, 352-22, 353-1, 353-5, 353-17, 353-19, 354-2, 360-16, 368-19, 375-5, 381-5, 390-14, 392-10, 393-16, 394-19, 396-15, 397-2, 397-8, 397-13, 397-21, 397-24, 398-4, 398-13, 399-14, 400-3, 400-12, 400-23, 401-6, 402-9, 404-2, 404-6, 405-1, 406-16, 407-11, 408-17, 408-23, 409-1, 409-6, 409-21, 411-8, 419-13, 420-20, 422-17, 423-4, 423-7, 423-11, 424-4, 424 5, 424-12, 425-11, 425-19, 426-4, 426-6, 426-8, 426-13, 426-19, 426-21, 426-26, 426-28, 427-4, 427-6, 428-1, 428-1, 428-6, 428-11, 428-15, 428-20, 430-5, 430-9, 430-18 431-4, 431-7, 431-11, 431-15, 431-18, 431-22, 431-26, 432-13, 434-2, 434-7, 434-9, 434-13, 434-16, 435-6, 435-9, 435-15, 436-4, 436-11, 436-14, 436-23, 437-1, 438-17, 439-12, 440-12, 441-7, 441-9, 443-4, 443-10, 443-15, 443-23, 444-3, 444-7, 445-1, 445-6, 445-11, 445-20, 446-1, 447-8, 449-14, 449-26, 450-13, 450-15 ;

— **ar** I, 76-6, 182-12, 186-22, 186-25, 189-15, 190-15, 230-16, 230-26, 232-15, 233-20, 234-23, 235-3, 239-13, 239-21, 241-16, 268-6, 270-3, 519-1 ;
II, 61-9, 61-21, 65-29, 88-19, 88-24, 89-3, 89-28, 92-19, 93-5, 93-17, 94-5, 94-9, 94-13, 94-25, 99-28, 101-20, 101-23, 102-6, 102-10, 103-8, 103-12, 104-11, 105-1, 105-17, 107-12, 107-24, 108-6, 109-1, 109-23, 111-14, 112-13, 112-17, 112-21, 112-25, 203-4, 203-13, 203-17, 206-6, 206-15, 206-19, 206-23, 207-18, 207-22, 207-28, 211-6, 212-22, 214-8, 214-15, 217-10, 217-21, 218-18, 220-15, 220-18, 220-21, 221-7, 222-15, 222-21, 224-1, 224-5, 258-8, 258-20 ;
III, 71-12, 73-21, 74-1, 75-2, 75-15, 101-20, 101-25, 103-16, 103-23, 188-12, 194-7, 194-24, 195-11 ;

— **arda** III, 130-13 ;

oldanğ = pabuç altı, tabanı, mestin alt yanı. *Bk : Düzelt :* **uldanğ.**
I, 116-3, 116-5 ;

oldrum = kötürüm, yatalak, oturum. *Krş.: Rad., Çağ.; Müh.; K. B. — olturum.*
III, 412-16 ;

olduk = nalsız, yalın ayak. *Bk : Düzelt :* **ulduk.**
I, 101-1 ;

oldur — = oturmak. *Bk :* **oltur —.**
— **up** III, 235-11 ;

olgun = olgun. *[Rad.]*.
III, 167-7 ;

olgut — = oturtmak. *Bk :* **olxut —.**
— **tı** I, 260-25 ;

olxut — = oturtmak. *Bk:* **olgut —.**
I, 260-24 ;
— **tı** I, 260-22 ;
— **ur** I, 260-24 ;

olma = testi, çanak çömlek. *Bk :* **ulma.** *Krş.: Müh. — ulma.*
I, 130-13, 375-21 ;
— **dın** II, 234-24 ;
— **dhın** III, 182-13 ;

oltur — = oturmak, *Bk:* **oldur —.** *[Rad., Kom., Kr., Komd., Uyg., Kar. ; Caf. ; Müh. ; İd.].*
I, 224-5 ;
— — II, 21-29 ;
— **dı** I, 224-3, 374-10 ;
III, 230-13 ;
— **dılar** I, 413-8 ;
— **ur** I, 224-5, 224-7 ;
— **u** I, 219-25 ;

oluk = oluk, yalak. *[Rad., Kr. ; Müh. ; İd.]. Krş.: Rad., Çağ. — oğluk = hendek.*
I, 67-14 ;

oluk = küçük kayık.
I, 68-1 ;

on = sayıda on. *[Rad., Bü. D. ; Caf., T. T., An. İnd., P. P., U., USp., Chuas. ; Müh. ; İd., Hou.].*
I, 49-14, 69-26, 219-14 ;

onaş — = uyuşmak, kabullenmek. *Bk : Düzelt :* **unaş —.**
I, 190-19 ;
— **dılar** I, 190-15 ;
— **urlar** I, 190-18 ;

onğ = kolay. *Bk:* **onğay.** *[Rad., Bü. D. ; Caf., T. T., Man., USp., Chuas. ; İd.]. Krş.: Rad., Kaz., Leb. — unğ ; Pek., Yak. — unğa ; Müh. — onğa.*
I, 41-3 ;

onğ = sağ, solun karşıtı (Çiğilce).
I, 41-5 ;
— **eliğ** = sağ el.
I, 41-5, 72-14 ;

onğ — = solmak. *Bk:* **onguk —.** *[Rad., Alt., Tel., Leb., Şor., Kg., Sag., Koy., Kaç., Küw., Uyg.]. Krş.: Rad., Kaz., Leb., Koy. — unğ —.*
I, 175-3 ;
— **dı** I, 175-1 ;
— **ar** I, 175-3 ;

onğay = kolay. *Bk:* **onğ.** *[Rad., Kg., Taran., Leb., Uyg. ; Caf.]. Krş.: Rad., Kaz., Tob.— unğay ; Müh.— onğa.*
I, 41-4, 244-9 ;

onğıklan — = zülüflü olmak, takma saçlanmak. *Bk:* **önğiklen —.**
I, 312-2 ;
— **dı** I, 311-17 ;
— **ur** I, 312-2 ;

onğuk — = solmak, rengi atmak ; hastalık ve benzerlerinden dolayı buruşmak, tazeliğini ve parlaklığını kaybetmek. *Bk:* **onğ—.**
I, 216-21 ;
III, 395-3 ;
— **tı** I, 175-4, 216-16, 216-18 ;
III, 394-23, 395-1 ;
— **ar** I, 216-20 ;
III, 395-3 ;

onğul — = iyileşmek, düzelmek, iyi olmak. *[Rad., Çağ. ; İd.]. Krş.: Rad., Çağ., Kg.— onğal—.*
I, 217-1 ;
III, 395-10 ;
— **dı** III, 395-7, 395-9 ;
— **tı** I, 216-22, 216-24 ;
— **ur** I, 216-25 ;
III, 395-10 ;

onu = onu.
III, 238-9 ;

onunç = sayıda onuncu. *[Rad., Uyg. ; Caf., USp., Chuas.].*
I, 132-10, 133-10 ;
III, 449-9, 450-10 ;

op = harman döğmek için koşulan öküzlerin ortasında bulunan öküz (Arguca). *Bk:* **mama.**
I, 34-21 ;

op — = höpürdeterek içmek. *Bk :* **öp —.** *[Rad., Tel.]. Krş.: Rad., Kaz. — up —.*
I, 172-5 ;

— **dı** I, 172-3 ;
— **ar** I, 172-5 ;

op op = eşeğin ayağı kaydığında söylenen söz.
I, 34-19 ;

opra — = yıpramak. *[Rad., Uyg., Çağ., D. Tür.; Müh.; Rab.]*.
I, 273-18 ;
— **dı** I, 273-16 ;
— **r** I, 273-18 ;
— **mas** III, 358-15 ;

oprak = yıpramış, yıpranmış, eskimiş. *[Rad., Komd.]*. *Krş.: Rad. Uyg. — obrak = elbise, libas.*
I, 118-18 ;
III, 16-25, 38-21 ;

opraş — = yıpraşmak, yıpraşmaya başlamak.
I, 232-1 ;
— **tı** I, 231-28 ;
— **ur** I, 232-1, 232-5 ;

oprat — = yıpratmak.
I, 261-7 ;
— **tı** I, 261-4 ;
— **ur** I, 261-6 ;

oprı = obruk, çukur; dere. *[K. B.]*.
I, 125-27 ;
III, 134-25 ;

opruş — = içmekte yardım ve yarış etmek. *Bk:* **öprüş —.**
I, 232-13 ;
— **dı** I, 232-10 ;
— **ur** I, 232-13 ;

or at = donu al ile doru arasında bulunan at. *[Rad., Kg., Tel.; Müh.]*.
I, 45-7 ;

or — = kesmek, biçmek, vurmak, urmak. *[Rad., Şor., Leb., Kg., Kkg., Bar., Tel., Uyg., Çağ., Kar.]*. *Krş.: Rad., Kaz., Tob. — ur —.*
I, 172-19 ;
— **dı** I, 14-11, 14-13, 172-16 ;
III, 45-4 ;
— **ar** I, 172-19 ;

ordu = hakanın oturduğu şehir. *[Rad., Uyg., Çağ.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., U., USp., Man.; Müh.]*.
I, 124-12 ;
— **başı** = hakanların döşeyicisi, yaygıcısı.
I, 124-18 ;

ordu = sıçan, köstebek gibi yerde yaşıyan hayvanların yuvası.
I, 124-20 ;

ordulan — = baş şehir edinmek. *Bk:* **ordhulan —.**
I, 296-24 ;
— **dı** I, 296-21 ;
— **ur** I, 296-23 ;

ordu tal = hamam otu (iki diyeleğin - Türkçe ile Türkmence'nin - birinde). *Bk:* **ardhutal, urdu tal.**
I, 124-22 ;

ordhulan — = yurt tutmak, yerleşmek. *Bk:* **ordulan —.**
— **ıp** II, 294-24 ;

orgak = orak. *[Rad., Küw., Sag., Kaç., Koy., Kg.; Müh.]*. *Krş.: Rad., Çağ., Az., Kar., Kg., Bar., Kr. — orak.*
I, 14-11, 119-18 ;
II, 128-20, 244-4, 307-19 ;
III, 45-5, 267-5 ;

orılaş — = bağrışmak, çağrışmak. *Bk:* **orlaş —, urıla —, urla —.** *Düzelt:* **urılaş —.**
— **tı** I, 239-28 ;

orlaş — = bağrışmak, çağrışmak. *Bk:* **orılaş —, urıla —, urla —,** *Düzelt:* **urlaş —.** *Krş: Rad., Koy. — orlas —.*
I, 239-28 ;
— **dı** I, 239-25 ;
— **ur** I, 239-27 ;

orna — = yerleşmek; yer tutmak, yer edinmek; - güneş - batmak, kaybolmak. *[Rad., Çağ., Uyg., Kom., Leb., Sag., Koy., Küw., Kaç.]*.
I, 288-18 ;
— **dı** I, 288-14, 288-17 ;
— **dım** I, 288-12 ;
— **r** I, 288-17 ;

ornat — = yerine koymak. *[Rad., Kg., Uyg., Çağ., Kar.]*.
I, 266-19 ;
— **tım** I, 266-17 ;
— **ur men** I, 266-19 ;

orpat — = ürpertmek, saçını dağıtmak. *Bk:* **ürper** —, **ürpeş** , **ürpek.**
I, 260-2 ;
— **tı** I, 259-21 ;
— **ur** I, 260-2 ;

ortak = ortak. *[Rad., Kg., Çağ., Kar., Kr.; Müh.; İd., Hou.]. Krş.: Caf., USp. — ortuk; Rad., Alt., Tel. — ortok; Rad., Kaz. — urtak.*
I, 99-4, 99-5, 439-28 ;
III, 71-17 ;
lık — = ortaklık.
— **lık-ın** II, 90-10 ;

ortu = orta. *Bk:* **otra, otru, utru.** *[Caf., T. T., An. İnd.]. Krş.: Rad., Uyg. — ordu; Müh.; İd. Hou.; Rad., Ö. D. — orta.*
I, 124-6, 125-29 ;
— **er** = orta yaşlı adam.
I, 124-6 ;
— **sı** I, 124-7 ;
kün — = öğle vakti.
I, 124-8 ;

ortula — = ortalamak, ortasına varmak.
I, 316-8 ;
— **dı** I, 316-6 ;
— **r** I, 316-8 ;

oru = şalgam, buğday ve buna benzer şeyleri saklamak için kazılan çukur.
I, 87-25 ;

orul — = biçilmek ;
— **dı** I, 194-20, 195-3 ;

orum = kesim.
I, 75-6 ;
bi — **ot** = bir orakta çıkarılan ot.
I, 75-6 ;

orun = yer, mekân, mevki. *Bk:* **urun.** *[Rad., Kr., Kom., Kg., Soy., Uyg., Kar.; Caf., T. T., An., İnd., USp., U., Man., Chuas.; Müh.; İd.].*
III, 222-11 ;
— **dun** II, 177-25 ;
— **ından** III, 430-9 ;

— **umdan** II, 72-4 ;
— **ka** III, 222-2 ;

orunç = rüşvet, gevik. *Bk: Düzelt:* **urunç.**
III, 449-16 ;

orunçak = emanet. *[Caf., U., Chuas.; Müh.].*
I, 148-18, 149-1 ;

osruk = osuruk. *Krş.: Rad., Kg., Az., Kr. — osuruk.*
I, 99-20 ;

osruş — = osuruşmak. *[Rad.].*
I, 234-26 ;
— **dı** I, 234-23 ;
— **ur** I, 234-25 ;

osuğ = bir nesnenin bir nesneye değişmesi; bir nesnenin bir nesne ile karşılandırılması. *[Caf., U.].*
I, 64-6 ;
— **ı** I, 64-7 ;

osugla — = hile ile kilit açmak (Kençekçe). *Bk:* **üsügle** — , **osuğ.**
I, 306-13 ;
— **dı** I, 306-11 ;
— **r** I, 306-13 ;

osur — = osurmak. *[Rad., Kg., Az. Kr.; Müh.; İd.].*
I, 178-8 ;
— **dı** I, 178-2 ;
— **ur** I, 178-8 ;
— **gan** = osurgan, çok osuran.
I, 156-23 ;

ot = ot, hayvan yemlerinin hepsi. *[Rad., Bü. D.; Caf., T. T., An. İnd., USp.; Müh.; İd.].*
I, 14-11, 14-13, 35-5, 35-6, 75-6, 169-24, 172-16, 225-1, 255-3, 342-21, 415-12, 469-11 ;
II, 108-26, 133-15, 294-11, 348-28, 351-2 ;
III, 4-5, 47-23, 68-9, 122-1, 200-6, 277-9, 287-14, 442-13 ;
— **ı** I, 65-22 ;
III, 141-24, 374-6 ;
— **ığ** III, 263-14, 436-20 ;
— **uğ** II, 330-5 ;
— **ın** II, 79-19 ;
— **un** I, 195-3 ;
— **luğ** = otlu.

I, 98-1 ;
— **luk** = yemlik, ahır.
I, 98-16 ;
çiwgin — = hayvanları semirten ot.
I, 443-15 ;

ot = ilâç, em; zehir. */Rad., Uyg., Çağ., Kom.; Caf.; Müh./.*
I, 35-7, 35-9, 154-20, 514-12, 515-13 ;
II, 72-20, 116-14, 127-21, 176-19, 315-22, 345-1 ;
III, 224-8, 252-13 ;
— **ın** I, 47-16 ;

ot yem = kara biber, kimyon gibi tohum ve baharlar.
III, 5-5 ;

ot = ateş, duman. */Rad., Bü. D.; Caf., T. T., An. İnd., U., USp., Chuas.; Müh.; İd., Hou./.*
I, 43-11, 43-12, 164-4, 164-18, 183-18, 195-23, 200-8, 208-4, 230-6, 332-9, 400-19, 499-26, 514-22 ;
II, 78-16, 100-18, 133-14, 144-2, 176-8, 245-6, 292-8, 299-8, 302-15, 353-3, 358-16 ;
III, 16-17, 23-12, 63-14, 65-4, 96-14, 265-7, 348-20, 430-21 ;
— **ı** I, 513-7 ;
II, 144-6 ;
— **ın** I, 522-4 ;
— **uğ** I, 176-20, 177-5 ;
III, 97-9, 341-4 ;
— **ta** II, 293-12 ;
— **ka** I, 202-1 ;
— **karak** = gözün gören yeri.
I, 382-18 ;

ota — = ısınmak, odun yakmak (Yağma ve Yemek dillerince); ilâç yapmak. */Caf./. Krş.: Müh. — otla —.*
III, 252-14 ;
— **dı** III, 252-9, 252-13 ;
— **r** III, 252-14 ;
— **çı** = hekim, ilâç yapan. */Rad., Kom., Uyg.; Caf., U.; Müh.; İd./. Krş.: İd. — otçı.*
I, 35-8, 299-22 ;

otağ = otağ. */Rad., Çağ., D. Tür.; Müh./. Krş.: Rab.; İd. — otak.*
— **ka** III, 208-13 ;

otgar — = otlatmak. */Rad., Şor./.*
I, 225-13 ;

— **dı** I, 225-11 ;
— **ur** I, 225-13 ;

otgun = eğerin solunda kolanın halkası geçirilerek dile bağlanan enli bir kayış.
I, 107-25 ;

otla — = otlamak. */Rad., Çağ., Bar.; İd./.*
I, 285-4 ;
— **dı** I, 285-2 ;
— **r** I, 285-4 ;
— **p** I, 285-12 ;

otlan — = ateşlenmek, ateş kesilmek, ateş gibi olmak; öfkelenmek. */Rad., Çağ./.*
I, 297-16 ;
— **dı** I, 297-13, 297-15 ;
— **ur** I, 297-16 ;

otra = orta; ortada, arada. *Bk:* **ortu, otru, utru.** */Rad., Taran., D. Tür./.*
I, 125-23, 188-1, 308-18 ;
II, 89-13, 287-21 ;

otran = don, elbise (Yağma dilince).
I, 108-19 ;

otru = karşı; ön; ara, orta, ortasında. *Bk:* **utru, ortu, otra.** *Krş.: Rad., Çağ.; Caf., T. T., An. İnd., U., Man. — utru.*
I, 68-11, 126-11, 494-3 ;
II, 28-19, 145-15 ;
III, 40-2, 156-12, 422-9 ;

otruğ = ada. */Caf., T. T., An. İnd./. Krş.: Rad., Tara.— otrav; Rad., Kaz., Küw., Tara.— utrav.*
I, 97-28 ;

otrulan — = yüz yüze gelmek. *Bk:* **utrulan —.**
I, 297-2 ;
— **dı** I, 296-25 ;
— **ur** I, 297-2 ;

otrun — = karşı koymak istemek. *Bk:* **utrun —.**
I, 251-25 ;
— **dı** I, 251-21, 251-23 ;
— **ur** I, 251-25 ;

otruş — = karşı koymak, karşı gelmek, karşılaşmak. *Bk:* **utruş —.**

I, 232-24;
— **dı** I, 232-22, 232-23;
— **ur** I, 232-24;

ottuz = sayıda otuz; (Yağma ilinde Kenğüt'te) üç defa. *[Rad., Taran.]. Krş.: Caf., T. T., An. İnd. USp., Man.: Rad., Kr., Kg., Kom., Az.; Müh.; İd., Hou.— otuz: Rad., Kkg.— otus; Rad., Çağ.— oltuz; Rad., Kkg.— oltus; Rad.. Kaz., Tara.— utız.*
I, 142-2, 142-8, 142-14;

otul — = ekini bozan bitkiler kesilmek, başı vurulmak. *Bk: Düzelt:* **utul —.**
I, 193-18;
— **dı** I, 193-15;
— **ur** I, 193-18;

otunğ = odun. *[Caf., U., USp., Man.]. Krş.: Rad., Kg., Taran., Çağ., D. Tür., Az.; İd.— otun; Rad., Tel., Alt., Kr.; Müh.— odun; Rad., Şor., Leb., Sag., Koy., Kaç., Küw.— odunğ; Rad., Bar.— odin.*
I, 14-2, 67-3, 70-3, 134-15, 272-4, 449-20;
II, 30-2, 238-24, 238-26, 341-11;
III, 153-1, 187-3, 187-24, 246-16, 249-2, 249-6, 252-9, 292-7, 351-14;
— **luk** = odunluk.
I, 162-8;

owruğ = kemiğin ek yerleri; bel kemiğinin boyunla birleştiği yer; dağın yamacı ve bittiği yer. *Bk:* **ogruğ.**
I, 118-8, 118-11;

owun — = oguşturmak. *Bk:* **uwun —.**
— **dı** I, 202-17;
II, 147-8;

oy = yerdeki oyukluk, çukurluk. *[Rad., Kkg., Sag., Koy., Kaç., Çağ., D. Tür.; Caf.].*
I, 49-27, 146-20;
— **obuz** = basık, düz yer.
I, 54-16;
— **obuz-luğ yér** = sarp, engebeli yer.
I, 146-20;

oy at = yağız at. *[Rad., Şor., Sag., Koy., Kaç.; Müh.].*
I, 49-28;

oy — = oymak; yerleştirmek, sıkıştırmak. *[Rad., Bü. D.; Caf.; Müh.].*
I, 174-12, 174-16;
— **dı** I, 174-10, 174-13;
— **ar** I, 174-12, 174-16;

oyma = çizme yapılacak Türkmen keçesi.
II, 100-22, 207-3;

oyna — = oynamak. *[Rad., Bü. D.: Caf., U.; Müh.; İd.].*
— **dı** II, 226-12;
— **dım** II, 114-22, 114-23;
— **yu** I, 225-28;
— **p** I, 226-2, 240-20;
— **lım** III, 131-23;
— **magıl** III, 377-14;
— **gu yér** = oynanacak yer.
I, 121-2;

oynak işler = oynak kadın. *[Rad.].*
I, 120-25;

oynaş = oynaş; başka biriyle sevişen kadın. *[Rad., Bü. D.; İd.].*
I, 120-24;

oynat — = oynatmak. *[Rad., Bü. D.].*
I, 271-7;
— **tı** I, 271-5;
— **ur** I, 271-6;

oytur — = oydurmak; bastırmak, sıkıştırmak. *Krş.: Rad., Kg., Kkg., Kr. — oydur —.*
I, 269-22, 269-25;
— **dı** I, 269-19, 269-23;
— **ur** I, 269-22, 269-25;

oyuk = hayal, belge, bostan höyüğü (Oğuzca). *[İd.].*
I, 81-21, 85-1, 85-6, 384-6;

oyul — = oyulmak, çukurlaşmak; sıkıştırılmak. *[Rad.].*
I, 269-3, 269-6;
— **dı** I, 268-24, 269-1, 269-4;
— **ur** I, 269-3, 269-6;

oyun = oyun; yarış. *[Rad., Uyg., Az., Çağ., D. Tür., Kar.; Caf., T. T., An. İnd., USp., Man.; Müh.; İd.].*
I, 85-20;
— **da** II, 25-4;
köçürma — = "ondört" dahi denilen bir oyun.

I, 491-1;

oyuş — = oymakta ve basmakta yardım ve yarış etmek.
I, 268-9, 268-14;
— **dı** I, 268-6, 268-10;
— **ur** I, 268-9, 268-13;

oz — = başkasını ileri geçmek. *Bk : Düzelt :* **uz** —. *[Rad., Kg., Çağ., D. Tür. ; Caf., P. P., T. T., An. İnd., USp., Man.; Müh.; İd.]. Krş.: Rad., Sag., Koy., Kaç., Küw., Bar. — os—; Rad., Kaz. — uz —.*
I, 173-16;
— **dı** I, 173-13;
— **ar** I, 173-15;
— **gan at** = çok ileri giden, başkalarını geçen at.
I, 470-24;

ozıt — = ileri sürmek.
— **gan** = daima ileri sürüp geçerek kazanan.
I, 155-8;

ozuk at = koşu ve benzerlerinde ileri giden ve başka atları geçen at.
I, 66-26;

ö — = düşündükten sonra anlamak.
— **di** I, 11-19;

öç = öç, hınç, kin, intikam. *[Rad., Taran., Alt., Tel., Leb., Kr., Uyg., Çağ.; Caf., T. T., An. İnd., U.; Müh.; Rab.; İd.]. Krş.: Rad., Kaz.— üç; Rad., Şor., Kg.— öş; Rad., Kaç., Kız.— üş.*
I, 43-20, 44-1, 50-5;
II, 103-27;
— **in** I, 41-17, 230-4;
— **lüğ** = öcü ve hıncı olan.
II, 283-14;

öçeş = yarış. *Krş.: Rad., Çağ.— öçeş = kavga, münakaşa; Rad., Alt., Tel.— öçöş = inatçı, huysuz.*
I, 61-8;

öçeş — = yarış etmek. *[Müh.]. Krş.: Rad., Çağ.— öçeş — = kavga etmek; Rad., Alt., Tel.— öcöş — = birbirine düşmanlık beslemek; Rad., Uyg.— öceş — = düşmanlık etmek; Caf., Man.— öçeş — = öçeşmek, çekişmek.*
I, 181-3;
— **di** I, 61-9, 181-1;
— **ür** I, 181-3;

öçrüş — = söndürmek, yatıştırmak. *Bk : Düzelt :* **üçrüş** —.
I, 233-14;
— **di** I, 233-10;
— **ür** I, 233-14;

öçür — = söndürmek, yatıştırmak, soluğunu kesmek. *Bk : Düzelt :* **üçür** —.
I, 177-9;
— **di** I, 176-20, 176-22, 177-2;
— **ür** I, 177-9;
— **mes** I, 177-5;
— **gen** I, 522-4;

öçüt = öç.
I, 50-5;

öd = duvarda ve ağaçta delik (Oğuzlar ve uyanlarca). *Bk:* **öt** (Türklerce). *Krş.: Rad., Alt., Tel., Şor.— üt.*
I, 31-22;

öd = zaman, vakit; mevsim; hava. *Bk:* **ödh.** *[Rad., Taran., Uyg., Çağ.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., USp., U., Man., Chuas.]. Krş.: Rad., Tel. — öy.*
I, 44-15, 44-18;
II, 77-17, 101-27;
— **i** I, 330-18, 353-10;
III, 125-14;

öd = sığır, öküz. *Bk : Düzelt :* **ud.**

ödür — = seçmek, üstün tutmak. *Bk :* **ödhür** —, **üdür** —.
— **me** III, 11-3;

ödh = öz, kendi.
— **in** I, 243-13;

ödh = zaman, vakit. *Bk:* **öd.**
II, 68-27, 321-20;
III, 190-15, 191-16;
— **i** I, 477-6;
— **üğ** I, 245-14;

ödh = dağ. *Bk:* **öz, özi.** *Krş.: Rad., Çağ., Koy., Kaç. — öde = çok yüksek.*
— **ü** I, 110-11;

ödhik = sevgi. *Bk: Düzelt:* **üdhik.**
II, 144-6, 311-25;

ödhlek = zaman, felek.
I, 41-17, 82-14, 103-1;
II, 196-22, 234-2, 304-19, 304-22, 335-3;
III, 41-18, 233-16, 425-14;

ödhrül — = ayrılmak, seçilmek. *Bk:* **üdhrül —.** *[Caf., T. T., An. İnd., USp., Man.].*
I, 247-14;
— **di** I, 247-8, 247-12;
— **ür** I, 247-13;

ödhrüm = her şeyin seçilmişi. *Krş.: Rad., Uyg.; Caf., T. T., An. İnd. — ödür — = ayırmak, seçmek; Rad. Uyg. — ötrüm.*
I, 107-7;

ödhründi = üründülenmiş, seçilmiş. *Bk:* **üdhründi.**
I, 145-8;

ödhrüş = bir takım şeyler arasında muhayyerlik, seçim.
I, 96-23;

ödhrüş — = seçmekte yardım ve yarış etmek.
I, 234-13;
— **di** I, 234-10;
— **ür** I, 234-12;

ödhür — = seçip ayırmak. *Bk:* **üdür —, ödür —, adhır —.** *[Rad., Uyg.; Caf., T. T., An. İnd.].*
— **di** I, 144-8;
— **düm** I, 370-21;
III, 228-13;
— **gen** = her şeyi seçen, üyürtliyen.
I, 157-20;

öfke = öfke. *Bk:* **öpke.** *[Rad.].*
— **sinde** I, 195-20;

ög — = öğmek, sena etmek. *[Caf., T. T., An. İnd., USp., U., Man.]. Krş.: Rad., Uyg., Çag.; İd. — ök — : Rad., Çağ., Uyg. — ögi — ; Rad. — öy —, öv — ; Müh. — ökdi = öğme.*
I, 174-5;
II, 38-16;
— **di** I, 174-4;
II, 38-14;
— **dümiz** I, 472-11;
— **er** I, 174-5;
II, 38-16;
— **er men** II, 243-7;

ögdi = alkış.
I, 515-16;

öge = çok akıllı, yaşlı kimse; ulusun büyüğü. *[Caf., USp., Man.; Müh.]. Krş.: Rad., Uyg.; Yaz. — öge = şeref, saygı.*
I, 11-18, 48-13, 90-11, 90-23, 310-19, 356-5;
— **tégit** = orta halli adamların büyüklerine ve Hakan çocuklarının küçüklerine verilen ungun.
I, 356-1;

ögele — = "öge" demek, "öge" adı vermek.
I, 310-22;
— **di** I, 310-19;
— **r** I, 310-22;

ögey = üvey. *[Rad., Taran., Kr., Çağ., D. Tür., Özb.]. Krş.: Rad., Kaz. — ügey.*
I, 123-7;
— **ata** I, 123-7;
— **ogul** I, 123-8;
— **kız** I, 123-8;

ögren — = öğrenmek. *[Rad., Kr., Çağ., Uyg.; İd., Hou.]. Krş.: Rad. — öyren — ; Rad., Kr. — üyren — ; Rad. Sag., Koy., Kaç. — ügren — ; Rad., Tel., Küw. — ûren —.*
I, 252-14;
— — I, 385-8;
II, 140-8;
— **di** I, 252-12, 253-1;
— **ür** I, 252-14;

— iben I, 428-10;
— üben I, 252-18;

ögret — = öğretmek. *[Rad., Kr., Çağ., Uyg.; Caf., U.; İd., Hou.; K. B.]*.
I, 261-21;
— **ti** I, 261-18;
— **ür** I, 261-21;

ögreyük = görenek, âdet.
I, 159-15;
— **i** I, 160-3;

ögse — = öğmek istemek.
I, 278-2;
— **di** I, 277-24;
— **r** I, 278-2;

ögtür — = öğdürmek.
I, 223-16;
— **di** I, 223-13;
— **ür** I, 223-16;

ögül — = öğülmek, öğünmek.
I, 198-18;
— **di** I, 198-17;
— **ür** I, 198-18;
— **elim** II, 343-19;

ögün — = kendini öğmek. *Krş.: Müh.—ökün—.*
I, 203-12;
— **di** I, 140-16, 203-10;
— **ür** I, 203-12;
— **se** I, 252-19;
— **üp** I, 309-13;
— **güçi** = kendini öğen.
I, 203-14;

ögünç = öğünç, öğünme. *Krş.: Caf., T. T., An. İnd. — ögünç = sevinç, neşe.*
I, 132-27, 132-28;
III, 449-28;

ögür = koyun, geyik, bağırtlak kuşu, deve, cariye gibi şeylerin toplu bir halde bulunması, bunların sürüsü, bölük. *[Rad., Uyg., Çağ.; İd., Hou.]. Krş.: Rad., Çağ. — ügür: Rad., Tel., Alt., Kg., Sag., Koy., Kaç. — ür.*

I, 54-12, 236-4, 285-14, 389-16;
II, 153-7;
III, 6-3;
— **lüğ er** = koyun ve benzeri hayvanlardan sürüsü bulundan adam.
I, 152-3;
— **lüğ adlıgır** = kısrakları, eşleri bulunan aygır.
I, 152-6;

ögürlen — = at sürüsü aygıra sahip olmak; başka hayvanlar sürü ve bölük haline gelmek.
I, 292-11;
— **di** I, 292-9;
— **ür** I, 292-11;

ögüş — = öğüşmek.
I, 187-13;
— **di** I, 187-11;
— **ür** I, 187-13;

ögüt = öğüt, vaaz. *Bk:* **ötlük, övüt.** *[Rad., Uyg., Çağ.; Caf.; İd., Hou.]. Krş.: Rad., Kg., Çağ. — öküt; Rad., Kaz. — ügit.*
I, 51-12, 51-15, 102-12, 440-20;
III, 46-8, 155-3, 440-19;
— **ler** I, 89-3;

ögütle — = öğüt vermek, öğütlemek. *[Rad., Çağ.]. Krş.: Rad., Kg. — ökütle —; Rad., Kaz. — ügitle —.*
I, 299-9;
— **di** I, 299-7;
— **r** I, 299-9;

ök = akıl ve anlayış. *Bk:* **ök-süz.** *[Rad., Uyg.; Müh.; K. B.]*.
I, 48-12, 96-19;
— **in** I, 243-11;

ök = orta yaşı bulup büyümüş hayvan.
I, 48-16;
— **at** = dört yaşını geçmiş at.
I, 48-14;

ök = kendi. *Bk:* **ok.**
I, 71-18;

ök — = yığmak, biriktirmek. *[Rad., Çağ.]. Krş.: Rad., Kg., Kaz. — üy —; Rad., Alt., Tel. — û —.*
I, 168-17;

— **di** I, 168-15 ;
— **er** I, 168-17 ;

ökil = çok (Kıpçakça).
I, 74-10 ;

öklen — = dinlenmek ; önceden anlamayıp sonradan anlamak ; -çocuk- büyümek.
I, 259-10, 298-13 ;
— **di** I, 259-8, 259-12, 259-13, 298-10 ;
— **ür** I, 259-10, 298-13 ;

ökli — = artmak, çoğalmak ; büyümek. *[Caf., T. T., An. İnd.]*.
I, 287-10 ;
— **di** I, 287-8 ;
II, 366-3 ;
— **r** I, 287-9 ;
— **se** I, 362-24 ;

öklit — = çoğaltmak. *[Caf.]*.
— **ti** II, 366-6 ;

öklün — = yığılmak.
— **üp** I, 258-3 ;

öklüş — = birbiri üzerine yığılmak, toplanmak.
I, 241-10 ;
— **di** I, 241-4 ;
— **ür** I, 241-10 ;

öklüt — = çoğaltmak, arttırmak.
I, 264-19 ;
— **ti** I, 264-17 ;
— **ür** I, 264-19 ;

ökme = yığılan her şey. *Bk:* **ökmek.**
I, 130-9 ;
— **toprak** = yığma toprak. I, 130-9 ;

ökmek = toplanmış olan her nesne. *Bk:* **ökme.**
I, 105-18 ;

ökmek = kadınların kulaklarına taktıkları altın veya gümüşten yapılmış halka.
I, 105-15 ;

ökmeklen — = küpelenmek, küpe sahibi olmak.
I, 314-22 ;
— **di** I, 314-20 ;

— **ür** I, 314-22 ;

ökse — = yığmak istemek.
I, 278-9 ;
— **di** I, 278-6 ;
— **r** I, 278-9 ;

öksüz = öksüz ; şaşkın. *Bk:* **ök.** *[Rad., Şor., Leb., Sag., Kaç., Koy., Uyg. ; Müh. ; Rab. ; K. B.]*.
I, 96-19 ;

öktür — = yığdırmak.
I, 223-20 ;
— **di** I, 223-17 ;
— **ür** I, 223-19 ;

öküI — = yığılmak, toplanmak. *[Rad., Çağ.]*.
I, 198-16 ;
— **di** I, 198-14, 437-4 ;
II, 285-15 ;
— **ür** I, 198-16 ;
— **gen** = daima yığılan.
I, 159-3 ;

öküm = yığın. *Bk:* **öküın.**
I, 75-14 ;

öküın = para, gül ve buna benzer şeylerin yığını. *Bk:* **öküm.**
I, 75-15, 78-5 ;
— **toprak** = bir tarafa toplanmış toprak.
I, 78-7 ;

öküın — = pişman olmak. *[Rad., Kg., Çağ. ; Caf., T. T., An. İnd., U. ; Müh. ; İd., Hou. ; Yaz.]*.
I, 203-9 ;
— **di** I, 132-26, 200-18, 203-6 ;
— **ür** I, 203-9 ;
— **gil** III, 361-4 ;

öküınç = pişmanlık. *[Rad., Çağ. ; Caf.]*.
I, 132-25, 132-26 ;
III, 449-26, 449-27 ;

öküş = çok. *[Rad., Uyg., Çağ. ; Caf., P. P., T. T., An. İnd., USp., Chuas., U. ; Müh. ; Rab. ; İd., Hou. ; Yaz.]*. *Krş. : Rad., Uyg., Çağ. ; Caf., Man.* — *ügüş.*
I, 62-4, 62-6, 89-3, 167-9, 233-28, 467-8, 477-11, 516-25 ;
II, 156-7 ;

III, 373-19, 374-22 ;

öküşle — = çok saymak; çok sanmak.
I, 303-14 ;
— **di** I, 303-12 ;
— **r** I, 303-14 ;

öküş yılkı = haşarı hayvan, harın at.
I, 62-11 ;

öküz = ırmak, dere.
I, 59-5, 390-18, 438-10, 498-4, 501-11, 513-15 ;
III, 191-6 ;
— **ni** III, 341-19 ;

öküz = öküz. *[Rad.; Caf., Man.: Müh.; İd., Hou.]. Krş.: Rad., Kom., Kg., Kr., Kar., Çağ. — ögüz; Rad., Kaz. — ügiz.*
I, 59-16, 59-17, 446-13, 528-18 ;
III, 421-25 ;

öküzlen — = öküz sahibi olmak.
I, 293-12 ;
— **di** I, 293-10 ;
— **ür** I, 293-12 ;

öl = ıslak, yaş, nem. *[Rad., Uyg., Çağ.; Caf., P. P., Chuas.]. Krş.: Rad., Şor., Sag., Koy., Kaç. — ȫl; Pek., Yak — üöl.*
I, 48-22, 48-23, 338-11 ;

öl — = ölmek. *[Rad., Bü. D.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., USp., Man.; Müh.; İd., Hou., Chuas.].*
— **di** I, 15-1 ;
— **di mü** I, 41-16 ;
— **ür** I, 228-14 ;
— **deçi** I, 438-14 ;
III, 267-18 ;
— **mes** I, 38-19, 54-2, 115-8 ;
III, 47-23 ;

öldi — = ölmek; *Düzelt:* ayağı aşınmak, yaralanmak. *Bk: Düzelt:* **uldı** —.
— **mes** I, 104-24 ;

öldür — = öldürmek. *[Rad., Kom., Az.; Müh.]. Krş.; Rad., Alt., Tel., Leb., Kg., Taran., Kkg., Kom., Çağ.; Caf., Chuas.; İd. — öltür —.*
I, 224-20 ;

— **di** I, 224-17 ;
— **ür** I, 224-19 ;
— **ü** I, 522-7 ;

öli — = ıslanmak.
III, 256-3 ;
— **di** II, 324-9 ;
III, 256-1 ;
— **r** III, 256-3 ;
— **mes** III, 256-4 ;

öliş — = nemlenmek, yaşlık yayılmak.
I, 189-24 ;
— **di** I, 189-22 ;
— **ür** I, 189-24 ;

ölit — = ıslatmak. *Krş.: Müh. — ülit —*
I, 213-26 ;
— — II, 324-12 ;
— **ti** I, 213-24 ;
II, 324-11 ;
— **ür** I, 213-26 ;

ölse — = ölmek istemek.
I, 278-16 ;
— **di** I, 278-14 ;
— **r** I, 278-16 ;

ölşe — = açıkıp gözleri kararmak, açlıktan bayılayazmak (Çiğilce). *Bk:* **elşe** —
I, 283-14 ;
— **di** I, 283-11 ;
— **r** I, 283-14 ;

ölşet — = acıktırarak gözü görmez etmek. *Bk:* **elşet** —.
I, 263-2 ;
— **ti** I, 262-27 ;
— **ür** I, 263-2 ;

ölüğ = ölü. *[Rad., Sag., Koy., Kaç., Şor., Leb.; Caf., P. P., USp., T. T., Man.]. Krş.: Rad., Tel., Kg., Kom., Kar. — ölü̂; Rad., Kr., Az.; İd., Hou. — ölü; Rad., Taran., Uyg., Çağ., D. Tür. — ölük.*
I, 15-1, 72-17, 463-21 ;
II, 110-20, 127-1, 128-6, 139-13, 179-15, 324-20 ;
III, 272-12, 424-15 ;

— **ge** III, 309-1 ;
— **ni** II, 27-9, 311-5 ;

ölügse — = ölmek istemek.
I, 303-11 ;
— **di** I, 303-9 ;
— **r** I, 303-10 ;

ölüm = ölüm. *[Rad., Bü. D.; Caf., T. T., An. İnd., P. P., USp., U., Man.; Müh.].*
I, 47-16, 75-22, 516-4 ;
II, 74-14 ;
III, 327-16, 327-18, 339-20 ;
— **din** II, 134-6 ;

ölüt = birbirini öldürme, öldürüşme. *[Rad., Alt., Tel.: Caf., T. T., An. İnd., U.].*
I, 52-1 ;
— **çi** = öldüren, katil.
I, 52-2 ;
— **er** = kuvvetten düşmüş, yaşlı kimse.
I, 52-3 ;

ölütle — = çarpışmak, aralarında ölüm olayazmak.
I, 299-18 ;
— **di** I, 299-16 ;
— **r** I, 299-18 ;

ömgen = şah damarının iki tarafında bulunan damar. *Krş.: Rad., Çağ., Bar. — ömgen = atın göğsü.*
I, 120-15 ;

ömzük = eğerin ön ve arka tarafları, ucu.
I, 105-7 ;

ön — = -bitki- bitmek, yetişmek, neşvünema bulmak; (Uygurca) gitmek. *[Rad., Uyg., Kg., Çağ.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., USp., Man., U.; İd.].*
I, 169-26 ;
— **di** I, 35-4, 169-24, 169-25 ;
III, 359-22 ;
— **er** I, 65-22, 169-26 ;
II, 204-14 ;
— **üp** I, 424-13 ;
— **miş** II, 328-17 ;
— **mes** II, 21-1 ;

öndür — = -bitki- bitirmek, yetiştirmek; (Uygurca) yöneltmek. *[Caf., USp.].*
I, 225-6 ;
— **di** I, 225-1, 225-3 ;
— **ür** I, 225-5 ;

öňg = ön, önce; öndün (Oğuzca). *[Rad., Tel., Leb., Şor., Kr., Kg., Uyg., Çağ.; Caf., T. T., An. İnd., USp., P. P.].*
I, 40-24, 115-20 ;
— **dün** = öndün, önce. *[Caf., USp.]. Krş.: Rad., Uyg., Çağ. — öngdin.*
I, 40-24, 115-19, 115-21 ;
— **dünki** = önceki.
III, 14-15 ;

öňg = renk; bir şeyin rengi. *[Rad., Tel., Kg., Çağ.; Caf., T. T., An. İnd., U., Man.].*
I, 41-1 ;
— **lüğ** I, 41-2 ;

öňg — = delmek. *Bk: Düzelt:* **üňg** —.
I, 174-24 ;
— **di** I, 174-21 ;
— **er** I, 174-24 ;

öňgeyük = bir şeye, bir kimseye mahsus olan, ayrılan; özel.
I, 162-3, 162-6 ;

öňgi = başka. *Bk:* **öňgik, öňgin.** *[Rad., Uyg.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., USp., U.].*
I, 135-18, 135-23 ;

öňgik = kadınların takma olarak keçi kılından yaptıkları zülüf. *Bk:* **öňgi.**
I, 135-15, 135-16 ;
— **yürgeyek** = ulanmış zülüf. *Düzelt:* — **yörgeyek.**
I, 135-16 ;

öňgiklen — = zülüflü olmak, takma saç-zülüf-takmak. *Bk:* **oňgıklan** —.
I, 312-2 ;
— **di** I, 311-17 ;
— **ür** I, 312-2 ;

öňgin = başka, başkası. *Bk:* **öňgi.** *[Rad., Uyg.]. Krş.: Rad., Çağ. — öňgün.*
I, 94-21, 94-22, 135-24 ;

öňglen — = renklenmek, kızarmak; hastalıktan sonra rengi yerine

gelmek.
I, 289-26;
— **di** I, 289-22;
— **ür** I, 289-26;

öngük = yastıkların uçlarına yapılan ipek salkımlar, saçaklar.
I, 135-20;

öp — = öpmek. *[Rad., Bü. D.; Müh.; İd.]*.
I, 163-16;
— **di** I, 163-15, 280-17;
— **er** I, 163-16;
— **miş** I, 163-18;

öp — = içmek. *Bk:* **op** —.
I, 163-25;
— **di** I, 163-23;
— **ti** III, 122-3;
— **er** I, 163-25;

öpke = ak ciğer; ciğer. *[Rad., Taran., Kom., Uyg., Çağ., Kar.; Müh.; Rab.: İd.]. Krş.: Rad., Kaz., Tob. — üpke.*
I, 128-16;
II, 144-7;
III, 393-3;

öpke = öfke, kızgınlık. *Bk:* **öfke.** *[Rad., Taran., Kom., Uyg., Çağ., Kar., Kr.]. Krş.: Caf., T. T., An. İnd., U. — öwke.*
I, 128-17;
— **m** I, 125-12;
— **n** I, 158-21;
— **si** I, 164-6;
— **sin** I, 176-22, 233-11;
III, 428-20;
— **sinde** III, 392-27;

öpkele — = ciğerine vurmak; öfkelenmek. *Bk:* **öpkile** —.
I, 317-13;
— **di** I, 317-11;
— **r** I, 317-13;
— **p** III, 208-14;

öpkile — = öfkelenmek; kızdığı için yüz çevirmek. *Bk:* **öpkele** —. *Krş.: Rad., Kr., Taran., Kom., Çağ.; Müh. — öpkele —.*
I, 317-17;
— **di** I, 317-14;
— **r** I, 317-16;

öp öp = bir kimse çok öğünüp te dediğini tanıklıyamazsa, o kimse için söylenir.
I, 43-9;

öprül — = içilmek [*].
I, 246-2;
— **di** I, 245-23;
— **ür** I, 246-2;

öprüş — = içişmek, höpürdetişmek, içmekte yardım ve yarış etmek. *Bk:* **opruş** —.
I, 232-13;
— **di** I, 232-10;
— **ür** I, 232-13;

öpse — = öpmek istemek.
I, 275-22;
— **di** I, 280-13;
— **dim** I, 275-20;
— **r men** I, 275-22;

öptür — = öptürmek. *[Rad., Tel., Çağ.]*.
I, 217-15;
— **di** I, 217-13;
— **ur** I, 217-14;

öpül — [**] = içilmek.
I, 193-5;
— **di** I, 193-1;

---

[*] Her ne kadar tercümemizde «mün öprüldi» cümlesine «çorba içildi» anlamını vermiş isek de bu anlam Arapçasına göre verilmiştir. Arapçasında « حُسِيَتِ المَرَقَةُ » şeklinde olan bu ibare yanlıs olmalıdır. Bize kalırsa Arapça fiil « حُسِّيَتْ » olacaktır, buna göre anlam «içirildi» demek olur ki Türkçesine de uygundur. Bundan başka Arapça Basma nushadaki (C. I, 167-9) « سوت ابلدى اى حُسِيَتِ المرقة » sözü de bize tanıklık eder; bunun anlamı «süt içildi» demek olur ki doğrudur. Yene Arapça Basma nushadaki (C. I, 154-3) «ال متكامون ابردى اى انّه احسانى المرقة» ibaresi de ayrıca bir tanıktır; bunun anlamı da «içirdi» demek olur ki Türkçe söz kurallarına uygundur. Şu halde «öprüldi» kelimesine doğru olarak «içirildi» anlamı verilmelidir. Netekim Yazma nushada (S: 129) geçen « حسيت » kelimesinin ikinci harfi üzerinde bir karışıklık ve siliklik vardır; bu harfin üzerine önceden şedde konulmuş iken sonradan yanlış olarak çizilmişe benziyor. Düşünüle. B. A.

[**] Bu fiilin geçtiği yerde verilen örnekte Arrpçasında « سوت ابلدى اى حسيت المرقة » denilmiş yanı «süt» kelimesine de «çorba» anlamı verilmiş ise de biz Türkçesine göre dilimize çevirdik. B. A.

— **ür** I, 193-5 ;

öpüm = yudum.
I, 75-2 ;

öpün — = içer gibi görünmek. *Krş.: Caf., Man. — öpün — = hücum etmek.*
I, 198-24 ;
— **di** I, 198-22 ;
— **ür** I, 198-24 ;

öpür — = içirmek.
I, 176-6 ;
— **di** I, 171-4 ;
— **ür** I, 176-6 ;
— **gen** = daima çok içiren.
I, 157-7 ;

öpürt — = içirtmek.
III, 427-22 ;
— **tüm** III, 427-19 ;
— **ür men** III, 427-22 ;

öpüş = öpüş -iki kişi arasında-. *[Rad., Az.; Müh.].*
I, 60-17 ;

öpüş — = öpüşmek. *[Rad.].*
I, 180-7 ;
— **di** I, 180-5 ;
— **ür** I, 180-7 ;

ör = kaftanın koltuk altları.
I, 45-9 ;

ör — = belirmek; çıkmak, kopmak; yükselmek -bulut-. *Bk:* **örlen—.** *[Caf., T. T., An. İnd., U., Man.; İd.]. Krş.: Rad., Uyg., Çağ., Az. — örü = yukarı, yukarıda, yukarıya.*
I, 173-10 ;
— **di** I, 173-2, 173-3, 257-22 ;
III, 398-24 ;
— **er** I, 173-10 ;
— **üp** I, 139-18 ;

ör — = örmek. *[Rad., Alt., Tel., Leb., Şor., Sag., Koy., Kaç., Taran., Kg., Kkg., Kr., Çağ., D. Tür., Az.]. Krş.: Rad., Kaz. — ür—.*
I, 172-15, 173-10 ;
— **di** I, 11-27, 172-13, 173-7 ;
— **er** I, 172-15, 173-10 ;

— **me saç** = örme saç.
I, 11-27, 129-27 ;

örçük = örülmüş saç (Oğuzca). *Bk:* **örgüç.**
I, 103-21 ;

ördek = ördek. *[Rad., Kr., Uyg., Çağ., Az., Taran., D. Tür.; İd., Hou.]. Krş.: Rad., Şor. — örtek, örtök; Rad., Kaz. — ürdek; Rad., Koy., Kaç. — ürtek.*
I, 103-23, 104-1, 222-18, 528-9 ;
II, 26-25 ;
III, 17-10, 391-10 ;

ören = her şeyin kötüsü (Oğuzca).
I, 76-18 ;

örgen = urgan (Oğuzca). *[Rad., Kr., Kar.]. Krş.: Müh. — örgençi = urgancı.*
I, 108-1, 195-17 ;

örgüç = kadınların başlarında bulunan saç örgüsü, örülmüş saç. *Bk:* **örçük, örküç.**
I, 95-17, 103-22 ;

örgüçlen — = örgülü saç sahibi olmak.
I, 313-1 ;
— **di** I, 312-21 ;
— **ür** I, 313-1 ;

örl — [*] = içten çürümek. *Bk:* **ürl —.**
III, 253-1 ;
— **di** III, 252-26 ;
— **r** III, 253-1 ;

örk = yular; at tavlası.
I, 43-2 ;

örkle — = örklemek, sıkı sıkıya bağlamk.
III, 443-18 ;
— **di** III, 443-15 ;
— **r** III, 443-18 ;

örkü = örküç, hörküç. *Krş.: Rad., Taran., Çağ., D. Tür.; Müh. — örkeç; Rad. — örgüç.*
I, 129-15 ;

[*] Haşiyeye göre alınmıştır. B. A.

örküç = örülmüş saç. *Bk : Düzelt :* **örgüç.**
I, 103-22 ;

örküç = dalga
I, 95-15 ;

örküç = sacayağı.
I, 95-19 ;

örküçlen — = dalgalanmak.
I, 312-20 ;
— di I, 95-15, 312-18 ;
— ür I, 312-19 ;

örküçlen — = sacayaklanmak.
I, 313-4 ;
— di I, 313-2 ;
— ür I, 313-4 ;

örlen — = belirmek ; çıkmak ; yükselmek. *Bk :* **ör —.** *[Rad., Sag., Çağ., D. Tür.].*
I, 257-21 ;
— di I, 257-19 ;
— ür I, 257-20 ;
— üp I, 258-2 ;

ört = yangın, yanan nesne. *[Rad., Alt., Tel., Leb., Şor., Sag., Küw., Kg., Kkg., Kr., Kom., Çağ., Kar.; Caf., T. T., An. İnd., U.].*
I, 42-8 ;

ört — = örtmek. *[Rad., Taran., Kom., Az., Uyg. ; Caf., T. T., An. İnd. ; İd.].*
III, 425-13 ;
— ti III, 425-11 ;
— er II, 26-12 ;
III, 425-13 ;

örte — = yakmak. *[Rad., Kar., D. Tür., Çağ. ; Caf., Man.].*
I, 272-6 ;
— di I, 245-12, 272-4 ;
— r I, 129-4, 272-6 ;
— lim III, 356-3 ;

örtel — = yakılmak.
I, 245-5 ;
— di I, 245-3 ;
— ür I, 245-5 ;

örten — = yanmak, tutuşmak ; kızarmak. *[Rad., Çağ., D. Tür. ; Caf., T. T., An. İnd., Man., U.].*
I, 251-3 ;
— di I, 251-1, 251-5 ;
— ür I, 251-2 ;
II, 133-16 ;
— se I, 251-9 ;

örteş — = karşılıklı birbirini yakmak ; saldırışmak.
I, 231-7 ;
— di I, 231-3 ;
— ür I, 231-7 ;
— ip II, 219-5 ;

örtet — = yaktırmak.
I, 260-14 ;
— ti I, 260-12 ;
— ür I, 260-14 ;

örtgün = samanı ayrılmış harman, çeç. *Bk : Düzelt :* **örtkün.**
III, 412-7 ;
— de III, 416-23 ;

örtkün = harman, samanı ayrılmış harman, çeç ; harman zamanı. *Bk :* **örtgün.** *Krş. : Müh. — örtgün.*
I, 526-22 ;
III, 412-7 ;
— de I, 402-20 ;
II, 214-5 ;
III, 416-23 ;

örtmen = dam, satıh.
III, 412-6 ;

örtük = bir şeyin örtüsü ; eğer örtüsü. *[Rad., Çağ. ; Caf., U., Man., USp. ; İd., Hou.]. Krş. : Rad., Taran., Kr., Az. — örtü.*
I, 103-18 ;

örtül — = örtülmek, kapalı kalmak ; karışmak. *[Rad., Kr. ; Caf.].*
I, 244-25 ;
— di I, 139-18, 244-21, 244-23 ;
II, 237-13 ;
— ür I, 244-24 ;

örtün — = örtünmek. *[Rad., Kr., Az.].*
I, 250-18 ;
— di I, 250-15 ;

— **ür** I, 250-18;

örtüş — = örtmek; örtmekte yardım etmek, birbirini örteyazmak.
I, 231-2;
— **di** I, 230-26;
— **ür** I, 231-2;
II, 97-16;

örü tart — = birbirine yardım etmek.
— — **ar** III, 382-12;

örük = örülmüş olan her nesne. *Krş.: Rad., Çağ. — örük = köstek.*
I, 69-23;

örük = bir yerde bir müddet kalmak. *[Rad., Çağ.].*
I, 69-24;
— **kal-dı** I, 69-25;

örüle — = ayakta kesmek, boğazlamak.
I, 310-1;
— **di** I, 309-25;
— **r** I, 310-1;

örümçek = örümcek. *Krş.: Rad., Çağ. — örümcek; Rad., Sag., Koy., Çağ. — örümcik; Rad., Kom. — örümtsik; Müh. — örümçük.*
I, 152-19;

örunğ = gençlerin tırnakları üzerinde bulunan aklık. *Bk: Düzelt:* **ürünğ.**
I, 134-18;

tırnğak — **i** = tırnak beyazlığı.
I. 134-19;

örünğ = arpağcıya -afsuncuya- verilen para.
I, 134-21;
— **i** I, 134-22;

örüş — = belirmek, yükselmek.
— **di** I, 186-12;

örüş — = örmekte yardım ve yarış etmek.
I, 183-26;
— **di** I, 183-22;
— **ür** I, 183-25;

östik — = özlemek, istek göstermek. *Bk:* **öztik —.**
I, 244-5;
— **ti** I, 244-2;

— **er** İ, 244-4;

öşer — = açlıktan göz kararmak.
I, 178-17;
— **di** I, 178-15;
— **ür** I, 178-17;
— **ip** III, 68-2;
— **gen** = açlık ve benzerlerinden daima gözü kararan.
I, 157-23;

öt = acılık; öt kesesi. *[Rad., Alt., Tel., Leb., Şor., Sag., Koy., Kaç., Kg., Kkg., Soy., Taran., Kom., Kr., Kar., Çağ., Az.; Caf.; Yaz.; Müh.; İd., Hou.].*
I, 43-17;

öt = delik, çukur. *Bk:* **öd** (Oğuzlar ve uyanlarca). *Krş.: Rad., Alt., Tel. Şor.; Caf., T. T. — üt.*
I, 31-22, 43-15;
II, 119-19;
— **tin** I, 276-1;
— **ke** II, 247-25;
— **in** III, 263-5;
— **lüğ** = delikli, delinmiş.
III, 30-17;

öt — = ötmek. *[Rad., Kr.].*
— **er** I, 529-7;
II, 290-7;
III, 178-16, 194-16, 240-25;
— **mes** III, 384-7;
— **gen** = çok öten.
I, 473-5;

öt — = bir şeye geçmek, delmek; boşalmak, -karın- sürmek. *[Rad., Bü. D.; Caf.; Müh.].*
I, 171-10;
— **ti** I, 171-6, 171-9;
II, 303-18;
— **er** I, 171-10, 371-2, 424-17;

öte — = ödemek. *[Rad., Taran., D. Tür., Çağ.; Caf, T. T., An. İnd.; Müh.].*
III, 251-6;
— **di** III, 251-4;
— **r** III, 251-6, 251-11;

ötel — = çalışmak, yorulmak.

I, 193-14 ;
— **di** I, 193-12 ;
— **ür** I, 193-14 ;

ötgün — = yansılamak, taklit etmek ve bunda yarış etmek. *[Rad., Çağ.].*
— **di** I, 254-17 ;
— **se** I, 254-21 ;

ötgür — = ötürtmek, sürdürmek; göndermek; bir şeyi bir şeyin içinden öteye geçirtmek. *Krş.: Rad., Alt., Tel., Kkg., Uyg; Caf., P. P., U., USp., T. T., An. İnd. — ötkür — ; Rad., Çağ., D. Tür., Taran., Kar. — ötker —.*
I, 227-3 ;
— **di** I, 226-22, 226-25 ;
— **ür** I, 227-3 ;

ötgürüş — = bir şeyi bir şeye geçirmekte yardım ve yarış etmek ; mektuplaşmak. *Bk:* **ötrüş —.**
— **di** I, 232-19 ;

ötki = ivaz, bedel, karşılık (Çiğilce).
I, 128-21, 128-22 ;

ötkün — = hikâye söylemek ; hakana dilek sunmak. *Bk:* **ötün —.** *Krş.: Caf., P. P., T. T., An. İnd., USp., U., Man., Chuas.; Rad., Kg., Kom., Çağ., Kaz.: Müh. — ötün —.*
— **di** I, 161-9, 199-20 ;

ötkünç = hikâye. *Bk:* **ötükünç.** *Krş.: Rad., Uyg., — ötkünç = geçen, geçici.*
I, 161-9 ;

ötleş — = yağma zamanında eşya delik deşik olmak.
I, 239-1 ;
— **di** I, 238-25 ;
— **ür** I, 239-1 ;

ötleş — = savaşmak, uğraşmak.
I, 239-5 ;
— **di** I, 239-3 ;
— **ür** I, 239-5 ;

ötlük = öğüt. *Bk:* **övüt, ögüt.**
I, 102-11 ;

ötmek = -yenecek- ekmek. *[Rad., Çağ, Uyg.; Caf., Man.].*
II, 276-22 ;

III, 57-17 ;
— **ni** II, 268-23 ;

ötnü = ödünç. *Bk:* **ötünç** (Oğuzca).
I, 130-14 ;

ötrüm = müshil, sürgün ilacı.
I, 106-19, 226-22 ;

süt — = mercimeğe benzer, ishal veren bir ot.
I, 107-1 ;

ötrüş — = göndermek, herhangi bir şeyde yardım ve yarış etmek. *Bk:* **ötgürüş —.**
I, 232-18 ;
— **di** I, 232-15 ;
— **ür** I, 232-18 ;

ötse — = öte geçmek istemek, delip geçmek istemek.
I, 276-3 ;
— **di** I, 276-1 ;
— **r** I, 276-3 ;

öttür — = öttürmek. *Bk:* **ötür —.** *[Rad., Kr.].*
I, 217-23 ;
— **di** I, 217-20 ;
— **ür** I, 217-23 ;

ötüğ = kusma.
I, 68-23 ;

ötük = hikâye; hakana sunulan dilek.
I, 68-20, 199-18 ;
— **lüğ kişi** = hakandan dileği olan kimse.
I, 152-16 ;
— **çi** = ötüncü, hakan yanında şefaatçi. *[Caf.]. Krş.: Müh. — ötükçü.*
II, 144-12 ;

ötükünç = hikâye. *Bk:* **ötkünç.**
I, 161-9 ;

ötün — = büyüklerden bir dilek istemek. *Bk:* **ötkün —.**
— **ür** I, 376-12 ;

ötün — = hikâye söylemek. *Bk:* **ötkün —.**
I, 199-22 ;
— **di** I, 199-18 ;
— **ür** I, 199-22 ;

ötünç = ödünç (Oğuzca). *Bk:* **ötnü.** *[Rad., Çağ.].*

I, 131-18, 131-19 ;
III, 448-10, 448-11 ;

ötür — = hatırlatmak. *Krş. : Caf., T. T. ; Rad., Uyg.* — *ödür* — = *ayırmak seçmek ; ötür* — = *ayırmk, seçmek.*
I, 267-21 ;
— **di** I, 267-18 ;
— **ür** I, 267-21 ;

ötür — = delmek.
I, 176-15 ;
— — II, 44-11 ;
— **di** I, 176-14 ;
— **ür** I, 176-15 ;
— **gil** II, 44-14 ;

ötür — = öttürmek. *Bk :* **öttür —.**
I, 176-9 ;
— **di** I, 176-7 ;
— **ür** I, 176-9 ;

ötüş = bir çeşit çocuk oyunu; bu oyunda ütme, yutma. *Bk :* **ütüş.**
I, 60-21 ;

ötuş ötuş = bu oyunda "arkadaşını, yanındakini, it!„ anlamına söylenen söz.
I, 61-3 ;

övüt = öğüt, nasihat. *Bk:* **öğüt, ötlük.**
I, 102-11 ;

öw = ev. *Bk :* **ew, üv, üw.** *[Rad., Az.].*
I, 81-6 ;

öw — = ufalamak. *Bk:* **uw—, uv—.**
I, 166-22;
— **di** I, 166-21 ;
— **er** I, 166-22;

öyez = öyez, övez, bir çeşit sivrisinek (Oğuzca).
I, 84-9;

öyle = öğle vakti (Oğuzca). *[Rad. ; Müh.].*
I, 113-26 ;

öz = öz, kendi, nefs; can, ruh, gönül. *[Rad., Bü. D.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., Man., U.; Müh.; İd., Hou.].*
I, 45-16, 384-25, 433-7, 464-28;
II, 145-19, 151-17, 159-7, 248-14;

III, 5-15, 14-7;
— **i** I, 210-24, 504-10;
II, 159-8, 241-13, 244-17;
III, 33-13, 65-14, 106-15, 266-2;
— **in** I, 154-14, 201-8, 203-10, 206-15, 300-26, 309-13;
II, 150-4, 249-20;
III, 52-21;
— **indin** II, 315-16;
— **inğe** I, 202-14, 203-3, 243-12, 251-17, 254-26, 298-7;
II, 146-6, 147-5, 149-5, 149-15, 150-20, 151-21, 155-12, 157-18, 159-8, 159-9, 238-26, 240-11, 240-18, 241-15, 245-24, 248-3, 252-4, 254-15, 254-20, 313-6;
III, 84-8, 108-13;
— **ge** III, 155-4;
— **nünğ** III, 43-2;
— **üm** I, 46-19, 296-3, 513-6;
III, 131-22;
— **ümni** III, 228-14;
— **ün** III, 14-2;
— **ünğ** III, 68-2;
— **ünğge** I, 45-19;
— **ünğe** II, 141-7;
III, 14-1, 191-11;
— **ünğni** I, 63-8;
— **konıkı** = ruh, can.
I, 46-14;
— **üm konıkı**
I, 46-19;
— **kişi** = hısım.
I, 46-3, 46-4;

kızıl — = Kaşgarda bir kışlak.
I, 80-13;
— **lük** = hususî; hususî at.
III, 438-13 ;

öz = yürek ve karnın içindeki nesne.
I, 46-6;
— **üm** = karnım
I, 46-7;

öz = yağ. *[İd.].*
I, 36-3, 45-13;
— **lüğ** I, 36-3, 45-13;

öz = iki dağ arasında bulunan dere. *Bk:* **özi, ödh.**
I, 46-1;
tağ—i I, 46-2;

öz = agaç özü.
I, 46-8;
— i I, 46-8;

öz = sağır. *Bk: Düzelt:* **üz.**
I, 45-15;
— kişi = sağır adam. I, 45-15;

özek = belin iç yanında bulunan damar. *Krş.: Rad., Kr., Şor., Çağ. — özek = bir meyvanın içi; Caf., T. T., An. İnd. — özek = küçük dere.*
I, 71-26;

özekle — = şah damarını kesmek; şah damarına vurmak.
I, 306-7;
— di I, 306-4;
— r I, 306-7;

özel — = özlemek.
— di III, 131-22;

özi = iki dağ arasındaki yol, geçit (Çiğilce). *Bk:* **öz, ödh.**
I, 89-13;

özle = öğle vakti (Kıpçakça). *Bk:* **öyle** (Oğuzca).
I, 114-1;

özle — = külde pişirmek, közleme yapmak.
I, 286-12;
— di I, 286-9;
— r I, 286-11;

öztik — = özlemek, istek göstermek. *Bk:* **östik** —.
— ti I, 244-5;

özük = kadınlara verilen ungun.
I, 71-8;
altun — = altın gibi temiz ruhlu kadın.
I, 71-9;
ertini — = bedeni inci gibi temiz olan kadın.
I, 71-11;

özük = oyularak havuz yapılan her yer.
I, 71-23;
— suw = büyük derelerden ayrılan her çay, kol.
I, 71-25;

P

pamuk = pamuk (Oğuzca). *[Rad., Kr.]. Krş.: İd. — panpuk; Müh. — pamukçalıcı, pamukçu = pamuk atıcı.*
I, 380-2;
III, 346-27;

pars = yırtıcı bir hayvan; Türklerin onikili yıllarından biri. *Bk:* **bars.** *[Rad., Uyg., Kaz.].*
I, 344-19, 344-20, 346-4;

partu = üste giyilen hırka, pardesü. *Bk:* **bertü, bertlen —, bertülen —.**
I, 416-5;

pat = cibre, her nesnenin çöküntüsü.
I, 319-27;

pat = ses ifade eden kelime. *[Rad., D. Tür., Taran.].*
I, 319-28, 320-2;
— tüş — = ağır bir şey düşerken ses çıkarmak.
— tüş-ti I, 320-2;

patla — = kolalamak, mayalı bir tortu ile tortulamak. *Bk:* **batla—.**
III, 291-10;
— di III, 291-7;
— r III, 291-10;

pekmes = pekmez (Oğuzca). *Bk:* **bekmes.** *[Rad.].*
I, 440-21;

perçem = alâmet, belge (Oğuzca). *Bk:* **beçkem.** *[Rad., Kr.].*
I, 483-14;

pış — = pişmek; olmak (kemale gelmek), kımız tulumunu olması için sallamak. *[Rad., Alt., Tel., Leb., Şor., Kaç., Küw.; Caf., USp.]. Krş.: Rad., Bar., Çağ., Türkm., Özb; Müh. — piş —.*

II, 12-21 ;

— di II, 12-17, 12-18, 12-19 ;
III, 321-8, 321-9 ;

— maz II, 12-21 ;

— mas III, 382-2 ;

— ıp I, 169-1 ;
II, 120-21 ;

pışığ = pişmiş. *Bk :* **pışık** (Yağma dilince). *Krş.: Müh. — pişmiş : Rad., Alt., Tel., Leb., Şor. — pıjık.*
I, 372-22, 373-3, 373-4, 379-2, 455-16 ;
II, 124-14 ;
III, 23-21, 321-10 ;

— aş I, 372-22 ;

— kerpiç I, 373-3, 455-16 ;

— et III, 23-21 ;

pışıgla — = pişirmek.
III, 336-2 ;

— dı III, 335-27 ;

— r III, 336-1 ;

pışık = pişmiş (Yagma dilince). *Bk:* **pışığ.**
I, 379-2 ;
III, 23-22 ;

— et I, 379-2 ;

pışrıl — = pişirilmek.

— ur III, 32-3 ;

pışur — = pişirmek. *[Caf., U.].*
II, 78-14 ;

— dı II, 78-13 ;

— ur II, 78-14 ;

pis = pis ; dagar ve tulum gibi şeylerin dibinde kalan çöküntü, tortu. *[Rad.].*
I, 328-6 ;

pistik = eğrilmek üzere hazırlanmış, atılmş pamuk sümeği (Çigilce). *Bk:* **bistik.**
I, 476-10 ;

pistik = fitil (Arguca). *Bk:* **bistik.**
I, 476-12 ;

porsmuk = porsuk. *Bk:* **porsuk** (Oğuzca).
III, 417-2 ;

porsuk = porsuk (Oğuzca). *Bk:* **porsmuk.** *[Rad., Alt., Tel., Leb., Şor., Sag.].*
III, 417-4 ;

pow = bayatsımak veya kokuşmak sonu ekmek üstünde beliren yeşillik. *[Rad., Sag., Koy.].*
III, 129-15 ;

pus = sis, duman. *[Rad., Şor., Çağ.].*
III, 124-10, 124-12 ;

— bol — = puslanmak, duman inmek.

— bol-dı III, 124-10, 124-12 ;

pus — = pusu kurmak, pusuya girmek. *Bk:* **püs —.** *[Rad., Kaz.; Müh.; Rab.; İd.].*
II, 10-27 ;

— dı II, 10-25 ;

— tımız I, 434-7 ;

— ar II, 10-27 ;

pusar — = pusarmak, sislenmek.
II, 78-3 ;

— dı II, 78-1 ;

— ur II, 78-2 ;

pusuğ = pusu. *Bk:* **püsüğ.**
I, 372-8 ;

— ın I, 407-27 ;

— luğ = pusu kuran.
I, 496-19 ;

— luğ yagı = pusu kuran düşman.
I, 496-19 ;

pusuk — = pusuya girmek.
II, 116-13 ;

— tı II, 116-11 ;

— ar II, 116-12 ;

pusuş — = birbirine pusu kurmak.
II, 101-8 ;

— dı II, 101-6 ;

— ur II, 101-8 ;

pürçek = insanın kâkülü, perçemi ; atın perçemi. *Krş.: Rad., Çağ.; İd. — bürcek ; Rad. — pürçük.*
I, 476-6 ;

pürçeklen — = pürçeklenmek, yelesi çıkmak, kâkül -perçem- çıkmak.

II, 276-21 ;
— **di** II, 276-17 ;
— **ür** II, 276-21 ;

pürkür — = bulutlanmak, bürünmek; püskürmek, fışkırmak.
II, 171-3;
— **di** II, 170-25, 171-1, 171-4 ;
— **er** II, 171-3;

pürlen — = tomurcuklanmak, filizlenmek. *[Rad., Tel., Şor., Sag., Koy.]*.
II, 238-1 ;
— **di** II, 237-27 ;
— **ür** II, 238-1 ;

püs — = pusu kurmak; çok döğmek. *Bk:* **pus—.**
II, 10-24, 10-27 ;
— **di** I, 385-10;
II, 10-22, 10-25 ;
— **er** II, 10-24, 10-27 ;

püstüll = "karapazı„ denilen, yenilen bir ot. *Bk:* **büstell.**
I, 451-2;

püsüğ = pusu. *Bk:* **pusuğ.**
I, 385-10;

püşkel = yufka, pide gibi ince ekmek (Hakanlılar dilince). *Bk:* **büskeç.**
I, 481-7;

R

rapçat = angarya, beyin halkın gölüklerini alıp üzerine yük yükletmesi (Kençekçe).
I, 451-12 ;

rak = fazlalık bildiren edat. *[Caf., Man.]*.
I, 7-11 ;

S

sa = şart bildiren edat.
III, 207-20, 207-21, 207-22 ;

sa = " sen „ anlamına bir kelime.
III, 208-2, 208-3 ;

sa — = saymak. *Bk:* **sak —, san —, sana —.** *[Rad., Uyg.; Caf., P. P.; Müh.; İd.]. Krş.: Rad., Çağ., Kr., Kg., Kaz., Kom., Kar., Alt., Tel., Leb., Şor.; Caf., USp.; İd., Hou. — sana —.*
III, 247-18 ;
— **dı** I, 281-22 ;
III, 247-16 ;
— **dım** III, 247-24, 250-4, 250-5 ;
— **r** III, 247-18 ;

saban = sapan; çift ve çiftçi takım ve aygıtları; çifçilik. *[Rad., Kr., Kom., Kaz., Kg., Kar.; Müh.]*.
I, 402-14, 402-18 ;
— **da** I, 402-19 ;
II, 214-4 ;
III, 416-23 ;

sabanla — = sapanla sürmek.
III, 342-8 ;
— **dı** III, 342-6 ;
— **r** III, 342-8 ;

saç = saç -baştaki-. *[Rad., Uyg., Çağ., D. Tür., Kr.; Yaz.; Caf., T. T. An. İnd., USp., U.; Müh.; İd., Hou.]. Krş.: Rad. — çaç.*
I, 14-9, 42-2, 69-24, 172-13, 176-10, 246-27, 319-15, 321-4, 342-22, 403-6, 488-18 ;
II, 126-21 ;
III, 47-6, 82-22, 85-16, 207-1, 386-4 ;

— ı I, 354-18 ;
— ın II, 145-3, 316-18, 358-3 ;
III, 260-16, 401-7, 401-13 ;
— **lığ** = saçlı.
I, 464-2 ;

saç = tava.
III, 147-5 ;

saç — = saçmak. *[Rad., Uyg., Çağ., Kr.; Caf., T. T., An. İnd., USp., U.; Müh.; İd., Hou.].*
II, 4-27 ;
— **dı** II, 4-25 ;
— **tım** II, 4-23 ;
— **ar** I, 272-18 ;
II, 4-27 ;
— **madınğ** I, 79-22 ;

saçgak kişi = malını saçan, israf eden kişi.
I, 470-18 ;

saçgır — = saçtırayazmak. *Bk:* **saçgur** —.
II, 187-21 ;
— **dı** II, 187-19 ;
— **ar** II, 187-21 ;

saçgur — = saçtırayazmak. *Bk:* **saçgır** —.
II, 187-21 ;
— **dı** II, 187-19 ;
— **ar** II, 187-21 ;

saçıl — = saçılmak. *[Rad., Kr.; Caf., T. T., An. İnd.].*
II, 122-13 ;
— **dı** II, 122-10, 122-21 ;
— **ur** II, 122-13 ;
— **up** I, 258-4 ;

saçın — = saçmağı iş edinmek.
II, 150-22 ;
— **dı** II, 150-20 ;
— **ur** II, 150-22 ;
— **dı nenğ** = saçılan, yayılan şey. *Krş.: Rad. — saçıntı.*
I, 449-3 ;

saçıt — = saçtırmak, dağıtmak, dağıtmağı emretmek.
II, 299-19 ;
— **tı** II, 299-17, 299-20 ;
— **ur** II, 299-19 ;

saçlan — = saçlanmak. *[Rad., Çağ.; Müh.].*
II, 246-15 ;
— **dı** II, 246-14 ;
— **ur** II, 246-15 ;

saçlaş — = birbirinin saçlarını yakalamak.
II, 215-5 ;
— **dı** II, 215-2 ;
— **ur** II, 215-4 ;

saçra — = sıçramak. *[Rad., Çağ.].*
— **p** II, 133-16 ;

saçrat — = istemeksizin sıçratmak. *Bk:* **saçrıt** —.
II, 332-6 ;
— **tı** II, 331-3 ;
— **ur** II, 332-5 ;

saçratgu = bir çeşit kuş tuzağı. *Bk:* **saçrıtgu.**
II, 331-12 ;
— **dın** II, 331-21 ;

saçrıt — = istemeksizin sıçratmak. *Bk:* **saçrat** —.
II, 332-6 ;
— **tı** II, 331-3 ;
— **ur** II, 332-5 ;

saçrıtgu = bir çeşit kuş tuzağı. *Bk:* **saçratgu.**
II, 331-12 ;
— **dın** II, 331-21 ;

saçtaş — = birbirinin saçlarını yakalamak.
II, 211-8 ;
— **dı** II, 211-6 ;
— **ur** II, 211-8 ;

saçtur — = saçtırmak. *[Rad., D. Tür.]. Krş.: Rad. — saçtır —.*
II, 184-2 ;
— **dı** II, 183-22 ;
— **ur** II, 184-2 ;

saçu = elbise ve mendil saçağı.
III, 219-6 ;

saçuk nenğ = saçık, saçılmış nesne. *[Caf., T. T., An. İnd.]. Krş.: Rad., Çağ. — saçuk = gelin ile güveyin başlarına atılan ve uğur sayılan paralar.*
I, 381-26 ;

saçula — = saçaklamak, saçak yapmak.
III, 323-19;
— **dı** III, 323-16;
— **r** III, 323-19;

safdıçlan — = sepet sahibi olmak. *Bk:* **sawdıç.**
II, 271-21;
— **dı** II, 271-19;
— **ur** II, 271-21;

sağ = sağlık, esenlik. *[Rad., Çağ., D. Tür., Kr.; İd.].*
I, 89-4;
III, 154-4, 154-5;

sağ = sağ, tatlı, iyi (Oğuzca); temiz, halis; sağ, sağlam; sıcak. *[Rad., Kr., Kom.; Müh.; İd.; Caf.].*
III, 154-6, 154-7, 154-11, 154-12;
— **yağ** = sade yağ, sağ yağ.
III, 154-11, 159-25;

sağ = akıl, zeyreklik, anlayış (Oğuzca).
III, 153-28, 154-1, 154-2;

sağ = yün atmak ve kabartmak için kullanılan "sağ" denen çubuklar. *Krş.: Rad., Sag. — sağ = yay.*
III, 154-9;

sag — = sağmak. *[Rad., Çağ., D. Tür., Taran., Kr.; Caf.; Müh.; İd., Hou.].*
II, 15-5, 37-25;
— **dı** II, 15-3, 37-22, 37-23, 61-8;
III, 325-6, 339-21;
— **ar** I, 389-17;
II, 15-5, 37-25;
— **kıl** II, 43-28, 51-1;
— **kuçı** II, 50-12, 50-13;
— **kay** II, 66-12;

sagdıç = sağdıç, dost. *[Rad., Kr.]. Krş.: Caf., T. T., An. İnd. — sağdıçlığ = mensup, ait; İd. — sagtuç.*
I, 455-1;
III, 374-7;

sagıl — = sağılmak. *[Rad.]. Krş.: İd. — sağılmış.*
II, 124-22;
— **dı** II, 124-21, 163-3;
— **ur** II, 124-22, 163-5;

sağım = sağış, sağım. *[Rad.].*
I, 397-25;
bir — **süt** = bir sağışta sağılan süt.
I, 397-25;

sağın = sağmal. *Krş.: Müh. — sagın = sağmal deve.*
— **lığ** = sağmal sahibi, sağmalı olan.
I, 499-18;

sagın — = sağar görünmek.
II, 152-19;
— **dı** II, 152-17;
— **ur** II, 152-19;

sagın — = sanmak, zannetmek; sözle yardım etmek. *[Rad., Uyg., Şor., Leb., Soy., Sag., Koy., Kaç., Kom., Kaz., Kg., Kar.; Caf., P. P.; Müh.; Rab.]. Krş.: Caf., T. T., An. İnd. — sakın —; İd. — sagan —.*
II, 153-18;
— **dı** II, 153-14;
— **ur** II, 153-18;

sagır = içerisine sarap konulan havana benzer söbü bir kap. *[Müh.].*
I, 406-16;

sagış — = sağmakta yardım ve yarış etmek.
II, 101-26;
— **dı** II, 101-23;
— **ur** II, 101-26;

sagız = sakız, *Bk:* **sakız.** *[Rad., Kaz., Kg.].*
I, 365-10;
— **lığ** = sakızlı, sakızı olan.
I, 495-17;
— **lığ** = çamuru yapışkan.
I, 495-19;
— **toprak** = yapışkan toprak.
I, 365-10;

saglığ = sayılı olan her şey.
I, 464-13;

saglık = dişi koyun; sağmal, sağılan hayvan. *[Müh.; Rab.; İd.]. Krş.: Rad., Çağ., D. Tür. — sağliğ; Caf., USp. — sağlığ.*
I, 471-17, 520-19;
III, 102-19;
— **ka** II, 22-19;

saglıklan — = sağmal sahibi olmak.
II, 275-18;
— **dı** II, 275-16;
— **ur** II, 275-18;

sagnagu = kurumuş kabak.
I, 491-14;

sagrak = sürahi; kâse; kap. *[Rad.; Müh.; İd.; Rab.]*.
I, 100-7, 468-8, 471-8;
— **ka** I, 471-10;

sagrı = deri, her şeyin derisi. *[Rad., Kom.; Müh.; İd.]*. *Krş.: Rad., Çağ. — sagri.*
I, 421-26;
— **nı** III, 350-14;
— **sı** I, 422-3;
yér — sı = yer yüzü.
I, 422-1;
etüklük — = mest için ayrılan sahtiyan.
I, 152-14;

sagrıla — = kaba deriyi sertleştirmek.
III, 353-3;
— **dı** III, 353-1;
— **r** III, 353-3;

sagtur — = sağdırmak. *Krş.: Rad. — sağdır —*.
II, 185-11;
— **dı** II, 185-9;
— **ur** II, 185-11;

sagu = ölçek. *[Rad., Çağ., D. Tür.]*.
III, 225-6, 418-22;

sagula — = ölçeklemek, ölçekle ölçmek.
III, 325-21;
— **dı** III, 325-18;
— **r** III, 325-20;

sagur — = su içmek; suyu içirmek, suyu çektirmek, kurutmak; (Karlukça) suyunu sızdırarak keş haline getirmek; (Barsgan dilince) tükürmek, *Bk:* **sudh** — (Ö. Türklerce).
II, 81-7;
— **dı** II, 80-21, 80-22, 81-1, 81-4;
— **ur** II, 81-7;
— **sa** II, 81-9;

sagzıgan = saksağan. *Krş.: Rad., Uyg., Şor., Leb., Küw. — sagızkan.*
I, 439-6;

saxt = eğerlere, kemerin başına, tokalara işlenen altın veya gümüş işleme (Oğuzca). *Bk:* **üstem.**
I, 107-14;

sak = işte uyanık ve zeyrek olan.
— **er** I, 333-22;
— **lık** = uyanıklık. *[Rad., Uyg., Kaz.]*.
I, 471-20;
sak sak = nöbetçinin, bekçinin kaleyi ve atı koruyabilmek için uyanık olmasını emreden söz.
I, 333-18, 333-20;

sak — = saymak. *Bk:* **sa—, san—, sana—.**
— **ar** I, 85-5, 384-5;

saka = dağ yamacı.
III, 226-22;

sakak = çene. *[Rad., Çağ.]*.
I, 282-26;
II, 286-21, 286-22;

sakal = sakal. *[Rad., Çağ., D. Tür., Kr., Tel., Kg., Kom., Kaz., Taran.; Caf., USp., U.; Müh.; İd.]*.
I, 230-5, 282-26, 390-8;
II, 286-22;
III, 228-27;
şütük — = köse sakal.
I, 390-8;

sakalduruk = külâhın başta durması ve yere düşmemesi için çene altından geçirilerek bağlanan ipekten örülmüş bir kaytan.
I, 530-7;

sakalduruklan — = sakalduruğu bağlamak.
— **dı** III, 205-14;

sakı — = hayal imiş gibi görünmek. *Krş.: Rad., Tel., Sag., Alt. — sakı — = beklemek; Caf., T. T., An. İnd. — sakı — = beslemek, iyi bakmak.*
III, 269-2;
— **dı** III, 268-25, 268-27;
— **r** III, 269-2;

sakığ = ılgın, yalgın, serâb.
I, 191-7;
III, 268-27;

sakın — = sakınmak; sanmak, düşünmek. *[Rad., Kr.; Yaz.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., USp., U., Man.]*.
II, 153-23;
— — III, 61-19;
— dı II, 153-20;
— ur II, 153-23;
— ma II, 167-13;
III, 361-3;
— manğ I, 419-9;
— masa I, 242-17;

sakınç = sakınacak şey; sıkıntı, sakınma, kaygı. *[Caf., P. P., T. T., An. İnd., USp., U., Man.]*.
I, 69-9, 100-8, 142-17;
III, 333-12, 374-16;

sakır = elbiseye bulaşan meyva suyu veya hurma pekmezi gibi nesneler. *Bk:* **sakız.**
I, 365-12;

sakırkan = büyük sıçan, geme. *Bk:* **sıkırkan.**
I, 521-5;

sakırku = kene, sakırga. *Krş.: Rad. — sakırga; İd. — sakurğa.*
I, 489-22;

sakış = sayma, sayış. *Bk:* **sa —, sak —.**
III, 247-25;

sakız = elbiseye bulaşan meyva suyu veya hurma pekmezi gibi şeyler. *Bk:* **sakır.** *[Rad., Kr., Kom.; Caf.; Müh.]*.
I, 365-12;
— lığ = sakızlı, yapışkan şeyler yapışmış olan.
I, 495-21;

saklan — = saklanmak, çekinmek. *[Rad., Uyg., Kr., Kar., Kaz., Kom.; Caf., T. T., An. İnd., Man.; Müh.]*.
II, 247-24;
— dı II, 247-22;
— ur II, 247-24;

saklaş — = saklaşmak, gizlenmek. *[Rad., Kaz., Çağ., D. Tür.]*.
II, 216-5;

— dı II, 216-3;
— ur II, 216-5;

sal = sal. *[Rad., Alt., Tel., Leb., Şor., Kg., Kaz., Çağ.; İd.]*.
III, 156-27;

sal = kaplardaki sır.
III, 157-2;

sal — = atmak; bir şeyle işaret etmek; göndermek, götürmek; toplamak, toplu hale getirmek.
II, 24-23;
— dı II, 24-5, 24-15, 24-18, 24-21;
— ar II, 24-23;

salçı = aşçı, mutfakta bulunan kimse.
III, 442-2, 442-4;
— biçek = aşçı bıçağı.
III, 442-4;

salga at = gem almaz, başı sert, çamış at.
I, 425-5;

salı = sıva aygıtı, mala.
III, 233-5;

salımlaş — = çarpışmak ve saldırışmak.
II, 258-7;
— dı II, 258-4;
— ur II, 258-6;

salın — = sarkmak. *[Rad., Uyg., Alt., Tel., Kaz., Kar., Kom.; İd.]*.
II, 154-11;
— dı II, 154-8;
— ur II, 154-11;

salındı = atılan; çıkarılan; erkeğın arkaya doğru salıverdiği saç. *Bk:* **sulundı.**
I, 449-22, 449-25;
— otunğ = sellerin getirerek kıyıya attığı odun.
I, 449-20;

salınğula — = yukarıdan aşağı sarkmak; taşlamak. *Bk:* **salnğu.**
III, 410-11;
— dı III, 410-5, 410-9;
— r III, 410-10;

salış — = sallaşmak, birbirini güreşte sallamak, silkişmek: birbirine sallamak, işaretleşmek.

II, 109-6 ;
— **dı** II, 109-1 ;
— **ur** II, 109-6 ;

salnğu = çakıl taşı atılan sapan. *Krş.: Rad., D. Tür., Taran. — salgû.*
III, 379-10 ;

saltur — = saldırtmak (Oğuzca); sallatmak, sallamağı emretmek; çıkarıp atmağı emretmek. *[Caf., USp.]. Krş.: Rad., Kaz., Tel., Alt., — saldır —.*
II, 187-7 ;
— **dı** II, 187-1, 187-3 ;
— **ur** II, 187-7 ;

saman = saman (Çiğilce). *[Rad., Uyg., Çağ., Taran., Kr.; Caf., USp.].*
I, 415-1 ;
II, 316-11 ;
— **lığ** = saman sahibi olan.
I, 499-22, 500-12 ;

samda = ayağa giyilen sandal (Çiğilce).
I, 418-14 ;

samduy = ılık yemek.
III, 240-19 ;

samla — = ilâç etmek ; sağaltmak (Yalnız kullanılmayıp "**emle** —„ ile beraber gelir). *Bk:* **sem, em sem.**
III, 298-5 ;
— **dı** III, 298-1 ;
— **r** III, 298-5 ;

samsıt — = incitmek.
II, 336-19 ;
— **tı** II, 336-16 ;
— **ur** II, 336-19 ;

samursak = sarımsak, sarmısak. *Bk:* **sarmusak.**
I, 527-26 ;

samurtuğ ış = içinden çıkılamıyan karışık iş.
I, 494-8 ;

san = sayı, sayma, addü itibar. *[Rad., Bü. D.; Caf., T. T., An. İnd., USp., U.].*
III, 157-16 ;
— **ı** III, 157-16, 429-6 ;

san — = saymak ; sayılmak ; sanmak. *Bk:* **sa —, sak —, sana—.** *[Rad., Kr., Kg.; Caf., T. T., An. İnd., P. P. Man.; İd.].*
II, 28-17 ;
— **dı** II, 28-13 ;
— **ur** II, 28-16 ;
— **mas** I, 68-11 ;
II, 28-19 ;

sana — = saymak. *Bk:* **sa —, sak —, san —.** *[Rad., Çağ., Kr., Kg., Kaz., Kom., Kar., Alt., Tel., Leb., Şor.; Caf., USp.; İd., Hou.].*
III, 274-11 ;
— **dı** III, 274-9, 274-11 ;
— **r** III, 274-11 ;

sanaç = dağarcık. *[Rad., Çağ., D. Tür.]. Krş.: Caf., USp. — sanç.*
I, 358-14 ,
— **kesürgü** = kırmızı dağarcık.
I, 358-15 ;

sanç — = sançmak, dürtmek, sokmak; yenmek. *[Rad., Çağ., D. Tür.; Yaz.; Caf., T. T., An. İnd., USp., U.; Müh.; İd., Hou.].*
III, 420-25 ;
— **dı** III, 420-20, 420-23 ;
— **ar** III, 420-24 ;

sançık — = yenilmek ; vurulmak, sancılmak.
II, 228-5 ;
— **tı** II, 228-2 ;
— **ar** II, 228-5 ;

sançıl — = saplanmak, sancılmak ; -asker, ordu- yenilmek. *Krş.: Rad., Çağ. — sançil —.*
II, 231-17 ;
— **dı** II, 231-11, 231-13, 231-15 ;
— **ur** II, 231-17 ;

sançış — = birbirine hancer, bıçak gibi şeyler saplamak, birbirine sancımak ; birbiriyle savaş yapmak.
II, 217-13 ;
— **dı** II, 217-10, 217-14 ;
— **ur** II, 217-13 ;

sandırış = kavga, çekişme. *Bk:* **sandrış, sandruş.**
I, 402-20 ;
II, 214-5 ;
III, 416-21, 416-23 ;

sandırış — = kavga etmek ; saçmalamak. *Bk :* **sanruş** —.
— II, 214-1 ;

sandrı — = saçmalamak. *Bk :* **sanrı** —. *Krş. : Rad., Çağ.* — *sandırak = hezeyan.*
— **dı** III, 281-24 ;

sandrış = çekişme. *Bk :* **sandırış, sandruş.**
III, 416-21, 416-23 ;

sandruş = çekişme. *Bk :* **sandrış, sandırış.**
III, 416-21, 416-23 ;

sanduvaç = bülbül. *[Rad., Çağ., Uyg. ; Müh. ; Rab.].*
I, 529-2, 529-7 ;
III, 178-11, 178-16, 311-2 ;

sanğ = kuş pisliği.
III, 357-19 ;
— **ı** III, 357-19 ;

sanğa = sana.
I, 391-18, 392-14, 423-19 ;
II, 57-22, 78-20, 193-3 ;
III, 156-12, 208-5, 272-2, 285-19, 313-5, 315-8, 315-15, 315-22, 322-10, 368-17, 372-3, 440-19 ;

sanğan = tadı buruk olan.
III, 376-5 ;

sangar — = bir şeyden saymak, bir şeye nispet etmek.
II, 189-2 ;
— **dı** II, 188-23 ;
— **ur** II, 189-2 ;

sanğla — = kuş pislemek. *Krş. : Rad., Kg.* — *sangıt — = pislemek.*
III, 403-20 ;
— **dı** III, 403-18 ;
— **r** III, 403-19 ;

sanğlat — = kuş pisletmek.
II, 359-9 ;
— **dı** II, 359-6 ;
— **ur** II, 359-9 ;

sanrı — = saçmalamak. *Bk :* **sandrı** —.
III, 281-25 ;
— **dı** III, 281-23 ;
— **r** III, 281-25 ;

sanrış — = saçmalamak. *Bk :* **sanruş** —, **sandırış** —.
II, 214-2 ;
— **ur** II, 214-2 ;

sanruş — = saçmalamak. *Bk :* **sanrış** —, **sandırış** —.
— **dı** II, 213-25 ;

sap = sap ; kılıç veya bıçak sapı. *[Rad., Bü. D. ; İd.].*
III, 145-8, 145-11 ;
— **ın** I, 384-25 ;
— **lık** = saplık ; kılıç ve bıçak gibi şeylere sap olmaya yarayan nesne.
I, 470-14 ;

sap = bir söze verilecek cevapta sıra, yanut ; değirmende, sulamada ve gezekte sıra. *Krş. : Caf., T. T., Man.* — *sapığ.*
III, 145-14, 145-18, 145-20 ;

sap — = ipliği iğneye geçirmek, saplamak ; bir şeyi sarmak, cinsinden eksik kalan bir şeyi başkasıyla tamamlamak. *[Rad., Uyg., D. Tür., Çağ., Kaz.]. Krş. : Caf.* — *sap — = devam etmek ve ettirmek ; İd.* — *sap — = 1) salına salına yürümek, 2) sapmak.*
II, 4-6 ;
— **dı** II, 3-23, 4-1 ;
— **ar** II, 4-5 ;

sapı — = sallamak, hareket ettirmek.
III, 257-2 ;
— **dı** III, 256-27 ;
— **r** III, 257-1 ;

sapığ = çadırın eteği.
I. 374-6 ;

sapıl — = saplanmak, birisi giderken yanına takılmak, katılmak.
II, 120-6 ;
— **dı** II, 120-1, 120-3 ;
— **ur** II, 120-5 ;

sapın — = saplamağı üzerine almak, saplar gibi görünmek.
II, 150-16 ;
— **dı** II, 150-12 ;
— **ur** II, 150-16 ;

sapıt — = sallamak, hareket ettirmek ; sallatmak.
II, 298-15 ;
— **tı** II, 298-10, 298-12 ;
— **ur** II, 298-15 ;

— **gan** = daima sallıyan.
I, 513-22 ;

sapla — = sap yapmak. *[Rad., Küw., Kaz.]. Krş.: Rad., Kr. — sapla — = sokmak ; Caf. — sapla — = -ok- germek.*
III, 296-15 ;

— **dı** III, 296-12 ;

— **r** III, 296-15 ;

saplat — = saplatmak, sap taktırmak. *[Rad.].*
II, 344-25 ;

— **tı** II, 344-21 ;

— **ur** II, 344-24 ;

saptur — = ördürmek, yamatmak. *[Rad., Kaz.; İd.].*
II, 183-6 ;

— **dı** II, 183-2 ;

— **ur** II, 183-6 ;

sar — = bir şeyi süzmek ve ayırmak ; olgun hale gelmek. *Bk:* **sarmal —, sarmaş —, sarmat —, sermet —.** *[Rad., Kaz.].*

— **mamış** III, 167-8 ;

sar — [*] = kızmak, çıkışmak, sertelmek, sert söz söylemek. *Bk:* **sür —, ser —.**
II, 39-1 ;
III, 181-20 ;

— **dı** II, 38-29 ;
III, 181-17 ;

— **ar** II, 39-1 ;
III, 181-20 ;

saraguç = kadın yaşmağı. *Krş.: Rad., Çağ. — sarakuç = başlığın giyilecek yeri.*
I, 487-3 ;

saraguçlan — = baş örtüsü örtmek.
III, 205-4 ;

— **dı** III, 205-2 ;

— **ur** III, 205-4 ;

saran = hasis, cimri. *[Rad., Uyg., Alt., Tel., Leb., Küw., Kaz.; Caf. T. T., An. İnd.].*

— **ka** II, 250-3 ;

— **lık** = pintilik, cimrilik.
I, 504-6 ;

— **lıkın** I, 504-11 ;

saranla — = pinti saymak, pintilere nispet etmek.

— **dı** III, 345-20 ;

sargan = çorak yerlerde biten bir ot. *[Caf., T. T., An. İnd.]. Krş.: Rad., Çağ. — sargun = kuru.*
I, 438-23 ;

— **yér** = "sargan„ın bittiği yer.
I, 438-24 ;

— **kamış** = kamışı kurutan tepe.
I, 439-1 ;

sargar — = sararmak. *[Rad., Çağ., Alt., Tel., Şor., Leb., Taran., Kar.; Caf.].*
II, 188-2 ;

— **dı** II, 187-25 ;

— **ur** I, 69-11 ;
II, 188-1 ;

— **ıp** I, 486-16 ;

sarıçga = çekirge. *Bk:* **sırıçga.**
I, 489-7 ;

— **er** = gevşek ve tenbel adam.
I, 489-8 ;

sarığ = sarı, sarı renk. *[Rad., Sag., Koy., Kaç., Küw.; Caf., P. P.; Müh.]. Krş.: İd. — sarı.*
I, 329-2, 374-18, 395-3 ;
III, 162-21, 224-25 ;

sap — = sap sarı.
I, 329-3, 374-19 ;

— **lığ** = sarılık hastalığı olan.
I, 496-16, 500-15 ;

— **kezik** = sarılık hastalığı.
I, 391-14 ;

— **suw** = karında toplanan sarı su.
I, 374-20 ;

— **surığ** = her hangi bir sarı renk.
I, 374-23 ;

— **turma** = havuç.
I, 431-14 ;

— **lık** = sarılık.
I, 503-13 ;

sarığla — = sarılamak, sarı yapmak. *Krş.: Müh. — sarığ —.*
III, 336-11 ;

— **dı** III, 336-8 ;

— **r** III, 336-11 ;

---

[*] Çevirme üçüncü ciltteki haşiyeye göre alınmıştır. B. A.

sarıl — = kırmak, darılmak ("**arıl** —„ ile birlikte gelir). *Bk:* **sar—, sür —, ser —.**
II, 123-14;
arıl-dı — **dı** II, 123-11;
— **ur** II, 123-13;

sarıl — = sarılmak. *[Rad., Uyg., Kr., Kar., Kaz.]. Krş.; Müh. — sarın —.*
II, 123-26;
— **dı** II, 123-23;
— **ur** II, 123-25;

sarım = ibrik, testi gibi şeylerden içilecek olan nesnenin süzülmesi için bu kapların ağzına gerilen ipek kumaş parçası.
I, 397-21;

sarın — = bir şeyi sarınmak, örtünmek; bir işe sarılmak. *[Rad.; Müh.].*
II, 151-9, 151-15;
— **dı** II, 151-5, 151-7, 151-12;
— **ur** II, 151-8, 151-15;

sarınğula = buz ve benzeri şeyler üstünden kaymak. *Bk:* **serinğüle —.**
III, 410-4;
— **dı** III, 409-26;
— **r** III, 410-3;

sarış — = sarmakta yardım ve yarış etmek. *[Rad., Kaz.].*
II, 96-9;
— **dı** II, 96-5;
— **ur** II, 96-9;

sarıt — = sardırmak, sarmayı emretmek. *Bk:* **sarut —.**
II, 304-5;
— **tı** II, 304-3;
— **ur** II, 304-5;

sark — = akar şey sızıp damlamak; uyuşmak. *[Rad., Kr., Kaz., Kg.; İd.].*
III, 421-19;
— **dı** III, 421-14, 421-17;
— **ar** III, 421-19;

sarkaç = karamuk; yaban hındıbasına benzer bir ot.
I, 454-22;
III, 240-8;

sarkaçlan — = yerde yaban hindibasına benzer bir ot bitmek, karamuk otu bitmek. *Bk:* **surkuçlan —.**
II, 271-18;
— **dı** II, 271-15;
— **ur** II, 271-17;

sarkanık = hayvanlardaki "kırk bayır„ denen işkembe. *Bk:* **sarkayık.**
III, 179-9;

sarkayık = hayvanlardaki "kırk bayır„ denen işkembe. *Bk:* **sarkanık.**
III, 179-7;

sarkım = soğuk günlerde kar gibi yağan çiğ.
I, 485-11;

sarkındı suw = iri su damlası.
I, 493-8;

sarkış — = çok damlamak.
II, 215-1;
— **dı** II, 214-25;
— **ur** II, 215-1;

sarkıt — = damlatmak. *[Rad., Kr., Kaz.].*
II, 339-22;
— **tı** II, 339-19;
— **ur** II, 339-22;

sarkur — = damlatmak.
II, 189-8;
— **dı** II, 189-3;
— **ur** II, 189-7;

sarla — = sarmak.
III, 296-22;
— **dı** III, 296-16, 296-18;
— **r** III, 296-21;

sarlan — = sarınmak, sarılmak.
II. 246-28;
— **dı** II, 246-22, 246-24, 246-26;
— **ur** II, 246-28;

sarlaş — = sarmakta yardım ve yarış etmek.
II, 215-17;
— **dı** II, 215-13;
— **ur** II, 215-17;

sarlat — = sardırmak.
II, 346-4;
— **tı** II, 346-1;
— **ur** II, 346-4;

sarmaçuk = bir çeşit şehriye.
I, 527-21;

sarmal — = süzülmek, çıkarılmak. *Bk:* **sar-mamış, sarmaş —, sarmat—, sermet—.**
II, 233-18;
— **dı** II, 233-13, 233-16;
— **ur** II, 233-18;

sarmal — = sarılmak, dolanmak.
II, 233-22;
— **dı** II, 233-19, 237-19;
— **ur** II, 233-22;

sarmaş = sarmaş; bir şeyin bir şeye sarılması. *[Rad.].*
I, 460-11;
— **bol** — = halk birbirine karışmak.
— **bol-dı** I, 460-14;

sarmaş — = sarmakta yardım etmek.
II, 216-26;
— **dı** II, 216-23;
— **ur** II, 216-26;

sarmaş — = karışmak; süzülmek; bir akardan kendinden başka bir şey çıkmak ve bunda yardam ve yarış etmek. *Bk:* **sar-mamış, sarmal—, sarmat—, sermet—.**
II, 217-6;
— **dı** II, 216-27, 216-29;
— **ur** II, 217-6;

sarmat — = sardırmak.
II, 349-25;
— **tı** II, 349-22;
— **ur** II, 349-25;

sarmat — = bir şeyi sudan ayırıp çıkartmak, süzdürmek. *Bk:* **sar-mamış, sarmal—, sarmaş—, sermet—.**
II, 349-20;
— **tı** II, 349-15, 349-17;
— **ur** II, 349-20;

sarmusak = sarmısak, sarımsak. *Bk:* **samursak.** *Krş.: Rad., Kr., Kom., Kg., Kaz.—sarımsak.*
I, 527-25;

sarnıç = deve derisinden yapılan su tulumu; ağaçtan oyulmuş kap.
I, 454-26;

sarsal = sansar; samura benzer bir hayvancık.
I, 483-3;

sarsığ = katı ve sert olan her şey. *[Caf., T. T., An. İnd., U.].*
I, 464-4;
— **söz** = katı söz.
I, 464-3;

sarsıt — = sert ve kaba muamele yaptırmak. *Krş.: Caf.—sarsı— = azarlamak.*
II, 336-12;
— **tı** II, 336-10;
— **ur** II, 336-12;

sart = tacir, tecimen, satıcı. *[Rad., Uyg., Çağ.; Caf., T. T., An. İnd.].*
I, 342-3, 342-4;
III, 13-7;
— **nıng** I, 66-16;

sartla — = sart-tecimen, tacir-saymak.
III, 444-10;
— **dı** III, 444-7;
— **r** III, 444-10;

sart surt = "zart zurt", "fart furt" gibi ses bildiren söz.
I, 342-7;
— — **kıl** — = böyle ses çıkarmak.
— — **kıl-dı** I, 342-8;

saru — = sarmak. *Krş.: Rad., Kaz. — sarı —.*
III, 262-27;
— **dı** III, 262-24;
— **r** III, 262-27;

sarut — = sardırmak, sarmayı emretmek. *Bk:* **sarıt —.**
II, 304-5;
— **tı** II, 304-3;
— **ur** II, 304-5;

sası — = sasımak, kokmak. *[Rad., Kom., Kaz., Kg.; Caf., T. T.].*
III, 265-18;
— **dı** III, 265-16;
— **r** III, 265-18;

sasığ = kokmuş ("**barığ**„ ile birlikte kullanılır). *[Rad., Çağ., D. Tür.; Caf., T. T.]. Krş.: İd. — sası.*
I, 372-2;
— **barığ** = kokmuş, sası.
I, 372-2;

sasık = saksı (Uç şehri ve yöresi halkı -veya Sınır ve sınırın arkasındaki halk- dilince).
I, 382-1;

saş = ürkek.
III, 152-11;

saştur — = sayışmak, kesişmek. *Bk;* **sayıştur** —.
II, 185-8;
= **dı** II, 185-2;
— **ur** II, 185-7;

saşur — = arasını ayırmak. *Krş.: Caf., USp. — saşur — = geciktirmek, durdurmak.*
II, 79-8;
— **dı** II, 79-4;
— **ur** II, 79-8;

sat — = satmak. *[Rad., Bü. D.: Caf., P. P., T. T., An. İnd., U., USp.; Müh.; İd., Hou.].*
II, 295-10;
— — II, 296-10;
— **tı** I, 519-5;
II, 193-6, 295-8;
— **ar** II, 219-7, 294-25, 295-10;
— **guçı** (Bü. Türklerce) II, 296-17;
— **taçı** (Türkmenler ve uyanlarca) II, 296-20;
— **gan** II, 296-22;
— **ığsak** (Oğuzlarca) II, 296-25, 297-9;
— **guluk** (Bü. Türklerce) II. 297-4;
— **ığlı** II, 297-16;

sata = mercan.
III, 218-12;

satga — = çiğnemek; bir yol bir yola çatılmak; uğramak; ödeşmek; karşılaştırmak. *Krş.: Rad., Uyg.—satga— = birbirini incitmek, küfretmek.*
III, 288-10;
— **dı** III, 288-2, 288-5, 288-8;

— **r** III, 288-10;
— **sa** III, 288-15;

satgal — = çiğnenmek; borç takas yapılmak.
II, 233-9;
— **dı** II, 233-4;
— **ur** II, 233-9;

satgaş — = rastgelmek, kavuşmak; sataşmak, saldırışmak; (Oğuzlarca) sayışmak, ödeşmek.
II, 214-19;
— **dı** II, 214-8, 214-13, 214-16;
— **ur** II, 214-19;

satığ = satış, satma. *[Rad., Çağ.; Caf., T. T., An. İnd., USp., U.; Müh.; Rab.; K. B.].*
I, 374-7;
— **lık** = satılık.
I, 503-12;

satıgla — = satışmak. *Bk:* **satıglaş**—.
III, 336-5;
— **dı** III, 336-3;
— **r** III, 336-5;

satıglaş — = satışmak. *Bk:* **satıgla**—.
— **dı** III, 336-6;

satıgsa — = satmak istemek.
III, 333-21;
— **dı** III, 333-3, 333-9;
— **r** III, 333-21;

satıl — = satılmak. *[Rad., Kg., Kkg., Kaz., Kar.; İd.]. Krş.: Rad., Kg.— satın — = kendi malını satmak.*
II, 121-4;
— **dı** II, 121-3;
— **ur** II, 121-4;

satın — = satar görünmek.
II, 150-19;
— **dı** II, 150-17;
— **ur** II, 150-19;

satır = "piç, aslı belirsiz„ anlamına sövme.
I, 406-15;

satış — = satmakta yardım ve yarış etmek, karşılıklı alış veriş etmek. *[Rad., Kaz.].*

II, 89-22;
— dı II, 89-19;
III, 71-18;
— ur II, 89-22;
— gan alışgan = daima alıp satan.
I, 518-22, 519-1;
— gan tawışgan = daima satan ve tasarruf eden; daima alan satan.
I, 519-4;

satlan — [*] = cesaret göstermek, cüret etmek, atılmak (Çiğilce).
II, 248-10;
— dı II, 248-7;
— ur II, 248-10;

satma = kulübe; bağ bekçisinin geceleri barınmak için ağaç üzerinde yaptığı çardak.
I, 433-19;

satsa — = satmak istemek.
III, 284-13;
— dı III, 284-10;
— r III, 284-12;

sattur — = sattırmak. *[Rad., D. Tür.[*
II, 183-11;
— dı II, 183-8;
— ur II, 183-11;

satula — = faydasız söz söylemek, gevezelik etmek.
III, 323-14;
— dı III, 323-12;
— r III, 323-14;
— yu III, 194-16;

satur — = saydırmak.
III, 187-2;
— dı III, 186-21, 192-11;
— ur III, 187-1;

saw—=söz, haber, salık; mektup; risale; atalar sözü, darbımesel; kıssa, hikâye, tarihsel şeyler. *[Rad., Uyg.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., USp., Man., U.; İd.]. Krş.: Yaz. — sab, sap; Rad., Uyg. — sap.*

---

[*] Bu kelime gerek Basma gerek Yazma nushada «ستلاق — ستلور — ستلدى» şeklinde «س» ile yazılmış ise de anlam yönünden Çevirme C. I, 320. deki «شت şat» ile ilgili olsa gerektir. Düşünüle. B. A.

II, 20-6;
III, 154-13, 154-16, 154-17, 154-18, 154-19, 154-20, 441-20, 441-21;
— ı I, 326-23, 409-5;
— ımı (*Düzelt: —* **ımnı**) III, 158-8;
— ımnı I, 207-10;
III, 158-8;
— ın I, 97-15, 471-10, 523-20, 524-19;
— ığ III, 155-4;
— da III, 154-14;
— ların III, 155-3;
— larını I, 508-2;
— çı = elçi; peygamber; (Oğuzlarca) hısım ve dünürler arasındaki elçi. *[Rad., Uyg., Tob., Çağ.; Caf., T. T., An. İnd., USp.; İd.].*
III, 154-21, 154-23, 154-26, 441-18, 441-23;

saw = şöhret, san. *Krş.: Rad., Sag., Koy. — sap.*
— ığ III, 43-20;

sawaş — = savaşmak, çarpışmak (Oğuzca). *[Rad., Çağ.; Müh.].*
II, 102-8;
— dı II, 102-6;
— ur II, 102-8;

sawdıç = sepet, sele. *Bk:* **safdıçlan—.**
I, 173-7, 455-4;

sawıl — = savulmak; -güneş- inmek. *Bk:* **sawul—.** *[Rad.].*
— mış II, 170-12;
— sun I, 106-11;

sawla — = söylemek, atalar sözü söylemek.
III, 297-19;
— dı III, 297-16;
— r III, 297-19;

sawlan — [*] = atalar sözü söylemek.
— dı III, 199-28;

sawlaş — = birbirine sav söylemek; salık vermek; herhangi bir şey üzerinde konuşmak. *[Caf., T. T., An. İnd.].*
II, 216-2;
— dı II, 215-25;
— ur II, 216-2;

sawra — = savulmak; azalmak, seyrekleşmek; savsamak, gevşemek;

---

[*] Kaşgarlı, bu fiilin kurala uygun olmakla beraber kullanılmasına cevaz olmadığını yazmaktadır. B.A.

savmak, sağalmak. *Bk :* **sawrı —, sewre —.**
III, 281-12 ;
— dı III, 41-20, 281-9, 281-13 ;
— r III, 281-12 ;
— yur III, 278-13 ;

sawrı — = azalmak, seyrekleşmek, *Bk :* **sawra —, sewre —.**
— yur III, 278-13 ;

sawruk — = savrulmak ; akan su köpüre köpüre dalgalanarak çalkanmak.
II, 228-23 ;
— tı II, 228-11 ;
— ar II, 172-13, 228-22 ;
— up II, 228-18 ;

sawrul — = savrulmak, saçılmak.
II, 232-24 ;
— dı II, 232-10, 232-15, 232-16 ;
— ur II, 232-21, 232-24 ;

sawruş — = savurmakta yardım etmek.
II, 213-5 ;
— dı II, 212-26 ;
— ur II, 213-5 ;

sawul — bulunduğu halden ayrılmak, bir yana eğilmek, batmek ; savulmak, gitmek. *Bk :* **sawıl —.** *Krş. : Rad., Çağ. — sawul — = kendini korumak.*
II, 125-8 ;
— dı II, 125-2, 163-4 ;
— ur II, 125-7, 163-6 ;
— ma III, 80-19 ;

sawur — = savurmak, saçmak. *[Rad., Çağ. ; Rab.].*
II, 82-17 ;
— dı I, 330-25 ;
II, 82-13 ;
— ar II. 82-16 ;

sawurt — = savurtmak. *[Rad.].*
III, 431-21 ;
— tı III, 431-18 ;
— ur III, 431-21 ;

say = kara taşlık yer. *Krş. : Rad., D. Tür. — say = düzlük çöl ; Rad., Kg., Çağ. — say = uzun, dar dere içi, ırmak.*

III, 158-14 ;

say = vücuda giyilen zırh. *Krş. : Rad., Alt., Leb. — say = çam fıstığı kabuğu.*
III, 158-15 ;

saygır — = yer kara taşlı olayazmak.
III, 193-25 ;
— dı III, 193-23 ;
— ar III, 193-25 ;

sayık — = yer kara taşlı olmak.
III, 190-2 ;
— tı III, 189-23 ;
— ar III, 190-1 ;

sayıl-gan étil-gen = bir çok işlere giren çıkan.
I, 158-9 ;

sayış [*] = ödenek. *Bk :* **seyş.**
III, 126-1, 126-2 ;

sayıştur — [**] = sayışmak, kesişmek. *Bk :* **saştur —.**
II, 185-8 ;
— dı II, 185-2 ;
— ur II, 185-7 ;

saypa — = israf etmek. *[Rad., Çağ.].*
III, 311-1 ;
— dı III, 310-24 ;
— r III, 311-1 ;

saypat — = israf ettirmek.
II, 357-14 ;
— tı II, 357-12 ;
— ur II, 357-14 ;

sayra — = şakımak, ötüşmek ; saçmalamak, hezeyan etmek. *[Rad., Çağ., Uyg., Kaz., Şor., Kg.].*
III, 311-7 ;
— dı III, 311-2, 311-4 ;
— r III, 311-6 ;
— p I, 467-9 ;
III, 240-26 ;

sayram suw = topuktan yukarı çıkmıyan sığ su.

---

[*] Çevirmemizdeki haşiyemize göre buraya aldık. B. A.

[**] Çevirmedeki haşiyemize göre bu kelimeyi buraya aldık. B. A.

III, 176-17 ;

sayramlan — = su azalmak, sığ bir hal almak, su bir az çekilmek.
III, 205-26 ;
— **dı** III, 205-23 ;
— **ur** III, 205-26 ;

sayraş — = sayıklar gibi konuşmak ; ötüşmek.
III, 194-23 ;
— **dı** III, 194-7, 194-10 ;
— **dılar** III, 194-7 ;
— **ur** III, 194-23 ;
— **ıp** III, 194-16 ;

sayrat — = çok söyletmek.
II, 357-17 ;
— **tı** II, 357-15 ;
— **ur** II, 357-17 ;

sazınçı taşı = alçı taşı.
III, 375-11 ;

seçe = serçe kuşu (Oğuzca).
III, 219-5 ;

seçiş — = saçmakta yardım ve yarış etmek.
II, 92-12 ;
— **di** II, 92-10 ;
— **ür** II, 92-12 ;

sedret — = seyrek hale getirmek, seyretmek.
II, 332-13 ;
— **ti** II, 332-2, 332-9 ;
— **ür** II, 332-13 ;

sedhre — = incelmek, seyremek, seyrekleşmek ; elbise erpimek.
III, 277-20 ;
— **dı** III, 277-16, 277-18 ;
— **r** III, 277-19 ;
— **miş** III, 167-7 ;

sedhrek (g) = seyrek. *Krş.: Caf., T. T., An. İnd. — sedreksiz = seyreksiz, sık olan, seyrek olmıyan.*
I, 477-28 ;
— **i** I, 384-12 ;
— **böz** = seyrek bez.
I, 477-28 ;
— **kapuğ** = parmaklıklı kapı.

I, 478-1 ;

sedhreş — = seyrekleşmek.
II, 211-20 ;
— **di** II, 211-14, 211-16 ;
— **ür** II, 211-20 ;

sefinç = memnun olma, sevinç. *Bk:* **sewinç.**
— **siz** III, 377-2 ;

segirt — = seğirtmek, koşturmak. *Bk: Düzelt:* **sekirt —.**
— **ti** II, 274-23 ;
— **sün** III, 429-3 ;

segre — = seğirtmek. *Bk:* **sekri —,** *Düzelt:* **sekre —.**
— **lim** I, 142-15 ;

segriş — = seğrişmek, koşuşmak ; seğirtmekte yardım ve yarış etmek. *Bk: Düzelt:* **sekriş —.**
— **di** II, 225-12 ;
— **ür** I, 214-19 ;

sekirt — = seğirtmek ; koşturmak. *Bk:* **segirt —.** *[Rad., Alt., Tel., Leb., Küw., Şor.]. Krş.: Rad., Uyg., Kr. — segirt —.*
III, 431-24 ;
— — III, 432-4 ;
— **ti** II, 274-24 ;
III, 431-22 ;
— **ür** III, 431-24 ;
— **sün** III, 429-3 ;

sekit — = sektirmek.
II, 310-3 ;
— **ti** II, 310-1 ;
— **ür** II, 310-2 ;

sekiz = sayıda sekiz. *Bk:* **sekkiz.** *[Rad., Kom., Çağ., Kar., Kr. ; Yaz. ; Caf., T. T., An. İnd., USp., U., Man. ; Müh. ; İd., Hou.].*
I, 365-14 ;

sekiz on = sayıda seksen. *Bk:* **seksün.** *[Caf., P. P.].*
I, 437-21 ;

sekkiz = sayıda sekiz. *Bk:* **sekiz.**
I, 365-14 ;

sekre — = seğirtmek. *Bk:* **sekri —, segre —.** *[Rad., Çağ., D. Tür.].*
— **lim** I, 142-15 ;

sekri — = seğirtmek. *Bk:* **sekre —, segre —.** *[Rad., Çağ. ; İd.].*

III, 281-17 ;
— **di** III, 281-15 ;
— **r** III, 281-17 ;
— **yü** I, 354-24 ;

sekriş — = seğrişmek, koşuşmak ; seğirtmekte yardım ve yarış etmek. *Bk :* **segriş —.**
— **di** II, 225-12 ;
— **ür** I, 214-19 ;

sekrit — = sıçratmak, atlatmak.
II, 333-8 ;
— **ti** II, 333-2, 333-5 ;
— **ür** II, 333-8 ;

seksün = sayıda seksen. *Bk :* **sekiz on.** *Krş. : Rad., Çağ., Taran., Kr., Kom., Kg., Kkg., Sag. ; Müh. ; İd., Hou. — seksen.*
I, 437-21 ;

sekü = dükkân ; seki. *Krş. : Rad., Kaz. ; Rab. — seki.*
III, 230-12 ;

sem = ilâç (yalnız kullanılmaz, **"em„** ile birlikte gelir). *Bk :* **samla—.**
III, 157-7 ;
em—=ilâç.
I, 407-28 ;
III, 157-7 ;

semiz = semiz. *Bk :* **semüz.** *[Rad., Kg., Kom., Kar. ; Caf. ; Müh. ; İd., Hou.]. Krş. : Rad., Uyg., Tel., Alt., Küw. — semis.*
I, 365-16 ;
— **lik** = semizlik.
I, 507-22 ;

semri — = semirmek. yağlanmak. *[Rad., Uyg., Taran. ; İd.]. Krş. : Müh. — semir —.*
III, 281-21.
— **dı** II, 365-26, 365-27 ;
III, 281-19 ;
— **r** III, 281-21 ;

semriş — = semizleşmek.
II, 213-19 ;
— **di** II. 213-16 ;
— **ür** II, 213-18 ;

semrit — = semirtmek. *[Rad., Uyg., Taran.].*
II, 333-17 ;

— **tı** II, 333-15 ;
— **ür** II, 333-17 ;

semürgük = bülbüle benzer bir kuş (Balasagun dilince).
II, 290-3, 290-7 ;

semüz = semiz. *Bk :* **semiz.** *[İd].*
I, 285-13 ;

sen = sen (Oğuzlarda büyüklere karşı "siz„ yerinde). *[Rad., Bü. D. ; Caf., USp. ; Müh. ; İd.].*
I, 43-6, 74-19, 126-3, 134-13, 339-16, 353-2, 365-19, 403-13 ;
II, 167-25, 204-16, 347-5 ;
III, 26-17, 124-4, 124-6, 138-27, 173-5, 179-21, 207-22, 208-4, 233 24, 234-2, 256-20, 349-4, 357-23, 449-20 ;
— **de** III, 147-22, 154-2, 367-8 ;
— **den** I, 529-5 ;
III, 178-14 ;
— **i** I, 36-13, 79-23, 207-11, 281-7, 412-21 ;
II, 185-16 ;
— **inğ** I, 76-3, 87-12, 110-9, 391-15, 462-3 ;
II, 40-19, 42-23, 69-6, 69-9 ;
III, 145-20, 214-20, 214-21, 222-1 ;
— **siz** III, 131-22 ;

senğeç = fındık gibi küçük ve tatlı bir elma. *Bk : Düzelt :* **senkeç.**
III, 381-14 ;

senğek = su içilen testi ; ağaçtan oyulmuş su kabı (Oğuzca).
III, 367-1 ;

sengil = insanın yüzünde çıkan siyil, ergenselik ; yüzde olan çiğit hastalığı.
I, 483-1 ;

senğir = dağ çıkıntısı, dağ burnu ; her hangi bir duvarın ucu. *[Rad., Alt., Tel., Küw., Çağ., Kom., Kg., Kkg. ; Yaz. ; Caf., T. T., An. İnd. ; İd.].*
III, 362-19 ;
— **inğe** III, 360-3 ;

senğregü at = engi hastalığına tutulmuş olup burnundan irin gibi sümük akan at.
III, 387-13 ;

senğregü = her zaman burnundan sümük akan çocuğa sövmede kullanılan kelime.

III, 387-15 ;

senkeç = fındık küçüklüğünde akı ve kırmızısı olan bir çeşit tatlı elma. *Bk:* **senğeç.**
I, 455-7 ;

senle — = "sen„ diye aytamak ; küçük sayılmak.
III, 298-13 ;
— **di** III, 298-10 ;
— **r** III, 298-13 ;

senlet — = "sen„ ile aytatmak.
II, 347-9 ;
— **ti** II, 346-29, 347-6 ;
— **ür** II, 347-9 ;

sep = gelinin malı olan çeyiz. *[Rad., Kg.].*
I, 319-6 ;

septür — = ceyizlemek, ceyizle güveyin evine göndermeği emretmek.
II, 182-28 ;
— **di** II, 182-25 ;
— **ür** II, 182-28 ;

ser — = sabretmek. *[Rad., Uyg.; Caf., U., USp.]. Krş.: Rad., Kr.— ser— = sermek.*
II, 7-15, 38-24 ;
— **di** II, 7-13, 38-21 ;
— **er** II, 7-14, 38-24 ;

ser — = kızmak, çıkışmak, sertelmek, sert ve kaba söz söylemek. *Bk:* **sür—, sar—.**
II, 39-1 ;
III, 181-20 ;
— **di** II, 38-29 ;
III, 181-17 ;
— **er** II, 39-1 ;
III, 181-20 ;

sergek = sarhoşun sarhoşluk yüzünden iki tarafa sallanması. *Krş.: Rad., Şor.—sergek=bir çeşit ördek.*
II, 289-10 ;

sergekle — = yalpalanmak, iki yana sallanmak.
— **di** II, 289-11 ;

seril — = sarsılmak, sendelemek, yalpa ile düşeyazmak (**"iril—„** ile birlikte kullanılır).

II, 123-8 ;
— **di** I, 196-2 ;
II, 123-6 ;
— **ur** II, 123-8 ;

serin = sabretmek. *[Rad., Uyg. ; Caf., Man., U. ; Müh.].*
— — II, 167-6 ;
— **gil** II, 167-10 ;
III, 233-15 ;

seringüle — = buz ve benzeri şeyler üstünden kaymak. *Bk:* **sarıngula —.**
III, 410-4 ;
— **di** III. 409-26 ;
— **r** III, 410-3 ;

serk = saksı ve saksı kırıkları.
I, 353-14 ;

serker = haydut, yol kesen (Karlukça).
I, 457-10 ;

sermet — [*] = bir şeyi sudan ayırıp çıkartmak, süzdürmek. *Bk:* **sar-mamış, sarmal —, sarmaş —, sarmat —.**
II, 349-20 ;
— **ti** II, 349-15, 349-17 ;
— **ür** II, 349-20 ;

serü = evlerde üzerine eşya konan raf.
III, 221-14 ;

sesin — = niyetlenmek, hazırlanmak ; -at- bağından çözülmek üzere olmak. *-Yalnız ikinçi anlam için- Bk:* **seş —, seşil —, seşlin —, seştür —, seşü —, seşük.**
II, 152-12 ;
— **di** II, 152-8 ;
— **ür** II, 152-12 ;

seş — = çözmek. *Bk:* **şeş —.** *Krş.: Rad., Şor., Taran. — şeş — ; Rad., Sag., Koy. ; Caf., U. — ses —.*
II, 14-4 ;
— **dı** II, 13-27 ;
— **er** II, 14-4 ;

seşil — = çözülmek ; ayrılmak. *Krş.: Rad., Kg. — şeşil —.*

---

[*] Basma nushada « سرمتاك » şeklinde olan bu kelime, Yazma nushada hem « ق » ile kalın hem « ك » ile ince okunacak surette yazılmıştır. Düşünüle. B. A.

II, 124-13 ;
— **di** II, 124-9 ;
III, 102-18 ;
— **ür** II, 124-13 ;
— **gen** = daima çözülen.
I, 524-1, 525-20 ;

seşlin — = çözülmek, bağından boşanmak.
II, 247-13 ;
— **di** II, 247-11 ;
— **ür** II, 247-13 ;

seştür — = çözdürmek. *Bk:* **şeştür—**. *Krş.:Rad.—şeştür—.*
II, 185-1 ;
— **di** II, 184-28, 187-10 ;
— **ür** II, 185-1 ;

seşü — = gevşemek, çözüleyazmak.
III, 267-13 ;
— **di** III, 267-11 ;
— **r** III, 267-13 ;

seşük = çözük, çözülmüş.
I, 390-1 ;

sew — = sevmek. *[Rad., Çağ., Uyg., Kr.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., U., Man.; Müh.; İd.].*
II, 15-21 ;
— **di** II, 15-20 ;
— **er** II, 15-21,
III, 385-6 ;
— **er sen** III, 36[illegible]-1 ;
— **mes** II, 15-23 ;
III, 175-2 ;

sewin — = sevinmek. *Bk:* **sewün—**. *[Rad., Çağ., Kr.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., U.; Müh.; İd., Hou.].*
— **di** I, 12-11 ;
— **ür** II, 268-20 ;
III, 87-26, 87-27, 159-12 ;
— **elim** I, 100-9, 142-17 ;
— **üp** I, 285-14 ;
— **me** II, 167-14 ;
— **meñ** I, 419-11 ;

sewinç = sevinç. *Bk:* **sefinç**. *[Rad., Kr.; Caf., T. T., An. İnd., Man., U.; Müh.].*
I, 12-11 ;
III, 373-17, 373-19, 374-6 ;

sewiş — = sevişmek. *[Rad.].*
II, 102-12 ;
— **di** II, 102-10 ;
— **ür** II, 102-12 ;

sewre — = seyremek. *Bk:* **sawra—, sawrı—**.
— **di** I, 103-2 ;

sewrit — = eşyayı boşaltmak, işi bitirmek ve işten vaz geçirmek.
II, 333-1 ;
— **ti** II, 332-24, 332-27 ;
— **ür** II, 333-1, 335-5 ;

sewtür — = sevdirmek. *Krş.: Rad.— sewdir—.*
II, 185-19 ;
— **di** II, 185-16 ;
— **ür** II, 185-18 ;

sewük = sevgili, sevilen. *[Rad., Çağ., Uyg.; Caf., Man.].*
I, 94-2, 390-2 ;
— **lük** = sevgi.
II, 172-10 ;
— **süz** = sevgisiz.
II, 250-2 ;

sewün — = sevinmek. *Bk:* **sewin —**.
II, 153-3 ;
— **di** II, 153-2 ;
— **ür** II, 153-3 ;
— **megil** II, 153-7 ;

seyş = ödenek. *Bk:* **sayış**.
III, 126-1, 126-2 ;

sézik = seziş, sezme. *[Rad., Kg., Tel.]. Krş.: Rad., Kaz.; Caf., T. T., An. İnd., USp., U., Man. — sizik ; İd. — siz — = sezmek.*
I, 408-21 ;
II, 152-4 ;

sézik — = sezmek.
II, 117-24 ;
— **tim** II, 117-22 ;
— **er men** II, 117-24 ;

sezin — = sezinmek, sanmak. *Krş.: Caf. — sizin —.*

II, 152-7 ;

— **di** II, 152-4 ;

— **ür** II, 152-6 ;

— **menğ** I, 419-10 ;

sı — = kırmak ; bozmak ; yenmek, galebe etmek. *[Rad., Uyg., Kr., Sag., Kaç. ; Yaz. ; Caf., T. T., An. İnd., Man.]*.
III, 249-5 ;

— **dı** I, 282-14, 382-8 ;
III, 249-2, 249-4 ,

— **r** III, 249-5 ;

— **ma** I, 473-1 ;

sıbızğu = düdük, boru. *Bk :* **sıbuzgu**. *Krş. : Rad., Kaz. ; Müh. : İd., Hou.* — *sıbızgı*.
I, 217-20, 246-24, 489-5 ;

sıbuzgu = düdük, boru. *Bk :* **sıbızgu**.
I, 176-7 ;

sıç — = sıçmak. *[Rad., Kr. ; Müh. ; İd.]*.
II, 4-29 ;

— **dı** II, 4-28 ;

— **tımız** I, 343-27 ;

— **ar** II, 4-29 ;

— **gak** = sıçırgan, sık sık sıçan.
I, 470-19 ;

sıçgan = sıçan, fare. *[Rad., Uyg., Kaz. ; Caf. ; Müh. ; İd.]*.
I, 75-18, 345-24, 409-10, 438-13, 438-14 ;
II, 263-22 ;
III, 263-5, 267-18, 282-19, 412-11 ;

— **yılı** = Türklerin onikili yıllarından biri.
I, 345-27, 438-21 ;

sıçıt — = sıçırtmak.
II, 300-7 ;

— **tı** II, 300-5 ;

— **ur** II, 300-6 ;

sıçtur — = sıçırtmak. *Krş. : Rad.* — *sıçtır* —.
II, 184-5 ;

— **dı** II, 184-3 ;

— **ur** II, 184-4 ;

sıdırgak = çatal tırnaklı olan sığır, geyik gibi hayvanların tırnakları.
I, 502-16 ;

sıdrım = sırım (Oğuzca). *Bk :* **sıdhrım**.
I, 485-8 ;

— **ışlığ er** = işlediği işi bitiren, başkasına bırakmıyan adam.
I, 485-8 ;

sıdrış — = sıyırmakta, kar kürümekte yardım etmek. *Bk :* **sıdhrış** —.
II, 211-24 ;

— **dı** II, 211-21 ;

— **ur** II, 211-24 ;

sıdhığ = kaftanın göğse kadar olan iki eteğinden birisi. *Bk :* **sidhig**. *[Rad., Alt., Tel., Leb., Şor., Sag.]*.
I, 374-8, 374-9, 389-9 ;

sıdhığ = dış etleri arasındaki açıklık. *Bk :* **sıgzağ**.
I, 374-13 ;

— **dın** I, 374-15 ;

sıdhır — = sıyırmak. *[Rad., Şor., Sag.]. Krş. : Rad., Tel., Kkg., Kaz.* — *sıdır* —.

— **gan** = sıyırmak yaratılışında olan, daima sıyıran.
I, 517-11 ;

sıdhrıl — = sıyrılıp kaçmak, kaymak ; bütün kıvrıntı ve büküntüleriyle yola bakılmak ve düşünülmek.
II, 232-6 ;

— **dı** II, 231-23, 232-4, 232-7 ;

— **ur** II, 232-6 ;

sıdhrım = sıyrım ; sırım. *Bk :* **sıdrım** (Oğuzca).
I, 517-11 ;

sıdhrış — = sıyırmakta ve kar kürümekte yardım etmek. *Bk :* **sıdrış** —.
II, 211-24 ;

— **dı** II, 211-21 ;

— **ur** II, 211-24 ;

— **sıg** (— **sig**) = isim sonuna getirilen benzetme edatı.
III, 128-17 ;

sıg — = sığmak ; tesir etmek, dokunmak, koymak. *[Rad. ; Caf., T. T., An. İnd.]*.
II, 15-16 ;

— **dı** I, 183-8, 359-18, 397-9 ;
II, 15-11, 15-13 ;

— **ar** II, 15-15 ;

— **mas** I, 359-4 ;

sıgan saç = sığanmış saç, kıvırcık olmıyan saç.
I, 403-6 ;

sıgdat — = ağlatmak. *Bk:* **sıxtat —, sıgtat —.** *Krş.: Caf., U.* — *sıgta — = ağlamak, hıçkırarak ağlamak ; Caf., P. P.* — *sıgtaş — = ağlaşmak.*
— **tı** II, 327-19 ;

sıgın — = sığınmak. *[Rad., Uyg., Kr., Kom., Kaz., Alt., Tel. ; Caf., U. ; Müh.].*
II, 152-29 ;
— **dı** II, 152-24, 160-26 ;
— **ur** II, 152-29 ;
— **ur men** II, 152-28 ;

sıgır = hanların halk ile beraber yaptığı sürgün avı.
I, 364-1 ;

sıgır = sığır. *[Rad. ; Müh. ; İd.].*
I, 364-8 ;
II, 79-21, 189-13 ;

suw — ı = manda.
I, 364-8 ;
— **lığ** = sığırlı, sığır sahibi
I, 495-2 ;

sığırçık = sığırcık kuşu. *Bk:* **sıgırçuk.** *[Rad., Tel., Komd. ; Müh.].*
I, 501-20 ;

sıgırçuk = sığırcık kuşu. *Bk:* **sıgırçık.**
I, 505-24;

sıgırla — = sığırdan saymak, sığıra nispet etmek.
III, 331-28;
— **dı** III, 331-25;
— **r** III, 331-28;

sıgıt = ağlama, ağlayış. *Bk:* **sıxıt.** *[Rad., Uyg., Tel., Koy., Kom. ; Yaz. ; Caf., U.].*
I, 356-18;

sıgra = iki dağ arasındaki geniş dere. *Krş.: İd.—sıgrak=iki parmak arası.*
I, 422-7;

sıgruş — = sıkıştırmak.
II, 212-25;
— **dı** II, 212-22;

— **ur** II, 212-25;

sıgta — = ağlamak. *Bk:* **sıxta—.** *[Caf., U.; Müh.]. Krş.: Rad.; Yaz.— sıgıta—; Rad., Uyg., Taran., Alt., Tel., Leb., Şor., Koy., Kaç., Sag., Küw.— sıkta—.*
III, 275-14;
— **dı** III, 275-12, 355-2;
— **r** III, 275-14;

sıgtaş — = ağlaşmak. *Bk:* **sıxtaş—.** *[Caf., P. P.]. Krş.: Rad., Alt., Tel., Leb., Şor., Kaç. — sıktaş —.*
— **dı** II, 211-13;

sıgtat — = ağlatmak. *Bk:* **sıgdat—, sıxtat—.**
— — II, 360-12;

sıgtur — = sığdırmak. *Krş.: Rad.—sıgdır—.*
II, 185-15;
— **dı** II, 185-12;
— **ur** II, 185-14;

sıgun = yaban sığırı; dağ keçisi tekesi. *[Rad., Uyg.; Yaz.; Caf., Man.].*
I, 409-20;

sıgun otu = kökü insana benziyen, birleşme kuvveti kalmıyanlarca kullanılıp erkeği ve dişisi bulunan ve erkeği erkeğe, dişisi kadına verilen bir ot. Farsçası « اِسْتَرْنك » dır.
I, 409-23 ;

sıgur — = sığdırmak. *[Rad., Uyg.; Caf., T. T., An. İnd.].*
II, 81-18 ;
— **dı** II, 81-14 ;
— **ur** II, 81-17 ;

sıgza — = dişek ve hilâl ile diş kurcalamak; papuçta dikiş arasına parça koyarak sızgı yapmak, iki şeyin arasına bir şey sıkıştırıp koymak.
III, 283-14 ;
— **dı** III, 283-6, 283-9 ;
— **r** III, 283-13 ;

sıgzağ = dişlerin arasındaki açıklık. *Bk:* **sıdlığ.** *[Rad.].*
tış — ı I, 464-11 ;

sıgzal — = bir şeyi bir şeye sığdırmak, sıkıştırmak.
II, 233-3 ;
— **dı** II, 232-25 ;

— **ur** II, 233-3 ;

sıgzığ = mest ve ayakkabı gibi şeylerde iki dikiş arasına konulan sahtiyan' *[Müh.]. Krş..: İd. — sıgza = gömlek yakası.*
I, 464-8 ;

sıgzığ = iki şeyi birleştiren kenet.
I, 464-10 ;

sıxıt = ağlama *Bk:* **sıgıt.**
III, 275-20 ;

sıxta — = ağlamak. *Bk:* **sıgta —.**
III, 275-14 ;
— **dı** III, 275-12 ;
— **r** III, 275-14 ;

sıxtaş — = ağlaşmak. *Bk:* **sıgtaş —.**
II, 211-12 ;
— **dı** II, 211-10 ;
— **ur** II, 211-12 ;

sıxtat = ağlatmak. *Bk:* **sıgdat —, sıgtat —.**
II, 327-20 ;
— **tı** II, 327-18 ;
— **ur** II, 327-20 ;

sık = az (Oğuzca).
III, 130-13 ;

sık — = sıkmak. *[Rad., Uyg., Kr., Alt., Tel., Kg., Kom., Kaz.; Caf., T. T., An. İnd.; Müh.; İd.].*
II, 18-20 ;
— **dı** II, 18-18 ;
— **ar** II, 18-20 ;

sıka — = el ile sığamak.
III, 269-11 ;
— **dı** III, 269-6 ;
— **r** III, 269-11 ;

sıkıl — = sıkılmak. *[Rad.; Caf., T. T., An. İnd.].*
II, 125-25 ;
— **dı** II, 125-22 ;
— **ur** II, 125-25 ;

sıkır — = ıslık çalmak. *[Rad., Küw.; Müh.].*
II, 83-13 ;
— **dı** II, 83-10, 83-12 ;

— **ar** II, 83-13 ;

sıkırkan = büyük sıçan, gemc. *Bk:* **sakırkan.**
I, 521-5 ;
II, 263-22 ;

sıkış = itişme, çarpışma. *[Caf., U.].*
I, 368-23 ;

sıkış — = sıkışmak, sıkmakta yardım ve yarış etmek. *[Rad.].*
II, 104-22 ;
— **dı** II, 104-19, 104-23 ;
— **ur** II, 104-22 ;

sıklış — = sıkışmak, sıkılmak.
II, 216-16 ;
— **dı** II, 216-12 ;
— **ur** II, 216-16 ;

sıkman = üzüm sıkma zamanı. *Krş.: Müh. — sıkman = üzüm sıkma yeri.*
I, 444-17 ;

sıkrış — = birlikte ıslık çalmak.
II, 213-10 ;
— **dı** II, 213-6 ;
— **ur** II, 213-10 ;

sıktur — = sıktırmak, sıkılmak. *Krş.: Rad., Kaz. — sıktır —.*
II, 186-9 ;
— **dı** II, 186-7 ;
— **ur** II, 186-9 ;

sımsımrak — bir çeşit yemek (Çiğilce).
III, 136-16 ;

sın = boy, bos. *[Rad., Dog. D.; Caf., Man.].*
III, 138-18 ;
— **lığ** = boylu, boslu.
III, 138-19 ;

sın = mezar. *[Rad., Uyg., Kom.; Caf., T. T., An. İnd.]. Krş.: Caf., U. — sin; Müh. — sınlağ = mezarlık'*
III, 138-21, 138-23 ;
— **ka** III, 65-2 ;

sın — = kırılmak, bozulmak, incimek. *[Rad., Bü. D.; Caf., P. P., T. T., An. İnd.; Müh.; İd.].*
II, 29-5 ;

— **dı** II, 29-2, 29-4 ;
III, 365-18 ;
— **ar** II, 29-5 ;
— **ur** I, 254-21 ;
II, 19-17, 29-5 ;

sına — = denemek, sınamak. *[Rad., Bü. D. ; Caf. ; Müh. ; İd.].*
III, 273-17 ;
— **dı** III, 273-15 ;
— **r** III, 273-17 ;
— **masa** I. 242-16 ;

sınal — = sınanmak. *[Rad., Kaz., Kom.]. Krş. : Rad., Uyg., — sınan —.*
II, 126-10 ;
— **dı** II, 126-9 ;
— **ur** II, 126-10 ;

sınat — = sınatmak, tecrübe ettirmek. *[Rad., Bar., Kaz.].*
II, 313-2 ;
— **tı** II, 312-27 ;
— **ur** II, 313-1 ;

sınçgan = mugaylan dikeni, lycium europeum. *Krş. : Rad. — sincan ; Caf. — sınçkan.*
III, 146-26 ;

sındu = makas. *Krş. : Rad. ; Müh. — sındı.*
I, 418-15 ;

sınğar = bir şeyin tarafı, yanı. *[Rad., Tel., Kg., Kaz. ; Yaz. ; Caf., T. T., An. İnd., USp., U., Man.].*
III, 375-17 ;
— **dın** III, 375-18 ;

sınğarla — = yalnız ve yardımcısız bulduğu için zayıf görüp öç almak.
III. 409-5 ;
— **dı** III, 409-1 ;
— **r** III, 409-4 ;

sınğarsuk = iki kişi bir ata bindiğinde ikincinin oturduğu yer.
III, 388-3 ;

sınğıla — = soğuktan zırıncımak ; donacak halde soğumak ; çınlamak. *Bk :* **singile —.**
III, 405-10 ;
— **dı** III, 405-5, 405-7, 405-8 ;
— **r** III, 405-10 ;

sınğuk = sınık, kırılmış (Oğuzlardan başkalarınca). *Bk :* **sınuk.**
III, 365-14 ;

sınuk = sınık, kırılmış (Oğuzca). *Bk :* **sınğuk.** *[İd.]. Krş. : Rad., Kaz., Kg., Tel., Kom. ; Müh. — sınık.*
III, 365-16 ;

sıp = iki yaşına girmiş olan tay.
I, 319-7 ;
— **ı** I, 207-11 ;
III, 158-9 ;
— **akur-ı** = hayvan torbası ; iki yaşındaki tayın yem yediği yer. *Bk :* **sıpakur.**
I, 487-4 ;
— **akur** = hayvan torbası. *Bk :* **sıp akur-ı.**
I, 487-4 ;

sır = kendisiyle Çin kâseleri cilâlanıp üzerine nakış yapılan macun ; sır. *[Rad., Alt., Tel., Leb., Sag., Koy., Kaz.].*
I, 324-7 ;
— **lığ** = sırlı, nakışlı.
I, 324-9 ;
— **lığ ayak** = sırlı kâse.
I, 324-9 ;

sır = ağustos böceğinin, kalem ve kaleme benzer şeylerin çıkardığı sesi anlatan bir kelime.
I, 324-2 ;
— **ét** — = -ağustos böceği- ötmek (Bu fiil Yazmada "**sır sır ét** —„ şeklindedir).

sırı — = pislemek, siymek ; sık dikişle dikmek. *Krş. : Rad., Tel., Kaz. — sır —.*
III, 262-22 ;
— **dı** III, 262-17, 262-19 ;
— **r** III, 262-22 ;

sırıçga = sırça. *[Caf., T. T., An. İnd.]. Krş. : Rad. ; Müh. ; İd. — sırça.*
I, 489-6 ;

sırıçga = çekirge.
I, 489-7 ;
— **er** = gevşek ve tembel adam.
I, 489-8 ;

sırıl — = bulaşmak, yapışmak. *[Caf., T. T., An. İnd.].*

II, 124-5;
— dı II, 123-27;
— ur II, 124-4;

sırış — = sık dikmekte yardım etmek.
II, 96-21;
— dı II, 96-16;
— ur II, 96-21;

sırıt — = sık diktirmek.
II, 304-18;
— tı II, 304-14;
— ur II, 304-18;

sırla — = sırlamak, sır vurmak. *[Rad., Kaz., Tel., Alt., Sag., Koy., Kg.].*
III, 296-27;
— dı III, 296-23;
— r III, 296-27;

sırlan — = -işe- hazırlanmak; sırlanmak. *[Rad., Alt., Tel.].*
II, 247-3;
— dı II, 246-29 [*], 247-1;
— ur II, 247-3;

sırlat — = sırlatmak. *[Rad., Alt., Tel.].*
II, 346-8;
— tı II, 346-5;
— ur II, 346-7;

sırmak = eşek palanındaki teyelti.
I, 471-15;

sırt = kıl, kalın kıl; (Oğuzlarca) bayır, yokuş, sırt, küçük dere. *[Rad., Alt., Leb., Sag., Koy., Kaç., Kr., Kom., Kg., Kaz.; İd.].*
I, 342-11;

sırtığ = her hangi bir sözün izeridirki hepsi değil bir parçası anlaşılabilir.
I, 463-24;
— bul — = sözün izerini bulmak.
— bul-dum I, 463-27;

sırtla — = kuyruğu iple bükmek; (Oğuzca) küçük bir dereden yukarı çıkmak.

[*] Yazma ve Basma nushalarda bu kelime «سرلندى» şeklinde harekesizdir. Biz «sırlan-dı» şeklinde almış isek de bu kelimenin yukarısındaki «sarlan-dı» fiiline bağlanması daha uygun gibi görünmektedir. Düşünüle. B. A.

III, 444-16;
— dı III, 444-11;
— r III, 444-16;

sıruk = sırık, çadır direği. *[Caf., USp.; İd.]. Krş.: Rad. Alt., Tel., Leb., Kg., Kr.— sırık.*
I, 381-28;
— luk = sırıklık.
I, 503-14, 505-11;

sış = şiş, tutmaç şişi. *Bk:* **şış.**
I, 331-19, 331-20;
III, 125-27;
— ka II, 15-17, 174-1;

sış = şişmiş olan her nesne, yumru. *Bk:* **siş, sışıl—.**
III, 125-28, 184-9;

sışıl — = kabına sığmıyacak kadar su ile şişmek. *Krş.: Caf.— siş— = şişmek, kabarmak; Rad., Kr., Şor., Kom., D. Tür., Çağ., Kaz., Bar.; Caf., USp.; Müh.; İd.—şiş—.*
II, 124-20;
— dı II, 124-14;
— ur II, 124-19;

sıtga — = sığamak.
III, 288-26;
— dı III, 288-24;
— r III, 288-26;
— p I, 325-9;

sıtgal — = sığanmak, sığanılmak.
II, 233-12;
— dı II, 233-10;
— ur II, 233-11;

sıtgan — = sığanmak.
II, 246-2;
— dı II, 245-29;
— ur II, 246-2;

sıtgaş — = sığaşmak, sığamakta yardım ve yarış etmek.
II, 214-24;
— dı II, 214-20;
— r II, 214-23;

sıtur — = kestirmek, kıydırmak, kırdırmak.
III, 187-6;

— **dı** III, 187-3;
— **ur** III, 187-6;

sıyu — = yenmek, bozmak, yarmak. *Krş.: Rad., Kaz. — sıyı — = reddetmek.*
— **mas** I, 123-21, 128-13;

sız — = sızmak, erimek; -güneş- belirmek, ucu görünmek; arıklamak, zayıflamak. *[Rad.; Müh.; İd.].*
II, 10-3;
III, 182-17;
— **dı** II, 9-26, 10-1, 10-2;
III, 182-12, 182-13, 182-15;
— **ar** II, 10-3;
III, 182-17:

sızgur — = sızdırmak, eritmek; arıklatmak, zayıflatmak. *[Caf.]. Krş.: Rad., Kr. — sızgır —; Rad., Kaz., Kar. — sızgır — = ıslık çalmak; Rad.; İd. — sızdır —.*
II, 188-5;
— **dı** II, 188-3;
— **ur** II, 188-5;
— **galır** II, 188-12;

sızıt — = sızdırmak.
II, 306-3;
— **tı** II, 305-26;
— **ur** II, 306-3;
— **ma** I, 374-16;

sızla — = sızlamak, ağrımak. *[Rad., Kr., Kar.].*
III, 297-10;
— **dı** III, 297-3, 297-8;
— **r** III, 297-10;

sızlağ = soğuk su içmekten veya buz çiğnemekten dişlerin üşüyerek uyuşması. *[Caf.]. Krş.: Rad., Kaz., Kar. — sızlav.*
I, 464-6;

sızlat — = sızlatmak, soğuktan ağrı veya sızı duyurmak. *[Rad., Kar., Kaz.[.*
II, 346-18;
— **tı** II, 346-12;
— **ur** II,, 346-17;

— **si** (— **sı**) = sonu sâkin kelimelerde izafet edatı.
III, 209-6, 209-7, 210-4, 210-7, 210-13;

sibek = değirmen taşının üzerinde döndüğü demir.
I, 389-3;

sibek = sübek, çocuğun içine işemesi için beşiğe konan kamış.
I, 389-5;

sibiz kişi = alık, dalgın adam.
I, 406-18;

sidük = sidik. *Bk:* **sidhük.** *[Rad. Bü. D.; İd., Hou.].*
I, 389-7;

sidh — = işemek, siymek. *Bk:* **sit** —. *[Caf.; İd.].*
II, 295-18;
III, 440-8;
— **ti** II, 295-16;
III, 321-3, 440-6;
— **er** II, 295-18;
III, 440-8;

sidhiğ = kaftanın iki yanından, sağ ve sol taraflarından, birisi. *Bk:* **sıdhıg.**
I, 389-8;

sidhit — = işetmek.
II, 302-13;
— **ti** II, 302-10;
— **ür** II, 302-13;

sidhtür — = işetmek, siydirmek. *Bk:* **sittür** —.
— **di** II, 183-20;

sidhük = sidik. *Bk:* **sidük.**
III, 321-5;

sigil = siyil. *[Rad.,Çağ.].*
I, 394-16;

sigriğ = dağda atlamakla geçilen yer. *Bk: Düzelt:* **sikriğ.** *[Caf., T. T., An. İnd.]. Krş.: Rad., Kaz. — sikrik.*

sik = sik. *[Rad., Kr.; Müh.; İd., Hou.].*
I, 334-19;
— **i** I, 201-17;

sik — = sikmek. *[Rad., Bü. D.; Müh.; İd.].*
II, 22-5;
— **ti** I, 401-21;
II, 22-3;
— **er** II, 22-4;

— **ken** = her zaman siken.
I, 401-22;

sikil — = sikilmek. *[Rad., Çağ.]*.
II, 126-8;
— **di** II, 126-6;
— **ür** II, 126-7;

sikiş = sikiş. *[Rad.; İd.]*.
I, 369-3;

sikiş — = sikişmek. *[Rad.[*.
II, 107-11;
— **di** II, 107-7;
— **ür** II, 107-10;

sikit — = düzdürmek, siktirmek.
II, 309-24;
— **ti** II, 309-22;
— **ür** II, 309-23;

sikriğ = dağda atlamakla geçilen yer. *Bk:* **sigriğ.**
I, 478-9;

siktür — = siktirmek.
II, 186-21;
— **di** II, 186-19;
— **ür** II, 186-21;

sil = her yemekten tiksinen, boğazsız insan; az yem yiyen hayvan.
III, 134-19, 134-21;

siliğ = temiz, ince, yakışıklı, tatlı dilli. *[Rad., Çağ.; Caf., USp.]. Krş.: Rad., Uyg.; Yaz.: Müh.; K. B. — silik; İd., Hou. — sili.*
I, 390-3;

silk — = silkmek. *[Rad., Çağ., Kar.; Caf.; İd., Hou.]*.
III, 423-2;
— **ti** III, 422-21;
— **er** III, 423-2;

silkin — = silkinmek; ürpermek. *[Rad., Alt., Tel., Taran., Şor., Küw.]*.
II, 246-13;
— **di** II, 246-3, 246-5, 246-6;
— **ür** II, 246-13;
— **se** II, 246-9;

sin = sen (Kençekçe).
III, 138-26;

sinçü = somunla yufka arası bir çeşit ekmek, pide.
I, 417-18;

sinğ = çınlama, vızlama sesi. *[Rad., Taran.]*.
III, 358-2, 358-4;
— **ét** — = çınlamak, vızlamak.
— **ét-ti** III, 358-2, 358-4;

sinğ — = sinmek, hazmedilmek; işlemek, girmek; saklanmak, sahibine sormadan bir yere girip sinmek. *[Rad., Çağ., D. Tür., Taran., Bar., Uyg.; İd.]. Krş.: Rad.—sin—.*
III, 391-9, 391-15;
— **di** III, 391-4, 391-6, 391-7, 391-10;
— **er** III, 155-4, 391-9, 391-15;

sinğdür — = sindirmek, hazmettirmek; saklamak. *Bk:* **sinğir** —, **sinğür** —. *[Rad., Çağ.]. Krş.: Caf. U.; Müh. — singir —; Rad., Çağ., Uyg., D. Tür.; Caf., P. P. — singür —.*
III, 397-21;
— **di** III, 397-18, 397-22;
— **ür** III, 397-20;

sinğek = sinek; (şehirlilerce) sivri sinek; (göçebelerce) kara sinek. *[Rad., Çağ.; Caf., U.]*.
II, 13-23, 352-7;
III, 100-18, 367-3, 367-9;

sinğl = içe sinen, hazmolunan.
III, 368-19;

sinğil = Kocanın kendinden küçük kız kardaşı. *[Rad., Çağ., D. Tür.; Caf., U.; Müh.; Rab.]. Krş.: Rad., Kg., Kar.; Yaz.—Sinğli; Rad., Uyg.; Caf. — singi.*
I, 457-24;
III, 7-10, 366-7;

singile — = soğuktan zırıncımak, donacak halde soğumak; çınlamak. *Bk:* **sınğıla** —.
III, 405-10;
— **di** III, 405-5, 405-7, 405-8;
— **r** III, 405-10;

sinğillen — = kız kardaş edinmek.
III, 408-21;

— **di** III, 408-17 ;
— **ür** III, 408-20 ;

sinğir = sinir. *[Rad., Tel., Alt., Küw., Kg., Kom., Çağ., Taran., Tob., Kaz. ; Caf., U., Man. ; Müh. ; Rab. ; İd., Hou.]*.
III, 362-21 ;
— **i** I, 520-8 ;

sinğir — = sindirmek, emdirmek. *Bk:* **sinğdür —, sinğür —.** *[Caf., U. ; Müh.]*.
III, 392-17 ;
— **di** III, 392-14 ;
— **ir** III, 392-17 ;

sinğirle — = sinir sarmak.
III, 409-9 ;
— **di** III,409-6 ;
— **r** III, 409-9 ;

sinğirlen — = sinirlenmek ; siniri çoğalmak ; sinir sarılmak.
III, 407-20 ;
— **di** III, 407-15, 407-17 ;
— **ür** III, 407-19 ;

sinğiş — = çekilmek ; başkasının parçaları arasına sinip sızmak -akarlar için-.
III, 394-13 ;
— **di** III, 394-9 ;
— **ür** III, 394-13 ;

sinğür — = yutmak, hazmetmek. *Bk:* **sinğdür —, sinğir —.** *[Rad., Uyg., Çağ., D. Tür. ; Caf., P. P.]*.
III, 392-13 ;
— **di** III, 392-10 ;
— **er** III, 397-13 ;

sinğüt = karşılığına bir şey verilmiyen ve geri gönderilmiyen armağan. *Bk:* **sünğüt.**
III, 362-11, 362-13 ;

sipüt = karabiber, kimyon gibi yemeğe katılan bir ot (Kaşgarça).
I, 356-12 ;

sirke = sirke. *[Rad., Kr., Çağ., Taran., Kom., Tura., Uyg., Kaz. : Caf. ; Müh. ; İd.]. Krş.: Rad., Sag., Koy., Kaç. —sirge.*
I, 181-16, 207-17, 209-15, 430-8 ;
II, 337-1 ;
III, 121-17, 252-16, 284-22 ;

— **ge** II, 30-12, 138-6 ;
— **ni** II, 295-19 ;

sirke = bit yumurtası, sirke. *[Rad., Alt., Tel., Taran., Kg., Kr., K Müh. ; İd.]*.
I, 430-9 ;

sirkele — = -bir şeye- sirke katmak ; -baştan- sirke topla *[Rad., Kaz.]*.
III, 353-22 ;
— **di** III, 353-17, 353-20 ;
— **r** III, 353-22 ;

sirkelen — = sirkelenmek ; -baş- bit yavrusu -sirke- ile dol *[Rad., Kaz.]*.
III, 202-27 ;
— **di** III, 202-24 ;
— **ür** III, 202-27 ;

siş = şişmiş olan her nesne, yumru. *Bk: Düzelt:* **sış.**

sit — = işemek. *Bk:* **sidh—.**
— **ti** II, 295-15 ;

sittür — = işetmek, siydirmek. *Bk:* **sidhtür —.**
II, 183-21 ;
— **di** II, 183-17 ;
— **ür** II, 183-21 ;

siz = siz ; (Çiğilce) büyük ve sayılan kişilere **"sen"** yerinde ayt söz.
I, 339-19, 339-23, 365-20 ;
II, 347-3 ;
III, 124-3, 124-5 ;
— **de** I, 407-28 ;
— **ge** I, 25-10 ;
— **inğ** I, 376-12 ;

sizle — = aytarken büyüklemek.
— **di** III, 298-16 ;

sizlet — = "siz„ diye aytatmak, hitap ettirmek.
II, 347-13 ;
— **tim** II, 347-10 ;
— **ür men** II, 347-12 ;

sog — = elde etmek, edinmek. *Bk:* **sogur—, sograt—, sugra**
II, 15-9 ;

— **dı** II, 15-6;
— **ar** II, 15-8;

sogan = soğan. *Bk:* **sogun.** *[Rad., Kr., Çağ., Kom.; Müh.; İd., Hou.].*
I, 409-18;

sogan yılan = tulum gibi iri bir yılan.
I, 409-19;

sogı — = soğumak. *[Rad.; Caf.].*
III, 268-8
— **dı** III, 268-6;
— **r** III, 268-8;

soglı — = aramak için elini koynuna sokmak. *Bk:* **soglıt** —, **sograt** —, **sugrat** —.
III, 297-14;
— **dı** III, 297-11;
— **r** III, 297-14;

soglıt — = aramak için elini koynuna sokturmak. *Bk:* **soglı** —, **sograt**—, **sugrat**—.
II, 346-23;
— **tı** II, 346-19;
— **ur** II, 346-23;

sograş — = sormak, emmek.
II, 212-21;
— **dı** II, 212-18;
— **ur** II, 212-20;

sograt — = aratmak, aratarak her şeyi görmek. *Bk:* **sog—, soglı—, soglıt—, sogur—.** *Krş.: Rad., Tümen.— suk — = aramak.*
II, 332-17;
— **tı** II, 332-14;
— **ur** II, 332-17;

soguk = soğuk. *[Rad.; Caf.].*
— **luk** = soğukluk için hazırlanmış.
I, 503-16;

soguklan — = soğuk bulmak veya soğuk saymak.
II, 267-2;
— **dı** II, 266-25;
— **ur** II, 267-2;

sogul — = -su- toprağa sızıp kaybolmak, soğulmak, -su, süt-çekilmek, azalmak. *Krş.: Caf.— sugul — = kurumak, su çekilmek.*

II, 125-1;
— **dı** II, 124-24, 139-14, 163-3;
— **ur** II, 125-1, 163-5;
— **mış** II, 170-12;
— **gan** = daima çabuk soğulan, sızıp kaybolan.
I, 520-22;

sogun = soğan. *Bk:* **sogan.** *[Rad., Uyg.; Caf.].*
I, 409-18;
— **luğ** = soğanlı.
I, 499-20;

sogun — = üşümek; sidikten ve benzerlerinden temizlenmek.
II, 152-23;
— **dı** II, 152-20, 152-21;
— **ur** II, 152-23;

sogur = ada tavşanı; kelere benzer bir çeşit ada tavşanı. *Bk:* **sugur.**
I, 363-25;
II, 227-19;
— **luğ** = tavşanı çok ve bol olan.
I, 494-28;

sogur — = elde etmek, edinmek. *Bk:* **sog—, sograt—, sugrat—.**
— **dı** II, 15-9;

soguş — = soğumağa yüz tutmak. *[Rad.].*
II, 101-29;
— **dı** II, 101-27;
— **ur** II, 101-28;

sogut = bumbar dolması, bumbar yemeği. *Bk:* **soktu.**
I, 356-16;

sogut = ekşi sütten yapılan peynir (Karlukça).
I, 356-14;

sok = aç gözlü; alçak. *Bk:* **suk.** *Krş.: Caf., Man., U., T. T., An. İnd. — suk.*
III, 130-8, 130-9;
— **er** = aç gözlü; alçak adam.
III, 130-8;

ernğek = işaret -şehadet- parmağı (İlk önce yemeğe uzanacak kadar yarsılı -haris- olmasından bu ad verilmiştir).
III, 130-9;
— **luk** = oburluk. *[Rad., Uyg., Kom.; Müh.]. Krş.: Caf., Man.—suk= aç gözlü.*
I, 471-21;

sok — = sokmak, delmek, döğerek inceletmek, toplamak (Oğuzca). *Bk:* **suk** —. *[Rad., Alt., Leb., Tel., Şor., Sag., Koy., Kaç., Küw., Kg., Kkg., Taran., D. Tür., Kom.; Caf., P. P., T. T.; Müh.; İd.]. Krş.: Rad., Kaz., Alt., Tel., Leb., Şor., Sag., Koy., Kaç., Küw., Çağ., Taran., Kg., Kkg.—suk—.; Rad., Yak.—uk—.*
II, 18-17;
— — III, 142-10;
— **dı** II, 18-12, 18-14, 18-15;
— **dum** II, 18-7;
— **ar** I, 425-18;
II, 18-16;

sokar = boynuzsuz hayvan; başı saçsız adam.
I, 411-10;
— **koy** = boynuzsuz koyun.
I, 411-13;

sokım = bir ağaç parçasıdır ki çam kozası şeklinde kesilerek içi oyulur, üç tarafından delinerek okun üzerine konur.
I, 397-27;
bakır — = Merih yıldızı.
I, 361-10, 398-2;
III, 40-14;

sokku = havan. *Bk:* **soku.** *[Rad., Çağ.]. Krş. Rad., Alt., Tel.—sokkı.*
III, 226-23;

soklun — = sokulmak.
II, 247-29;
— **dı** II, 247-25;
— **ur** II, 247-29;

sokluş — = birbirine sokulmak ve yerleşmek.
II, 216-11;
— **dı** II, 216-6;
— **ur** II, 216-10;

sokru = izinsiz, gizlice.
I, 422-11;

soktu = sucuk; karaciğer, et ve baharat karıştırılarak doldurulan ve pişirildikten sonra yenen bağırsak (bumbar) dolması. *Bk:* **sogut.** *Krş: Rad., D. Tür., Kg., Kom.—sokta.*
I, 416-9;

soktur — = sokturmak; bir nesneyi döğdürerek inceltirmek. *[Rad., Kg., Taran., D. Tür.]. Krş.: Rad., Alt., Tel., Leb., Sag.—soktır—.*
II, 186-2, 186-5;
— **dı** II, 185-20, 186-3;
— **ur** II, 186-1, 186-5;

soku = havan. *Bk:* **sokku.**
III, 226-23;

sokul — = bir şeyin içine sokulmak; döğülerek inceltilmek. *[Rad., Kr., Çağ., D. Tür.].*
II, 125-18, 125-21;
— **dı** II, 125-17, 125-19;
— **ur** II, 125-18, 125-21;
kakıl-gan sokul-gan = daima herkesçe itilen kakılan.
I, 520-26, 525-12;

sokuş — = döğerek inceltmekte yardım ve yarış etmek. *[Rad., Kr., Çağ., D. Tür.; Caf., USp.]. Krş.: Caf., P.P.—soguş—.*
II, 104-18;
— **dı** II, 104-15;
— **ur** II, 104-18;

sol = sol. *[Rad., Bü. D.; Caf., T. T.; Müh.; İd.].*
I, 72-16;
III, 134-18;

solamuk = solak.
I, 487-19;

soluş — = solmak, yaş meyva veya sebze tazeliğini kaybetmek. *Krş.: Rad., Alt.—solış— = değişmek; Müh.—solmuş = soluk.*
II, 109-13;
— **dı** II, 109-9;
— **ur** II, 109-13;

son = som, içi dolu madenden olan şey.
III, 138-15;

sonğ = bir adamın çoluğu çocuğu; her şeyin ve her işin sonu; sonra. *[Rad., Taran., Tel., Alt., Şor., Kg., Kom., Uyg.; Caf., T. T., An. İnd., USp.; Müh.]. Krş.: Rad., Kr., Kg.; İd.—son.*
III, 357-21, 357-22, 357-26;
— **da** III, 357-23;
— **unda** III, 357-27;

sonğda — = arkasından kovalamak.

III, 401-5;
— **dı** III, 400-23, 401-11;
— **r** III, 401-4;

sonğkur = sonkur kuşu, yırtıcı kuşlardan biri. *[Rad., Uyg.]. Krş.: Rad., Kom.; İd., Hou.—songur.*
III, 381-16;
— **ka** II, 95-8;

sonğra — = kabuldc tembellik etmek ve sözü ikircimlemek.
III, 402-16;
— **dı** III, 402-13;
— **r** III, 402-16;

sonğuk = son; bir şeyin sonu.
III, 107-19;

sor• — = emmek, sormak. *[Rad., Uyg., Çağ., Az., Kr., Alt., Tel., Leb., Şor., Sag., Koy, Kaç, Küw., Kg., Kkg.; Caf., USp., Man.; Müh.; İd.].*
III, 181-26;
— **dı** I, 16-5;
II, 70-2;
III, 181-21;
— **ar** III, 181-26;
— **gu** = hacamat aygıtı, kendisiyle kan alınacak ve emilecek aygıt ve şişe. *Krş: Rad., Sag., Koy. — sorga = huni*
I, 16-4, 425-4;
II, 69-29;

sor — = -sorgu- sormak, aramak (Oğuzca).
III, 181-26;
— **dı** III, 181-23, 181-25;
— **ar** III, 181-26;

sorış — = yüzü ekşimek.
II, 96-15;
— **dı** II, 96-13;
— **ur** II, 96-15;

sorıt — = emdirmek; buruşturmak, sorutmak. *[Rad.].*
II, 304-12;
— **tı** II, 304-8, 304-10;
— **ur** II, 304-12;

sortur — = sordurmak -sorgu-; sordurmak, emdirmek.

II, 184-21;
— **dı** II, 184-15, 184-17;
— **ur** II, 184-20;

soruğ = sorma, soru, arama; kaybolan şey, aranan şey. *[Rad., Çağ.].*
I, 374-24, 374-25;
II, 184-15;
— **çı** = sorucu, kaybolan şeyi arayıcı.
III, 242-9;

soruk — = kaybolan şeyin arandıktan sonra haberi alınmak, aranıp sorularak salık almak.
II, 115-18;
— **tı** II, 115-16;
— **ar** II, 115-18;

soruş — = -suyu veya teri- sormak.
II, 96-12;
— **dı** II, 96-10;
— **ur** II, 96-12;

sowuşgan = solucan yüzünden olan sarılık hastalığı.
I, 519-16;

soy — = soymak; deri yüzmek. *[Rad., Kr., Alt., Tel., Leb., Şor., Küw., Koy., Sag., Kaç., Kg., Çağ., D. Tür., Kar.; Müh.].*
III, 244-19;
— **dı** III, 244-16;
— **ar** III, 244-19;
— **mas** III, 244-21;

soysuk — = soyguna uğramak. *Bk:* **soyuk** —.
— **dı** I, 21-6;

soyuk — = malı soyulmak. *Bk:* **soysuk** —.
III, 189-22;
— **tı** III, 189-20;
— **ar** III, 189-22;

soyul — = açılmak, dağılmak; -deri veya elbise- soyulmak. *[Rad., Kg.].*
III, 190-8;
— **dı** III, 190-3, 190-5, 190-7;
— **ur** III, 190-8;

soyuş — = bir şeyi soymakta yardım etmek.
III, 188-11;
— **dı** III, 188-6;
— **ur** III, 188-11;

söbi = uzun ve sivri nesne -yuvarlak olmıyan-. *Bk: Düzelt:* **subı.** *Krş.: Rad. — sübü, söbü, söbö.*
III, 217-8, 217-10;

sög — = söğmek, sövmek. *[Rad., Çağ.; İd.]. Krş.: Caf.; Müh. — sök —.*
III, 184-15;
— **di** III, 184-14;
— **ti** I, 27-12;
— **er** III, 184-15;
— **e tur** — = sövmekte devam etmek.
— **e tur-dı** III, 230-20;

sögtür — = söğdürmek. *Krş.: Rad., Tel. — söktür —.*
II, 186-18;
— **di** II, 186-15;
— **ür** II, 186-18;

sögük = küfür, söğme.
I, 27-12;

sogüş = söğme, sögüşme. *[Rad., Uyg., Şor.; Caf., Man.]. Krş.: Rad., Çağ., D. Tür., Kom.; Müh. — söküş.*
I, 368-24;

sögüş = kebap etmeğe yarar oğlak veya kuzu (Oğuzca). *Krş.: Rad., Çağ. — söküş = suda haşlanmış et.*
I, 369-1;

sögüş — = söğüşmek. *[Caf., Man.].*
II, 107-14;
— **di** II, 107-12;
— **ür** II, 107-13;
— **üp** II, 89-13;

söğüt = söğüt ağacı. *Bk:* **söküt,** *Düzelt:* **sögüt.**

sögüt = söğüt ağacı. *Bk:* **söküt, söğüt.** *[Rad., Uyg., Kg., Çağ.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., U., USp.].*
I, 356-19, 356-20;
III, 134-13, 168-16, 369-22;
— **ge** I, 319-18;
— **lük** = söğütlük, söğüt ağacı biten yer.
I, 506-9, 510-22;
— **lüğ** = söğüt sahibi olan.
I, 506-11;

keyik — = yaban söğüdü.
III, 168-16;

sögütlen — = söğütlük olmak.
II, 266-23;
— **di** II, 266-21;
— **ür** II, 266-23;

sök — = sökmek, yarmak, yırtmak; diz çökmek. *[Rad., Alt., Tel., Sag., Koy., Kaç., Küw., Kg., Kr., Çağ.; Yaz.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., U.; Müh.; İd., Hou.].*
II, 22-2;
— **ti** I, 444-14;
II, 21-23, 21-25, 21-27;
— **er** II, 22-2;
— **e** = diz üstü çökme. *Krş.: Caf., T. T., An. İnd. — söküt — = diz çöktürmek; Caf., USp. — sökü — = diz cökmek; Rad., Uyg. — sögü — = diz üstü gelmek.*
III, 230-13, 230-19;
— **e oltur** — = diz çökerek oturmak.
— **e oltur** II, 21-29;
— **e oltur-dı** III, 230-13;
— **e tur** — = diz üstü oturmak.
— **e tur-dı** III, 230-19;

sökel = hasta (Oğuzca). *Bk:* **sükel.** *[Rad., Çağ.; Müh.; İd.].*
II, 10-2, 40-13, 216-22, 394-15;
III, 181-8, 281-13, 395-7;
— **ge** III, 286-26;

süklün — = kebap edilmek; kebap etmek, kendi kendine et kebap etmek. *Krş.: Rad., Çağ. — sökleme = suda pişmiş et; İd. — sögül — = kebap etmek; söglün — = kebap olmak.*
II, 248-6;
— **di** II, 248-2, 248-4, 254-20;
— **ür** II, 248-6;

söklünçü = kebap. *[Caf., T. T., An. İnd.].*
II, 309-1;
III, 242-17;

sökmen = yiğitlere verilen ungun.
I, 444-12;

sökmenlen — = kahramanlaşmak, kendini kahraman saymak.
II, 278-22;
— — II, 278-24;

— **di** II, 278-19 ;
— **ür** II, 278-21 ;

sökti = kepek (Barsgan dilince).
I, 416-8 ;

söktür — = söktürmek. *[Rad., Kr.].*
II, 186-14 ;
— **di** II, 186-11 ;
— **ür** II, 186-14 ;

sökül — = sökülmek, bozulmak. *[Rad., D. Tür., Çağ.]. Krş.: Caf., U. — söklün — = sökülmek, çözülmek.*
II, 126-2 ;
— **di** II, 125-26 ;
— **ür** II, 126-1 ;

sökül — = kızartılmak, kebap edilmek. *Krş.: Rad., Çağ.— süküle—.*
II, 126-5 ;
— **di** II, 126-3 ;
— **ür** II, 126-5 ;

sökün — = diz çökmek; söker görünmek. *Krş.: Rad., Uyg. — sögü— ; Caf., USp. — sökü —.*
II, 154-7 ;
— **di** II, 154-3, 154-5 ;
— **ür** II, 154-6 ;

sökiüş — = sökmekte ve yıkmakta yardım ve yarış etmek.
II, 107-19 ;
— **di** II, 90-10, 107-15 ;
— **ür** II, 107-19 ;

söküt = söğüt ağacı. *Bk:* **söğüt,** *Düzelt:* **sögüt.**

sömür — = sömürmek. *Krş.: Rad., Çağ., Taran.; Müh. — sümür—.*
II, 85-16 ;
— **di** II, 85-14 ;
— **ür** II, 85-16 ;
— **gen** = daima sömüren.
I, 523-4, 525-1 ;

sömrüş — = sömrüşmek ve bunda yarış etmek.
II, 213-24 ;
— **di** II, 213-20 ;
— **ür** II, 213-24 ;

söwle — = söylemek. *Bk :* **söwlen - ür.**

— **yür** [*] III, 278-11 ;

söwlen — = fısıldamak. *Bk :* **söwle-yür.**
— **ür** III, 278-11 ;

söz = söz. *[Rad., Kr., Az., Çağ., D. Tür., Kar., Taran., Kg., Kkg.; Caf., T. T., An. İnd., USp., Man., U.; Müh.; İd., Chuas.]. Krş.: Rad., Uyg., Alt., Tel., Leb., Sag., Şor., Koy., Kaç. — sös.*
I, 35-23, 92-8, 122-18, 156-11, 174-7, 197-21, 215-25, 216-1, 221-23, 229-9, 246-10, 267-18, 268-21, 269-16, 270-7, 270-10, 319-18, 319-22, 383-4, 464-3, 515-19 ;
II, 9-8, 15-11, 84-4, 86-6, 86-9, 112-13, 117-16, 130-16, 133-7, 150-2, 218-28, 312-15, 315-17, 325-21, 337-7, 348-24, 359-3 ;
III, 18-19, 28-3, 37-11, 52-10, 124-2, 138-7, 161-4, 166-8, 181-23, 190-18, 192-20, 212-10, 273-7, 296-28, 302-26, 320-8, 357-27, 391-7, 398-14, 403-15 ;
— **den** I, 463-27 ;
— **ge** II, 150-24, 150-29 ;
III, 137-6, 145-17 ;
— **i** III, 283-20 ;
— **iğ** II, 354-9 ;
— **in** I, 215-18, 223-2, 428-9 ;
II, 73-2, 76-12, 118-18, 247-4, 349-26 ;
III, 246-11 ;
— **inde** III, 59-7 ;
— **inğe** I, 243-11 ;
— **ni** I, 275-17, 374-15 ;
— **üğ** I, 227-11, 228-19, 230-16, 277-17, 290-8, 525-19 ;
II, 16-7, 17-3, 23-15, 357-16, 359-15 ;
III, 20-3, 67-10, 101-25, 328-10, 341-24, 430-18, 436-11 ;
— **üm** I, 96-11 ;
— **ümni** I, 305-16 ;
— **ün** III, 166-20 ;
— **keli** = söze.
III, 145-17 ;
— **kiye** = sözceğiz.
III, 359-7 ;
— **gine** = sözceğiz.
III, 359-7 ;

iç — = sır, yürekteki gizli şey.
I, 35-23 ;

[*] Haşiyeye göre alınmıştır. B. A.

sözeñgri = saçma sapan söyliyen.
III, 389-17 ;

sözle — = söylemek, konuşmak. *[Rad., D. Tür., Çağ., Taran., Kar. ; Caf., P. P., T. T., An. İnd., USp., U., Man. ; Müh. ; İd., Hou., Chuas.]. Krş. : Rad., Uyg. — sösle —.*
III, 297-2 ;
— **di** I, 402-5 ;
III, 296-28 ;
— **r** I, 339-13 ;
III, 297-2 ;
— **medük** III, 208-14 ;

sözlen — = söylemek, sözü açıklamak.
II, 247-7 ;
— **di** II, 247-4 ;
— **ür** II, 247-7 ;

sözleş — = söyleşmek, konuşmak. *[Rad., Çağ., D. Tür. ; Yaz. ; Caf., T. T., An. İnd., USp. ; Müh.].*
II, 215-20 ;
— **di** II, 215-18 ;
— **ür** II, 215-20 ;
— **ü** III, 104-17 ;

sözlet — = söyletmek. *[Rad., Çağ., Taran., D. Tür.].*
II, 346-11 ;
— **ti** II, 346-9 ;
— **ür** II, 346-11 ;

su — = itaat etmek ; bükülmek üzere sümek göndermek.
III, 249-1 ;
— **dı** III, 248-10, 248-12 ;
— **r** III, 249-1 ;

subı = uzun ve sivri nesne -yuvarlak olmıyan-. *Bk :* **söbi.** *Krş. : Rad. — sübü, söbü, söbö.*
III, 217-8, 217-10 ;

subı — = uzamak, incelmek, söbüleşmek.
III, 257-5 ;
— **dı** III, 257-3 ;
— **r** III, 257-5 ;

subıla — = enli şeyi söbü yapmak, ucunu sivriltmek, yanlarını daraltmak.
III, 323-5 ;
— **dı** III, 323-3 ;
— **r** III, 323-5 ;

subıt — = sivriltmek, söbütmek.
II, 298-20 ;
— **tı** II, 298-16 ;
— **ur** II, 298-19 ;

suburgan = maşatlık. *Bk :* **subuzgan.** *Krş. : Caf., U. — suburgan = ölü gömme alayı.*
I, 516-14 ;
— **da** I, 516-17 ;

subuzgan = maşatlık. *Bk :* **suburgan.** *Krş. : Caf., U. — suburgan = ölü gömme alayı.*
I, 516-14 ;
— **da** I, 516-17 ;

suç = suç, cürüm ; bir şeyin sapmasını bildirir. *[Rad., Kr., Az. ; İd.].*
I, 321-5 ;
— **kıl** — = sapmak, kesmemek.
— **kıl-dı** I, 321-6 ;
— **kıl** — = işi üzerine almaktan çekinmek.
— **kıl-dı** I, 321-7 ;

suçgur — = sıçrayayazmak.
II, 187-24 ;
— **dı** II, 187-22 ;
— **ar** II, 187-24 ;

suçı — = sıçramak (" **bukra** — ", " **bukrı** — " fiilleri ile beraber getirilip kullanılır.).
III, 258-6 ;
— **dı** III, 258-4, 279-11 ;
— **dı bukrı-dı** III, 279-9 ;
— **r** III, 258-6 ;

suçıt — = sıçratmak.
II, 300-10 ;
— **tı** II, 300-8 ;
— **ur** II, 300-10 ;

suçlun — = sıyrılmak, bir şey yerinden çekilip çıkarılmak.
II, 246-21 ;
— **dı** II, 246-17 ;
— **ur** II, 246-21 ;

suçluş — = bir şeyi dışarı çekip çıkarmakta yardım ve yarış etmek.

II, 215-11;
— **dı** II, 215-6;
— **ur** II, 215-11;

suçul — = -çiçek- açılmak, çıkmak; -elbise- çıkarmak, soyunmak; -koyun- yüzülmek. *[Id.]*.
II, 122-17;
— **dı** II, 122-14, 122-22;
— **ur** II, 122-17;

suçuş — = sıçraşmak, kalkışmak.
II, 92-18;
— **dı** II, 92-15;
— **ur** II, 92-18;

sudh — = tükürmek (Barsgan'dan başka dillerde). *Bk:* **sut** —, (Barsgan dilince) **sagur.** *Krş.: Caf., T. T., An. İnd. — sud — = fırlatmak, atmak, akmak.*
II, 295-14;
III, 439-19;
— **tı** II, 81-6, 295-13;
III, 321-2, 439-17;
— **ar** II, 295-14;
III, 439-19;
— **sa** III, 132-19, 439-21;
çirt sudh — = dişleri arasından "çirt" diye tükrük çıkarmak.
çirt sudh-tı I, 341-25;

sudhtur — = tükürtmek. *Bk:* **suttur.**
II, 183-15;
— **dı** II, 183-14;
— **ur** II, 183-15;

sudhuk = tükrük.
I, 381-27;
III, 102-4, 321-4;

suf = su. *Bk:* **suw.**
III, 427-19, 431-26;

suf = yün ipliklerinden elle örülen kuşak. *Krş.: Rad., Kom. — suf = elbise.*
III, 129-5;

sufsa — = fısıldamak; okuyup üflemek. *Bk:* **sufşa** —, **şuwşaş** —, **şuwşat** —.
III, 286-25;

— **dı** III, 286-22, 286-26;
— **r** III, 286-25;

sufşa — = fısıldamak; okuyup üflemek. *Bk:* **sufsa** —, **suwşaş** —, **şuwşat** —.
III, 286-25;
— **dı** III, 286-22, 286-26;
— **r** III, 286-25;

sugdıç = kışın dostlar arasında sıra ile yapılan şölen.
I, 455-2;

sugrat — = aratmak, aratarak her şeyi görmek. *Bk:* **sog** — **soglı** —, **soglıt** —, **sogur** —; *Düzelt:* **sograt** —. *Krş.: Rad., Tümen. — suk — = aramak.*
II, 332-17;
— **tı** II, 332-14;
— **ur** II, 332-17;

sugur = kelere benzer bir çeşit ada tavşanı. *Bk: Düzelt:* **sogur.**
I, 363-25;

suk = aç gözlü; alçak. *Bk: Düzelt:* **sok.** *[Caf., Man., U., T. T., An. İnd.]*.
III, 130-8, 130-9;
— **er** = aç gözlü; alçak kimse.
III, 130-8;
— **ernğek** = işaret -şahadet- parmağı (ilk önce yemeğe uzanacak kadar yarsılı -haris- olmasından bu ad verilmiştir).
III, 130-9;

suk yalnğus er = kendine yardım eden bir kimsesi ve arkadaşı bulunmıyan, yapyalnız adam.
I, 333-23;

suk — = delmek. *Bk: Düzelt* **sok** —. *[Rad., Alt., Tel., Leb., Şor., Sag., Koy., Kaç., Küw., Çağ., Taran., Kg., Kkg.]. Krş.: Rad., Yak.; Pek. —' uk —.*
— **ar** I, 425-18;

sukak = sığın, geyik; beyaz geyik.
I, 214-17;
II, 287-1;
— **lığ** = geyikli, geyiği çok olan.
I, 498-2;

sukarlaç börk = uzun külah, börk.
I, 493-14;

sukı — = parmağıyla gıdıklamak.
III, 269-5 ;
— **dı** III, 269-3 ;
— **r** III, 269-5 ;

sukın — = yıkanmak (Uç dilince).
II, 154-1 ;
— **dı** II, 153-25 ;
— **ur** II, 154-1 ;

sulak = dalak (Kıpçakca). *Bk:* **talak.**
I, 411-26 ;

suluk = sarık. *Bk:* **suwluk.** *Krş.: Rad., Kg. — suluk = havlu, peşkir.*
III, 262-24 ;

sulındı = erkeğin arkaya doğru salıverdiği saç. *Bk:* **salındı.**
I, 449-24 ;

suma = önce ıslatılıp sonra kurutularak öğüdülen ve bulamaç, ekmek gibi şeyler yapılan buğday ; aynı suretle hazırlanıp şerbet hamurunda kullanılan arpa.
III, 234-21 ;

sumlı — = Türkçe'den başka bır dille konuşmak.
III, 298-9 ;
— **dı** III, 298-6 ;
— **r** III, 298-9 ;

sumlım = Türkçe bilmiyen kimse.
I, 486-8 ;
II, 347-17, 347-21 ;

— **tat** = hiç Türkçe bilmiyen Farslı.
I, 486-6 ;

sumlış — = yabanci dil konuşmak. *Bk:* **sumluş —.**
II, 216-22 ;
— **dı** II, 216-18 ;
— **ur** II, 216-22 ;

sumlıt — = yabancı dil ile söyletmek.
II, 347-23 ;
— **tı** II, 347-14 ;
— **ur** II, 347-22 ;

sumluş — = yabancı dil konuşmak. *Bk:* **sumlış —.**
II, 216-22 ;

— **dı** II, 216-18 ;
— **ur** II, 216-22 ;

sun kişi = yumuşak huylu, yüreği selek adam.
III, 138-13 ;

sun — = sunmak. *[Rad., Bü. D.; Caf., T. T., An. İnd., U.; İd., Hou.].*
II, 28-25 ;
— **dı** II, 28-23 ;
— **ar** II, 28-25 ;

sundılaç = yund kuşu, çayır kuşu.
I, 526-19, 526-21, 529-5 ;
III, 178-14 ;

sundırı = deniz. *Bk:* **sundurı.**
I, 492-9 ;
— **da** I, 492-11 ;

sundurı = deniz. *Bk:* **sundırı.**
I, 492-9 ;
— **da** I, 492-11 ;

sunı = evin kirişleri.
III, 236-9 ;

sunu = çörek otu, nigella sativa. *[Caf.].*
III. 238-11 ;

sunuş — = birbirine sunmak.
II, 112-24 ;
— **dı** II, 112-21 ;
— **ur** II, 112-24 ;

sunzı = pire soyundan bir hayvan (bit olmalı).
I, 422-21 ;

sur sur = dudağın çıkardığı ses.
III, 122-3 ;
— — **öp** — = şarul şurul içmek.
— — **öp-ti** III, 122-3 ;

sura — = kullanmak. *[Rad., Çağ.].*
— — I, 428-10 ;

surçıt — = sürçtürmek. *Bk:* **sürç —, sürçit —.**
II, 328-8 ;
— **tı** II, 328-5 ;
— **ur** II, 328-8 ;

surkaç = lök ağacı zamkı. *Bk:* **surkuç.**

I, 454-23 ;

surkuç = lök ağacı zamkı. *Bk:* **surkaç.**
I, 454-23 ;

surkuçla — = lök macunu ile sap pekiştirmek.
III, 350-9 ;
— **dı** III, 350-6 ;
— **r** III, 350-9 ;

surkuçlan — = lök macunu ile sıkıştırılmak, berkitilmek.
II, 271-12 ;
— **dı** II, 271-9, 271-13 ;
— **ur** II, 271-12 ;

surkuçlan — [*] = yerde yaban hindibasına benzer bir ot bitmek; karamuk otu bitmek. *Bk:* **sarkaçlan** —.
II, 271-18 ;
— **dı** II, 271-15 ;
— **ur** II, 271-17 ;

surpla — [**] = kur'a çekmek. *Bk:* **sürile** —.
III, 444-2 ;
— — III, 446-10 ;
— **dı** III, 443-23 ;
— **r** III, 444-2 ;

suruş = buğday başaklarındaki taneler sertleşmeden önce başak alevde ütülür, sonra döğülerek yenir; ütme, firik.
I, 368-20 ;

suruşla — = başak ütmek, başak kavurmak.
III, 335-17 ;
— **dı** III, 335-14 ;
— **r** III, 335-17 ;

susgak = susak ; kendisiyle su ve benzeri şeyler daldırılarak alınan nesne (Karluk, Kıpçak ve bütün göcebeler dilince). *[Rad., Bar.]. Krş.: Rad., Şor., Leb. — susga ; Rad., Bar. — susgu.*
I, 470-28 ;

---

[*] Bu kelimenin yazılışında bir yanlışlık olsa gerektir; çünkü Div. Tercüme C. I, 454-22 ve C. III, 240-8 te geçen « سرقچ sarkaç » kelimeleri bize bu fiillerin « sarkaçlandı - sarkaçlanur - sarkaçlanmak » imlasında olduğunu göstermektedir. Bay Kilisli bu fiillerin yazılışını Yazma nushadan almıştır; orada bu fiillerdeki « س » ve « ق » harfleri ötrelidir. Biz de metinde bulduğumuz şekli bozmadan aldık; bununla beraber fiillerin yanlış olduğuna da işaret ediyoruz. B. A.

[**] Bu şekil haşiyemize göre alınmıştır. B. A.

susık = kova (bir diyelekte).
I, 382-3 ;

sut — = tükürmek. *Bk:* **sudh** —.
— **tı** II, 295-11 ;

suttur — = tükürtmek. *Bk:* **sudhtur** —.
— **dı** II, 183-12 ;

suvık = sıvık, cıvık, sulu; durultularak akar haline getirilen her şey; ağaç ve kuyruk gibi şeylerin up uzun ve çırıl çıplak kalmış hali (Kıpçakça). *Bk:* **suvuk.**
III, 164-10, 164-12, 164-14 ;
— **kudhruk** = katır kuyruğu gibi kılsız ve uzun kuyruk.
III, 164-14 ;

suvuk = sıvık, cıvık, sulu; durultularak akar haline getirilen her şey; ağaç ve kuyruk gibi şeylerin up uzun ve çırıl çıplak kalmış hali (Kıpçakça). *Bk:* **suvık.**
III, 164-10, 164-12, 164-14 ;
— **kudhruk** = katır kuyruğu gibi kılsız ve uzun kuyruk.
III, 164-14 ;

suw = su. *Bk:* **suf.** *[Caf., P. P., T. T., An. İnd., USp., Man., U.]. Krş.: Rad., Uyg.; Yaz. — sup ; Rad., Kaz., Kg. — sû ; Rad., Şor., Sag., Koy. — suğ ; Rad., Ö. D.; İd. — su.*
I, 15-20, 20-29, 31-6, 75-10, 95-15, 140-13, 164-11, 168-6, 172-3, 177-10, 179-1, 191-8, 194-5, 212-12, 218-15, 222-12, 246-3, 276-13, 294-6, 312-18, 314-24, 315-18, 369-24, 374-20, 375-6, 389-21, 396-18, 440-16, 443-3, 449-15, 450-1, 459-26, 460-7, 460-19, 492-11, 493-8, 520-22 ;
II, 4-25, 5-9, 6-21, 9-23, 12-24, 19-11, 19-13, 19-16, 24-20, 26-19, 27-7, 80-21, 80-22, 84-17, 86-13, 87-8, 87-12, 93-2, 105-13, 110-27, 111-17, 112-6, 124-6, 124-24, 132-9, 136-2, 139-15, 150-20, 151-21, 156-10, 164-3, 164-20, 166-13, 170-12, 171-1, 173-13, 173-14, 174-11, 175-15, 179-7, 184-22, 187-19, 199-8, 201-2, 213-21, 214-25, 225-21, 225-24, 232-10, 234-25, 238-8, 239-23, 244-7, 244-12, 247-8, 252-9, 264-20, 268-7, 274-15, 299-17, 300-14, 331-3, 339-19, 344-12 ;
III, 14-10, 54-18, 61-19, 91-3, 100-8, 108-4, 123-2, 129-6, 129-7, 154-6, 155-18, 171-17, 176-17, 179-5, 180-9, 182-4, 182-13, 184-7, 189-5, 191-11, 193-11, 205-23, 246-4, 268-6, 268-20, 294-25, 320-13, 324-22, 364-21, 372-21, 390-19, 391-6, 405-7, 411-14, 421-14, 426-15 ;
— **da** I, 379-5, 387-10, 401-12 ;

II, 3-14, 21-15, 26-22, 149-11, 156-26, 180-4, 208-4, 221-2, 314-19 ;
III, 59-17, 66-2, 86-10, 95-16, 100-12, 246-20, 284-7, 379-15, 410-12 ;

— **dan** II, 75-19, 164-5 ;

— **dın** II, 169-18, 194-19, 257-5, 336-5 ;
III, 184-25 ;

— **ı** I, 73-8, 144-20, 186-11, 258-4, 325-8, 424-17 ;
III, 28-11 ;

— **ığ** II, 317-2 ;

— **ın** I, 79-21, 155-18 ;
II, 6-1, 6-2, 79-20 ;
III, 80-21, 235-12, 325-6 ;

— **ka** I, 401-13, 528-10 ;
II, 26-25, 73-4, 85-8, 111-5, 160-9, 182-10, 190-3, 192-4, 197-26, 197-29, 203-18, 260-24, 293-24, 325-27 ;
III, 127-23, 182-2, 192-16, 261-13, 281-15 ;

— **nı** I, 450-16 ;
II, 311-9 ;

— **uğ** I, 525-1 ;
II, 19-4, 192-1, 212-18, 334-21 ;
III, 289-4, 327-5, 341-14, 353-20, 400-13 ;

— **lar** I, 186-4 ;
II, 215-22, 220-2 ;
III, 74-27, 161-2, 195-2, 394-9 ;

— **tirkeşi** = dere kolları suyunun toplandığı yer.
I, 460-7 ;

— **sıgırı** = manda, dombay.
I, 364-8 ;

— **katlış** — = su kollarının kavşıtında su birbirine karışmak.

— **katlış-tı** I, 460-19 ;

suwal — = sulanmak, su verilmek, su saçılmak. *Krş.: Caf. — suwa — = sulamak.*
II, 125-12 ;

— **dı** II, 125-9, 162-13 ;

— **ur** II, 125-12 ;
III, 240-8 ;

suwal — = -çamur veb.- sıvanmak.
II, 125-14 ;

— **dı** II, 125-13 ;

— **ur** II, 125-14 ;

suwar — = sulamak, suvarmak. *[Rad., Kaz.]. Krş.: Rad., Kg. — sûar —.*

— — I, 498-21 ;

suwaş — = -çamur veb.- sıvamakta yardım ve yarış etmek.
II, 102-22 ;

— **dı** II, 102-19 ;

— **ur** II, 102-22 ;

suwgar — = sulamak, su vermek. *Bk:* **suwrar** —. *Krş.: Rad., Taran., D. Tür., Çağ., Kaz., Alt., Tel., Leb., Şor., Sag., Koy., Küw. — sugar —.*
II, 188-22 ;

— — II, 44-18, 44-19, 255-23 ;

— **dı** II, 188-20, 199-22 ;

— **ur** II, 188-22 ;

— **gıl** II, 44-23 ;

— **guçı** (Oğuzlardan başka Türklerce).
II, 50-6, 256-9 ;

— **daçı** (Oğuzlarca).
II, 256-11 ;

— **guluk** II, 256-25 ;

— **ığsak** II, 257-3 ;

— **ığlı** II, 257-13 ;

suwgarımsın — = sular görünmek, suvarır görünmek.

— **dı** II, 202-12, 261-22 ;

suwgarış — = sulamakta yardım etmek. *Krş.: Rad., Kaz.—sugarış—.*

— **dı** II, 201-21 ;

suwgart — = sulatmak, sulatmak için birini göndermek. *Krş.: Rad., Kaz., D. Tür., Taran., Çağ. — sugart —.*

— **tı** II, 256-2 ;

suwgarun — = sular görünmek.

— **dı** II, 202-3 ;

suwıglan — = sulu bulmak. *Bk:* **suvuk, suvık.**
II, 267-6 ;

— **dı** II, 267-3 ;

— **ur** II, 267-5 ;

suwış — = sıvıklaşmak, cıvıklaşmak.
II, 102-18 ;

— **dı** II, 102-13 ;

— **ur** II, 102-17 ;

suwla — = sulanmak, su içmek; sulandırmak, su koymak. *Bk:* **suwul** —.
III, 297-24;
— **dı** III, 297-20, 297-22;
— **r** III, 297-24;

suwlağ = hayvan sulanacak yer, yalak.
I, 464-15;

suwlan — = sulanmak, sulu olmak.
II, 247-20;
— **dı** II, 247-15, 247-21;
— **ur** II, 247-19;

suwlanğ = dalı budağı olmıyan ağaç; kıvırcık olmayıp düz olan saç.
III, 386-2, 386-4;

suwlat — = sulatmak.
II, 346-28;
— **tı** II, 346-24;
— **ur** II, 346-28;

suwluk = sarık; mendil ve benzerleri. *Bk:* **suluk**. *[Müh.]. Krş.: Caf., U. — suwluk = su kabı.*
I, 201-13, 471-19;
II, 96-5, 215-13, 246-22, 304-3, 346-1;
III, 296-16, 323-16;
— **ın** II, 151-5;

suwrar — = sulatmak. *Bk:* **suwgar** —.
— **dı** II, 199-24;
— **ur** II, 200-2;

suwsa — = susamak. *[Rad., Kar.; Caf., T. T., An. İnd.].*
III, 284-20;
— **dı** I, 281-26;
III, 284-18;
— **r** III, 284-20;

suwsat — = susatmak.
II, 336-15;
— **tı** II, 336-13;
— **ur** II, 336-14;

suwsı — = sulanmak, sulu olmak.
III, 284-25;
— **dı** I, 282-7;
III, 284-22;

— **r** III, 284-25;

suwsuş = buğdayın kuvveti gittikten sonra alınan son suyu; üzerine su katılmış ayran. *[Caf.].*
I, 460-15;

suwul — = sulanmak. *Bk:* **suwla** —.
— **ma** III, 80-21;

suyagu = horozun ayağındaki mahmuz. *Krş.: Rad., Kg. — soyav = çam ağaçının iğneleri, diken, keçe bızı.*
III, 174-7;

suyran = minare ve buna benzer şeyler gibi uzun olan her nesne (Oğuzca).
I, 436-22;

sü = asker. *[Rad., Uyg.; Yaz.; Caf., T. T., An. İnd., USp., U., Man.].*
I, 69-26, 249-18, 321-15, 443-4, 490-8;
II, 5-13, 19-11, 29-3, 209-15, 231-13, 239-25, 245-10;
III, 77-5, 78-19, 81-5, 104-22, 105-10, 114-5, 192-3, 208-12, 208-23, 292-3;
— **ge** I, 521-6;
II, 274-27;
III, 77-1, 208-14;
— **ni** III, 249-4, 339-19;
— **si** I, 195-3, 353-5, 371-2;
— **sin** I, 144-9, 307-15, 399-23, 516-3;
II, 7-22, 19-7, 190-13, 312-3;
III, 59-24, 94-2, 180-18, 260-18, 305-3;

Selçük sü-başı = Selçuk hanlarının dedesi olan kişi.
I, 478-8;

süçi — = tatlılanmak ve güzelleşmek. *[Rad., Çağ.]. Krş.: Rad., Uyg. — sücü —.*
III, 258-3;
— **di** III, 258-1;
— **r** III, 258-3;

süçik = tatlı; içilecek şey, şarap. *Bk:* **süçük**. *Krş.: Rad., D. Tür., Çağ.; Caf., USp.; Müh. — süçük; Yaz. — süçig; Caf. — süçüğ; Müh. — süçü; İd., Hou. — süçi.*
I, 157-11, 211-10, 282-7, 338-16, 373-4, 408-15, 408-16;
III, 166-2, 397-18, 427-23;
— **den** III, 164-4;
— **ni** I, 154-17;

süm — = tap tatlı, pek tatlı nesne (Oğuzca).
I, 338-16 ;
kızıl — = şarap (Ila = Ilı deresi halkı -yani Yağma, Toxsı, Çiğil-dilince) ; kızıl şarap (Ö. Türklerce).
I, 408-20 ;

sücin — = tadını bulmak, mahzuz olmak. *Bk:* **süçün —.** *Krş.: Rad., Uyg. — sücün —.*
II, 150-27 ;
— di II, 150-24 ;
— ür II, 150-27 ;
— se II, 150-29 ;

süçir — = tatlılaşmak, tatlanmak.
II, 75-15 ;
— di II, 75-13 ;
— er II, 75-14 ;

süçiş — = tatlılanmak. *Bk :* **süçüş —.**
II, 92-9 ;
— di II, 92-7 ;
— ür II, 92-8 ;

süçit — = iyileştirmek, tatlılandırmak. *Krş. : Rad., Uyg. — sücüt —.*
II, 300-4 ;
— ti II, 299-25 ;
— ür II, 300-4 ;

süçük = şarap. *Bk :* **süçik.**
II, 190-24 ;

süçün — = tadını bulmak, mahzuz olmak. *Bk:* **süçin —.** *Krş.: Rad., Uyg. — sücün —.*
II, 150-27 ;
— di II, 150-24 ,
— ür II, 150-27 ;
— se II, 150-29 ;

süçüş — = tatlılanmak. *Bk :* **süçiş —.**
II, 92-9 ;
— di II, 92-7 ;
— ür II, 92-8 ;

süglin = sülün. *Bk :* **süwlin.** *Krş. : Rad., Çağ. — süklün ; Caf. — süglün.*
I, 444-6 ;

sügrüğ = kadının avret yeri.

I, 478-10 ;

sükel = hasta (Oğuzca). *Bk : Düzelt :* **sökel.**

süken = eşek yükünün bir tarafında olan sepet, sele gibi şeyler, seklem.
I, 403-8 ;

sükne — = siğile ilâç yapmak, sağaltmak.
III, 302-1 ;
— di III, 301-27 ;
— r III, 302-1 ;
— gü = et ile tırnak arasında çıkan sivilce.
I, 491-20 ;

süksük = "dagdağan„ denilen bir ağaç, kaloxylon ammodendron. *[Rad., Çağ., D. Tür. ; Caf., U.].*
I, 486-4 ;

sükül = siğil. *[Caf.].*
III, 301-27 ;

sül = ette ve ağaçta olan yaşlık ve tazelik. *Krş. : Rad., Kaz. ; Caf., U. — sül = irin.*
— inğe I, 356-20 ;
III, 134-13, 369-22 ;
— lüğ = çiğ, pişmemiş.
III, 134-10 ;

süle — = düşmana karşı asker göndermek, savaş yapmak. *[Rad. ; Yaz. ; Caf., T. T., An. İnd., U.].*
III, 271-21 ;
— — III, 272-2 ;
— di III, 271-18, 271-20 ;
— r III, 271-21 ;

sünğiş = savaşta saldırma ve süngü dürtme. *Bk :* **sünğüş.**
III, 365-1 ;

sünğü = süngü, mızrak, kargı. *[Rad., Çağ., Kom., Kr.; Müh.; İd., Hou.].*
I, 349-3, 497-17 ;
II, 264-25 ;
III, 337-7, 368-16 ;
— n I, 441-9 ;

sünğük (g) = kemik. *[Rad., Uyg., Çağ. ; Caf., U.; İd.]. Krş.: Rad.; Yaz. ; Caf., Man., U. — söngük ; Müh. — süngek.*
I, 178-18, 235-7, 247-25, 380-4 ;

II, 85-21, 224-1 ;
III, 52-7, 367-21 ;
— i III, 297-7, 367-22 ;

süngüklen — = kemiklenmek, büyümek.
III, 408-11 ;
— **di** III, 408-8 ;
— **ür** III, 408-11 ;

süngüle — = süngülemek, süngü ile dürtmek.
III, 405-4 ;
— **di** III, 405-1, 406-3 ;
— **r** III, 405-3 ;

süngüş = savaşta saldırma ve süngü dürtme. *Bk :* **süngiş.** *Krş. : Rad. ; Yaz. — söngüş.*
III, 365-1 ;

süngüş — = çarpmak, süngüleşmek, savaşta süngüleşmek. *[Caf.]. Krş. : Rad. ; Yaz. ; Caf., Man., Chuas. — söngüş —.*
III, 394-18 ;
— **di** III, 393-15, 394-15 ;
— **ür** III, 394-18 ;

süngüt = karşılığına bir şey verilmiyen ve geri gönderilmiyen armağan. *Bk :* **singüt.**
III, 362-11, 362-13 ;

süprük = süprüntü ; bir adama kızıldığında söğme olarak kullanılır.
II, 231-20 ;

süprül — = süpürülmek. *[Rad. ; İd.]. Krş. : Rad., Çağ., Taran. — süpürül —.*
II, 231-22 [*] ;
— **di** II, 231-18 ;
— **ür** II, 231-22 [*] ;

süpründi = süprüntü. *Krş. : Rad. — süprüntü, süpürüntü.*
I. 493-7 ;

süpür — = süpürmek. *[Rad., Çağ., Taran. ; Müh. ; İd., Hou.].*
II, 85-20 ;
— **di** II, 85-18 ;
— **ür** II, 85-20 ;
— **gü** = süpürge. *[Rad., Çağ., Az. ; Müh.]. Krş. : İd. — süpürge.*

[*] Fiilin bu iki şekli, Basmada ve Yazmada bulunduğu halde Çevirmemizde unutulmuştur ; buraya katıyoruz. B. A.

I, 490-10 ;

sür — = sürmek, koğmak, sürgün etmek ; devam etmek. *[Rad., Bü. D. ; Caf., P. P., T. T., An. İnd., Man. ; Yaz. ; Müh. ; İd.].*
II, 7-19, 39-10 ;
— **di** II, 7-16, 7-18, 39-9, 90-12, 177-10 ;
— **er** II, 7-19, 39-10 ;
III, 217-1 ;
— **güçi** II, 51-8, 51-9 ;

sür — = kızmak, çıkışmak. *Bk :* **sar —, ser —.**
II, 39-1 ;
— **di** II, 38-29 ;
— **er** II, 39-1 ;

sürç — = sürçmek, ayak kaymak. *[Rad., Çağ. ; Müh.].*
III, 420-19 ;
— **di** III, 420-17 ;
— **er** III, 420-19 ;

sürçek = gece toplantısı, müsamere (Oğuzca). *Bk :* **sürçük.** *Krs. : Müh. ; Rab. ; İd. — sürçek = hikâye, kıssa, destan.*
I, 478-5 ;

sürçit — = sürçtürmek. *Bk :* **surçıt —.**
II, 328-8 ;
— **ti** II, 328-5 ;
— **ür** II, 328-8 ;

sürçük = gece toplantısı, müsamere. *Bk :* **sürçek** (Oğuzca).
I, 478-3 ;

sürile — = kur'a çekmek. *Bk :* **surpla —.**
III, 444-2 ;
— — III, 446-10 ;
— **di** III, 443-23 ;
— **r** III, 444-2 ;

sürk = soğuktan donma, katılaşma.
I, 353-15 ;

sürkile — = koğalamak, sürmek ; koğalayıp sürerek üzerine saldırmak. *Bk :* **sürküle —.**
— **di** III, 353-9 ;

sürküle — = koğalamak, sürmek ; koğalayıp sürerek üzerine saldırmak. *Bk :* **sürkile —.**
III, 353-15 ;
— **di** III, 353-9 ;

— **r** III, 353-15 ;

sürse — = sürmek istemek.
III, 284-17 ;
— **di** III, 284-14 ;
— **r** III, 284-16 ;

sürt — = sürtmek ; sürmek. *[Rad., Çağ., Taran., D. Tür., Kg., Kkg., Alt., Tel., Leb., Küw., Kom., Kar. ; Caf. ; Müh.].*
III, 427-3 ;
— **ti** III, 426-26, 427-1 ;
— **er** III, 427-3 ;

sürtük = ezilen, sürüştürülen her şey.
I, 477-27 ;
— **işler** = sürüştüren, kendisine sürüştürülen kadın; sevici kadın. *[Rad.].*
I, 477-24 ;

sürtül — = sürtülmek, döğülmek ; sürülmek. *[Rad., Kar., Kg., Taran.].*
II, 231-10 ;
— **di** II, 231-4, 231-8 ;
— **ür** II, 231-10 ;
III, 303-12 ;

sürtün — = sürtünmek ; sürünmek. *[Rad., Tel.].*
II, 245-28 ;
— **di** II, 245-21, 245-24 ;
— **ür** II, 245-28 ;

sürtür — = sürdürmek, sürttürmek.
II, 184-8, 184-13 ;
— **di** II, 184-6, 184-10, 184-12 ;
— **ür** II, 184-8, 184-13 ;

sürtüş — = -sürmek ve sürtmek-te yardım ve yarış etmek.
II, 211-5 ;
— **di** II, 210-23, 211-2 ;
— **ür** II, 211-5 ;

sürüğ = sürü. *[Caf., P. P., Man.]. Krş. : Rad., Uyğ., Çağ., D. Tür., Kom. — sürük ; Rad., Kr. ; İd. — sürü.*
I, 389-11, 389-16 ;
III, 102-19 ;

sürül — = sürülmek ; ezilmek. *[Rad., Uyg., Çağ., Kar.].*
II, 123-22 ;
— **di** II, 123-15, 123-16, 123-17 ;
— **ür** II, 123-22 ;

— **gen** = her zaman, her yerden sürülen.
I, 523-8, 525-14 ;

sürün — = kendini kaşımak ; sert bir şey döğülerek ezilmek. *[Rad., Kr.]. Krş. : Rad., Kr., Kar., D. Tür., Çağ., Şor., Sag. — sürün — = kendini sürüklemek, sürüklenmek.*
II, 151-19 ;
— **di** II, 151-17 ;
— **ür** II, 151-19 ;

süründi er = her yerden sürülen, sürüntü adam. *[Müh.].*
I, 449-9 ;

sürüş — = -aygır aşmak istediğinde kısrağı- dişliyerek sürüklemek ; itişmek ; borcu alacakla ödeşmek. *[Rad., Kr., Şor.].*
II, 97 2 ;
— **di** II, 96-23, 96-28, 96-29 ;
— **ür** II, 97-2 ;

süs — = süsmek. *[Rad., Alt., Tel., Şor., Sag., Koy., Kaç.].*
II, 293-3 ;
— **di** II, 293-1 ;
— **er** II, 293-2 ;
— **gen (— egen)** = çok süsen.
III, 364-15 ;

süsgir — = süsmek istemek, süsmeğe saldırmak. *Bk :* **süsgür** —.
II, 189-15 ;
— **er** II, 189-15 ;

süsgür — = süsmek istemek, süsmeğe saldırmak. *Bk :* **süsgir** —.
— **di** II, 189-13 ;

süstür — = süstürmek, tos yaptırmak.
II, 184-27 ;
— **di** II, 184-25 ;
— **ür** II, 184-27 ;

süsün — = -başını- vurur gibi görünmek.
II, 152-16 ;
— **di** II, 152-13 ;
— **ür** II, 152-16 ;

süsüş — = süsüşmek. *[Rad.].*
II, 101-11 ;
— **di** II, 101-9 ;
— **ür** II, 101-11 ;

süt = süt. *[Rad., Bü. D. ; Caf. ; Müh. ; İd., Hou.].*

I, 157-7, 180-3, 181-4, 193-1, 218-16, 397-26, 449-2 ;
II, 37-22, 43-28, 51-1, 61-8, 66-12, 72-16, 101-23, 124-21, 139-14, 163-3, 304-8 ;
III, 120-18, 129-7, 181-21, 197-25, 198-9, 264-11 ;

— **ge** II, 13-23 ;
— **i** I, 468-8 ;
— **in** I, 389-17 ;
— **ten** III, 167-8 ;
— **üğ** I, 523-4 ;
II, 85-14 ;
— **ler** III, 102-20, 195-7 ;

süt ötrüm = mercimeğe benzar ishal veren bir ot.
I, 107-1 ;

sütger — = süt gibi sulu, duru yapmak.
II, 189-12 ;
— **di** II, 189-9 ;
— **ür** II, 189-12 ;

süwlin = sülün. *Bk :* **süglin.**
I, 444-7, 447-6 ;
III, 11-4 ;

süwri = sivri.
I, 422-8 ;

süwrit — = sivriltmek.
II, 332-22 ;
— **ti** II, 332-18 ;
— **ür** II, 332-22 ;

süz — = süzmek. *[Rad., Çağ., D. Tür., Taran., Kg., Kkg., Kom.; Caf., T. T., An. İnd., Chuas.; Müh.; İd., Hou.]. Krş.: Rad., Uyg., Bar. — süs —.*
II, 9-25;
— **di** II, 9-23 ;
— **ti** I, 450-16, 450-17 ;
— **er** II, 9-25 ;

süzgün = rengi kara, dikenli bir dağ agacı.
I, 443-17 ;

süzlün — = süzülmek.
II, 247-10 ;
— **di** II, 247-8 ;
— **ür** II, 247-10 ;

süzlüş — = süzülmek.
II, 215-24 ;
— **di** II, 215-22 ;
— **ür** II, 215-24 ;

süzme = "keş„ denilen yağsız kuru peynir, ayran süzmesi. *[Rad., Çağ., Taran.; İd.]. Krş.: Rad., Kg. — süzbö ; Müh. — süzme = süzgeç, süzgü ; İd. — süzme = mahmur bakışlı.*
I, 433-22 ;

süztür — = süzdürmek. *Krş.: Rad., Çağ., D. Tür., Taran. — süzdür —.*
II, 184-24 ;
— **di** II, 184-22 ;
— **ür** II, 184-23 ;

süzük = süzük, süzülmüş. *[Rad., Uyg., Kom., Çağ., Taran., Alt., Tel., Bar.; Caf., T. T., An. İnd., Chuas., USp., Man., U.; Müh.].*
I, 389-21 ;

süzül — = süzülmek. *[Rad., Çağ., D. Tür., Taran., Bar., Uyg.; Caf., P. P., T. T., An. İnd.].*
II, 124-7 ;
— **di** II, 124-6, 139-15 ;
— **ür** II, 124-7 ;

süzün — = süzülür gibi görünmek.
II, 152-2 ;
— **di** II, 151-21 ;
— **ür** II, 152-2 ;
— **di suw** = süzülmüş su. *[Rad., Uyg.].*
I, 449-15, 450-20 ;

Ş

şa = alacalı bir kuş.
III, 211-1 ;
erdemsiz — = "faydasız kuş" anlamına aynı kuşa verilen lâkap.
III, 211-4 ;

şagıla — çağlamak. *Bk :* **çagıla —, jagıla —.**
III, 324-25 ;
— dı III, 324-23 ;
— r III, 324-25 ;

şalaşu = bir çeşit Çin dokuması.
I, 446-4 ;

şamuşa = yenilen bir ot, poy otu.
I, 446-5 ;

şap şap = vurmada çıkan ses ; yemekte ağızda çıkan şapırtı.
III, 145-23, 146-2, 146-3 ;

şar şar = yağmurun sağnak halinde yağmasından çıkan ses ; her hangi bir akarın çıkardığı ses. *Bk :* **çar çar.**
I, 324-10 ;

şat = cüret, cesaret. *Krş. : Rad., Kg. — şat = şen, neşeli.*
I, 320-11 ;
— ı I. 320-12 ;

şaw = Uç'ta biten ve elbise temizlenen çöğen gibi bir ot.
III, 155 8 ;

şebenğ = demirden yapılmış baston, cop. *Bk :* **şebinğ.**
III, 354-20 ;

şebinğ = küçük demir çomak, demir baston (Çiğilce). *Bk :* **şebenğ.**
III, 369-15 ;

şebük = çabuk.

I, 147-6 ;

şekirtük = fıstık.
I, 507-4 ;

şel şül = udumsuz, yöntemsiz.
— — **eliğlig** I, 336-21 ;

şenbuy = başka bır davetten sonra geceleyin gidilen içki ziyafeti (Kençekçe).
III, 239-20 ;

şep = ivmeyi, aceleyi anlatan bir edat. *[Rad., Kaz.].*
I, 319-8 ;
— kel — = çabuk gelmek.
— kel I, 319-9 ;

şeş — = çözmek. *Bk :* **seş —.** *[Rad., Şor., Taran., Kg. ; Müh. ; İd.].*
II, 293-7 ;
— di II, 293-4 ;
— er II, 293-7 ;

şeştür — = çözdürmek. *Bk :* **seştür —.** *[Rad., Taran.].*
— di II, 187-10 ;

şi = Çin hakanlarının selâmlandığı bir kelime.
III, 211-10 ;

şın = taht ; sedir (Çiğilce). *Krş. : Rad., Kg. — şınğ = Üstyurt yaylası.*
III, 140-9 ;

şış = şiş, tutmaç yedikleri şiş. *Bk :* **sış.** *Krş. : Müh. — şiş.*
II, 282-10 ;
— ku II, 179-7 ;

şöpik = meyva yenildikten sonra atılan şey, çörçöp. *Bk :* **çöpik.**
Krş. : Rad., Şor. — şöbeğ = kenevir sapı kabuğu.
I, 390-5 ;

şu = emir ve nehiyde sona gelerek pekitme bildiren "çu" yerine kullanılan bir kelime. *Bk : Düzelt :* **şü.**
III, 211-6, 211-7, 211-8 ;

şuglu = tilki üzümü, solanum nigrum.
I, 431-6 ;

şutı = kırkayak, örümcek, çıyan gibi bir böcek (öz Türkçe değil).
III, 218-13 ;

şuwşaş — = gizli söz fısıldaşmak. *Bk :* **sufsa —, sufşa —.**
II, 350-17 ;

— **dı** II, 350-14 ;
— **ur** II, 350-16 ;

şuwşat — = fısıldatmak. *Bk:* **sufsa —, sufşa —.**
II, 337-9 ;
— **tı** II, 337-6 ;
— **ur** II, 337-9 ;

şü = emir ve nehiyde sona gelerek pekitme bildiren "**çü**" yerine kullanılan bir kelime. *Bk :* **şu.**
III, 211-6, 211-7, 211-8 ;

şük = susturma edatı. *[Rad., Uyg., Taran., D. Tür.; Caf., T. T., An. İnd., U., USp.].*
I, 335-12 ;
— **tur** — = sükût etmek (Türklerce).
— **tur** I, 335-13 ;

şüngle = Argu diyarında biten ve kökü yenen bir ot.
III, 379-12 ;

şünük = çınar ağacı. *Bk:* **çarun** (Yağmaca), **çünük.** *[Rad., Uyg.; Caf.].*
I, 390-10 ;

şüt = soy, asıl (Xotan dilince).
III, 120-19 ;

şütük = sığır boynuzundan yapılan divit.
I, 390-7 ;
— **sakal** = köse sakal.
I, 390-8 ;

T

taba = yan, taraf, cihet; "...e, ...e doğru, ...e yanına" anlamlarına ve arapça "ila" ve "ragmen" karşılığında bir edat ve kelime. *[Rad., Uyg., Çağ., Kaz.]. Krş.: Caf., T. T., An. İnd., U., P. P.; Yaz. — tapa.*
I, 94-2, 214-18, 425-19, 445-14 ;
II, 103-26, 312-5;
III, 23-2, 216-11, 216-12, 216-14, 235-13, 272-1 ;
— **sı** III, 216-15 ;

tabala — = kınamak, ayıplamak. *[Rad., Kg., Tob., Kaz.; Müh.].*
III, 322-25 ;
— **dı** III, 322-23, 327-17 ;
— **r** III, 322-25 ;

taban = taban; deve tabanı. *[Rad., Kr., Şor., Leb., Sag., Koy., Kaç., Küw., Kom., Kaz., Kg., Kar.; İd., Hou.].*
I, 400-11, 405-3;
— **lığ** = tabanlı. I, 499-5;

tabanla — = -deve- tepmek. *Krş.: Rad. — tabanla — = toprağı tırmıklamak; Rad., Kaz. — tabanla — = kendini hakir göstermek.*
III, 342-5 ;
— **dı** III, 342-3 ;
— **r** III, 342-5 ;

tabaru = "... ya dogru, ... ya karşı" anlamına edat. *[Rad., Uyg.].*
I, 445-11, 445-13 ;
III, 69-1, 440-20 ;

tabız — = bilmece söylemek ve sormak. *Bk:* **tabuz —, tapuz —.**
— **dı** II, 164-25 ;

tablağ = rıza, muvafakat. *Bk: Düzelt:* **taplag.**

I, 462-2 ;
— ınğ I, 462-3 ;

tabuz — = bilmece söylemek veya sormak. *Bk:* **tabız—, tapuz—.**
II, 86-8 ;
— **dı** II, 86-6 ;
— **dum** I, 462-6 ;
— **ur** II, 86-8 ;
— **gu neng** = bilmece.
I, 489-2 ;
— **guk** = bilmece.
I, 502-13 ;
II, 164-25 ;

tada = on adımdan görülebilen yer parçası. *Bk:* **tata.**
III, 220-10 ;

tadgun = Fırat ve ona benzer akan dere.
I, 438-8 ;

tadu = insanın tab'ı ve tabiatı. *Krş.: Rad., Uyg. — tadu = haz, zevk.*
III, 220-9 ;

tadun [*] = bir yaşındaki buzağı. *Bk:* **tadhun.**
III, 171-5 ;

tadhun = tosun, iki yaşında olan sığır. *Bk:* **tadun.** *Krş.: Rad., Koy., Kaç. — tazın = iğdiş edilmiş öküz.*
I, 400-14, 400-15 ;

tafarçı = yük taşıyan.
III, 149-3 ;

tafrak = çabuk, acele ; kıvrak, çalışkan. *Bk:* **tawrak.**
I, 468-25 ;

tag = dağ. *Bk: Düzelt:* **tağ.**

tağ = dağ. *[Rad., Çağ., Taran., Kom., Şor., Leb., Sag., Koy., Kız., Küw.; Yaz.; Caf., T. T., An. İnd., U., USp.; Müh.; İd., Hou.].*
I, 89-2, 147-11, 148-10, 156-3, 173-21, 312-15, 325-26, 398-19, 451-9, 466-16, 494-18, 495-9, 498-2, 498-14, 499-20 ;

---

[*] Kaşgarlı, bu kelimenin Arapça karşılığında « التبيع » demiştirki « bir yaşındaki dana » anlamınadır. Bundan başka « tadhun » kelimesi karşılığında ise « الجذع من البقر » demiştir, bunun anlamı da « iki yaşını bitirmiş olan sığır yavrusu » dur ; bu yaşta olan sığır yavrusuna bugün bile « tosun » denmektedir. « Tadun » ile « tadhun » un ayrı ayrı söylenen bir tek kelime olduklarına ve « د - ذ » harflerinin birbiriyle yer değiştirdiğine bakılarak anlamlarının da bir olması gerekirse de düşünüle. B. A.

II, 68-12, 68-18, 77-20, 103-2, 157-5, 269-1, 275-22, 278-12, 288-11 ;
III, 18-29, 124-8, 153-3, 153-5, 199-6, 215-17, 216-22, 360-3, 410-19 ;
— **dan** I, 169-8, 169-27 ;
— **da** II, 357-3 ;
III, 311-8 ;
— **dın** I, 190-2, 190-21, 224-21, 278-17 ;
II, 130-28 ;
III, 195-2 ;
— **ığ** I, 100-17, 424-17 ;
II, 294-24 ;
III, 106-15 ;
— **ka** I, 156-1, 173-24, 185-14, 212-5, 256-2, 277-7 ;
II, 43-28, 50-11, 50-23, 61-10, 67-7, 103-2, 238-19, 355-24 ;
III, 153-5, 212-1 ;
— **nı** I, 292-22, 297-6 ;
— **lar** I, 160-6, 179-20, 186-11 ;
II, 283-3 ;

tagar = çuval, dağarcık, içerisine buğday ve başka şeyler konan nesne, harar. *[Rad., Taran., D. Tür., Çağ.]. Krş.: Müh. — tagarçık ; İd. — tagarcuk.*
I, 17-15, 244-16, 411-4 ;
II, 306-23 ;
— **ka** II, 147-20 ;

tagay = dayı. *[Rad., Çağ., Kom.; Caf., USp.; Müh., Hou.].*
III, 238-19 ;

tagık — = dağa çıkmak ; dağa kaçmak, yozlaşmak.
II, 117-12 ;
— **tı** I, 192-5 ;
II, 117-10 ;
— **ar** II, 117-12 ;

tagıl — = -bıçak gibi keskin şeyler- körleşmek.
II, 129-6 ;
— **dı** II, 129-1 ;
— **ur** II, 129-6 ;

tağla — = dağlamak. *[Rad., Kr.; İd.].*
III, 294-18 ;
— **dı** III, 294-16 ;
— **r** IIII, 294-18 ;

tağlat — = dağlatmak.
II, 344-6 ;
— **tı** II, 344-4 ;
— **ur** II, 344-6 ;

tagna yawa = kasnı ağacı püsesi olup yoğurtla karıştırılarak tutmaca katılan ve ona renk veren bir deva.
I, 434-20;

taguzmak er = etine dolgun, bodur kişi. *Bk:* **takuzmak.**
I, 504-22 ;

tahçek (?) [*] = bir çeşit Çin ipeği.
I, 476-19 ;

tah tah = salındıktan sonra doğanı veya şahini çağırmak için bir nida.
I, 9-15 ;
III, 117-14, 118-10 ;

taxtu = eğrilmemiş ham ipek. *Bk:* **tahçek.**
I, 416-7 ;

tak — = takmak. *[Rad., Çağ., Tel., Alt., Leb., Tuba., Kaz., Kaç.; Caf., T. T., An. İnd.; İd.].*
II, 17-2 ;
— **dı** II, 16-26 ;
— **ar** II, 17-2;

takagu = tavuk -cins adı-. *Krş.: Caf., T. T., An. İnd., U., Man., USp. — takıgu; Müh. — tağuk.*
I, 217-8, 447-1, 447-7 ;
III, 11-4 ;
— **nı** III, 97-14 ;
erkek — = horoz. I, 447-2;
tışı — = tavuk. I, 447-3 ;
— **yılı** = Türklerin onikili yıllarından biri.
I, 346-11, 447-12 ;

takı = dahi (Türklerce). *Bk:* **dakı** (Oğuzca). *[Rad., Kg.; Caf., T. T., An. İnd., Man., USp.; Müh.; Rab.; İd.].*
I, 73-11, 274-17, 412-22, 456-3, 468-8, 494-4 ;

---

[*] Basma ve Yazma nushalarda bu kelime, görülen şekilde yazılmış olup harekesizdir. Biz bunu Tercüme C. I, 416-7 deki « taxtu » kelimesine ölçümliyerek « tahçek » şeklinde yazdık. Bu iki kelimenin anlamları birbirine yakındır. Bundan başka « تحجك » kelimesindeki « ح » harfinin üzerinde bir nokta bulunmalıdır; çünkü Türkçede « ح » harfi yoktur. B. A.

II, 110-4, 118-17, 177-11, 195-27, 263-22, 335-6, 356-19 ;
III, 188-20, 226-17, 226-20, 278-14, 378-20, 398-27 ;

takıl — = takılmak, dizilmek. *[Rad., Kr.].*
II, 129-9 ;
— **dı** II, 129-7 ;
— **ur** II, 129-9 ;

takır takır = ses bildiren bir kelime. *Bk:* **tikir tikir.** *[Rad., Kr.].*
I, 361-21 ;

taktur — = taktırmak, dizdirmek. *[Rad., D. Tür.].*
II. 174-3 ;
— **dı** II, 174-1 ;
— **ur** II, 174-3 ;

takuk = horoz ; (Türkmence = Oğuzca) tavuk. *Bk:* **takagu.** *Krş.: Rad., Çağ.; İd. — takuk = tavuk.*
II, 286-20 ;
III, 114-22 ;
— **yalıgı** = horoz ibiği.
III, 13-22 ;
— **luğ** = tavuklu (Oğuzca).
I, 497-26 ;

takuzmak er = etine dolgun, bodur kişi. *Bk:* **taguzmak.**
I, 504-23 ;

tal = dal, yaş dal. *[Rad., Uyg.; Caf.].*
I, 412-21 ;
II, 105-8 ;
III, 156-22, 156-23 ;
— **bodh-luğ** = boyu düzgünce kişi ; - en çok - ince uzun cariyeler için kullanılır.
III, 156-23 ;

talagu = çabuk öldüren ağı ; iç ağrısı.
I, 447-14, 447-15 ;

talak = dalak. *Bk:* **sulak** (Kıpçakça). *[Rad., Kaz., Kg., Tob.; İd., Hou.].*
I, 411-24 ;

talas = at yarışında, top ve çevgen oyununda çizilmiş sınır ve gerilmiş ip. *Bk:* **tasal.**
I, 366-13, 392-25 ;

talbın — = kuş- dalbınmak, çırpınmak. *Bk:* **talpış** —, **talpır** — ;

Düzelt: **talpın —.** *[Rad., Kaz.]. Krş.: Rad., Çağ. — talbin —; İd. — talıbın —; Rad., Kg., Kkg. — talpın—.*
II, 240-1;
— dı II, 239-27;
— ur II, 240-1;

talgağ = insanı öldürecek derecede şiddetli tipi.
II, 288-10, 288-12;

talgan ig = sar'a, tutarık. *Krş.: Rad., Tel., Şor. — talgak.*
I, 438-11;

talgır — = kar tipisi kopmak. *Bk:* **talgur —.**
II, 179-6;
— dı II, 179-4;
— ar II, 179-6;

talguç = hayvan sırtına yükletilen yükü sıkıştırmak için kullanılan ağaç
I, 453-9;

talguk = baltanın sapını sıkıştırmak için çakılan çivi. *[Caf., U.].*
I, 469-5;

talgur — = kar tipisi kopmak. *Bk:* **talgır —.**
— dı II, 179-4;

talgur — = -mide, iç- bulunmak, karışmak.
II, 179-3;
— dı II, 178-24;
— ur II, 179-3;

talığ = tat, lezzet. *Krş.: Rad., Koy. — tâlı = tatlı.*
I, 408-8;

tatığ — = tat, lezzet.
I, 408-9;

talk — (talka —) = zarar vermek.
— ar (— r) I, 506-24;

talka = koruk. *Bk:* **tarka**
I, 179-6, 427-3, 427-11;

talkalan — = koruklanmak, salkım koruk olmak.
III, 201-22;
— dı III, 201-19;
— ur III, 201-22;

talkan = kavut, kavrulmuş döğülmüş arpa. *[Rad., Çağ., D. Tür., Taran, Tel., Alt., Kg., Soy., Kaz.; Müh.].*

I, 440-17, 440-21;
— ka II, 89-24, 154-16, 189-28, 190-5;

talkı — [*] = ayıp sayılmak.
— mas II, 304-23;

talkığ = dağların çatıştığı yer.
I, 463-3;

talkığ = işleri sürüncemede bırakma.
I, 463-4;

talkıl — = itilmek, kakılmak, defedilmek, savulmak.
II, 230-17;
— dı II, 230-13, 230-15, 230-16;
— ur II, 230-17;

talkış — = dürmekte ve bükmekte yardım etmek.
II, 207-7;
— dı II, 207-3;
— ur II, 207-7;

talkıt — = işi geciktirmek; yükü çarpıtmak, çarpık yapmak; yükle ip arasına ağaç parçası koyarak yükü düzeltmek için büktürmek. *Bk:* **tılkat —.**
II, 339-18;
— tı II, 339-11, 339-14;
— ur II, 339-18;

talku = eğrilmiş, bükülmüş nesne.
I, 427-12;
— yışığ = bükülmüş ip.
I, 427-13;

talpın — = -kuş- dalbınmak, çırpınmak. *Bk:* **talbın —.** *[Rad., Kg., Kkg.]. Krş.: Rad., Kaz. — talbın —; Rad., Çağ. — talbin —; İd. — talıbın —.*
II, 240-1;
— dı II, 239-27;
— ur II, 240-1;

talpır — = kanat çırpmak, dalbınmak. *Krş.: Rad., Tel. — talbır —.*
II, 173-5;
= dı II, 173-1, 173-2;
— ar II, 173-5;

---

[*] ? Bu kelimenin Yazma ve Basma nushalarda imlâsı « تلقماس » şeklinde ise de bunun « tılkımas » şeklinde yazılması bize daha uygun görünüyor; düşünüle. B. A.

talpış — = kanat çırpışmak, dalpışmak, dalgalanmak.
II, 205-6;
— **dı** II, 204-25, 205-2;
— **ur** II, 205 6;

taltur — = bayıltıncaya dek döğmek.
II, 174-19;
— **dı** II, 174-17;
— **ur** II, 174-19;

talu = seçme. *[Rad., Uyg.; Müh.].*
III. 232-26;

talula — = seçmek. *[Rad., Uyg.; Caf., T. T.].*
III, 326-22;
— **dı** III, 326-20, 347-1;
— **r** III, 326-22;

talwır = keklik.
II, 173-2;

tam = duvar, dam, kale. *[Rad., Uyg., Sag., Taran., Çağ., D. Tür., Kg., Kkg., Kaz; Yaz.; Caf., T. T., An. İnd.; Müh.; İd.].*
I, 153-10, 172-22, 176-14, 214-8, 270-17, 348-23, 398-11;
II, 22-17, 44-11, 108-6, 147-26, 174-20, 177-26, 242-7, 325-20, 354-1;
III, 32-17, 54-6, 57-19, 74-22, 81-22, 82-19, 93-15, 157-6, 267-24, 306-14;
— **ığ** I, 307-3;
III, 89-21, 137-5;
— **dın** II, 13-3, 232-7;
— **ka** II, 146-3, 147-12, 152-13, 231-11;
III, 111-11;
tikekliğ — = üzerinde burçlar buluna kale. I, 153-10;
— **ulı** = duvar temeli. I, 48-20;

tam — = damlamak. *[Rad., Uyg., Çağ., D. Tür., Taran., Alt., Tel., Şor., Leb., Kg., Kom., Kaz.; Müh.; İd.].*
II, 26-21;
— **dı** II, 26-19, 87-12;
— **ar** I, 60-6, 376-25;
II, 26-20;
III, 123-2;
— **a** III, 360-10;
— **a** — **a** = damlıya damlıya. III, 360-10;

tamak = boğaz (Oğuz, Kıpçak ve uyanlarca). *Bk:* **tamgak** (Türklerce). *[Rad., Alt., Tel., Şor., Sag., Koy., Kaç., Kg., Küw., Çağ., D. Tür., Taran., Kom., Kaz.; Caf.; Müh.; İd.].*
I, 33-17;

tamar = damar (Oğuzca). *Bk:* **tamur, tamır.** *[Rad.; Caf.; İd., Hou.].*
I, 362-15;
III, 201-23;

tamçır — = damlamak, serpilmek. *Bk:* **tamçur —.** *Krş.: Rad., Alt., Tel., Kaz., Kar.; İd. — tamçı = damla.*
— **dı** II, 201-2;

tamçur — = sepelemek. *Bk:* **tamçır —.**
II, 175-20;
— **dı** II, 175-18;
— **ur** II, 175-19;

tamdu = kuvvetli, alevli ateş; tuturuk. *Bk:* **tamduk.** *Krş.: Müh. — tamdır = tandır, ekmek ocağı.*
I, 418-10;

tamduk = kuvvetli, alevli ateş; tuturuk. *Bk:* **tamdu.**
I, 418-11;

tamdur — = yaktırmak. *Bk:* **tamtur —.** *Krş.: Caf., U., USp. — tamtur —.*
II, 176-10;
— **ur** II, 176-10;

tamga = denize, göle veya dereye dökülen suyun bir kolu; gemilerin demir attıkları iskele veya liman.
I, 424-11, 424-13;
— **suwı** I, 424-17;

tamga = damga, hakanın ve başkalarının damgası. *[Rad., Çağ., D. Tür., Taran., Tel., Küw., Kaz.; Caf., T. T., An. İnd., Chuas., USp.; Müh.; Rab.].*
I, 424-10;
— **lığ** = bir kişilik sofra; küçük ibrik; hakanın damgası bulunan eşya. *Bk:* **tamga-lık.**
I, 527-7, 527-14;
— **lık** = küçük ibrik; bir kişilik sofra; hakanlardan başkasının yemek yememesi için damgalanmış. *Bk:* **tamga-lığ.**
I, 527-6, 527-16;

tamgak = boğaz, damak (Türklerce). *Bk:* **tamak** (Oğuz, Kıpçak ve uyanlarca). *[Caf.].* *Krş.: Rad., Çağ. — tamgak =*

boyun kısımlarından yapılmış kürk.
I, 33-17, 467-9, 469-8 ;

tamgakla — = boğaza vurmak.
III, 351-4 ;
— **dı** III, 351-2 ;
— **r** III, 351-4 ;

tamgala — = hakanın damgasını -turasını- vurmak. *[Rad., Tel., Küw., Çağ. ; Caf., T. T., An. İnd., Chuas., USp. ; Müh.].*
III, 353-8 ;
— **dı** III, 353-5 ;
— **r** III, 353-8 ;

tamgır — = damlıyayazmak. *Bk:* **tamgur** —.
II, 179-10 ;
— **ar** II, 179-10 ;

tamgur — = damlıyayazmak. *Bk:* **tamgır** —.
— **dı** II, 179-7 ;

tamın — = yağ çıkarmak, taktir etmek.
II, 149-9 ;
— **dı** II, 149-5 ;
— **ur** II, 149-9 ;

tamındı sıw = su damlası.
I, 450-1 ;

tamır = damar, sinir. *Bk:* **tamar** (Oğuzca), **tamur.** *[Rad., Alt., Tel., Şor., Küw., Sag., Koy., Kaç., Kg., Kaz. ; Caf., T. T., An. İnd., U. ; Müh.].*
— **lığ** I, 495-11 ;

tamış — = damlaşmak. *[Caf.].*
II, 111-3 ;
— **dı** II, 110-27 ;
— **ur** II, 111-2 ;

tamıt — = damlatmak. *Krş.: Rad., D. Tür. — tamit — ; Rad., Tel., Şor. — tamıs — ; Rad., Kar. ; Caf., U. — tamız — ; Rad., Çağ. — tamiz — ; Rad. Kar. — tamızdır — ; Caf., USp. — tamızım = damla ; İd. — tamzum = danlatılmış bir damla. ; Caf., U. — tamıt — = yakmak.*
II, 311-11 ;
— **tı** II, 311-9 ;
— **ur** II, 311-11 ;

tamtur — = damlattırmak, damzırtmak. *Krş.: Rad., D. Tür. — tamdur —.*
II, 175-16 ;
— **dı** II, 175-14 ;
— **ur** II, 175-16 ;

tamtur — = yaktırmak. *Bk:* **tamdur** —. *[Caf., U., USp.].*
— **dı** II, 176-8 ;

tamu = cehennem. *[Rad., Uyg. ; Caf., T. T., An. İnd., U., Man.]. Krş.: Rad., Uyg., Kom., Kaz., D. Tür. — tamuk ; Rad., Çağ., D. Tür. : Müh. ; Rab. ; K. B. — tamuğ ; Rad., Alt., Tel., Şor. — tamû ; İd., Hou. — tamuv.*
III, 234-6, 234-7 ;

tamu = hele ; cümlenin anlamını pekitme için gelen bir edat.
I, 420-5 ;

tamula — = sıkılamak, sıkıştırmak, pekitmek.
III, 327-8 ;
— **dı** III, 327-5 ;
— **r** III, 327-8 ;

tamur = damar. *Bk:* **tamar** (Oğuzca), **tamır.** *[Rad., Uyg., Çağ., D. Tür., Kar.]. Krş.: Rad., Alt., Tel., Şor., Küw., Sag., Koy., Kaç., Kg., Kaz. ; Caf., T. T., An. İnd., U. ; Müh. — tamır.*
I, 362-14 ;

tamur — = -burun- kanamak, damlamak.
— **dı** II, 85-2 ;
— **gan** = her zaman kanıyan, damlıyan. *Bk:* **yamurgan.**
I, 518-14, 524-16 ;

tamuz — = damlatmak, damzırmak. *Krş.: Caf. — tamız —.*
II, 86-16 ;
— **dı** II, 86-13, 164-20 ;
— **ur** II, 86-15 ;

tan = sabah, akşam esen serin esinti. *[Rad., Sag., Koy., Kaç.].*
III, 157-10 ;

tan — = inkâr etmek. *[Rad., Çağ., Taran., Az., Kg., Kkg., Kom., Kar. ; Caf., Man. ; Müh.].*
III, 184-21 ;
— **dı** III, 184-17 ;
— **ar** III, 184-21 ;

tançа — = bozulmak, çürümek. *Bk:* **tançga** —, **tınça** —, **tınçı** —,

tançı —, tunçı —. *Krş.: Caf., U. — tançkala —, tançkıla —, tançula — = et parçalamak, kesmek, ditmek.*
— dı III, 303-20;

tançga — = bozulmak, çürümek. *Bk:* **tança —, tınça —, tınçı —, tançı —, tuncı —.**
— dı III, 303-21;

tançı — = bozulmak, çürümek. *Bk:* **tança —, tançga —, tınça —, tınçı —, tunçı—.**
— dı III, 303-11;

tançış — = bozulup kokuşmak.
II, 217-9;
— dı II, 217-7;
— ur II, 217-9;

tançu = lokma, tıkım. *Bk:* **tunçu.** *[Caf., U.; Müh.].*
III, 392-10;
— nı II, 16-9;

tançula — = -ağızda- çiğnemek. *[Caf., U.].*
III, 352-17;
— dı III, 352-14;
— r III, 352-17;

tanğ = şaşacak, şaşılacak nesne, danılacak şey, acayip şey. *[Rad., Uyg., Tel., Sag., Kg., Kom., Taran., D. Tür.; Caf., P. P., USp., Man.; İd.].*
I, 62-6;
III, 355-21, 355-23;

tanğ = tan; sabah vakti. *[Rad., Bü. D.; Caf., T. T., An. İnd., P. P., USp.; Müh.].*
I, 170-7;
III, 355-25, 356-1;
— da I, 251-10;
— at — = tan yeri ağarmak.
— at-tı III, 356-13;

tanğ = eski zamanlarda kalmış olan yapı.
III, 356-24;

tanğ = elek (Arguca). *Krş.: Caf., USp.— tanğ = bir ölçü adı.*
III, 355-20;

tanğ — = bir şey ile sarmak. *[Rad., Alt., Tel., Bar., Tob., Kg., Çağ., D. Tür.].*
III, 390-18;

— dı III, 390-14;
— ar III, 390-18;

tanğıl — = iple sarılmak. *Krş.: Caf.— tangıl — = tazyik edilmiş olmak.*
III, 395-17;
— dı III, 395-14;
— ur III, 395-17;

tanğın — = bir sargı ile sarmak; bir işi başlı başına yapmak. *[Rad., Alt., Tel.].*
III, 395-24;
— dı III, 395-21;
— ur III, 395-24;

tanğız — = şişmek. *Krş.: İd. — tanğaz — = şişlik kızarmak, şiddetlenmek.*
III, 393-7;
— dı III, 392-27, 393-3;
— ar III, 393-7;

tanğla — = danlamak, taaccüp etmek. *[Rad., Uyg., Çağ., D. Tür.; Caf., P. P., U., Man., USp.; Müh.; Rab.; İd., Hou.]. Krş.: Rad., Çağ., D. Tür., Komd. — tangla — = seçmek.*
III, 403-10;
— dı III, 403-8;
— r III, 403-10;

tanğlaş — = şaşmak, taacüp etmek. *[Rad., D. Tür.[.*
III, 398-20;
— dı III, 398-17;
— ur I, 395-6;
III, 398-20;
— u III, 398-26;

tanğlat — = danlatmak, şaşırtmak. *[Rad., D. Tür.]. Krş.: Rad., D. Tür. — tanğlat — = sabaha kadar oturtmak.*
II, 359-2;
— tı II, 358-27;
— ur II, 359-2;

tanğsuk = şaşılacak, acayip; nefis. *[Rad., Çağ.; Caf.]. Krş.: İd., USp. — tanğsık; Rad., Uyg. — tanğzuk.*
III, 382-19, 382-22;

tanğ tunğ ét — = "tan tan„ diye ses vermek.
— — ét-ti III, 357-16;

tanğuk = hakanlara sefer ve benzeri zamanlarda yemek ve ipek kumaş gibi şeylerden verilen armağan.
III, 365-7 ;

tanğuk = çevgen oyununda topu gerilen ipten geçirebilene verilen ipek kumaş.
III, 365-9 ;

tanğuk = savaşta mızrakların ve bayrakların uçlarına takılan ipek kumaş.
III, 365-12 ;

tanış — = birbirine karşı borçlarını inkâr etmek.
II, 112-19 ;
— dı II, 112-17 ;
— ur II, 112-19 ;

tantur — = inkâr ettirmek. *Krş.: Rad., Kg. — tandır —; Rad., Çağ., D. Tür., Taran. — tandur —.*
II, 176- 14 ;
— dı II, 176-11 ;
— ur II, 176-14 ;

tanu — = danışmak; işaret etmek; söylemek, emretmek; tavsiye etmek. *Bk:* **tanuş —**. *Krş.: Rad., Uyg., D. Tür., Çağ.— tanu — = tanımak.*
III, 273-11 ;
— dı II, 112-15;
III, 273-7;
— r III, 273-11 ;

tanuk = şahit, tanık. *[Rad., Çağ., D. Tür., Uyg.: Caf., USp.; İd.]. Krş.: Rad., Kaz., Kom.; Müh. — tanık.*
I, 18-2, 380-27 ;
II, 37-7 ;
III, 166-20 ;
— luk = şahitlik, tanıklık; tutak.
I, 503-10 ;

tanul — = söz söylenmek; söz geçilmek; işaret edilmek.
II, 130-19;
— dı II, 130-16;
— ur II, 130-18;

tanuş — = danışmak; işaretleşmek. *Bk:* **tanu —**.
II, 112-16 ;
— dı II, 112-13 ;

— ur II, 112-16 ;

tanut — = başkasına söz eriştirmeyi tavsiye ve emretmek.
II, 312-18 ;
— tı II, 312-15 ;
— ur II, 312-18 ;

tap = elverir, yeter. *[Rad., Alt., Tel.; Caf., T. T., An. İnd., U.; İd.].*
I, 318-5, 318-6 ;
— bol — = elvermek, yetmek.
— bol-dı I, 318-7 ;

tap = yaralama veya döğme izeri. *[Rad., Kaz.]. Krş.: Rad., Alt. — tap = kalpağa dikilen işaret.*
III, 145-5 ;

tap — = tapmak; hizmet etmek; bulmak, sezmek, kaybolanı bulmak. *[Rad., Bü. D.; Yaz.; Caf., T. T., An. İnd., U.; Müh.; İd.].*
II, 3-10 ;
— dı II, 3-5, 3-7, 3-9 ;
— ar I, 425-12 ;
II, 3-10;
III, 222-1 ;
— uğsak = hizmet eden, hizmet etmeyi seven.
II, 168-16, 168-24 ;
III, 377-2 ;
— un ("**unğ**" yerinde). III, 377-13 ;

tapçan = erişilemiyen üzüm salkımlarını kesmek için toplıyanın üzerine çıktığı sofra biçiminde üç ayaklı bir nesne. *Bk:* **tapçanğ**. *Krş.: Caf., Man.— tapçanğ=taht, sedir; İd—.tapçan= ağaç ve taş yontacak aygıt.*
I, 435-26;

tapçanğ = erişilemiyen üzüm salkımlarını kesmek için toplıyanın üzerine çıktığı sofra biçiminde üç ayaklı bir nesne (Kençekçe). *Bk:* **tapçan.**
III, 385-13;

tapçur — = tapşırmak, ulaştırmak; teslim etmek. *Bk:* **tapşur—**. *Krş.: Rad., Kaz.— tapşır—; Rad., Uyg., Bar., Çağ., Taran., D. Tür.; Caf., USp.— tapşur—.*
II, 175-26 ;
— dum II, 175-21;
— ur II, 175-25;

tapı = bir şeye razı olma.

III, 216-17;
— sı III, 216-18;

tapı = ne uzun ne kısa, orta.
III, 216-20, 216-21;

tapın — = tapmak, tapınmak; hizmet etmek. *[Rad.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., U., Chuas.; Müh.]. Krş.: Rad., Çağ.— tapin—; Rad. ,D. Tür. — tapun — ; Rad., Uyg., Çağ., Kom., Kaz. — tabın —.*
II, 140-18;
— — II, 167-2;
— **dı** II, 140-3, 160-25, 161-14, 167-20, 168-24;
— **dım** II, 140-2, 167-18;
— **ur** II, 140-18, 161-15;
— **gıl** II, 140-9, 167-9;
— **dınğ** II, 167-19;
— **duğ** (Arguca) II, 167-23;
— **sa** I, 123-14;
— **guçı** (Ö. Türklerce) II, 168-5;
— **daçı** (Oğuzlarca) II, 168-7;
— **gan** II, 168-10;
— **guluk** II, 169-8;
— **ıglı** II, 169-17;

tapış = iki kişinin işlerini birbirine tapşırması, vekilleşme, yekeleşme.
I, 367-12;

tapla — = kabul etmek, razı olmak. *[Rad., Uyg.: Yaz.; Caf., T. T., An. İnd., P. P., U., Chuas.].*
III, 293-5;
— **dı** III, 293-2;
— **r** III, 293-5;

taplağ = rıza, muvafakat. *Bk:* **tablağ.** *[Caf., T. T., An. İnd.].*
I, 462-2;
— **ınğ** I, 462-3;

taplaş — = bir işte razı olmak, uzlaşmak. *Bk:* **tepleş —.**
II, 206-18;
— **dı** II, 206-15;
— **ur** II, 206-17;

taplat — = razı etmek.
II, 341-27;
— **tım** II, 341-25;

— **ur men** II, 341-27;

tapluk = yer yarıkları.
I, 467-16;

tapraş — = sıçraşmak -yalnız deve için-.
II, 217-19;
— **dı** II, 217-17;
— **ur** II, 217-19;

taprı — = sıçramak, hoplamak -yalnız deve için-.
III, 277-15;
— **dı** III, 277-12;
— **r** III, 277-15;

tapşur — = tapşırmak, ulaştırmak; teslim etmek. *Bk:* **tapçur —.** *[Rad., Uyg., Bar., Çağ., Taran., D. Tür.; Caf., USp.]. Krş.: Rad., Kaz. — tapşır —.*
II, 175-26;
— **dum** II, 175-21;
— **ur** II, 175-25;

tap tap = çabuk çabuk. *[Rad., Kom.].*
III, 145-6;

tapuğ = hizmet; tapma; tapı. *[Rad.; Caf., T. T., An. İnd., U.; Müh.; Rab.]. Krş.: Rad., Çağ. — tapuk; İd., Hou. — tapu; tapuçi.*
I, 373-12, 373-13, 376-12;
II, 168-27;
III, 58-15;
— **ı** I, 373-13;
— **ın** III, 251-11;
— **luğ** = devamlı hizmeti olan.
I, 495-25;
— **çı** = hizmetci.
I, 376-12;

tapul — = -kaybolan şey- bulunmak. *[Rad., Kr.]. Krş.: Rad., Uyg., Alt., Tel., Leb., Şor., Kg., Küw., Kaz. — tabıl —.*
II, 119-25;
— **dı** II, 119-23;
— **ur** II, 119-25;

tapuz — = bilmece sormak ve söylemek. *Bk:* **tabız —,** *Düzelt:* **tabuz —.**
— **dum** I, 462-6;

tapzuğ = bilmece. *Bk*: **tabuzgu, tabuzguk, tapzuguk.**
I, 462-5;

tapzuguk = halkın birbirini sınamaya çektikleri bilmece. *Bk*: **tabuzgu, tabuzguk, tapzuğ.**
I, 462-6;

tar = dar. *[Rad., Bü. D.; Caf., T. T., USp.; Müh.; İd., Hou.].*
III, 97-5, 148-1, 148-2, 259-19;

tar = kelek - ırmaklarda -, sal (Yakabu ve Tatar dillerince). *[İd.].*
III, 148-4, 157-1;

tar = yağ tortusu. *Krş.: Pek., Yak.— tar = yazdan kış için toplanıp saklanan bir çeşit yoğurt; Bury.— tarak = yoğurt, tarağ = yoğurt.*
III, 148-12;

tar — = dağıtmak, yaymak; ayırmak. *Bk*: **tara—.** *Krş.: Rad., Uyg.— tar — = bir yere sıkıştırıp toplamak.*
III, 180-21;
— **dı** III, 180-18, 260-19, 260-23;
— **ar** III, 180-21, 260-24;
— **ıp** I, 399-23;

tara — [*] = taramak, dağıtılmak. *Bk*: **tar—.** *[Rad., Uygurcadan başka Bü. D.; İd.]. Krş.: İd.— tarakla—.*
— **dı** I, 14-9;
III, 260-15, 260-18, 260-24;
— **r** III, 261-1;

taral — = taranmak. *[Rad., Tel., Alt., Leb., Sag., Koy., Kaç.].*
II, 126-22;
— **dı** II, 126-21;
— **ur** II, 126-22;

taran — = taranmak, kendini yardımsız taramak. *[Rad., Kr., Alt., Tel., Küw.].*
II, 145-6;
— **dı** II, 145-3;
— **ur** II, 145-6;

tarasla — = bir şeyi kuvvet ile dağıtmak.
III, 332-14;
— **dı** III, 332-8, 332-10;
— **r** III, 332-14;

[*] Bu fiilin muzarii « tar— » fiilinin aynidir. B. A.

targak = tarak. *[Rad., Şor., Sag., Taran.]. Krş.: Müh.; İd.— tarak.*
I, 14-10, 467-21;

targıl = -at'tan başka her hayvan için- alaca.
I, 15-7;
— **yılkı** I, 482-7;

tarxan = İslamlıktan önce verilmiş olan bir adtır, "bey" demektir (Arguca). *[Rad.; Yaz.; Caf., T. T., An. İnd.].*
I, 436-11;

tarka = koruk. *Bk*: **talka**
I, 427-3, 427-11;

tarı — = -ekin- ekmek. *[Rad., Uyg., Alt., Tel.; Caf., P.P., USp.].*
III, 262-11;
— **dı** III, 262-9;
— **r** III, 262-11;
— **daçı** = çiftçi. *Bk*: **tarığçı.**
II, 51-23;

t (?) r (?) rku [*] = otları birbirine karışmamış olan yer, otu az yer.
— **yér** I, 489-11;

tarıg = ekin, bitki; arpa, buğday; tane, tohum; zahire (Bü. Türklerce); darı (Oğuzlarca). *Bk*: *Düzelt*: **tarığ.**

tarığ = ekin, bitki; arpa, buğday; tane, tohum; zahire (Bü. Türklerce); darı (Oğuzca). *Bk*: **aşlık** (Oğuzca). *[Caf., T. T., An. İnd., P. P., U., Man., USp.; Müh.; İd., Hou.]. Krş.: Rad., Uyg. — tarık = ekilmiş yer; Rad., Tob., Kaz., Kg., Kom. — tarı = darı.*
I, 19-17, 140-14, 154-23, 165-24, 168-11, 187-3, 187-14, 193-15, 194-20, 198-1, 203-3, 208-7, 212-21, 213-5, 223-6, 256-28, 293-16, 302-15, 320-5, 373-19, 373-20, 499-7, 509-7, 509-21, 514-3;
II, 49-3, 74-28, 81-19, 82-13, 106-20, 124-14, 125-9, 126-16, 145-7, 159-4, 162-13, 204-14, 212-26, 219-21, 232-15, 238-21, 240-6, 259-3, 263-21, 307-12, 319-7, 319-17, 320-2, 320-15, 321-8, 321-9, 321-12, 321-21, 322-1, 322-6, 322-7, 322-8, 322-16;
III, 61-7, 71-6, 95-24, 250-23, 262-9, 335-14, 431-18;
— **çı** = çiftçi, ekinci. *Bk*: **tarı-daçı.**
II, 49-4, 49-11, 51-22;

[*] Bu kelimenin « tarırku » olması yakışır; « tarımak » fiilinden gelmiş olmalıdır, anlam yakınlığı bunu gösterir. B. A.

III, 242-8 ;
— **lığ yér** = ekin bulunan yer ; anbar.
I, 496-14 ;
— **lığ** = anbar.
I, 496-15, 501-3 ;
— **lığ ew** = buğdaylı ev.
I, 501-2 ;
— **lık** = anbar.
I, 503-5 ;
— **lağ** = tohum ekilecek yer ; tarla, ekerge.
I, 496-11, 500-19 ;
— **bitl** = tahıla düşen ufak hayvancık.
I, 320-5 ;
bül — = üzerinden yıllar geçerek tadı bozulmuş tahıl, yağmur ve yaşlıktan bozulmuş tahıl.
I, 335-21 ;

tarıglan — = ekin sahibi olmak.
— **dı** II, 269-7 ;

tarık — = daralmak. *[Rad., Kg.]. Krş.: Rad., Kaz. — tarık — = ahü figan etmek ; İd. — taral —.*
II, 115-11 ;
— **tı** II, 115-9 ;
— **ar** II, 115-11 ;

tarıl — = -bir nesne, ötekisi içine- dağılmak, yayılmak ; ayrılmak. *Krş.: Rad., Kaz. — taral — = dağılmak, yayılmak.*
— **dı** I, 15-8 ;
II, 126-19 ;
III, 6-3 ;
— **magay** II, 209-22 ;

tarıl — = ekilmek.
II, 126-18 ;
— **dı** II, 126-16 ;
— **ur** II, 126-18 ;

tarım = tekinlere ve Afrasyab soyundan olan hatunlara ve bunların çocuklarına karşı söylenen bir kelime ; Hakanlı hanları oğullarından başkasına söylenmez. *[Caf.].*
I, 396-3 ;
altun — = büyük kadınların ungunu.
I, 396-9 ;

tarım = göllere, kumluklara dökülen çay kolları.
I, 396-10 ;

tarımla — = ırmağı bir adadan öbür adaya atlamak suretiyle geçmek.
III, 341-22 ;
— **dı** III, 341-19 ;
— **r** III, 341-22 ;

tarımsın — = ekin eker görünmek.
II, 259-6 ;
— **dı** II, 259-3 ;
— **ur** II, 259-5 ;

tarın — = yalnız başına ekmek ; ekin eker görünmek.
II, 145-10 ;
— **dı** II, 145-7, 159-4 ;
— **ur** II, 145-10 ;

tarıt — = ekincilik etmek, ektirmek.
— **gan** I, 514-2 ;
II, 319-7 ;
— **gu** II, 321-9 ;
— **ığsak** II, 319-18 ;
— **ığlık** II, 320-2 ;
— **ığlı** II, 320-16 :

tarmak = yırtıcı hayvanların pençesi. *Krş.: Rad., Kaz., Kg.— tarmak = kol, dal, filiz ; diş ; kabza.*
I, 467-25 ;
kargak — **ı** = bir çeşit bitki.
I, 467-26 ;

tarma — = tırmalamak. *[Rad., Tel., Alt.].*
— — II, 364-4 ;
— **dı** II, 364-1 ;

tarmaklan — = kol kol kuş pençesi gibi akın etmek ; pençe sahibi olmak -kuş- ; kol kol olmak -su-. *Bk:* **tarmutlan** —. *Krş.: Rad., Kg. — tarmaklan — = dal budak salmak.*
II, 274-17 ;
— **dı**. II, 274-10, 274-13, 274-15 ;
— **ur** II, 274-16 ;

tarmaş — = tırmalaşmak, birlikte kaşınmak. *Bk:* **tırmaş**—.
II, 207-21 ;
— **dı** II, 207-18 ;

— **ur** II, 207-21;

tarmat — = tırmalatmak.
II, 349-5;
— — II, 364-13;
— **tı** II, 349-3, 364-8;
— **ur** II, 349-5;

tarmaz = şen hiyarı. *Bk:* **turmuz.**
I, 457-25;

tarmut = dağların tepeleri, dereleri. *Krş.: Caf.— tarmutluğ = kanallar, dereler gibi.*
I, 451-8, 451-9;

tarmutlan — = -su- kollara ayrılmak. *Bk:* **tarmaklan—.**
II, 270-18;
— **dı** II, 270-16;
— **ur** II, 270-18;

tart — = tartmak; cezbetmek; çekmek, uzatmak, germek; getirmek, almak, çıkarmak. *[Rad., Bü. D.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., U., USp.; Müh.; İd.].*
III, 426-12;
— **tı** III, 426-4, 426-6, 426-13;
— **ar** III, 426-12;
— **ma** III, 426-16;

tartar = kumruya benzer bir kuş. *[Rad., Kaz., Kg.].*
I, 485-22;

tartığ = yük ipi, denk sargısı; bir iş çıkması üzerine hakanın adamlarını çağırması.
I, 462-11, 462-12;
— **çı** = davetçi.
I, 462-14;

tartıl — = tartılmak; gerilmek ve çekilmek. *[Rad., Alt., Tel., Leb., Şor., Kaç., Koy., Küw., Tob., Kaz., Kar.; Caf., T. T., An. İnd.].*
II, 229-12;
— **dı** II, 229-10, 237-12;
— **ur** II, 229-11;

tartın = yiyecek; başka bir yerden getirilen zahire.
I, 435-19;
III, 426-8;

tartın — = özlemek; acınmak; götürür görünmek. *[Rad., Tel., Kaz., Kg., Kom.].*
II, 240-10;
— **dı** II, 240-2, 240-6;
— **ur** II, 240-9;

tartış — = tartışmak, tartmada yardım etmek; germekte yardım etmek; birbirini cezbetmekte ve çekmekte ve kurmakta yardım etmek; sızlamak. *[Rad., Tel., Alt., Tob., Kaz.; Yaz.]. Krş.: Rad., Kg., Sag., Koy. — tartıs —.*
II, 205-18;
— **dı** II, 205-7, 205-9, 205-13, 205-15;
— **ur** I, 230-5;
II, 205-18;
III, 255-24;

taru — = daralmak. *[Rad., Ugg.].*
III, 262-5;
— **dı** III, 261-25, 262-3;
— **r** III, 262-4;

tarun — = canı sıkılmak, usanmak; sıkılmak. *Krş.: Rad., Alt., Tel., Leb., Şor., Sag., Koy., Kaç., Küw.; Caf., T. T., An. İnd., USp.— tarın—.*
II, 145-13;
— **dı** II, 145-11;
— **ur** II, 145-13;

tarus = evin çatısı.
I, 366-12;
— **ka** II, 105-20;

tarusla — = çatı yapmak.
III, 332-17;
— **dı** III, 332-15;
— **r** III, 332-17;

tarut — = darlaştırmak.
II, 302-25;
— **tı** II, 302-21;
— **ur** II, 302-24;

tas = her nesnenin kötüsü, bayağısı (Oğuzca). *Krş.: Rad., Az.; Müh.— tas = kaybolma; Rad., Kar.— tas et— = yok etmek.*
I, 329-14, 329-15;

tasal = çevgen oyununda çizilmiş sınır. *Bk:* **talas.**
I, 392-24;

tasga — = tokatlamak.
III, 288-1;
— **dı** III, 287-21;
— **r** III, 288-1;

tasgaş — = tokatlaşmak, tokatlamakta yardım ve yarış etmek. *Bk:* **yasgaş** —.
II, 220-23;
— **dı** II, 220-21;
— **ur** II, 220-23;

tasgat — = tokatlatmak.
II, 338-13;
— **tı** II, 338-11;
— **ur** II, 338-13;

taş = taş, kaya. *[Rad., Bü. D.; Caf., T. T., U., USp.; Müh.; İd., Hou.].*
I, 135-4, 254-9, 256-10, 456-24;
II, 7-2, 14-24, 23-22, 133-6, 184-12, 234-20;
III, 58-15, 58-16, 152-7, 280-29, 282-26, 286-12, 372-23, 435-26, 447-20, 448-4;
— **ı** III, 375-11;
— **ığ** I, 163-18, 276-5, 517-3;
III, 187-16;
— **ka** II, 129-1;
III, 426-28;

taş = dış; taşra, gurbet; geniş açıklık, yazı, yabancı yer. *[Rad., Uyg., Çağ., D. Tür., Taran., Şor.; Yaz.; Caf., P. P., T. T., USp.; İd.].*
II, 74-22;
III, 152-9;
— **tın** I, 91-23, 435-21;
— **ra** = dışarı. *[Rad.; Yaz.].*
I, 424-17;

taş — = taşmak. *[Rad., Çağ., Kr., Kar., Tel., Şor., Leb., Küw., Kaç.; Caf., T. T., Ad. İnd., USp.; İd.]. Krş.: Rad., Kaz.—taşı—.*
II, 12-27;
— **dı** II, 12-23, 12-24;
— **ar** II, 12-27;

taşak = erkeklik aygıtı. *[Rad., Kaz., Kom.; Müh.; İd., Hou.].*
I, 380-24;
— **ı** I, 438-14;

— **ın** III, 267-19;
— **lığ** = taşaklı.
I, 497-20;

taşgur — = taşayazmak.
II, 178-17;
— **dı** II, 178-15, 201-5;
— **ar** II, 178-17;

taşık — = dışarı çıkmak (Yagma, Toxsı, Kıpçak, Yabaku ve Türkmen dillerince). *Bk:* **tışık** —. *[Rad., Kaz.; Caf., Man.].*
II, 116-22;
— **tı** II, 116-17, 116-22;
— **ar** II, 116-22;

taşır — = taşırmak. *[Rad.; Caf., USp.].*
— **kan közlüğ** = patlak gözlü, lokma gözlü.
I, 521-3;

taşıt — = taşıtmak. *[Rad., Kaz.].*
II, 307-15;
— **tı** II, 307-12;
— **ur** II, 307-15;
— **gan** = daima taşıtan, taşıran.
I, 514-17, 514-22;

taşla — = taşlamak; gurbete gitmek; dışarılıklı olmak. *[Rad., Kom.].*
III, 294-6;
— **dı** III, 294-2, 294-4;
— **r** III, 294-6;

taşlat — = taşlatmak; taşraya yollamak.
II, 343-10;
— **tı** II, 343-6, 343-8;
— **ur** II, 343-10;
— **u** II, 343-18;

taşu — = taşımak; çıkarıp atmak, koğmak.
III, 266-17;
— **dı** III, 266-14;
— **r** III, 266-16;
— **p** I, 102-4;

taşuğ = taşınabilen mal, eşya; menkul mal.
I, 411-20;

taşur — = taşırmak.
II, 78-19;

— **dı** II, 78-16;
— **ur** II, 78-19;
— **gan** = daima taşıran.
I, 518-5;

taşut — = taşıtmak.
— **tum** I, 210-22;

tat = tat, yabancı; müslüman olmıyan; Uygur (Toxsı ve Yagma dillerince); Farslı, acem; Farsça konuşan (son anlam Bü. Türklerce); *Krş.: Rad.; Yaz. — tat = torun (?); Rad. — tat = şehirde yaşamayıp esir olmıyan tebaa; İd. — tat = ekinci, fellah.*
I, 36-12, 454-3, 454-12, 486-6;
II, 3-18, 216-18, 280-12. 280-19;
— **ığ** II, 280-14;
— **sız** I, 349-22;
II, 281-5;
— **ın** II, 294-25;
— **laka** = tat'lara. I, 483-20;
— **tawgaç** = Uygur ve Çinli; Farslı ve Türk.
I, 454-2, 454-12;
II, 280-19;

tat = kılıç ve benzeri şeylerin üzerine çöken pas. *Bk: Düzelt:* **tut.** *[Rad., Alt., Tel., Şor., Leb., Sag., Koy., Kaç., Küw., Kg.]*
II, 281-8;

tata = on adımdan görülebilecek yer parçası. *Bk:* **tada.**
III, 220-10;

tatgan — = tatlı bulmak, tat almak,
II, 241-9;
— **dı** II, 241-6;
— **ur** II, 241-8;

tatı — = tat vermek. *[Rad., Kar., Kaz.].*
III, 257-17;
— **dı** III, 257-14;
— **r** III, 257-17, 257-19;

tatığ = tat, lezzet. *[Rad., Kom.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., USp.]. Krş.: Caf., U., Man., P. P. — tatağ; Müh.; İd.—tat; Rad.— tatık.*
I, 408-8;
— **ı** III, 31-22;
— **lığ** = tatlı. *[Rad., Kom.].*

I, 495-28, 496-1;
— **talığ** = tat, lezzet.
I, 408-9;

tatıglan — = tatlanmak.
II, 265-21;
— **dı** II, 265-18;
— **ur** II, 265-21;

tatıgsa — = canı tatlı istemek.
III, 333-2;
— **dı** I, 279-26;
III, 332-28;
— **r** III, 333-2;

tatık — = tatlaşmak, farslaşmak.
— **tı** II, 116-24;
— **sa** II, 281-11;

tatık — = paslanmak. *Bk: Düzelt:* **tutuk** —. *[Rad., Kaz.].*
— **sa** II, 281-11;

tatıl — = tadılmak, tadına bakılmak.
II, 120-20;
— **dı** II, 120-18;
— **ur** II, 120-20;

tatın — = tadar görünmek.
— **dı** II, 158-17;

tatındı süt = bol süt.
I, 449-2;

tatır yér = kıraç yer. *[Rad., Kg.].*
I, 361-18;

tatır-lığ yér = toprağı düz ve sert olan yer, bozkır.
I, 494-14;

tatırga = "tirşe" denen sepilenmiş beyaz deri.
I, 489-13;

tatıt — = tadılmak, tadına tesir etmek, tat vermek.
II, 299-7;
— **tı** II, 299-3;
— **ur** II, 299-6;

tatla — = Fars ve Farslı saymak.
III, 293-11;
— **dı** III, 293-9;

— **r** III, 293-11 ;

tatlaş — = Farsça veya Uygurca konuşmak.
II, 207-2 ;
— **dı** II, 206-23 ;
— **ur** II, 207-2 ;

tatlığ = tatlı. *[Müh.]. Krş. : Rad. — tatlı; İd. — tatlu.*
I, 45-20, 529-7 ;
III, 178-16, 194-16 ;

tatruş — = birbirine tattırmak.
II, 217-24 ;
— **dı** II, 217-21 ;
— **ur** II, 217-24 ;

tatur — = tattırmak. *[Rad., Çağ.].*
II, 73-12 ;
III, 186-13 ;
— **dı** III, 186-10 ;
— **dım** II, 73-10 ;
— **ur** III, 186-12 ;
— **ur men** II, 73-12 ;
— **gan** = daima tattıran.
I, 515-22, 516-1 ;
II, 74-11 ;

tavar = mal ; davar (Oğuzlar ve uyanlarca). *Bk :* **tawar.** *[Rad., Uyg., Çağ. ; Müh.].*
I, 234-10, 235-16, 238-8, 300-13, 362-20 ;
III, 334-16, 420-14 ;
— **ığ** III, 338-11 ;
— **ın** I, 264-20, 265-14, 303-12 ;
III, 310-24, 419-13, 445-11, 447-9 ;
— **ınğnı** (*Düzelt :* **tawar-ınğnı**). I, 79-22 ;

tavuş = duygu ve kımıldanma. *Bk :* **tawış, tawuş.** *Krş. : Rad., Çağ. — tavuş = ses ; Rad., Kaz. ; Caf., U. — tavış = ses.*
III, 165-21 ;

taw — = tasarruf etmek.
— **dı** I, 519-6;

tawar = mal, mülk; eşya. *Bk :* **tavar** (Oğuzlar ve uyanlarca). *[Rad., Uyg. ; Caf., T. T., An. İnd., U. ; Müh.].*
I, 86-2, 114-19, 210-22, 362-19, 362-24, 411-6, 498-20, 514-18, 519-1 ;
II, 17-17, 29-7, 50-4, 55-21, 58-3, 61-25, 87-18, 89-19, 93-5, 101-16, 112-25, 113-13, 121-3, 125-19, 153-8, 154-12, 178-10, 189-16, 224-5, 237-7, 249-24, 295-8, 296-9 ;
III, 61-19, 71-18, 72-14, 181-14, 198-19, 212-7, 222-2, 234-8 ; 265-1, 306-10, 318-17, 385-5 ;
— **ı** I, 255-21, 295-8 ;
II, 136-5 ;
— **ığ** I, 261-8 ;
II, 81-24, 183-8 ;
— **ın** I, 22-3, 189-15, 238-22, 264-10, 284-24 ;
II, 155-20, 156-15, 158-6, 250-13, 253-4, 297-16, 300-17, 309-16, 357-12 ;
III, 90-2, 258-7, 285-5 ;
— **ınğa** I, 291-1 ;
II, 155-3, 250-27 ;
III, 197-9 ;
— **ınğnı** I, 79-22 ;
— **ka** II, 19-1 ;
— **sızın** I, 362-25 ;
— **sak** = mal sever.
II, 56-2 ;
— **lığ** = mallı, mal sahibi.
I, 495-4 ;
— **luk** = mal konan yer, hazine.
I, 503-3 ;

tawgaç edhi = Arapların "Âd ulusunun izeri„ dedikleri büyük ve eski yapılara verilen ad.
I, 454-6 ;

tawgaçla — = Maçinli saymak.
III, 350-5 ;
— **dı** III, 350-3 ;
— **r** III, 350-5 ;

tawgaçlan — = Maçin halkı kılığına girmek.
II, 271-8 ;
— **dı** II, 271-6 ;
— **ur** II, 271-8 ;

tawgaç yudası = susam çiçeğinin -urfağının- yaprağına benzer yaprakları bulunup ilâç için kullanılan bir ağaç.
I, 454-18 ;

tawılguç = tabarhun; innap dedikleri meyva; kızıl ağaç; bakam ağaçı; tarhun denen sebze ; kızıl söğüt. *Bk :* **tawılku.**

I, 488-17, 489-14;

tawılku = tabarhun. *Bk:* **tawılguç.**
I, 489-14;

tawış = duygu ve kımıldanma. *Bk:* **tavuş, tawuş.**
III, 165-21;

tawışgan = tavşan. *[Müh.]. Krş.: Rad., Çağ. — tavuşkan; Caf. — tawiskan.*
I, 513-12, 525-25;

— **yılı** = Türklerin onikili yıllarından biri.
I, 346-5, 513-12;

tawışganlaş — = öndül olarak tavşan koyup yarış -bahis- etmek.
— **u** II, 226-16;

tawra — = davranmak; büyümek, kuvvetlenmek. *Bk:* **tuwra —.**
III, 279-5;
— **dı** I, 103-3;
III, 41-19, 279-2;
— **r** III, 279-4;

tawrak = çabuk, acele; kıvrak, çalışkan; çabukluk. *Bk:* **tafrak, tofrak.** *[Caf., T. T., An. İnd., U., USp.].*
I, 156-4, 468-21, 520-22;
III, 46-8, 69-1;
— **ın** I, 468-22;
III, 258-15;

tawran = şalvar uçkuru ve sapan kolu yapmak için örülmüş ip.
I, 436-16;

tawran — = davranmak. *[Caf., U., Man.].*
II, 240-24;
— **dı** II, 240-22;
— **ur** II, 240-24;

tawrat — = acele etmek; acele ettirmek, davrandırmak; -ip- eğirmek. *[Caf., T. T., An. İnd.].*
II, 330-15;
— — II, 360-5;
— **tı** II, 330-14, 330-16, 336-12;
— **ur** II, 330-15, 335-3;
— **guçı** (Ö. Türklerce) II, 360-14;
— **taçı** (Oğuzlarca) II, 360-16;
— **gan** II, 360-18;
— **ığsak** (Bazı Oğuzlarca) II, 360-22, 361-10;
— **ığlı** II, 361-23;
— **ığlık** II, 361-4;
— **ığsı** (Başka Oğuzlarca) II, 361-14;
— **ası** (Oğuzlarca) II, 362-21;
— **gu** II, 362-13, 362-19, 362-20;
— **mış** II, 362-6;
— **ma** II, 360-7;

tawratış — = ivmekte ve yürüyüşte yarış etmek.
— **dı** II, 363-6;

tawuş = duygu ve kımıldanma. *Bk:* **tavuş, tawış.**
I, 367-17;

tawuşla — = kımıldamak, duyu ve hareket belirtmek.
III, 335-13;
— **dı** III, 335-10;
— **r** III, 335-13;

tay = tay. *[Rad., Bü. D.; Müh.; İd., Hou.].*
I, 206-20, 206-25, 207-11, 313-5;
III, 158-5, 158-9;
— **ımı** III, 71-20;

tay — = kaymak. *[Rad., Çağ., D. Tür., Taran., Kar., Kaz., Alt., Tel., Sag., Leb., Koy., Kaç.; Caf., U.].*
III, 244-1;
— **dı** III, 243-15;
— **ar** III, 244-1;
— **mas** III, 166-20;

taya — = dayak koymak, dayak dikmek, dayamak. *[Rad., Kr.; İd.].*
III, 274-20;
— **dı** III, 274-17;
— **r** III, 274-20;

tayagu = taş ve tezek parçası.
III, 174-5;

tayak = dayak, dayangaç. *[Rad., Bü. D.; Caf., T. T., An. İnd.].*
I, 417-6;
III, 166-12, 166-13, 166-20;

tayaklan — = dayak, baston sahibi olmak. *Krş.: Rad., Tel. — tayaklan — = değnek ile vurulmak.*
III, 197-20;
— **dı** III, 197-18, 198-8;

— ur	III, 197-20;

tayan — = dayanmak. *[Rad., Bü. D.; Caf., Chuas., U., USp.; İd., Hou.]. Krş.: İd., Hou. — tayan — = kaymak, sürüncümek.*
III, 191-1;
— **dı**	III, 190-26, 380-25;
— **ur**	III, 191-1;
- **ma**	III, 161-2;

tayanğu = mabeyinci, perdeci başı. *Krş.: Caf., U. — tayançı = müşavir.*
III, 380-22;

taygan = tazı, av köpeği. *[Rad., Alt., Tel., Taran., Çağ., D. Tür.: Müh.].*
I, 421-18;
II, 15-23, 343-17;
III, 174-20, 175-1;

tayığ = kaygın. *Krş.: Rad., Uyg. — tayık.*
III, 165-23;

tayış — = kaymakta yarış etmek.
III, 188-4;
— **dı**	III, 188-2;
— **ur**	III, 188-4;

tayıt — = kaydırmak. *Bk:* **taytur** —.
II, 326-2;
— **tı**	II, 325-27;
— **ur**	II, 326-2;

taylanğ er = ince, kibar, güzel, boylu boslu, rengi parlak, elbisesi temiz adam -en çok gençlerde kullanılır-. *Bk:* **tayuk.**
III, 386-9;
— **yigit** = dalyan -daylan- gibi genç.
III, 386-13;

taytur — = kaydırmak, zıyındırmak. *Bk:* **tayıt** —. *Krş.: Rad., Kaz., Tob. — taydır. —*
III, 192-19;
— **dı**	III, 192-16;
— **ur**	III, 192-18;

tayuk er = ince, kibar genç. *Bk:* **taylanğ.**
III, 166-10;

tayuklan — = dayılanmak, kibarlanmak.

III, 197-24;
— **dı**	III, 197-21, 198-25;
— **ur**	III, 197-24;

taz = kel, daz; boynuzsuz; bitkisiz, çorak. *[Rad., Çağ., Kg., Kaz., Kom., Kr., Taran.; Caf.; İd.]. Krş.: Rad., Alt., Tel., Leb., Sag., Koy., Küw. — tas.*
I, 26-20, 313-16;
II, 41-14, 52-18;
III, 148-24, 148-25, 148-26, 148-28, 149-2;
ajmuk — = başı şapla sıvanmış gibi kel.
I, 99-10;
— **at** = alacalı at.
III, 148-25, 149-2;
— **koy** = kel koyun, boynuzsuz koyun.
III, 148-26;
— **yér** = bitkisi az olan çorak yer, kel toprak.
III, 148-28;

tazar — = kelleşmek.
II, 77-12;
— **dı**	II, 77-11;
— **ur**	II, 77-12;

tazgar — = kelleşmek, dazlaşmak. *Bk:* **tazgır** —.
— **dı**	II, 178-4;

tazgır — = dazlaşmak, kelleşmek. *Bk:* **tazgar** —.
II, 178-6;
— **ar**	II, 178-6;

tazla — = birine kel demek, birini kel saymak. *Krş.: Rad., Çağ., Kaz. — tazlan — = kelleşmek.*
III, 293-21;
— **dı**	III, 293-19;
— **r**	III, 293-21;

té — = demek, söylemek. *[Rad., Uyg., Alt., Leb., Şor., Tel., Sag., Koy., Kaç., Küw., Kom.; Yaz.; Caf.]. Krş.: Rad. — ti —, de—, di —.*
III, 247-15;
— **di**	III, 247-13;
— **r**	I, 74-2, 87-15, 127-9;
II, 287-3;
III, 247-15, 259-19;
— **r sen** III, 214-25, 215-5, 215-11;

— **miş** I, 403-21 ;
III, 245-7 ;
— **yü** III, 233-15 ;
— **se** I, 43-12 ;
— **me** I, 178-11 ;
— **mes** I, 79-5 ;

tebiz = çorak yer ; haset eden. *[Caf.]. Krş. : Rad., Uyg. — tebiz = düşman ; Rad., Koy. — tebiz = gürültü; İd. — tibiz = çorak, haset.*
I, 19-11, 365-1, 365-2 ;
— **ler** II, 208-12;
— **lik (g)** = çekememezlik, haset.
I, 506-23 ;
— **ligi** I, 506-24 ;

tebzeş — = hasetleşmek. *Bk : Düzelt :* **tepzeş —.**

tef = dek, al, hile. *Bk :* **tew.** *Krş.: Caf., U., Man. — tew.*
I, 332-10, 332-12;

tefçit — = sıkıca geçmeli olarak diktirmek (?). *Bk :* **tewçi —.**
II, 329-22 ;
— **ti** II, 329-19;
— **ür** II, 329-21 ;

teg — = değmek ; dokunmak ; ermek, erişmek, varmak ; yakalamak ; düşmek ; hücum etmek. *[Rad., Çağ., Leb., Şor., Taran., Küw.; Yaz.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., Chuas., U.; Man.]. Krş.: Müh. — tek —.*
II, 19-24 ;
— **di** I, 48-10, 522-7 ;
II, 19-22 ;
III, 46-21, 159-15 ;
— **dim** II, 91-7 ;
— **dimiz** I, 472-12 ;
— **ir** I, 319-22, 363-17, 410-12, 429-2, 471-10 ;
II, 19-24 ;
III, 44-21, 360-3 ;
— **li** I, 167-11 ;
— **ip** II, 129-2 ;
— **medi** II, 20-6 ;
— **mes** I, 104-9, 363-18, 375-7 ;
II, 19-26 ;

tegdağ [*] = sebep. *Bk :* **tıldağ.**
I, 160-4 ;

tegdi = ziyaretçi. *Bk :* **teki.**
III, 230-10 ;

tegil — = şaşılaşmak, tek gözlü olmak. *[Caf., T. T., An. İnd.].*
II, 130-11 ;
— **di** II, 130-9 ;
— **ür** II, 130-11 ;

tégin = aslında "köle„ anlamına ; sonraları hakan oğullarına verilen ungun. *[Rad., Çağ. ; Yaz. ; Caf.]. Krş. : Caf., P. P., U. ; Müh. — tigin.*
I, 355-25, 357-27, 413-17 ;
III, 368-10 ;
kümüş — = rengi gümüş gib saf köle.
I, 413-19 ;
alp — = yiğit köle.
I, 413-20 ;
kutluğ — = uğurlu köle.
I, 413-21 ;

tegin = değin.
I, 349-13 ;

tegin — = bir büyük adamın yanına gelmek veya oradan gitmek (Çiğilce). *Krş. : Rad., Uyg. ; Caf., P. P., T. T., An. İnd., Man., USp. — tegin — = erişmek, sevkolunmak, say ve cehdetmek.*
II, 143-9 ;
— **di** II, 143-3, 143-5 ;
— **ür** II, 143-8 ;

teginğ = tekin, samur.
III, 370-26 ;

tegir = değer, kıymet.

---

[*] Bu kelime Basma nushada gördüğünüz şekilde ise de Yazma nushada « تادغ » şeklindedir. Bu, yukarıda görülen biçimde okunabildiği gibi « تدغ » şeklinde okunması dahi olabilir. Arap harfleriyle bu kelimede görülen « ک » harfi tam olarak « د » e az benzemektedir ; vaktiyle « ت » harfinin üzerine yanlışlıkla bir üstün hareke konmuş ve bu hareke uzunca bir çizgi ile çizilerek « ا » harfi « تا » halini almış gibi görünmektedir. « تلدغ » kelimesinin anlamı buraya yabancı görünmüyor : netekim Cevirme C. I, 462 de « تلداغ tıldağ » geçmektedir. B. A.

I, 352-12 ;
— **inden** II, 82-23 ;

tegir — = yaklaştırmak.
— **üp** II, 148-9 ;

tegirme = çörek, değirmen taşı, para gibi değirmi olan her nesne. *Krş.: Rad.; Caf., T. T., U. — tegirmi.*
I, 490-19 ;

tes — = des değirmi (Oğuzca).
I, 328-11 ;

tegirmek = deve üzerine iki taraflı atılarak içerisine binilen sepetle sepete benzer nesne. *Bk:* **ügürmek** (Oğuzlarca).
I, 506-28 ;

tegirmen = değirmen; değirmen taşı. */Rad., Çağ., Kom., Bar.; Caf., T. T., USp.; Müh./.*
I, 369-18 ;
II, 128-22 ;
III, 266-24, 267-3, 355-10 ;
— **de** III, 282-19 ;

tegiş = değişme. */Rad., Taran., D. Tür./.*
I, 368-8 ;

tegiş — = muhâkeme olmak; - bir yere - değmek; dürüm dürüşmek. */Rad., Uyg., Çağ., D. Tür., Taran./.*
II, 105-21, 106-19 ;
— **di** II, 105-17, 105-20, 106-16 ;
— **ür** II, 105-21, 106-19 ;
— **mes** II, 105-24 ;

tégit = "**tégin**" kelimesinin çoğul şekli.
I, 355-25, 356-1 ;

tegme = değme, her, her bir, türlü türlü. */Rad., Uyg., Kom., Çağ.; Yaz./.*
I, 157-20, 241-11, 296-7, 433-7, 434-7, 437-4, 523-8 ;
II, 156-4, 285-15 ;
III, 26-1 ;

tegre = etraf, çevre, daire, değre. */Rad., Çağ.; Caf., T. T., An. İnd., U., P. P./.*
I, 310-6, 421-4, 424-18 ;
II, 13-11, 45-28, 137-17 ;
III, 285-1, 401-12, 422-9 ;
— **si** I, 421-5 ;

tegrek (g) = her hangi bir şeyin halkası, değresi. */Rad., Çağ./.*
I, 477-9 ;
— **i** I, 477-10 ;

tegü = kadar, dek. *Krş.: Rad., Uyg., Çağ. — tegrü.*
III, 237-10 ;

tegül = değil (Oğuzca). *Bk:* **dag ol** (Arguca). *Krş.: Rad., Çağ., Kom. — tegil.*
I, 329-15, 393-3 ;
II, 57-3, 68-8, 68-9, 68-19 ;
III, 153-25 ;

tegür — = eriştirmek, dokundurmak, değirmek. */Rad., Uyg., Çağ., D. Tür.; Caf., T. T., An. İnd., Man./. Krş.: Caf. USp. — tekşür —.*
II, 84-6 ;
— — I, 207-10, 376-11 ;
III, 158-8 ;
— **di** I, 335-28 ;
II, 84-3 ;
III, 134-3 ;
— **ür** II, 84-6 ;
— **gen** = daima değiren, eriştiren.
I, 522-25 ;

tejik = Tacık, Farslı.
I, 387-7 ;

tejikle — = Farslı saymak, Farslılığa nispet etmek.
III, 340-19 ;
— **di** III, 340-16 ;
— **r** III, 340-18 ;

tek = tek, sadece, bir şey dilemiyerek; gibi, benzetme edatı. */Rad., Çağ., Az., Kar.; Müh./. Krş.: Rad.; Yaz.; Caf., T. T., An. İnd., P. P., Man.—teg.*
I, 334-1, 334-2, 353-16, 354-18, 490-8, 497-9 ;
III, 155-22, 155-23 ;
— **tur** — = susmak. */Müh./. Krş.: İd. — tek oltur — = susmak.*
— **tur** I, 334-4 ;

teke = teke; boynuzundan yay yapılan erkek geyik. */Rad., Bü. D.; Caf., USp.; Müh.; İd./.*
III, 102-18, 228-24, 228-25 ;
— **sakal** = teke sakallı, köse adam.

III, 228-27 ;

teki = ziyaretçi. *Bk:* **tegdi.**
III, 230-10 ;

tekiş = her şeyin sonu, bitimi.
I, 368-11 ;

tekne = tekne. *[Rad., Kr., Çağ.; İd.]*.
I, 434-24 ;

tekşüt = değişit; karşılık, bedel.
I, 451-10;

teküz = atın alnındaki akıtma. *Bk: Düzelt:* **tüküz.**
— **liğ** [*] I, 507-15 ;
— **i** I, 507-17 ;

tel — = delmek; sürüye katmak. *Krş.: Rad., Kr. — del — = delmek.*
II, 22-25 ;
— **di** II, 22-17, 22-19 ;
— **ir** II, 22-25 ;

telge — = sıkmak, can sıkmak (yalnız gelmez, **"bulga —"** ile birlikte kullanılır).
III, 291-6 ;
— **di** III, 291-1, 291-2, 291-3 ;
III, 291-6;

telgen — = kızmak, içlenmek (her zaman **"bulgan —"** ile birlikte kullanılır).
II, 242-6 ;
— **di** II, 242-2 ;
— **ür** II, 242-6 ;

telik = delik. *[İd.]. Krş.: Rad., Çağ. — telük.*
I, 388-2 ;

telim = çok, pek çok; bol, fazla; daima, hep, pek. *[Rad., Uyg., Çağ.; Caf., T. T., An. İnd., U., USp.]*.
I, 44-2, 73-10, 110-10, 132-25, 156-21, 157-10, 166-17, 167-10, 200-18, 235-12, 249-18, 255-11, 397-1, 397-6, 427-6, 467-9, 514-2, 514-5, 514-9, 514-18, 515-4, 520-27, 521-20, 522-16, 523-16 ;

---

[*] Bu kelime Basma nushada «تكزلكى» şeklinde çıkmış ise de Yazma nushada (S: 253-10) «تكزلكى» imlâsındadır. Her iki imlâ da yanlıştır, doğrusu «تكزلك» olacaktır. Çünkü Çevirme C. I, S: 365 ve 367 de bu kelime «تكز tüküz» yazılışındadır. B. A.

II, 38-20, 179-21, 241-2, 260-8, 315-20, 342-1 ;
III, 20-3, 52-10, 159-15, 194-7, 297-16, 311-3, 323-12, 404-18 ;

telin — = delinmek. *[Caf., T. T., An. İnd., U.]*.
II, 147-27 ;
— **di** II, 147-26, 148-8 ;
— **ür** II, 147-27 ;

teliş — = delmekte yardım ve yarış etmek.
II, 108-10 ;
— **di** II, 108-6 ;
— **ür** II, 108-10 ;

telmir — = sağa sola bakınmak -bir şey istemek için-. *[Rad., Kg.; Caf.]. Krş.: Rad., Uyg., Çağ., D. Tür. — telmür —.*
II, 180-2 ;
— **di** II, 179-21 ;
— **er** II, 180-2 ;

teltür — = deldirmek.
II, 175-5 ;
— **di** II, 174-20 ;
— **ür** II, 175-5 ;

telü = deli, çılgın; (Oğuzca) ahmak. *Bk:* **telwe.**
III, 156-13, 232-25;

telwe = deli. *Bk:* **telü.** *Krş.: Rad., Uyg., Çağ., D. Tür. — telbe.*
I, 426-20;

tem = tırkaz.
I, 337-17;

temen = büuük iğne, çuvaldız. *[Rad., Çağ., Kom.; Müh.]*.
I, 402-3;
III, 35-13, 367-10;
— **yinğne** = büyük iğne, çuvaldız.
I, 402-3;
— **yigne** = büyük iğne, çuvaldız.
III, 35-13;

témin = demin. *Krş.: Caf., T. T., An. İnd., P. P., Man., U. — timin.*
I, 409-13, 409-14;

temle — [*] = tırkazlamak.
— **di** I, 337-17;

temregü = temreği. *Krş. Rad. — temreği; Rad., Tob. — temreϑ.*

[*] Haşiyemize göre alınmıştır. B. A.

I, 491-19;

temür = demir. *[Rad., Uyg., Çağ., D. Tür.]. Krş.: Rad., Kom., Kar., Alt., Tel., Küw., Kg., Kkg., Sag., Koy., Kaç.; Yaz.; Caf., T. T., An. İnd., U., Man.; Müh.; İd., Hou. — temir.*
I, 42-12, 187-23, 361-26, 520-2;
II, 11-20, 21-15;
III, 253-10;

kurç — = çelik.
I, 343-11;

— **lüg** = demir sahibi.
I, 506-17;

— **lük** = demir eritilen ve süzülen yer.
I, 506-16;

— **çi** = demirci.
III, 268-15;

— **kaznğuk (— kazunğuk)** = kutup yıldızı, demir kazık.
III, 383 - 2;

— **kazuk** = kutup yıldızı, demir kazık.
III, 40-13;

temürgen = ok temreni (Oğuzca). *Bk : Düzelt :* **temürken.**

temürken = ok temreni (Oğuzca). *Krş. Rad.—temren.*
I, 522-24;

ten = vücut. *[Rad., Çağ., Az., Kom., Uyg., Kar., Tob., Taran., Kaz.; Müh.; İd.].*

— **in** II, 307-26 ;

tene = tane; susam, mışmış gibi şeyler (Uç ve Argu dillerince).
III, 44-7, 44-9, 44-11, 236-4 ;

tenğ = imkân, fırsat, sıra.
III, 355-8 ;

— **i** II, 103-24 ;

— **sizde** III, 355-10 ;

tenğ = göl, bataklık.

— **de** I, 528-9 ;

tenğ = denk, öğür, akran. *[Rad., Uyg., Çağ., D. Tür., Taran., Alt., Tel., Leb., Şor., Küw.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., U., Man., USp.].*
III, 355-5, 355-6.

— **tuş** = denk, eş, küfüv.
III, 355-6 ;

tenğ — = havalanmak, havaya yükselmek, gözden kaybolmak.
III, 390-13 ;

— **di** III, 390-9, 390-11 ;

— **er** III, 390-13;

tenğek = hava.
III, 366-17 ;

tenğelgüç = dölengeç kuşu (Oğuzca). *Bk:* **tenğelgün** (Ö. Türklerce).
III, 388-16 ;

tenğelgün = dölengeç kuşu (Oğuzlardan başka öbür Türklerce). *Bk:* **tengelgüç** (Oğuzca).
III, 388-17 ;

tenğer — = iki şeyi birbirine denklemek, denkleştirmek.
III, 398-7 ;

— **di** III, 398-4 ;

— **ür** III, 398-7 ;

tenğeş — = denkleşmek, iki şey birbirine denk olmak. *[Rad., Uyg., Tel., Şor.].*
III, 393-24 ;

— **di** III, 393-8, 393-14 ;

— **ür** III, 393-24 ;

tenğil = ön ayakları çizgili.
III, 366-1 ;

tenğirgen = Tanrıya tapınan bilgin (müslüman olmıyan Türkler dilince). *Bk:* **tenğrigen.**
III, 389-1 ;

tenğit — = havaya doğru yükseltmek. *Bk:* **tünğit —.**
III, 396-9 ;

— **ti** III, 396-6 ;

— **ür** III, 396-8 ;

tenğiz = deniz. *[Rad., Çağ., D. Tür., Kom., Kg.; Caf.; Hou.; Müh.]. Krş.: Rad., Uyg., Tel., Komd., Alt. — tenğis; İd. — teniz.*
II, 45-27 ;
III, 136-8, 363-14, 370-6 ;

— **ni** I, 100-18 ;

tenğle — = iki şeyi birbirine denklemek, denk etmek, denkleştirmek. *[Rad., Uyg., Çağ., Taran., D. Tür.].*
III, 403-13 ;

— **di** III, 403-11;
— **r** III, 403-13;
— **medhip** I, 427-6;

tenğlen — = işi düşünmek, çare düşünmek.
III, 400-10;
— **di** III, 400-7;
— **ür** III, 400-10;

tenğleş — = iki şey birbirine denkleşmek. *[Rad., Çağ., D. Tür., Taran.]*.
III, 398-12;
— **di** III, 398-9, 398-10;
— **ür** III, 398-12;

tenğri = Tanrı. *[Rad., Uyğ., Çağ., D. Tür., Kom., Bar., Kg., Kkg., Taran.; Yaz.; Caf., Chuas., Man., USp., U.; Müh.; Rab.; İd.]. Krş.: Rad., Kaz. — tenğgiri.*
I, 53-2, 86-2, 171-18, 212-7, 225-1, 266-20, 300-6, 301-1, 304-11, 373-13, 461-5, 475-4;
II, 77-20, 162-6, 173-6, 179-15, 185-16, 192-19, 200-18, 201-12, 288-13, 303-1, 303-9, 315-9, 316-15, 324-21, 325-24, 347-24, 356-10;
III, 52-12, 53-1, 95-19, 137-15, 271-11, 273-23, 290-1, 347-6, 364-15, 376-20, 377-2, 424-15, 438-19;
— **den** I, 206-3;
III, 421-20;
— **ğ** I, 472-11;
— **ge** I, 150-18, 280-24, 416-19;
II, 3-5, 140-2, 152-27, 160-25, 160-26, 161-14, 167-2, 167-3, 169-8, 169-17, 294-8;
III, 84-12, 375-4, 377-13, 423-15, 423-24, 450-6, 450-17;
— **gerü** = Tanrıya doğru, Tanrıya yönelerek. *Bk:* **tenğrikeri.**
III, 251-11;
— **gen** = Tanrıya tapınan bilgin; bilgin kimse (müslüman olmıyan Türkler dilince). *Bk:* **tenğirgen.** *[Rad.; Yaz.; Caf., Man., USp.]*.
III, 377-27, 389-1;
— **keri** = Tanrıya doğru, Tanrıya yönelerek. *Bk:* **tenğrigerü.**
III, 251-11;

tenğri = gök, sema (müslüman olmıyanlarca).
III, 377-21;

tenğri = büyük bir dağ, büyük bir ağaç gibi göze ulu görünen her şey (müslüman olmıyanlarca).
III, 377-24;

tenğtür — = elindekini havaya doğru saldırmak, yükseltmrk.
III, 397-12;
— **di** III, 397-8;
— **ür** III, 397-12;

tenğüç = saçayağı gibi yarım arşın yüksekliğinde olan her şey.
III, 381-12;

tenğür — = havaya doğru yükselip kaybolmak, yükselen bir şeyi salıvermek.
III, 392-9;
— **di** III, 392-4;
— **er** III, 392-9;

tenri — = uyuyamamaktan baş dönmek.
III, 282-6;
— **di** III, 282-1;
— **r** III, 282-6;

tep — = döğmek, vurmak, tepmek. *[Rad., Çağ., Alt., Tel., Taran., Küw., Kg., Kkg.; Caf., U.; Müh.; İd., Hou.]*.
I, 526-22;
II, 3-13;
— **di** I, 27-13, 386-11;
II, 3-10, 113-14;
— **ti** II, 33-17;
— **er** II, 3-13;
— **mes** I, 178-11;

tepik = tepiş, tepme. *Krş.: Rad., Çağ. — tepük.*
I, 27-13, 386-11;

tepil — = tepilmek. *[Rad., Çağ., Taran.]*.
II, 119-17;
— **di** II, 119-16;
— **ür** II, 119-17;

tepin — = tepmek, bir şeyi ayakla kımıldatmak.
II, 140-24;
— **di** II, 140-19;
— **ür** II, 140-23;

tepiş — = tepişmek. *[Rad.]*.
II, 87-23;
— **di** II, 87-21, 113-16;

— **ür** II, 87-23;

tepleş — = bir işte razı olmak, uzlaşmak. *Bk :* **taplaş —.**
II, 206-18;
— **di** II, 206-15;
— **ür** II, 206-17;

tepre — = tepremek, kımıldamak *[Rąd., Kr., Çağ.; Caf., T. T., An. İnd., P. P., U., USp.]. Krş. : Rad., Çağ., Taran.; Müh.— tebre —.*
III, 277-8 ;
— **di** III, 277-6;
— **r** III, 277-8;

tepren — = teprenmek. *[Rad., Kr.]. Krş. : Rad., Uyg., Çağ., D. Tür. Kar.; Müh.; Rab. — tebren — ; Caf., T. T., An. İnd.— tebrençsiz = sarsılmaz, sabit.*
II, 240-17;
— **di** II, 240-15;
— **ür** II, 240-16;

tepreş — = oynamak, tepreşmek, kaynaşmak. *Krş. : Rad., D. Tür.; Caf., T. T., An. İnd. — tebreş —.*
II, 204-9;
— **di** II, 204-6;
— **ür** I, 88-2;
II, 204-9, 204-16;

tepret — = tepretmek, teprendirmek; kımıldatmak, saldırmak; -yalnız deve için- sıçratmak. *[Rad., Kr., Kom., Çağ.]. Krş.: Rad., Uyg., Çağ., D. Tür., Taran.; Müh. — tebret —.*
II, 329-25, 330-3;
— — II, 360-5;
— **ti** II, 329-23, 329-26, 329-28;
— **ür** II, 329-25, 330-3;
— **güçi** (Türklerce). II, 360-15;
— **teci** (Oğuzlarca). II, 360-17;
— **gen** II, 360-19;
— **iğsek** (Oğuzlarca) II, 360-23, 361-12;
— **iğlik** II, 361-5;
— **iğsi** (Oğuzlarca) II, 361-15;
— **iğli** II, 362-1;
— **gü** (Türklerce) II, 362-14, 362-16, 362-17;
— **esi** (Oğuzlarca) II, 362-23;
— **miş** II, 362-7;

— **me** II, 360-8;

tepretiş — = tepretmekte yardım ve yarış etmek.
— **di** II, 363-3;

tepse — = haset etmek, günülemek, çekememek. *Bk:* **tepze—.***[Rad. Uyg.].*
III, 283-20;
— **di** I, 463-10;
III, 283-18;
— **r** III, 283-20;

tepset — = haset ettirmek. *Bk :* **tepzet —.**
II, 336-4;
— **ti** II, 336-1.
— **ür** II, 336-3;

tepük = kurşun eritilerek iğ ağırşağı şeklinde dökülür, üzerine keçi kılı veya başka bir şey sarılır, çocuklar bunu teperek oynarlar.
I, 386-6;

tepze — = haset etmek, günülemek, çekememek. *Bk :* **tepse —.**
III, 283-5, 283-20 ;
— **di** I, 19-10 ;
III, 283-3, 283-18 ;
— **r** III, 283-5, 283-20 ;

tepzeş — = hasetleşmek. *Bk :* **tebzeş —.**
II, 206-9 ;
— **diler** II, 206 6 ;
— **ür** II, 206-9 ;

tepzet — = haset ettirmek. *Bk :* **tepset —.**
II, 335-18, 336-4 ;
— **ti** II, 335-16, 336-1 ;
— **ür** II, 335-18, 336-3 ;

ter = ter. *[Rad., Bü. D. ; Müh. ; İd., Hou., USp.].*
I, 322-12, 466-9 ;
II, 273-26, 279-19, 303-21 ;
III, 148-18 ;
— **iğ** II, 96-10 ;
— **in** II, 336-24 ;
— **ke** III, 196-1 ;
— **ni** I, 181-18 ;
— **lik** = terį çekmek için eğerin veya palan'ın altına konulan keçe.

[Rad., Kg.].
I, 476-22 ;

— **bol** — = terlemek, utanmak, mahcup olmak.
— **bol-dı** I, 322-12 ;
— **at** — = beden teri dışarı atmak. *Bk :* **terit —, teri öt —, teri öt-ti.**
— **at-tı** II, 303-21 ;

ter = ücret, çalışana verilen para. *[Rad. ; Caf., USp. ; Müh.].*
III, 148-15 ;
— **ge** III, 212-23 ;
— **çi** = ücretle çalışan, ırgat. *[Caf., USp. ; Müh.].*
I, 417-12 ;
III, 148-16 ;

tér — = dermek, toplamak. *[Rad., Uyg., Tel., Şor., Taran., Çağ., D. Tür. ; Yaz.]. Krş. : Caf., T. T., U., USp. — tir —.*
II, 39-8 ;
III, 181-16 ;
— **di** II, 39-5, 39-6 ;
III, 181-14 ;
— **dim** II, 83-21 ;
— **dük** II, 62-1 ;
— **er** II, 39-8 ;
III, 181-16 ;
— **gelir** II, 67-11 ;
— **gey** II, 66-16 ;
— **gil** II, 44-4 ;
— **güçi** II 51-8, 51-9 ;
— **igsek** II, 55-21 ;

tẹrgi= sofra. *Bk :* **tẹrgü.** *[Rad., Uyg., Çağ.]. Krş. : Müh. ; Rab. ; K. B. — tirki tubak =sofru.*
I, 429-1 ;
II, 54-2 ;
— **ge** I, 429-2 ;

térgü = sofra, sofra üzerindeki çeşitli yemek ; sıra, dizi. *Bk :* **tergi.**
I, 428-24 ;

térgeş — = arka arkaya gelerek derleşmek. *Bk :* **tirkeş —.** *Krş. : Rad. — tergiş —*
II, 206-14 ;
— **di** II, 206-10 ;
— **ür** II, 206-13 ;

teri = deri. *[Rad., Kom., Kr., Bar., Kar., Çağ. : Caf., P. P., U. : Man., USp. ; İd.].*
I, 70-17, 165-12, 306-1 ;
II, 149-1, 303-17, 303-18, 354-6 ;
III, 188-6, 221-13 ;
— **ge** II, 229-15, 231-8 ;
III, 392-14 ;
— **si** III, 190-5 ;
— **sin** III, 244-21 ;
— **öt** — = ter deriden geçmek. *Bk :* **terit—, ter at—, ter at-tı.**
— **öt-ti** II, 303-18 ;

térig = derme, deriş ; dernek, derge. *Bk :* **tirik.**
— **i** II, 41-12 ;
— **de** I, 388-17 ;

téril — = derilmek, toplanmak. *[Rad., Uyg. ; Yaz.].*
II, 127-6 ;
— **di** II, 127-3, 127-4 ;
III, 6-2 ;
— **ür** II, 127-6 ;
— **gen** = her zaman derilen, toplanan,
I, 521-9, 523-22 ;

térimsin — = derer gibi görünmek.
— **di** II, 261-1 ;

térin — = kendisine dermek. *[Rad., Tel.].*
II, 146-9 ;
— **di** II, 146-6 ;
— **ür** II, 146-9 ;

terinçek = iki parçadan yapılan kadın carı (Oğuzca). *Krş. : Müh.— terençek.*
I, 510-18 ;

terinğ = -yalnız su için- engin, geniş,, derin ; (Oğuzlarca) her derin ve çok şey. *[Rad., Çağ. ; Caf., T. T., An. İnd.].*
III, 370-6, 370-8, 370-10, 370-12 ;

terinğüklen — = -su- derinlemek, çoğalmak.
III, 411-17 ;
— **di** III, 411-14 ;
— **ür** III, 411-16 ;

tériş — = toplanmak ; toplamakta ve dermekte yardım ve yarış etmek.

II, 96-1 ;
— di II, 95-23 ;
— ti [*] I, 107-23 ;
— ür II, 95-27 ;

terit — = terlemek. *Bk:* **teri öt —, ter at —.** *[Rad., Taran.].*
II, 304-2 ;
— ti II, 303-14 ;
— er II, 304-2 ;

terk = tez, çabuk. *Bk:* **terkin.** *[Rad., Uyg., Kom., Kar.; Caf., T. T., An. İnd.; İd.].*
I, 350-4, 350-6, 441-25 ;
— kel — = tez gelmek.
— kel I, 350-4 ;
— kıl — = çabuk olmak.
— kıl I, 350-6 ;

térkek = bohça.
II, 21-19 ;

terken = eğemen, hükümdar, melik; vilâyet üzerine vali olan kimseye karşı Hakanlıların aytası; "kendisine itaat edilen" anlamına. *[Caf., USp.; Müh.].*
I, 376-11, 441-20 ;
— im I, 442-5 ;
II, 209-20 ;

terkin = toplu olan, toplanmış olan her şey.
I, 443-3, 443-4, 443-6 ;
— im I, 442-7 ;
II, 209-22 ;

terkin = tez, çabuk. *Bk:* **terk.**
I, 441-24 ;

terkle — = ivmek, acele etmek. *[Rad., Kom.; Müh.; İd., Hou.].*
III, 445-22 ;
— di III, 445-20 ;
— r III, 445-22 ;

terle — = terlemek; kaşağılamak, gebrelemek, silmek. *[Rad., Çağ., D. Tür., Tel., Leb., Şor., Küw., Taran., Kom., Kg., Kkg., Sag., Koy., Kaç.].*

[*] Gerek Yazma gerek Basma nushalarda bu kelime « تيرشتى » şeklinde görülmektedir. Bize kalırsa « تپرشتى teprešti » olsa gerektir; çünkü Arapça karşılığında « تعرّقت » denilmiştir. B. A.

III, 293-17 ;
— di III, 293-12, 293-13 ;
— r III, 293-16 ;

terlen — = terlemek.
II, 242-26 ;
— di II, 242-24, 254-11 ;
— ür II, 242-26 ;

terlet — = terletmek. *[Rad., Çağ., D. Tür., Taran., Alt., Leb., Şor., Küw., Kg., Kkg., Sag., Koy., Kaç.].*
II, 342-8 ;
— ti II, 342-5, 342-7 ;
— ür II, 342-8 ;

térnek = dernek, işlerini konuşmak için ulusun toplandığı yer.
I, 477-4 ;

ternğek = su sızıntısı, su birikintisi; kaynak. *Bk:* **ternğük.**
II, 291-1, 328-17;

ternğük = kaynak. *Bk:* **ternğek.**
II, 6-2 ;

ters = güç olan her nesne. *Krş.: Rad.; Caf., T. T., An. İnd., USp.; İd. — ters = ters, zıt.*
I, 348-11, 348-12 ;

ters ters ur — = her yanından, her yanına vurmak.
— — ur-dı I, 348-14 ;

tersin — = terslemek, kızmak; - yara kapandıktan sonra - azmak.
II, 241-1 ;
— di II, 240-26, 240-28 ;
— ür II, 241-1 ;

tes = obartma edatı (Oğuzca).
I, 328-9 ;
— tegirme = des değirmi.
I, 328-11 ;

teşik = obur, karnı dolduğu halde gözü doymıyan kişi. *Bk:* **teşükle —.**
I, 387-15 ;

teşil — = yarılmak, deşilmek. *[Rad. Çağ., D. Tür., Taran., Kkg.].*
II, 128-16 ;
— di II, 127-27, 128-5 ;
— ür II, 128-16 ;

teşrüm = eğirilmiş ip yumağı (Arguca). *Bk:* **tüşrüm.**
I, 485-6;

teşük = taşağı yarık; deşik, yarık. *[Rad., Çağ., D. Tür.].*
I, 387-9, 387-10;

teşükle — = obur, aç gözlü saymak. *Bk:* **teşik.**
III, 340-23;
— **di** III, 340-20;
— **r** III, 340-22;

tetik = akıllı. *Bk:* **teytik.** *[Rad., Çağ., Taran., Kom., Kg., Kkg.; Müh.].*
III, 33-27;

tetrü = her şeyin tersine dönüşü. *[Rad., Uyg.; Caf., T. T., An. İnd., USp.].*
I, 420-22;

tetrül — = çevrilmek, ters olmak; kötü olmak, kötüleşmek. *[Caf., T. T., An. İnd.].*
II, 230-4;
— **di** II, 229-26, 229-29, 230-2;
— **ür** II, 230-3;

tétür — = söyletmek, dedirtmek.
III, 186-16;
— **di** III, 186-14;
— **ür** III, 186-16;

teve = deve (Oğuzca). *Bk:* **tivi** (Türklerce).
III, 139-8;

tevey = deve
III, 342-3, 447-3;
— **ge** III, 314-27;

tew = al, hiyle, aldatma. *Bk:* **tef.**
— **lüğ** = alcı, aldatıcı. *Bk:* **tew-lük.** *[Yaz.; Caf.]. Krş.: Caf., T. T., An. İnd.* — *tewlig.*
I, 477-14;
III, 33-26;
— **lük** = alcı, hiyleci, aldatıcı. *Bk: Düzelt:* **tew-lüğ.**
III, 33-26;

tew — = eti şişe saplamak, dizmek.
II, 15-19;
— **di** I, 401-7;
II, 15-17;
— **er** II, 15-19;
— **gen** = her zaman dizen.
I, 401-9;

tewçi — = oyulkamak, seyrekçe dikmek. *Bk:* **tefçit** —.
III, 276-6;
— **di** III, 276-3;
— **r** III, 276-6;

tewe = deve. *Bk:* **teve, tevey, tewey, tewi.**
— **sin** II, 181-24;

tewey = deve. *Krş.: Rad., Uyg., Çağ., D. Tür., Kar.; Caf.; Müh.* — *tewe.*
I, 31-20;
II, 84-7, 195-25, 206-10, 217-17, 255-16, 256-21, 351-2;
III, 49-7, 60-8, 113-28, 136-26, 140-20, 168-4, 186-7, 200-20, 225-7;
— **sin** II, 329-28;
— **ge** III, 67-18, 309-20;

téwi = deve. *Bk:* **tewey.**
I, 389-16, 499-5;

tewi = deve (Oğuzlar ve uyanlardan başkalarınca). *Bk:* **tewey.**
I, 127-8, 385-3, 485-23;
II, 21-14, 75-9, 246-6, 246-8, 252-13;
III, 139-7, 277-12, 287-14;
— **sin** II, 338-8;

tewin — = tasalanmak, utanmak, sıkılmak.
II, 147-11;
— **di** II, 147-8;
— **ür** II, 147-11;

tewiş — = şişe et dizmekte yardım ve yarış etmek. *Bk;* **tüwiş**—.
II, 102-5;
— **di** II, 102-1;
— **ür** II, 102-4;

tewlüğlen — = kendini hiyleci saymak, hiyleci olmak. *Bk:* **tewlüklen** —.
II, 277-4;
— **di** II, 277-1;
— **ür** II, 277-4;

tewlüklen — = kendini hiyleci saymak, hiyleci olmak. *Bk: Düzelt:* **tewlüğlen** —.

tewsi = tepsi, sofra.
I, 423-9;
III, 50-26;

tewşe — = karışmak, dolaşmak -ip-.
III, 286-11;
— **di** III, 286-7;
— **r** III, 286-10;

tewşel — = ufalanmak ("**üşel** —" ile birlikte kullanılır); karışmak. *Bk:* **tewşül** —.
II, 235-23, 236-4;
— **di** II, 235-20;
— **ür** II, 235-23, 236-4;

tewşet — = karıştırmak, dolaştırmak-ip-; birinin terini burçaklatıncıya kadar yormak.
II, 336-23;
— **ti** II, 336-20, 336-25;
— **ür** II, 336-23;

tewşin — = çalışmak, çırpınmak. *Bk:* **tewşün** —.
II, 241-4;
— **di** II, 241-2;
— **ür** II, 241-4;

tewşül — = karışmak. *Bk:* **tewşel** —.
II, 236-4;
— **di** II, 236-1;
— **ür** II, 236-4;

tewşün — = çalışmak, çırpınmak. *Bk:* **tewşin** —.
II, 241-4;
— **di** II, 241-2;
— **ür** II, 241-4;

tewür — = çevirmek ("**ewür** —" ile birlikte kullanılır.). *Krş.: Caf., T. T. — tewir —.*
II, 82-5;
— **di** II, 82-3;
— **er** II, 82-4;

ewür-di tewür-di = evirip çevirdi, alt üst etti; tasarruf etti.
II, 81-24;

ewür-gen tewür-gen = her zaman evirip çeviren.
I, 521-24;

teytik = akıllı, zeki. *Bk:* **tetik.**
III, 33-27;

teyitil — [*] = akıllanmak, zekileşmek.
II, 121-2;
— **di** II, 121-1;
— **ür** II, 121-2;

tez — = kaçmak, tezikmek *[Rad.; Yaz.; Caf., P.P., T.T., An. İnd., U., Man.].*
II, 8-29;
— **di** II, 8-27;
— **er** II, 8-29;

tezek = tezek, at gübresi. *[Rad., Az., Kr., Çağ., Taran., Alt., Tel., Leb., Şor., Kg., Kkg., Sag., Koy.; İd., Hou.]. Krş.: Rad., Bar., Kaz. — tizek.*
I, 386-23, 386-24;

tezekle — = pislemek. *[Rad., Az.].*
III, 340-15;
— **di** III, 340-13;
— **r** III, 340-15,

tezgek er = işten ve işe benzer şeylerden kaçan, çekingen. *Bk:* **tezik.**
II, 289-7;

tezgi = düşman gelmesi yüzünden halk arasında olan ürküntü, panik. *Bk:* **tezik.**
I, 429-10;
— **bol** — = bu yüzden ürküntü meydana gelmek.
— **bol-dı** I, 429-10;

tezgin — = dönmek, tavaf etmek; çevirilmek. *[Rad.; Yaz.]. Krş.: İd. — tezken —.*
II, 241-29;
— **di** II, 241-24, 255-19;

---

[*] Bu kelime Yazma nushada (S: 329) « تيتلدى — تيتلور — تيتلمك » şeklinde iken Basma nushada « تيتلدى — تيتلور — تيتلمك » imlâsında çıkmıştır. Bundan başka Tercüme C. 1, S: 106-6 de « اندك كشى تيتلون » şeklindedir; bu Basma nushada dahi böyledir. Yazma nushada (S: 66) « تيتلون » imlâsındadır. Bize kalırsa kelimenin doğru okunuşu « tétildi — tétilür — tétilmek — tétilsün » şeklinde olmalıdır. Bundan başka Tercüme C. III, S: 33-27 deki kelime dahi «tétik» olacaktır. Ayrımın gereki de bunu tanıklamaktadır. Bugün Türkiye Türkçesinde « tetik » şeklinde yaşıyan bu kelime bununla ilgili olsa gerektir. B. A.

— **tür** II, 241-29, 303-9, 312-6;

tezginç = dağ dönemeci, dağ büklümü. *Bk:* **yörgenç.**
III, 387-2;

— **yol** = büküntülü, kıvrımlı yol.
III, 387-4;

tezik = halk arasında ürküntü, panik. *Bk:* **tezgi.** *Krş.: Rad., Uyg.* — *tezik = çabuk; Caf., T. T., An. İnd.* — *tezik = sıra*
I, 387-2;

— **kişi** = işten kaçan kimse. *Bk:* **tezgek.**
I, 387-2;

tezin — = kaçar görünmek.
II, 146-17;
— **di** II, 146-16;
— **tür** II, 146-17;

teziş — = birbirinden kaçışmak.
II, 99-30;
— **di** II, 99-28;
— **tür** II, 99-30;

tezit — = kaçırmak.
II, 305-17;
— **ti** II, 305-15;
— **tür** II, 305-17;

tıdış = engellik, engel oluş.
I, 407-21;

tıdh — = geri koymak, men'etmek. *Bk:* **tıt** —, **tıy** —. [*Caf., P.P., T.T., An. İnd., U.*].
II, 292-15;
III, 439-16;
— **tı** II, 292-14;
III, 244-8, 439-12;
— **ar** II, 292-15;
III, 439-16;

tıdhığ — = bir şeyden alıkoyma, engel olma. [*Rad., Uyg.; K.B.: Caf., P.P., An. İnd., U., USp.*].
I, 373-18;

— **lığ nenğ** = kendisine varılması yasak edilmiş nesne.
I, 496-4;

tıdhıl — = kaçınmak, çekinmek; alıkoymak, engel olmak. [*Rad., Uyg.; Caf., T. T., An. İnd., U., USp.*].

II, 126-15;
— **dı** II, 126-11,
— **ur** II, 126-15;

tıdhın = vakit bildiren bir kelime.
III, 171-8, 171-9;

tıdhın — = kaçınmak; esirgenmek, yasak edilmek. [*Caf., T.T., An. İnd., Chuas., USp.*].
II, 145-2;
— **dı** I, 449-5;
II, 144-26;
— **ur** II, 145-2;
— **dı nenğ** = esirgenen, yasak edilen şey.
I, 449-5;

tıdhış — = engel olmakta, alıkoymakta yarış etmek.
II, 93-20;
— **dı** II, 93-17;
— **ur** II, 93-20;

tıdhlın — = kaçınmak, tıyınmak; söz söylerken duraklamak.
II, 242-19;
— **dı** II, 242-15;
— **ur** II, 242-18;

tığ = al ile doru arası at rengi, konur al.
III, 127-29;

tığ — = eğmek; değmek; bir yere değerek keskinliği gitmek, körleşmek. *Bk:* **tagıl** —.
II, 14-27;
— **dı** I, 307-18;
II. 14-24, 83-24;
III, 231-2;
— **ar** II, 14-26;

tıgda — = diğrek, sert, katı olmak. *Ak:* **yawra** —; *Düzelt:* **tıgra** —.
— **dı** III, 278-6;

tıgra — = diğrek, katı, sert olmak. *Bk:* **tıgda** —, **yawra** —. [*Müh.*].
III, 277-27;
— **dı** III, 277-25, 278-6;
— **r** III, 277-27;

tıgrak = yılmaz; yiğit, bahadır. [*Müh.; İd.*].
I, 468-2, 468-7;
II, 212-6;

tıgrak (g) = elçi, haberci, postacı.
— **ı** III, 65-13;

tıgraklan — = yiğitlik göstermek, yiğitlenmek.
II, 274-20;
— **dı** II, 274-18;
— **ur** II, 274-20;
— **ıp** II, 274-24;

tıgraş — = gürbüzleşmek, bahadırlaşmak.
II, 212-7;
— **dı** II, 212-4;
— **ur** II, 212-7;

tıgrat — = sıkıştırmak; becerikli, tıgrak yapmak.
II, 330-22;
— **tı** II, 330-18;
— **ur** II, 330-21;

tık — = tıkmak, doldurmak. *[Rad., Alt., Tel., Leb., Kg., Küw., Kaz.; Caf.; İd.].*
— **dı** II, 16-20;
— **ma üzüm** = taneleri sıkışık, birbirine girmiş üzüm. *Krş.: Müh. — tıkma = tıpa, kapak.*
II, 16-24;

tıkıl — = tıkılmak, sıkışmak. *[Rad.].*
II, 129-24;
— **dı** II, 129-18, 129-20;
— **ur** II, 129-24;

tıkıla — = "tık„ diye ses vermek. *Bk:* **tikile —, tiki.** *Krş.: Rad., Kkg. — tıkılda —.*
III, 326-8;
— **dı** III, 326-3;
— **r** III, 326-8;

tıkın — = teperek tıkmak, doldurmak; fazla yemek.
II, 147-25;
— **dı** II, 147-20, 147-22;
— **ur** II, 147-25;

tıkış — = tıkılmak, sıkışmak.
II, 104-6;
— **tı** II, 104-4;
— **ur** II, 104-6;

tıkıt — = tıktırmak, sıkıştırmak.

II, 308-26;
— **tı** II, 308-22;
— **ur** II, 308-26;

tıktur — = tıktırmak, bastırmak. *Krş.: Rad., Kaz. — tıktır —.*
II, 174-7;
— **dı** II, 174-4;
— **ur** II, 174-6;

tıl = dil; söz; lûgat. *[Rad., Uyg., Soy.; Yaz.; Caf., T. T., An. İnd., U.; Pek., Yak.]. Krş.; Rad., Bü. D.; Caf., T. T., An. İnd., P. P., Chuas., Man.; Müh.; İd., Hou. — til.*
I, 107-9, 335-28, 336-3, 336-4, 336-8;
III, 133-23, 133-24, 133-27, 134-2;
— **da** III, 161-4;
— **ı** III, 133-27;
— **ın** I, 429-2;
II, 20-16,
— **ınğnı** III, 43-20;
— **lığ** III, 133-15;
Oğuz — **ı** I, 336-8;
Yabaku — **ı** I, 336-9;
— **tegür** — = dil uzatmak, söz dokundurmak; dille -sözle- incitmek.
— **tegür-di** I, 336-1;

tıl = durumunu öğrenmek için düşmandan yakalanan tutsak; çaşıt, casus. *Krş.: Rad., Çağ. — tıl.*
I, 336-16;
III, 134-4, 134-5;
— **tut** — = düşman durumunu öğrenmek üzere bir adam yakalamak.
— **tut-tı** III, 134-5;
— **tut-tım** I, 336-17;

tılak = kadının kadınlık aygıtı, avret yeri (Çiğilce). *Krş.: Rad. — tılak = küçük dil.*
I, 335-3, 411-25;

tıldağ = bahane. *Bk:* **tegdeğ.** *[İd.]. Krş.: Caf., T. T., An. İnd., U., USp. — tıltag.*
I, 160-4, 462-25, 462-26;

tılık — = konuşmak, haber vermek; dile düşmek.
II, 117-9;
— **tı** II, 116-29, 117-3;
— **ar** II, 117-8;

tılkat — = işi geciktirmek; yükü çarpıtmak, çarpık yapmak; yükle

ip arasına ağaç parçası koyarak yükü düzeltmek için büktürmek. *Bk:* **talkıt —.**
II, 339-18;
— tı II, 339-11, 339-14;
— ur II, 339-18;

tın = ruh, nefes, soluk. *Bk:* **tınıg.** *[Rad., Uyg., Alt., Tel., Leb., Şor., Sag., Koy., Kaç., Küw. Kg., Kom. Kaz.; Caf., P. P., U., USp.; Müh.; İd.].*
I, 339-8;
— ı I, 164-7, 177-2, 179-21, 192-21, 249-4, 339-8;
II, 118-15, 283-4;

tın = dinmiş; haylaz, işsiz; tenbelleşmiş, harınlaşmış.
III, 138-1;

tın — = dinlenmek; solumak, nefes almak; dinmek, sonu gelmek. *[Rad., Uyg., Alt., Tel., Şor., Sag., Koy., Kaç., Küw., Kaz., Tob., Kom.; Caf., P. P., U., USp.; İd., Hou.]. Krş.: Müh. — tinğlen —.*
II, 28-5;
— dı II, 28-1, 28-2, 28-3, 40-15, 176-17;
— ar I, 529-6;
II, 28-5, 204-15;
III, 158-9;
— ur [*] I, 206-26, 207-11;
— sın II, 316-10;
— — = sus (Öbür Türklerce). II, 28-9;
— ma = susma (Oğuzlarca; Ö. Türklerdeki **"tın"** yerine).
II, 28-7, 28-10;

tınça — = bozulmak, çürümek. *Bk:* **tança —, tançga —, tançı —, tınçı —, tunçı —.**
— dı III, 303-20;

tınçı — = bozulmak, çürümek. *Bk:* **tança —, tançga —, tınça —, tançı —, tunçı —.**
III, 276-8, 303-11;
— dı III, 276-7;
— r III, 276-8;

tındur — = rahat ettirmek, dinlendirmek. *[Rad., Uyg.]. Krş.: Caf., P. P., T. T., Man. — tıntur —; Rad., Alt., Tel., Şor., Kr., Kaz., Kg. — tındır —.*
— dı II, 176-15;

[*] Burada geçen «tınur تُنَر»-kelimeleri yanlış olmalıdır; çünkü bu kelimelerden önce geçmiş olan «tınar» fiilleri bize tanıklık etmektedir, bundan başka Tercüme C. II. S. 28-5 teki «tınmak» fiili de bunu kuvvetlendirmektedir. B. A.

tınğla — = dinlemek. *Bk:* **tinğle —.** *[Rad., Kaz., Kr.; Caf., U., USp.]. Krş.: Rad., Şor., Leb., Sag., Koy., Kaz. — tınğna —; Rad., Alt., Tel., Kg., Soy. — tınğda —.*
III, 403-17;
— dı III, 403-15;
— r III, 403-17;

tınğıla — = ağır bir şey yere düşerek ses vermek. *Bk:* **tinğile —.** *Krş.: Caf., T. T., An. İnd. — tınğ = seda, nağme perdesi.*
III, 404-13;
— dı III, 404-10;
— r III, 404-13;

tınğlaş — = dinlemekte yarış etmek. *Krş.: Rad., Şor. — tınğnaş —.*
III, 398-16;
— dı III, 398-13;
— ur III, 398-16;

tınğlat — = dinletmek. *[Rad., Kaz.]. Krş.: Rad., Kaz., Leb., Şor., Sag., Koy. — tınğnat —; Rad., Alt., Tel., Soy., Kg. — tınğdat —.*
II, 359-5;
— tı II, 359-3;
— ur II, 359-5;

tınıg = nefes alma, soluk alma. *Bk:* **tın.**
— ı II, 40-13;

tınıl — = dinlenilmek, rahat edilmek.
II, 131-2;
— dı II, 130-20;
— ur II, 131-1;

tırmal — = tırmalanmak. *Krş.: Rad., Kg., Kr. — tırmala — = tırmalamak.*
II, 230-21;
— dı II, 230-19;
— ur II, 230-21;

tırmaş — = tırmaşmak, kaşınmak. *Bk:* **tarmaş —.** *[R[illegible] Kaz.].*
II, 207-21;
— dı II, 207-18;

— **ur** II, 207-21 ;

tırnğak = tırnak. *[Caf., T. T., An. İnd.]. Krş.: Rad., Uyg., Kom., Kaz.; Caf., USp.; İd. — tırnak; Caf., Man. — tırnanğak.*
I, 134-19 ;
III, 382-24 ;
— **lı** I, 177-17 ;

tırt = tekrarlanarak "cart" diye ses verme.
I, 341-14 ;

tış = diş. *Krş.: Rad., Koy., Kg., Sag. — tis; Rad., Ö. D.; Caf., T. T. An. İnd., U., USp.; Müh.; İd., Hou. — tiş.*
I, 464-11 ;
II, 111-10, 209-11 ;
III, 25-8, 125-19, 216-8, 270-17, 280-23, 283-6 ;
— **ı** II, 97-3, 311-19 ;
III, 73-2, 272-18, 272-23, 297-3 ;
— **ığ** II, 311-15, 346-12 ;
— **ım** II, 110-5 ;
— **ın** II, 20-17, 334-9, 334-11 ;
III, 254-21 ;

tış = sapan demiri
III, 125-21 ;

tış = alın akıtması gözü önüne varıp kulaklarına çıkmıyan ve burnuna inmiyen ikisi ortası kalan at.
III, 125-22 ;

tışı = dişi, her hayvanın dişisi; kadın. *Bk:* **tişi.** *Krş.: Rad., Çağ., D. Tür., Taran., Kom., Kar.; Caf., T. T., An. İnd., Man., U., USp.; Müh.; İd., Hou. — tişi.*
I, 396-21, 400-15, 447-3, 529-8 ;
III, 6-2, 178-17, 224-18, 229-2 ;
— **ka** II, 102-23 ;

tışık — = dışarı çıkmak (Yagma, Toxsı, Kıpçak, Yabakıı ve Türkmen dillerince). *Bk:* **taşık —.** *Krş.: Rad., Kaz.; Caf., Man. — taşık —.*
II, 116-22 ;
— **tı** II, 116-17, 116-22 ;
— **ar** II, 116-22 ;

tışlat — = dişletmek. *[Rad., Kaz.].*
II, 344-3 ;
— **tı** II, 343-11 ;

— **ur** II, 344-3 ;
— **u** II, 343-17 ;

tıt = dağda biten çam fıstığı ağacı, pinus larix. *[Rad., Alt., Tel., Leb., Şor., Sag., Koy., Kaç., Küw., Kkg.; Caf., T. T., An. İnd.]. Krş.: Pek. Yak. — Tït.*
III, 120-15 ;

tıt — = geri koymak, men' etmek. *Bk:* **tıdh —, tıy —.** *[Rad., Uyg.; Caf.].*
— **tı** II, 292-12 ;

tıt — = ditmek, ziyadesiyle parçalamak. *Krş.: Rad. — dit —.*
II, 292-29 ;
— **tı** II, 292-16 ;
— **ar** II, 292-29 ;

tıtıl — = didilmek.
II, 120-24 ;
— **dı** II, 120-21 ;
— **ur** II, 120-24 ;

tıtış — = ditmekte yardım etmek, yırtılmak. *Bk:* **titiş —.**
II, 89-11 ;
— **dı** II, 89-7 ;
— **ur** II, 89-11, 89-14 ;

tıtlan — = çamlanmak, çam sahibi olmak.
— **dı** III, 199-6 ;

tıy — = men'etmek. *Bk:* **tıdh —, tıt —.** *[Rad., Kg., Kaz.; Müh.].*
III, 244-9 ;
— **dı** III, 244-6 ;
— **ar** III, 244-9 ;

ti — = demek. *Bk:* **té —.** *[Caf., T.T., An. İnd., Chuas., Usp.]. Krş.: Rad., Bar. — tí —.*
— **ben** III, 231-2 ;

tiğ — = eğmek. *Bk: Düzelt:* **tığ —.**
— **di** III, 231-2 ;

tigin = aslında "köle„ anlamına iken sonra Hakan oğullarına verilen ungun. *Bk: Düzelt:* **tégin.**

tigret — = ses çıkartarak, hışıldatarak yürütmek. *Bk: Düzelt:* **tikret —.**
II, 331-2 ;
— **ti** II, 330-23, 331-1 ;

— **ür** II, 331-2;

tik — = bir şeyi delmek, dürtmek, sokmak; - ağaç - dikmek; bir şeyi dikey hale getirmek; -dikiş- dikmek. *[Rad., Kom., Tel., Şor., Leb., Koy., Kaç., Kg., Taran., Çağ., D.. Tür.; Yaz.; Caf., T. T., An. İnd.; Müh.; İd., Hou.].*
II, 20-28;
— — III, 25-9;
— **di** I, 401-3;
II, 20-21;
— **ti** II, 20-22,20-26;
III, 229-9;
— **er** II, 20-28;
— **ip** I, 195-2
III, 367-11;
— **meginçe** = dikilmedikçe.
II, 21-1;
— **iğliğ** = dikilmiş - elbise -. *Bk:* **tik-ikliğ.**
I, 509 - 19;
— **ikliğ** = dikilmiş. *Bk: Düzelt:* **tik-iğliğ.**
— **me nenğ** = dikilmiş nesne. *[Rad., Kom.].*
I, 433-15;

tike — = dikmeğe gücü yetmek.
— **mes** [*] I, 117-5;

tiken = diken. *Bk:* **tikken** *[Rad., Çağ., D.Tür., Taran., Kg.; Caf.]. Krş.: İd., Hou., — tikenek.*
I, 204-18, 400-23;
II, 215-7;
III, 44-13;
— **ığ** II, 280-14;
yandak — = geven dikeni.
III, 44-13;

tiki = geceleri işitilen ses. *Bk:* **tikile —, tıkıla —.** *Krş.: Caf., T. T. — tiki = gürültü, şamata, çağlama.*
III, 230-1;

tikil — = dikilmek; -ağaç- dikilmek, bir şeyi dikine koymak. *[Rad.,*

[*] Bu savdaki «tikemes» fiili Yazma nushada «تُكاماس» imlâsındadır. Biz Basma nushayı göz önüne alarak çevirmiş isek de bu fiilin «tüke-mes» olması akla daha yakın gelmektedir. Netekim Çevirmemizdeki ikinci anlam bu görüşü okşamaktadır.

Bundan başka bu savdaki «böz» kelimesi dahi «bözin» olacaktır. B. A.

D. Tür.].
II, 130-15;
— **di** II, 130-12;
— **ür** II, 130-15;

tikile — = ses, hışırtı çıkarmak. *Bk:* **tiki, tıkıla —.** *[Caf., T. T., Ad. İnd.].*
III, 326-19;
— **di** III, 326-17;
— **r** III, 326-19;

tikim = parça. *Bk:* **tikü, tikkü.**
I, 396-26;

tikir tikir = at nalının çıkardığı sesi bildiren bir kelime. *Bk:* **takır takır.**
I, 361-24;

tikiş — = -ağaç, elbise- dikmekte yardım etmek. *[Rad., Çağ., D. Tür.].*
II, 106-15;
— **ti** II, 106-12;
— **di** II, 113-24;
— **ür** II, 106-15;

tikken = diken. *Bk:* **tiken.**
I, 401-1, 401-23;

tikkü = parça, lokma. *Bk:* **tikü.**
III, 229-4;

tiklin — = -ağaç ve benzeri- dikilmek.
II, 244-16;
— **di** II, 244-14;
— **ür** II, 244-16;

tikliş — = -ağaç ve benzerı- dikilmek.
II, 207-17;
— **di** II, 207-15;
— **ür** II, 207-17;

tikre — = ses vermek; gelişmek, yetişmek.
II, 280-6;
— **di** III, 280-1, 280-4;
— **r** III, 280-5;

tikreş — = ses vermek; büyüyüp serpilmek.
II, 209-9;
— **di** II, 209-6, 209-8;

— **ür** II, 209-9 ;

tikret — = ses çıkartmak, hışıldatarak yürütmek. *Bk* : **tigret —.**
II, 331-2 ;

— **ti** II, 330-23, 331-1 ;

— **ür** II, 331-2 ;

tiktür — = -dikiş- diktirmek. *[Rad., Çağ., D. Tür.]*.
II, 174-16 ;

— **di** II, 174-14 ;

— **ür** II, 174-15 ;

tikü = parça, lokma. *Bk* : **tikkü, tikim.**
III, 229-3 ;

— **sinden** III, 43-2 ;

tiküç = ekmekçilerin ekmek üzerine nakış yápmak için kullandıkları nesne, kuş yeleği.
I, 358-9 ;

tiküle — = lokma lokma vermek ; rüşvet vermek.
III, 326-16 ;

— **di** III, 326-9, 326-13 ;

— **r** III, 326-16 ;

til — = dilmek, uzunluğuna yarmak veya kesmek. *[Rad., Bü. D.]*.
II, 23-12 ;

— **di** II, 23-9 ;

— **er** II, 23-12 ;

tildür — = dildirmek. *Bk* : **tiltür —.** *[Rad., D. Tür.]*.
II, 176-4 ;

— **di** II, 176-2 ;

— **ür** II, 176-4 ;

tile — = dilemek, istemek ; beklemek, aramak. *[Rad., Bü. D.; Caf., T. T., An. İnd., P. P., U., Man., USp.; Müh.; İd., Hou.]*.
III, 271-12 ;

— — I, 51-15, 252-18 ;
II, 8-14, 112-7, 260-5, 262-1 ;
III, 143-6 ;

— **di** III, 271-9, 271-11 ;

— **r** I, 36-13 ;
III, 271-12 ;

— **r men** III, 90-1 ;

— **r ler** I, 459-8 ;

— **mese** I, 126-2 ;

— **mes** III, 87-10 ;

— **meginçe** II, 21-1 ;

tilek = dilek. *[Rad., Uyg., Çağ., D. Tür., Kom., Kg., Sag.; Caf., T., An. İnd.; Müh.; Rab.]*.
I, 412-10 ;

— **ni** III, 90-3 ;

— **im** II, 148-7 ;

tilemsin — = diler, ister gibi görünmek.

— **di** II, 259-29, 261-28 ;

tilen — = aranmak, dilenmek. *[Rad., Çağ., Kg., Sag.; Yaz.; C USp.]*.

— **ip** I, 407-28 ;

— **gil** III, 43-20 ;

tileş — = dilemekte yarış etmek. *[Rad., Çağ., D. Tür.]*.
II, 108-19 ;

— **di** II, 108-15 ;

— **ür** II, 108-19 ;

tilet — = istetmek, diletmek. *[Rad., Çağ., D. Tür., Kg.; Caf., US*
II, 310-18 ;

— **ti** II, 310-16 ;

— **ür** II, 310-18 ;

tilge = dilim, uzunlamasına kesilen her şey. *Bk* : **tilim.**
I, 429-23, 429-26 ;

tili = ok temreni üzerine sarılan sırım.
III, 233-3 ;

tilim = dilim. *Bk* : **tilge.** *[Rad., Kg., Tel., Tob., Kom., D. Tür.]*.
I, 397-17 ;

tilimsin — = dilim yapar görünmek.

— **di** II, 262-8 ;

tilin — = uzunlamasına dilinmek.
II, 149-4 ;

— **di** II, 149-1 ;

— **ür** II, 149-3 ;

tiliş — = dilmekte yardım ve yarış etmek.
II, 108-14 ;

— **di** II, 108-11 ;

— **ür** II, 108-14 ;

tilki = tilki. *Bk* : **tilkü.** *[Rad.]*.

II, 343-18;

tilkü = tilki. *Bk:* **tilki**. *[Rad., Çağ.; Caf., U.; İd.]*.
I, 54-24, 421-18, 429-13, 429-15;
II, 15-23;
III, 5-15, 175-2, 244-20;

tilkülen — = tilkilik etmek, yaltaklanmak.
III, 202-22;
— **di** III, 202-20;
— **ür** III, 202-22;

tiltür — = dildirmek. *Bk:* **tildür** -.
II, 175-12;
— **di** II, 175-9;
— **ür** II, 175-12;

tim = şarap dolu tulum; şarap satan.
III, 136-10, 136-12;
— **ci** = şarap satan, meyhaneci.
III, 136-10;

tin = yular. *[Rad., Sag., Koy., Kaç., Küw.; Caf., USp.]*.
I, 339-11;
III, 138-6;
— **tizgin** = yular dizgin.
I, 339-11;

tiñ = dik.
III, 356-28;
— **tur** — = dik durmak.
— **tur-dı** I, 356-28;

tiñile — = ağır bir şey yere düşerek ses vermek. *Bk:* **tıñıla** —.
III, 404-13;
— **dı** III, 404-10;
— **r** III, 404-13;

tiñle — = dinlemek. *Bk:* **tıñla** —. *[Müh.]*.
— — I, 96-11;

tire — = dayak veya direk dikmek. *[Rad., Tel., Şor., Sag., Koy., Küw., Kg., Tob., Çağ., D.Tür.]*.
III, 262-15;
— **di** III, 262-12;
— **r** III, 262-15;

tiregü = direk, kendisine bir şey dayanılan ve kendisiyle bir şey

durdurulan her nesne, direcen ve buna benzer şeyler. *Krş.: Rad., Kg., Bar.* — *tirev.*
I, 447-20;

tirek = direk; kavak. *[Rad., Çağ., D.Tür., Kom.]*. *Krş.: Rad., Küw.* — *tireg; Rad., Tob.* — *tireüç, tirevüş.*
I, 387-4, 412-9;
— **lik** = direklik ağaç yetişen yer, kavaklık; direklik.
I, 509-6, 511-6;
— **liğ** = direk sahibi.
I, 509-7;

tiren — = dayanmak; direnmek, çekinmek. *[Rad., Uyg.]*.
II, 146-5;
— **di** II, 145-23, 146-3;
— **ür** II, 146-4;
— **gil** III, 233-16;

tireş — = direşmek, çekinmek, diremek, sıkıntıdan yürümez olmak -hayvan-; çekişmek. *[Rad., Çağ., D.Tür.]*. *Krş.: Rad., Kg.* — *tires* —.
II, 95-17, 96-4;
— **di** II, 95-13, 96-2;
— **ür** II, 95-17, 96-4;
— **me** I, 414-13;

tirgür — = diriltmek. *[Caf., Man.]*. *Krş: Rad., Çag.* — *tirgüz* —; *Rad., Komd., Kg.* — *tirgiz* —; *Rad., Tel., Şor., Leb., Sag., Koy., Kaç., Küw.* — *tirgis* —; *İd.* — *tirkir* —.
II, 179-17;
— **di** II, 179-15, 200-17, 200-18, 324-21;
III, 424-16, 424-17;
— **ür** II, 179-17;

tiriğ = diri, canlı, yaşıyan. *[Rad., Leb., Şor., Sag., Koy.; Yaz.; Caf., T. T., An. İnd., U., Man.]*. *Krş.: Rad., Uyg., Taran., Kar., Çağ.; Müh.* — *tirik; Rad., Kg., Kom., Kaz.; İd., Hou.* — *tiri.*
I, 14-21, 62-5, 386-22;
III, 333-11;
— **le** = diri iken, hayatta iken.
III, 257-19;

tirik = derme, deriş; dernek, derge. *Bk: Düzelt:* **térig**. *Krş.: Müh.* — *tirik* = *ahaliden toplanan vergi.*
— **de** I, 388-17;

tiril — = dirilmek, yaşamak. *[Rad., Bü. D.; Caf., T. T., An. İnd.,*

P. P., Man., USp.; İd., Hou.].
II, 127-2;
— di I, 14-21;
II, 127-1, 139-13, 200-15, 324-20;
III, 6-1;
— ür II, 127-2;
— mes III, 65-1;
— gen = her zaman yaşıyan.
I, 523-19, 524-19;

tiring = kulağın tınlamasına benzer sesi bildiren kelime.
III, 370-13, 370-16;
— ét — = tın etmek.
— ét-ti III, 370-13;
— éttür — = tın ettirmek.
— éttür-di III, 370-16;

tirkeş = yığlışma; kalabalık yüzünden yürümekte güçlük. *Krş.: Caf., U. — tirkiş = kervan, haberci, sâi.*
I, 460-5;
suw — i = dere kolları suyunun toplandığı yer.
I, 460-7;

tirkeş — = toplanmak, toplaşmak, derleşmek. *Bk:* **térgeş —.** *Krş.: Rad., Çağ. — tirkeş — = bir saf halinde yürümek.*
— ür I, 149-4, 459-9;
III, 65-15;

tirsgek = göz kapaklarında çıkan sivilce, it dirseği, arpacık. *Krş.: Rad., Alt., Leb. — tirsek.*
III, 424-20;

tirsgek = dirsek. *Krş.: Rad., Çağ., D. Tür., Tob. — tirsek = dirsek; Rad., Küw. — tirsek = diz büklümü.*
III, 424-21;

tişe — = dişemek. *[Rad., D. Tür.].*
III, 267-7;
— di III, 266-24, 267-6;
— r III, 267-7;

tişek = şişek, iki yaşını bitirerek üçüne basmış olan koyun.
I, 387-20;

tişel — = bilenmek, dişenmek. *[Rad., Kaz.].*
II, 128-25;
— di II, 128-20, 128-23;

— ür II, 128-25;

tişet — = dişetmek. *[Rad., D. Tür.].*
II, 307-22;
— ti II, 307-19;
— ür II, 307-22;

tişi = dişi, her hayvanın dişisi; kadın. *Bk: Düzelt:* **tışı.**

tişle — = dişlemek, dişle ısırmak. *[Rad., Kom., Bar., Çağ., Kaz., Kar.; Caf.; İd., Hou.].*
III, 294-15;
— di III, 294-11;
— r III, 294-14;

tişlen — = dişlenmek; dişenmek, bilenmek. *[Rad., Kaz.].*
II, 244-6;
— di II, 244-3, 244-4;
— ür II, 244-6;

tit — = -yara- acımak.
— di I, 386-13;

tit — = direnmek, karşı koymak; dik bakmak.
II, 292-27;
— ti II, 292-19;
— er II, 292-27;
— rü bak — = dik bakmak, keskin gözle bakmak. *[Rad., Tel.; Caf., T. T., An. İnd., U.; İd.]. Krş.: Rad., Uyg. — tetrü = ters.*
— rü bak-dı II, 292-22;
— rü bak-sa II, 292-24;
— rü bak-ıp III, 272-1;

titig = -yara, ağrı- acıma, acıyış.
I, 386-13;

titik = çamur. *Krş.: Caf., T. T., An. İnd. — titig.*
I, 386-21, 506-12;
III, 297-22;
oçaklık — = çamur ve çamura benzer ocak yapılacak her nesne.
I, 150-7;

titin — = dayanmak, direnmek, dik bakmak.
II, 144-22;
— di II, 144-16;
— ür II, 144-22;
— ü bak — = dik, keskin bakmak.

— **ü bak-sa** II, 144-19;

titir = dişi deve.
I, 361-20;
III, 291-19;

titiş — [*] = ditmekte yardım ve yarış etmek; yırtılmak. *Bk:* **tıtış** —.
II, 89-11;
— **di** II, 89-7;
— **ür** II, 89-11, 89-14;

titiz = tadı helîle gibi kekremsi olan. *Krş.: Rad. — titiz = hiddetli.*
I, 365-6;
— **lik** = kekrelik (helîlenin tadı gibi).
I, 506-26;

titreş — = titreşmek. *[Rad., Kaz.].*
II, 218-3;
— **di** II, 217-25;
— **ür** II, 218-3;

tiwi = deve (Oğuz, Kıpçak ve Suvarlardan başkalarınca).
III, 139-7;

tiyül = kaybolan şey. *Bk: Düzelt:* **yitük.**
II, 115-16;

tiz = yüksek yer. *Krş.: Müh.— tayız = yüksek; Rad., Tel.—tayız= sığ; Farsca — diz = kale (III, 123-17).*
II, 344-10;
III, 123-16, 123-18;

tarığ art — = Kaşgar'a yakın bir yayla.
III, 123-19;

tiz = diz. *[Rad., Çağ., D. Tür, Taran., Az., Kom., Kar., Kaz.; Yaz.; Caf., T. T., An. İnd., U., USp.; İd., Hou.].*
III, 123-15;

tiz — = dizmek. *[Rad., D. Tür., Çağ., Kaz.; Caf., U.; Müh.].*
II, 9-9, 31-21;
— **di** II, 9-6, 9-8, 31-20;
— **er** II, 9-9, 31-20;

tizgin = dizgin. *[Rad., Kom., Taran., Kg., Çağ., Kaz.; Müh.; İd., Hou.].*
I, 339-11, 424-18;

[*] Bu kelime her ne kadar Basma nushada « titişmek » diye geçmiş, biz de böylece almış isek de Yazma nushada önceden « ك » li iken sonradan bir düzeltme görerek « ق » lı şekli konmuştur (Tıpkıbasım S: 313-11).
Bundan başka Tercüme C. II. S. 292 deki « tıtmak » mastarı da bunu tanıklamaktadır. B. A.

tiziğ (tizik) = sıra, saf, dizi. *[Müh.; Caf., T. T., U.].*
I, 214-19, 387-4, 387-5;

tizil — = dizilmek. *[Rad., Uyg., Kaz.].*
II, 127-20;
— **di** I, 233-26, 331-1;
II, 127-15;
III, 131-21;
— **ür** II, 127-20;

tizildürük = çedik ve mest gibi şeylerin ucuna takılan pullar.
I, 529-20;

tizim = dizi. *[Rad., Şor.].*
I, 396-22;

tizin — = dizinmek.
II, 146-21;
— **di** II, 146-19;
— **ür** II, 146-21;

tiziş — = dizmekte yardım ve yarış etmek.
II, 100-9;
— **di** II, 100-4;
— **ür** II, 100-8;

tizle — = dizle ezmek, çiğnemek.
III, 294-1,
— **di** III, 293-25;
— **r** III, 294-1;

tizlet — = dizletmek, dizle teptirmek.
II, 342-15;
— **ti** II, 342-12;
— **ür** II, 342-14;

tizlin — = dizilmek.
II, 243-25;
— **di** II, 243-23;
— **ür** II, 243-25;

tizme = şalvarın uçkurluğu, torbanın bağı ve buna benzer nesneler.
I, 433-2,

to = bulamaç gibi pişirilen bir un.
III, 207-7;

todun — = doyar gibi görünmek.
II, 144-25 ;
— **dı** II, 144-23 ;
— **ur** II, 144-25;

toh = toy kuşu (Çiğilce). *Bk:* **toy.** *Krş.: Rad., Çağ.* — *toy.*
III,142-4;

todh — = doymak. *[Rad., Uyg.; Yaz.].*
III, 439-10;
— **tı** I, 32-16;
II, 324-22;
III, 244-11, 439-8;
— **ar** III, 439-10;
— **ur** III, 439-10;

todhgur — = doyurmak, bıktırmak. *Bk:* **todhur** —. *[Caf.].*
II, 176-26 ;
— — II, 255-23 ;
— **dı** I, 261-1 ;
II, 176-24, 177-19, 324-23 ;
III, 424-12, 424-14 ;
— **dum** II, 76-6 ;
— **ur** II, 176-25 ;
— **sa** II, 176-28 ;
— **gan** = her zaman doyuran. *Bk:* **todhur-gan.**
I, 515-7 ;
II, 256-16 ;
— **guçı** (Ö. Türklerce) II, 256-10 ;
— **daçı** (Oğuzlarca) II, 256-11 ;
— **guluk** II, 256-27 ;
— **uğlı** II, 257-15 ;
— **mış** II, 257-19 ;
— **madı** II, 177-8 ;

todhgurt — = doyurtmak.
— **tum** II, 256-6;

todhgurumsın — = doyurur görünmek. *Bk:* **todhgurun** —.
— **dı** II, 263-2 ;

todhgurun — = doyurur görünmek. *Bk:* **todhgurumsın** —.
— **dı** II, 202-4 ;

todhguruş — = doyurmada yarış etmek.
— **dı** II, 201-24;

todhur — = doyurmak. *Bk:* **todhgur** —. *[Rad., Uyg.].*
II, 76-8 ;
— **dum** II, 76-5 ;
— **ur men** II, 76-7 ;
— **ma** III, 68-2 ;

tofrak = çabuk. *Bk: Düzelt:* **tawrak.**
I, 156-4 ;

toğ = at ayaklarının kazdığı çukurlardan çıkan toz ; toz. *[Rad., Çağ.].*
III, 127-9, 183-1 ;

tog — = doğmak, meydana çıkmak, belirmek ; yükselmek, havalanmak, göğe ağmak. *Bk: Düzelt:* **toğ** —.

toğ — = doğmak, meydana çıkmak, belirmek ; yükselmek, havalanmak, göğe ağmak. *[Rad., Çağ., D. Tür., Taran., Kom.; Yaz.; Caf., T. T., An. İnd.; Müh.; İd., Hou.]. Krş.: Rad., Uyg.; Caf., U., USp.* — *tok* —; *Rad., D. Tür., Taran.; Caf., P. P., Chuas.* — *tug* —.
II, 14-22;
III, 183-2 ;
— **dı** I, 96-10, 301-2, 332-2, 340-2, 429-16, 456-4 ;
II, 14-15, 14-16 ;
III, 183-1, 183-7, 247-25, 333-12 ;
— **ar** II, 14-18, 14-22, 80-12 ;
III, 183-2, 378-21 ;
— **ar da** III, 194-15 ;
— **mış** II, 128-7 ;
III, 282-19 ;
— **sa** I, 65-22 ;
— **up** III, 378-20 ;
kün — **suğ** = doğu, şark.
I, 463-1 ;

toga = hastalik ; iç ağırlığı. *[Caf., P. P., T. T., An. İnd.]. Krş.: Caf., U.* — *tuga.*
III, 224-27, 224-28 ;

togra — = doğramak. *[Rad., Çağ., Taran., Şor., Sag.; Caf.; İd.].*
II, 278-3 ;
— — III, 311-14, 311-15 ;
— **dı** III, 277-28 ;
— **dım** I, 125-14 ;
— **r** III, 278-2 ;
— **gıl** III, 311-17 ;

— gsak III, 314-26 ;
— ğlı III, 315-7 ;
— ğlık III, 315-14 ;
— ğsık III, 315-21 ;
— ğı III, 317-3 ;
— gu III, 317-11, 317-12, 317-13, 317-14, 317-19 ;
— gay men III, 312-3 ;
— guçı (Ö. Türklerce) III, 314-8 ;
— daçı (Oğuzlarca) III, 314-13 ;
— gan III, 314-16 ;
— mağlı III, 316-9 ;
— nğ III, 313-15 ;
— nğlar III, 313-24 ;
— mış III, 316-15 ;
— sun III, 311-18 ;
— ma III, 311-22 ;
— mas III, 313-4 ;
— masun III, 311-24, 313-9 ;
— madaçı III, 316-3 ;

tograk = kavak ağacı. *[Rad., D. Tür.]*
I, 468-1 ;

togral — = doğranmak, parçalanmak, -ayakta ve dokumada- yarıklar peyda olmak.
II, 230-7, 230-12 ;
— dı II, 230-5, 230-8 ;
— ur II, 230-7, 230-12 ;

togran — = doğrar görünmek.
II, 240-21 ;
— dı II, 240-18 ;
— ur II, 240-20 ;

tograş — = doğramakta yardım etmek, parçalanmak ve yarılmak.
II, 212-2, 212-17 ;
— dı II, 211-25, 212-13 ;
— ur II, 212-2, 212-17 ;

tograt — = doğratmak.
II, 330-13 ;
— tı II, 330-10 ;
— ur II, 330-13 ;

togrıl = yırtıcı kuşlardan bir kuş ; bin kaz öldürür, bir tanesini yer. Erkek adı da olur. *[Caf.]. Krş.: Rad., Çağ.; Müh. — toğrul.*

I, 482-12 ;
III, 381-17 ;

تغرل **togrıl (?)** = et ve baharatla doldurulan bağırsak, bumbar dolması (Kençekçe).
I, 482-15 ;

togru — = doğrulmak, yönelmek. *Krş. : Rad., Kom. ; Caf., USp. ; İd. — togru = doğru.*
II, 80-20 ;
— dı II, 80-16 ;
— r II, 30-20 ;

togruş — = yola duruşmak, yürümekte yarış etmek.
II, 212-12 ;
— dı II, 212-8 ;
— ur II, 212-11 ;

togtur — = doğurtmak, *Bk:* **togurttur —.** *Krş.: Rad., Çağ., D.Tür.— togdur —.*
II, 173-26;
— dı II, 173-6;
— ur II, 173-25;

togur — = doğurmak. *[Rad., Çağ., Kom.; Caf., T.T., An. İnd., USp.].*
II, 80-11;
— dı II, 80-8;
— ur II, 80-10;

togurttur — = doğurtmak. *Bk:* **togtur —.**
— dı II, 173-8;

tok = tok, aç olmıyan; saçsız insan; boynuzsuz hayvan. *[Rad., Bü. D.; Müh.; İd., Hou.].*
I, 79-5, 332-19, 358-5, 387-24;
III, 239-2;
— er = başında Türkler gibi saçı olmıyan, Türkler gibi saç bırakmıyan.
I, 332-21, 358-5;
— yılkı = boynuzsuz hayvan.
I, 332-22;
— luk = tokluk; insanın başı saçsız ve hayvanın başı boynuzsuz olması.
I, 469-2, 469-3 ;

tokı — = -insan- döğmek (Bu anlam Oğuzcadır. Öz Türkler bu anlamda "**ur** — **tokı** —„ şeklinde iki kelimeyi birden kullanırlar); -demir- döğmek; vurmak; çarpmak; dokumak; do-

kunmak; götürmek ve batırmak. *[Rad.: Yaz.; Caf., T. T., An. İnd., U., USp.; İd., Hou.]. Krş.: Rad., Çağ.— toka —; Rad., Kg., Kkg., Taran.; Caf., P. P.; Müh. — toku — = dokumak.*
III, 268-24;
— **dı** I, 12-19, 21-17;
III, 268-9, 268-11, 268-13, 268-15, 268-20, 268-22;
— **r** III, 268-24;

tokıl — = döğülmek; dokunmak; (Oğuzca) adam döğülmek. *Bk:* **tokul —.**
II, 129-17;
— **dı** I, 21-17;
— **ur** II, 129-17;

tokımak = tokmak, çamaşır tokmağı. *Krş.: İd. — tokma; Müh. — tokmak.*
III, 177-7;

tokın — = -insan- döğülmek (Oğuzca); çarpmak; döğülerek sertleştirmek; dokunmak. *[Caf., U.].*
II, 147-16;
— **dı** II, 147-12, 147-13, 147-15;
III, 12-26;
— **ur** II, 147-16;

tokış = savaş, cenk. *Bk;* **tokuş**. *[Caf., U.]. Krş.: Müh.; Rab. — tokuş; tokuşlağ = savaş yeri.*
I, 367-18, 367-22;
— **ka** (Düzelt: — **ga**) III, 172-12;

tokış — = çarpışmak, harp etmek. *Bk:* **tokuş —.**
II, 103-20;
— **tı** II, 103-24;
— **tılar** I, 359-17;
— **ur** II, 103-20;
— **ıp** III, 183-9;

tokıt — = vurdurmak; döğdürmek; dokutmak. *[Rad.; Yaz.; Caf., P. P.].*
II, 308-14, 308-19;
— **tı** II, 308-12, 308-15, 308-17;
— **ur** II, 308-14, 308-19;

toklı = toklu, altı aylık kuzu. *[Müh.; K. B.; Hou.]. Krş.: Rad., Çağ. — tokli; Rad. — toklu.*
I, 106-10, 431-3;

toksun = sayıda doksan. *Bk:* **tokuz on.** *Krş.: Rad., Kg., D. Tür., Çağ., Kar., Kaz.; Müh.; İd., Hou. — toksan.*
I, 437-16;

tok tok èt — = taşın taşa vurmasından çıkan ses gibi ses çıkarmak.
— — **èt-ti** I, 332-23;

tok tok bol — = arada geçimsizlik olmak.
— — **bol-dı** I, 333-3;

toku = toka, kemer tokası. *Krş.: Rad., Çağ. — toka.*
III, 226-21;

tokuç = çörek.
I, 358-5;

tokul — = döğülmek; dokunmak; (Oğuzca) adam döğülmek. *Bk:* **tokıl —.**
— **dı** II, 129-11, 129-12, 129-14, 129-16;

tokula — = toka yapmak.
III, 326-2;
— **dı** III, 325-26;
— **r** III, 326-2;

tokum = boğazlanacak, kesilecek hayvan; boğazlanan, kesilen hayvanın derisi. *Bk:* **tugum.** *Krş.: Rad., Alt., Tel., Leb., Şor., Kg., Kkg., Taran., Çağ., D. Tür. — tokum = eğer altına konulan keçe, teyelti.*
I, 396-24, 472-26;
II, 147-17;

tokun — = hayvan kesmek, boğazlamak.
II, 147-19;
— **dı** II, 147-17;
— **ur** II, 147-19;

tokurka = ibrik ve benzeri şeylerin emziği. *Bk:* **tütek**
I, 489-20;

tokuş = savaş. *Bk:* **tokış**. *[Rad., Çağ.; Müh.; Rab.].*
II, 83-23;

tokuş — = vuruşmak, çarpışmak, harp etmek. *Bk:* **tokış—.** *[Rad., Çağ.].*
— **tı** I, 170-17;
II, 103-17;
— **tılar** I, 183-7;
— **gan** = her zaman çarpışan, kavgacı.

I, 519-12 ;

tokuş — [*] = yayılmak, bulaşmak. *Bk:* **yukuş —.**
III, 74-21 ;
— **dı** III, 74-18 ;
— **ur** III, 74-21 ;

tokuz = sayıda dokuz. *[Rad., Çağ., D. Tür., Taran.; Caf., T. T., An. İnd., U., USp.; Müh.; İd., Hou.].*
III, 127-14 ;

tokuz on = sayıda doksan. *Bk:* **toksun.**
I, 437-16 ;

tol — = girmek. *[Caf., T. T., An. İnd., U.; İd.]. Krş.: Rad., Bü. D.; Müh.; İd. — tol — = dolmak.*
— — 431-1 ;

tolarsuk = ayak ökçesi. *Krş.: Rad., Kg. — tolarsak = evcil hayvanların arka ayağındaki bir kemik.*
I, 502-2 ;

tolga — = takınmak, dolamak; ağrı tutmak, iç bulanmak, burulmak. *[Rad., Çağ., Taran., Kg., Kkg., Kr.]. Krş.: Caf., USp.; İd. — tola —.*
III, 289-24 ;
— **dı** III, 289-17, 289-20, 289-21 ;
— **r** II, 288-8 ;
III, 289-24 ;

tolgağ = kadın küpesi.
II, 288-3 ;

tolgağ = sıkıntı, kulunç ve iç ağrısı. *[Rad., Kar.; Caf., USp.]. Krş.: Caf., T. T., U. — tolgak; İd. — tolak.*
II, 288-5 ;

tolgan — = dolanmak, kendine dolamak; içi bulanıp kusma gelmek; *[Rad., Uyg.; Caf., Man.].*
II, 241-18 ;
— **dı** II, 241-10, 241-14, 241-16 ;
— **ur** II, 241-17 ;

tolgaş — = dolaşmak, dolamakta ve bükmekte yarış etmek; burulmak. *[Rad., Çağ.].*
II, 221-1 ;
— **dı** II, 220-25
— **ur** II, 221-1 ;

[*] Bu kelimelerin yazılışında bir yanlışlık vardır; doğrusu « yukuşdı - yukuşur - yukuşmak » olacaktır. Yazma nushada « ادزقشدى » sözünün ikinci kelimesinin birinci harfinin altında iki nokta sezilmektedir; yazılış şöyledir « اذزقشدى ». Mastarın altında da bir nokta sezilmektedir; yazılış böyledir: « تقشماق » (Bk: Tıpkı basım S: 476, St: 1-2). Bundan başka « yukdı, yukuldı, yukturdı » kelimeleri de bize tanıklık etmektedir. B. A.

tolı = gökten yağan dolu. *[Rad., Küw.; Caf., Chuas., U., Man., P.P.].*
I, 139-19, 354-24 ;
III, 233-2 ;

toltur — = doldurmak. *[Rad., Kom., Kg., Kar.; İd.]. Krş.: Müh. — toldır —.*
II, 175-8 ;
— **dı** II, 175-6 ;
— **ur** II, 175-8 ;

tolu = dolu, boş olmıyan. *[Rad., Uyg., Kg., Kom., Kar.; Caf., Man., USp.; İd., Hou.].*
I, 100-7 ;
III, 232-27, 357-10 ;

tolum = silâh. *[Rad., Çağ., Uyg.].*
I, 215-9, 397-2 ;
II, 30-10 ;
— **un** I, 183-7, 359-17 ;
— **luğ** = silâhlı.
I, 498-16, 498-21 ;

tolumlan — = silâhlanmak.
II, 266-5 ;
— **dı** II, 266-3 ;
— **ur** II, 266-5 ;

tolun = ayın ondördü, dolun. *[Rad., Alt., Leb., Tel., Uyg., D. Tür., Taran.; İd.].*
I, 82-8, 288-5, 402-1 ;
III, 33-14 ;
— **ay** = ayın ondördü.
I, 402-1 ;

tomrum yıgaç = ağaç tomruğu; pabuççuların üzerinde sahtiyan ve gön gibi şeyleri kestikleri ağaç kütük.
I, 485-2 ;

tomruş — = tomruk yapmakta yardım ve yarış etmek. *Krş.: Caf. — tomur — = kan akmak.*
II, 213-15 ;
— **dı** II, 213-11 ;

— **ur** II, 213-15 ;

tomşuk = kuş gagası. *[Rad.]*.
I, 469-7 ;

tomur — = tomruk yapmak ; kesmek. *Bk* : **yemür** —, **yamur** —.
II, 85-7 ;
III, 69-19 ;

— **dı** II, 85-4 ;
III, 69-16 ;

— **ur** II, 85-7 ;
III, 69-18 ;

ton = elbise. *[Rad., Bü. D. ; Caf., P. P., T. T., An. İnd., Man., U., USp. ; Müh. ; K. B. ; Rab. ; İd., Hou.]*.
I, 19-19, 37-2, 41-2, 48-23, 118-18, 129-17, 152-12, 181-18, 213-24, 228-3, 273-16, 294-13, 320-14, 338-11, 358-17, 383-19, 449-7, 495-21, 509-19 ;
II, 4-7, 20-21, 76-19, 77-2, 88-11, 89-14, 93-21, 96-10, 106-12, 107-15, 113-24, 117-19, 119-5, 125-26, 134-9, 136-10, 138-10, 161-10, 163-14, 163-19, 165-12, 174-14, 186-11, 211-14, 212-13, 222-21, 230-8, 237-1, 239-2, 252-23, 277-23, 285-4, 312-24, 351-10 ;
III, 25-9, 36-11, 46-22, 47-13, 49-25, 66-13, 75-10, 77-7, 82-2, 91-6, 106-9, 107-15, 107-28, 129-12, 132-25, 137-19, 152-8, 155-12, 183-24, 190-7, 249-15, 256-1, 257-6, 257-11, 263-11, 277-18, 292-11, 329-13, 332-24, 358-15, 441-3, 442-20, 447-16 ;

— **da** III, 77-11 ;

— **dın** II, 339-19 ;

— **ı** II, 120-9, 120-12, 233-19 ;
III, 87-9 ;

— **ın** I, 261-4, 271-9, 323-8, 341-14, 524-25 ;
II, 24-15, 119-20, 122-14, 154-5, 181-14, 191-7, 194-22, 246-3, 276-13, 296-1, 298-25, 329-19, 345-11 ;
III, 83-23, 85-26, 86-10, 100-12, 108-17, 193-19, 336-8, 406-16, 431-11, 435-6 ;

— **ınğa** III, 96-20 ;

— **ka** I, 204-18 ;
II, 171-1 ;
III, 81-18 ;

— **uğ** I, 45-19, 286-3, 305-24 ;
II, 23-22, 298-21, 301-9, 304-25, 310-30, 313-26, 315-12, 332-7 ;
III, 246-20, 249-8, 252-4, 260-3, 260-10, 271-14, 274-5, 276-3, 286-28, 293-2, 295-25 ;

— **lar** I, 231-28 ;
III, 207-3 ;

— **luk** = elbiselik.

— **luk-ın** II, 11-10 ;

tonat — = giydirmek, donatmak. *Krş.* : *Rad., Şor. — tona — = giydirmek ; Rad., Çağ., Şor. — tona — = elbiseyi soymak, çıkartmak.*
II, 312-24 ;

— **tı** II, 312-22 ;

— **ur** II, 312-24 ;

tonğ = içi boş olmıyan, som olan.
III, 356-15, 356-18, 356-20 ;

— **kamış** = halfa, kandıra otu.
III, 356-20 ;

tonğ = -soğuktan- donmuş ; don. *[Rad., Çağ., D. Tür., Tob., Alt., Leb., Tel., Şor., Sag., Kg, ; İd.]*.
III, 356-22, 356-23 ;

tonğ — = soğuktan donmak. *[Rad., Alt., Tel., Şor., Kg., Taran., Kkg. Kom., Küw., Sag., Koy., Kaç.; Müh. ; İd.]*.
III, 391-3 ;

— **dı** III, 390-19, 391-1 ;

— **ar** III, 391-2 ;

tonğa = bebür, kaplan cinsinden bir hayvan; kişi adı.
III, 368-5, 368-9, 368-10, 368-13;

tonğala — = yiğit ve kuvvetlilerin yaptığı işi yapmak.
III, 405-14;

— **dı** III, 405-11;

— **r** III, 405-14;

tonğ tunğ ét — = katı bir şey sert bir şey üzerine düşerek ses vermek.

— — **ét-ti** III, 356-15;

tonğul — = ümidini kesmek. *Bk* : *Düzelt* : **tönğül** —. *[Rad., Çağ.]*.
III, 395-20;

— **dı** III, 395-18;

— **ur** III, 395-20;

tonğuş — = gözlerini dikerek bir şeye saldırmak; bir işi kabulden çekinmek; emreden kişiye, gözlerini dikerek, iğrenerek, bakmak. *Bk* : **tönğüş** —.
III, 394-8;

— **dı** III, 394-2, 394-4;
— **ur** III, 394-8;

tonğuz = domuz. *[Rad., Çağ., Kom.; Caf., U., USp.; Müh.; Rab.; İd.]. Krş.: Rad., Taran. — tonğus.*
I, 304-3, 346-14;
II, 343-18;
III, 363-15, 394-2;
— **nı** I, 304-6;
— **yılı** = Türklerin onikili yıllarından biri.
I, 346-13;
III, 363-16;
— **merdeği** = domuz yavrusu.
I, 480-22;

top = buğday su ile kaynatılır, arpa hamuru ile yoğrularak bir keçeye sarılır, sıcak bir yere bırakılır, erdikten sonra yenir.
I, 318-8, 318-22;

top = top (**"topık"** kelimesinin kısaltması). *[Rad., Çağ., D. Tür., Kr., Bar.; İd.].*
I, 318-22:
III, 119-13;

topık = topuk; top, çevğenle vurulan top, topaç. *Bk:* **top.** *Krş.: Rad., Çağ.; İd., Hou. — topuk = topuk; Rad., Az. — topuh = topuk; Müh. — topuğ = diz kapağı.*
I, 190-5, 318-22, 380-3;
II, 88-1, 113-15;
III, 61-12, 74-2, 80-13,96-7, 112-10, 112-12, 119-13, 306-6;
— **nı** II, 22-26.
— **süngük** = topuk kemiğinden yapılan yemek, paça.
I, 380-4;

topra — = kurumak.
III, 277-10;
— **dı** III, 277-9;
— **r** III, 277-10;

toprak = toprak. *[Rad., Kr., Çağ., Kg., Kom.; Caf., T.T., An. İnd., U., USp.; Müh.; İd.].*
I, 15-21, 15-22, 185-9, 198-14, 278-6, 467-15, 514-10;
II, 305-23;
III, 19-21, 22-15, 80-7, 183-7, 434-7;
— **ka** I, 267-7;
sagız — = yapışkan toprak.

I, 365-10;
kazındı — = kazılmış toprak.
I, 449-17;

topraş — = kuruyup tozlaşmak, toz olayazmak.
II, 206-5;
— **dı** II, 206-1;
— **ur** II, 206-5;

toprat — = -hayvan- yeri kurutasıya dek otunu yemek. *Bk:* **töpret—.**
II, 330-9;
— **tı** II, 330-5;
— **ür** II, 330-9;

topulgak = kulunç.
I, 502-15;

topulgak = yaraya konulan bir ot, topalak otu, cyperus.
I, 502-14

topurgan = ayak basıldığında tozıyan yumuşak toprak.
I, 516-12;
— **yèr** = ayni anlamda.
I, 516-12;
— **da** I, 516-17;

topuz yük = üzerinde durulamıyan, üstüne binilemiyen hayvan yükü.
I, 365-3;

tor = tuzak, ağ. *[Rad., Uyg., Az., Çağ., Taran., Kg.; Caf., P.P., T.T., An.' İnd.].*
III, 57-14, 121-25;
— **ın** III, 39-13;

torıgat = doru renkli at. *Bk;* **toruğ.** *[Rad., Koy., Kaç.]. Krş.: Caf. — toruğ = ışık, aydın; İd. — toru = doru at.*
I, 374-2;

torku = ipek kumaş. *Bk:* **turku.** *[Caf., T.T., USp.; Müh.]. Krş.: Rad., Uyg., Çağ. — torgu.*
I, 18-11, 427-4;
III, 72-20, 380-16,
— **sı** I, 427-6;

toruğ = at rengi, doru renk. *Bk:* **torığ.** *[Rad., Kg.]. Krş.: İd. — toru.*
I, 373-25;
— **ka** I, 373-26;

tüm—at = düz, tamamiyle doru at.
I, 338-7 ;

torum = torum, deve yavrusu.
I, 396-20 ;

— **luğ** I, 498-11 ;

tişi — = dişi torum.
I, 396-21 ;

tosun = haşarı - atlar için -; tosun tay. *[Rad., Kg., Taran.; Caf., T. T.]*.
II, 30-6 ;
III, 429-3 ;

toşgur — = taşarak doldurmak. *[Caf., U.]. Krş.: Rad., D. Tür. — toşkar —, toşkaz —.*
II, 178-14 ;

— **dı** II, 178-10 ;

— **ar** II, 178-14 ;

— **ur** III, 32-4 ;

tovıl = davul; avda doğan kuşu için çalınan davul.
III, 165-7 ;

toy = ordu kurağı. *Krş.: Rad., Uygurcadan başka Bü. D.; Rab.; İd.; USp. — toy = düğün; Müh. — toy = kalabalık.*
III, 141-20, 141-21 ;

— **dın** I, 522-5 ;

toy = ilaç yapılan bir ot.
III, 141- 24 ;

toy = çanak yapılan çamur. *[Rad., Alt., Tel., Leb., Şor., Sag., Koy., Kaç., Küw., Kg.]*.
III, 141-26 ;

— **eşiç** = toprak tencere.
III, 142-1 ;

toy = toy kuşu (Çiğilce). *Bk:* **todh.** *[Rad., Çağ.; İd., Hou.]*.
III, 142-3 ;

toy — = doymak. *Bk:* **todh** —. *[Rad., Uygurcadan başka Bü. D.; Müh.; İd.]*.
III, 244-15 ;

— **dı** III, 244-10 ;

— **ar** III, 244-14 ;

toyın = toyın; İslam olmıyan Türklerin, Buda dininin, din ulu'su. *[Rad., Uyg.; Caf., T. T., An. İnd., USp., U.]*.

I, 274-4 ;
III, 84-14 [*], 169-15, 169-21, 169-22, 377-1 ;

toz = toz. *Bk:* **tör, tür.** *[Rad., Kr., Az., Kar.; Caf., T. T., An. İnd.; Müh.; İd.]*.
III, 123-6, 186-18 ;

— **ı** I, 301-2, 456-4 ;

— **ınğa** I, 296-4 ;

— **luğ** = tozlu.
III, 16-25 ;

toz = yaylara sarılan sırım. *[Rad., Kg., Kkg., Çağ., D. Tür.; İd.]*.
III, 123-7 ;

toz — = tozarmak, toz yükselmek. *Bk:* **tozar** —. *[Rad., Çağ., D. Tür., Kg.; Caf., T. T., An. İnd.: İd.]*.
III, 186-20 ;

— **ar** III, 186-20 ;

tozar — = tozarmak, toz yükselmek. *Bk:* **toz** —. *[Rad.]*.
III, 186-20 ;

— **dı** III, 186-18 ;

— **ur** III, 186-20 ;

tozgır — = tozarmak, toz kalkar gibi olmak.
II, 178-9 ;

— **dı** II, 178-7 ;

— **ar** II, 178-9 ;

tozıt — = tozutmak.
II, 305-25 ;

— **tı** II, 305-23 ;

— **ur** II, 305-25 ;

— **gan** = cok tozutan.
I, 514-9 ;

tög — = döğmek, dövmek, inceltmek. *[Rad., Çağ.]*.
III, 184-13 ;

---

[*] Bu kelime Basma nushada « تين » şeklinde ise de Yazma nushada böyle olmayıp açıktan açığa « تين » imlâsındadır. Sayın Bay Kilisli Yazma nushada tam bu kelimenin altında bulunan « طا طا » fiilinin son harekesini yukarıdaki kelimenin eseresi zannederek ufak bir yanlışlığa düşmüştür. Bununla beraber bu kelime buradan başka divanın neresinde geçmişse hep « ى » harfi esre yazılmıştır; bundan anlaşıldığına göre kelimenin «toyın» ve « toyun » okunması olabilecektir, netekim An. İnd. de « toyun » imlâsındadır. B. A.

— **di** III, 184-11 ;
— **er** III, 184-13 ;

tögi = darının kabuğu çıkarıldıktan sonra kalan öz (Oğuzca).
III, 229-18 ;

tögün = dağ, dağlama, döğün. *Bk : Düzelt :* **tükün.**
I, 414-18 ;

tögüş — = döğmekte yardım ve yarış etmek. *Bk :* **töküş** —.
II, 106-10 ;
— **di** II, 106-7 ;
— **ür** II, 106-10 ;

tök — = dökmek. *[Rad., Bü. D.; Caf., Chuas.; Müh.; İd., Hou.].*
II, 19-14;
— **di** II, 19-13;
— **er** II, 19-14, 19-16;
— **üğlüğ** = dökülmüş. *Bk :* **tök-üklüğ.**
I, 509-21 ;
— **üklüğ** = dökülmüş. *Bk : Düzelt :* **tök-üğlüğ.**

tökleş — = dökülüp akmak. *Krş.: Rad., Taran. — tökülüş — = birlikte dökülmek.*
II, 207-11;
— **di** II, 207-9;
— **ür** II, 207-11;

töklün — = dökülmek. *[Caf.].*
II, 244-13;
— **di** II, 244-12;
— **ür** II, 244-13;

töktür — = döktürmek. *[Rad., Taran., Kg., D. Tür.].*
II, 174-13;
— **di** II, 174-11;
— **ür** II, 174-13;

tökül — = dökülmek. *[Rad., Taran., Çağ.,Az.; Caf., T.T., An. İnd., U., Man., USp.].*
II, 129-29;
— **di** II, 129-25;
— **ür** II, 129-29;

töküş — = döğmekte ve dökmekte yardım ve yarış etmek. *Bk:* **tögüş** —.
II, 107-1 ;
— **di** II, 106-20;

— **ür** II, 107-1;

töl = yavrulama zamanı; yavru, döl (Oğuzca). *[Rad., Alt., Tel., Leb., Sag., Koy., Kaç., Küw., Kg., D. Tür., Taran., Çağ.; Caf., T.T., An. İnd.; Müh.].*
III, 133-21 ;

töle — = döllemek, kuzulamak (Oğuzca). *Bk: Düzelt:* **tüle** —. *Krş.: Rad., Şor., Sag., Koy., Kaç., Çağ., D. Tür., Kom., Kar.; Caf., USp. — töle — = tediye etmek.*
III, 271-8;
— **di** III, 271-6;
— **r** III, 271-8 ;

tölek = dölek, gönlü sâkin kişi.
I, 387-22, 387-24;

tön — = dönmek (Oğuzca). *[Rad., Kom.].*
III, 184-24;
— **di** III, 184-22;
— **er** III, 184-23

tönğder — = döndermek, altını üstüne getirmek. *Krş.: Rad., Çağ.— tönğter —.*
III, 397-16 ;
— **di** III, 397-13 ;
— **ür** III, 397-16 ;

tönğül — = ümidini kesmek, vaz geçmek. *Bk:* **tonğul** —.
III, 395-20 ;
— — I, 74-19 ;
— **di** III, 395-18 ;
— **ür** III, 395-20 ;

tönğüş — = gözlerini dikerek bir şeye saldırmak; işi kabulden çekinmek; emreden kişiye, gözlerini dikerek, iğrenerek bakmak. *Bk:* **tonğuş** —.
III, 394-8;
— **di** III, 394-2, 394-4 ;
— **ür** III, 394-8 ;

töpret — = -hayvan- yeri kurutasıya dek otunu yemek. *Bk:* **toprat** —.
II, 330-9 ;
— **ti** II, 330-5 ;
— **ür** II, 330-9 ;

tör = evin veya odanın en iyi, en önemli yeri, sediri. *Bk:* **töre.**

[Rad., Bü. D.; Yaz.].
III, 121-23, 221-6;
— **ge** III, 121-23;

tör = toz. *Bk:* **tür,** *Düzelt:* **toz.**
— **i** I, 456-4;

töre = evin önemli yeri ve sediri. *Bk:* **tör.**
III, 221-4, 221-5;

törpi — = yontmak, törpülemek.
III, 275-11;
— **di** III, 275-8;
— **r** III, 275-10;

törpiğ = törpü, keser. *Bk:* **törpigü.** *Krş.: Rad. — törpü; İd. — törpi.*
I, 476-20;

törpigü = ağaç yontacak keser. *Bk:* **törpiğ.**
I, 476-20, 491-18;

törpit — = törpületmek.
II, 327-12;
— **ti** II, 327-10;
— **ür** II, 327-12;

törpül — = yontulmak, törpülenmek.
II, 229-9;
— **di** II, 229-7;
— **ür** II, 229-9;

törpüş — = törpülemekte yardım ve yarış etmek.
II, 204-5;
— **di** II, 204-2;
= **ür** II, 204-5;

tört = sayıda dört. *[Rad., Bü. D.; Caf., T.T., An. İnd., P.P., Chuas., USp.; Müh.; İd.].*
I, 132-6, 341-17, 341-19;
III, 449-5;
— **gül (— gil)** = dört köşeli, murabba. *[Rad., Kom.]. Krş.: Caf., U. — törtkil.*
III, 417-12;
— **ünç** = sayıda dördüncü. *[Rad., Uyg.; Yaz.; Caf., P.P., Chuas., USp.; Müh.].*
I, 132-5;
III, 449-4;

törü = düzen, nizam, görenek, âdet. *[Rad., Uyg.; Yaz.; Caf., T.T., An. İnd., U., P.P., Chuas., USp.].*
I, 106-9;
II, 18-1, 25-8;
III, 120-23, 221-7, 221-8;
el — I, 106-9;

törü — = yaratılmak. *[Rad., Uyg.; Caf., T.T., An. İnd., P.P., U.].*
III, 262-8;
— **di** III, 262-6;
— **r** III, 262-8;

törüt — = yaratmak; (Oğuzca) bir şey takdir veya ıslah edilmek. *Bk:* **türüt —.** *[Rad., Uyg., Çağ.; Caf., T.T., An. İnd., USp.].*
II, 303-4;
— **ti** II, 303-1, 303-5, 303-9;
— **ür** II, 303-3;

töş = döş, göğsün başı. *[Rad., Alt., Tel., Leb., Şor., Küw., Taran., Kg., Çağ., Kar., Kom.: Müh.; İd.[.*
III, 125-11, 346-14;

töşe — = döşemek. *[Rad., Çağ., D. Tür., Taran., Kar.; Caf.; Müh.; İd.].*
III, 266-23;
— **di** III, 266-22;
— **r** III, 266-23;
— **kliğ** = döşeli, döşenmiş.
I, 511-27;

töşek = döşek. *[Rad., Çağ., Taran., Kr., Kar.; Caf., USp.; Müh.; İd., Hou.].*
I, 387-19, 511-27;
II, 128-16, 147-5, 162-12, 307-16;
III, 49-14, 50-19, 70-8, 93-20, 266-22, 305-1;
— **liğ** = döşekli, düşek sahibi.
I, 509-16;
— **lik** = döşeklik, döşek ve benzeri şeyleri yapmak üzere hazırlanıp ayrılmış olan.
I, 509-13, 511-3;
— **lik barçın** = döşeklik ipek kumaş.
I, 509-13, 511-3;

töşel — = döşenmek. *[Rad., Çağ., D. Tür., Taran.].*
II, 128-18;

— **di** II, 128-16, 162-12;
— **ür** II, 128-17;

töşen — = döşenmek, kendi kendine döşemek.
II, 147-7;
— **di** II, 147-5;
— **ür** II, 147-7;

töşet — = dösetmek.
II, 307-18;
— **ti** II, 307-16;
— **ür** II, 307-17;

töşle — = döşe, göğse vurmak. *Krş.: Rad., Çağ., — töşlen — = göğsünü bir yere dayamak.*
— **di** III, 346-12;

töşlet — = döşüne vurdurmak.
II, 342-18;
— **ti** II, 342-16;
— **ür** II, 342-18;

töz — = soğuktan acıkmak (Kıpçakça). *Krş.: Rad., Çağ., Kg., Kom., Kar.; İd. — töz — = sabır ve tahammül etmek.*
III, 182-11;
— **di** III, 182-9;
— **er** III, 182-11;

tu — = kapatmak, tıkamak. *[Rad.; Yaz.; Caf., T. T., An. İnd.].*
III, 247-12;
— **dı** III, 247-9;
— **r** III, 247-12;

tublu = mezar. *Bk: Düzelt:* **tuplu.**
I, 430-28;
— **ka** I, 431-1;

tubul — = delinmek; (Oğuzca) elbise çıkarmak. *Bk:* **tupul** —, **tuplun** —. *Krş.: Rad., Bar. — tubul — = kıvrılmak.*
II, 119-22;
— **dı** I, 520-2;
II, 119-19, 119-20;
— **ur** II, 119-22;
— **gan** = her zaman yarıp yırtan, delen.
I, 519-26;
kök — **gan** = bir kuş adı.
I, 519-20

tubun = yemekte bulunan çörçöp parçaları; buğday kesmiği (Uç diiince). *Bk:* **tübün.**
I, 400-12, 405-10;
— **luğ tarığ** = kesmikli buğday. *Bk:* **tupun-luğ tarığ.**
I, 499-7;

tuç = tunç. *[Rad., Kar., D. Tür., Kaz.; Müh.; Rab.; İd.].*
III, 120-20;
— **uğ** II, 353-5;

tudrıç = fışkı (Arguca).
I, 453-8;

tudhun = köyün büyüğü, tanınmışı; köylülere kaynaktan içme suyu dağıtan adam, su beyi. *[Rad.; Yaz.].*
I, 400-16;
III, 171-6;

tuğ = hakan yanında çalınan kös ve davul, nöbet davulu; tuğ; bayrak, sancak. *[Rad., Çağ., D. Tür.; Caf., U.].*
I, 194-19;
III, 127-11, 127-12, 127-14.
— **um** I, 195-2;
— **luğ** III, 127-14;

tuğ = her hangi bir nesnenin tıkacı, kapağı; su bendi, büvet, germeç. *Krş.: Rad.; Yaz. — tuğ = yol seddi.*
III, 127-22, 127-23, 127-25;
— **ı** III, 127-27;

tugaklık = süzgeç yapılacak ağaç. *Bk:* **tukaklık.**
I, 503-11;

tuğla — = suyun gediğini, yarığını kapatmak. *[Rad., Sag., Soy., Koy.].*
III, 294-24;
— **dı** III, 294-21;
— **r** III, 294-23;

tugrağ = tuğra (Oğuzca). *Krş.: Rad.; Müh. — tuğra.*
I, 462-19;

tugrağ = dönüşte geri alınmak üzere savaş zamanında askerin binmesi için hakan tarafından verilen at. *Bk: Düzelt:* **tugzağ.**
I, 462-22;

tugraglan — = alay ve biniş günlerinde han tarafından sonra alınmak üzere at verilmek, atlandırmak; (Oğuzca) tuğra

ile mühürlenmek. *Bk:* **tugzaglan —.**
II, 273-4 ;
— dı II, 272-24, 273-4 ;
— ur II, 273-3 ;

tugru = parazvana ; kılıç, bıçak, hançer gibi şeylerin saplarının içlerine geçirilen ince demir.
I, 421-1 ;

tugsak = dul kadın. *Bk :* **tul.**
I, 468-19 ;

tul — = dul kadın.
I, 468-19 ;

tugum [*] = kesilmiş hayvan. *Bk :* **tokum.**
III, 59-21 ;

tugzağ = dönüşte geri alınmak üzere savaş zamanında askerin binmesi için hakan tarafından verilen at. *Bk :* **tugrağ.**
I, 462-22 ;

tugzaglan — = alay ve biniş günlerinde han tarafından sonra geri alınmak üzere at verilmek, atlandırmak ; (Oğuzca) tuğra ile mühürlenmek. *Bk :* **tugraglan —.**
II, 273-4 ;
— dı II, 272-24, 273-4 ;
— ur II, 273-3 ;

tukaklık = süzgeç yapılacak ağaç, süzeklik. *Bk :* **tugaklık.**
I, 505-12 ;
— yıgaç = süzek yapmak için ayrılmış ağaç.
I, 505-12 ;

tul = dul. *Bk:* **tugsak.** *[Rad., Bü. D.; Yaz.; Caf., USp. ; Müh. ; İd.].*
III, 133-13, 133-16 ;
— tugsak = dul kadın.
I, 468-19 ;

tul — = topa vurmak. *Krş. : Rad., Alt., Tel. — tul — = ihata ve seddedilmiş olmak ; Caf. — tul — = kapamak.*
II, 23-8 ;
— dı II, 22-26 ;
— ar II, 23-8 ;

tuldra — = her hangi bir şey her yanından dağılmak (Oğuzca).

[*] Bu kelime Yazma nushada dahi bu yazılışta ise de yanlış olacaktır ; doğrusu «...» olmalıdır. Bk : tokum, tokı —. B. A.

III, 447-15 ;
— dı III, 447-13 ;
— r III, 447-15 ;

tuldur — = çarpmak.
II, 175-29 ;
— dı II, 175-27 ;
— ur II, 175-29 ;

tulkuk = tulum, ürülmüş ve şişirilmiş tuluk. *[Caf. ; İd.]. Krş. : Caf. ; Müh. — tolkuk ; Rad., Az. ; Caf. — tuluk.*
II, 289-1 ;

tulkuklan — = tulum gibi şişmek.
II, 351-9 ;
— dı II, 351-7 ;
— ur II, 351-9 ;

tulun = kulakla ağız arasındaki kemik (Türk ve Oğuz dillerinden birinde) ; gemin iki yanında bulunan parçalar. *Bk :* **tulunğ.** *[Müh.]. Krş. : İd. — tulunğ.*
I, 401-26, 401-28 ;

tulunğ = dulun, kulak altı ; gemde kulak altında bulunan bir halka. *Bk :* **tulun.** *[Rad. ; İd.].*
III, 371-4, 371-5 ;
— ı III, 371-8 ;

tulunğla — = duluna, kulak altına, vurmak.
III, 409-24 ;
— dı III, 409-21 ;
— r III, 409-24 ;

tum = soğuk. *Bk :* **tumluğ, tumlığ.**
I, 338-1, 463-21 ;

tuma buxsun = küpte bulunan darı şarabının köpüren, fışkıran kısmı.
III, 234-13 ;

tumagu = nezle, ingi,dumağı. *[Caf.]. Krş. : Rad., Kg. — tumav ; Müh. — tumagı.*
I, 447-16 ;

tuman = duman, sis. *[Rad., Bü. D. : Caf., Man. ; İd].*
I, 139-19, 236-2, 414-19 ;
II, 6-26 ;

tumlı — = soğumak. *[Rad., Uyg.].*
III, 295-1 ;

— dı III, 294-25 ;
— r III, 295-1 ;
— yu III, 295-7 ;

tumlığ = soğuk. *Bk:* **tum, tumluğ.** *[Caf., U.]. Krş.: Rad., Uyg. — tumlık; Müh. — tumluğ; İd. — tumlu.*
I, 463-5, 463-9 ;
— dın II, 8-21, 217-25, 221-26 ;

tumlıt — = akarları soğutmak. *Bk:* **tumlut —.** *[Rad., Uyg.]. Krş.: Müh. — tumlut —.*
II, 344-15 ;
— tı II, 344-12 ;
— ur II, 344-15 ;

tumluğ = soğuk, soğuk nesne. *Bk:* **tum, tumlığ.** *[Müh.].*
I, 119-7, 338-2, 463-20, 463-22 ;
II, 54-3, 305-18, 350-1 ;
— ka I, 211-8 ;
II, 301-7, 302-3 ;
III, 107-26, 182-9, 302-6, 400-13, 439-4 ;

tumluglan — = soğuk bulmak; soğuk davranmak, surat asmak.
II, 273-10 ;
— dı II, 273-7, 273-11 ;
— ur II, 273-10 ;

tumlut — = soğutmak. *Bk:* **tumlıt —.** *[Müh.].*
II, 344-20 ;
— tı II, 344-16 ;
— ur II, 344-19 ;

tun = dinlenme, dölenme.
III, 137-20, 137-21 ;

tun = kadının ilk çocuğu; kadının ilk kocası. *[Müh.]. Krş.: Rad., Alt., Tel. — tûn pala = ilk çocuk.*
III, 137-23, 137-25, 137-27 ;

tun — = kapanmak, tıkanmak; bulutlanmak. *[Rad., Alt., Tel., Dog. D.; Caf., T. T.].*
II, 27-23 ;
— dı II, 27-19, 27-20, 27-22 ;
— ur II, 27-23 ;
— ar (Oğuz ve Kıpçaklarca). II, 27-25 ;

tunçı — = kokmak, bozulmak. *Bk:* **tança —, tançı —, tançga —, tınça —, tınçı —.**

— r II, 281-12 ;

tunçu [*] = tıkım, lokma. *Bk:* **tançu.**
I, 417-13 ;

tunçuk — = kaygıdan soluyamaz olmak; hayvan kış için inine girip bahara dek çıkamamak. *Krş.: Rad., Şor. — tunçuk — = su altına dalmak.*
II, 228-1 ;
— tı II, 227-16, 227-19 ;
— ar II, 228-1 ;

tunğra = bedendeki kir.
III, 378-2 ;

tungra tüş — = yüz üstü düşmek. *Bk:* **unğra yat —.**
— tüş-ti III, 378-5 ;

tunğu = sağır.
III, 368-4 ;

tuntur — = kapatmak, örtmek. *Krş.: Rad., Alt., Tel., Leb., Şor., Sag., Koy., Kg. — tondur —.*
II, 176-23 ;
— dı II, 176-19 ;
— ur II, 176-23 ;

tuplu = mezar. *Bk:* **tublu.**
I, 430-28 ;
— ka I, 431-1 ;

tuplun — = delinmek. *Bk:* **tubul —, tupul —.**
II, 242-9 ;
— dı II, 242-7 ;
— ur II, 242-8 ;

tupul — = delinmek. *Bk:* **tuplun —,** *Düzelt:* **tubul —.**
— dı 520-2 ;
— gan = her zaman yarıp yırtan, delen.
I, 519-26 ;
kök — gan = bir kuş adı.
I, 519-20 ;

tupun = buğday kesmiği. *Bk: Düzelt:* **tubun.**
— lug tarığ I, 499-7 ;

tur — = durmak; çıkmak, yükselmek; ayakta durmak, kalkmak,

---

[*] Bu kelime Basma nushada « تُنجو » şeklinde çıkmıştır. Yazma nushada « ت » harfinin üzerinde bulunan hareke, üzerine çekilen bir çizgi ile ötreye benzemiştir. Dikkat. B. A.

kalkımak; zayıflamak. *[Rad., Bü. D.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., U., Man., USp.; Müh.; İd., Hou.]*
II, 6-28, 31-18, 38-6;
III, 180-25, 181-13;

— — I, 334-4, 335-13, 455-22;
II, 35-7, 49-27, 55-13, 55-14, 260-12;
III, 233-16;

— **dı** I, 20-21, 334-12, 334-18, 335-14;
II, 6-25, 6-26, 31-16, 32-24, 35-7, 36-22, 38-6, 42-10, 198-18, 198-22;
III, 180-22, 181-11, 230-19, 230-20, 231-1;

— **ur** I, 73-8, 73-9, 73-10;
II, 6-28, 6-29, 7-2, 7-4, 31-17, 35-8, 38-6, 58-3, 170-1, 297-4;
III, 180-24;

— **an** II, 65-3;

— **ası** (Oğuzlarca). *Bk:* **tur-gu.**
I, 33-7;
II, 68-8;

— **daçı** (Oğuzlar ve uyanlarca). *Bk:* **tur-guçı.**
II, 32-26, 48-3, 49-7;

— **duk** II, 61-16;

— **dukı (— dugı)** II, 42-15;

— **dukum (— dugum)** II, 42-12;

— **gan** II, 53-17, 53-19, 54-1;

— **galır men** II, 67-2;

— **gıl** II, 43-23;
III, 26-1;

— **gu** (Türklerce). *Bk:* **tur-ası.**
I, 16-6, 33-7, 420-5;
II, 68-5;
III, 211-17;

— **guçı** (Ö. Türklerce). *Bk:* **tur-daçı.**
II, 49-29;

— **guluk** II, 56-21;

— **uçı** II, 52-1;

— **ugı** II, 52-17, 52-19;

— **uglı** II, 57-23, 57-24;

— **ugsak** II, 57-2;

— **ıgsak** II, 55-16;

— **up** I, 139-19, 214-19, 236-2, 494-3;
II, 232-20;
III, 219-14, 258-14, 401-12, 422-9;

— **ma** II, 64-12;

— **manğlar** II, 64-15;

— **madı** I, 149-3;

— **madukum** II, 42-12;

— **mas** I, 361-26;

tura = kalkan, siper; düşmandan gizlenmek icin kullanılan şey. *[Rad., Çağ.]*
II, 356-19;

— **nı** III, 106-14 [*], 221-2;

turag = sığnak. *[Müh.]. Krş.: Rad., Çağ.; İd. — turak.*

— **ka** II, 152-24;

turbı = yardımcı, yâver, uyuntu; tosun.
I, 415-11;

turbınla — = araştırmak, kıyas etmek, ölçümlemek. *Bk:* **turbun.**

— — I, 435-14;

turbun = araştırma, ölçme, kıyas etme.
I, 435-13;

turbunlan — = bir şey hakkında araştırmalarda bulunmak.
II, 278-4;

— **dı** II, 278-1;

— **ur** II, 278-3;

turgur — = durdurmak; kaldırmak, dikmek, yapmak -inşa etmek-; zayıflatmak, yordurmak, durgunlaştırmak. *[Caf., P. P., U., USp.]. Krş.: Rad., Çağ., D. Tür., Taran., Kg., Kkg., Kar.; Müh. — turguz —; Rad., Uyg., Alt., Tel., Leb., Şor., Sag., Koy., Kaç. — turgus —; Müh.; İd. — tur-*

---

[*] Bu kelimenin anlamı divanın asıl metninde (Basma C. III, S. 74 ve Yazma S. 488) yoktur; bununla beraber bu kelimeden sonra gelen «yıgdaçı» kelimesinin anlamı dahi gösterilmemiştir. Kelimenin geçtiği beyit şöyledir:

أتسا اُقن كزكرب كم تُراني يغدچى

تاغغ أتبا غرسا اوزي قي يرلوز .

Bu yüzden biz metni dilimize çevirirken «kim tur anı yıgdaçı» şeklinde okuduk ve «ona engel olacak kimdir?» diye dilimize çevirdik ise de bugün bu anlam bizce pek uygun görülmemektedir. Burada bu parçayı «atsa okın kezgerip kim turanı yıgdaçı» şeklinde okumak daha uygun gibi görünmektedir. Bilindiği üzere «tura» kelimesi «kalkan» anlamınadır ve divanda iki yerde geçmektedir; Çağataycada dahi «tura» bulunduğu gibi anlamı az çok değişerek Batı Türkçesinde dahi kullanılmaktadır; Kütahya Vilâyetinin bazı bölgelerinde «duvar üzerine yapılan tahta siper» anlamınadır. Şu hale göre bu mısraın anlamı «oku gezleyip atsa kim kalkanla men'eder» olur. B. A.

dur — ; Caf., T. T., An. İnd. — turkur —.
II, 177-24, 178-3 ;

— dı II, 177-21, 177-25, 177-26, 198-20, 198-23 ;

— ur II, 177-23, 178-3 ;
III, 295-8 ;

— galır II, 177-9 ;

— sa III, 355-11 ;

— up I, 486-15 ;

turıga = turga kuşu, bir çeşit serçe.
III, 174-6 ;

turk = bir cismin uzunluğu, boyu. */Caf./.*
I, 349-2 ;

— ı I, 349-3, 349-5 ;

turkığlan — = üstelemekten çekinmek, kocunmak, saygı göstermek. *Bk:* **turkuglan —.**
II, 272-23 ;

— dı II, 272-19 ;

— ur II, 272-23 ;

turkın — = utanmak, sıkılmak, çekinmek. *Bk:* **turkun —.**
II, 241-23 ;

— dı II, 241-19 ;

— ur II, 241-22 ;

turkla — = ölçmek.
III, 445-10 ;

— dı III, 445-6 ;

— r III, 445-10 ;

turku = ipek kumaş. *Bk: Düzelt:* **torku.**

turkuğ = hayâ, utanma.
I, 462-16 ;

— bol — = utanır olmak.

— bol-dı I, 462-17 ;

turkuglan — = üstelemekten çekinmek, kocunmak, saygı göstermek. *Bk:* **turkığlan —.**
II, 272-23 ;

— dı II, 272-19 ;

— ur II, 272-23 ;

turkun = durgun.
I, 440-16 ;

turkun — = utanmak; duraklamak. *Bk:* **turkın —.**

— dı II, 255-17 ;

turlak = zayıf; her hayvanın arığı; insanın ihtiyarlayışında zayıflığı.
I, 467-22 ;

turma = turp. */Rad., Kaz., Kar. ; Caf./.*
I, 366-10, 431-14 ;

küwij — = tadı bozulan, kaçan turp.
I, 366-10 ;

sarığ — = havuç. *Bk:* **gizri** (Arguca), **gezer** (Farsça), **geşür** (Oğuzca).
I, 431-14 ;

turmuz = şen hiyar. *Bk:* **tarmaz.**

— nı I, 343-8 ;

turna = durna, turna kuşu. */Rad., Uyg., Alt., Tel., Leb., Şor., Sag., Koy., Kom.; Müh.; İd., Hou./.*
III, 239-9 ;

turpla — = örneğini yapmak, ölçümlemek.
III, 443-22 ;

— dı III, 443-19 ;

— r III, 443-21 ;

turşu turşu = eşeği durdurmak için söylenen kelimeler. *Bk:* **tuşu tuşu.**
III, 224-15 ;

turuğ = dağlarda sığınılacak yer. */Caf., USp./. Krş.: Rad., Çağ., Uyg.; Yaz. — turuk.*
I, 373-24 ;

— lağ = durulan, durulacak olan yer.
I, 496-12, 500-20 ;

turugsa — = durmak istemek.
III, 334-2 ;

— dı III, 333-11, 333-26 ;

— r III, 334-2 ;

turuk = zayıf. */Rad.; Yaz.; Caf./.*
I, 380-7 ;

— luk = durgunluk, cılızlık.
I, 503-4, 505-26 ;

turuk — = durmak ; toplanmak. *Krş.: Rad., Çağ. — turuk — = korkudan ikamet yerini bırakmak.*
II, 115-15 ;

— **tı** I, 192-4 ;
II, 115-12 ;
— **ar** II, 115-15 ;

turukla — = durgunlaştırmak, arık saymak.
III, 337-14 ;
— **dı** III, 337-11 ;
— **r** III, 337-14 ;

turuklan — = durgun, argın saymak.
II, 266-2 ;
— **dı** II, 265-27 ;
— **ur** II, 266-1 ;

turul — = usanmak, bıkmak.
II, 126-27 ;
— **dı** II, 126-24 ;
— **ur** II, 126-27 ;

turum = durum; birinin boyu kadarınca olan uzunluk. *[Rad., Tel.]*.
I, 396-16 ;
— **ı** I, 396-17 ;

turumla — = suyun derinliğini boyu ile ölçmek. *Krş.: Rad., Tel.* — *turumda* —.
III, 341-18 ;
— **dı** III, 341-14 ;
— **r** III, 341-17 ;

turumsın — = kalkar görünmek.
— **dı** II, 260-10 ;

turumtay = yırtıcı bir kuş; erkek adı. *[Rad., Kg., Çağ., D. Tür.]*.
III, 243-6 ;
— **ımnı** II, 110-6 ;

turun — = dayatmak, durup direnmek; arıklaşmak; duraklamak.
II, 145-18, 146-12, 146-15 ;
— **dı** II, 145-15, 146-10, 146-13 ;
— **ur** II, 145-18, 146-12, 146-14 ;

turur = dır; mazisi ve mastarı olmıyan bir fiil.
III, 180-26, 181-5, 181-8, 316-3, 316-4 ;

turuş — = ayağa kalkışmak; duruşmak, karşı durmak. *Krş.: Rad., Tel., Şor., Leb. — turuş — = kefil olmak.*
II, 95-6 ;
— **dı** I, 20-21 ;
II, 95-3 ;

— **ur** II, 95-5 ;
— **gan** = daima karşı koyan.
I, 518-19 ;
— **ma** I, 182-24 ;
— **mas** II, 95-8 ;

tus tus = keçe ve elbise gibi her yumuşak şeye vurmaktan çıkan ses.
I, 329-17 ;
III, 124-15 ;
— — **ur** — = tıp tıp vurmak.
— — **ur-dı** I, 329-19 ;

tusu = menfaat ; şifa. *[Caf., T. T., An. İnd., P. P., U., USp.; Müh.]*.
III, 224-7, 224-8 ;
— **bol** — = yaramak, fayda vermek. *Bk:* **tusul** —.
— **bol-dı** II, 127-25 ;

tusuk — = iyi gelmek, faydası olmak, yaraşmak.
II, 116-16 ;
— **tı** II, 116-14 ;
— **ar** II, 116-16 ;

tusul — = yaramak, fayda vermek. *Bk:* **tusu bol** —. *[Caf., T.T.; Müh.; K. B.]*.
II, 127-26 ;
— **dı** II, 127-21 ;
— **ur** II, 127-26 ;

tuş = denk, öğür, benzer. *[Rad., Uyg.; Caf., T.T., An. İnd., Chuas.]*.
III, 125-7 ;
— **ı** III, 125-8 ;

tuş = karşı, bir şeyin karşısı. *[Rad., Alt., Tel.]*.
III, 125-9 ;
— **ı** III, 125-10 ;

tuş = kemer kayışları ucuna takılan altın veya gümüş toka.
III, 125-12 ;

tuş — = kavuşmak, rastlamak, yetişmek. *Bk:* **tuşgur** —, **tuşur** —. *[Caf., P.P., USp.; İd.]*.
II, 13-1 ;
— **dı** II, 12-28 ;
— **ar** II, 13-1 ;
— **gıl** I, 26-15 ;

tuş kıl — = kavuşmak, inmek. *Bk:* **tüşlen** —, *Düzelt:* **tüş kıl** —.
— **kıl - ur** III, 17-10 ;

tuşağ = köstek, at ayağına vurulan bukağı. *Bk:* **tuşagu.** */Rad., Çağ.]. Krş.: Rad., Çağ., Kom.; İd. — tuşak.*
I, 411-22;
kösrük — = atın ön ayaklarına vurulan köstek.
I, 479-3;

tuşagu = köstek. *Bk:* **tuşağ.**
I, 446-23;

tuşal — = dolaşmak, kösteklenmek. *Bk:* **tuşan —.**
— **ır** II, 146-27;

tuşan — = dolaşmak, kösteklenmek. *Bk:* **tuşal —.**
II, 147-4;
— **dı** II, 146-22;
— **ur** II, 147-3;

tuşgutlan — = çırak, çömez sahibi olmak. *Bk: Düzelt:* **buşgutlan—.**
II, 270-14;
— **dı** II, 270-12;
— **ur** II ,270-14;

tuşgur — = kavuşturmak. *Bk:* **tuş —, tuşur —.** *Krş.: Caf.— tuşkur —.*
II, 178-22;
— **dum** II, 178-18;
— **ur men** II, 178-22;

tuşla — = hizasına, karşısına durmak. *Krş.: Rad., Alt., Leb., Şor., Tel. — tuşta — = rastlamak.*
III, 294-10;
— **dım** III, 294-7;
— **r men** III, 294-10;

tuşlan — = yönelmek, karşılaşmak.
II, 244-2;
— **dı** II, 243-26;
— **ur** II, 244-2;

tuşlat — = karşısına gelecek surette durdurmak.
II, 343-5;
— **tı** II, 342-19;
— **ur** II, 343-4;

tuşna — = karşılaşmak, harekete geçmek.
— **dı** I, 236-2;

tuşur — = kavuşturmak. *Bk:* **tuş —, tuşgur —.**
II, 78-22;

— **dı** II, 78-20;
— **dum** II, 178-23;
— **ur** II, 78-22;

tuşu tuşu = eşeği durdurmak için söylenen kelimeler. *Bk:* **turşu turşu.**
III, 224-14;

tut = kılıç ve benzeri şeylerin üzerine çöken pas. *Bk:* **tat.**
II, 281-8;

tut — = tutmak, yakalamak, */Rad., Bü. D.; Caf., T.T., An. İnd., P.P., Chuas., Man., USp.; Müh.; İd., Hou.].*
II, 291-23, 292-11;
— — I, 63-8, 133-9;
II, 292-8, 296-9, 296-10;
III, 11-4, 118-7, 133-6;
— **tı** I, 37-19, 68-23, 341-7, 372-6, 376-5;
II, 33-18, 291-22, 292-1, 292-5;
III, 15-3, 134-5;
— **tım** I, 336-17;
— **ar** I, 81-21, 125-15, 195-4, 325-9, 399-23,421-18, 504-10;
II, 12-9, 118-18, 172-10, 289-22, 291-23, 292-11;
III, 39-13,71-20, 359- 9, 412-11;
— **gıl** I, 45-21, 333-7;
III, 12-17;
— **gınça** II, 292-7;
— **gan** II, 296-22;
— **guçı** (Bü. Türklerce). *Bk:* **tut - tacı.** II, 296-17;
— **tacı** (Oğuzlarca). *Bk:* **tut - guçı.** II, 296-20;
— **guluk** II, 297-3;
— **uğsak** (Oğuzlarca) II, 296-25, 297-8;
— **uglı** II, 297-14;
— **up** I, 230-5, 428-9;
II, 24-3, 74-13, 97-15;
III, 156-12;
— **sa** II, 68-11;
II, 28-19;
— **mış** III, 429-6;
— **ma** I, 93-5, 452-19;
— **mas** I, 81-21;
II, 289-23;
III, 412-11;
— **ma aç** = tutmaç. *Bk:* **tutmaç.**

I, 453-3.

tutaşı = yakın, komşu; her zaman, daima, muttasıl. *Bk:* **tutşı, tutçı.**
I, 423-17, 423-19;

tutçı = daima, her vakit, durmadan; komşu, yakın. *Bk:* **tutaşı, tutşı.** *[Caf., T. T., An. İnd., USp.].*
I, 159-3, 376-25, 423-16, 515-1, 518-20, 520-5, 521-10, 523-9, 524-5;
III, 53-5, 54-6, 55-2, 378-21;

tutgak = geceleyin düşmanın gözcülerini ve ileri karakollarını yakalamak için çıkarılan atlı bölük.
I, 467-17;

tutguç = kahve altı, bir parça yemek.
I, 453-7;

tutgun = tutgun, yakalanan, esir, tutsak. *[Rad., Çağ., D. Tür., Kom., Uyg.]. Krş.: İd. — tutkun.*
I, 194-11, 205-6, 438-7;
II, 219-7;

tutmaç = herkesçe bilinen bir Türk yemeği. *Bk:* **tut-ma aç.** *[Rad., Çağ.; İd.].*
I, 452-13;
II, 233-16, 349-17;
III, 119-20, 289-6;

tutruğ = vasiyet. *Bk:* **tutsuğ.**
— **ı** I, 79-13;

tutsuğ = vasiyet. *Bk:* **tutruğ.**
I, 462-8, 462-9;

tutsuk — = tutulmak, yakalanmak. *[Caf., T. T.].*
II, 227-15;
— **dı** II, 227-13;
— **ar** II, 227-15;

tutşı = yakın, komşu. *Bk:* **tutaşı, tutçı.**
I, 423-12, 423-13;

tuttur — = tutturmak, yakalatmak. *[Rad., Tel., Alt., Leb., Şor., Sag., Koy., Kg., Kom.]. Krş: Rad.; Yaz. — tutuz—.*
II, 174-10;
— **dı** II, 174-8;
= **ur** II, 174-10;

tutuğ = efsun, büyü tutması.
I, 373-16;

— **ı** I, 373-17;
— **luğ yèr** = tekin olmıyan yer, cin çarpan yer.
I, 496-2;

tutuğ = rehin, tutu. *[Caf., U.]. Krş.: Caf., USp. — tutuk; Rad. tutu.*
I, 373-15;
III, 63-23;

tutuk = enenmiş, iğdiş edilmiş.
I, 380-6;

tutuk — = paslanmak. *Bk:* **tatık —.** *Krş.: Rad., Kaz. — tutık —*
II, 116-28;
— **tı** II, 116-26;
— **ar** II, 116-28;
— **sa** II, 281-11;

tutukla — = enemek, enenmişliğe nispet etmek.
III, 337-6;
— **dı** III, 337-3;
— **r** III, 337-6;

tutuklan — = hadım köle sahibi olmak.
II, 265-25;
— **dı** II, 265-22;
— **ur** II, 265-25;

tutul — = tutulmak, yakalanmak. *[Rad., Çağ., D. Tür., Taran., Kg Kkg.; Caf., USp.; İd., Hou.].*
II, 120-17;
— **dı** II, 120-15;
— **ur** II, 120-17;

tutun — = tutulmak; edinmek, tutmak; yalnız başına tutmak; tutuşmak. *Bk:* **tütün —.** *[Rad., Çağ., Kar.; Caf.].*
II, 144-3;
— **dı** II, 143-23, 143-24, 143-25, 143-28, 144-2, 144-10, 144-12;
— **ur** II, 23-18, 144-3;
— **up** II, 144-6;
— **çu ogul** = evlatlığa alınmış çocuk.
III, 375-9;

tuturgu = buyrulması ve tutulması haklı olan şey.
I, 489-3;

tuturkan = pirinç, döğü. *[Rad., Kom.; Caf.]. Krş.: Müh.; İd. — tuturgan.*

I, 521-2 ;

tutuş = çıkışma, çekişme.
I, 367-14 ;

tutuş — = tutuşmak. *[Rad., Çağ., Taran., Tob., Kg., Kkg., Kar. ; Caf., T. T., An. İnd., U. ; İd., Hou.].*
II, 88-27 ;
— **dılar** II, 88-24 ;
— **ur** II, 88-27 ;
— **kalı** I, 170-19 ;

tutuz — = emretmek. *[Caf., T. T., An. İnd.. P. P., U., USp.].*
II, 86-12 ;
— **dum** I, 462-9 ;
II, 86-9 ;
— **ur** II, 86-12 ;

tuwır — = kulak dikmek, kulak kabartmak. *Bk :* **tuwur —.**
II, 73-24 ;
— **ar** II, 73-24 ;

tuwra — = davranmak ; büyümek, kuvvetlenmek. *Bk : Düzelt :* **tawra —.**
III, 279-5 ;
— **dı** I, 103-3 ;
III, 279-2 ;
— **r** III, 279-4 ;

tuwur — = kulak dikmek, kulak kabartmak. *Bk :* **tuwır —.**
— **dı** II, 73-21, 162-1 ;
— **ar** II, 162-2 ;

tuwuz = büyük, iri.
III, 279-5, 279-6 ;

tuy = halk.
III, 447-13 ;

tuy — = duymak.*[Rad., Çağ., D. Tür., Kg., Kom., Kar. ; Caf. ; İd.].*
III, 244-5 ;
— **dı** III, 244-2 ;
— **ar** III, 244-5 ;
— **mas** I, 44-18 ;

tuyağ = at tırnağı, hayvan tırnağı, tuynak. *Krş. : Rad., Kg., Kkg., D. Tür. ; İd. — tuyak ; Müh. — tuynak.*
III, 165-24 ;

— **ı** III, 165-25 ;
— **ın** II, 96-2 ;
— **lığ** = tırnaklı.
III, 178-7 ;

tuyın = pinti ; sıkıntılı.
III, 169-13 ;

tuysuk — = duyar gibi olmak.
III, 195-18 ;
— **dı** III, 195-15 ;
— **ar** III, 195-18 ;

tuytur — = duyurmak ; anlatmak. *Krş. : Rad., Çağ., D. Tür. — tuydur —.*
III, 192-23 ;
— **dı** III, 192-20 ;
— **ur** III, 192-22 ;

tuyuk = sisli, puslu ; kapalı ; canı sıkılmış. *[Rad., Alt., Tel., Leb., Şor., Sag., Koy., Kaç., Küw., Kg., Çağ.].*
III, 166-26, 167-2, 167-4 ;

tuz = tuz. *[Rad., Çağ., D. Tür., Taran., Kg., Kkg., Kr., Kom., Kar., Tob. : Caf. ; Müh. ; İd., Hou.]. Krş. : Rad., Alt., Tel., Komd., Şor., Leb., Sag., Koy., Kaç., Küw., Uyg. — tus.*
II, 18-12, 104-15, 106-8, 299-3 ;
III, 31-22, 123-14, 184-11, 359-8 ;
— **luğ** = tuzlu.
I, 209-22 ;

tuz = güzellik.
— **unğa** I, 296-3 ;
— **kıya** = sevgili, güzel.
III, 359-8 ;

tuza — = tuzlamak. *Bk :* **tuzla —.** *[Rad., Leb.].*
III, 264-1 ;
— **dı** III, 263-27 ;
— **r** III, 264-1 ;

tuzak = tuzak. *[Rad., Bü. D. ; Caf., T. T., An. İnd., P. P. ; Müh. ; İd.].*
I, 380-10, 380-15, 425-19 ;
II, 234-3 ;
III, 304-14 ;
— **ka** I, 206-1 ;

III, 358-25;

tuzak = sevgili; sevgi için söylenen söz. *Bk:* **tuzakı.**
I, 380-17, 380-21;

tuzakı = sevgili. *Bk:* **tuzak** = sevgili.
I, 380-23;

tuzgu = yoldan geçen hısımlara veya tanıdıklara armağan olarak çıkarılan yemek.
I, 424-8;

— **nı** = armağanı.
I, 419-10;

tuzgulan — = yemek hediye etmek.
III, 201-6;
— **dı** III, 201-3;
— **ur** III, 201-6;

tuzla—=tuzlamak. *Bk:* **tuza—.** *[Rad., Kom., Kr., Çağ., Taran.; İd.].*
III, 293-24;
— **dı** III, 263-28, 293-22;
— **r** III, 293-24;

tuzlan — = tuzlanmak. *[Rad.].*
II, 243-22;
— **dı** II, 243-20;
— **ur** II, 243-22;

tuzlat — = tuzlatmak. *[Rad.].*
II, 342-11;
— **tı** II, 342-9;
— **ur** II, 342-11;

tü = tüy, kıl, saç; renk, at tonu. *[Caf., T. T., An. İnd., U.]. Krş.: Rad., Kr.— tüy; Rad., Çağ., Uyg., Alt., D. Tür., Leb., Şor., Sag., Koy., Kaç., Kg., Kkg., Taran., Soy.; Caf., USp.— tük.*
I, 406-22;
III, 207-1, 207-3, 207-5;
— **sin** II, 24-4;
— **lüğ** I, 406-24;
III, 207-5;
— **lüğ yadhım** = tüylü yayğı, halı (Öz Türkçe değil).
III, 19-8;
— **deş** = birbirine benziyen, ayni renkte olan.
I, 406-20, 407-19;
III, 207-3;

tüb = dip, asıl, kök. *Bk: Düzelt:* **tüp.** *[Rad., Bü. D.; Caf., T.T., An. İnd., U.].*
— **i** I, 73-9;
— **üm** I, 52-10;
— **lüğ** = asaletli. *[Rad., Uyg.; Caf., T. T., An., İnd., U.].*
III, 40-16;

tübün = yemekte bulunan çörçöp parçaları; buğday kesmiği (Uç dilince). *Bk: Düzelt:* **tubun.**
I, 400-12, 405-10;

tübütle — = Tibetli saymak, Tibete nispet etmek.
III, 330-13;
— **di** III, 330-10;
— **r** III, 330-13;

tübütlen — = Tibetli kılığına girmek.
II, 265-16;
— **di** II, 265-13;
— **ür** II, 265-16;

tüg — = düğmek, düğümlemek, bağlamak. *[Rad., Çağ., Kg.].*
II, 20-15;
— **di** II, 20-13;
— **dümiz** I, 472-10;
— **er** II, 20-15;
— **er men** II, 243-9;

tüge = düğe, iki yaşına varmış olan buzağı. *Krş.: Rad., Çağ. — tüge = deve*
III, 229-1, 229-2;

tüglün — = düğümlenmek, düğülmek.
II, 244-11;
— **di** II, 244-7, 244-9;
— **ür** II, 244-11;

tüglüş — = birbiriyle düğümlenmek.
II, 207-14;
— **di** II, 207-12;
— **ür** II, 207-13;

tügme = düğme. *[Rad.]. Krş.: Müh.; İd. — tükme.*
I, 433-13;

tügmelen — = düğmelenmek, ilikleri iliklemek.
III, 203-3;
— **di** III, 202-28;

— **ür** III, 203-3 ;

tügsin = dört köşeli düğümlenen bir çeşit düğüm.
I, 436-24, 437-6 ;
II, 285-17 ;

tügül — = düğülmek, düğümlenmek ; yemek boğazda kalmak. *[Rad., Kg.]*.
II, 130-4, 130-8 ;
— **di** I, 437-6 ;
II, 130-1, 130-6, 162-12, 285-17 ;
— **ür** II, 130-4, 130-8 ;
— **mes** I, 198-10 ;
III, 215-16 ;
— **gen** = her zaman düğülen ; her zaman can sıkıntısından kaşı gözü düğülen, çatılan.
I, 524-3, 524-5 ;

tügün = düğüm. *[Rad., Çağ., D. Tür. ; Caf., U.]*.
I, 400-22, 437-6, 524-1, 525-20 ;
II, 20-13, 106-3, 124-9, 130-1, 134-2, 142-14, 143-10, 162-12, 180-25, 184-28, 187-10, 210-15, 285-17, 293-4, 307-3 ;
III, 59-4, 73-4, 78-12, 95-7, 110-20, 111-29, 112-2, 112-5, 266-4, 267-11, 270-1 ;
— **ler** III, 105-6 ;

tügün — = kendi başına düğüm yapmak.
II, 143-14 ;
— **di** II, 143-10 ;
— **ür** II, 143-13 ;

tügüş — = düğüm düğmekte yardım ve yarış etmek.
II, 106-5 ;
— **di** II, 106-2 ;
— **ür** II, 106-5 ;

tüke — = tükenmek, bitmek ; yetmek, kifâyet etmek.
— **di** III, 270-5, 270-7 ;

tükek = halka, yük yükletilirken yükü sıkıştırmağa yarıyan ve ipe takılan halka.
II, 287-5 ;

tükel = tamamen, büsbütün. *[Rad., Çağ. : Caf., T. T., An. Ind., U.]*. *Krş. : Rad., Uyg., Çağ., Kom., Kar., Kaz.* — *tügel.*
I, 60-6, 214-16, 456-4 ;
II, 24-6, 223-10, 228-19 ;

III, 147-14 ;

tüket — = tüketmek, bitirmek. *[Rad. ; Caf.]*.
II, 309-21 ;
— **ti** II, 309-19 ;
— **ür** II, 309-21 ;

tüklüğ = kör
I, 477-12 ;

tükne — = yara dağlamak. *[Müh.]*.
III, 301-20 ;
— **di** III, 301-17 ;
— **r** III, 301-19 ;

tüksin = halktan olup handan üç kat aşağı bulunan kişi.
I, 437-14 ;

tükün = dağlama, dağ, dögün. *Bk :* **tögün.**
I, 414-18 ;

tükü tükü = köpek eniğini çağırmak için kullanılan kelime.
III, 229-16 ;

tüküz = atın alnındaki akıtma. *Bk :* **teküz.**
I, 367-24 ;
— **at** = alnında bir parça beyaz olan at.
I, 365-8 ;

tüle — = tüyünü dökmek. *[Rad., Tel., Koy., Sag., Kaç., Çağ., Taran.]*.
III, 271-4 ;
— **di** III, 270-26 ;
— **r** III, 271-4 ;

tüle — = döllemek, kuzulamak (Oğuzca). *Bk :* **töle** —.
III, 271-8 ;
— **di** III, 271-6 ;
— **r** III, 271-8 ;

tülek (ğ) = dört ayaklı hayvanların tüylerini atıp döktükleri sıra ; koyun kırkımı. *[Rad., Çağ.]*.
I, 387-26 ;
— **inde** I, 387-28 ;
— **yılkı** = tüliyen, kış tüyünü döken hayvan.
I, 412-11 ;

tület — = kuzulatmak, doğurtmak (Oğuzca).
II, 310-23 ;
— **ti** II, 310-19 ;
— **ür** II, 310-23 ;

tülfir = kumaştan ve ipekten yapılan örtü ve perde. *Bk:* **tülwir.**
I, 457-1;

tülwir = gelin odası tülleri. *Bk:* **tülfir.**
III, 100-4;

tüm = at tonlarında düz renk.
I, 338-5, 338-6;

tümen = tümen tümen, pek çok. *[Rad., Uyg., Tel.; Yaz.; Caf., T. T., An. İnd., P. P., Man., Chuas., USp.; İd.].*
I, 233-26, 402-5;
— **minğ** = bin kere bîn.
I, 402-8, 402-9;

tümen = büyük iğne. *Bk:* **temen.**
III, 367-10;

tümile — = timbildemek, sekerek koşmak. *Bk:* **tümilen —.**
III, 327-4;
— **di** III, 326-23, 330-3;
— **r** III, 327-4;

tümilen — = timbildemek, sekerek koşmak. *Bk:* **tümile —.**
— **di** III, 327-3;

tümrük = dümrük, def (Oğuzca). *Krş.: Müh. — tümrü.*
I, 478-13;

tümse = minber (Arguca, Öztürkçe değil).
I, 423-10;

tün = gece. *[Rad., Bü. D.; Caf., T. T., An. İnd., Chuas., USp.; Müh; İd., Hou.].*
I, 82-14, 100-9, 245-15, 331-2, 339-6, 423-25;
II, 77-1, 97-8, 232-20, 303-10;
III, 258-14, 377-13;
— **i** III, 288-14;
— **üğ** III, 247-22;
— **le** = geceleyin.
I, 251-8, 339-6, 434-6;
II, 5-28;
III, 87-25;

tüne — = gecelemek. *[Rad., Uyg., Çağ; İd.].*
III, 273-14;
— **di** III, 273-12;
— **r** III, 273-14;

tünek = hapishane, zından (Barsgan dilince). *[Rad., Uyg.; Müh.; K. B.] Krş.: Rad., Çağ. — tünek = toprak kap kacak; Rad. — tünek = gümesteki tünek.*
I, 408-14;

tüner — = karanlık olmak, kararmak, gece olmak. *[Rad., Uyg., Tel.].*
II, 86-4;
— **di** II, 86-2;
— **ür** II, 86-4;

tünerik = karanlık; mezar. *[Rad., Uyg., Tel.]. Krş.: Caf., Man. — tünerig.*
I, 488-2;
— **ke** I, 488-4;

tünet — = geceletmek. *[Rad.].*
II, 312-21;
— **ti** II, 312-19;
— **ür** II, 312-21;

tünğit — = eğmek. *Bk:* **tünğüt—.**
II, 326-10;
— **ti** II, 326-8;
— **ür** II, 326-10;

tünğit — [*] = yukarıya doğru yükseltmek. *Bk:* **tenğit—.**
II, 326-13;
— **ti** II, 326-11;
— **ür** II, 326-13;

tünğlük = pencere, ocak, baca gibi evdeki delikler. *Bk:* **tünlük.** *[Rad., Uyg., Çağ., D. Tür.]. Krş.: Caf.; Müh.; Rab. — tünlük; İd. — tünlük = bir salonun hey'eti mecmuası.*
III, 127-26, 383-16
— **tin** III, 120-23;
— **ten** II, 18-1;

tünğşü = şamdan.
III, 378-7;

tünğür = dünür, karının kısımları. *[Caf., T. T., P. P., USp.; Pek., Yak.]. Krş.: Rad., Alt., Sag., Koy., Çağ.; Yaz. — tüngür*

---

[*] Her ne kadar bu kelime Tercümemizde bu yazılışta çıkmış ise de bu gözden kaçmış olan bir yanlışlıktır. Kelimenin Yazma nushadaki mazi şekli « تنكتى », muzarii « تنكتور », mastarı « تنكتماك » imlâsındadır. Bunlar da yanlıştır. Doğrusu ilk « ت » harflerinin üstün olmasıdır. Bk: « tenğit— ». B. A.

= *şaman davalı.*
II, 110-3;
III, 362-17, 372-6;

tüñğürle — = birini kendine dünür saymak, dünürlüğe nispet etmek.
III, 408-26;
— **di** III, 408-23;
— **r** III, 408-26;

tüñğürlen — = kendini birine dünür saymak.
III, 407-14;
— **di** III, 407-11;
— **ür** III, 407-13;

tüñğüş — = baş eğmek. *Bk:* **tüñğit—, tüñğüt—.**
III, 394-1;
— **di** III, 393-25;
— **ür** III, 394-1;

tüñğüt — = eğmek. *Bk:* **tüñğüş—, tüñğit—.**
III, 396-5;
— **ti** III, 396-2;
— **ür** III, 396-4;

tünlük = pencere. *Bk: Düzelt:* **tüñlük.**
— **ten** II, 18-1;

tüp = asıl, kök, dip, temel, her hangi bir şeyin aslı, kökü, insanın aslı. *Bk:* **tüb.**
III, 119-6, 119-8, 119-9;
— **i** I, 73-9;
III, 119-7, 119-8, 123-11;
— **üm** I, 52-10;
— **re** II, 280-14;
— **lüğ** = asaletli.
III, 40-16, 119-10;

tüpçil = tipisi çok olan yer.
III, 56-24;

tüpi = tipi.
I, 219-3;
II, 4-15, 71-9;
III, 57-1, 97-9, 216-25, 217-1, 324-13;

tüpir — = ruzgâr eserek toprağı savurtmak. *Bk:* **tüpür —.**
II, 71-11;
— **er** II, 71-11;

— **meginçe** II, 71-13;

tüpker — = araştırmak, izine düşmek.
II, 179-13;
— **di** II, 179-11;
— **ür** II, 179-13;

tüple — = diplemek, kökten aramak. *[Rad., Bar.].*
III, 293-8;
— **di** III, 293-6;
— **r** III, 293-8;

tüplen — = kökleşmek; zenginleşmek.
II, 242-14;
— **di** II, 242-10, 242-11;
— **ür** II, 242-14;

tüpleş — = aslını araştırmak.
II, 206-22;
— **diler** II, 206-19;
— **ür** II, 206-21;

tüplet — = aratmak.
II, 342-3;
— **ti** II, 342-1;
— **ür** II, 342-3;

tüpü = tepe, insanın başının üst tarafı.
I, 309-16;
II, 79-18;
III, 216-22, 216-24;
— **si** III, 216-22;

tüpüle — = tepelemek, tepesine vurmak.
III, 323-2;
— **di** III, 322-26, 327-16;
— **r** III, 323-2;

tüpür — = rüzgâr eserek toprağı savurtmak. *Bk:* **tüpir —.**
— **di** II, 71-9;

tür = toz. *Bk:* **tör,** *Düzelt:* **toz.**
— **i** [*] I, 301-2;

tür — = dürmek. *[Rad., Bü. D.]. Krş: Rad., Tob.; Caf.— tür— = yığmak.*

---

[*] Bu kelime Yazma ve Basma nushalarda « ترى » şeklindedir. Biz de metni bozmadan aldık ise de burada ufak bir yanlışlık olmalıdır. Kelime « ترى tozı » şeklinde olsa gerektir; çünki anlamında Arapça « قسطل » denilmektedir. Düşünüle. B. A.

II, 7-12, 39-5;
— **di** II, 7-10, 39-2, 39-3;
— **er** II, 7-12, 39-5;

türçi — = başlamak. *Krş.: Caf.— türçimekiz = türemeden, zuhur etmeden.*
III, 276-2;
— **di** III, 275-21;
— **r** III, 276-2;

türçit — = başlatmak.
II, 329-6;
— **ti** II, 329-4;
— **ür** II, 329-6;

türgek = bohca. *Bk: Düzelt:* **türkek.** */Rad., Tel., Küw., Sag., Koy./. Krş.: Rad., Alt., Bar.— türgök.*
II, 289-6;

türi = tadı kekre olan; huyu sert olan. *Bk:* **türü.** *Krş.: Rad. Kaz.— turı = huyu doğru.*
I, 47-16;
III, 220-25, 220-27;

türk = "vakit„ anlamına gelen bir kelime. *Krş.: Rad., Çağ.— türk = cesur, sert, kaba; Rad., Taran.— türük = okuma yazma bilmiyen; Caf., U.— türük = kuvvet.*
I, 353-7;
— **kuyaş ödi** = gün ortası. I, 353-9;
— **üzüm ödi** = üzümün olgunluk vakti. I, 353-11;
— **yigit** = gençlik çağının ortasında olan genç.
I, 353-12;

türkek = bohça. *Bk:* **türgek**.
II, 14-28, 289-6;

türkeklen — = dürülmek, bohçaya sarılmak.
II, 351-12;
— **di** II, 351-10;
— **ür** II, 351-12;

türkle — = Türklerden saymak; -Araplara göre- acem, yani Araptan başka, saymak.
III, 446-5;
— **di** III, 446-1, 446-24;
— **r** III, 446-4;

türkün = oymakların, hısımların toplandığı yer; ana baba evi.
I, 441-27;
— **ige** *(Düzelt: —* **inğe)** I, 442-1;
— **im** I, 442-6;
— **üm** II, 209-21;

türkünlen — = kendini bir yerden saymak ve o yeri kendinin sayıp oturmak.
II, 278-11;
— **di** II. 278-8;
— **ür** II, 278-10;

türlüğ = türlü. */Rad., Kom., Kg.; Caf., T. T., An. Ind., Man./. Krş.: Id. — türlü.*
I, 119-4, 296-7, 402-5, 476-24, 476-25, 477-1;
II, 122-22;

türlün — = dürülmek; bükülmek.
II, 243-3;
— **di** II, 243-1;
— **ür** II, 243-2, 243-10;

türmek = kadın budu denilen yemek; dürüm.
I, 396-26, 477-3;
II, 106-16;

türmeklen — = dürüm yapılmak.
II, 276-26;
— **di** II, 276-22;
— **ür** II, 276-26;

türt — = sürtmek, sıvamak, çalmak.
III, 426-3;
— **ti** III, 425-25;
— **er** III, 426-3;

türtele — = altın varakları, kırıntıları yapıştırmak. *Bk: Düzelt:* **burtala —.**
III, 352-4;
— **di** III, 351-22;
— **r** III, 352-3;

türtül — = sürülmek.
II, 229-17;
— **di** II, 229-15;
— **ür** I, 486-17;
II, 229-17;

türtün — = -yağ- sürünmek, sürünür görünmek. */Caf., U./.*

II, 240-14 ;
— **di** II, 240-11 ;
— **ür** II, 240-14 ;

türtüş — = -yağ- sürmekte yarış etmek.
II, 205-24 ;
— **di** II, 205-20 ;
— **ür** II, 205-24 ;

türü = tadı kekre olan, buruşturan. *Bk:* **türi.**
I, 47-16 ;

türü — = toplanmak. *Bk: Düzelt:* **tur —.**
— **p** I, 139-19 ;

türül — = dürülmek.
II, 127-10 ;
— **di** II, 127-8 ;
— **ür** II, 127-10 ;

türün — = kendi başına dürmek. *[Rad., Kg.].*
II, 145-21 ;
— **di** II, 145-19 ;
— **ür** II, 145-21 ;

türüş — = dürmekte yardım ve yarış etmek.
II, 95-21 ;
— **di** II, 95-18 ;
— **ür** II, 95-21 ;

türüt — = yaratmak ; (Oğuzca) bir şey takdir veya ıslah edilmek. *Bk: Düzelt:* **törüt —.**
II, 303-4 ;
— **ti** II, 303-1, 303-5, 303-9 ;
— **ür** II, 303-3 ;

tüş = eğlek, durak, yolculukta dinlenilecek yer ve konulacak zaman. *[Rad., Uyg., Çağ., D. Tür., Taran., Kar., Alt., Tel., Şor., Kaç., Küw., Tob.].*
I, 330-16 ;
— **ödi** = konulacak zaman ; kuşluk vaktı.
I, 330-18 ;
III, 125-14 ;
— **lük** = konulacak yer.
I, 477-6 ;
— **lük ödhi** = dinlenmek için yolcuların gece yarısından sonraki konak vakitleri.

I, 477-6 ;

tüş = düş, rüya ; düş azması, ihtilam. *[Rad., Uyg., Çağ., Taran., Alt., Tel., Şor., Kaç., Küw., Kar.].*
III, 18-16, 125-15, 125-17, 266-18 ;

tüş kıl — = inmek, toplanmak. *Bk:* **tuş kıl —, tüşlen —.**
— **kıl-ur** III, 17-10 ;

tüş — = düşmek ; inmek. *[Rad., Bü. D. ; Caf., T. T., An. İnd., P. P., U., USp., Man. ; İd., Hou.]. Krş. : Pek., Yak. — tüs —.*
II, 13-7 ;
— **di** I, 320-3 ;
II, 13-2, 13-4 ;
III, 129-19, 132-13 ;
— **ti** I, 456-25 ;
III, 5-4, 378-5 ;
— **er** II, 13-7 ;
III, 69-2 ;
— **ür** II, 13-23, 81-9 ;
III, 132-20, 439-21 ;
— **üp** II, 13-12, 137-18 ;
— **se** III, 122-15 ;
— **me** III, 14-20 ;

tüşe — = düş görmek ; ihtilam olmak, düşü azmak. *[Rad., Kar., Kom. ; Caf., U.].*
III, 266-21 ;
— **di** III, 266-18 ;
— **r** III, 266-21 ;

tüşkün = dikenli kitre ağaççığı. *Bk:* **tüşürkün.**
I, 443-10 ;

tüşkünlen — = dağda kitre ağacı çoğalmak.
II, 278-14 ;
— **di** II, 278-12 ;
— **ür** II, 278-14 ;

tüşlen — = inmek, toplanmak. *[Rad., Çağ., Kr., D. Tür.].*
II, 242-23 ;
— **di** II, 242-20 ;
— **ür** I, 222-18 ;
II, 242-22 ;

tüşrüm = eğrilmiş ip yumağı (Arguca). *Bk:* **teşrüm.**
I, 485-6 ;

tüşük = işten güçten kalan, haylaz, düşkün.
I, 387-17, 387-18;

tüşür — = düşürmek, indirmek. *[Rad., Kom., Tob., Çağ.; Caf., T. T., An. İnd., U.].*
II, 79-3;
— **di** II, 78-23;
— **düm** II, 78-25;
— **ür** II, 79-2;
— **gil** II, 316-10;

tüşürgü = çayın ırmağa karışan ağzı, değirmenin bir ırmağa olan savağı.
I, 490-1;

tüşürkün = kitre ağaççığı (bir dilde). *Bk:* **tüşkün.**
I, 522-21;

tütek = ibrik ve benzeri şeylerin emziği. *Bk:* **tokurga.** *Krş.: Rad., Az. — tütek = çoban borusunun ağzı.*
I, 386-20;

tütet — = tütütmek. *Bk:* **tütit** —. *[Rad., Kr.].*
— **ti** II, 299-8;

tütit — = tütütmek. *Bk:* **tütet** —.
II, 299-11;
— **ür** II, 299-10;

tütkür — = saldırtmak, kışkırtmak. *Bk:* **tütür** —.
— **di** II, 73-15;

tütsük = kinci. *Krş.: Caf., T. T., An. İnd., U., USp. — tütsük = tütsülenen şey; Müh. — tütsük = iyi kokuyan şey, güzel kokulu.*
I, 476-17;
— **kişi** = kinci adam, yaman düşman.
I, 476-17;

tütü = türlü.
I, 179-22;
II, 283-5;

tütün = duman. *[Rad., Çağ., Kr., Kom., Kg., Taran., Kar., Kaz.; Caf., T. T., An. İnd., P. P., Man.; Müh.; Rab.; İd., Hou.].*
I, 400-18;
II, 72-9, 299-8;
— **süz** I, 400-19;
III, 16-18;

tüt(ü)n — = duman tütmek; *Düzelt:* ateş tutuşmak. *Bk: Düzelt:* **tutun** —.
— **ür** II, 23-18;

tütür — = saldırtmak, kışkırtmak. *Bk:* **tütkür** —.
II, 73-20;
— **di** II, 73-13, 73-16;
— **ür** II, 73-19;

tütüş — = kavga etmek, tutuşmak, çekişmek, avı yakalamağa yardım ve yarış etmek. *Bk:* **tutuş** —.
II, 89-5;
— **di** II, 88-29;
— **diler** II, 89-3;
— **ür** II, 89-5;
— **megince** II, 71-13;

tüwek = patlangıç (Çiğilce).
I, 388-3;
— **lik** = patlangıç için oyulan ağaç dalı.
I, 508-15;

tüwiş — [*] = şişe et dizmekte yardım ve yarış etmek. *Bk: Düzelt:* **tewiş** —.
II, 102-5;
— **di** II, 102-1;
— **ür** II, 102-4;

tüwşe — ter, tane tane olmak.
III, 286-6;
— **di** III, 286-4;
— **r** III, 286-6;

tüz = halk, reayâ.
III, 123-8;

tüz = asıl, kök, soy sop. *[Caf., P. P., U.].*
III, 123-10;
— **i** III, 123-11;

tüz = düz. *[Rad., Kom., Kg., Taran., Çağ., D. Tür., Kar.; Caf., T. T., An. İnd.].*

---

[*] Gerek Yazma gerek Basma nushalarda «تفشدي — تفشور — تفشماك» şeklinde yazılmış olan bu kelime yanlıştır, «ت» harfi üstün olacaktır. Netekim Tercüme C. I, 401 ve C. II, 15 (Yazma S. 202-5, 271-12) de böyle geçmektedir. B. A.

I, 60-6, 121-8, 325-22, 376-21, 433-7 ;
III, 123-13 ;

tüz — = düzmek, düzeltmek. *[Rad., D. Tür., Çağ., Kr. ; Caf.]*.
II, 9-5 ;
— **di** II, 9-1, 9-3 ;
— **er** II, 9-5 ;

tüzer — = düzelmek.
II, 77-15 ;
— **di** II, 77-14 ;
— **ür** II, 77-15 ;

tüzeş — [*] = düzlemekte yardım ve yarış etmek. *Bk :* **tüzüş** —.
II, 100-3 ;
— **di** II, 99-31 ;
— **ür** II, 100-3 ;

tüzger — = armağan vermek. *Bk :* **tüzgür** —.
— **dim** II, 179-18 ;

tüzgür — = armağan vermek. *Bk :* **tüzger** —.
II, 179-20 ;
— **ür men** II, 179-20 ;

tüzlin — = düzelmek, müsavileşmek.
— **ür** I, 349-13 ;

tüzlün — = düzeltmek. *Bk :* **tüzlin** —, **tüzül** —.
II, 243-19 ;
— **di** II, 243-14, 243-17 ;
— **ür** II, 243-18 ;

tüzül — = düzelmek, tertip ve tanzim edilmek. *Bk :* **tüzlün** —. *[Rad., Uyg., Çağ. : Caf., T. T., An. İnd., U.]*.
II, 127-14 ;
— **di** II, 127-11, 127-12, 243-15 ;
III, 131-20 ;
— **ür** II, 127-14 ;
— **mes** II, 71-13 ;

tüzün = yumuşak huylu. *[Rad., Çağ., Uyg. : Caf., T. T., An. İnd., U. ; Müh. : K. B. ; Rab.]*.
I, 221-18, 414-11, 414-13 ;
— **lüğ** = yumuşaklık.
— **lügin** III, 188-21 ;
— **lük** = yumuşaklık.
II, 250-4 ;

tüzüş — = düzlemekte yardım ve yarış etmek. *Bk :* **tüzeş** —.
— **di** II, 99-31 ;

[*] Haşiyemize göre alınmıştır. B. A.

U

u = uyku. *Bk :* **udh, udhu.** *[Rad., Uyg.]*.
— **nı** III, 247-23 ;
— **suz** = uykusuz.
I, 122-5 ;

u — = geciktirmek. *[Rad., Tel., Kaz., Bar.]*.
— **ma** I, 93-5 ;

u — = kudreti olmak, gücü yetmek. *[Caf., T. T., An. İnd., P. P., USp., Man. ; Müh. ; Rab.]*.
— **ğança** = gücü yetinciye kadar. I, 44-2 ;
— **gan** = her şeye gücü yeten, kadir. I, 77-18 ;
— **gan Teñri** = gücü yeten Tanrı.
I, 77-19 ;

uban — = gizlenmek.
I, 198-21 ;
— **dı** I, 198-19 ;
— **ur** I, 198-20 ;

uç = Türklerin kalem yaptıkları bir ağaç.
I, 35-19 ;

uç = bir nesnenin tükenmesi, bitmesi (Oğuzca) ; uç ; kenar. *[Rad., Bü. D. ; Caf., T. T., An. İnd., U., USp., Man. ; İd., Hou.]*.
I, 44-9, 44-12, 44-13 ;
— **ı** I, 44-10 ;
— **ın** III, 426-21 ;
— **unğa** I, 319-21 ;
— **él** = sınır, sınırdaki il.
I, 44-11 ;

uç — = uçmak. *[Rad., Bü. D. ; Caf., T. T., An İnd., USp., U. ; Müh. ; İd.]*.

I, 164-10 ;
— **dı** I, 163-28, 164-1, 164-3, 164-4, 164-6, 164-7 ;
II, 324-19 ;
— **tımız** I, 483-22 ;
— **ar** I, 164-9 ;
II, 45-28 ;
— **up** III, 240-25 ;

uça = sırt, arka, uca. *[Rad., Alt., Tel., Şor., Sag., Kr., Çağ., D. Tür. ; Caf., T. T. ; İd.].*
I, 87-4 ;

uçan = iki yelkenli gemi (Kıpçakça), *[Rad., Çağ. ; İd.].*
I, 122-25 ;

uçguk = uçuk, ingi, dumagu.
I, 98-17 ;

uçlan — = uç peyda etmek.
I, 257-7 ;
— **dı** I, 257-5 ;
— **ur** I, 257-7 ;

uçmak = uçmak, cennet. *[Rad., Taran., Kkg., Çağ. ; Yaz. ; Müh. : Rab. ; İd., Hou.].*
I, 118-24, 119-6 ;
III, 374-7 ;

uçruş — = uçurmakta yardım ve yarış etmek.
I, 233-9 ;
— **dı** I, 233-6 ;
— **ur** I, 233-9, 529-8 ;
III, 178-17 ;

uçuk — = sonuna varmak.
I, 191-2 ;
— **tı** I, 191-1 ;
— **ar** I, 191-2 ;

uçun = sebep bildiren bir edat ; için. *[Rad., Alt., Tel.].*
I, 76-2, 76-3, 86-2 ;
II, 290-8 ;
III, 358-26 ;

uçur — = uçurmak ; düşürmek. *[Rad., Alt., Tel., Taran.].*
I, 176-19 ;
— **dı** I, 176-16, 176-18 ;
II, 199-8, 324-19 ;

— **ur** I, 176-19 ;
— **gan** = çok uçuran.
I, 156-16 ;

uçursa — = uçurmak istemek.
— **dı** I, 280-20 ;
— **dım** III, 247-23 ;

uçuz = ucuz ; hor ve alçak, değersiz. *[Rad., Kr., Çağ. ; Caf., T. T., An. İnd., P. P., U. ; Müh. ; İd., Hou.].*
I, 54-19 ;
— **luk** = değersizlik, küçüklük ; ucuzluk.
I, 149-17, 149-18 ;

uçuzla — = hor ve alçak görmek, hakaret etmek. *[Caf.].*
I, 301-19 ;
— **dı** I, 54-21, 301-17 ;
— **r** I, 301-19 ;

uçuzlan — = ucuz bulmak, ucuz saymak. *[Rad., Çağ.].*
I, 292-20 ;
— **dı** I, 292-18 ;
— **ur** I, 292-20 ;

ud = sığır, öküz (Çiğilce). *Bk :* **udh, öd.** *[Caf., T. T., An. İnd., P. P., Man., U.]. Krş. : Rad., Alt., Tuba., Taran., Çağ., D. Tür.— uy ; Rad., Uyg., Çağ.— ut.*
I, 45-4, 346-3 ;
— **yılı** = Türklerin onikili yıllarından biri.
I, 45-6, 346-3 ;

udukluk = insanın bir şeyden gafleti ve dalgınlığı. *Bk :* **udhug-luk.** *[Rad., Tel.].*
I, 149-22 ;

udh = uyku. *Bk :* **u, udhu.**
— **ın** I, 46-20, 200-17 ;

udh = sığır, öküz. *Bk :* **ud.**
III, 403-1 ;
— **nı** II, 358-15 ;
— **ka** III, 364-15 ;
— **luk** = sığır gibi hayvanların ahırda yattığı yer (Arguca).
I, 98-28 ;

udhgar — = uyandırmak, uyarmak. *Bk : Düzelt :* **udhgur —.**
— **ur** I, 46-20 ;

udhgur — = uyandırmak, uyarmak. *Bk :* **udhgar—.** *[Caf., T. T.,*

An. İnd., Man.].
I, 225-16 ;
— — II, 44-18, 44-19, 255-24;
— **dı** I, 225-14, 260-28;
— **ur** I, 46-20, 225-16;
— **gıl** II, 44-22;
— **guçı** II, 50-6, 50-7;
— **a** II, 193-4;
— **gan** II, 256-15;
— **mış** II, 257-18;

udhı — = uyumak. *Bk:* **udhu—.** *[Rad., Uyg.; Yaz.; Caf., T. T., An. İn., P. P., U.]. Krş.: Rad., Şor., Sag., Koy., Kaç.— uzu— : Rad., Soy.; Müh.; İd.— udu—.*
III, 260-2;
— **dı** III, 259-25;
— **dım** I, 39-12;
— **r** III, 260-2;

udhık er = uyuklıyan kişi.
I, 65-12;

udhıkla — = uyuklamak. *Bk:* **udhukla—.**
— **dı** III, 349-5;
— **dım** III, 349-3;
— **dınğ** III, 349-4;

udhım = arkası sıra, ard, arka, müteakip. *Bk: Düzelt:* **udhu.**
III, 401-11;

udhın — = sönmek. *Bk:* **udhun —.**
— **ur** III, 26-2 ;

udhış — = uyumakta yarış etmek; uyuşmak, katılaşmak, pıhtılaşmak. *Bk:* **udhuş —.**
I, 182-5 ;
— **dı** I, 181-26, 182-2, 182-3 ;
— **ur** I, 182-4 ;

udhıt — = uyutmak; katılaştırmak, peynir yapmak; söndürmek. *[Rad., Uyg.].*
I, 208-6;
— **tı** I, 207-23, 208-1, 208-3, 208-4;
— **ur** I, 208-5;
— **gan** = çok uyutan, hep uyutan.
I, 154-20;
— **ma** = yaş peynir, taze peynir.

I, 143-16 ;

udhlaş — [*] = birbiri ardınca yürümek. *Bk:* **üdhleş—.**
I, 239-20;
— **dı** I, 239-17;
— **ur** I, 239-19;

udhlat — = uydurmak, arkasına düşürmek.
I, 265-2;
— **tı** I, 264-25;
— **ur** I, 265-1;

udhmak = uyan, çırak, şâkirt; uşak, ırgat.
I, 99-2;

udhmaklan — = uşak ve ırgat sahibi olmak.
I, 313-12;
— **dı** I, 313-10;
— **ur** I, 313-12;

udhu = uyku. *Bk:* **u, udh.**
I, 39-12;
III, 247-23;
— **n** II, 193-4;

udhu = art, arka, arkası sıra, müteakip, arkasında; yüzünden, dolayı. *Bk:* **udhım.**
I, 87-10, 87-12, 110 9, 167-9, 272-15, 399-22;
II, 17-16, 303-9;
III, 80-20, 231-2, 309-11, 401-11;

udhu = tepe.
I, 87-6;
kum — = kum yığını.
I, 87-6;

udhu — = uyumak. *Bk:* **udhı —.** *[Müh.; İd., Hou.]. Krş.: Rad, Şor., Sag., Koy., Kaç.* — **uzu —.**
— **dım** I, 39-12;

udhug = uyanık.
— **er** I, 63-23;
— **könğüllüğ er** = uyanık gönüllü, anlayışlı adam.
I, 63-24;
— **luk** = işlere karşı uyanıklık. *Bk:* **udukluk.**
I, 149-24;

---

[*] Çevirmedeki çıkartmamıza göre alınmıştır. B. A.

udhuk — = ardına düşmek, kovalamak. *Bk:* **udhu kama.**
— **ma** III, 231-2 ;

udhukla — = uyuklamak. *Bk:* **udhıkla —.**
— **dı** III, 339-18 ;

udhula — = uymak.
I, 308-17 ;
— **dı** I, 308-15 ;
— **r** I, 308-16 ;

udhun — = uyanmak.
I, 200-6 ;
— **dı** I, 220-5, 200-17 ;
— **ur** I, 200-6 ;
— **u** III, 194-15 ;

udhun — = sönmek. *Bk:* **udhın —.**
I, 200-11 ;
— **dı** I, 200-8, 200-9, 200-12 ;
— **ur** I, 200-11 ;

udhur — = seçip ayırmak. *Bk: Düzelt:* **ödhür —.**
— **dum** I, 370-21 ;
III, 228-13 ;

udhuş — = uyumakta yarış etmek ; uyuşmak, katılaşmak, pıhtılaşmak.
Bk: Düzelt: **udhış —.**
— **dı** I, 181-26 ;

udhuz = uyuz. *[Caf., T. T.].*
I, 54-23, 55-1 ;
III, 5-15, 74-18 ;
— **ı** II, 300-22 ;
III, 63-6 ;
— **luğ** = uyuzlu.
I, 146-22 ;

udhuzla — = uyuzuna ilaç yapmak.
I, 301-22 ;
— **dı** I, 301-20 ;
— **r** I, 301-22 ;

ufut = hayâ, utanma, ut. *Bk:* **uvut, uwut.**
— **bol** — = utanmak.
— **bol-up** I, 309-16 ;
III, 208-26, 231-1 ;

uğ = çadırın üst yanındaki köşelerden her biri. *[Rad., Çağ.; İd.].*
I, 48-8 ;

ugar at = alnında akı olan at.
I, 53-10 ;

uglı = Kaşgar'da yetişen ve yenen beyaz ve tatlı bir havuç.
I, 129-23 ;

ugraklan — = Ograk kılığına girmek. *Bk: Düzelt:* **ograklan —**
I, 313-28 ;
— **dı** I, 313-26 ;
— **ur** I, 313-28 ;

ugur = vakit, zaman. *Bk: Düzelt:* **ogur.**
I, 136-19 ;

ugut = içki yapılan bir çeşit hamur. *[Rad., Şor.].*
I, 50-10 ;

uxak = kaysı, erik gibi meyvaların sıkılmış suyu.
I, 122-16 ;

ujlanğ = kaya keleri (Oğuzca).
I, 116-10 ;

uk — = anlamak. *[Rad., Uyg., Alt., Tel., Leb., Şor., Sag., Koy., Kaç., Kg., Kkg., Taran., D. Tür.; Caf., T. T., An. İnd., P. P., U., USp.; Müh.; İd.].*
I, 168-10 ;
— **dı** I, 168-9 ;
— **ar** I, 168-10 ;
II, 228-19 ;
III, 46-8 ;
— **sa** III, 20-4 ;

ukı — = kusmak.
III, 254-14 ;
— **dı** III, 254-12 ;
— **r** III, 254-14 ;

ukruk = kement. *[Rad., Bar.; İd.].*
I, 100-16 ;
— **ın** I, 100-18 ;
— **un** III, 215-17 ;

uksa — = anlamak istemek.
I, 277-19 ;
— **dı** I, 277-17 ;

— **r** I, 277-19;

uktur — = anlatmak. *[Rad., Bar., Uyg., D. Tür.; Caf., T. T., USp.; Müh.; İd.]*
I, 223-5;
— **dı** I, 223-2;
— **ur** I, 223-5;

ukul — = bilinmek, anlaşılmak.
I, 197-23;
— **dı** I, 197-21;
— **ur** I, 197-23;

ukuş = anlayış. *[Müh.; K. B.; Ayb.]*
I, 62-2;
— **luğ** = anlayışlı.
I, 62-2, 147-1;

ukuş — = anlamak.
I, 186-24;
— **tılar** I, 186-22;
— **urlar** I, 186-24;

ul = duvar temeli. *[Müh.]. Krş.: Caf.— ulsuz = dipsiz, zeminsiz; Caf., T. T.— ulyak = temel, pençe, taban.*
I, 48-20;
— **ı** I, 48-20;

ul — = erpimek, eriyecek ve dağılacak hale gelmek, eskiyerek yıpranıp yırtılmak. *Krş.: Müh.— ulmuş = pişmiş dağılmış et.*
I, 169-4;
— **dı** I, 169-1;
— **ur** I, 169-4;

ula = kırda belge, alâmet. *[Rad., Çağ., D. Tür.]*.
I, 92-5, 92-7;

ula — = ulamak, eklemek; ulaşmak ve buluşmak. *[Rad., Alt., Tel., Şor., Sag., Koy., Kom., Uyg; Caf., Man.; Müh.; İd.]*.
III, 255-15;
— **dı** III, 255-10, 255-12;
— **r** III, 255-14;
— **gu neng** = kendisiyle bir şey ulanan nesne.
I, 136-16;

ulağ = ulak, beyin emriyle koşa koşa giden postacının başka bir ata erişip bininceye değin bindiği at. *[Rad., Çağ., Özb., D. Tür.; Caf., USp.; Rab.]. Krş.: İd. — ulak; Müh.— ulagçı = ulag alan.*
I, 122-12;

ulağ = yama, elbise yaması.
I, 122-15;

ulaga = savaş atı.
III, 172-12;

ulan — = ulanmak, vasıta olmak. *[Rad., Çağ.; İd.]*.
I, 204-3;
— — I, 64-14;
— **dı** I, 204-1;
— **ur** I, 204-2;

ular = erkek keklik. *[Caf.; Müh.]. Krş: Rad., Tölöz — ularu.*
I, 122-3;
II, 213-6 [*];
— **lığ** = kekliği çok olan.
I, 148-10;

ulas köz = süzgün ve yakışıklı göz.
I, 59-24, 60-4;

ulaş — = ulaşmak, bitişmek. *[Rad., Uyg., Çağ., Az.]*.
I, 189-21;
— **dı** I, 189-19;
— **ur** I, 189-21;

ulat — = ulatmak.
I, 213-15;
— **tı** I, 213-13;
— **ur** I, 213-14;

ulatu = burun temizlemek için koyunda taşınan ipek kumaş parçası.
I, 136-10;

uldanğ = pabuç altı, tabanı, mestin alt yanı. *Bk:* **oldanğ.** *Krş.: Rad., Taran., Çağ., D. Tür., Alt., Küw. — ultanğ; Rad., Kaz., Kg., Tel. — ultan.*

---

[*] Tercümemizde (C. II. 213) « ular barça sıkrıştı » sözünün ilk kelimesi olan « ular »ı biz « olar » şeklinde okuyarak ve sanarak anlamında yanlışlık yapmışız. Bunun doğru anlamını Tercüme C. I. 122 de yaptığımız halde burada nasılsa ufak bir yanlışlık yapılmış; bizi yanıltan şey metnin Arapçası ile Türkçesi arasındaki aykırılıktır, metinde « ular » denildiği halde Arapça karşılığında çogul olarak « يعاقب » denilmiştir, eğer metinde « ularlar » denilmiş olsaydı bizi bu yanlışlığa götürmüş olmazdı. Şimdi burada bunu düzeltiyoruz: « erkek keklikler hepsi birden ıslık gibi ses çıkardılar ». Bununla Tercümemizdeki buna ait çıkartma dahi hükümsüzdür. B. A.

I, 116-3, 116-5 ;

uldı — = yalın ayak, nalsız kalmak; ayağı yaralanmak, ayağı aşınmak. *Bk:* **öldi —.**
I, 273-15 ;
— **dı** I, 273-12 ;
— **r** I, 273-15 ;
— **mas** I, 104-24 ;

ulduk = nalsız, yalın ayak. *Bk:* **olduk.**
I, 101-1 ;

ulgadh — = büyümek, ulu olmak. *Bk:* **ulgat —.** *[Caf., U.]. Krş.: Rad., Kg., Kom., Kr., Taran., Çağ., D. Tür. — ulgay —; Müh.; Rab. — ulugay —; Caf., T. T. — ulugad —.*
— **tı** I, 263-22, 505-4 ;
— **u** II, 268-20 ;
III, 87-26 ;

ulgat — = büyümek. *Bk:* **ulgadh —.**
I, 263-24 ;
— **tı** I, 263-21 ;
II, 366-13 ;
— **ur** I, 263-23 ;

ulı — = ulumak. *[Rad., Uyg.; Caf., P. P., U.]. Krş.: Müh.; İd. — ulu —.*
III, 255-21 ;
— **dı** III, 255-16 ;
— **r** III, 255-21 ;
— **sa** III, 255-24 ;
— **gu** = uluyacak zaman.
I, 136-18, 136-19 ;

ulıç = erkek çocuklara sevgi bildirmek için söylenen bir kelime (Karluk dilince). *Krş.: Müh. — olıç = hükümdar çocukları.*
I, 52-22 ;
II, 250-4 ;
— **ım** = yavrum.
I, 52-23 ;

ulın — = usanmak, bıkmak; kıvrılmak, dolanmak. *Bk:* **ulun —.**
I, 204-12 ;
— **dı** I, 205-4 ;
II, 241-10 ;
— **dım** I, 204-10 ;
— **ur** I, 204-12;

ulınç yol = kıvrımlı yol; iğri, büğrü, büküntülü yol, düz olmıyan yol.
I, 133-2 ;
III, 450-1 ;

ulış — = uluşmak.
I, 189-14 ;
— **dı** I, 188-18 ;
— **ur** I, 189-14 ;
— **ıp** I, 189-1 ;

ulıt — = ulutmak. *[Rad., Uyg.].*
I, 213-19 ;
— **tı** I, 213-16 ;
— **ur** I, 213-18 ;
— **gan** = çok ulutan.
I, 156-9 ;

ulıt — = eğdirmek, büktürmek.
I, 213-23 ;
— **tı** I, 213-20 ;
— **ur** I, 213-22 ;

ulma = testi, çanak çömlek. *Bk: Düzelt:* **olma.**

ulnat — = altını üstüne getirerek düzelttirmek, çevirtmek.
I, 267-16 ;
— **tı** I, 267-13 ;
— **ur** I. 267-16 ;

ultur — = erpitmek, yıpratmak.
I, 224-1 ;
— **dı** I, 223-25 ;
— **ur** I, 224-1 ;

ulug = ulu, büyük, yüce; büyüklük, ululuk. *Bk: Düzelt:* **uluğ.**

uluğ = ulu, büyük, yüce; büyüklük, ululuk. *Bk:* **ulug.** *[Rad., Soy., Şor., Sag., Koy., Kaç.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., USp.; Müh.; Rab.]. Krş.; Rad., Uyg., Taran.—uluk; İd., Hou.—ulu.*
I, 51-16, 64-10, 301-1, 324-17, 347-27, 348-1, 367-23 ;
II, 19-16, 28-2, 40-14, 54-1, 95-3, 328-17 ;
III, 69-1, 175-8 ;
— **nı** I, 304-16 ;
III, 90-1 ;
— **ka** II, 95-7 ;
— **luk** = büyüklük, ululuk, irilik, yaşça kocalık.

I, 150-17, 352-17, 505-3 ;
— **lukuğ** I, 64-13 ;
— **luk-ka** II, 91-6 ;
— **oglak ay** = senenin **"oglak ay"** dan sonra gelen ve oğlakların büyüdüğü parçası.
I, 347-27 ;
— **ay** = senenin **"uluğ oglak ay"** dan sonra gelen parçası, yaz ortası.
I, 348-1 ;

ulugla — = yüceltmek. *Bk : Düzelt :* **uluğla** —.

uluğla — = yüceltmek. *Bk :* **ulugla** —. *[Rad., Şor., Sag., Koy.]. Krş. : İd. — ulula —.*
I, 304-15 ;
— **dı** I, 304-11, 304-13 ;
— **r** I, 304-14 ;
— **sa** I, 304-16 ;

ulugsa — = bir şeyin büyüğünü istemek.
I, 303-3 ;
— **dı** I, 302-28 ;
— **r** I, 303-3 ;

uluk = atın omuzbaşı.
I, 68-3, 68-4 ;

uluk ton = eskimiş, yıpranmış elbise. *Krş. : Rad., Kg., Tel. — uluk = işe yaramıyan, cahil, kötü.*
I, 67-17 ;

ulun = temrensiz ok. *Krş. : Rad., Çağ. — ölünğ.*
I, 78-11 ;
— **luğ er** = temrensiz, yeleksiz okları bulunan kişi.
I, 148-16 ;

ulun — = usanmak, bıkmak ; kıvrılmak, dolanmak. *Bk :* **ulın** —.
I, 204-9, 204-12 ;
— **dı** I, 204-4 ;
— **ur** I, 204-8, 204-12 ;

uluş = köy (Çiğilce) ; şehir (Arguca). *Krş. : Rad., Uyg., Kar. : Caf., T. T., An. İnd., U., P. P., USp. ; Müh. — uluş = halk.*
I, 62-24 ;

ulyan = kokulu bir bitkinin köküdür ki yenilir. *Krş. : Rad., Çağ., D. Tür., Taran. — ölenğ = çayır, çemen.*
I, 121-4 ;

um = karın şişkinliği, kursak bozukluğu.
I, 49-10 ;
— **bol** — = kursak bozulmak, çok yemekten kursak bozulmak. bulanmak.
— **bol-dı** I, 49-11 ;

um — = ummmak. *[Rad., Kr., Uyg. ; Müh. ; Rab. ; İd., Hou.].*
I, 169-23 ;
— **dı** I, 169-21 ;
— **ar** I, 169-22 ;

uma = ana (Tibet dilince).
I, 92-20 ;

uma = eve gelen konuk.
I, 92-22, 92-23, 93-4, 106-1 ;
II, 316-10 ;

umay = son, kadın doğurduktan sonra karnından çıkan sonu. *[Caf., T. T.]. Krş. : Rad., Şor. — umay = çocukları koruyan ruh.*
I, 123-10 ;
— **ka** I, 123-13 ;

umdu = istek, dilek ; tamah. *[Rad., Uyg.].*
I, 125-24 ;
— **çı** = dilenci. *Krş. : Müh. — umduçi = tamahkâr.*
I, 125-24, 141-11 ;

umdur — = umdurmak.
— **u** II, 54-4 ;

umun — = umunmak, umutlanmak, ummak. *[Rad., Uyg.].*
I, 206-5 ;
— **dum** I, 206-3 ;
— **ur** I, 206-5 ;
— **alım** III, 429-6 ;

umunç = umma, umut etme. *[Rad., Uyg., Çağ. : Caf., T. T., An. İnd.].*
I, 133-8 ;
III, 450-5 ;
— **luğ** = umulan, umutlu.
I, 155-17 ;

un = un. *[Rad., Uygurcadan başka Bü. D. ; Müh. ; İd., Hou.].*
I, 49-17, 238-13, 250-8, 255-8, 264-7, 268-10, 269-23, 284-18 ;
II, 15-13, 16-20, 102-13, 129-18 ;
III, 40-25, 102-2, 107-23, 436-23 ;
— **uğ** I, 174-13, 286-9 ;

II, 71-23, 81-14, 174-4;
III, 340-24;

una — = razı olmak, kabul etmek. *[Rad., Taran., Kg., Kr., Kkg., Kom., Uyg., Çağ., D. Tür., Özb., Az.; Caf., P. P., USp., U.].*
III, 256-22;
— **dı** III, 256-18;
— **dınğ** III, 256-20;
— **r** III, 256-22;
— **mas** I, 215-14;

unaş — = uyuşmak, kabullenmek. *Bk:* **onaş** —. *Krş.: Rad., Kg. — unas —.*
I, 190-19;
— **dılar** I, 190-15;
— **urlar** I, 190-18;

unat — = razı etmek. *[Rad., Taran., Kg., Kkg., Kr., Çağ., D. Tür.].*
I, 215-17;
— **tı** I, 215-14;
— **ur** I, 215-16;

unğamuk er = solak adam.
I, 162-2;

unğra yat — = sırt üstü yatmak. *Bk:* **tunğra tüş** —.
— **yat-tı** III, 378-3;

unıt — = unutmak. *Bk:* **unut** —. *[Caf., T. T., An. İnd., U.]. Krş.: Rad., Kr., Taran., Tel., Koy., Küw., Bar., Kom., Uyg., Çağ., Az., Kar.; Müh.; İd. — unut —; Yak. — untabın —.*
I, 215-20;
— **tı** I, 215-18;
II, 325-21;
— **ur** I, 215-20;
— **gan** = çok unutan.
I, 156-11, 525-19;

unut — = unutmak. *Bk:* **unıt** —.
— **sa** I, 215-10;
— **muş** I, 228-18;

ur — = urmak, vurmak, döğmek; koymak, yapmak; takmak. *Bk:* **ürl** —. *[Rad., Bü. D; Caf., T. T., P. P., USp., Man.; Müh.; Rab.].*
I, 165-11;
— — I, 93-19;
III, 127-23;

— **di** I, 12-18, 13-13, 20-20, 27-4, 164-22, 165-9, 242-5, 320-9, 329-19, 333-14, 334-13, 348-14, 386-16;
II, 138-25;
III, 120-6, 124-15, 145-6, 260-6;
— **ur** I, 165-11;
— **an** = daima uran (Oğuzca). *Bk:* **ur-agan** (Ö. Türklerce).
I, 33-23;
— **agan** = daima uran (Ö. Türklerce). *Bk:* **ur-an** (Oğuzca).
I, 33-22;
— **duk** II, 61-15;
— **gıl** I, 333-8;
— **galı** II, 152-8;
— **gu** = kendisiyle bir şeye vurulacak nesne veya aygıt. *Krş.: Müh.— urgu = vurmak; bayrak ve bayrak ucu.*
I, 13-12;
II, 69-25;
— **mış** I, 407-27;
— **up** I, 177-2, 213-16, 483-19;
II, 54-2, 174-17, 191-26, 358-18;
— **sa** I, 165-2;

ters ters ur — = her yanından, her yanına vurmak.
ters ters ur-dı I, 348-14;
— **dı tokı-dı** = vurdu döğdü (Ö. Türklerce "**tokı**—" kelimesi yalnız kullanılmaz, "**ur**—" ile birlikte gelir).
III, 268-13;
— **u yaz** — = vurayazmak, döğeyazmak.
— **u yaz-dı** III, 59-9;

uragun = Hindistan'dan gelir bir ilaç. *[Rad., Uyg.].*
I, 138-4;

uragut = kadın, avrat. *[Rad., Uyg.; İd.].*
I, 138-20, 153-14, 178-28, 180-2, 201-14, 250-15, 253-3, 255-8, 257-16, 259-14, 275-7, 302-20, 311-17, 314-20, 509-11;
II, 9-17, 56-3, 80-8, 107-7, 121-18, 126-6, 141-13, 142-4, 142-16, 146-19, 151-7, 153-25, 155-17, 156-19, 233-24, 239-17, 254-3; 265-22, 278-5, 302-10, 304-8, 307-5, 307-23, 330-16, 355-1;
III, 36-23, 50-10, 58-3, 64-4, 85-22, 91-15, 92-12, 121-26, 124-19, 185-11, 205-2, 206-1, 307-20, 399-8;
— **ka** II, 121-9;
— **nı** I, 306-23, 308-3, 401-21;
II, 22-3, 309-22, 317-18;

— ın III, 266-10;
— tın II, 141-18;
— lar III, 104-9;

urga = büyük ağaç (Oğuz ve Argu dillerince).
I, 128-1;

urdu tal [*] = haman otu. *Bk:* **ardhutal, ordu tal.**
I, 124-12;

urı = ses, gürültü, *Bk:* **ürl.** *Krş.: Müh.— uru.*
I, 87-27, 88-1;
— **kıkı** = gürültü, haykırış.
III, 227-5;

urı = erkek evlat. *[Yaz.; Caf., T. T., An. İnd., Chuas., U.]. Krş.: Rad., Kg.— urû, urug = nesil; Rad., Soy.— uruğ = çocuk.*
I, 88-11, 251-9;
— **oglan** = erkek çocuk.
I, 88-11;

urı = dere, yol.
III, 370-10;
terinğ — = geniş dere ve yol.
III, 370-10;

urıla — = bağırmak, sesini yükseltmek. *Bk:* **urla —, yurla —, orılaş—, orlaş—.**
I, 309-6;
— **dı** I, 309-4, 309-15;
— **r** I, 309-6;

urıla — = kendini öğmek, kendini öğmekte ileri gitmek.
I, 309-9;
— **dı** I, 309-7, 309-13;
— **r** I, 309-9;

urılaş — = bağrışmak, çağrışmak. *Bk:* **orılaş —, urlaş —.**
— **tı** I, 239-28

urış — = vuruşmak. *Bk:* **uruş —.** *[Rad., Kaz.].*
— **tım** I, 367-22;

urk = ip, urgan. *Bk:* **uruk —.**
I, 42-14, 258-13;

urla — = bağırmak, ulumak. *Bk:* **urıla —, yurla —, orılaş —,**

---

[*] Çevirmedeki çıkartmaya göre bu şekli aldık. B. A.

orlaş —. *[Caf., U.; Müh.].*
— **yu** I, 189-2;

urlaş — = bağrışmak, çağrışmak. *Bk:* **orlaş —, urılaş —.**
I, 239-28;
— **dı** I, 239-25;
— **ur** I, 239-27;

urra = erkeklerde olan kasık yarıklığı, kavlıç (Oğuzca).
I, 39-5;

ursa — = vurmak istemek.
I, 276-25;
— **dı** I, 276-23;
— **r** I, 276-25;

ursuk — = döğmede, döğüşte yenilmek; döğülmek. *[Caf.].*
I, 243-2;
— **tı** I, 242-25;
— **ar** I, 243-2;

urt = iğne deliği, iğne yurdu. *Krş.: Rad., Alt., Tel., Kg., Tob. — urt = avurt.*
I, 42-7;

urug = tane, tohum, evin. *Bk: Düzelt.:* **uruğ.**

uruğ = tane, tohum, evin. *[Rad., Çağ., D. Tür.; Caf., T. T., Man.; Müh.]. Krş.: Rad., Taran., Kom., Çağ., Uyg. — uruk = nesil; Rad., Kg.; Caf., T. T., USp. — uruğ = nesil; İd. — ur = tohum; İd., Hou — urluğ = tohumlu.*
I, 63-28, 64-1;
— **ı** I, 449-14;
— **luk bugday** = tohumluk için saklanmış buğday.
I, 146-26;
— **turığ** = hısımlar (Adadolu'da: *uruk derik*).
I, 64-2;

uruğ = döğüş, vuruş.
I, 27-4, 386-16;
— **luğ altun** = para olarak kesilmiş, urulmuş altın.
I, 147-13;

urugla — = çekirdeğini çıkarmak, çekirdekten ayırmak.
I, 304-2;
— **dı** I, 303-23;
III, 346-27;
— **r** I, 304-2;

uruglan — = tane tutmak.
I, 293-20 ;
— **dı** I, 293-16, 293-18 ;
— **ur** I, 293-20 ;

uruk = ip, urgan. *Bk:* **urk.** *[Rad., Alt., Tel., Şor., Sag., Koy., Kaç.].*
I, 42-14, 66-8, 221-3 ;
II, 136-14, 205-7 ;
III, 110-11 ;
— **nı** I, 209-19 ;
III, 330-21 ;
— **luğ kova** = ipli kova.
I, 147-27 ;
— **luk yüng** = ip yapmak için hazırlanmış yün.
I, 150-11 ;

urul — = vurulmak, döğülmek ; kurulmak. *[Rad., Tel., Sag., Koy., Çağ.; Müh.].*
I, 194-17 ;
— **dı** I, 194-15, 194-18, 194-19, 195-2 ;
II, 138-23 ;
— **ur** I, 194-17 ;

urul — = -ip ve benzeri- örülmek.
I, 195-19 ;
— **dı** I, 195-17 ;
— **ur** I, 195-19 ;

urumday = kendisiyle ağının zararı giderilen bir taş.
I, 159-8 ;

urun = oturulan yer. *Bk: Düzelt:* **orun.** *Krş.: Rad., Kaz., Tara.* — *urın.*
— **dun** II, 177-25 ;

urun — = pişman olup vurunmak, döğünmek; sarınmak, örtünmek. *[Rad., Çağ., Sag., Koy., Uyg., D. Tür., Az.].*
I, 201-16 ;
— **dı** I, 201-8, 201-13, 201-15 ;
— **ur** I, 201-16 ;

urun — = dikilmek, kalkmak.
I, 201-19 ;
— **dı** I, 201-17 ;
— **ur** I, 201-18 ;

urunç = rüşvet, gevik. *Bk :* **orunç.** *Krş. : Müh.* — *orunç.*

I, 132-16, 354-9 ;
III, 217-1, 449-16 ;

uruş = urma ; savaş ; vurus, vuruşma. *[Rad., Taran., Kkg., Alt., Tel., Leb., Şor., Kom., Kr., Uyg., Çağ., D. Tür., Kar.].*
I, 61-17, 221-18, 414-13 ;
II, 83-23 ;
— **tokuş** = uğraşma ve savaşma.
I, 12-17 ;

uruş — = vuruşmak. *[Rad., Alt., Tel., Leb., Şor., Kaç., Kkg., Taran., Çağ., D. Tür., Kar. ; Müh.].*
I, 182-21 ;
— **dı** I, 20-21, 182-18 ;
— **ur** I, 182-21 ;
II, 89-13 ;
— **ma** I, 182-24 ;

urut = kuru -geçen yıldan kalma ot için-. *Bk :* **arut** —.
II, 79-19 ;

us = hayır ve şerri ayırd ediş (Oğuzca).
I, 36-4, 36-5 ;

us = kerkes kuşu. *Bk :* **üs.**
I, 36-9, 228-13 ;
III, 46-7 ;
— **layu** = kerkes kuşu gibi.
II, 17-17 ;

us — = susamak. *[Caf.].*
I, 166-4 ;
— **dı** I, 166-3 ;
II, 165-10 ;
— **ar** I, 166-4 ;

us — = sanmak (Oğuzca). *Krş. : Müh.* — *us* — = *kasdetmek.*
I, 166-6 ;
— **dum** I, 166-5 ;
— **ar** I, 166-6 ;

usal kişi = gafil, iş bilmiyen. *[Rad., Çağ., Az. ; Caf., USp.].*
I, 122-20 ;

usayuk er = gafil adam. *Krş. : Müh.* — *usayık.*
I, 160-15 ;

usıt — = susatmak. *Krş.: Rad., Taran., D. Tür.* — *usat* —.
I, 209-24 ;

— **tı** I, 209-22 ;
— **ur** I, 209-24 ;
— **gan** = çok susatan.
I, 155-10, 155-16 ;

usla — = anlamak, hayrı şerden ayırd etmek (Oğuzca).
I, 286-16 ;
— **dı** I, 286-13 ;
— **r** I, 286-16 ;

usnat — = benzetmek. *Bk:* **üsne** —
I, 267-6 ;
— **tım** I, 267-3 ;
— **ur** I, 267-5 ;

usrık = uyuklıyan adam.
I, 99-21 ;

usuk — = susamak.
I, 191-5;
— **tı** I, 191-4 ;
II, 165-8 ;
— **ar** I, 191-5 ;
— **mışka** I, 191-7 ;

uş = şimdi, işte; gibi.
I, 36-19, 36-21 ;
II, 45-27, 128-7 ;

uş = ağaç, dal, boynuz gibi şeylerin özü.
I, 36-24 ;

münğüz — **ı** = boynuz özü.
I, 36-25 ;

uşak = küçük, ufak. *[Rad., Çağ., Kr., Tob., D. Tür., Az. ; Caf. ; Müh. ; Rab. ; İd.].*
I, 67-1 ;
III, 279-2 ;
— **lık** = işte gösterilen çocukluk.
I, 150-15 ;
— **oglan** = küçük çocuk.
I, 67-3 ;
— **otunğ** = odun kırıntıları.
I, 67-3 ;

uşak = koğuculuk, koğu, dedi kodu; koğucu. *[Rad., Tob. ; Müh.].*
I, 122-18 ;
II, 20-6 ;
— **söz** = koğu olarak söylenen söz.
I, 122-18 ;

uşakla — = koğlamak. *[Rad., Tob., Çağ., D. Tür.].*
I, 305-18 ;
— **dı** I, 305-16 ;
— **r** I, 305-18 ;

uşal — = ufalanmak. *[Rad., Tob., Kom.]. Krş.: Müh. — uşan —.*
I, 197-3 ;
— **dı** I, 197-1 ;
— **ur** I, 197-3 ;

uşat — [*] = ufalatmak. *Bk:* **uwşat —, üşet —.** *[Rad., Çağ., D. Tür.].*
I, 211-18 ;
— **tı** I, 211-14, 262-26 ;
— **ur** I, 211-18 ;

uşgun = ekşi bir çeşit ot; poy otu. *Bk:* **kuşgun.** *[Rad.]. Krş.: Caf. — uskun = sarımsak.*
I, 440-7 ;

uşun = omuz başı, çiğin başı.
I, 77-14 ;

uş uş = öküzü suvarmak için söylenen söz.
I, 36-23 ;

ut — = oyunda yutmak, oyunda ütmek. *[Rad., Bü. D. ; Caf., T. T., An. İnd., U., Man., USp. ; Müh. ; İd.].*
I, 170-13 ;
— **tı** I, 170-11 ;
— **ar** I, 170-13, 200-20 ;
II, 103-27 ;
— **galımat** I, 170-20 ;

uta — = yapraklarını, başağını kesmek, ekin biçilmek, budamak. *[Rad., Kaz.].*
III, 251-2 ;
— **dı** III, 250-23 ;
— **r** III, 251-2 ;

utan — = utanmak (Oğuzca). *Bk:* **uwutlan** — (Türklerce). *[Rad., Kr., Az. ; Müh. ; İd.].*

[*] Çevirmemizdeki çıkartmaya göre bu şekli aldık. B. A.

I, 199-17 ;

— **dı** I, 199-15, 291-6 ;

— **ur** I, 199-16 ;

utanç ış = utanılacak iş (Oğuzca). *Bk:* **utunç, uwut.**
III, 448-13 ;

utru = önce; karşı. *Bk:* **ortu, otra;** *Düzelt:* **otru.** */Rad., Çağ.; Caf., T. T., An. İnd., U., Man./.*
I, 68-11, 494-3 ;
II, 145-15 ;
III, 40-2 ;

utrul — = kesilmek, kırkılmak, kısaltılmak.
I, 247-1 ;

— **dı** I, 246-27 ;

— **ur** I, 247-1 ;

utrulan — = yüz yüze gelmek. *Bk: Düzelt:* **otrulan** —. *Krş.: Rad., Kar. — uturula — = yüz yüze gelmek.*
I, 297-2 ;

— **dı** I, 296-25 ;

— **ur** I, 297-2 ;

utrun — = dayatmak ve karşı koymak istemek; yönelmek. *Bk: Düzelt:* **otrun** —. */Caf., T. T., An. İnd., Man., U./.*
I, 251-25 ;

— **dı** I, 251-21, 251-23 ;

— **ur** I, 251-25 ;

utruş — = karşı koymak, karşı gelmek, karşılaşmak. *Bk: Düzelt:* **otruş** —.
I, 232-24 ;

— **dı** I, 232-22, 232-23 ;

— **ur** I, 232-24 ;

utruş — = makasla kesmekte yardım etmek.
I, 233-5 ;

— **dı** I, 233-1 ;

— **ur** I, 233-5 ;

utsuk — = oyunda yutulmak. */Caf., U./.*
I, 242-15 ;

— **tı** I, 242-12 ;

— **ar** I, 242-14, 242-17 ;

utul — = -ekini bozan bitkiler- kesilmek, başı vurulmak. *Bk:* **otul** —.
I, 193-18 ;

— **dı** I, 193-15 ;

— **ur** I, 193-18 ;

utun = değersiz; alçak, küstah.
I, 123-5, 414-13 ;

utunç ış = utanılacak iş (Oğuzca). *Bk:* **utanç, uwut.**
I, 131-21 ;
III, 448-13 ;

utur — = -saç ve elbise- kesmek.
I, 176-13 ;

— **dı** I, 176-10 ;

— **ur** I, 176-12 ;

utuş — = oyunda yutuşmak.
I, 180-14 ;

— **dı** I, 180-12 ;

— **ur** I, 180-14 ;

uv — = ufalamak. *Bk:* **uw** —. */İd./.*

— **dı** I, 11-21 ;

uva = çağıran kişiye cevap için "ne buyuruyorsun?" anlamında bir edat.
I, 40-2 ;

uva = içine şeker ufalanan bir çeşit yemek. *Bk:* **uwa.**
I, 11-20 ;

uvut = ut, hayâ, ar. *Bk:* **uwut.**
I, 83-5 ;

uw — [*] = ufalamak. *Bk:* **uv** —, **öw** —.
I, 166-22 ;

— **dı** I, 166-21 ;

— **ar** I, 16-22 ;

uwa = soğukluk olarak yenen bir çeşit şekerli pirinç yemeği. *Bk:* **uva.**
I, 90-1 ;

uwşat — = ufalatmak. *Bk:* **uşat** —. *Krş.: Caf., T. T. — uwşak = ufak.*
I, 262-25 ;

— **tı** I, 262-22 ;

— **ur** I, 262-24 ;

---

[*] Haşiyemize göre alınmıştır. B. A.

uwul — = ufalanmak, ezilmek.
I, 197-20 ;
— **dı** I, 197-19 ;
— **ur** I, 197-20 ;
— **sun** II, 6-3 ;

uwun — = kendi kendine ufalamak.
I, 202-16 ;
— **dı** I, 202-14 ;
— **ur** I, 202-16 ;

uwun — = oğuşturmak. *Bk: Düzelt:* **owun** —.
— **dı** I, 202-17 ;
II, 147-8 ;

uwuş = ufalanmış nesne.
I, 61-20 ;
— **etmek** = ufalanmış ekmek.
I, 61-20 ;

uwuş — = ufalamakta yardım ve yarış etmek.
I, 185-26 ;
— **dı** I, 185-23 ;
— **ur** I, 185-26 ;

uwut = utanma, hayâ, ut, ar. *Bk:* **uvut.** *[Caf., T. T., An. İnd.; Müh.; K. B.].*
I, 51-6, 83-5, 116-5, 131-22, 469-12 ;
— **luğ** = utanan, utangaç.
I, 146-13 ;

uwut = yemeğe veya beyin yanına çağırma, davet.
I, 51-7 ;

uwutgar — = utandırmak.
I, 290-16 ;
— **dı** I, 290-13 ;
— **ur** I, 290-16 ;

uwutlan — = utanmak. *Bk:* **utan** — (Oğuzca).
I, 291-8 ;
— **dı** I, 291-5 ;
— **ur** I, 291-8 ;

uy — = uymak, birine bağlı olmak. *[Rad., Çağ., D. Tür.; İd.].*
— **a** III, 146-21 ;

uya = kuş yuvası. *[Rad., Alt., Tel., Leb., Şor., Küw., Sag., Koy., Kaç., Kız., Çağ., D. Tür.; Caf.: Müh.; İd.].*

I, 85-24 ;

uya = hısım ; kardaş. *[Rad., Sag., Koy., Kaç., Küw.].*
I, 85-25, 86-3 ;

uyadsılık = utanan, utangaç.
I, 160-17 ;

uyadlı — = utanmak. *Bk:* **uyat** —.
I, 216-8 ;
— **tı** I, 216-6 ;
— **ur** I, 55-15, 216-8 ;

uyal — = çekinmek, utanmak. *[Rad., Alt., Leb., Kg., Bar., Çağ., D. Tür.; İd.].*
I, 269-11 ;
— **dı** I, 269-8 ;
— **ur** I, 269-11 ;

uyala — = yuva yapmak. *[Rad., Alt., Leb., Tel., Şor., Kg., Kkg., Sag., Koy., Kaç., Küw., Çağ.].*
III, 328-26 ;
— **dı** III, 328-24 ;
— **r** III, 328-26 ;

uyat — = utanmak. *Bk:* **uyadlı** —. *[Rad., Şor., Sag., Koy., Kaç., Küw., Çağ., D. Tür.; Caf.; Müh.].*
— **tı** I, 216-5 ;

uygur — = uyarmak. *Bk:* **udhgur** —.
I, 270-2 ;
— **dı** I, 269-26 ;
— **ur** I, 270-2 ;

uyugluğ = kemerli. *Krş.: Rad., Tob., Kg., Çağ.; Caf.* — *uyuk = keçe çorap.*
III, 50-26 ;

uz = usta, mahir. *[Rad., Çağ.; Caf., P. P., U., T. T., USp.; Müh.; İd.].*
— **kişi** = eli uz, eli işe yaraşıklı, udumlu kişi.
I, 46-12 ;
— **luk** = sanat.
I, 253-1 ;

uz — = başkasını ileri geçmek. *Bk: Düzelt:* **oz** —.

uza = geçmiş zaman.
I, 88-21, 89-1 ;
— **kı** I, 88-22, 385-26 ;

uzak = uzun; eski, uzak. *[Rad., Alt., Tel., Leb., Şor., Taran., Kg., Kom., Uyg., Çağ., Az., Kr.; Caf., T. T.].*
I, 66-22, 66-24, 380-16;

— **ış** = uzıyan bitmiyen iş.
I, 66-22;

— **lık** = işte ağırlık.
I, 150-14;

uzat — = uzatmak; geciktirmek. *Bk:* **uzut—.** *[Rad., Bü. D.; Caf., P. P., USp.; İd.].*
I, 209-11;

— **tı** I, 209-8, 209-10;
II, 234-3;

— **ur** I, 209-11;

uzlan — = ustalaşmak.
I, 297-25;

— **dı** I, 297-22;

— **ur** I, 297-25;

uzsa — = koparmak istemek. *Bk:* **üzse —.**
I, 277-2;

— **dı** I, 276-26;

— **r** I, 277-2;

uzun = uzun. *[Rad., Bü. D.; Caf., T. T., An. İnd., U., USp.; Müh.; İd.]. Krş.: Rad., Yak. — usun.*
I, 77-2, 448-4;
II, 11-20, 78-4;
III, 36-7, 89-5, 121-10;

uzut — = uzatmak. *Bk:* **uzat —.**

— **gan** = her zaman uzatan.
I, 155-5;

Ü

übgük = ibibik kuşu (Çiğilce). *Bk:* **übüp.** *Krş: Müh. — ibük.*
I, 78-13, 110-1;

übüp = ibibik kuşu. *Bk:* **übgük.**
I, 78-13;

üç = sayıda üç. *[Rad., Bü. D.; Caf., T. T., An. İnd., USp.; Müh.; İd.].*
I, 35-15;
II, 283-21;

— **gil** = müselles, üçgen, üç köşeli şey. *Krş.: Caf. — üçkil.*
I, 105-22;

— **gül** = müselles, üçgen, üç köşeli şey.
I, 105-21;

üçlen — = üç olmak, üçlenmek.
I, 256-27;

— **di** I, 256-23, 256-26;

— **ür** I, 256-26;

üçlüç = başları bir demirle birleştirilerek üç çubukla yapılan tavşan tuzağı.
I, 95-6;

üçrüş — = söndürmek, yatıştırmak. *Bk:* **öçrüş —.**
I, 233-14;

— **di** I, 233-10;

— **ür** I, 233-14;

üçük — = sesi, solugu, nefesi kesilmek.
I, 192-25;

— **di** I, 192-21;

— **ti** II, 118-15;

— er I, 192-25 ;

üçünç = sayıda üçüncü. *[Caf., P. P., T. T., An. İnd., USp., Man.]*.
I, 131-24 ;
III, 448-15 ;

üçür — = söndürmek. *Bk:* **öçür —**. *[Rad., Tel., Alt., Leb., Taran., Çağ.; Caf., T. T., An. İnd., U., USp.]. Krş.: Rad., Şor., Leb., Uyg. — öçür —; Rad., Küw. — ösür —; Rad., Kaz. — üçir —.*
I, 177-9 ;
— di I, 176-20, 176-22, 177-2 ;
— ür I, 177-9 ;
— mes I, 177-5 ;
— gen = çok söndüren.
I, 522-4 ;

üdür — = seçmek, üstün tutmak. *Bk:* **ödhür —**; *Düzelt:* **ödür —**.
— me III, 11-3 ;

üdher — = uymak, izince gitmek.
I, 178-4 ;
— dim I, 178-2 ;
— ür I, 178-4 ;

üdhik = aşk ve sevgi çoşması, sevgi, sevda, hasret. *Bk:* **ödhik**. *Krş.: Caf., — üdlen — = sevinmek.*
I, 69-4, 69-8, 212-2 ;
II, 144-6, 311-25 ;
III, 258-13 ;
— ler II, 188-12 ;

üdhlen — = kösnemek, erkek istemek. *Krş.: Caf. — üdlen — = sevinmek.*
I, 257-15 ;
— di I, 257-13 ;
— ür I, 257-15 ;

üdhleş — = birbiri ardınca yürüşmek. *Bk:* **udhlaş —**.
I, 239-20 ;
— di I, 239-17 ;
— ür I, 239-19 ;

üdhre — = üremek, çoğalmak.
I, 273-21 ;
— di I, 273-19 ;
— r I, 273-20 ;

üdhrek = artan, az iken artan şey.
I, 103-12 ;

üdhreş — = artmak.
— ür I, 232-4 ;

üdhret — = üretmek, çoğaltmak.
I, 261-10 ;
— ti I, 261-8 ;
— ür I, 261-10 ;

üdhrül — = ayrılmak, seçilmek. *Bk: Düzelt:* **ödhrül —**.
I, 247-14 ;
— di I, 247-8, 247-12 ;
— ür I, 247-13 ;

üdhründi = üründülenmiş, seçilmiş. *Bk: Düzelt:* **ödhründi**.
I, 145-8 ;

ügi = baykuş (Öz Türklerce, Oğuzlarca, Kıpçakça). *Bk:* **ühi**. *[Rad., Uyg.]. Krş.: Müh. — ükü; İd. — ügü.*
I, 9-11, 161-4 ;
III, 118-25, 238-15 ;

ügi — = öğütmek. *Krş.: Rad., Çağ. — ügü —.*
III, 254-17 ;
— di III, 254-15 ;
— r III, 254-17 ;

ügit = buğday ve benzeri şeyleri öğütme.
I, 51-24 ;
— çi = un öğüten kimse.
I, 51-26 ;

ügit — = öğüttürmek. *Krş.: İd., Hou. — ügüt —.*
I, 213-7 ;
— ti I, 213-5 ;
— ür I, 213-7 ;

ügitse — = öğütmek istemek.
I, 302-17 ;
— di I, 302-15 ;
— r I, 302-17 ;

ügre = tutmaca benzer ve ondan daha sulu şehriye çorbası; erişte. *[Rad., Çağ., Sag., Koy., Kaç.; Caf., T. T.]*.
I, 127-13 ;
III, 173-16 ;

ügri — = sallamak, kımıldatmak; birisine karşı yaltaklanarak hile-

sini saklamak. *Krş.: Rad., Çağ.* — *ögrit* —.
I, 275-13 ;
— di I, 275-7, 275-11 ;
— r I, 275-13 ;
— yü I, 354-25 ;

ügril — = sallanmak.
I, 248-27 ;
— di I, 248-25 ;
— ür I, 248-27 ;

ügriş — = sallamakta yardım etmek.
I, 236-23 ;
— ti I, 236-20 ;
— ür I, 236-22 ;

ügrit — = sallatmak.
I, 261-25 ;
— ti I, 261-23 ;
— ür I, 261-25 ;

ügrük = çocuğun beşiğini sallama.
I, 105-11 ;

ügür = darı (Oğuzlardan başkalarınca). *Bk:* **yügür.**
I, 54-8 ;
II, 121-5 ;
III, 9-10 ;
— lüğ = darı sahibi olan.
I, 152-2 ;
— lük = darı konulan yer.
I, 152-1 ;
yağ — i = susam (Oğuzca).
I, 54-11 ;

ügürmek = deve üzerine iki taraflı yükletilerek içerisine binilen sepet ve benzeri şey (Oğuzlarca). *Bk:* **tegirmek.**
I, 507-3 ;

ügüş — = öğütmekte yardım ve yarış etmek.
I, 187-17 ;
— di I, 187-14 ;
— ür I, 187-16 ;

ühi = baykuş. *Bk:* **ügi** (Öz Türklerce).
I, 9-10, 161-4 ;
III, 118-24, 238-15 ;

üjme = dut ağacı. *Krş.: Rad., Taran.* — *üjüme.*
I, 130-3 ;

üjük = hece; harf. *Krş.: Caf.* — *üjik, üjek; Caf., T. T., An. İnd., U.* — *uyak; Rad., Tel., Kom.* — *üzük.*
I, 71-27, 72-1, 72-2 ;

üjükle — = hecelemek.
— di I, 71-27 ;

üjümlen — = dutlanmak, dut vermek.
I, 297-11 ;
— di I, 297-9 ;
— ür I, 297-11 ;

ükek = tabut, sandık.
I, 78-17 ;
— lik = sandık yapmak için ayrılan ağaç.
I, 153-8 ;

ükek = şehrin etrafında savaş için hazırlanmış olan burç. *[Müh.; Rab.]. Krş.: Rad., Uyg.* — *ögek.*
I, 78-18 ;
— liğ tam = burçları bulunan kale.
I, 153-10 ;

ükekle — = burç yapmak ; sandık yapmak.
I, 307-7 ;
— di I, 307-3 ;
— r I, 307-6 ;

üle — = dağıtmak, yaymak, üleştirmek. *[Rad., Taran., Tel., Şor., Leb., Soy., Koy., Kaç., Küw., Uyg., Çağ., D. Tür.; Yaz.; Caf., T. T., USp.: İd.].*
III, 255-9 ;
— — I, 51-16 ;
— di III, 255-6 ;
— r III, 255-8 ;

üleş — = paylaşmak, üleşmek. *[Rad., Tel., Şor., Küw., Taran., Kom., Uyg., Çağ., D. Tür., Kar.; Caf., USp.].*
I, 189-17 ;
— di I, 189-15 ;
— ür I, 189-17 ;

ület — = paylaştırmak, dağıtmak.
I, 214-7 ;
— ti I, 214-5 ;

— **ür** I, 214-7 ;

ülike = ökse otu.
I, 137-8 ;

ülker = ülker yıldızı, süreyya yıldızı. *[Rad., Tel.; Caf., T. T.; Müh.; İd., Hou.]*.
I, 95-21 ;
III, 40-11 ;

— **çeriğ** = harp usulünde bir hile tarzı.
I, 95-21 ;

ülkü — ahit, peyman. *Krş.: Rad. — ülkü = terazi ; Caf., USp. — ülgü = had, vüs'at, ölçü, miktar, adet ; İd. — ülkü = uzak hedef, gaye ; Müh. — ülgü = tartı, ölçü, terazi ; Rab. — ülgü = terazi, mizan burcu.*
I, 129-19 ;

ülüğ = pay, nasip, hisse. *Bk :* **ülüş, ülük.**
I, 62-19, 72-18 ;

— **lüğ** = üleştirilmiş, pay edilmiş, dağıtılmış. *Bk :* **ülük-lüğ.** *Krş.: Caf., T. T., An. İnd., P. P., Man., USp. — ülüglüğ = bahtlı, talihli, mesut.*
I, 511-26 ;

ülük = Pay, nasip, hisse. *Bk:* **ülüş;** *Düzlt:* **ülüğ.** *[Rad., Uyg.; Yaz.; Caf., P. P., U., Man.]. Krş.: İd. — ülü.*
I, 62-19, 72-18 ;

— **lüğ** = üleştirilmiş, pay edilmiş, dağıtılmış. *Bk : Düzelt :* **ülüğ-lüğ.**

ülüş = pay, halk arasında taksim, hisse. *Bk:* **ülüğ.** *[Rad., Şor., Uyg., Çağ.; Caf., T. T., An. İnd., USp., U.; Müh.; İd.]*.
I, 62-18 ;

üm = şalvar, don. *[Caf., T. T.]*.
I, 38-7, 117-5 ;

— **inde** I, 203-14 ;

— **lüğ** I, 224-6 ;

ümgük = imik, çocukların tepesinde bulunan yumuşak yer.
I, 110-21 ;

ümleş — = şalvarını ortaya koyarak kumar oynamak.
I, 242-7 ;

— **ür** I, 242-7 ;

— **ü** I, 242-4 ;

ün = ses ; ün, san. *[Rad., Bü. D.; Caf., T. T., An. İnd., U., Man.; Rab.; İd., Hou.; P. d. C.]*.
I, 38-21, 49-15, 219-26 ;
III, 363-1 ;

— **i** II, 294-2 ;
III, 240-26, 402-17 ;

— **ün** III, 194-16 ;

ünde — = ünlemek, çağırmak. *[Rad., Kom., Uyg., Çağ., Kar.; Müh.; İd., Hou.]. Krş.: Caf., P. P., T. T., An. İnd., U. — ünte —.*
I, 273-4 ;

— **di** I, 273-2 ;

— **r** I, 273-4 ;

— **p** III, 69-1 ;

ündeş — = çağırışmak. *[Rad., Tel.]*.
I, 231-27 ;

— **di** I, 231-24 ;

— **ür** I, 231-26 ;

ünğ — = delmek. *Bk:* **önğ —.** *Krş.: Rad., Kom. — ünğ — = kazmak.*
I, 174-24 ;

— **di** I, 174-21 ;

— **er** I, 174-24 ;

ünğül — = oyulmak.
III, 395-13 ;

— **di** III, 395-11 ;

— **ür** III, 395-13 ;

ünğür = in, mağara. *[Rad., Kg., Kkg.; Caf., T. T., An. İnd.]*.
I, 94-11 ;

ünğtür — = deldirmek. *Krş.: Caf., T. T., Man. — üngür — = deldirmek.*
I, 290-6 ;

— **di** I, 290-4 ;

— **ür** I, 290-6 ;

ünğüjin = çölde insanı öldüren umacı, gulyabani.
I, 145-16 ;

üp = renkte pekitme edatı (Çiğilce).
I, 34-17 ;

— **ürünğ** = ap ak.
I, 34-17 ;

üple — = yağma etmek.
I, 284-26 ;

— **di** I, 284-24 ;
— **r** I, 284-26 ;

üplel — = yağma edilmek.
I, 295-10 ;
— **di** I, 295-8 ;
— **ür** I, 295-10 ;

üplen — = yağmalanmak.
I, 255-23 ;
— **di** I, 255-21 ;
— **ür** I, 255-23 ;
III, 90-4 ;

ünleş — = yağma edişmek, yağmalaşmak.
I, 238-24 ;
— **di** I, 238-21 ;
— **ür** I, 238-24 ;

üplet — = yağma ettirmek.
I, 264-12 ;
— **ti** I, 264-10 ;
— **ür** I, 264-12 ;

ür — = üflemek ; ürmek, havlamak. *[Rad.. Alt., Tel., Leb., Kg., Şor., Küw., Kom., Tob., Çağ., Kar.; Caf., T. T., USp.; Müh.; İd.].*
I, 164-21 ;
— **di** I, 164-18, 164-20 ;
— **er** I, 164-20 ;
— **se** I, 55-1, 337-12 ;
III, 5-15 ;
— **künçe** = üfliyeceğine.
I, 337-12 ;

ürl = ses, gürültü. *Bk : Düzelt :* **urı.**

ürl — = takmak, urmak. *Bk :* **ur —.**
— **di** III, 120-6 ;

ürl — = içten çürümek. *Bk :* **örl —.**
III, 253-1 ;
— **di** III, 252-26 ;
— **r** III, 253-1 ;

ürk — = ürkmek. *[Rad., Taran., Kg., Kr., Çağ., D. Tür.; Caf., U., T. T.; Müh.]. Krş.: Rad., Kg., Tob.; İd. — ürük —.*
III, 420-13 ;
— **ti** III, 420-7, 420-10 ;

— **er** III, 420-13 ;

ürkül — = ürkülmek.
I, 250-7 ;
— **di** I, 250-4 ;
— **ür** I, 250-6 ;

ürkün = düşman yüzünden ulus arasına düşen ürküntü, telaşla kalelere ve sığnaklara kaçışma. *Bk :* **ürkünç.** *[Rad.].*
I, 108-16 ;

ürkünç = ürküntü, kargaşalık. *Bk :* **ürkün.** *[Rad., Çağ.].*
I, 250-4 ;

ürküş — = ürküşmek.
— **ür** I, 155-19 ;

ürküt — = ürkütmek. *[Rad., Tel., Taran., Kg., Çağ.; İd.].*
I, 264-3 ;
— **ti** I, 263-25 ;
— **ür** I, 264-2 ;

ürnğek = kirec.
I, 121-11 ;

ürnğer — = ağarmak.
I, 289-10 ;
— **di** I, 289-8 ;
— **ür** I, 289-9 ;

ürpek = tüyleri ürpermiş insan ve hayvan. *Bk:* **orpat —, ürper —, ürpeş —.** *Krş.: Rad., Kom. — ürpek = elbisedeki ziynet.*
I, 103-16 ;

ürper — = -tüy- ürpermek. *Bk:* **orpat —, ürpeş —, ürpek.**
I, 217-12 ;
— **di** I, 217-6, 217-8, 217-9 ;
— **ür** I, 217-11 ;

ürpeş — = birbirine karşı kabarmak. *Bk:* **orpat —, örpeş —, ürper —, ürpek.**
I, 229-22 ;
— **ti** I, 229-19 ;
— **ür** I, 229-22, 230-3 ;

ürül — = şişmek, kabarmak; üflenmek, şişirilmek. *[Rad., Kg., Tel., Kar.; Caf.].*
— **di** I, 195-20, 195-22, 195-23 ;
— **miş** I, 195-27 ;

— **gen** = her zaman şişen, kabaran.
I, 158-21 ;

ürüng = ak olan nesne; ak, beyaz (Oğuzlardan başkalarınca); gençlerin tırnakları üzerinde bulunan aklık. *Bk:* **ak** (Oguzca), **örüng**.
I, 134-16, 134-18, 330-25, 382-17 ;
II, 12-9 ;

tırngak — **i** = tırnak beyazlığı.
I, 134-19 ;

ürüş — = üflemekte yardım ve yarış etmek. /*Rad., Tel.*/.
I, 183-20 ;
— **di** I, 183-18 ;
— **ür** I, 183-20 ;

üs = kerkes kusu. *Bk: Düzelt:* **us.**
III, 46-7 ;

üske (n-t) eç = kuru üzüm.
I, 159-14 ;

üsne — = benzemek. *Bk:* **usnat** —.
I, 288-28 ;
— **di** I, 288-26 ;
— **r** I, 288-28 ;
— **üy** II, 223-10 ;
III, 147-14 ;

üstek = üstelik, ziyadelik. /*Rad., Uyg.*/.
I, 120-4, 120-5 ;

üstel — = artmak, çoğalmak ; artırılmak. /*Caf., T. T., An. İnd., Man., U.*/.
I, 246-5 ;
— **di** I, 246-3 ;
— **ür** I, 246-5 ;

üstem = eğerlere, kemerin başına, tokalara işlenen altın ve gümüş. *Bk:* **saxt** (Oğuzca).
I, 107-12 ;

üster — = üstün gelmek için yarış etmek ; inkâr etmek.
I, 221-14 ;
— **di** I, 221-10, 221-13 ;
— **ür** I, 221-14 ;
— **me** I, 221-18 ;

üstün = üstün. /*Rad., Uyg.; Caf., T. T., An. İnd., USp., U., Man.; Müh.; İd., Hou.*/.
I, 108-24 ;

andan — = ondan üstün.
I, 108-25 ;

üsügle — = hile ile kilit açmak (Kençekçe). *Bk:* **osug**; *Düzelt:* **osugla** —.
I, 306-13 ;
— **di** I, 306-11 ;
— **r** I, 306-13 ;

üş — = üsmek, üşüşmek, toplanmak; delgiç ile delmek. /*Rad., Şor.; İd.*/.
I, 165-19 ;
— **di** I, 166-15, 166-17 ;
— **er** I, 166-19 ;

üşe — = yer ve benzeri şeyleri aramak üzere eşmek.
III, 253-23 ;
— **di** III, 253-20 ;
— **r** III, 253-23 ;

üşel — = aranmak.
I, 197-17 ;
— **di** I, 197-15 ;
— **ür** I, 197-17 ;

üşel — = ufalanmak. *Bk:* **uşat** —, **uşal** —.
— **di** II, 235-20, 235-22 ;

tewşel — **üşel** — = ufalanmak (Burada anlamda asıl olan "**üşel** —„dir).
tewşel-di üşel-di II, 235-20 ;

üşeng taş = düz kaya. *Bk:* **yüşeng** (başka bir diyelekte).
I, 135-4 ;

üşet — = araştırmak. *Bk:* **eşit** —.
I, 211-23 ;
— **ti** I, 211-19 ;
— **ür** I, 211-22 ;

üşet — = ufalatmak. *Bk: Düzelt:* **uşat** —.
I, 211-18 ;
— **ti** I, 211-14 ;
— **ür** I, 211-18 ;

üşgür — = üşürmek, kışkırtmak ; ıslık çalmak. *Bk: Düzelt:* **üşkür** —.
I, 228-17 ;
— **di** I, 228-6, 228-10 ;

— **ür** I, 228-17 ;
— **se** I, 228-13 ;

üşi — = soğuktan üşümek. *Bk:* **üşü** —.
III, 254-7 ;
— **di** III, 254-5 ;
— **r** III, 254-6 ;
— **yür** II, 137-8 ;

üşik = yemişleri kavurarak büyümekten alıkoyan soğuk.
I, 72-12 ;

üşikle — = üşümüşken yakalamak.
I, 306-22 ;
— **di** I, 306-19, 307-15 ;
— **r** I, 306-22 ;

üşkür — = üşürmek, kışkırtmak ; ıslık çalmak. *Bk:* **üşgür** —. *[Rad., Kg., Tara.].*
I, 228-17 ;
— **di** I, 228-6, 228-10 ;
— **ür** I, 228-17 ;
— **se** I, 228-13 ;

üşkür — = hatırlamak.
I, 228-21 ;
— **di** I, 228-18, 229-9 ;
— **ür** I, 228-21 ;

üşkürt — = hatırlatmak. *Bk:* **üşkürtür** —.
— **ti** I, 229-10 ;

üşkürtür — = hatırlatmak. *Bk:* **üşkürt** —.
— **di** I, 229-17 ;

üştür — = deldirmek, delik delmeği emretmek ; dar deliği genişletmek.
I, 222-11 ;
— **di** I, 222-7 ;
— **ür** I, 222-10 ;

üşü — = üşümek. *Bk:* **üşi** —. *[Rad., Tar n., Kom., Çağ., D. Tür., Az., Kr., Kar.].*
— **p** I, 463-12 ;

üşüt — = üşütmek, soğutmak için soğuğa koymak. *[Rad., Taran., Çağ.].*
I, 211-12 ;
— **ti** I, 211-8, 211-10 ;
— **ür** I, 211-12 ;

üt — = -kıl- yakmak, ütmek. *[Rad., Kg., Kom., Çağ. ; Müh. ; İd.].*
I, 171-13 ;
— **ti** I, 171-11 ;
— **er** I, 171-13 ;

ütl — = -kıl- ütülemek.
III, 252-7 ;
— **di** III, 252-4 ;
— **r** III, 252-7 ;

ütrük = hileci, ütücü adam (Oğuzca).
I, 101-27, 102-3 ;

ütüğ = kusma. *Bk:* **ütük.**
I, 68-23 ;

ütük = ütü. *[Rad., Mişer.]. Krş.: Rad.* — *ütü.*
I, 68-25 ;

ütük = kusma. *Bk: Düzelt:* **ütüğ.**
I, 68-23 ;

ütül — = yanmak, -kıl- ütülenmek.
I, 193-22 ;
— **di** I, 193-19 ;
— **ür** I, 193-22 ;

ütüş = bir çeşit çocuk oyunu ; bu oyunda ütme, yutma. *Bk:* **ötüş.**
I, 60-21, 61-3 ;

üv = ev. *Bk:* **öw** ; *Düzelt:* **üw.**

üw = ev. *Bk:* **öw, üv.**
I, 81-7 ;

üyük = tepe gibi yüksek olan yerler (Oğuzca). *[Rad., Çağ. ; İd.].*
I, 85-14 ;
— **yér** = sulu ve buna benzer yerlerde ayak basıldığı zaman kaybolan ve ayağı çıkarması güç olan kumluk yer.
I, 85-15 ;

üyük — = -ayak- gömülmek, incinmek, burkulmak.
I, 268-20 ;
— **ti** I, 268-15, 268-18 ;
— **er** I, 268-20 ;

üz = sağır. *Bk:* **öz.**
I, 45-15 ;
— **kişi** = sağır adam.
I, 45-15 ;

üz — = -ip ve benzeri şeyleri- kesmek. *[Rad., Taran., Kg., Kom., Çağ., Az., Kar.; Caf., T. T., An. İnd., USp., U.; İd.].*
I, 165-18;
— **di** I, 165-15;
— **er** I, 165-17;
— **üp** I, 522-6;

üze = üstünde, üzerinde, üzere, üzerine, üzerindeki. *[Rad., Çağ.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., Man., U., USp.]. Krş.: Rad., İd., Hou. — üzre.*
I, 44-1, 66-17, 149-3, 197-4, 219-14, 237-25, 241-5, 244-12, 258-3, 331-2, 343-25, 456-1, 461-6, 468-8, 469-11;
II, 23-22, 72-22, 192-11, 243-10, 288-11, 303-10, 328-17, 331-22, 356-18;
III, 131-5, 161-2;

üzel — = yorulmak, sıkılmak, güç işe düşmek. *[Rad., Uyg.].*
I, 196-16;
— **di** I, 196-11, 196-13, 233-28;
— **ür** I, 196-16;

üzlt — = çok söylemekten kulak sağır -ağır- olmak; sirke küpten ekşiliğinden dolayı sızmak.
I, 209-18;
— **ti** I, 209-12, 209-15;
— **ür** I, 209-18;

üzlen — = yemekte yağ üste çıkmak, kabarmak.
I, 258-18;
— **di** I, 258-16;
— **ür** I, 258-18;

üzlün — = -ip- üzülmek, kopmak. *Krş.: Caf., T. T., U. — üzlün — = sona ermek, bitmek.*
I, 258-15;
— **di** I, 258-13;
— **ür** I, 258-15;

üzlüş — = üzüşmek, kopmak; -karı koca- ayrılmak; alacaklı borçludan ilişiği kesmek.
I, 240-7;
— **di** I, 240-1, 240-3, 240-4;
— **ür** I. 240-7;

üzne — = karşı koymak, söz dinlememek. *[Caf., U.].*
I, 288-22;
— **di** I, 288-19;
— **r** I, 288-21;

üzse — [*] = koparmak istemek. *Bk:* **uzsa —.**
I, 277-2;
— **di** I, 276-26;
— **r** I, 277-2;

üztür — = üzdürmek, kopartmak. *Krş.: Rad., Kg., Çağ., Taran. — üzdür —.*
I, 220-24;
— **di** I, 220-22;
— **ür** I, 220-24;

üzüklük = kesilme. *Krş.: Rad., Tel., Kg. — üzük = kesik; Caf., T. T., An. İnd., Man. — üzüksüz = kesilmeden.*
I, 152-18;

üzül — = üzülmek, kesilmek. *[Rad., Bü. D.; Caf., P. P., U., T. T., USp.].*
I, 196-8, 196-19;
— **di** I, 196-5, 196-17;
— **ür** I, 196-8, 196-19;
— **gen** = daima üzülen.
I, 158-18;

üzüm = üzüm. *[Rad., Çağ., Tara., Az.; Caf.; Müh.; İd.].*
I, 75-7, 88-15, 180-21, 184-16, 282-7, 289-22, 353-9, 360-16, 514-6;
II, 16-25, 18-18, 104-19, 125-22, 186-7, 265-18;
III, 8-22, 119-17, 201-19, 410-5;
— **ni** III, 265-10, 331-15;

üzümlen — = üzümlenmek.
I, 295-6;
— **di** I, 295-4;
— **ür** I, 295-6;

üzüş — = üzüm toplamakta yardım ve yarış etmek; ip ve benzeri şeyleri kesmekte ve üzmekte yardım ve yarış etmek.
I, 184-21;
— **di** I, 184-16;
— **ür** I, 184-21;

üzütlük = bir şeyde pintilik.

[*] Haşiyemize göre alınmıştır. B. A.

I, 150-23 ;

üzütle — = birini pinti görmek.
I, 299-6 ;
— **di** I, 299-4 ;
— **r** I, 299-6 ;

V

va = "vay" anlamına söz söyliyen veya emreden kimsenin emrini inkâr yerine bir söz.
III, 215-9, 215-11 ;

Y

ya = "**va**" edatı gibi "vay" alamına inkâr edatı. *[Rad., Alt., Tel.; Caf., U.]*.
III, 215-21 ;

ya = ok; yay. *[Rad., Tel., Leb., Koy., Küw., Kom., Uyg.; Caf., T. T., An. İnd., USp., U.; Müh.; K. B.; İd., Hou.]*.
I, 280-14, 496-18, 500-16, 501-4 ;
II, 7-29, 37-18, 50-1, 59-6, 59-7, 61-2, 61-4, 61-5, 65-13, 66-11, 67-6, 68-1, 68-7, 98-7, 114-9, 134-20, 138-22, 190-9, 198-7, 198-11, 205-13;
III, 16-25, 50-6, 73-8, 78-17, 215-15, 239-10, 318-5, 407-17 ;
— **nı** III, 219-16 ;
— **sın** II, 97-14 ;
III, 59-26, 331-11, 370-16, 409-6 ;
— **bagrı** = yayın orta yeri.
I, 360-26 ;

yaba = yaş ve ıslak olan her hangi bir şey (Oğuzca).
III, 24-6 ;

yabaku = yün ve yapagı yoluntusu.
III, 36-15, 36-16 ;
— **bol** — = baştaki saç keçelenmek.
— **bol-dı** III, 36-16 ;

yabakulak = baykuş (Yabaku ve Yemek dillerince). *Bk* : **ügi.** *Krş.: Rad., Tob., Kaz., Kr. — yabalak.*
III, 56-11 ;

yabı = eğerin üstüne ve altına konan keçe, eger yastığı (Çiğilce).
III, 24-8 ;

yabıtak = çıplak, eğersiz. *Bk:* **yapıtak.** *Krş.: Rad., Alt., Kız., Komd., Tel. — yabıdak; İd. — yablak = çıplak.*

III, 48-7, 48-9, 177-13;

yaçan — = utanmak, ocunmak, sıkılmak.
III, 83-12;
— **dı** III, 83-8;
— **ur** III, 83-11;

yadağ = yayan, yaya. *Bk:* **yadhağ.** *[Rad., Çağ., Soy.; Yaz.; Müh.].*
III, 28-12;

yadınğ = yere yayılmış olan az şey.
III, 372-21;

yadlı — = döşemek, yaymak, sermek. *Bk:* **yat —.** *[Caf., P. P., T. T., An. İnd., USp.].*
II, 314-2;
III, 434-6;
— **tı** I, 15-13;
II, 313-28;
III, 434-2;
— **ar** II, 314-2;
III, 434-5;
— **sun** I, 45-22;
— **ığlığ** = yayılı, yayılmış.
III, 49-14, 50-18;

yadhağ = yaya, yayan. *Bk:* **yadağ.**
I, 381-5;
— **lık** = yayalık, yaya yürüyüş.
III, 51-12;

yadhıl — = yayılmak, dağılmak, ayrılmak. *Bk:* **yayıl —.** *[Rad., Uyg.; Caf., T. T., An. İnd., U., Man.].*
III, 77-10, 77-13;
— — III, 159-6
— **dı** III, 77-5, 77-7, 77-11, 148-22, 192-4;
— **ur** III, 77-10, 77-13;
— **sın** III, 159-6 [*];
— **magay** I, 442-7;

yadhım = döşek, yaygı, sergi. *[Rad., Uyg.].*
I, 15-12, 119-5;
III, 19-8, 19-9;

yadhın — = yayınmak. *[Caf.].*
III, 83-17;

[*] Haşiyeye göre alınmıştır. B. A.

— **dı** III, 83-13;
— **ur** III, 83-16;

yadhış — = yaymakta yardım ve yarış etmek.
III, 70-11;
— **dı** III, 70-8;
— **ur** III, 70-11;

yadhlış — = dağılışmak, yayılışmak.
III, 105-1;
— **dı** III, 104-22;
— **ur** III, 105-1;

yadhsa — = yaymak ve dağıtmak istemek.
III, 305-8;
— **dı** III, 305-1, 305-4;
— **r** III, 305-7;

yadhtur — = yaydırmak. *Bk:* **yattur —.**
— **dı** III, 93-24;

yadhtur — = bir şeyi bohça veya benzeri içinde saklatmak. *Bk:* **yittür —, yattur —.**
— **dum** III, 94-18;

yafa = kolgan dikeni. *Bk:* **yava, yawa.**
III, 24-18;

yafa = sıcak, kuytu -yer- (Oğuzlarca). *Bk:* **yawa.**
III, 24-19, 27-5;

yafaş = yavaş, yumuşak huylu. *Bk:* **yawaş.**
III, 12-1;

yafgu = halktan olup hakandan iki derece aşağıda bulunan kişiye verilen ungun.
III, 32-20;

yafışgu = "kızılcık„ veya "güren„ denen dağ yemişi. *Bk:* **yumuşga.**
III, 48-13;

yafuz = her şeyin kötüsü, fenası. *Bk:* **yawuz.**
III, 10-13;

yag = yağ; (Oğuzca) iç yağı. *Bk: Düzelt:* **yağ.**

yağ = yağ; (Oğuzca) iç yağı. *[Rad., Taran., Kom., Çağ., B. Tür.; Caf., T. T., An. İnd., USp., U.; Müh.; İd., Hou.].*
I, 182-15, 208-18, 227-21, 326-3;
II, 9-26, 89-24, 123-27, 149-5, 154-16, 188-3, 189-28, 190-5, 198-26, 198-29, 205-21, 210-24, 229-15, 231-8, 240-11, 245-24,

293-12, 305-26, 354-21 ;
III, 63-5, 77-11, 119-17, 159-24, 159-26, 182-12, 223-26, 252-23, 307-10, 319-4, 425-25, 426-26, 435-19 ;
— **ka** II, 197-13, 197-17 ;
III, 435-15 ;
— **nı** II, 189-3 ;
III, 392-14 ;
— **lığ** = yağlı.
I, 70-24 ;
II, 309-10 ;
III, 392-14 ;
— **ı** III, 121-5, 156-8, 306-3 ;
sağ — = sağ yağ, sade yağ.
III, 154-11, 159-25 ;
kara — = neft.
III, 222-18 ;
yag — = yağmak. *[Rad., Kar., Kr., Çağ., Kom.; Caf., T. T., An. İnd., U.; Müh.; İd., Hou.]*.
III, 61-2 ;
— **dı** I, 139-19, 494-3 ;
III, 60-21 ;
— **ar** I, 376-25, 457-28 ;
III, 60-24, 61-2 ;
— **ıp** II, 122-21 ;
yagak = ceviz.
I, 90-7, 267-9, 417-5 ;
III, 8-23, 29-11 ;
— **lığ** = cevizli.
III, 50-7 ;
— **lık** = cevizlik, ceviz biten yer.
III, 51-17 ;
yagan = fil (Türk ve Türkmen dillerinden birinde). *Bk:* **yanğan.** *[Rad., Çağ.; Müh.; Rab.; K. B.]*.
III, 29-22 ;
— **lığ** = fili olan; filci.
III, 50-14 ;
— **tégin** = sahış adı.
III, 29-23 ;
yağı = düşman. *Bk: Düzelt:* **yagı.**
yagı = düşman. *[Rad., Uyg., Kom.; Yaz.; Caf., T. T., An. İnd., U.; Müh.; K. B.; Rab.; İd., Hou.]*.
I, 88-1, 168-7, 234-27, 251-10, 336-24, 397-7, 441-11, 456-4, 496-19, 522-4 ;
II, 6-3, 10-15, 74-3, 83-22, 204-15, 228-2 ;
III, 24-15, 237-10, 328-16, 339-18, 385-5 ;
— **da** I, 41-11 ;
— **dın** I, 520-11 ;
— **dan** III, 134-4 ;
— **ka** I, 205-14, 206-6, 215-4 ;
II, 10-25, 116-7, 165-7, 227-13, 228-6, 329-26 ;
III, 271-18 ;
— **ğ** I, 516-2 ;
II, 74-12 ;
— **nı** I, 273-9, 305-10, 517-16 ;
II, 29-12 ;
III, 301-14, 322-26, 332-3, 400-23 ;
— **nğ** III, 44-20, 272-1 ;
— **sın** III, 385-6, 420-23 ;
yagık — = düşmanlaşmak. *[Rad.]*.
III, 76-20 ;
— **tı** III, 76-17 ;
— **ar** III, 76-20 ;
yagıl — = yağdırılmak.
III, 79-15 ;
— **dı** III, 79-13 ;
— **ur** III, 79-15 ;
yagıla — = düşmanlık etmek; düşmanla savaşmak, çarpışmak. *Bk:* **yagıt —, yaguş —.** *[Rad., Uyg.; Yaz.; Müh.]*.
III, 328-18 ;
— **dı** III, 325-4, 328-14, 328-16 ;
— **r** III, 328-18 ;
yag (ı) r = at, katır ve eşek gibi hayvanların sırtında semer, eğer ve yük vurmasından meydana gelen yara, yağır. *[Rad.; İd.]. Krş.: Rad., Uyg.; Caf. — yagır = omuz.*
III, 9-6 ;
— **ı** I, 68-4, 370-4 ;
— **lığ** = yağırlı, sırtı yaralı.
II, 9-11 ;
III, 9-9, 49-7 ;
yagırla — = yağırı sağaltmak, iyi etmek.

— | III, 342-20 ;
— dı | III, 342-11 ;
— r | III, 342-20 ;

yagırlan — = yağırlanmak; yağırı çoğalmak; yağırdan kaşınmak.
III, 114-3 ;
— **dı** III, 113-28 ;
— **ur** III, 114-3 ;

yagış = putlara kesilen kurban. *[Caf., T. T.].*
III, 10-22 ;

yagıt — = yağdırmak. *[Caf., USp., U.].*
II, 316-17 ;
— **tı** II, 316-15 ;
— **ur** II, 316-17 ;
— **gan** = her zaman yağdıran.
III, 53-1 ;

yagıt — = düşmanlık etmek. *Bk:* **yagıla —, yaguş —.**
— **gan** = her zaman düşmanlık eden.
III, 53-4 ;

yagız = yağız, kızıl ile kara arası renk. *[Rad.; Yaz.; Caf., T. T., An. İnd.; Müh.; İd., Hou.]. Krş.: Rad., Uyg. — yagıs.*
III, 10-9, 10-11, 10-12 ;

yağku = yağmurluk. *Bk:* **yaku.**
III, 25-3, 227-1 ;

yagla — = yağlamak. *[Rad., Kr., Koy., Taran., Çağ., D. Tür.; Müh.; İd.].*
III, 308-28 ;
— **dı** III, 308-25, 308-28, 319-2 ;
— **r** III, 308-27 ;

yaglan — = yağlanmak. *[Rad., Kr.].*
III, 111-7 ;
— **dı** III, 111-5 ;
— **ur** III, 111-7 ;

yaglat — = yağlatmak. *[Rad., Taran., Çağ.].*
II, 355-22 ;
— **tı** II, 355-20 ;
— **ur** II, 355-22 ;

yagmalan — = Yağma kılığına girmek, onların huyu ile huylanmak.
III, 203-21 ;

— **dı** III, 203-18 ;
— **ur** III, 203-21 ;

yagmur = yağmur. *Bk:* **yamgur.** *[Rad., Uyg., Çağ, Kr.; Caf., T. T., An. İnd., USp., U.; Müh.; İd., Hou.].*
I, 16-20, 272-18, 354-24 ;
II, 28-1, 122-21, 175-18, 316-15, 352-5 ;
III, 38-18, 53-2, 79-13, 93-10, 95-19, 380-1, 436-20 ;
— **ın** III, 39-12 ;
— **çıl** = yağmuru çok olan -yer-.
III, 56-17 ;

yagrı — = yağır olmak.
— **mas** I, 104-25 ;

yağrınla — = yarnına, sırta, vurmak. *Bk:* **yarınla —.** *Krş.: İd. — yagrın = kürek kemiği; Rad., Çağ. — yagrin = kürek kemiği.*
III, 343-21 ;
— **dı** III, 343-18 ;
— **r** III, 343-20 ;

yagrıt — = yağır etmek, yağırlatmak.
II, 352-21 ;
— **tı** II, 352-18 ;
III, 342-14 ;
— **ur** II, 352-21 ;
— **ma** I, 139-7 ;

yagru = çevre; yakınlık. *Bk:* **yakru.** *Krş.: Caf. — yaguru, yakuru.*
III, 31-13, 31-14 ;

yağsa — = yağ istemek. *Bk: Düzelt:* **yagsa —.**

yagsa — = yağ istemek.
III, 305-28 ;
— **dı** III, 305-25, 306-5 ;
— **r** III, 305-28 ;

yağsı — = yağ tadını almak. *Bk: Düzelt:* **yagsı —.**

yagsı — = yağ tadını almak.
III, 306-5 ;
— **dı** III, 305-29 ;
— **r** III, 306-4 ;
— **mas** III, 306-3 ;

yagtur — = yağdırmak. *Krş.: Rad., Kr., Kom. — yagdır.*

III, 95-22 ;
— **dı** III, 95-19 ;
— **ur** III, 95-22 ;

yagu — = yaklaşmak. *Bk:* **yaguş** —. */Rad., Uyg.: Caf., U., Man./.*
III, 89-16 ;
— **dı** II, 148-7 ;
III, 89-13 ;
— **r** III, 89-15 ;

yaguk = yakın; hısım. */Rad., Uyg.; Yaz.; Caf., T. T., An. İnd., U.; Müh.; İd./. Krş.: Rab. — yavuk.*
I, 433-7 ;
III, 23-1, 29-12, 76-1, 255-12 ;

yak — = hısımlar.
III, 29-13 ;
— **yér** = yakın yer.
III, 29-12 ;

yaguş — = düşmanlık etmek. *Bk:* **yagıla** —, **yagıt** —.
— **dı** II, 90-9 ;

yaguş — = birbirine yaklaşmak. *Bk:* **yagu** —.
III, 73-15 ;
— **dı** III, 73-12 ;
— **r** III, 73-14 ;

yagut — = yaklaştırmak. */Rad., Uyg.; Yaz./.*
II, 316-6 ;
— **tı** II, 316-3 ;
— **ur** II, 316-6 ;
— **gıl** II, 316-11 ;
— **gan** = daima yaklaştıran.
III, 52-20, 52-21 ;

yah = "evet, peki„ anlamına bir kelime. *Bk:* **yeh.**
III, 118-6, 118-8, 118-11 ;

yaxsın — = kollarını yenlerine sokmadan, belini iliklemeden, elbiseyi eğinine -sırtına- almak.
III, 109-14 ;
— **dı** III, 109-9 ;
— **ur** III, 109-13 ;

yaxşı = iyi ; güzel, her şeyin güzeli. */Rad., Kar., Çağ., Taran.; D. Tür.; Müh.; Rab./. Krş.: İd. — yakşı.*
I, 64-14 ;

III, 32-9, 32-10 ;

yak = çanak ve kap bulaşığı. *Bk:* **yok, yuk.**
III, 4-13 ;

yok — = çanak bulaşığı. *Bk: Düzelt:* **yuk yak.**
III, 4-14 ;
— **yuk** = kaptaki bulaşıklık.
III, 143-21, 160-1 ;
— **yuk kadaş** = uzak hısım.
III, 143-24, 160-2 ;

yak — = yaklaşmak, dokunmak; yakmak. */Rad., Uyg.; Caf., T. T./.*
III, 63-3 ;
— **dı** III, 62-10, 62-12, 62-14, 63-1 ;
— **tı** II, 69-10 ;
— **ar** III, 63-2 ;
— **ıp** I, 456-2 [*] ;
— **mas** III, 22-5 ;

yaka = yaka, elbise yakası. */Rad., Taran., Kaz., Çağ.; Müh.: İd., Hou./.*
I, 189-2 ;
III, 24-20 ;
— **dakı** I, 253-21 ;
III, 307-1 ;

yakığ = -şişkinlik ve benzeri şeylere yakılan- yakı. *Krş.: Rad.—yakı.*
I, 407-28 ;
III, 13-19, 62-10, 74-5, 96-11 ;

yakıl — = dokunulmak, yaklaşılmak. */Caf., T. T., An. İnd./.*
III, 81-17 ;
— **dı** III, 81-15 ;
— **ur** III, 81-17 ;

yakın = yakın. */Rad., Kaz.; Caf., T. T., An. İnd., USp., U.; İd., Hou./.*
III, 22-18, 22-19, 23-1 ;

yakış — = yaklaşmak, dokunmak, yakına gelmek; yakı yakmakta yardım etmek. */Rad., Kr./.*
III, 74-17 ;
— **dı** III, 74-5, 74-9 ;
— **tı** I, 170-19 ;

---

[*] Basma nushada şiirin ikinci mısraında « یاقب » şeklinde bir kelime vardır: bu yanlış olsa gerektir. Doğrusu « باقب bakıp » olacaktır; Yazma nusha S. 229-9 daki yazılış da bizi tanıklamaktadır. Bu hale göre o mısra « yırak bakıp kaya kördüm » olur. B. A.

II, 103-26 ;
— **ur** III, 74-16 ;
— **mas** I, 383-5 ;
III, 74-13 ;

yakı yukı er = alçak gönüllü ve yaltaklanıcı adam.
III, 25-1 ;

yakrı = yağ, iç yağı ; yağlı. *[Caf., U.]*.
III, 31-28, 32-3, 204-10, 306-2 ;
— **ka** II, 105-24 ;

yakrıkan = fındık büyüklüğünde kırmızı meyvası olan bir bitki.
III, 56-1 ;

yakrıkan = buz yağı.
III, 56-5 ;

yakrılan — = yağlanmak.
III, 203-10 ;
— **dı** III, 203-8, 204-7 ;
— **ur** III, 203-10 ;

yakru = çevre ; yakınlık. *Bk:* **yagru.** *[Rad.; Yaz.]*.
III, 31-16 ;

yaktur — = dokundurmak ; -yakı- yaktırmak ; -ateş- yaktırmak. *Krş.: Rad., Kr., Kaz. — yaktır —.*
III, 96-16 ;
— **dı** III, 96-11, 96-14 ;
— **ur** III, 96-16 ;

yaku = yağmurluk. *Bk:* **yağku.** *Krş.: Müh. — yaku = çevrilmiş kürk.*
III, 25-3, 226-28 ;

yakur — = yaklaştırmak. *[Müh.]. Krş.: Rad., Kaz. — yakır —.*
III, 68-18 ;
— **dı** III, 68-15 ;
— **ur** III, 68-18 ;

yakur — = sık sık solumak, yüksek bir solumaya tutulmak.
III, 68-22 ;
— **dı** III, 68-19 ;
— **ur** III, 68-22 ;

yal = at yelesi (Bü. Türk dillerince). *Bk:* **yalığ, yıl.** *[Rad., Alt., Tel., Leb., Kaz., Uyg., Çağ., Taran.; İd., Hou.]. Krş.: Rad., Yak. — siel.*

III, 13-24, 160-11 ;
— **ı** III, 160-12 ;

yal — = yalınlamak, alevlenmek ; -yara- iltihaplanmak ; güneş yüzü yalıyarak çalıp karartmak.
III. 63-19 ;
— **dı** III, 63-14, 63-16, 63-17 ;
— **ar** III, 63-19 ;

yal — = yanmak (Kıpçakça). *Bk:* **yan —.**
— **dı** III, 65-5 ;

yala = töhmet, itham, biri hakkında kötü sanıda bulunma. *[Rad., Kaz., Alt., Tel., Kom.; Caf., T. T., An. İnd.]*.
III, 25-12, 82-14 ;
— **çı** = insanı her şeyde çarçabuk suçlu gibi gören, itham eden.
III, 35-19 ;
— **çı yuga** = bir çeşit ince katmerli ekmek, yufka.
III, 25-14, 35-22 ;

yala — = töhmetlemek.
III, 89-20 ;
— **dı** III, 89-17 ;
— **r** III, 89-20 ;

yalafar = insanlar arasında elçi (Uygurca), hakanın gönderdiği elçi.
II, 288-22 ;
III, 47-20, 47-23 ;

yalal — = töhmetlenmek, itham edilmek.
III, 82-17 ;
— **dı** III, 82-14 ;
—**ur** III, 82-17 ;

yalavaç = elçi, peygamber. *Bk:* **yalawaç.**
I, 66-24, 83-9 ;
III, 47-18, 438-19 ;
— **ığ** III, 266-7 ;
— **ka** I, 97-26 ;

yalawaç = elçi, peygamber. *Bk:* **yalavaç.** *[Rad., Uyg.: Caf., T. T., An. İnd., U., USp., Man.; Müh.; K. B.; Rab.; İd., Hou.]*.
I, 83-10 ;
III, 47-18 ;

yalbı = yassı, enli ; derinliği olmıyan.
III, 30-7 ;

yaldra — = az ışımak, az parlamak. *Bk:* **yaldrı —.** *Krş.: Rad.,*

Çağ. — *yaldıra* —.
— dı III, 437-5 ;

yaldrı — = az ışımak, az parlamak. *Bk:* **yaldra —.** *Krş.: Caf., T. T., An. İnd., U.* — *yaltrı* —.
III, 437-9 ;
— r III, 437-9 ;

yaldr (ı-u) k = cilâlı, parlak, süslü. *Bk:* **yoldruk, yuldruk.** *Krş.: Rad., Çağ.* — *yaldırak; Caf., U.* — *yaltrık.*
III, 432-15, 432-18 ;

yalfat — = yalatmak. *Bk:* **yalgat —.**
II, 354-23 ;
— tı II, 354-21 ;
— ur II, 354-23 ;

yalga — = yalamak. *Bk:* **yalwa —.** *[Rad., Tuba., Alt.; Caf., T. T., U.]. Krş.: Müh.; İd., Hou.* — *yala* —.
III, 306-27 ;
— dı III, 306-24 ;
— r III, 306-26 ;
— galı I, 253-21 ;
III, 307-2 ;

yalgan = yalan. *[Rad., Kom., Bar., Tob., Kaz., Uyg., Kar., Taran., Çağ., D. Tür.; Caf., T. T., An. İnd., USp.; Müh.; İd., Hou.].*
III, 37-9, 37-10, 37-11 ;

yalgan — = yalanmak.
III, 110-3 ;
— dı III, 109-22 ;
— ur III, 110-2 ;

yalgandur — = yalanlamak.
III, 116-4 ;
— dı III, 116-2 ;
— ur III, 116-4 ;

yalgaş — = yalaşmak.
III, 103-19 ;
— dı III, 103-16 ;
— ur III, 103-18 ;

yalgat — = yalatmak ve yutturmak. *Bk:* **yalfat —.**
II, 354-20 ;
— tı II, 354-18 ;

— ur II, 354-20 ;

yalgıl = yelesi ak, ak yeleli.
III, 228-15 ;

yalgu = ahmak, beyinsiz adam (Oğuzca).
III, 33-7 ;

yalıǧ = at yelesi ; ibik : eğer kaşı. *Bk:* **yal, yıl.** *[Rad.].*
III, 13-21, 13-24, 14-13, 14-15, 14-16 ;
— ı III, 13-22 ;
— ın II, 327-22 ;

yalığlan — = horoz ibiklenmek ; at yelelenmek.
III, 114-25 ;
— dı III, 114-22 ;
— ur III, 114-24 ;

yalım = sarp, dik, yalçın. *[Rad., Koy.].*
III, 19-23, 20-4 ;

yalıman = dağınık şekilde yapılan çapul. *Bk: Düzelt:* **yélimen.**
III. 38-3 ;

yalın = alev. *[Rad., Alt., Tel., Küw., Kom., Uyg., Kar.; Caf.. T. T., An. İnd., U., USp.].*
III, 23-12 ;
— ı III, 23-12 ;

yalın — = soyunmak.
III, 85-15 ;
— dı III, 85-13 ;
— ur III, 85-15 ;

yalınçga aş = tadı, tuzu, yağı olmıyan yemek. *Bk:* **yılınçga.**
III, 433-12 ;

yalındak = çıplak.
III, 51-20 ;

yalınǧ = çıplak ; kından çıkmış veya kınından çıkarılmış. *[Rad., Kr.; Caf., T. T., An. İnd.]. Krş.: İd.* — *yalın.*
III, 373-1, 373-3, 373-5 ;

yalınğuk = insan. *Bk: Düzelt:* **yalnğuk.**

yalınğula — [*] = iple, salıncakla, oynamak. *Bk:* **yalnğu.**

[*] Yazma nushada ve oradan ayniyle alınarak Basma nushada bu fiilin her üç sıygasında da «ل» harfinin altında bir esre vardır; bu hale göre fiilin «yalınğuladı» şeklinde okunması gerekirse de bu okunuş ayırma uymamaktadır. Biz aslına uyarak bu şekilde yazdık ise de doğrusu «yalnğuladı» olsa gerektir. Netekim üstteki fiil «yanğkuladı», alttaki fiil de «yinçgeledi» dir. Bu kelimenin onlara uyması gerektir. Düşünüle.
B. A.

	III, 411-7 ;
— dı	III, 411-4 ;
— r	III, 411-7 ;

yalış — = töhmetlemek, itham etmek. *Bk:* **yılış —.**
III, 75-5 ;
— dı III, 75-2 ;
— ur III, 75-5 ;

yalk — = kanmak, bıkmak, yağlı yemekten bıkmak. *Krş.: Caf. — yalk — = bir şeyin olmasına mani olmak.*
III, 435-17 ;
— dı III, 435-15, 447-10 ;
— ar III, 435-17 ;
— sa III, 435-19 ;

yalma = kaftan, kalın kaftan, yağmurluk; **yelma** (Farsça), **yalmak** (Arapça).
III, 34-22 ;

yalnğu = cariyelerin oynadığı bir oyun, salıncak oyunu.
III, 380-11 ;

yalnğuk = insan, kişi, insanlara verilen genel ad; âdem; Âdem atamız. *Bk:* **yalınğuk.** *[Rad., Uyg.; Caf., T. T., An. İnd.].*
I, 44-1, 44-18, 195-27, 230-21, 395-6 ;
II, 303-1, 315-9, 335-4 ;
III, 65-1, 141-2, 222-1, 262-6, 384-16, 384-18, 385-1 ;
— unğ III, 385-5 ;

yalnğuk = cariye (Oğuz, Kıpçak ve Suvarlar dillerince).
III, 385-9 ;

yalnğus = yalnız, kimsesiz. *[Rad., Bar.]. Krş.: Caf. — yalnguz; İd., Hou. — yalanğuz.*
I, 333-23 ;
III, 133-16, 384-4, 384-7 ;

yalpat — = -ot, saman ve yem- ıslatmak. *Bk:* **yelpet —,** *Düzelt:* **yélpet —.**

yalrat — = parlatmak, yalabıtmak. *Bk:* **yolrat —.**
II, 353-18 ;
— tı II, 353-10, 353-15 ;
— ur II, 353-18 ;

yalrıt — = parlatmak, yalabıtmak. *Bk:* **yolrıt —.**
II, 353-9 ;
— tı II, 353-3, 353-5 ;
— ur II, 353-9 ;

yalt = yalçın, sert.
III, 7-2 ;

yaltga = bir şeyle alay etme. *Bk:* **yoltga, yultga.**
III, 432-12 ;
— kıl — = alay etmek, maskaraya almak.
— kıl-ıd III, 432-13 ;

yaltur — = ateşi alevlendirmek, *Krş.: Caf., T. T. — yaltır — = parlamak, ışık vermek.*
III, 97-11 ;
— dı III, 97-9 ;
— ur III, 97-11 ;

yalu = tayları bağlamak için kullanılan ip, örk.
III, 26-10;

yalwa — = yalamak. *Bk:* **yalga —.**
III, 307-14 ;
— dı III, 307-10 ;
— r III, 307-13 ;

yalwan — = dilini çıkarmak, dili ağız içinde dolaştırmak.
III, 110-7 ;
— dı III, 110-4 ;
— ur III, 110-6 ;

yalwar — = yalvarmak, dileğinin yapılmasını istemek. *[Rad., Kr.; Caf., T. T., U.].*
III, 100-3 ;
— — I, 494-4 ;
— dı III, 99-19 ;
— ur III, 100-3 ;
— madınğ I, 498-20 ;

yalwı = büyü, sihir. *Bk: Düzelt:* **yelwi.**
III, 33-8 ;
— n III, 33-12, 359-9 ;
— çı = büyücü, sihirbaz.
III, 33-8 ;

yalwır — = yelpimek. *Bk:* **yélwir —.**
III, 100-6 ;
— dı III, 100-4 ;

— **ar** III, 100-6;

yam = çörçöp, pislik, çapak; göze ve başka şeye kaçan çörçöp. *[Müh.].*
III, 5-3, 5-4, 160-14;

— **lığ köz** = içerisine çörçöp kaçmış olan göz.
III, 42-19, 42-20;

yama — = yamamak. *[Rad., Taran., Alt., Tel., Küw., Bar., Tob., Kaz., Kom., Çağ.; Müh.].*
III, 91-8;
— **dı** III, 91-6;
— **r** III, 91-8;
— **gu** = yamanması gerekli.
III, 36-11;

yamağ = yama. *[Rad., Çağ.; Müh.]. Krş.: İd. — yama.*
II, 21-23;
III, 28-16;
— **ı** III, 28-17, 28-18;
— **lığ** = yamalı, yaması olan.
III, 49-25;
— **lık** = yamalık, yama olmak üzere hazırlanmış.
III, 51-14;

yamal — = yamanmak. *[Rad., Çağ.].*
III, 82-4;
— **dı** III, 82-2;
— **ur** III, 82-4;

yaman = kötü, her şeyin kötüsü. *[Rad., Taran., Alt., Tel., Küw., Kom., Kaz., Kr., Uyg., Çağ.; Caf., T. T., USp.; Müh.; İd., Hou.].*
III, 30-3;

yaman ig = yaman hastalık, miskinlik hastalığı.
III, 30-3;

yaman — = kendi kendine yamamak. *[Rad., Tel.].*
III, 85-28;
— **dı** III, 85-26;
— **ur** III, 85-28;

yamaş — = yamamakta yardım ve yarış etmek. *[Rad.].*
III, 75-13;
— **dı** III, 75-10;
— **ur** III, 75-13;

yamaş — = tembelliğinden yere yapışıp kalmak, buyurulan işi yapmaktan çekinmek. *Bk:* **mayış —.**
III, 189-19;
— **dı** III, 189-17;
— **ur** III, 189-19;

yamata = yağlı tavuk veya yağlı et kızartılacağı zaman yağın dışarı sızmaması için içine sarılan kadayıf hamuru gibi ince bir hamur.
I, 445-4;

yamdu = kasık. *[Müh.; İd.].*
III, 31-2;

yamgur = yağmur. *Bk:* **yagmur.** *[Rad., Taran., Küw., Bar., Uyg., Çağ., Kom., Kar.; Caf.; İd., Hou.].*
III, 38-19;
— **ka** III, 38-21;

yamız = kasığın iki tarafı; kalçanın iç yandan uçları. *[Caf., T. T.].*
III, 10-16;

yamla — = silmek, süpürmek.
III, 310-5;
— **dı** III, 84-24, 310-3;
— **r** III, 310-5;

yamlan = bir çeşit sıçan, geme. *Krş.: Müh; İd. — yalman = tarla sıçanı.*
III, 37-20;

yamlaş — = süpürmekte yardım etmek.
III, 105-20;
— **dı** III, 105-17;
— **ur** III, 105-20;

yamlat — = süpürtmek.
II, 356-9;
— **tı** II, 356-7;
— **ur** II, 356-9;

yamraş — = kuzular anaları ile karışmak.
III, 103-7;
— **dı** III, 102-12;
— **ur** III, 102-21, 103-7;

yamu = fiilin anlamında pekitme yapan bir edat. *Bk:* **yanu.**
III, 236-7;

yamur — = damlamak ; kanamak. *Bk: Düzelt ;* **tamur** —.
— **gan** = her zaman damlıyan, kanıyan.
I, 524-16 ;

yamur — = kesmek. *Bk:* **tomur** —, **yemür** —.
III, 69-19 ;
— **dı** III, 69-16 ;
— **ur** III, 69-18 ;

yan = yan. *[Rad., Alt., Tel., Küw., Taran., Kr., Kaz., Çağ., D. Tür., Kar ; Caf., T. T., USp.]. Krş. : İd., Hou. — yanğ.*
— **ı** II, 19-16 ;

yan = uca kemiği ; uca kemiğinin başı.
III, 160-15, 160-16 ;

yan — = dönmek, döndürmek ; korkutmak, tehdit etmek ; kusmak ; yanmak. *Bk:* **yal** — (Kıpçakça), **yun** —, **yandur** —, **yundur** —. *[Rad., Alt., Küw., Kom., Kaz., Taran., Kr., Çağ., Uyg., Kar., D. Tür.; Yaz.; Caf., T. T., An. İnd., U., USp.; Müh.; Rab.; İd.].*
III, 65-8 ;
— **dı** III, 14-17, 64-19, 64-22, 65-4, 65-7, 65-12, 98-18 ;
— **ar** III, 65-8 ;
— **mas** III, 65-2 ;

yana = gene, yene, yine, tekrar, ikinci defa olarak ; geri dönme bildiren edat. *[Rad., Kaz., Kom., Çağ. ; Caf., T. T., An. İnd., P. P., USp.].*
I, 60-7, 119-7, 144-9, 441-10, 472-13, 508-3 ;
II, 285-18 ;
III, 6-4, 26-20, 26-21, 170-14, 170-15 ;

yançık = torba, kese. *Bk:* **yançuk.** *[Rad., Kaz., Tel., Alt., Komd.]. Krş. : Rad., Çağ., D. Tür., Taran. ; İd., Hou. — yançuk.*
II, 250-18 ;

yançıl — = incinmek, ezilmek. *[Rad., Tel., Kar.]. Krş. : Caf., Man. ; Rad., Uyg., Çağ., Kar. — yanç — = ezmek, kırmak.*
III, 107-11 ;
— **dı** III, 107-8 ;
— **ur** I, 188-2 ;
II, 287-21 ;
III, 107-11 ;

yançuk = torba, kese -para, tütün-. *Bk:* **yançık.** *[Rad., Çağ., D. Tür., Taran. ; İd., Hou.].*

II, 6-14 ;
III, 45-9 ;

yandak çeker = havadan çiğ gibi yağan kudret helvası.
III, 44-14 ;

yandak tiken = geven dikeni. *[Rad., Çağ.].*
III, 44-13 ;

yandık = soysuz.
III, 44-16 ;

yandru = tekrar. *[Rad., Uyg. ; Yaz.].*
III, 406-4 ;

yandur — = döndürmek ; kusmak ; korkutmak. *Bk:* **yan** —, **yun** —, **yundur** —. *[Rad., Taran., Uyg., Çağ., D. Tür.].*
III, 99-3 ;
— **dı** III, 98-15, 98-17 ;
— **ur** III, 99-2 ;

yanğ = bir şeyin merkezi ; kalıbı.
III, 361-13 ;
— **ı** III, 361-16 ;

yanğa = her hangi bir ırmağın, bir yanı, geçesi (Oğuzca). *[Müh. ; İd.].*
III, 369-2 ;

yanğak = yan, taraf. *[Rad., Uyg. ; Caf.].*
I, 434-7 ;
— **tın** I, 241-11 ;

yanğak = ağzın iki yanında dişlerin oturduğu kemik ; kapı söğesi, her şeyin yanı. *[Rad., Kkg., Taran., Bar., Kaz., Kom., Uyg., Çağ., D. Tür. ; Yaz. ; İd.].*
III, 376-12 ;
— **ı** III, 376-16 ;

yanğalduruk = kukuleta ; başlık ; kepenek arkasına dikilen bir keçe parçası.
III, 389-4 ;

yanğan = alaca karga, yalnız başı ak olan karga.
III, 240-26, 376-3 ;

yanğan = fil (Oğuzlar bunu bilmezler). *Bk:* **yagan, yengen.** *Krş. : Rad., Uyg. ; Caf. — yanğ ; Caf. — yanğa.*
III, 295-19, 376-18 ;
— **lar** II, 210-8 ;

yanğı = yeni. *Bk :* **yenğl.** *[Rad., Alt., Tel., Küw., Uyg.; Caf., T. T., An. İnd., U., USp., Man.].*
I, 376-12;
III, 369-4;

— **la** = yeniden, tekrar, ikinci defa.
III, 381-5;

yanğıl — = yanılmak. *[Rad., Alt., Tel., Küw., Kom., Kaz., Uyg., Kr.; Yaz.; Caf., T. T., An. İnd., U.; Müh.].*

— **mas** III, 59-14, 380-1;

— **gan** = her zaman yanılan, unutan.
III, 388-12;

yanğıla — = yenilemek. *[Rad., Uyg.; Yaz.]. Krş.: Müh. — yanğala —.*
III, 407-3;

— **dı** III, 406-4, 406-16;

— **r** III, 407-3;

yanğku = sesin geri gelmesi, yankı, aksi savt, aksi sada. *[Rad., Çağ.; Caf., T. T., An. İnd.].*
III, 379-19, 380-1;

yanğkula — = ses vermek, yankulamak, ses gelmek. *Krş.: Müh.— yankula —.*
III, 411-3;

— **dı** III, 410-19, 410-22;

— **r** III, 411-3;

yanğkur — = ses duymuş gibi sağına soluna bakmak. *Krş.: Caf., T. T., An. İnd. — yanğgur — = ses çıkarmak, şakırdamak, çınlamak.*
III, 400-21;

— **dı** III, 400-17;

— **ar** III, 400-20;

yanğluk = işte ve sözde ve benzeri şeylerde ve yerlerde yapılan yanlışlık. *[Rad., Uyg.; Yaz.; Caf., T. T., An. İnd.]. Krş.: İd. — yanğlış.*
III, 385-10;

yanğra — = saklanması gerekeni açığa vurmak, söylemek. *Bk:* **yanğzat —.** *Krş.: Rad., Alt. — yanğra — = çınlamak, ses vermek.*
III, 404-5;

— **dı** III, 404-2;

— **r** III, 404-5;

yanğrak = dağ kıvrımı ve büküntüsü.
III, 384-10;

yanğşak = yanşak, geveze. *Krş.: Rad.— yanşak.*
I, 467-9;
III, 384-14;

yangşat — = bir kimsenin başını çok sözle, yanşaklıkla, ağrıtmak. *Krş.: Rad., Çağ.— yanğşa — = gevezelik etmek.*
II, 359-23;

— **tı** II, 359-19;

— **ur** II, 359-23;

yanğzat — = saklanması gerekeni söyletmek, ikrar ettirmek. *Bk:* **yanğra —.** *Krş.: Rad., Uyg.— yangzat — = karşılaştırmak.*
II, 359-18;

— **tı** II, 359-15;

— **ur** II, 359-18;

yanığ = kusma; korkutma, tehdit. *[Rad.]. Krş.: Rad., Kaz.— yanu = tehdit.*
III, 14-17, 14-19;

— **ında** III, 14-20;

yanlık = çoban çantası.
III, 45-8;

yanu =fiilin sonuna gelip anlamında pekitme yapan bir edat. *Bk:* **yamu.**
III, 236-6;

yanu — = bilemek, el üzerinde kılağılamak. *Krş.: Rad., Kaz.— yanu = bileme.*
III, 91-14;

— **dı** III, 91-9;

— **r** III, 91-14;

yanul — = ele sürtülerek bilenmek.
III, 82-9;

— **dı** III, 82-5;

— **ur** III, 82-8;

yanut = karşılık; bedel, ıvaz; cevap. *[Rad., Uyg.; Caf., USp.; Rab.; K. B.]. Krş.: Müh.— yanutla — = cevap vermek.*
III, 8-15, 28-3, 28-5;

— **ı** III, 28-3;

yanut — = Biletmek, bilemeği veya el üzerinde kılağılamağı emretmek. *Bk:* **yıtıt —.**

II, 317-13 ;
— **tı** II, 317-9 ;
— **ur** II, 317-13 ;

yap = değirmi olan her hangi bir şey.
III, 3-6 ;
— **yarmak** = değirmi para, sağ para.
III, 3-7 ;

yap = yapağı
III, 3-9 ;
yunğ — = yün yapağı.
III, 3-9 ;

yap yup = hile, al (**"yup"** kelimesi yalnız kullanılmaz, her zaman **"yap"** ile birlikte gelir).
III, 142-14, 159-3, 328-5 ;
— — **kıl** — = hile kılmak, al etmek. *Bk :* **yubıla —.**
— — **kıl-dı** III, 159-3 ;

yap — = örtmek, kapamak; kurmak, yapmak. *[Rad., Alt., Kkg., Leb., Taran., Kr., Kom., Kaz., Uyg., Çağ., Kar.; Caf., Man.; Müh.; İd.].*
III, 57-21 ;
— **tı** I, 348-19 ;
III, 57-12, 57-14, 57-17, 57-19 ;
— **ar** III, 33-26, 57-21 ;
— **a** III, 208-23 ;
— **ıp** I, 374-10 ;
— **ığlığ** = kapalı, kapanmış.
III, 49-12 ;

yapçan = yavşan otu. *Bk:* **yawçan.**
III, 37-2 ;

yapçın — = yapıştırılmak. *Bk:* **yapçun —, yapşun —, yawçun —.**
III, 108-25 ;
— **ur** III, 108-25 ;

yapçun — = yapıştırılmak. *Bk:* **yapçın —, yapşun —, yawçun —.**
— **dı** III, 108-21 ;

yapçur — = yapıştırmak. *Bk:* **yawçur —, yapşur —.**
III, 98-4 ;
— **dı** III, 97-25 ;
— **ur** III, 98-4 ;

yapgak = kuş avlanan bir çeşit tuzak.

III, 42-22 ;

yapguç = eşek ve benzeri hayvanları sürmekte kullanılan değnek.
III, 38-14 ;

yapgut = yün veya kıl didintileri doldurulmuş minder ve benzeri şeyler.
III, 38-10 ;

yapın — = örtünmek, kendi başına kapamak. *[Rad.: Caf., U.].*
III, 83-3 ;
— **dı** III, 82-25, 83-1 ;
— **ur** III, 83-2 ;

yapış — = yapışmak. *Bk:* **yapuş —.** *[Rad., Kr.; İd., Hou.]. Krş.: Rad., Kr., Çağ. — yapış —.*
III, 70-7 ;
— **dı** III, 70-1, 70-5 ;
— **ur** III, 70-7 ;

yapıtak = çıplak, eğersiz. *Bk : Düzelt :* **yabıtak.**
III, 177-13 ;

yaprat — = at, bir şeyden korktuğu veya bir şeye tekme atacağı zaman kulağını dikmek.
II, 352-17 ;
— **tı** II, 352-13 ;
— **ur** II, 352-17 ;

yaprı = düz ve enli -yer-; sarkık -kulak-.
III, 31-4, 31-5 ;

yaprul — = yapışmak; yıpranmak.
III, 107-18 ;
— **dı** III, 107-12, 107-15 ;
— **ur** III, 107-18 ;

yapruş — = yer düzlemekte yardım etmek.
III, 101-19 ;
— **dı** III, 101-16 ;
— **ur** III, 101-18 ;

yapsa — = -örtmek, kapamak, yapmak- istemek.
III, 304-16 ;
— **dı** I, 463-11 ;
III, 304-11, 304-14 ;
— **r** III, 304-16 ;
— **ma** II, 172-12 ;

yapşun — = yapıştırılmak. *Bk:* **yapçun—, yapçın—, yawçun—.** *Krş.: Rad., Alt., Tel., Leb., Küw.; Caf., U.— yapşın—.*
— **dı** III, 109-1;

yapşur — = yapıştırmak. *Bk:* **yapçur —, yawçur —.** *[Caf., T. T., An. İnd., U.]. Krş.: Rad., Alt., Leb., Küw., Tel. — yapşır —.*
III, 99-12;
— **dı** III, 99-9;
— **ur** III, 99-12;

yaptaç = yağmur ve karda çobanların giydiği küçük bir kepenek, kebe.
III, 38-12;

yaptur — = kapatmak; yaptırmak. *Krş.: Rad., Kr., Kaz. — yaptır—.*
III, 93-19;
— **dı** III, 93-13, 93-15, 93-17;
— **ur** III, 93-18;

yapul — = kapanmak, örtülmek.
III, 76-24;
— **dı** III, 76-21;
— **ur** III, 76-24;

yapur — = parlatmak, süpürtmek; gizlemek.
III, 67-12;
— **dı** III, 67-8, 67-11;
— **ur** III, 67-12;
— **gan** = daima gizliyen, saklıyan.
III, 53-10, 53-11;

yapurgak = yaprak -agaç, bitki, kitap-. *[Müh.; Rab.]. Krş.: İd., Hou. — yaprak.*
III, 51-8, 51-9;

yapurt — = gizlenmesini emretmek; dağınık bir şeyi toplamak; düzlemek.
III, 436-18;
— **tı** III, 436-11, 436-15;
— **ur** III, 436-18;

yapuş — = yapışmak. *Bk:* **yapış —.**
— **gan** = daima yapışan, yapışkan.
III, 53-18, 53-19;

yapuşgak = dikenli bir ot, pıtrak; her söylenen işe karışan kimse. *Bk:* **koru.**

III, 51-3;

yar = yar, suların açtığı uçurum. *[Rad., Alt., Tel., Leb., Taran., Tob., Kaz., Çağ.: İd.].*
I, 375-16;
III, 34-28, 142-21, 152-26, 355-11;

yar = salya. *[Rad., Alt., Tel., Leb., Taran., Tob., Kaz., Çağ; Caf., T. T., An. İnd., U.].*
III, 3-23;
— **ı** III, 3-23;
— **ın** II, 81-4;

yar — = yarmak, bir şeyi keserek zorla yarmak, parçalamak, yere sınır çizmek. *[Rad., Bü. D.; Caf., USp.; Müh.; İd.].*
III, 58-2, 58-11;
— **dı** III, 33-15, 57-22;
— **ar** III, 58-1, 58-16;
— **ıp** I, 399-24;
— **galımat** I, 437-7;

yara — = yaramak; uygun gelmek, yaraşmak. *[Rad., Bü. D.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., P. P., U., USp.; Müh; İd.].*
III, 87-5;
— **dı** III, 87-3;
— **r** III, 38-21, 87-5;
— **sa** III, 87-9;

yol—sın = yol dileğine uygun olsun (Oğuzlarca).
III, 87-18;
— **mas** I, 383-4;

yara — = yarmak.
— — II, 356-18;

yara — = karşı koymak. *Bk:* **yıra—.**
— — III, 422-10;

yarağ [*] = yarık, gedik.
III, 294-21;

yarağ = fırsat, imkân, tav. *[Rad., Çağ.]. Krş.: Rad., Uyg.; Yaz.; Caf.— yarak; Rad., Çağ.; Caf., T. T.— yarağlığ; Caf., U.— yarağsız.*
I, 300-27;
II, 90-9, 234-2;

[*] Bu kelime Basma ve Yazma nushalarda bu yazılışta ise de doğrusu « يارغ yarığ » olsa gerektir. Bk: yar, yarağ. B. A.

III, 13-5, 28-13, 28-15;
— **ı** III, 28-13;
— **ında** III, 13-7;
— **sızda** III, 355-11;
— **lığ** = mümkün.
III, 49-16;

yaraglığ [*] = zırhlı, cebeli. *Krş.: Rad., Çağ.— yaragliğ = silahlı.*
III, 49-27;

yaramsın — = dalkavukluk etmek.
II, 263-12;
— **dı** II, 263-10;
— **ur** II, 263-12;

yaran — = yaranmak, yaltaklık etmek; koşakta koşturularak alıştırılmak. *[Rad., Alt., Tel., Çağ.; Caf., U.; İd.].*
III, 83-29;
— **dı** III, 83-24, 83-27;
— **ur** III, 83-28;
— **u** I, 394-19;
III, 20-17;

yaraş — = uyuşmak, anlaşmak; yaraşmak. *[Rad., Kr., Kom., Taran., Alt., Leb., Kaz., Uyg., Çağ.; Yaz.; Caf., T. T., USp., U., Man.; Müh.; Rab.; İd.].*
III, 72-10;
— **dı** III, 71-11;
— **dı** *(Düzelt: —* **tı***)* III, 71-19;
— **ur** III, 72-10;
— **gıl** III, 11-3;
— **mas** II, 105-25;

yarat — = yaratmak; (Oğuzca) oranlamak, oranlayıp yapmak; kendinden uydurmak. *[Rad., Bü. D.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., USp., U., Man.; Müh.; Rab.; İd.].*
II, 315-19;
— — II, 315-15;
— **tı** I, 330-24;
II, 315-9, 315-12, 315-17;
— **ur** II, 315-18;
— **gan** = yaratan. *[Müh.; Rab.; İd.].*

---

[*] Bu kelime Basma nushada gördüğünüz şekilde ise de Yazma nushada «يرغلغ» imlasında olup «ر» harfinin üzerinde hiç bir hareke yoktur. Nedense üstat Kilisli bu harfi üstün olarak harekelemiştir. Halbuki «yarık» kelimesi «zırh» ve «cebe» anlamınadır. Bk: Çevirme C. III, S. 15, 158, 217. B. A.

III, 52-12, 52-13;

yarıgsa — [*] = yarlığanmak istemek.
— **dı** III, 333-10;

yarık = oylukların çenetlere bitiştiği yer, oyluk kemikleri başı.
III, 15-25;

yarık = zırh; zırh ve kalkana verilen genel ad. *[Caf., T. T., An. İnd., U.; Müh.; Rab.; İd., Hou.]*
III, 15-12, 158-15, 217-18;

kübe — = zırh, cebe.
III, 15-14, 217-18;

say — = demir göğüslük.
III, 15-15, 158-15;

yarıklan — = zırhlanmak. *Krş.: Rad., Uyg. — yarıklan — = hazırlanmak.*
III, 115-4;
— **dı** III, 114-26;
— **ur** III, 115-4;

yarıklaş — = zırh öndül koyarak bahse girmek.
— **u** II, 258-16;

yarıl — = yarılmak, yirilmek, açılmak. *[Rad., Alt., Tel., Kom., Kaz., Kar.; Caf., T. T., U.; Müh.].*
III, 78-2, 78-8;
— **dı** I, 119-4;
III, 15-27, 77-25, 78-4;
— **ur** III, 78-2, 78-7;

yarım = yarım, bir şeyin yarısı, her hangi bir şeyin ikiye ayrılmış olan parçalarından her birisi. *[Rad., Alt., Leb., Küw., Kaz., Kom., Kar.; Caf., USp., U.; İd.].*
III, 19-11, 19-14;
— **ı** III, 19-12, 19-16;

yarımla — = yarılamak. *[Rad.].*
III, 343-9;
— **dı** III, 343-6;
— **r** III, 343-8;

yarımlan — = yarımlanmak.
III, 115-18;
— **dı** III, 115-16;

---

[*] Gerek Yazma gerek Basma nushalarda bu şekilde çıkan bu kelime «yazıgsa —» olsa gerektir. Bu, anlama daha uygun düşer. B. A.

— **ur** III, 115-18;

yarın = yarın. *[Rad., Uyg., Kr., Kaz.; Caf., T. T., An. İnd., Man.; Müh.].*

— **ka** II, 250-5;

yarın = kürek kemiği, çiğin kemiği. *[Rad., Alt., Leb., Tel., Komd.].*
III, 21-5, 21-7;

yarın — = kendi kendine yarmak, yarınmak.
III, 84-3;

— **dı** III, 83-30;

— **ur** III, 84-3;

yarındak = kayış, sırım, Türk sırımı.
II, 23-9, 108-11, 175-9, 262-7;
III, 51-1;

yarınla — = yarnına, sırta, vurmak. *Bk:* **yağrınla —.**
III, 343-21;

— **dı** III, 343-18;

— **r** III, 343-20;

yarısa = yarasa (bir takımlarınca). *Bk:* **aya yersgü** (Çiğilce).
III, 433-9;

yarış = yarış; at yarışı. *[Rad., Alt., Tel., Küw.].*
III, 10-18;

— **ta** II, 191-15;

yarış = iki adam arasında mal üleşme.
III, 10-21;

yarış — = yarışmak, yarış etmek, at yarışı yapmak; yarı yarıya üleşmek. *[Rad., Alt., Tel., Leb., Küw.].*
III, 72-17;

— **dı** II, 226-15;
III, 72-11, 72-14;

— **tı** III, 10-19;

— **tım** I, 367-24;

— **ur** III, 72-17;

— **ma** I, 474-6;

yarla — = tükürmek. *Bk:* **yar, sudh —.**
III, 308-16;

— **dı** III, 308-13;

— **r** III, 308-15;

yarlığ = emir; hakanın mektubu, fermanı, buyruğu. *[Rad., Kom., Uyg.; Caf., T. T., An. İnd., USp., P. P.; Müh.; Rab.].*
III, 42-12;

— **ı** I, 87-17;

yarlığ = fakir, yoksul, acınan, yarlığanmış. *[Müh.; Rab.]. Krş.: Rad., Kom., Kaz., Kr., Kar. — yarlı; İd. — yarlu.*
I, 93-4;
III, 42-9, 42-10;

yarma = uzunlamasına yarılan her hangi bir şey. *[Rad., Taran., Alt., Kom., Çağ.].*
III, 34-14;

— **yuga** = bir çeşit katmer.
III, 34-14;

yarmak = para. *Bk:* **yartmak.** *[Rad., Çağ., Taran., Uyg.; Caf., USp., U.; İd., Hou.]. Krş.: Müh. — yarmakçı = para kesen.*
I, 20-13, 35-16, 75-14, 130-14, 131-19, 142-2, 143-10, 168-15, 175-7, 180-13, 214-5, 219-14, 223-21, 242-12, 281-18, 298-15, 321-10, 322-6, 334-16, 341-17, 377-21, 397-1, 398-16, 402-9;
II, 22-6, 39-5, 41-12, 44-4, 51-8, 62-1, 66-16, 67-10, 78-23, 92-10, 122-10, 127-5, 131-7, 183-22, 229-10, 237-12, 249-9, 250-19, 260-29;
III, 3-7, 43-10, 67-14, 80-5, 84-8, 121-21, 147-22, 180-14, 212-5, 217-24, 220-6, 226-17, 255-6, 266-14, 426-4, 426-21, 448-11, 450-10;

— **ığ** I, 297-18, 303-18;
III, 426-28;

— **ın** I, 22-1;
III, 94-12;

yarmaklan — = para sahibi olmak.
III, 116-18;

— **dı** II, 279-9;
III, 116-16;

— **ur** III, 116-18;

yarmakan = armağan (Oğuzca). *Bk:* **armagan** (Oğuzca), **amuç.**
I, 140-7;

yarman — = tırmanmak. *[Rad., Alt., Tel., Çağ.; Caf., T.T., An. İnd.].*
III, 111-14;

— **dı** III, 111-11;

— **ur** III, 111-13;

yarmaş = iri öğüdülmüş bulgur ve buna benzer şeyler.
III, 40-24;

yarmaş un = ince un.
III, 40-25;

yarp = sağlam.
III, 6-18;

yarp = insan sevinince yüzüne gelen parlaklık, yalabıklık.
III, 6-19;
— ı III, 6-21;

yarpadh — = iyileşmek, ayağa kalkmak, serpilip büyümek. *Bk:* **yarpat —.** *Krş.: Rad., Kaz. — yarpay — ; Rad., Çağ. — yarpuğ = delikanlı.*
— tı II, 351-19;

yarpat — = iyileşmek, ayağa kalkmak, serpilip büyümek. *Bk:* **yarpadh —.**
II, 351-18;
— tı II, 351-15, 351-17;
— ur II, 351-18;

yarpuz = güzel kokulu bir ot, kır nanesi, Majoran. *[Rad., Çağ.]*.
III, 39-23;

yarpuz = yılan yiyen bir hayvan, firavin sıçanı, Ichneumon.
III, 39-24, 40-1;
— dın III, 40-1;

yarsgag = dağda ve başka yerde ayağın kayabileceği yer.
III, 433-2;

yarsı — = murdar bulmak ve iğrenmek. *[Rad., Tel.; Caf., T. T., Man.; Müh.]*.
III, 305-17;
— dı III, 305-14;
— r III, 305-16;

yarsık — = birbirinden ayrı düşmek.
III, 106-2;
— dı III, 105-24;
— ur III, 106-2;

yarsınçığ = murdar, pis, iğrenç. *[Caf., T. T., Man.]*.
III, 56-14, 56-15;

yarsıt — — tiksindirmek. *Bk:* **yarsudh —.** *Krş.: Rad., Kaz.— yarsıt — = kızdırmak.*

II, 353-25;
— tı II, 353-22;
— ur II, 353-25;

yarsudh — = tiksindiği şey yüzünden tükürmek. *Bk:* **yarsıt —.**
— tı II, 353-26;

yarşı = bir şeyi yarıya bölen kimse; bir şeyin yarısı, yarı yarıya ortak.
III, 32-12, 32-17;
— sı III, 32-14;

yarşım = bir yarışlık yer. *Krş.: Müh. — yarşa — = yarışmak, yarış etmek.*
III, 47-9;

yart = su içilen bardak (Oğuzca). *Bk:* **bart.**
I, 341-6;

yart yurt tut — = ansızın her yandan yakalamak. *Bk:* **bart burt tut —.**
— — tut-tı I, 341-6;

yartım = ayrılmış. *[Caf., T. T., An. İnd., U.]*.
III, 46-25;

yartmak = para (Uygurca.). *Bk:* **yarmak.**
III, 432-21;

yartu = yonga, talaş.
III, 30-10;

yartu = üzerine bir şey yazılan levha, tahta. *Krş.: Rad., Tel., Koy., Kaç. — yartı.*
III, 30-12;

yartur — = yardırmak. *[Rad.; Yaz.]*.
III, 95-2;
— dı III, 94-20;
— ur III, 95-2;

yaru — = ışımak. *[Rad., Uyg., Çağ.; Caf., T. T., An. İnd.; Müh.; Rab.; İd.]*.
III, 87-2;
— dı III, 86-23, 89-9;
— r III, 87-2;
— ban [*] I, 96-8;

[*] Gerek Basma gerek Yazma nushalarda « [illegible] » şeklinde geçen kelime, « [illegible] » olsa gerektir. Kelimenin Arapça karşılığı bu görüşü haklı gösterirse de düşünüle. B. A.

yaru — yaşu — = keyifleninek, sevinmek (birlikte kullanılır).
III, 89-12;
— dı yaşu-dı III, 89-8;
— r yaşu-r III, 89-12;

yaruk = yerde, duvarda, dağda ve sırçada ve benzer şeylerde yarık. *[Rad., Çağ., D. Tür.; İd.].*
III, 15-8;
— ı III, 15-10;

yaruk = ışık, aydınlık; parlak. *[Rad., Çağ., Uyg., D. Tür.; Yaz.; Caf., T. T., An. İnd., USp., Man.; Müh.; Rab.; İd.].*
I, 96-10;
III, 15-5, 15-7, 194-15;
— ı I, 46-12;
— luk = nur, ışık, aydınlık; rahatlık.
II, 316-11;
III, 51-18;
— yulduz III, 194-15;
— yulduzı = tan yıldızı.
I, 96-10;

yap — == çok aydınlık.
III, 15-6;

yarut — = aydınlatmak. *[Rad., Uyg., Çağ.; Caf.; Müh.].*
— gan = her zaman aydınlatan.
III, 52-15, 52-16;

yas = zarar, ziyan. *[Rad., Uyg., Çağ.; Caf., T. T.].*
III, 159-14;
— ı III, 159-15;

yas = ölüm, helâk (Oğuzca). *[Rad.].*
III, 159-17, 159-18;

yas — = dağıtıp yaymak, çözmek. *[Rad., Alt., Tel., Uyg.; Caf.; İd., Hou.].*
III, 60-4;
— dı III, 59-24, 59-26, 60-1;
— ar III, 60-4;

yasgaç = yastıgaç, hamur tahtası. *Bk:* **yası yıgaç.**
III, 38-16;

yasgaş — [*] = tokatlaşmak ve bunda yardım ve yarış etmek. *Bk:*

tasga —, *Düzelt:* **tasgaş —.**
II, 220-23;
— dı II, 220-21;
— ur II, 220-23;

[*] Bu kelime Yazma nushada dahi bu şekilde görünmekte ise de yanlış olacaktır. Çünki baş tarafında « y » harfi bulunduğuna göre kelimenin yeri burası olmamak gerektir. İkinci sebep de Çevirme C. III, S. 287-21. de « tasga — » kelimesi « tokatlamak » anlamınadır. Düşünüle. B. A.

yası = yassı, enli. *Bk:* **yasul.** *[Rad.; Caf., T. T., An. İnd., USp.; Müh.]. Krş.: İd. — yassı.*
III, 24-13;
— yıgaç = yastıgaç, hamur tahtası. *Bk:* **yasgaç.**
III, 38-17;

yasıç = yassı ve uzun temren. *[İd.].*
III, 8-16;

yasıglığ = gedeleçli. *Bk:* **yasık.**
III, 50-5;

yasık = gedeleç (Türklerce). *Bk:* **kurman** (Oğuz ve Kıpçaklarca), **yasıglığ.**
III, 16-21;
— dın III, 16-25;

yasıl — = dağılmak; terk olunmak, bırakılmak.
III, 79-2;
— dı III, 78-15, 78-17, 78-19;
— ur III, 79-2;

yasıla — = yassılamak, yaymak; sözü açık, geniş ve kinayesiz söylemek. *Krş.: Rad. — yasıl —.*
III, 328-13;
— dı III, 328-7, 328-11;
— r III, 328-13;

yasıman = su boşaltılırken boğazı "gır gır„ eden testi.
III, 38-1;

yasta — = yastık dayamak, yaslanmak; söz dokundurmak. *[Rad.].*
III, 303-2;
— dı III, 302-23, 302-26, 320-8, 320-9;
— r III, 303-2;

yastal — = dayanmış olmak; amacın bir yanına ilmek.
III, 107-7;
— dı III, 107-3, 107-5;
— ur III, 107-6;

yastuk = yastık. *[Rad., Taran., Çağ., D. Tür.; İd.]. Krş.: Rad., Kr., Kom., Alt., Küw., Bar., Tob., Kaz.; Müh.; Rab. — yastık; Caf. — yastuk = bir çeşit para.*

III, 43-11, 107-3, 302-23, 320-12 ;

yasul = yassı, yayvan, yassı ve engin olan her yer. *Bk:* **yası.**
III, 18-29, 19-2 ;

yaş = yaş, taze nesne, zerzevat, sebze, yeşillik; yaş -gözden gelen-; yaş -insanın yaşadığı-. *[Rad., Bü. D.; Yaz.; Caf., T. T., An. İnd., U., USp.; Müh.; İd., Hou.].*
II, 109-9, 228-11, 232-16 ;
III, 4-5, 47-22, 83-18, 159-19, 159-21, 159-22, 159-23, 433-17 ;
— **ı** II, 172-13, 228-18 ;
III, 159-19 ;
— **ım** II, 232-21 ;
— **ın** I, 316-6 ;
III, 84-24 ;
— **lığ** = yaşlı, genç olmıyan.
III, 42-15, 42-17 ;
man — lığ koy = dört yaşını geçen koyun -yalnız koyun için-.
III, 157-26 ;
— **lığ** = yaşlı, yaşı olan -göz-.
III, 42-14 ;
— **ot** = taze ot.
III, 4-5 ;
— **yuş** = yaşmaş, yeşillik.
III, 4-7, 143-15 ;

yaş — = gizlenmek, saklanmak. *[Caf., T. T.; İd., Hou.].*
III, 60-14 ;
— **dı** III, 60-5 ;
— **er** III, 60-14, 208-25 ;
— **ıp** I, 425-19 ;
— **mas** III, 60-8 ;

yaşa — = yaşamak. *[Rad., Taran., Kr., Çağ., Kaz.; Yaz.; Caf., P. P., USp., T. T.; İd.].*
III, 89-7 ;
— **dı** III, 89-5 ;
— **r** III, 89-7 ;
— **gu** = yaşamağa haklı.
III, 36-7, 36-8 ;

yaşanğur — = -göz- yaşarmak, yaşlı olmak.
III, 407-9 ;
— **dı** III, 407-5 ;
— **ur** III, 407-9 ;

yaşar — = yeşermek. *[Rad., Çağ., Kar.; Caf., T. T., An. İnd.; İd.].*
III, 68-11 ;
— **dı** II, 79-18 ;
III, 68-9 ;
— **ur** III, 18-10 ;

yaşart — = yeşertmek.
III, 436-22 ;
— **tı** III, 436-20 ;
— **ur** III, 436-22 ;

yaşık — = -göz- yaşlanmak, kamaşmak.
III, 76-16 ;
— **tı** III, 76-13 ;
— **ar** III, 76-16 ;

yaşıl = yeşil. *[Rad., Kr., Az.; Yaz.; Caf., T. T.; İd., Hou.].*
I, 41-2, 330-24, 394-20, 395-4 ;
III, 19-3, 20-17, 143-1, 162-20 ;
yap — = koyu yeşil.
III, 19-3 ;
— **yuşul** = yeşil meşil.
III, 19-5 ;

yaşın = şimşek. *[Rad., Tob.; İd., Hou.].*
I, 236-1 ;
II, 356-10 ;
III, 22-3, 22-4, 310-10, 319-12, 319-13 ;
— **lığ** = şimşekli.
III, 50-12 ;

yaşla — = yaş ot yemek.
III, 308-24 ;
— **dı** III, 308-20, 308-22 ;
— **r** III, 308-24 ;

yaşna — = şimşek çakmak; parlamak. *[Rad., Tob., Uyg.].*
III, 310-13 ;
— **dı** I, 236-1 ;
III, 310-10, 319-14 ;
— **r** III, 310-13 ;

yaşnat — = şimşek çaktırmak; parlatmak.
— — II, 356-18 ;
— **tı** II, 356-10 ;

yaşru = gizli. *[Rad., Uyg.].*

III, 31-6, 31-7 ;

yaşruş — = gizlemekte birleşmek.
III, 101-28 ;
— **dı** III, 101-25 ;
— **ur** III, 101-28 ;

yaşsa — = gizlenmek istemek.
III, 305-24 ;
— **dı** III, 305-22 ;
— **r** III, 305-24 ;

yaşu — = keyiflenmek, sevinmek (her zaman "**yaru** —" fiili ile birlikte kullanılır).
— **dı** III, 89-10 ;

yaşuk [*] = demir başlık, tulga. *Bk:* **aşuk, yışıklığ.** *Krş.: Rad., Çağ. — yaşik = güneş; Caf., T. T., An. İnd., Man. — yaşuk = ışık; Müh. — yaşık = tulga; İd. — yışık = tulga.*
I, 67-6 ;

yaşur — = örtmek; örtülmek; gizlemek. *[Rad., Çağ.; Caf., U.; İd.]. Krş.: Müh. — yaşır —.*
III, 68-14 ;
— **dı** II, 79-19 ;
III, 68-12 ;
— **ur** III, 68-14 ;
— **gan** = her zaman gizliyen
III, 53-14, 53-15 ;

yaşut = gizli.
II, 228-24 ;
III, 8-7, 8-10 ;

yat = yabancı. *Bk:* **baz.** *[Rad., Alt., Tel., Kaz., Kar., Uyg., Çağ.: Caf., T. T., USp.; İd.].*
I, 433-7 ;
III, 148-22, 159-5, 159-6 ;
— **nınğ** III, 43-2 ;
— **baz** = ayni anlamda.
III, 148-22, 159-6 ;

yat = taşlarla yağmur ve rüzgâr için yapılan kamlık; yada taşı ile yapılan bir türlü kamlık, kâhinlik.

[*] Gerek Yazma gerek Basma nushalarda bu kelimenin ilk harfi üzerinde hareke yoksa da biz Brockelmann'a uyarak bu şekilde okuduk. B. A.

III, 3-14, 159-8 ;
— **çı** = şaman. *Krş.: Rad., Tel., Kom., Alt. — yadaçı; Caf., T. T., An. İnd., U. — yadçı.*
III. 307-24 ;

yat — = yatmak. *[Rad., Bü. D.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., U., USp.; Müh.; İd.].*
II, 313-21 ;
— — I, 36-12 ;
— **tı** II, 313-19 ;
III, 42-24, 378-3 ;
— **ar** II, 313-20 ;
— **ıp** I, 233-28 ;
— **sa** I, 243-10 ;
— **mas** I, 386-24 ;

yat — = yaymak, sermek. *Bk:* **yadh —.**
— **tı** II, 313-26 ;

yatgak = hakanın ve ülkenin koruyucusu, muhafızı.
III, 42-23, 42-24 ;

yatgaş — = yatışmak, birlikte yatmak.
III, 103-15 ;
— **dı** III, 103-12 ;
— **ur** III, 103-15 ;
— **uk** = bir yerde başkası ile yatan.
III, 55-17 ;
— **uk oğrı** = yatsı; yatma zamanı.
III, 55-18 ;

yatgur — = yatırmak; uyutmak. *[Rad., Bar., Çağ.; Caf., P. P., U.]. Krş.: Müh.; İd. — yatgır —.*
III, 99-18 ;
— **dı** III, 99-16 ;
— **ur** III, 99-18 ;

yatıg = uyku; yatılacak yer. *Bk:* **yatık.**
III, 12-16 ;
— **ında** III, 12-17 ;

yatık = uyku; yatacak yer. *Bk:* **yatıg.**
III, 15-2 ;
— **ında** III, 15-3 ;

yatık — = yabancılaşmak, yadlaşmak.
III, 76-4 ;

— tı III, 76-1 ;
— ar III, 76-3 ;
yatla — = yada taşı ile afsun yapmak; yabancı saymak. *[Rad., Çağ.; Caf., USp.]*.
III, 308-5 ;
— dı III, 307-24, 308-3 ;
— r III, 308-4 ;
yatlat — = yada taşı ile okutmak.
II, 355-9 ;
— tı II, 355-5 ;
— ur II, 355-9 ;
yatsa — = yatmak veya uyumak istemek.
III, 304-19 ;
— dı III, 304-17 ;
— r III, 304-19 ;
yattur — = yaydırmak. *Bk:* **yadhtur —.**
III, 93-24 ;
— dı III, 93-20 ;
— dum III, 94-2 ;
— ur III, 93-23 ;
yatuk = atılan, unutulan her şey; tembel; şehirlerden çıkmıyan bir kısım Oğuzlar. *[Id.]. Krş.: Rad. — yatık.*
III, 14-24, 14-26, 14-29 ;
yatuk = iki cins iplikten - erişi yünden, argacı pamuktan - dokunan bir dokuma.
III, 14-22 ;
yava = kolgan dikeni; hint ayvası; suyu tutmaca renk veren bir bitki. *Bk:* **yafa, yawa.**
I, 84-1 ;
III, 26-26 ;
yava = sıcak, kuytu -yer-. *Bk:* **yawa, yafa.**
III, 27-5 ;
yawa = kolgan dikeni; hint ayvası; suyu tutmaca renk veren bir bitki. *Bk:* **yafa, yava.**
I, 84-1 ;
III, 27-2 ;
yawa = sıcak, kuytu -yer- (Oğuzca). *Bk:* **yafa, yava.**
III, 27-5 ;
yawal — = yavaşlamak.
— dımat I, 397-7 ;

yawaş = yavaş; yumuşak huylu. *Bk:* **yafaş.** *[Rad., Uyg., Kr.; Caf., T. T., An. İnd., Man.; Müh.; Id.]*.
III, 10-25, 10-27, 11-4 ;
yawaşlan — = yavaşlanmak, dölekleşmek, yumuşak huylu olmak. *[Rad.]*.
III, 114-18 ;
— dı III, 114-15 ;
— ur III, 114-17 ;
yawçan = yavşan otu. *Bk:* **yapçan.**
III, 37-3 ;
yawçun — = yapıştırılmak. *Bk:* **yapçun —, yapçın —, yapşın —, yapşun —.**
— dı III, 109-2 ;
yawçur — = yapıştırmak. *Bk:* **yapçur —, yapşur —.**
— dı III, 98-2 ;
yawgan = yavan. *[Caf.]*.
III, 37-7 ;
yawganlan — = yavan bulmak.
III, 117-3 ;
— dı III, 116-27 ;
— ur III, 117-2 ;
yawlak = kötü, fena, değersiz, yavuz, düşkün, her şeyin kötüsü (Oğuz ve Kıpçak dillerince); pek, katı, şiddetli. *[Rad., Uyg.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., USp., U.]*.
I, 432-24, 516-2, 519-13 ;
II, 74-12, 204-15 ;
III, 43-12, 43-14, 43-20, 44-2, 133-15 ;
— tan I, 177-14 ;
edhgü — = iyi kötü.
I, 432-23 ;
— kişi = kuyu kötü kişi.
III, 43-12 ;
— Sarıg = bir beyin adı.
III, 44-1 ;
— katığ yıgaç = çok sert ağaç.
III, 44-4 ;
Tawra
yawra — [*] = diğrek, sert, katı olmak. *Bk:* **tıgra —, tıgda —.**

[*] Gerek Yazma gerek Basma nushalarda bu kelime gördüğümüz şekilde ise de bunun « [illegible] tawramak » şeklinde olması daha doğrudur. Bk: Çevirme C. III, S. 41; C. II, S. 240; C. II, S. 330. Bundan başka bu fiilin « ت » harfi ile başlıyanlar arasında bulunması da bu görüşü kuvvetlendirir. B. A.

III, 278-7 ;
— **dı** III, 278-4 ;
— **r** III, 278-7 ;
— **yur** III, 278-12 ;

yawrı — = hali kötüleşmek, yoksulluk veya hastalık yüzünden arıklamak. *[Müh. ; K. B.]*.
III, 304-6 ;
— **dı** III, 304-3 ;
— **r** III, 304-5 ;

yawrıt — = kötületmek, zayıflatmak, arıklatmak.
II, 353-2 ;
— **tı** II, 352-22 ;
— **ur** II, 353-2 ;
— **ma** I, 139-6 ;

yawsa — [*] = gönül almak istemek. *Bk:* **yüwse —.**
III, 306-12 ;
— **dı** III, 306-10 ;
— **r** III, 306-12 ;

yawuğ = sel suyunun yüksekten yuvarladığı kaya parçası.
III, 13-13, 13-17 ;

yawuz = kötü, fena. *Bk:* **yafuz.** *[Rad., Çağ.; Müh.; İd., Hou.]. Krş.: Rad., Uyg. — yawus; Caf., T. T., An. İnd., U. — yavız.*
I, 84-14, 85-6, 103-3, 227-17, 248-4, 433-21 ;
III, 41-19, 215-2 ;
— **ı** I, 439-6, 439-7, 439-8 ;

yawuzla — = kötü bulmak.
III, 342-23 ;
— **dı** III, 342-21 ;
— **r** III, 342-23 ;

yawuzlan — = kötü bulmak. *[Rad.]*.

[*] Bu kelimenin ilk harfi gerek Basma gerek Yazma nushalarda noktasız ve harekesizdir. Kelime « ى » ile başlıyan kelimeler arasında bulunduğu için ilk harfinin « ى » olması gerekli gibi görünür. Radloff C. III, 271. de Altay, Teleüt, Lebed diyeleklerinde « hoşnut olmak, sevinmek » anlamına « yabsı — » fiili vardır ; « b-w » değişmesi göz önüne alınacak olursa iki kelime arasında bir yakınlık görülür.

Bu kelimenin « yuwsa — » okunması ihtimali de vardır ; Bk : yuw —, yüfüş. Bundan başka bu kelimenin mastarı Yazma nushada bir düzeltme görerek « ق » lı iken « ك » li olmuştur ; şu hale göre kelimenin ahengi ince olacaktır. « yüfüş » de bunu gösterir.

B. A.

III, 114-14 ;
— **dı** III, 114-11 ;
— **ur** III, 114-13 ;

yay = ilk bahar ; yaz. *[Rad., Kr., Alt., Tel., Leb., Tob.; Küw., Kom., Az., Uyg., Çağ.; Yaz.; Caf., T. T., USp.; Müh.; İd.]*.
I, 13-3, 82-13, 96-8, 170-17 ;
II, 97-13 ;
III, 160-18, 161-1 ;
— **ığ** I, 463-10 ;
— **ın** III, 160-19 ;
— **ımı** III, 188-22 ;
— **garu** = yaza doğru.
III, 278-11 ;

yay — = çalkamak, kımıldatmak, sallamak, meyletmek, meylettirmek. *[Rad., Taran., Alt., Tel., Leb., Tob., Küw., Kom., Çağ., Kar.; Yaz.; Müh.; İd.]*.
III, 247-3 ;
— **dı** III, 246-20, 246-23, 247-1 ;
— **ar** III, 247-3 ;
— **madınğ** III, 245-17 ;

yaya = insanın oturamağı -yalnız insanlarda-.
III, 26-24, 170-18 ;

yayguk = kısrağın meme uçları. *Bk:* **yazguk** (Kıpçakça).
III, 27-16 ;

yayıg = huyu dönek. *Bk:* **yayık.**
III, 23-17 ;

yayık = huyu dönek. *Bk:* **yayıg.** *[Rad., Uyg.]*.
III, 23-19 ;

yayık — = yaz olmak, baharlaşmak. *[Rad., Bar., Alt., Leb., Tel.]*.
III, 191-18 ;
— **tı** III, 191-16 ;
— **ar** III, 191-18 ;

yayıl — = ırgalanmak, yayılmak, salınmak. *Bk:* **yadhıl —.** *[Rad., Alt., Tel., Leb., Küw., Uyg., Kr., Kar.; Caf., T. T., An. İnd.; İd.]*.
III, 192-6 ;
— **dı** III, 108-8, 191-19, 192-3 ;
— **ur** III, 192-5 ;
— **ır** I, 412-22 ;

— gan = yayılan, durmıyan.
III, 55-10;

— gan kişi = bir kararda durmıyan, bir işte sebat etmiyen kimse.
III, 55-10;

yayın — = kendi kendine yaymak. *[Rad., Alt., Leb., Kr.]*.
III, 86-13;
— dı III, 86-10;
— ur III, 86-12;

yaykal — = çalkanmak; her şeye gönlü meyil göstermek. *[Rad., Alt., Leb., Tel., Taran., Çağ.]*.
III, 108-10;
— dı III, 108-4, 108-8;
— ur III, 108-10;

yayla — = yaylamak. *[Rad., Çağ., D. Tür., Alt., Tel., Kkg., Kom.; Caf.; Müh.]*.
III, 311-10
— dı III, 311-8;
— r III, 311-10;

yaylağ = yayla, yaylak, yazlanan yer. *[Müh.]*. *Krş.: Rad., Çağ.; İd. — yaylak.*
I, 13-3, 214-18;
III, 47-16;
— da II, 355-13;
III, 265-13;

yaylat — = yaylatmak.
II, 357-6;
— tı II, 357-3;
— ur II, 357-5;

yaysa — [*] = haset etmek, çekememek.
— dı I, 155-17;

yaytur — = çırptırmak, kımıldatmak.
III, 100-16;
— dı III, 100-12;
— ur III, 100-16;

yaz = ilk yaz; yaz. *[Rad., Kaz., Kr., Az., Kom., Çağ., Kar.; Yaz.;*

[*] Bu kelime Basma ve Yazma nushalarda « yaysadı » şeklinde ise de yanlış olmalıdır; « yay » kökünün « haset » anlamına geldiğini bilmiyoruz. Doğrusu « tepsedi » olsa gerektir; çünkü « tepse — », « haset etmek » anlamınadır. Bk: Çevirme C. III, S. 283.
B. A.

Caf., T. T., USp., Chuas.; Müh.; İd.].
III, 16-11, 159-10;
— ın II, 285-11;
II, 172-4;
III, 159-11;

yaz — = şaşmak, yanılmak; çözmek; (Oğuzca) yazmak. *[Rad., Kaz., Kom., Kr., Çağ.; Caf., T. T., An. İnd., USp.; Müh.: İd., Hou.]*.
III, 59-16;
— dı III, 59-4, 59-6, 59-8, 59-9, 59-11, 111-30;
— ar III, 59-16;
— mas I, 92-18;
II, 20-17;

— mas = şaşmıyan, yanılmıyan.
III, 59-13, 379-21;

— ığlığ = çözülmüş, bağından çözülmüş. *Bk:* **yazuk.**
III, 49-18, 50-19;

yaza — = yazlamak, yazı geçirmek.
III, 88-13;
— dı III, 88-10;
— r III, 88-12;

yazak = otlak (Yağma ve Toxsı dillerince).
III, 16-3;

yazguk = kısrağın meme uçları (Kıpçakça). *Bk:* **yayguk.**
III, 28-1;

yazı = kır, ova, yazı, boş ve açık yer, boşluk, açıklık, alan. *[Rad., Alt., Tel., Küw., Kom., Uyg.; Yaz.; Caf., T. T., An. İnd., USp.; Müh.; Rab.; İd., Hou.]*.
I, 94-3, 135-6, 329-8;
III, 24-12;
— da III, 255-23;
— dakı I, 447-6;
— n III, 11-4;
yap — I, 329-10;

yazığçı = yazıcı, hısımlar arasında mektup getirip götüren elçi (Oğuzca).
III, 55-8;

yazık — = yaz olmak. *Bk:* **yayık —.**
III, 76-12;
— tı III, 76-10;

— **ar** III, 76-12 ;

yazıl — = açılmak, yayılmak ; yalabımak, güzelleşmek ; çözülmek. *[Rad., Alt., Tel., Leb., Kom., Uyg.; Müh.]*.
III, 78-14 ;
— **dı** I, 233-27 ;
III, 6-21, 78-12, 112-6 ;
— **ur** III, 78-14 ;
— **ıp** I, 195-27 ;
II, 285-28 ;
— **mas** I, 409-6 ;

yazın — = kendi kendine çözmek, çözünmek, çözülmek. *[Rad., Alt., Tel. ; Yaz. ; Caf., T. T., An. İnd., U.]*.
III, 84-7 ;
— **dı** III, 84-4, 112-2 ;
— **ur** III, 84-7 ;

yazış — = -çözmekte ve yaydan kirişi çıkarmakta- yardım ve yarış etmek.
III, 73-7, 73-11 ;
— **dı** III, 73-4, 73-8 ;
— **ur** III, 73-7, 73-11 ;

yazlat — = yazlatmak, yazı geçirtmek, yaylatmak. *Krş. : Müh. — yazla — = yaz geçirmek.*
II, 355-15 ;
— **tı** II, 355-13 ;
— **ur** II, 355-15 ;

yazlın — = çözülmek. *[Rad.]*.
III, 110-22 ;
— **dı** III, 110-20, 112-2, 112-8 ;
— **ur** III, 110-22, 228-15 ;

yazlış — = çözülmek.
III, 105-8 ;
— **dı** III, 105-6 ;
— **ur** III, 105-8 ;

yazok et = pastırma.
III, 16-8 ;

yazsa — = çözmek istemek.
III, 305-21 ;
— **dı** III, 305-18 ;
— **r** III, 305-20 ;

yaztur — = çözdürmek ; yanıltmak. *Krş. : Rad., Çağ., Taran. — yazdır —.*
III, 95-12 ;
— **dı** III, 95-7, 95-9 ;
— **ur** III, 95-12 ;

yazuk = boşanmış, bağından çözülmüş. *Bk :* **yazığlığ.**
III, 16-4 ;

yazuk = günah, suç. *[Rad., Uyg., Çağ.; Yaz. : Caf., P. P., T. T., An. İnd., USp. ; İd., Hou.]*.
I, 16-19, 521-18 ;
II, 169-5 ;
III, 16-16 ;
— **ın** I, 220-9 ;
II, 75-21, 143-20, 222-16, 261-10 ;
— **ınğa** I, 203-6 ;
— **tın** II, 135-4 ;
— **luğ** = günahlı. *[Rad., Uyg., Çağ. ; Caf., T. T., An. İnd.]. Krş. : Müh. ; Rab. — yazıklığ.*
III, 50-1 ;
— **suz** = günahsız.
I, 400-20 ;
III, 16-18 ;

yazukla — = suçu yüzünden yakalamak. *[İd.]*.
III, 343-1 ;
— **dı** III, 342-25 ;
— **r** III, 342-27 ;

yė — = yemek, yeyip telef etmek. *[Rad., Kr., Taran., Leb., Küw., Kkg., Uyg., Çağ.; Caf., T. T., An. İnd.; İd.]. Krş.: Müh. — yi —.*
III, 67-5, 249-23 ;
— — III, 9-13, 16-12 ;
— **di** I, 318-14, 323-20, 343-2, 343-9 ;
III, 67-3, 146-3, 249-18, 249-20 ;
— **dim** III, 159-22 ;
— **r** I, 66-17, 342-4 ;
III, 67-5, 249-23 ;
— **gil** I, 88-15, 318-25 ;
— **gü** II, 69-23 ;
— **gesi** II, 70-12 ;
— **se** I, 55-15 ;

II, 311-19 ;
— **sün** I, 79-23 ;
— **mes** I, 79-4, 116-5, 504-10 ;
III, 31-23, 220-17 ;
— **miş** [*] III, 222-1 ;

yebenğ = kumlu, batak.
III, 372-16 ;

yédiş — = kenar dikmekte yardım etmek. *Bk :* **yédh —, yidh —.**
III, 71-2 ;
— **dı** III, 70-24 ;
— **ur** III, 71-1 ;

yédh — = bohça veya heybeyi toparlamak, uçlarını birleştirmek. *Bk :* **yidh —, yédis —, yédhil —.**
III, 434-19 ;
— **ti** III, 434-16 ;
— **er** III, 434-19 ;

yédhil — = dikilmek ve içine eşya konulmak.
III, 77-24 ;
— **di** III, 77-22 ;
— **ür** III, 77-24 ;

yég = yeğ, üst, üstün, daha iyi, iyi, hayırlı. *[Rad., Az. ; Caf., USp.]. Krş.: Rad., Uyg.; Yaz. — yek: İd. — yik.*
I, 59-18, 337-12, 384-12 ;
III, 43-3, 133-16, 144-3, 144-5, 160-7 ;

yeh = evet. *Bk:* **yah.**
III, 26-18, 26-19, 118-11 ;
— **mü** III, 26-18 ;

yek = şeytan. *[Rad., Alt., Tel., Kom., Uyg., Çağ.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., USp., U.; Müh.; K. B.; İd.].*
I, 267-1 ;
II, 236-9 ;
III, 156-12, 160-5, 160-6 ;
— **ni** II, 338-15 ;

---

[*] Yazma nushanın 543 üncü sahifesinin 2 inci satırında -Basma C. III, S. 167 ve Çevirme C. III, S. 222 de- geçen beyitin ilk mısraında bir kelime unutulmuş görünüyor. Mısra « bèrmiş seninğ bil yalnğuk tapar karınka » şeklindedir. Bunun « bèrmiş yèmiş seninğ ..... » şeklinde olması gerektir. Gerek şiir tartısına ve gerek Arapçasına uygun olması yönünden böyle olması daha doğrudur. Netekim bunu Dr. J. Schinkewitz, Robguzis Syntax, § 81. de de göstermiştir. B. A.

yél = yel, rüzgâr, esinti. *[Rad., Kr., Taran., Alt., Tel., Leb., Küw., Uyg., Çağ.; İd., Hou.].*
I, 95-13, 251-23, 319-21, 354-9 ;
II, 4-9, 154-15, 192-1, 229-26, 298-21 ;
III, 93-4, 98-8, 108-13, 144-20, 161-27, 226-6, 247-1, 268-22, 360-3;
— **i** III, 161-29 ;

yèl = cin ; cin çarpması.
III, 144-21, 163-14 ;

yél — = koşmak. *[Rad., Alt., Tel., Çağ.].*
III, 64-12 ;
— **di** III, 64-10 ;
— **er** III, 64-11 ;

yél — = -aş, yemek- yenmek, yenilmek.
III, 64-15, 185-18 ;
— **di** III, 64-13, 185-16 ;
— **ür** III, 64-15, 185-18 ;

yéldir — = estirmek, esmek. *Krş.: Rad., Alt., Tel. — yeldir — = koşturmak.*
III, 98-10 ;
— **di** III, 98-8 ;
— **er** III, 98-9 ;

yelim = tutkal, kendisiyle tüy ve tüye benzer şeyler yapıştırılan tutkal. *Bk : Düzelt :* **yèlim.**

yélim = tutkal, kendisiyle tüy ve tüye benzer şeyler yapıştırılan tulkal, ökse. *Bk :* **yelim.** *[Rad., Taran., Alt., Tel., Leb., Küw., Çağ., Koy., Kaç.]. Krş.: Caf.; Müh.; İd. — yilim.*
III, 20-10, 70-1, 99-9, 108-21 ;

yaruk — = balık tutkalı. *Bk :* **yaru yélim.**
III, 20-12 ;

yaru — = balık tutkalı. *Bk :* **yaruk yélim.** *Krş.: Rad., Tel., Alt., Kom. — yaru = sepilenmemiş deri.*
III, 24-10 ;

yèlimen = dağınık şekilde yapılan çapul. *Bk:* **yalıman.**
III, 38-3 ;

yélimle — = yelek yapıştırmak ; yolu araştırmak. *[Rad.].*
III, 343-17 ;
— **di** III, 343-10, 343-12 ;
— **r** III, 343-17 ;

yelimlen — = tutkallanmak. *Bk : Düzelt :* **yélimlen —.**

yélimlen — = tutkallanmak. *Bk:* **yelimlen —.**
III, 115-25;
— **di** III, 115-23;
— **ür** III, 115-24;

yélin = kısrak memesi; tırnaklı hayvan memesi. *[Rad., Taran., Kom., Çağ., D. Tür.].*
III, 23-14;

yélinğ = yeli çok olan.
III, 373-6, 373-7;

yelkin = yelici, koşucu; misafir, yolcu, konuk. *Bk:* **elkin** (Oğuzca), *Düzelt:* **yélkin.**

yélkin = yelici, koşucu; misafir, yolcu, konuk. *Bk:* **elkin** (Oğuzca), **yelkin.** *[Rad.].*
I, 31-5;
III, 33-13, 37-17, 288-14, 309-10;

yelne — = memesi dolup sarkmak. *Bk: Düzelt:* **yélne —.**

yélne — = memesi dolup sarkmak. *Bk:* **yelne —.**
III, 310-19;
— **di** III, 310-14, 319-18, 319-19;
— **r** III, 310-18;

yelpet — = -ot, saman ve yem- ıslatmak. *Bk:* **yalpat —,** *Düzelt:* **yélpet —.**

yelpet — = yelpazeletmek. *Bk: Düzelt:* **yélpet —.**

yélpet — = -ot, saman ve yem- ıslatmak. *Bk:* **yelpet—, yalpat—.**
II, 352-3;
— **ti** II, 351-21, 352-5;
— **ür** II, 352-3;

yélpet — = yelpazeletmek. *Bk:* **yelpet —.**
II, 352-9;
— **ti** II, 352-7;
— **ür** II, 352-9;

yélpik = cin ve yel çarpması. *[Rad.]. Krş.: Caf., T. T. — yilpig.*
III, 46-19, 46-20;

yélpin — = yele, cine çarpılmak; yel çarpmak, cin çarpmak; yelpazelenmek. *[Rad., Taran.].*
III, 108-16;
— **di** III, 108-11, 108-13, 144-21;
— **ür** III, 108-15;

yélpir — = rüzgâr esmek, cin tutmuş gibi sağa sola sallanmak; nemlenmek; yeri ıslatmak.
III, 93-12;
— **di** III, 93-4, 93-5, 93-8, 93-10;
— **er** III, 93-11;

yélpiş — = nem çekmek, nem almak, taneler yaşlıktan yapışmak; yelpazelemekte yardım etmek.
III, 101-2, 101-6;
— **di** III, 100-18, 100-19, 101-3;
— **ür** III, 101-2, 101-6;

yelwi = büyü, sihir. *Bk:* **yalwı.**
III, 33-8;
— **n** III, 33-12, 359-9;
— **çi** = büyücü, sihirbaz.
III, 33-8;

yélwir — = yelpimek. *Bk:* **yalwır —.**
III, 100-6;
— **di** III, 100-4;
— **er** III, 100-6;

yem = baharat. *Krş.: Rad., Komd. — yem = ağı, zehir.*
III, 5-5, 5-6;

ot — = karabiber, kimyon gibi tohum ve baharat (**"yem"** kelimesi yalnız kullanılmaz, **"ot"** ile birlikte gelir).
III, 5-5;

yém = azık, yemek, taam. *[Rad., Taran., Alt., Küw., Uyg., Çağ., Kar.; İd., Hou.].*
I, 480-17;
III, 144-24;
— **i** I, 468-7;

yeme = hep, bütün, tamamiyle; yine, dahi. *[Rad., Uyg.; Yaz.; Caf.].*
I, 47-15, 106-11, 144-7, 459-7;
II, 75-10, 118-15;
III, 41-20, 278-13, 366-12, 435-19, 435-20;

yemeçük = buğday taşınan küçük çuval.
III, 48-11;

yemet = evet (Ö. Türklerce). *Bk:* **ewet** (Yağma, Toxsı ve Kıpçak dillerince), **emet, evet** (Oğuzlarca).
I, 51-5;
III, 8-12;

yemiş = meyva. *Bk : Düzelt :* **yémiş.** *[Rad., Kr., Kom., Uyg., Çağ., Kar. ; İd., Hou.]. Krş.: Caf., P. P., T. T., USp., Man. — yimiş.*
I, 251-17, 263-9 ;

yémiş = meyva. *Bk :* **yemiş.**
I, 251-17, 263-9 ;
II, 12-18, 95-23, 146-6, 254-16 ;
III, 12-14 ;

körpe — = vakti geçtikten sonra çıkan taze meyva, yemiş.
I, 415-13 ;

yémişlen — = yemişlenmek ; yemiş, meyva vermek ; meyvalanmak (Kıpçak, Yemek, Oğuzlardan başkalarınca : yalnız evsel -ehlî- ağaçlar meyvalanmak). *[Rad.].*
III, 114-21 ;
— **di** II, 269-24 ;
III, 114-19, 197-4 ;
— **ür** III, 114-21 ;

yemrüş — = ağaç sökmekte yardım etmek. *Krş. : Rad., Çağ. — yemrü — = kırmak, parçalamak, dağıtmak.*
III, 103-11 ;
— **di** III, 103-8 ;
— **ür** III, 103-10 ;

yémsin — = yemeksizin yer gibi görünmek.!
III, 109-21 ;
— **di** III, 109-18 ;
— **ür** III, 109-21 ;

yémşen = Kıpçak ülkesinde biten bir kır yemişi. *Krş. : Rad., Çağ. — yemişen.*
III, 37-5 ;

yemü = "bu sözü kabul ettin mi ? söylediğimi yapmak için kafana koydun mu ?„ anlamına bir kelime. *Bk :* **yeh-mü.**
III, 26-14, 26-17 ;

yemür — = kesmek. *Bk :* **yamur —, tomur —.** *Krş. : Rad., Tel., Alt. — yemir — = kırmak, parçalamak.*
— **gen** = daima söken, koparan.
III, 54-17, 54-18 ;

yenç — = ısırmak, yere vurup ayağıyla ezmek, dişle ısırarak parçaları birbirine katmak. *Bk :* **yençi —.** *[Rad., Çağ.].*
III, 435-14 ;

— **di** III, 303-10, 435-9 ;
— **er** III, 435-14 ;

yençi — = ışırmak. *Bk :* **yenç —.** *[Rad., Kaz.].*
— **di** III, 303-10 ;

yéñ = yen, elbise yeni. *[Rad., Alt., Tel., Taran., Küw., Kom., Çağ., Kkg., Koy., Kaç. ; Müh.].*
II, 109-1, 187-3, 233-10 ;
III, 362-3 ;

yeñ — = yenmek, alt etmek (Oğuz ve Kıpçak dillerince). *[Rad., Alt., Tel., Küw., Taran., Kom., Çağ.].*
III, 391-23 ;
— **di** III, 391-20 ;
— **er** III, 391-23 ;

yengeç = yengeç (Oğuzca). *[Müh.].*
III, 384-3 ;

yeñek = heybe, bohça. *Bk :* **yetgek**
III, 70-23 ;

yengen = fil. *Bk :* **yagan,** *Düzelt :* **yañan.**
— **ler** II, 210-8 ;

yeñge = yenge, büyük kardaşın karısı. *[Rad., Taran., Uyg., Çağ. ; Caf., U.]. Krş.: Rad., Alt., Tel. ; Müh. — yenge.*
III, 380-20 ;

yeñi = yeni. *Bk : Düzelt :* **yañı.**
I, 376-12 ;
III, 369-4 ;

yeñşür — [*] = sıcağa soğuk karıştırarak ılıştırmak. *Bk :* **yiñşür —.**
III, 400-16 ;
— **di** III, 400-12 ;
— **ür** III, 400-15 ;

yeni — = doğurmak -yalnız kadın için-. *Krş. : Rad., Uyg. — yeni — = hafiflemek.*
III, 91-17 ;
— **di** III, 91-15, 92-12, 92-19 ;
— **r** III, 91-16 ;
— **gü** = doğurmak üzere olan.

[*] Yazma nushada ilk harf hem üstün hem esre olarak görüldüğünden bu şekli de almayı uygun bulduk. B. A.

III, 36-23 ;

yeniğ = yeğni, hafif. *Bk:* **yénik.**
III, 92-15 ;

yénik = yeğni, hafif. *Bk:* **yeniğ.** *[Rad., Taran., Uyg.]. Krş.: Caf., T. T., An. İnd., Man., U. — yinik.*
III, 18-28 ;

yenit — = doğurtmak.
II, 317-20 ;
— **ti** II, 317-18 ;
— **ür** II, 317-20 ;

yér = yer, yer yüzü, toprak. *[Rad., Bü. D.; Caf., P. P., T. T., An. İnd.; Müh; İd.].*
I, 15-4, 16-6, 33-6, 75-8, 75-12, 97-15, 107-19, 119-21, 146-19, 146-21, 147-25, 150-6, 150-20, 219-10, 265-21, 268-24, 288-9, 292-14, 313-18, 325-23, 361-18, 364-12, 422-1, 429-27, 438-24, 439-2, 461-3, 465-18, 466-14, 469-19, 488-2, 489-11, 494-14, 495-5, 495-19, 495-23, 496-2, 496-12, 496-14, 498-21, 509-17, 510-9 ;
II, 68-5, 68-9, 68-22, 74-23, 77-14, 86-2, 98-20, 99-31, 100-10, 100-14, 115-9, 119-16, 127-11, 178-7, 190-16, 193-20, 206-1, 243-14, 251-6, 251-15, 266-21, 267-19, 268-10, 271-15, 306-14, 321-9, 321-10, 321-25, 321-26, 322-7, 338-19, 344-10, 362-16, 362-19, 362-22, 365-15 ;
III, 4-16, 10-7, 10-11, 15-5, 22-18, 24-19, 27-5, 28-22, 29-12, 30-17, 31-4, 36-3, 47-9, 47-11, 54-3, 56-17, 56-24, 101-16, 113-24, 115-8, 117-4, 123-13, 142-22, 148-28, 152-9, 165-23, 166-6, 170-13, 178-3, 189-23, 193-23, 207-13, 208-23, 211-17, 280-7, 290-4, 317-13, 318-2, 329-15, 371-14, 372-16, 373-7, 396-19, 445-6, 445-19 ;
— **de** I, 164-23, 234-1, 288-12, 416-15 ;
II, 196-5 ;
— **den** I, 517-4, 523-9, 525-14 ;
— **ge** I, 247-22, 423-13 ;
II, 131-23, 139-3, 150-4;
III, 129-19, 189-12, 391-6 ;
— **i** I, 119-6, 139-17, 423-13, 468-8 ;
— **iğ** I, 287-11, 296-21, 309-14 ;
II, 7-26, 9-3, 10-9, 77-21, 241-26, 266-25, 273-13, 273-17, 300-1, 333-18, 342-19, 348-10, 352-5, 365-13 ;
III, 52-13, 67-9, 88-23, 109-15, 115-5, 253-20, 264-2, 298-27, 309-24, 324-4, 331-20, 342-6, 436-15, 443-10 ;

— **im** III, 259-19
— **in** I, 301-13 ;
— **indin** II, 296-4 ;
— **deş** = hemşehri (Oğuzca).
I, 407-9 ;
III, 40-20, 40-23 ;
— **sagrısı** = yer yüzü, yer yaygısı.
I, 422-1 ;
— **kırtışı** = yer yüzü.
I, 461-3 ;

yér = kumaşın veya ağacın bir yüzü.
III, 142-23 ;

yaşıl — liğ barçın = yeşil yüzlü ipek kumaş.
III, 143-1 ;

yer — = yirmek, yaş bir şeyi demirle kesmeksizin uzunlamasına yirmek, kolayca yarmak. *Bk:* **yır —, yir —.** *[Rad.]. Krş.: Rad.; Caf., T. T.; Müh.; İd. — yir —.*
III, 58-11 ;
— **di** III, 58-7 ;
— **er** III, 58-11 ;

yér — = yermek, beğenmemek; iğrenmek; zemmetmek, hakir görmek (Oğuzca).
III, 185-7, 185-10 ;
— **di** III, 185-5, 185-8 ;
— **er** I, 419-12 ;
III, 185-7, 185-10 ;
— **e** III, 422-9 ;
— **medi** I, 149-1 ;
— **gü** = hakir, yerilmiş.
II, 29-12 ;

yerçü = sın, mezar. *Krş.: Rad., Tel. — yerçi = yol arkadaşı, seyyah, yolcu; Caf., T. T., An. İnd., U. — yirçi = kılavuz.*
III, 30-13 ;

yéret — = yerinmek, tembellik etmek.
II, 316-2 ;
— **ti** II, 315-28 ;
— **ür** II, 316-2 ;

yerküç = tahtadan yapılmış kılıç gibi uzunca, enli bir ağaç parçasıdır; fırındaki ekmeği çevirmek için kullanılır.
I, 452-9 ;

yérsin — = bir yeri yurt edinmek. *Krş.: Rad.* — *yersi* — = *hasret çekmek.*
III, 109-17 ;
— **di** III, 109-15 ;
— **ür** III, 109-17 ;

yertür — = yirdirmek.
III, 95-5 ;
— **di** III, 95-3 ;
— **ür** III, 95-5 ;

yerük = yirilmiş, uzunlamasına yirilmiş ve güzelliği gitmiş olan her şey ; yirik, gedik. *Bk :* **yirük.**
III, 18-21, 18-22, 18-25 ;

yet — = yetişmek, erişmek. *Bk : Düzelt :* **yét** —.

yét — = yetişmek, erişmek. *Bk :* **yet** —, (Oğuz ve Kıpçakça) **çét** —. *[Rad., Taran., Alt., Tel., Leb., Küw., Kom., Uyg., Çağ. ; İd., Hou.]. Krş.: Caf., P. P., T. T., An. İnd., U. ; Müh.* — *yit* —.
II, 314-9 ;
— **ti** II, 314-6, 314-18 ;
— **er** I, 192-6, 421-17, 424-18 ;
II, 274-27, 314-8 ;
— **ip** III, 406-3 ;
— **miş** [*] I, 245-13 ;

yet — = yetmek, yedeğinde götürmek.
II, 314-13 ;
— **ti** II, 314-10 ;
— **er** II, 314-13 ;

yeten = ok atılan tahta yay ; atımcı yayı, hallaç yayı. *Bk :* **yetenğ.**
III, 21-3, 21-4 ;

yetenğ = yün atılıp kabartılan atımcı yayı. *Bk :* **yeten.**
III, 372-20 ;

yetgek = heybe, bohça. *Bk :* **yenğek.**
III, 70-23, 77-22, 434-16 ;

yéti = sayıda yedi. *Bk :* **yetti.** *[Rad., Kom., Çağ.; Yaz.]. Krş.: Caf., P. P., T. T., An. İnd., USp.; Müh.* — *yiti ; İd., Hou.* — *yetti.*

[*] Gerek Basma gerek Yazma nushalarda bu kelime gördüğünüz şekilde ise de yanlış olmalıdır ; doğrusu « بتمش bütmiş » olacaktır. Arapçasına uyan ve buraya yakışan da budur ; netekim Dr. Jakob Schinkewitz'in « Rabguzî Sintaksi » adlı eserinin §. 82. sinde de bu görüş ortaya sürülmektedir. B. A.

III, 227-7 ;

yetigen = "yedi kardaşlar„ adı verilen yıldız. *Bk :* **yetiken.** *[Rad., Çağ.]. Krş. : İd.* — *yeteken.*
III, 37-22, 40-12 ;
— **iğ** III, 247-24 ;

yétik = işlerinde becerikli, güç işleri başaran.
III, 18-12 ;

yetiken = "yedi kardaşlar„ adı verilen yıldız. *Bk : Düzelt :* **yetigen.** *Krş. : Caf., T. T.* — *yitiken.*
— **iğ** III, 247-24 ;

yetil — = güdülmek, yedilmek. *Bk :* **yétil** —.
— **sün** I, 106-9 ;

yétil — = erişilmek, yetişilmek.
III, 77-4 ;
— **di** III, 77-1 ;
— **ür** III, 77-3 ;

yétil — = güdülmek, yedilmek. *Bk : Düzelt :* **yetil** —. *[Rad., Çağ.].*
— **sün** I, 106-9 ;

yet (i) ş — = yetişmek, erişmek. *Bk : Düzelt :* **yét (i) ş** —.

yét (i) ş — = yetişmek, erişmek. *Bk :* **yet (i) ş** —. *[Rad., Kr., Az., Kkg.].*
— **ü** III, 183-8 ;

yetiz = enli, enine geniş şey. *Krş.: Caf., T. T., U.* — *yitiz* = *uzak.*
III, 10-4, 10-5, 10-7 ;
— **lik** = genişlik, bir şeyin eni.
III, 52-2 ;

yétrül — = eriştirilmek ; ihhak edilmek. *Bk :* **yetrül** —.
III, 107-21 ;
— **di** III, 107-19 ;
— **ür** III, 107-21 ;

yetrül — = eriştirilmek ; ilhak edilmek. *Bk : Düzelt :* **yétrül** —.

yetrüm = bırakılmış, salınmış.
III, 47-5 ;
— **saç** = salıverilmiş, bırakılmış saç, birinciden sonra bırakılan saç. *Bk :* **yetüt saç.**
III, 47-5 ;

yetrüş — = birbirine erişmekte yardım etmek. *Bk : Düzelt :* **yétrüş** —.

yétrüş — = birbirine erişmekte yardım etmek. *Bk:* **yetrüş —.**
III, 101-24;
— **di** III, 101-20;
— **ür** III, 101-24;

yétse — = yetişeyazmak.
III, 304-22;
— **di** III, 304-20;
— **r** III, 304-22;

yétsik — = erişilmek; yaşlanmak, kocalıp düşkünleşmek.
III, 106-8;
— **di** I, 21-10;
III, 106-3, 106-5;
— **er** III, 106-7;

yetti = sayıda yedi. *Bk:* **yéti.** */Rad., Alt., Leb., Tel./.*
III, 27-9, 27-10;

yetüt = askere imdat.
II, 287-15;
— **saç** = sonradan bırakılan saç. *Bk:* **yetrüm saç.**
II, 287-15;

yewül — = erişmek; olgunlaşmak. *Bk:* **yıgıl —, yuwul —.**
III, 81-14;
— **di** III, 81-5, 81-7, 81-10;
— **ür** III, 81-13;
— **sün** III, 356-4;

yéyse — = yemek istemek.
III, 304-10;
— **di** I, 20-10;
III, 304-7;
— **r** III, 304-9;

yeze — = aramak üzere dolaşmak.
III, 89-3;
— **di** III, 88-23;
— **r** III, 89-3;

yezek = asker öncüsü. *Bk:* **yizek.**
III, 88-23;

yezne = büyük kız kardaşın kocası. */Rad., Çağ./. Krş.: Rad., Uyg.— yesne; Rad., Çağ. — yezde.*
III, 35-11;

yıdış — = bir şeyin parçaları birbiri içinde çürüşmek, yıpraşmak.
III, 70-22;
— **di** III, 70-19;
— **ür** III, 70-21;

yıdh = koku. *Bk:* **yidh.** *Krş.: Rad., Taran.; Caf. — yidh.*
— **ı** III, 48-22;

yıdhı — = kötü, fena kokmak, bozulmak. */Rad., Alt., Tel., Leb.; Caf., T. T., U.J. Krş.: Müh.; İd. — yiyi —.*
III, 86-22;
— **dı** III, 86-19, 260-13;
— **r** III, 86-21;

yıdhığ = kötü kokan her şey. */Caf., T. T./. Krş.: Rad., Alt., Leb., Uyg. — yıdık; Müh. — yiyig; İd., Hou. — yiyi = koku.*
III, 12-19;
— **lık** = kokmuşluk, yıpranmışlık.
III, 51-13;

yıdhığ ot = üzerlik otu (Kaşgar dilince). *Bk:* **eldrük** (Uç ve Barsgan dillerince), **yüzerlik** (Oğuzca).
III, 12-20;

yıdhla — = koklamak. */Caf., T. T./. Krş.: İd. — yiyile —; Rad., Tob. — yısla —.*
III, 308-12;
— **dı** III, 308-9;
— **r** III, 308-11;

yıdhlan — = kokmak, bozulmak. *Krş.: Rad., Bar. — yıslan —.*
III, 110-19;
— **dı** III, 110-17;
— **ur** III, 110-19;

yıdhlaş — = koklaşmak.
III, 104-15;
— **dı** III, 104-13;
— **ur** III, 104-15;
— **u** III, 104-18;

yıg — = yığmak, toplamak; bir şeye engel olmak, alıkoymak. */Rad., Az.; Caf., T. T., An. İnd., USp.: İd./. Krş.: Rad., Uyg. — yık —.*
III, 61-10;
— **dı** I, 15-22, 399-25;
III, 61-4, 61-7;
— **ar** I, 504-11;

II, 61-10 ;
— **daçı** III, 106-14 ;
— **ıp** III, 61-19 ;

yıgaç = ağaç, ağaç parçası ; erkeğin erkeklik aygıtı ; fersah -eski bir yer ölçüsü-. *[Rad., Uyg., Çağ. ; Caf.]*.
I, 14-1, 18-18, 18-20, 152-27, 174-21, 198-5, 198-9, 244-6, 249-8, 254-6, 260-3, 263-3, 263-9, 271-15, 283-15, 290-4, 294-19, 297-9, 312-12, 319-21, 439-7, 439-28, 485-2, 502-21, 503-14, 505-11, 505-12, 511-6 ;
II, 11-16, 11-20, 20-25, 29-2, 29-22, 37-5, 37 6, 69-27, 70-11, 80-5, 85-4, 91-23, 101-12, 122-6, 123-23, 130-12, 141-3, 171-6, 195-5, 203-9, 204-3, 207-15, 213-12, 222-6, 229-7, 236-19, 237-27, 242-10, 244-14, 264-19, 266-17, 267-27, 269-24, 271-22, 313-15, 331-22, 363-3 ;
III, 8-17, 8-18, 8-19, 8-20, 8-22, 8-25, 25-5, 25-7, 28-6, 38-17, 44-4, 50-7, 52-4, 69-16, 82-10, 86-5, 94-20, 103-8, 114-19, 116-5, 119-7, 189-8, 190-16, 191-19, 196-19, 216-4, 225-28, 246-12, 252-26, 275-8, 316-16, 321-16, 321-27, 348-13, 386-2, 392-18, 395-11, 422-21, 423-7, 423-23, 424-5, 427-4 ;
— **ı** III, 8-23 ;
— **ığ** I, 219-3 ;
II, 24-20, 332-18, 360-23 ;
III, 54-18, 247-1, 265-24, 277-21, 336-24 ;
— **ka** I, 251-23 ;
II, 245-21, 349-22 ;
III, 104-3, 110-11, 260-6 ;
— **lık** = ağaçlık, ağaçlı olan yer ; kereste bulunan yer.
III, 51-10 ;
yası — = yastıgaç, hamur tahtası. *Bk :* **yasgaç.**
III, 38-17 ;

yıgaçlan — = ağaçlanmak.
III, 113-27 ;
— **dı** III, 113-24 ;
— **ur** III, 113-26 ;

yıgıl — = toplanmak ; çekinmek, kaçınmak. *[Rad., Tel., Leb., Küw., Uyg. ; Caf., USp., U.]*.
III, 80-3, 80-9 ;
— **dı** III, 79-16, 80-4, 80-5, 80-7 ;
— **ur** III, 80-3, 80-9 ;
— **gan** = daima yığılan.
III, 54-2 ;

yıgıl — = erişmek, olgunlaşmak. *Bk :* **yewül —, yuwul —.**
— **dı** III, 81-5, 81-10 ;

yıgım = yığılmş. *Bk :* **yıgın.**
III, 19-21 ;

yıgın = yığın, küme, yığılmış. *Bk :* **yıgım.** *[Rad., Alt. ; İd.]*.
I, 15-21, 15-22 ;
III, 19-22, 22-15 ;

yıgın — = kendi kendine yığınmak. *[Rad., Leb., Küw., Uyg. ; Caf., T. T., An. İnd.]*.
III, 84-10 ;
— **dı** III, 84-8 ;
— **ur** III, 84-10 ;

yıgış — = yığışmak, yığmakta yardım ve yarış etmek. *[Rad.]*.
III, 73-19 ;
— **dı** III, 73-16 ;
— **ur** III, 73-19 ;

yıgla — = ağlamak. *Bk :* **ıgla —.** *[Rad., Kom., Uyg. ; Caf., T. T., An. İnd., U.]. Krş. : Caf., P. P., USp., Man. ; İd. — ıgla —.*
— **dı** III, 309-5, 321-16 ;
— **p** I, 272-15 ;
— **yu** I, 504-11 ;
II, 232-20,
III, 258-14, 309-11 ;

yıglaş — = ağlaşmak. *Bk :* **ıglaş —.** *Krş. : Caf., P. P. — ıglaş —.*
— **dı** III, 322-2 ;

yıglat — = ağlatmak. *[Rad., Uyg.]. Krş. : İd. — ıglat —.*
II, 355-19 ;
— **tı** II, 355-17 ;
— **ur** II, 355-18 ;

yıglış — = toplaşmak. *Krş. : Rad., Leb.— yıglaş — = birbiri ile dövüşmek.*
III, 105-12 ;
— **dı** III, 105-10 ;
— **ur** III, 105-12 ;

yıgrıl — = kötüleşmek, büzülmek, titremek. *[Rad., Bar.]. Krş. : Rad., Leb.— yıgırıl—.*
III, 108-1 ;
— **dı** III, 107-26, 107-28 ;
— **ur** I, 248-4 ;

III, 108-1;
yıgtur — = yığdırmak; bir şeyden alıkoydurmak. *Krş.: Rad., Leb.— yıgdır—.*
III, 96-1;
— **dı** III, 95-24;
— **ur** III, 95-28;
yık — = yıkmak; yıkılmak. *[Rad., Alt., Tel., Leb., Küw., Kom., Kaz., Uyg., Az.; Caf., U.]. Krş.: Yaz.— yıg—.*
III, 63-13;
— **dı** III, 63-11;
— **tımız** I, 343-26;
— **ar** I, 85-6, 384-6;
III, 63-13;
— **sa** III, 20-4;
yıkıl — = yıkılmak. *[Rad., Kom., Kr.; Müh.].*
III, 82-1;
— **di** I, 348-23;
III, 81-22;
— **ur** III, 82-1;
— **gan** = daima yıkılan, yıkılgan.
III, 54-5;
yıkış — = yıkmakta yardım etmek.
III, 74-25;
— **dı** III, 74-22;
— **ur** III, 74-25;
yıksa — = yıkmak istemek.
III, 306-16;
— **dı** III, 306-14;
— **r** III, 306-16;
yıktur — = yıktırmak. *Krş.: Rad., Alt., Tel.— yıktır—.*
III, 97-4;
— **dı** III, 97-1;
— **ur** III, 97-4;
yıl = yıl, sene. *[Rad., Çağ. dan başka Bü. D.; Yaz.: Caf., P. P., T. T., An. İnd., USp.; Müh.; İd.]. Krş.: Rad., Çağ., D. Tür.—yil.*
II, 118-1., 331-21;
III, 5-1, 5-2, 76-10, 131-13, 162-2;
— **ı** I, 345-27, 346-3, 346-4, 346-5, 346-6, 346-7, 346-8, 346-9, 346-10, 346-11, 346-12, 346-13, 447-12, 513-12;
III, 7-22, 30-1;

— **ın** III, 69-2;
— **ka** I, 349-12;
yıl = at yelesi. *Bk:* **yalığ, yal.**
III, 13-25;
yılan = yılan. *[Rad., Kr., Kom., Alt., Tel., Leb., Küw., Kkg., Uyg., Az.: Yaz.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., USp.; Müh.; İd., Hou.]. Krş.: Rad., Çağ. — yilan.*
I, 27-7, 228-10;
II, 18-15, 20-22, 275-9, 279-20;
III, 29-26, 39-26;
— **lar** III, 367-9;
— **yılı** = Türklerin onikili yıllarından biri.
I, 346-7;
III, 30-1;
nek — = ejderha.
III, 155-27;
ok — = kendini insan ve başka şeyler üzerine atan bir yılan.
I, 37-7;
III, 29-26;
sogan — = tulum gibi iri bir yılan.
I, 409-19;
yıldız = ağacın kökü, damarı. *[Caf.]. Krş.: Rad., Uyg., Küw. — yıldıs; Rad., Koy., Kaç. — yıltıs; Rad., Taran. — yiltis; Caf., T. T., An. İnd., U. — yıltız.*
III, 40-15;
tüplüğ — **lığ** = asaletli, köklü.
III, 40-16;
yıldızlan — = köklenmek; bir yere yerleşmek; soylanmak.
III, 116-12;
— **dı** III, 116-5, 116-9;
— **ur** III, 116-12;
yılgın = ılgın, ılgın ağacı, tamariska. *Krş.: Müh. — ılgın.*
III, 37-13;
yılgınlan — = ılgın ağacına sahip olmak.
III, 117-6;
— **dı** III, 117-4;
— **ur** III, 117-6;
yılı — = ılımak. *[Rad., Alt., Tel., Leb., Küw.; Müh.].*
III, 91-5,

— **dı** III, 91-3 ;
— **r** III, 91-5 ;

yılıg = ılık, sıcakla soğuk arası. *Bk:* **ılığ.** *[Rad., Leb., Koy., Küw., Kaç.; Caf., T. T., An. İnd.]. Krş.: Müh.— yılık.*
I, 31-6, 64-21 ;
III, 14-10 ;
— **lık** III, 51-16 ;

yılınçga aş = tadı, tuzu, yağı olmıyan yemek. *Bk: Düzelt:* **yalınçga.**
III, 433 12 ;

yılır — = ılımak, az ısınmak.
— **dı** I, 179-21 ;
II, 283-4 ;

yılış — = ılışmak, ılıklaşmak.
III, 75-1 ;
— **dı** III, 74-26 ;
— **ur** III, 75-1 ;

yılış — = birbirini töhmetlemek, itham etmek. *Bk:* **yalış —.**
III, 75-5 ;
— **dı** III, 75-2 ;
— **ur** III, 75-5 ;

yılıt — = sıtma tutmak, sıtmadan vücudu ısınmak; ılıtmak. *[Rad., Alt., Tel., Leb., Küw., Koy., Kaç.; Müh.]. Krş.: Caf. — yılıd —.*
II, 317-5 ;
— **tı** II, 316-24, 317-3 ;
— **ur** II, 317-4 ;

yılkı = hayvan, yılkı, hayvan sürüsü; dört ayaklı hayvanlara verilen genel ad. *[Rad., Alt., Tel., Kom.; Yaz.; Caf., T. T., An. İnd., U., P. P., Chuas., USp.; İd.].*
I, 21-2, 91-22, 241-23, 257-13, 285-11, 330-2, 332-22, 412-11, 461-22, 481-4, 482-7 ;
II, 96-2 ;
III, 34-12, 76-5, 104-13, 104-17, 131-16, 178-7, 292-18, 300-19 ;
— **m** III, 90-4 ;

yımırtga = damarsız olan her türlü yeşillik; hiyar gibi gevşek olan her nesne.
III, 433-17, 433-21 ;

yın = in. *Bk:* **in, yin.**
— **ka** III, 6-4 ;

yınçge = ince. *Bk: Düzelt:* **yinçge.**

yıp = ip, tel, kendisiyle at bağlanan uzun örk. *Krş.: Rad., Alt., Tel., Taran., Leb., Küw., Kom., D. Tür., Çağ.; Caf., P. P.; Müh.; İd. — yip; İd. — ip.*
I, 158-7, 158-25, 165-15, 178-28, 185-1, 213-13, 220-22, 236-16, 253-3, 302-20, 523-26, 524-3 ;
II, 8-2, 9-17, 98-24, 120-1, 132-12, 189-25, 194-25, 227-6, 236-1, 244-9, 330-16, 354-25, 362-7, 362-13 ;
III, 3-11, 3-12, 3-13, 104-3, 255-10, 286-7, 388-9, 426-6, 428-6 ;
— **ı** I, 414-23 ;
— **ıg** II, 180-19, 336-20 ;
— **nı** III, 444-11 ;
— **lar** II, 207-12 ;

yıpar = misk. *Bk:* **yipar.** *[Rad., Uyg., Kom., Tob., Çağ., Taran., D. Tür.; Yaz.; Caf., T. T., An. İnd., USp.; Müh.: Rab.]. Krş.: İd. — ipar.*
I, 327-8 [*] ;
II, 4-23, 6-19, 122-24 ;
III, 7-17, 28-7, 48-22, 96-20, 180-8, 308-9 ;
— **lığ** = misk kokan; miski, anberi olan.
III, 48-19, 48-21, 50-23 ;

kün — = misk göbeği.
I, 345-11 ;

yıpla — = ip üzerinde oynamak, canbazlık etmek.
III, 308-8 ;
— **dı** III, 308-6 ;
— **r** III, 308-8 ;

yıpla — = iple kıl aldırmak.
III, 307-23 ;
— **dı** III, 307-20 ;
— **r** III, 307-22 ;

yıplaş — = iple birbirinden kıl yoluşmak.
III, 104-12 ;
— **dı** III, 104-9 ;
— **ur** III, 104-12 ;

---

[*] Bu kelimenin geçtiği sav hakkında görüşümüzü bir çıkartma ile yazmış idik. Burada ikinci bir ihtimal daha vardır; savın ibaresinde ufak bir yanlışlık olsa gerektir. Doğrusu « كزداكى كون يپار kizdeki kün yıpar » olmalıdır. Netekim « kün yıpar » bileşik kelimesi bu anlamdadır. Şu hale göre Arapça ibarenin doğru, Türkçesinde ufak bir yanlışlık olması düşünülebilir. B. A.

yıplat — = ipletmek, iple kıl yoldurmak.
II, 355-4 ;
— **tı** II, 355-1 ;
— **ur** II, 355-4 ;

yır = koşma, türkü, hava, ır, musikide ırlama, gazel. *Bk:* **ır.** *[Rad., Bar., Az., Kom., Kar.; Caf., P. P.]. Krş.: Müh.; İd. — ır.*
II, 14-9, 135-19 ;
III, 3-25, 3-26, 131-4, 143-4 ;

yır — [*] = yirmek. *Bk:* **yer —, yir —.** *[Rad.].*
III, 58-11 ;
— **dı** III, 58-7 ;
— **ar** III, 58-11 ;

yıra — = uzaklaşmak, ırak olmak. *Bk:* **yara —.** *[Rad., Uyg.].*
III, 88-8 ;
— — III, 422-10 ;
— **dı** III, 88-7 ;
— **r** III, 88-8, 366-12 ;
— **sa** III, 366-12 ;

yıragu = çalgıcı; şarkıcı, çağırıcı.
III, 36-6 ;

yırak = uzak, ırak. *Bk:* **barık.** *[Rad., Kom., Tob., Uyg., Kar.; Caf., T. T., An. İnd.; İd., Hou.]. Krş.: Müh. — ırak.*
I, 97-14, 309-14, 456-2 [**] ;
III, 28-22, 29-4 ;
—' **lık** = uzaklık, ıraklık.
III, 51-19;

yıraklan — = uzak bulmak.
III, 115-7 ;
— **dı** III, 115-5 ;
— **ur** III, 115-7 ;

yırat — = uzaklaştırmak. *[Rad., Uyg.].*
II, 315-27 ;

[*] Haşiyeye göre alınmıştır. B. A.

[**] Burada geçen kelimeyi Çevirmemizde Basma nushaya ve Brockelmann'a uyarak « barık » şeklinde okuyup geçmiş idik. Fakat Yazma nusha bu okuyuşu şupheli göstermektedir. Arapçasındaki anlamdan ve Yazma nushadaki yazılıştan sezdiğimize göre bu kelimeyi « yırak » okumak daha uygun olacaktır.

Ayni zamanda bu kelimeden sonra gelen kelime de « bakıp » şeklinde düzeltilirse hem Arapçasına hem Yazmadaki yazılış şekline uygun düşer. B. A.

— **tı** II, 315-25 ;
— **ur** II, 315-27 ;

yırla — = şarkı, gazel söylemek; ırlamak. *[Rad., Bar., Az., Kom., Kar.; Caf., P. P., U.; Müh.]. Krş.: Müh.; İd., Hou. — ırla —.*
III, 308-19 ;
— **dı** III, 3-26, 308-17 ;
— **r** III, 308-19 ;

yırt — = yırtmak. *[Rad., Alt., Tel., Leb., Küw., Kom., Uyg., Kar.; Caf., Man.; Müh.; İd. Hou.].*
III, 435-8 ;
— **tı** I, 323-9, 341-15 ;
III, 435-6 ;
— **ar** III, 435-8 ;

yırtıl — = yırtılmak. *[Rad., Alt., Leb., Küw., Kr., Kom.].*
III, 107-1 ;
— **dı** III, 106-9 ;
— **ur** I, 41-17 ;
III, 106-15, 107-1 ;

yırtın — = yırtar görünmek.
III, 108-20 ;
— **dı** III, 108-17 ;
— **ur** III, 108-19 ;

yırtış — = yırtmakta yardım etmek. *[Rad.].*
III, 101-11 ;
— **dı** III, 101-8 ;
— **ur** III, 101-11 ;

yış = sıkışma (Oğuzca). *Bk:* **yuş.**
III, 4-9 ;
— **bol** — = sıkışmak.
— **bol-dı** III, 4-10 ;

yış [*] = iniş; yokuş. *Krş.: Rad., Alt., Leb.; Yaz. — yış = ormanla kaplı dağ.*
III, 4-11, 143-17 ;

art — = yokuş iniş.
III, 4-11, 143-17 ;

[*] Gerek Basma gerek Yazma nushalarda ilk geçen « yış » kelimesine « الصعود » ve ikinci defa geçen « yış » kelimesine « الهبوط » denilmiştir. Burada bir yanlışlık vardır, birinci anlam yanlıştır, ikincisi doğrudur, « yış » kelimesi « iniş » anlamınadır; ona göre düzeltile. B. A.

yışığ = ip; kayıştan örülmüş bağ; boyunduruk kayışı.
I, 126-18, 158-18, 165-19, 183-22, 196-20, 209-8, 276-26, 427-13;
II, 123-23, 216-23;
III, 13-11;
— **nı** II, 349-22;
— **lığ** ipli, ipi olan.
III, 49-21;

yışıklığ = tulgalı, tulga giymiş. *Bk:* **aşuk, yaşuk.**
III, 50-2;

yıtıt — = biletmek. *Bk:* **yanut —.**
II, 317-13;
— **tı** II, 317-9;
— **ur** III, 317-13;

yi = sık ve birbirine girmiş; elbisenin yivi, dikişi; dikiş, pabuç dikişi; dağ yivi; diş ve ağaçların birbirine girmesi. *Bk:* **yiği, cigi.**
III, 25-7, 25-10, 216-1, 216-3, 216-4, 229-7;
— **sin** III, 283-9;
— **çi** = terzi.
II, 3-23;
III, 216-2;

yidh = koku. *Bk: Düzelt:* **yıdh.** *[Rad., Taran.; Caf.].*
— **i** III, 48-22;

yidh — = bohça veya heybeyi toparlamak, uçlarını birleştirmek. *Bk:* **yédiş —, yédhil —;** *Düzelt:* **yédh —.**

yig = iğ. *Bk:* **ig, ik;** *Düzelt:* **yik.** *Krş.: Rad., Alt., Tel., Leb., Şor., Kkg., Çağ. — îk; Müh.; İd. — ik.*
I, 48-18, 85-19;

yiğ = gemin damağa gelen parçası.
III, 144-1;
— **i** III, 144-1;

yiğ = çiğ, pişmemiş. *Bk:* **yik.** *[Caf., T. T., An. İnd., USp., U., Man.; Müh.]. Krş.; Rad., Uyg.; İd. — yik; Rad., Çağ. — yığ = hazır, hazırlanmış.*
I, 338-10;
III, 144-8, 144-9;

yigde = iğde. *Bk:* **yikte** (Oğuzca), *[Caf.; Müh.].*
I, 31-25;
III, 31-1, 147-27;

yigi = sık, birbirine girmiş, sıralanmış, -dikişte- sağlam. *Bk: Düzelt:* **yiği.**

yiği = sık, birbirine girmiş, sıralanmış, -dikişte- sağlam. *Bk:* **yi, yigi, cigi.** *[Caf., T. T.]. Krş.: Rad., Bar., Alt., Leb., Tel. — yik.*
III, 25-5, 25-8, 25-9, 25-11, 216-6, 216-8, 229-9;

yigirme = sayıda yirmi. *Bk:* **yigirmi.** *[Rad., Bar., Taran.]. Krş.: Rad., Uyg., Çağ.; Yaz.; İd., Hou. — yigirmi; Caf., T. T., An. İnd. — ygrmi, ykrmi.*
III, 48-15;

yigirmi = sayıda yirmi. *Bk:* **yigirme.**
III, 48-15;

yigirminç = sayıda yirminci. *Bk;* **yiğirminç.** *[Rad., Uyg.].*
I, 132-10;
III, 449-9;

yiğirminç = sayıda yirminci. *Bk: Düzelt:* **yigirminç.**

yigit = yiğit, genç, her şeyin genci. *[Rad., Kom., Kar., Bar., Taran., Uyg., Çağ., Alt.; Caf., USp., U.; İd., Hou.]. Krş.: Müh.; K. B.; Rab. — yikit.*
I, 25-4, 400-20;
III, 8-11, 16-18, 197-21, 356-4, 386-13, 420-26;
— **ler** II, 113-5;
— **leriğ** I, 263-8;
— **lik** = yiğitlik, gençlik.
I, 511-11;
III, 51-21;
— **liği** I, 143-4;
III, 51-22;
türk — = gençlik çağının ortasında olan genç.
I, 353-12;

yigne = iğne. *[Müh.; Rab.]. Krş.: İd. — iğne.*
II, 3-23, 150-12;
III, 35-12, 35-13;
— **ge** II, 120-1;

yigren — = tüyü ürpermek; iğrenmek. *[Müh.].*
III, 109-7;
— **di** III, 109-3, 109-5;
— **ür** III, 109-7;

yigtür — [*] = bir şeyle iyilik etmek. *Bk :* **yiktür** — ; *Düzelt :* **yüftür** —.
III, 96-6 ;
— **di** III, 96-2 ;
— **er** III, 96-5 ;

yiğtür — = incitmek.
III, 97-8 ;
— **di** III, 97-5 ;
— **ür** III, 97-7 ;

yiken = hasır yapılan kovalak otu. *[U.]. Krş.: İd. — yigin = hasır.*
III, 23-11 ;

yik = iğ. *Bk :* **ik, yik. ig.**
III, 144-11 ;

yik = çiğ, pişmemiş. *Bk : Düzelt :* **yiğ.**
I, 338-10 ;

yikle — = çiğnemek. *Bk :* **ikle** —.
III, 310-2 ;
— **di** III, 309-24 ;
— **r** III, 310-2 ;

yikte = Iğde (Oğuzca). *Bk :* **yigde.**
I, 31-26 ;

yiktür — [**] = bir şeyle iyilik etmek. *Bk :* **yigtur** — ; *Düzelt :* **yüftür** —.
III, 96-6 ;
— **di** III, 96-2 ;
— **ür** III, 96-5 ;

yil = ... [***].
III, 227-7 ;

yilik = ilik. *Bk :* **ilik** (Oğuzca). *[Rad., Alt., Leb., Kom., Çağ. ; Caf., U. ; İd.].*
I, 72-19 ;

---

[*] Bu kelime yanlıştır. Çevirme sırasında dahi bu kelimenin yanlışlığını görmüş isek de başka yolda düzeltmek istemiş idik. Sonradan anladığımıza göre kelime « يفتردى — يفترر — يفترماك » olacaktır. Netekim Çevirme C. III, S. 11. de « yüfüşlüğ », S. 306. da « yüwse — » kelimeleri geçmektedir ; anlamlar çok yakındır. B. A.

[**] Çevirmemizdeki haşiyeye göre alınmıştır. B. A.

[***] Bir savda « yil büke » diye geçen sözün ilk kelimesi olan « yil » kelimesini iyice anlıyamadık. Düşünüle. B. A.

— **siz** = iliksiz.
I, 119-23 ;
— **lığ** = ilikli, iliği olan.
III, 52-6 ;

yilim = tutkal. *Bk : Düzelt :* **yélim.**

yilmir — = ılımak, ılır gibi olmak,
III, 100-10 ;
— **di** III, 100-8 ;
— **er** III, 100-10 ;

yimle — = gözle işaret etmek. *Bk :* **imle** —.
III, 310-8 ;
— **di** III, 310-6 ;
— **r** III, 310-8 ;

yin = beden, vücut, insan bedeni.
III, 92-22, 92-23, 145-2, 278-14 ;
— **i** I, 179-9 ;
— **im** I, 261-27, 275-14 ;
— **in** II, 151-17 ;
— **inğ** III, 154-4 ;

yin = tüy, deri. *Krş. : Caf., U., — yin = deri.*
— **i** I, 167-12, 217-9, 315-20 ;
III, 109-3 ;

yin = koyun pisliği, davar tersi ; hayvan pisliği. *Bk :* **in.** *[Rad., Alt., Tel., Küw., Bar., Taran.].*
I, 49-25 ;
III, 5-9 ;

koy — **i** = koyun tersi.
III, 5-10 ;

yin = in, hayvan ini. *Bk :* **in, yın.** *Krş. : İd., Hou. — in.*
I, 49-23 ;
III, 5-11, 5-13 ;
— **i** III, 5-11 ;
— **ige** *(Düzelt :* **inğe**). III, 5-15 ;

yin — [*] = aramak, sormak. *Bk :* **yind** —.
III, 66-11 ;
— **di** III, 66-7 ;
— **er** III, 66-11 ;

---

[*] Haşiyeye göre alınmıştır. B. A.

yincü = inci. *Bk: Düzelt:* **yinçü.**

yinçge = ince. *Bk:* **yınçge.** *Krş.: Caf., U. — yinçke; Müh. — yiniçke.*
III, 380-16 ;

— **turku** = ince ipek kumaş. *Düzelt:* — **torku.**
III, 380-16;

— **kız** = odalık kız. *Bk:* **yinçke kız.**
III, 380-17 ;

— **kişi** = Tanrıya ibadet eden, tapan.
III, 380-18 ;

yinçgele — = ince saymak; inceltilmek.
III, 411-11 ;

— **di** III, 411-8 ;

— **r** III, 411-11 ;

yinçgelen — = alçak gönüllülük etmek; odalık edinmek; Tanrıya karşı küçüklük göstermek, tapmak, ibadet etmek.
III, 450-22 ;

— **di** III, 450-13, 45-16, 450-18 ;

— **ür** III, 450-21 ;

yinçke kız = yatağa alınacak, yetişkin cariye ve kız.; kız oğlan kız. *Bk:* **yinçge kız.**
I, 326-11 ;

yinçü = inci; cariye. *Bk:* **cincü** (Oğuz ve Kıpçak dillerince), **yincü.** *[Rad.; Yaz.; Caf., P. P.; Müh.]. Krş.: Rad., Tob. — yintsi; Rad., Çağ. — yencü.*
I, 31-7, 273-5, 387-6, 390-12, 396-22, 419-9 ;
II, 9-6, 31-19, 100-4, 122-23, 127-15, 154-8, 243-23, 288-3 ;
III, 30-15, 30-17, 229-15, 289-17 ;

— **ni** II, 79-4 ;

— **sin** II, 146-19 ;

yind — = aramak, sormak. *Bk:* **yin** —.
III, 66-11 ;

— **ti** III, 66-9 ;

— **er** III, 66-11 ;

yindür — = kayıbı arattırmak.
III, 99-8 ;

— **di** III, 99-4 ;

— **ür** III, 99-7 ;

yinedh — = sağalmak; yeğnilmek. *Bk:* **yinet** —.

— **ti** II, 317-16 ;

yinet — = sağalmak ; yeğnilmek. *Bk:* **yinedh** —.
II, 317-16 ;

— **ti** II, 317-14 ;

— **ür** II, 317-15 ;

yinğ = sümük. *[Müh.]. Krş.: Caf. — yinğtegü = sümüklü.*
II, 326-20 ;
III, 362-4 ;

— **at** — = sümkürmek. *Bk:* **yinğit** —.

— **at-tı** II, 326-20 ;

yinğdegü = sümüklü - çocuklara bununla sövülür -. *Krş.: Caf. — yinğtegü.*
III, 387-19 ;

yinğit — = sümkürmek. *Bk:* **yinğ at** —.
II, 326-22 ;

— **ti** II, 326-19 ;

— **ür** II, 326-22 ;

yinğşür — = sıcağa soğuk karıştırarak ılıştırmak. *Bk:* **yenğşür** —.
III, 400-16 ;

— **di** III, 400-12 ;

— **ür** III, 400-15 ;

yipar = misk. *Bk: Düzelt:* **yıpar.**

yipin = koyu kırmızı, kızıl. *Bk:* **bayın, yipkil, yipkin.** *[Caf., T. T., An. İnd.].*
III, 21-27, 21-30 ;

yipkil = erguvan renginde olan. *Bk:* **yipkin, yipin, bayın.**
III, 46-22, 47-14;

yipkin = menekşe rengi; erguvan renginde olan; konur, koyu kırmızı. *Bk:* **yipkil, yipin, bayın.** *[Caf., T. T.].*
I, 395-4 ;
III, 37-14, 47-13 ;

yir — [*] = yirmek. *Bk:* **yer —, yır —.** *[Rad., Çağ., Taran.; İd.]. Krş.: Caf., P. P. — yiri — = parçalamak, yarılmak.*
III, 58-11 ;

— **di** III, 58-7 ;

— **er** III, 58-11 ;

yiril - gen = daima çatlıyan, yarılan, yirilen.

[*] Haşiyeye göre alınmıştır. B. A.

III, 55-1 ;

yiriş — = yirişmek, yirilmek, ayrılmak; gülümsemek; kuvvetsizleşmek
III, 73-1 ;
— **di** III, 72-25, 72-27, 73-2 ;
— **ür** III, 73-1 ;

yirük = yirilmiş, uzunlamasına yirilmiş ve güzelliği gitmiş olan her şey; yirik, gedik. *Bk:* **yerük.** *Krş.: Rad., Çağ. — yirik.*
III, 18-21, 18-22, 18-25 ;

yişil — = eli işe yatışmak, udumlaşmak. *Bk:* **yuşıl —, yuşul —, yüşil —, işil —.**
III, 79-12 ;
— **di** III, 79-7, 79-12 ;
— **ür** III, 79-12 ;

yişim = soğukta dizlere giyilen nesne; bir çeşit çakşır. *[Rad., Tara; Müh.; İd.]. Krş.: Rad. — yişim = çorap.*
III, 19-19 ;

yişimlen — = yişim giymek, tozluk giymek.
III, 115-22 ;
— **di** III, 115-19 ;
— **ür** III, 115-21 ;

yit — = kaybolmak, yitmek. *[Rad., Koy., Kaç., Kom., Uyg., Çağ.; Yaz.; Caf.; İd., Hou.].*
II, 314-5 ;
— **ti** II, 314-3 ;
— **er** I, 467-8 ;
II, 314-4 ;

yitik = keskin, bilenmiş. *[Müh.; Rab.]. Krş.: Caf., U.; İd., Hou. — yiti.*
I, 384-24 ;
III, 18-8 ;

yitik = yitik şey, kaybolan şey. *Bk:* **yitük, tiyül.** *[Rad.]. Krş.: İd. — yitük.*
II, 182-5 ;

yitikle — = kaybolanı aramak.
III, 343-5 ;
— **di** III, 343-2 ;
— **r** III, 343-5 ;

yitim = keten tohumu.
III, 24-1 ;

yittür — = kaybettirmek; bir şeyi bohça ve bohçaya benzer şeylerde saklatmak.
III, 94-15 ;
— **di** III, 94-12 ;
— **ür** III, 94-15 ;

yitük = kaybolan şey, yitik. *Bk:* **yitik, tiyül.** *[İd., Hou.].*
II, 115-16, 182-5 ;
III, 18-1, 181-24 ;
— **liğ** = bir şey yitiren, kaybeden.
III 18-3 ;

yitür — = kaybetmek, yitirmek. *[Rad., Çağ.; Yaz.].*
III, 67-16 ;
— **di** III, 67-13 ;
— **ür** III, 67-16 ;

yiz = sele otu, çığ otu, sele sazı; Artemisia abrotonon; kamıştan daha ince ve yumuşak olup göçebelerce çadır örtüsü yapılır.
III, 135-7, 143-12 ;

yizek = askerin önde giden bölüğü, öncül. *Bk:* **yezek.**
III, 18-27 ;

yodh — = silmek, bozmak, mahvetmek. *Krş.; U. — yud —: Rad., Çağ. — yoy —.*
III, 434-12 ;
— **tı** III, 434-7, 434-9 ;
— **ar** III, 434-12 ;

yodhluş — = silinmek.
III, 105-5 ;
— **dı** III, 105-2 ;
— **ur** III, 105-4 ;

yodhsa — = silmek istemek.
III, 305-12 ;
— **dı** III, 305-9 ;
— **r** III, 305-12 ;

yodhtur — = sildirmek. *Bk:* **yottur —.**
— **dum** III, 94-7 ;

yodhul — = silinmek; yok edilmek.
III, 77-21 ;
— **dı** III, 77-15, 77-18 ;
— **ur** III, 77-21 ;

yodhun — = silinmek.

III, 83-23 ;
— dı III, 83-18 ;
— ur III, 83-23 ;

yodhuş — = -leke, kitapta yanlış vb.- silmek ve gidermek işinde yardım etmek.
III, 70-18 ;
— dı III, 70-13 ;
— ur III, 70-18 ;

yog = matem, yas ; ölü gömülmesinden sonra üç veya yedi güne kadar verilen yemek. *[Rad. ; Yaz. ; Caf., USp. ; Müh.]*.
III, 143-19 ;

— **basan** = ölü gömüldükten sonra verilen yemek. *Bk:* **yug basan.**
I, 399-1 ;

yogdu = devenin çenesi altındaki uzun tüyler. *Bk:* **yogru, yogruy, cugdu ;** *Düzelt:* **yugdu.**
III, 30-26 ;

yogla — = ölü için yemek vermek. *[Rad. ; Yaz.]*.
III, 309-4 ;
— dı III, 309-1 ;
— r III, 309-4 ;

yogrı = çanak.
III, 31-21, 32-4 ;
— n III, 31-23 ;

yogru = deve tüyünün uzunları. *Bk:* **yogdu, yogruy, yugdu, cugdu.**
III, 31-9 ;

yoğrul — = yoğrulmak. *Krş. : Rad.* — *yogurul* —.
III, 107-24 ;
— dı III, 107-23 ;
— ur I, 248-3 ;
III, 107-24 ;

yogrum = bir defada yoğrulacak kadar olan.
III, 47-3 ;

yogruş — = yoğruşmak, yoğrulmak ; yoğurmakta yardım etmek.
III, 102-7 ;
— dı III, 102-2, 102-5 ;
— ur II, 122-24 ;
III, 102-6 ;

yogruy = deve tüyünün uzun olanları. *Bk:* **yogdu, yogru, yugdu,**

cugdu.
III, 31-10 ;

yogun = yoğun, şişkin, kalın. *[Rad., Çağ., Az. ; Caf., T. T., USp. ; Müh. ; İd., Hou.]*.
III, 29-25 ;

yogur — = yoğurmak. *Bk :* **yugur —.** *[Rad., Çağ., D. Tür., Uyg. ; Caf., T. T. ; Müh. ; İd., Hou.]*.
— mış II, 102-13 ;

yogurguç = şehriye ve benzeri şeylerin açılmaşında kullanılan oklağı. *Bk:* **yugurguç.**
I, 493-19 ;

yogurkan = yorgan. *[Caf., T. T.]. Krş. : Rad., Az., Kr. ; Müh. ; İd., Hou.* — *yorgan.*
I, 197-4, 210-11 ;
II, 141-13 ;
III, 54-8, 253-24 ;
— da II, 137-6 ;
— ga III, 110-13 ;

yogurt = yoğurt. *[Rad., Kr., Uyg. ; Müh.]. Krş. : Caf., T. T., USp., U.* — *yogrut.*
I, 182-3, 208-1 ;
II, 189-9 ;
III, 164-13, 190-9 ;
— ka II, 295-19 ;

yogurt — = yoğurtmak.
III, 436-26 ;
— tı III, 436-23 ;
— ur III, 436-26 ;

yok yér = yokuş yer.
III, 4-16 ;

yok = çanak bulaşığı. *Bk: Düzelt:* **yuk.**
III, 4-13 ;

— **yak** = aynı anlamda. *Bk: Düzelt:* **yuk yak.**
III, 4-14 ;

yok = yok. *[Rad., Bü. D. ; Caf., T. T., An. İnd., U. ; Müh. ; İd., Hou.]*.
I, 70-10, 323-17, 360-28, 368-18, 420-5 ;
III, 3-7, 143-26, 147-26, 151-20, 154-2, 239-1 ;
— ka I, 68-11 ;

II, 28-19;

yokadlı — = yok olmak. *[Rad., Taran., Çağ., D. Tür.; Yaz.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., U].*

— ur III, 384-18;

yokar = yukarı. *Bk:* **yokaru, yukaru.** *[Rad., Taran.].*
I, 142-15, 320-26;

yokaru = yukarı. *Bk:* **yukaru, yokar.** *[Rad., Çağ.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., U., USp.; İd., Hou.].*
II, 4-14, 6-25, 35-8, 81-4, 198-21, 260-10;
III, 285-7;

yokla — = yükselmek, çıkmak. *[Rad., Uyg.; Caf., P. P., T. T., An. İnd.].*

— — III, 212-1;

— dı III, 221-5;

yoklat — = yükseltmek, dağa çıkartmak. *[Rad., Uyg.].*
II, 355-27;

— tı II, 355-24;

— ur II, 355-26;

yol = yol; sefer; anî yola çıkma. *[Rad., Bü. D.; Caf., P. P., T. T., An. İnd., U.; Müh.; İd., Hou.].*
I, 53-26, 63-13, 66-17, 92-7, 173-11, 196-9, 204-7, 208-21, 247-2, 292-5, 332-12, 458-14;
II, 8-4, 197-1, 232-4;
III, 87-17, 144-15, 144-16, 288-4, 292-2, 387-4, 450-1;

— da I, 342-4;
II, 98-3, 214-13;

— dan I, 155-2;
III, 64-19, 182-18, 187-16;

— ka II, 29-28, 176-28, 212-8;
III, 423-11;

— uğ III, 343-6, 343-12;

— suz = yolunu azıtan kimse.
III, 40-19;

yol — = yolmak, yolmak için kaynar suya bırakmak; kurtarmak, bırakmak, salıvermek; istinsah etmek. *[Rad.; Müh.]. Krş.: İd. — yulı — = tıraş etmek.*
III, 64-8;

— dı II, 24-4;
III, 63-20, 63-23, 63-25, 64-4, 64-8;

— ar III, 64-7;

yolak = çay. *Bk:* **yulak, yul.** *Krş.: Caf. — yulak; Caf., T.T., An. İnd. — yulat = oluk, nehir ayağı; Müh. — yulak = su kaynağı çevreleri.*
I, 222-17;
III, 17-3, 17-9;

yul — = küçük küçük bir çok su pınarları.
III, 17-4;

yolak = çığır, çılga, kırlardaki küçük yol; yol yol çizgili olan her şey. *[Rad., Uyg., Çağ.].*
III, 17-16. 17-18, 17-21;

— barçın = yol yol çizgileri bulunan ipek kumaş.
III, 17-18;

yoldra — = -maden ve cevher- parlamak. *Bk:* **yoldrı —.** *Krş.: İd. — yuldura — = yıldırım çakmak.*

— dı III, 437-10;

yoldrı — = -maden ve cevher- parlamak. *Bk:* **yoldra —.**
III, 437-17;

— r III, 437-16;

yoldruga = kılıç gibi uzunca bir bitki. *Bk:* **yoldurga.** *Krş.: Caf. — yoldurgan.*
III, 433-5;

yoldruk = cilâlı, parlak, süslü. *Bk:* **yaldruk, yuldruk.**
III, 432-15, 432-18;

yoldurga = kılıç gibi uzunca bir bitki. *Bk:* **yoldruga.**
III, 433-7;

yolgır — = yolda rastlamak.

— a II, 193-3;

yolıç = keçi kıllarının diplerinde bulunan yumşak ince yün. *Bk:* **yulıç, yovlıç.**
III, 27-13;

yolıt — = yağma ettirmek. *Bk:* **yolut —,** *Düzelt:* **yulıt —.**
II, 316-23;

— ur II, 316-23;

yolk — = sıyırmak; çatlatmak; yolmak, bir şeyden her hangi bir şeyi çıkarmak, soymak; faydalanmak, elde etmek.
III, 436-3, 436-9;

— dı III, 435-26, 436-4;

— ar III, 436-3, 436-9;

yolkaş — = sıyrılmak.
III, 103-22;
— **dı** III, 103-20;
— **ur** III, 103-21;

yolkun — = sıyrılmak.
III, 110-10;
— **dı** III, 110-8;
— **ur** III, 110-9;

yolkuş — = birbirinden kâr veya fayda elde etmek.
III, 104-2;
— **dı** III, 103-23;
— **ur** III, 104-2;

yolrat — = parlatmak. *Bk:* **yalrat —, yalrıt —, yolrıt —.**
II, 353-18;
— **tı** II, 353-10, 353-15;
— **ur** II, 353-18;

yolrıt — = alevlemek, parlatmak. *Bk:* **yalrat —, yalrıt —, yolrat —.**
II, 353-9;
— **tı** II, 353-3, 353-5;
— **ur** II, 353-9;

yoltga = bir şeyle alay etme. *Bk:* **yaltga, yultga.**
III, 432-12;
— **kıl** — = alay etmek, maskaraya almak.
— **kıl-dı** III, 432-13;

yoltur — = para verdirerek köleyi azat ettirmek; yoldurmak. *Krş.: Rad. — yoldur —.*
III, 97-20;
— **dı** III, 97-12, 97-15, 97-18;
— **ur** III, 97-20;

yoluğ = fidye, feda, kurban. *Bk:* **buluğ, yolug.** *[Müh.; K; B.]. Krş.: Rad., Uyg., Çağ. — yoluk; Caf., T. T., U. — yuluğ = satın alma; İd. — yuluv.*
I, 210-22, 399-25;
III, 13-26, 333-10;
— **ı** I, 243-12;
III, 14-1;
— **luğ** = fidyeli, fidyesi verilmiş olan.
III, 49-23;

yolug = fidye, feda, kurban. *Bk: Düzelt:* **yoluğ.**

yolun — = yolunmak; azat edilmek, bırakılmak; boşanmak. *[Rad.].*
III, 85-24;
— **dı** III, 85-16, 85-17, 85-20, 85-22;
— **ur** III, 85-24;

yoluş — = yağmalaşmak. *Bk: Düzelt:* **yuluş** —. *[Rad.].*
III, 75-9;
— **dı** III, 75-6;
— **ur** III, 75-9;

yolut — = yağma ettirmek. *Bk:* **yolıt —**, *Düzelt:* **yulut —.**
— **tı** II, 316-21;

yonak = hayvanların semerleri altına konan şey, çul çuval parçası. *Krş.: Rad., Çağ. — yona = eğer minderi; Rad., Kkg. — yon = atın sırtı; Rad., Alt, Tel. — yonok = at takımı.*
III, 29-15;

yonğa — = beye birini geçmek, gammazlık etmek; yanıkmak, şikâyet etmek. *[Rad., Uyg.; Caf., T. T., An. İnd.].*
III, 397-5;
— **dı** III, 376-9, 397-2;
— **r** III, 397-5;

yonğag = beye birini geçme, gammazlık etme. *[Rad., Uyg.; Caf., T. T., An. İnd., U.]. Krş.: Müh. — yongak = kavga, gürültü, patırtı.*
III, 376-8, 376-9;

yonğat — = koğulamak.
II, 327-1;
— **tı** II, 326-23;
— **ur** II, 327-1;

yonın — = yonar göstermek. *Bk:* **yonun —.**
III, 86-8;
— **ur** III, 86-7;

yonındı = yonuntu, talaş.
III, 38-5;

yonu — = yonmak. *Krş.: Rad., Alt., Tel., Küw., Taran., Kom., Çağ. — yon — = yonmak.*
— **mas** I, 384-25;

yonul — = yonulmak. *[Rad., Kr.].*
III, 82-12;

— **dı** III, 82-10 ;
— **ur** III, 82-12 ;

yonun — = yonar göstermek. *Bk:* **yonıu —.**
— **dı** III, 86-5 ;

yonuş = yontmakta yardım ve yarış etmek.
III, 75-19 ;
— **dı** III, 75-15 ;
— **ur** III, 75-19 ;

yor — = tabir etmek, yormak. *Bk:* **yörük.** *[Rad., Uyg., Az.; İd.].*
— **dı** III, 125-17 ;

yor — = yürümek. *Bk:* **yorı —.** *[Rad., Soy.].*
— **dım** I, 456-1 ;
— **up** III, 87-25 ;

yorçı = usta kılavuz.
III, 30-14 ;

yorı — = yürümek, gitmek, varmak.; ismi varıp yayılmak; yürüyüp yorulmak. *Bk:* **yor —.** *[Rad., Uyg.; Yaz.; Caf., T. T., An. İnd., P. P., USp., U., Man.].*
III, 87-23 ;
— — III, 375-18 ;
— **dı** II, 41-2 ;
III, 87-20 ;
— **r** III, 87-23, 219-14 ;
— **glı** I, 326-23 ;
— **daçı** = hısımlar, dünürler arasında gelip giden adam (Oğuzlardan başkalarınca).
II, 51-20 ;
— **gçı** = hısımlar, dünürler arasında gelip giden adam (Oğuzlarca).
II, 51-19 ;
— **p** I, 167-10 ;
— **gu** = yürünecek yer ve zaman.
III, 36-3 ;
— **mas** III, 31-14 ;

yorıga = yorga yürüyen -at için-. *Krş.: Rad., Çağ., Koy., Kaç.; Müh.; Rab.; İd. — yorga.*
III, 174-14 ;

munduz — at = yorga yürüyüşten başka yürüyüş bilmiyen at.
I, 458-23 ;

yorık = akma, yürüme, gidiş, huy. *Bk:* **yoruk, borık.** *[Rad., Bar., Kkg., Kr.]. Krş.: Caf., T. T., An. İnd. — yorığ.*
I, 378-4 ;
III, 15-18, 15-21 ;
— **ı** I, 378-5 ;
II, 40-20 ;
III, 15-19, 15-22 ;
— **ım** II, 40-18 ;
— **ıñ** II, 40-19 ;

yorık = uz dilli.
III, 15-16 ;
— **tıl** = fasih dil.
III, 15-16 ;

yorınça = yonca (Oğuzca). *Bk:* **yorınçga.**
III, 375-15 ;

yorınçga = yonca. *Bk:* **yorınça** (Oğuzca). *[Rad., Çağ.]. Krş.: Caf. — yorunçka.*
I, 431-7 ;
III, 433-11 ;

yorış — = yürüşmek; yol yol olmak; yıpramak. *[Rad.].*
III, 72-24 ;
— **dı** III, 72-18, 72-20 ;
— **ur** III, 72-24 ;

yorıt — = yürütmek; -ilâç- içini sürdürmek.
II, 315-24 ;
— — I, 115-21 ;
— **tı** II, 315-20, 315-22 ;
— **ur** II, 315-24 ;

yort — = dört nal koşturmak; bir işe başlamak üzere yürümek. *[Rad., Alt., Leb., Bar., Küw., Uyg., Çağ.; Caf., U.].*
III, 435-4 ;
— **tı** III, 435-2 ;
— **ur** III, 435-4 ;
— **ar** (bir dilde) III, 435-5 ;
— **alım** III, 356-1 ;

yortuğ = savaş gününde veya bir yere giderken hakanın yanında bulunan kimseler.
III, 42-6 ;

yortuş — = at yürütmekte yarış etmek.
III, 101-15 ;

— **dı** III, 101-12 ;
— **ur** III, 101-14 ;

yoruk = gidiş, huy. *Bk:* **yorık.**
— **ı** I, 27-9 ;

yorul — [*] = çözülmek. *Bk:* **yör —.**
III, 78-11 ;
— **dı** III, 78-9 ;
— **ur** III, 78-11 ;

yorut — = osurmak.
— **gan** = çok osuran, osurgan.
III, 52-18 ;

yottur — = sildirmek. *Bk:* **yodhtur —.**
III, 94-10 ;
— **dum** III, 94-5 ;
— **ur men** III, 94-10 ;

yovlıç [**] = keçi kıllarının diplerindeki yumuşak ince yün. *Bk:* **yolıç, yulıç.**
III, 27-13 ;

yoz — [***] = çok akmak.
— **up** I, 192-4 ;

yoza — = -kısraktan başka hayvan- kısır kalmak. *Bk:* **kısır bol —.**
III, 88-22 ;
— **dı** III, 88-14 ;
— **r** III, 88-21 ;

yök = kuş tüyü, kuş yeleği, ok yeleği. *Bk:* **yüng,** *Düzelt:* **yük.**
III, 143-28 ;

yöklet — = oka yelek taktırmak. *Bk:* **yük let —,** *Düzelt:* **yüklet—.**
II, 356-5 ;
— **ti** II, 356-3 ;
— **ür** II, 356-5 ;

yör — = çözmek. *Bk:* **yorul —.** *[Rad., Uyg.; Caf., T. T., An. İnd.].*

[*] Bu kelime burada « ق »lı, az aşağıda görüleceği üzere iki yerde de « ك »li geçmektedir. Dikkat! B. A.

[**] Haşiyeye göre alınmıştır. B. A.

[***] Bu kelime hakkında Çevirmemizdeki (C. I. S: 192-4) haşiyemizde « yozmak » şeklinde okunacağını söylemiş ve Radloff'u tanık tutmuş isek de bunun « yüzmek » şeklinde okunması ihtimali de vardır; bu, Çevirmemizin C. III, S. 59-23 deki « iriğ yüzdü » cümlesi ile sezilmekte ise de düşünüle. B. A.

III, 58-6, 185-15 ;
— **di** III, 58-3, 185-11 ;
— **er** III, 58-5, 185-15 ;

yöre = yöre, çevre, bir şeyin etrafı (Oğuzca). *Bk:* **yüre, yére.**
Krş.: İd. — yüre.
III, 24-11 ;

yörge — = sarmak. *[Rad., Çağ., Taran., D. Tür.; Caf., U.].*
III, 307-19 ;
— **di** III, 307-15 ;
— **r** III, 307-19 ;

yörgek = örtü. *Krş.: Rad., Taran. — yörgek = çocuk kundağı.*
II, 289-2 ;
— **bol** — = örtülmek ; gök kara dumanla örtülmek.
— **bol-dı** II, 289-2 ;

yörgemeç = işkembe ve bağırsağın incecik kıyılarak bağırsak içinde kızartılması veya pişirilmesi suretiyle yapılan yemek. *Krş.: Rad., Alt. — yörgöm = bir çeşit işkembe yemeği.*
III, 55-14 ;

yörgen — = örtülmek, sarılmak. *Bk:* **yörken —, yürken —.**
III, 110-16 ;
— **di** III, 110-11, 110-13 ;
— **ür** I, 331-2 ;
II, 303-10 ;
III, 110-16 ;

yörgenç = dağ dönemeci, dağ büklümü ; büküntülü, kıvrık. *Bk:* **tezginç.**
III, 387-6 ;

yörgenç = ağaçlara sarılıp onları kurutan bir çeşit bitki, sarmaşık.
III, 387-7 ;

yörgençü = sargı, dolak.
II, 246-24 ;
III, 296-18 ;

yörgeş — = sarılmak ; birbirine girmek, dolaşmak, karışmak. *Bk:* **yörkeş —, yürkeş —.**
III, 104-8 ;
— **di** III, 104-3 ;
— **ür** I, 437-7 ;
II, 285-18 ;
III, 104-7 ;

— **ip** I, 395-5;

yörget — = sardırmak. [*Rad., Taran.*].
II, 354-29;
— **ti** II, 354-25;
— **ür** II, 354-29;

yörgeyek = ulanmış.
öngik — = ulanmış zülüf. *Bk:* **öngik yürgeyek.**
I, 135-17;

yörken — = örtülmek, sarılmak. *Bk:* **yürken —**, *Düzelt:* **yörgen —.**

yörkeş — = sarılmak, birbirine girmek, dolaşmak, karışmak. *Bk:* **yürkeş —**, *Düzelt:* **yörgeş —.**

yörük = tabir -rüya vb.-; sözün gidişi, anlaşılışı. *Bk:* **yorık, yoruk, yor —.** *Krş.: Rad., Uyg. — yörük = tabir eden; Caf., T. T., An. İnd., Man. — yörüg = tabir, izah.*
III, 18-16, 18-18;
— **i** III, 18-16, 18-19;

yu = kadınların bir şeyden utandıkları zaman söyledikleri bir kelime. *Krş.: Rad., Leb., Tuba. — yu = ne, nasıl.*
III, 215-22;

yu — = yıkamak. [*Rad., Taran., Kom., Uyg., Çağ., D. Tür.; Caf.; Müh.; İd., Hou.*].
III, 66-15, 249-17;
— **dı** III, 45-6, 66-13, 249-15;
— **r** III, 66-15, 249-17;
— **maz** III, 66-17, 157-20;

yuba — = ihmal etmek, yüzüstü bırakmak, üstüne düşmemek. *Krş.: Rad., Kaz. — yubaltı = ihmal eden.*
III, 86-18;
— **dı** III, 86-15;
— **r** III, 86-17;
— **gu** = üzerinde durulmıyan, yapılmaması gereken.
III, 36-1;

yubakulak = sıtmadan titreme (Yabaku ve Yemek dillerince).
III, 56-9;

yubal — = ihmal edilmek, yüzüstü bırakılmak, üzerinde durulmamak.
III, 76-28;
— **dı** III, 76-25;
— **ur** III, 76-28;

yuban — = çekinmek, bırakmak.
III, 83-6;
— **dı** III, 83-4;
— **ur** III, 83-6;

yubat — = savsaklatmak, savsaklamayı emretmek. Asıl anlamı: hile etmek; *Bk:* **yubıla** — = aldatmak (Oğuzlarca).
II, 315-5;
— **tı** II, 315-2;
— **ur** II, 315-4;

yubıla — = aldatmak, hile yapmak, al etmek (Oğuz ve Kıpçak dillerince). *Bk:* **yupla —, yap yup kıl —, yubat —.**
III, 328-4;
— **dı** II, 315-7;
III, 327-10, 327-15;
— **r** III, 328-4;

yudkı = karanlık, ekşi.
II, 250-3;

yudruklan — = elini yumruk yapmak.
III, 116-15;
— **dı** III, 116-13;
— **ur** III, 116-15;

yudhruk = yumruk. [*Rad., Alt., Leb., Bar., Kr., Tel.*].
III, 42-26, 43-3;

yudhuğ = başkasının suçu yüzünden kendine söz gelen kimse.
III, 12-24;
— **ı** III, 12-26;

yudhuğ = çocuklara sövülen bir kelime (Kençekçe). *Bk:* **yudhut.** *Krş.: Rad., Komd. — yudûg = pislik, tertipsizlik.*
III, 13-3;

yudhur — = almak, yüklemek. *Bk: Düzelt:* **yüdhür —.**
— **dum** I, 371-1;

yudhut = hayırsız, kendine hayrı olmıyan; bir çeşit küfür -sövme-. *Bk:* **yudhuğ.**
III, 8-3, 8-6, 13-4;

yudhut — [*] = soğukta dondurarak öldürmek. *Bk: Düzelt:* **budhut —.**

[*] Çevirmedeki çıkartmamıza göre bu şekli de aldık B. A.

yufga = oğulluk, oğulluğa alınmış.
III, 32-26 ;

yufgadh — = yozlaşmak, dik başlı olmak. *Bk :* **yufgat —.**
— tı II, 354-16 ;

yufgat — = yozlaşmak, dik başlı olmak. *Bk :* **yufgadh —, yuwgalan —.**
II, 354-17 ;
— tı II, 354-14 ;
— ur II, 354-17 ;

yufka = ince, yufka, ucuz. *Bk :* **yupka.** *[Rad.].*
II, 294-25, 350-9 ;
III, 34-7, 204-12, 302-12 ;

yufkalan — = yaltaklanmak, yavuncımak. *[Rad.].*
III, 203-17 ;
— dı III, 203-14, 204-7 ;
— ur III, 203-16 ;

yufluş — = yuvarlanmak. *Bk :* **yuwluş—.**
III, 105-16 ;
— dı III, 105-13 ;
— ur III, 105-16 ;

yufuş — = yardımlaşmak, birbiriyle dost olmak. *Bk :* **yüfüş —.**
III, 73-24 ;
— dı III, 73-21 ;
— ur III, 73-24 ;

yuga = katmer, yuka, yufka. *Bk :* **yuvga.** *[Rad., Bar., Koy., Kaç.].*
III, 27-15, 34-14, 35-22 ;

katma — = ufalanmış ekmek.
I, 433-24 ;

yarma — = bir çeşit katmer.
III, 34-14 ;

yalacı — = bir çeşit ince yufka, katmer.
III, 25-14, 35-22 ;

yugaç = bir dere veya ırmağın karşı tarafı. *Bk :* **yuguç.**
III, 8-27, 9-3 ;

yugak = su kuşu. *[Rad., Uyg.].*
I, 222-18 ;
III, 17-10 ;

yug basan = ölü gömüldükten sonra verilen yemek. *Bk : Düzelt :* **yog basan.**

yugçı = yuyucu, yıkayıcı.
II, 171-1 ;

yuğdu = devenin uzamış olan tüyleri (Türklerce). *Bk :* **yogdu, yogru, yogruy ;** (Oğuz ve Kıpçak dillerince) **cugdu.**
I, 31-9 ;
III, 30-26 ;

yugruş = Türklerce halktan vezirlik derecesine çıkan adam ; hakandan bir derece aşağıdır ; yalnız Türklere özgerdir. *[Rad., Uyg.].*
III, 41-3 ;

yuguç = ırmak ve derenin arkası. *Bk :* **yugaç.**
I, 18-19 ;

yugur — = yoğurmak. *Bk : Düzelt :* **yogur —.**

yugurguç = şehriye ve benzeri şeylerin açılmaşında kullanılan oklağı. *Bk : Düzelt :* **yogurguç.**

yuk = çanak bulaşığı, kaptaki bulaşık (**"yak"** kelimesiyle birlikte **"yuk yak"** şeklinde kullanılır). *Bk :* **yak, yak yuk, yok.**
III, 4-13 ;
— ı III, 143-22 ;

yuk yak = aynı anlamda.
III, 4-14 ;

yuk — = bulaşmak, sıvanmak, sirayet etmek. *[Rad., Alt., Tel., Kom., Çağ.].*
III, 63-10 ;
— dı III, 63-4, 63-7 ;
— ar III, 63-10 ;

yukaru = yukarı. *Bk :* **yokaru, yokar.**
III, 180-22 ;

yuktur — = sürdürmek, bulaştırmak. *[Rad., Alt., Tel., Kom.].*
III, 96-22 ;
— dı III, 96-19 ;
— ur III, 96-22 ;

yukul — = bulaşmak, sıvanmak. *Krş. : Rad., Bar. — yugul — = hastalık bulaşmak.*
III, 81-21 ;
— dı III, 81-18 ;
— ur III, 81-21 ;

yukuş — = bulaşmak, yayılmak. *Bk :* **tokuş —.** *Krş. : Rad., Tel. —*

yuguş = bulaşma.
III, 74-21 ;
— **dı** III, 74-18 ;
— **ur** III, 24-21 ;

yul = kaynak ; pınar ; su pınarı, kaynağı, gözü. *Bk :* **yolak.** *Krş. : Rad., Koy., Kaç. ; Caf. — yul = çay, küçük nehir, dere.*
III, 4-20, 144-19 ;

çokrama — = fışkıran kaynak, suyu çok olan kaynak.
I, 492-1 ;
III, 4-21 ;

— **yulak** = küçük küçük bir çok su pınarları.
III, 17-4 ;

yula = kandil. */Rad., Uyg., Soy. ; Caf., T. T., An. İnd., USp., U./.*
I, 200-9 ;
III, 25-20, 26-2 ;

yulak = küçük küçük bir çok su pınarları. *Bk :* **yolak, yul.** */Caf.; Müh./. Krş. : Rad., Tob. — yulak yulak = yol yol.*
III, 17-3, 17-9 ;

yul — = aynı anlamda.
III, 17-4 ;

yulaklan — = pınarlanmak, pınarlar çoğalmak.
III, 115-10 ;
— **dı** III, 115-8 ;
— **ur** III, 115-10 ;

yular = at yuları. */Rad. ; İd./.*
III, 9-12, 28-8 ;

— **lığ** = yularlı, yularlanmış.
III, 49-10 ;

yularla — = yularlamak, bağlamak.
— **p** III, 9-13 ;

yularlan — = yularlanmak, yular takılmak.
III, 114-10 ;
— **dı** III, 114-8 ;
— **ur** III, 114-10 ;

yuldruk = cilâlı, parlak, süslü. *Bk :* **yaldruk, yoldruk.**
III, 432-15, 432-18 ;

yulduz = yıldız, yıldızların genel adı. */Rad., Kom., Çağ. ; Caf. ; Müh. ; İd., Hou./. Krş.: Caf., T. T., An. İnd., U., Man. — yultuz ; Rad., Uyg. — yuldus.*

III, 40-7, 194-15 ;
— **ı** I, 96-10 ;
III, 378-21 ;
— **ları** II, 303-10 ;

yulıç = keçi kıllarının diplerinde bulunan yumuşak ince yün. *Bk :* **yolıç, yovlıç.**
III, 27-13 ;

yulıt — = yağma ettirmek. *Bk :* **yolıt —, yolut —, yulut —.**
II, 316-23 ;
— **ur** II, 316-23 ;

yulkun — = sıyrılmak. *Bk : Düzelt :* **yolkun — .**

yultga = bir şeyle alay etme. *Bk :* **yaltga, yoltga.**
III, 432-12 ;

— **kıl** — = alay etmek, maskaraya almak.
— **kıl-dı** III, 432-13 ;

yulu — = birine yardım etmek ; birini yağma etmek [*]. *Bk :* **yolut —, yoluş —.**
III, 91-2 ;
— **dı** III, 90-15 ;
— **r** III, 91-2 ;

yulun = murdar ilik, kokar ilik. */Rad., Taran./.*
III, 23-13 ;

yuluş — = yağmalaşmak. *Bk :* **yoluş —.**
III, 75-9 ;
— **dı** III, 75-6 ;
— **ur** III, 75-9 ;

yulut — = yağma ettirmek. *Bk :* **yolıt —, yolut —, yulıt —.**
— **tı** II, 316-21 ;

yum — [**] = yummak. */Rad., Taran., Kom., Alt., Uyg., Çağ., D. Tür. ; Caf., T. T. ; İd., Hou./.*
III, 64-18 ;
— **dı** III, 64-16 ;
— **ar** III, 64-17 ;

yumdar — = toplamak.
III, 98-14 ;

---

[*] Bu anlamların ilki Çevirmemiz metnine, ikincisi haşiyemize göredir. B. A.

[**] Haşiyeye göre alınmıştır. B. A.

— **dı** III, 98-11 ;
— **ur** III, 98-13 ;

yumgak = yumak, yuvarlanan ve yuvarlak olan her şey. *[Rad., Alt., Çağ. : Caf., USp., U.]. Krş. : Müh. ; İd. — yumak.*
III, 44-6 ;
— **tene** = yuvarlak tane, kişniş (Uç dilince).
III, 44-7 ;

yumgaklan — = yumak, yuvarlak yapılmak. *Krş. : Rad., Çağ. ; Caf., T. T. — yumgakla — = yumak yapmak ; Rad., Alt. — yumgakta — = yumak yapmak.*
III, 116-26 ;
— **dı** III, 116-23 ;
— **ur** III, 116-25 ;

yumgı = toplu, çok. *[Rad., Uyg.]. Krş. : Caf., U. — yumkı.*
III, 35-15, 35-16 ;
— **ın** = toplu olarak, toptan, hep birden, bütün.
II, 294-25 ;
III, 240-25 ;

yumın — = yumar gibi görünmek. *Bk :* **yumun —.**
III, 86-3 ;
— **ur** III, 86-3 ;

yumıt — = toplanmak. *Bk :* **yumut —.** *[Rad., Uyg.]. Krş. : Rad., Uyg. — yumut —.*
II, 317-8 ;
— **tı** I, 69-9 ;
II, 312-4, 317-6 ;
— **ur** II, 317-8 ;
— **gan** = daima toplanan.
III, 53-7 ;

yumız er = etli, tıknaz adam, *Bk :* **yumuz er.**
III, 10-14 ;

yumluş — = yumulmak.
III, 105-23 ;
— **dı** III, 105-21 ;
— **ur** III, 105-23 ;

yumşa — = yumuşamak. *[Rad., Çağ., D. Tür., Taran., Uyg. ; Caf.].*
III, 306-23 ;
— **dı** III, 306-21, 320-7 ;
— **r** I, 110-11 ;
III, 306-22 ;
— **lım** I, 441-10 ;

yumşak = yumuşak. *[Rad., Çağ., Taran., Kom. ; Caf., T. T., An. İnd., USp., U. ; İd., Hou.]. Krş. : Müh. — yumuşak.*
II, 74-18, 295-23 ;
III, 44-12, 276-10, 320-5 ;

yumşaklan — = yumuşamak, yaltaklanmak.
III, 116-22 ;
— **dı** III, 116-19 ;
— **ur** III, 116-21 ;

yumşat — = sepiletmek, yumuşatmak, sözü veya kitabı çabuk çabuk söylemek ve okumak. *[Rad.]. Krş. : Müh. — yumışat —.*
II, 354-13 ;
— **tı** II, 354-6, 354-8, 354-10 ;
— **ur** II, 354-13 ;

yumul — = yumulmak. *Bk :* **yümül —.** *[Rad., Alt., Tel., Uyg., Kar.].*
— **gan** = daima yumulan.
III, 55-4, 55-5 ;

yumun — = yumar gibi görünmek. *Bk :* **yumın —.**
— **dı** III, 86-1 ;

yumur = hayvanların göden bağırsağı.
III, 9-11 ;

yumurla — = yumru yapmak, toplamak. *[Rad., Kkg.].*
— **yu** I, 389-17 ;

yumurlan — = toplanmak (Oğuzca).
III, 114-7 ;
— **dı** II, 270-2 ;
III, 114-5 ;
— **ur** III, 114-7 ;

yumurtga = yumurta, bütün kuşların yumurtaları, insanların ve hayvanların taşakları. *Krş. : Rad., Çağ., Bar., Kom. — yumurtka ; Caf. — yumurdka ; Müh. — yumurta.*
III, 433-14, 433-16 ;
— **nı** II, 313-22 ;

yumuş = hizmet, vazife ; elçilik, iki ve ikiden artık kimse arasında elçilik. *[Rad., Bar., Uyg., Kar. ; Caf., T. T., U. ; İd.].*
III, 12-8 ;
— **ka** I, 484-19 ;

— **çı** = melek. *Krş.: Rad., Uyg.; İd.* — *yumuşçı* = *işte kullanılan uşak.*
III, 12-10;

yumuşga = "kızılcık„ veya "güren" denilen dağ yemişi. *Bk:* **yafışgu.**
III, 48-14;

yumut — = toplanmak. *Bk:* **yumıt** —.
— **tı** I, 214-17;

yumuz er = etli, tıknaz adam. *Bk:* **yumız er.**
III, 10-14;

yun kuş = tavus kuşu.
III, 144-26;

yun — = yunmak, yıkanmak (Türklerce); abdest almak (Oğuzlarca). *Bk:* **çun** — = yunmak (Oğuzlarca ve Kıpçaklarca). *[Rad., Uyg., Kom., Alt., Tel., Küw.; Caf., T. T., Man.].*
III, 66-5;
— **dı** III, 66-2, 66-4;
— **dum** II, 314-19;
— **ar** III, 66-5;

yun — [*] = döndürmek; kusmak; korkutmak. *Bk:* **yundur** —, **yandur** —, **yan** —.
— **dı** III, 98-18;

yunçı — = kötüleşmek, yoksullaşmak, yoksulluktan kötüleşmek. *Bk:* **yençi** —, **yenç** —.
— **dı** III, 303-5, 303-9;
— **r** II, 281-11;

yunçığ = kederlenmiş, bitap, düşkün, kötü, zayıf, cılız, arık, hali fena, çürüklüğünden ele alınamıyan.
I, 93-4, 103-3, 274-18;
III, 41-11, 41-13, 41-19;

yunçır — = kötülemek.
III, 98-7;
— **dı** III, 98-5;
— **ar** III, 98-7;

yunçıt — = incitmek. *Bk:* **yünçit** —, **yunçut** —, **yünçüt** —.
II, 352-12;
— **tı** II, 352-10;
— **ur** II, 352-11;

[*] Haşiyeye göre alınmıştır. B. A.

yunçut — = incitmek. *Bk:* **yunçıt** —, **yünçit** —, **yünçüt** —.
II, 352-12;
— **tı** II, 352-10;
— **er** II, 352-11;

yund = at -cins adı-, atlar, at sürüsü. *Krş.: Rad., Uyg., Çağ.; Yaz.; Caf., T. T., An. İnd., P. P., USp.* — *yond: İd.* — *yunad* = *at sürüsü.*
I, 235-22, 292-9;
II, 153-7;
III, 7-15, 7-17, 9-13, 223-25;
— **ı** I, 389-16;
— **yılı** = Türklerin on ikili yıllarından biri.
I, 346-8;
III, 7-21, 7-22;

yundak [*] = at fışkısı, at gübresi.
III, 44-18, 168-2;
— **ı** III, 44-21;

yundı = yemek yendikten sonra kabın yıkantısı. *Krş.: Rad., Taran.* — *yunda* = *kap yıkama suyu, bulaşık kirli su.*
III, 31-3;

yundur — = döndürmek; kusmak; korkutmak. *Bk:* **yandur** —, **yan** —, **yun** —.
III, 99-3;
— **dı** III, 98-15, 98-17;
— **ur** III, 99-2;

yunğ = yün, yün sümeği, (Argu, Yağma ve Karluk dillerince) pamuk. *Bk:* **yünğ.** *[Rad., Taran.]. Krş: Rad., Uyg., Çağ., Alt., Kom.; İd., Hou.* — *yüng* = *yün; Caf., P. P.* — *yüng* = *pamuk.*
I, 150-11, 284-15, 507-11;
II, 89-7, 147-20, 220-26, 221-11, 236-15, 241-16;
III, 3-9, 248-12, 289-19, 361-25, 362-1;
— **yap** = yün yapağı.
III, 3-9;

yunğ = ciğere bitişik bezli bir et -yalnız kadınlar yer-.
III, 361-23;

[*] Bu kelimenin geçtigi şu « yagınğ erse kerek yundakı tegir » savında bir eksiklik olsa gerektir; Arapçasına bakılırsa « tawar » kelimesi unutulmuş olmalıdır. Savın doğrusu « yagınğ erse tawar kerek yundakı tegir » şeklinde olacaktır. B. A.

yungak = çöğen; kökü sabun gibi köpüren bir bitki.
III, 44-27, 45-5;

yunğla — = yün kırpmak.
III, 404-8;
— **dı** III, 404-6;
— **r** III, 404-8;

yunğlat — = yünletmek, yün kırktırmak.
II, 360-2;
— **tı** II, 359-24;
— **ur** II, 360-1;

yup = hile, al. *Bk:* **yap.** (Bu kelime yalnız kullanılmaz, **"yap"** ile birlikte gelir).
III, 142-14, 159-3;

yap — = hile, al.
III, 142-14, 159-3;

yap — kıl — = hile kılmak, al etmek. *Bk:* **yupla —, yubıla —.**
yap — kıl-dı III, 159-3;

yupka = yufka. *Bk:* **yufka.** */Rad., Taran., Uyg., Çağ., D. Tür./.*
III, 34-7;

yupla — = hile yapmak, al etmek (Oğuzlarca). *Bk:* **yubıla —.**
— **dı** III, 142-16;

yurbağ = sürünceme, işi uzatma, işi yarına bırakma. *Bk: Düzelt:* **burbağ.**
I, 461-15;

yurbaş ış [*] = neresinden çıkılacağı belli olmıyan karışık iş.
I, 459-24;

yurç = karının küçük erkek kardaşı, küçük kayın. *Krş.: Rad., Tel., Bar. — yurçu = karının kız veya erkek kardaşları.*
III, 7-4;

yurla — = haykırmak. *Bk:* **urıla —, urla —.**
— **yu** I, 189-3;

yurt = delik.
I, 93-18;

yurt = yurt; eski izerler, ören. */Rad., Alt., Tel., Kom., Çağ.; Yaz.; Caf., T. T., An. İnd.; İd., Hou./.*
III, 7-1;
— **ı** III, 258-16;

[*] Gerek Yazma gerek Basma nushalarda « يرباش » şeklinde geçen bu kelime, dikkatimizi çekmektedir. Bu kelime ile anlamca ilgili bulunan « burbamak, burbatmak, burbaşmak, burbalmak » gibi kelimeler hep « b » ile başlamaktadır. Bu kelimeler Yazma nushada dahi böyledir. Buna göre « yurbaş » kelimesinin « burbaş » olması gerekir gibi görünüvor ise de düşünüle. B. A.

yurun = ipek kumaş parçası. *Krş.: Rad., Alt., Çağ., Tel. — yurun = yama; Caf., U. — yurun = paçavra.*
III, 22-1;

— **yuka** (— **yaka**) = ipek yaka.
III, 22-2;

— **luğ** = ipek kumaş parçası olan.
III, 50-9, 50-10;

yuş = yeşillik (Bu kelime yalnız kullanılmaz, **"yaş"** ile birlikte gelir).
III, 4-6, 143-15;

yuş = sıkışma (Oğuzca). *Bk:* **yış.**
III, 4-9;
— **bol** — = sıkışmak.
— **bol-dı** III, 4-10;

yuş — [*] = emzikten akıtmak. *Bk:* **yüş —.** *Krş.: Rad., Kuralı — yuş — = damlamak.*
III, 60-20;
— **dı** III, 60-15;
— **ar** III, 60-19;

yuşıl — [**] = udumlaşmak, eli ise yatışmak; emzikten akıtılmak. *Bk:* **yüşil —, yüşül —, yuşul —, yişil —, işil —.**
III, 79-12;
— **dı** III, 79-7, 79-12;
— **ur** III, 79-12;

yuşul = yeşil (yalnız kullanılmaz, **"yaşıl"** ile birlikte gelir).
III, 19-4;

[*] Haşiyeye göre alınmıştır. B. A.

[**] Yazma nushanın 477 inci sahifesinde:

ويقال قان يشلدى اى نعرالدم من الجرح وغيره [يشلور - يشلماق] ويقال انك الكى ايشا يشلدى اى انّ يده قدمرت على العمل. وكذلك الخل او من المرى اذاسيّل من منبور الحب يقال له « يشلدى » [يشلور - يشلماك].

şeklinde geçen bu ibarede bir karışıklık olsa gerektir. Doğrusu:

ويقال قان يشلدى اى نعرالدم من الجرح وغيره [يشلور - يشلماق] وكذلك الخل والمزر اذاسيّل من منبور الحب يقال له « يشلدى ». ويقال انك الكى ايشقا يشلدى اى انّ يده قدمرت على العمل [يشلور - يشلماك].

şeklinde olmalıdır.

Bizi bu kanışa gönderen sebep, Yazma nusha S: 107 de « اشلدى - işildi » kelimesidir ki ayni anlamdadır. Bundan başka Yazma nusha S: 470 de geçen « يشدى - yüsdi » kelimesi de bize tanıklık etmektedir. Düşünüle! B. A.

yaşıl — = yeşil meşil.
III, 19-5;

yuşul — = akıp dökülmek, fışkırmak. *Bk:* **yüşil** —, **yüşül** —, **yuşıl** —.
III, 79-6;
— **dı** II, 128-4;
III, 79-3, 102-20;
— **ur** III, 79-5;
— **gan** = daima akan.
III, 53-23;

yut = kışın soğukta hayvanları öldüren felâket. *[Rad., Taran., Alt., Leb., Uyg., Çağ.; Yaz.]. Krş.: İd.* — *yutluk* = *kıtlık yılı.*
III, 142-19;

yut — = yutmak (Oğuz ve Kıpçak dillerince). *[Rad., Taran., Kkg., Tel., Alt., Kr., Uyg., Çağ., Kar.; Müh.; İd., Hou.].*
II, 313-25;
— **tı** II, 313-22;
— **ar** II, 313-25;

yutık — = yutamak, soğuktan hayvan telef olmak. *Bk:* **yutuk** —.
III, 76-9;
— **tı** III, 76-5;
— **ar** III, 76-9;

yutuk — = kuraklıktan arıklamak, ölüm haline gelmek. *Bk:* **yutık**—.
— **dı** I, 21-2;

yuv — = yuvarlamak. *Bk:* **yuw** —.
— **ar** III, 393-16;

yuvga [*] = katmeli yuka. *Bk:* **yuga.**
III, 27-15;

yuvuğ = sellerin dağdan yuvarladığı kaya parçaları. *Bk:* **yuwuğ.**
III, 164-8;

yuw — = koşmak.
III, 62-9;
— **dı** III, 62-2;
— **ar** III, 62-8;

ar — **yuw** — = hile etmek, aldatmak. *Bk:* **ar** — **tew** —.
ar-dı yuw-dı III, 62-3;

kur — **yuw** — = erişmek, varmak; mal vererek gönül almak. *Bk:* **yüw** —, **yüwse** —, **yawsa** —.
kur-dı yuw-dı III, 62-5;

yuw — = yuvarlamak. *Bk:* **yuv** —.
III, 61-15;
— **dı** III, 61-12, 112-10, 113-4;
— **ar** III, 61-14, 61-20;

yuwal — = yuvarlanmak. *Bk: Düzelt:* **yuwul** —.
— **dımat** I, 397-6;

yuwga = zayif, ince, yufka, âciz. *Bk:* **yufka, yupka.**
II, 6-3;
III, 80-21, 156-13;

yuwgalan — = yaramazlaşmak. *Bk:* **yufgat** —.
III, 203-13;
— **dı** III, 203-11;
— **ur** III, 203-13;

yuwıl — = yumşamak. *Bk:* **yuwul** —.
— **sun** I, 441-11;

yuwka = her şeyin incesi, yuka.
III, 33-24, 33-26;

yuwlun — = yuvarlanmak, kendi kendine yuvarlanmak.
III, 111-10;
— **dı** III, 111-8, 112-16, 113-12;
— **ur** III, 111-9;

yuwluş — = yuvarlanmak. *Bk:* **yufluş** —.
III, 105-16;
— **dı** III, 105-13;
— **ur** III, 105-16;

yuwsa — = yuvarlamak istemek.
III, 306-8;
— **dı** III, 306-6;
— **r** III, 306-8;

yuwtur — = yuvarlatmak.
III, 96-10;
— **dı** III, 96-7;
— **ur** III, 96-9;

yuwuğ = sellerin dağdan yuvarladığı kaya parçaları. *Bk:* **yuvuğ.**
III, 164-9;

yuwul — = uslandırılmak; akıtılmak; yuvarlanmak; toplanmak. *Bk:*

[*] Haşiyeye göre alınmıştır. B. A.

yuwıl —, **yuwal** —.
III, 80-13, 80-16;
— **dı** III, 80-10, 80-13, 112-12, 113-7;
— **ur** III, 80-12, 80-15;
— **ma** III, 80-20;
— **sun** *(Düzelt:* **yewül-sün***)* III, 356-4;
— **dımat** I, 397-6;

yuwuş — = yuvarlaşmak.
III, 74-4;
— **dı** III, 74-1;
— **ur** III, 74-3;

yüdrük = yüklük; üzerine eşya ve elbise konan şey, dolap, masa ve benzeri şeyler. *Krş.: Caf., T. T., An. İnd., U. — yüd — = yüklemek, yükletmek.*
III, 45-10;

yüdh = yüz. *Bk:* **yüz.**
— **i** II, 250-3;

yüdh — = yüklemek, yüklenmek. *Krş.: Rad., Uyg.; Caf., T. T., An. İnd., U. — yüd —; Rad., Tel. — yüy —.*
III, 434-15;
— **tı** I, 404-13;
III, 434-13;
— **er** III, 434-14;

yüdhür — = yüklemek. *Bk:* **yudhur** —. *[Rad., Uyg.].*
III, 67-20;
— **di** III, 67-17;
— **düm** I, 371-1;
— **ür** III, 67-20;
— **me** III, 68-1;

yüdhüş — = yükleşmek, yüklemekte yardım ve yarış etmek.
III, 71-10;
— **di** III, 71-5;
— **ür** III, 71-9;

yüftür — [*] = bir şeyle iyilik etmek. *Bk:* **yigtür** —, **yiktür** —.
III, 96-6;
— **di** III, 96-2;
— **ür** III, 96-5;

yüfüş = hısımların -çok kere gerdeğe konulan gelini çeyiz sahibi

[*] Bu Dizinde « yigtür — » kelimesindeki haşiyeye göre alınmıştır. B. A.

etmek üzere- elbise veya mal ile yardımlaşması.
III, 11-15;
— **lüğ** = armağanlı.
III, 12-1;

yüfüş — = yardımlaşmak; birbiriyle dost olmak. *Bk:* **yufuş** —.
III, 73-24;
— **di** III, 73-21;
— **ür** III, 73-24;

yüg = ok yeleği. *Bk:* **yüng, yök;** *Düzelt:* **yük.**
kapa — **lüğ ok** = yüksek yelekli ok.
III, 217-16;

yüg — = toplamak. *Krş: Caf., T. T. — yük —.*
— **er men** II, 243-8;

yügrük (g) = koşucu, geçici, yüğrük. *[Rad., Çağ.; Müh; İd.]. Krş.; Rad., Alt., Tel., Çağ., D. Tür., Taran., Küw.; Caf., T. T., An. İnd. — yügürük; Rad., Çağ. — yürük;*
Rad., Bar. — yȏrük.
I, 110-12;
III, 45-16;
— **in** III, 175-2;
— **bilge** = bilgin, akıllı, erdemli, udumlu kişi (Oğuzlarca).
III, 45-19;

yügrüm = bir koşuluk yer.
III, 47-11;

yügrüş — = koşuşmak. *[Rad., Alt., Tel.].*
III, 102-10;
— **di** III, 102-8;
— **ür** III, 102-10, 367-11;

yügün = gem. *Krş.: Rad., Çağ., D. Tür., Taran. — yügen.*
III, 144-1, 366-4, 371-8;
küvüç — = küçük yular, çilbir.
III, 163-11;

yügür = darı. *Bk:* **ügür.**
III, 9-10;

yüg (ü) r — = -at- koşmak, yüğrükçe koşmak; geçmek; segirtmek; beze eriş yapmak. *[Rad., Uyg., Çağ., Küw., Kom., Alt., Tel.; Yaz.; Caf., U.; İd., Hou.]. Krş.: Müh. — yükür —.*

III, 68-25, 69-15 ;
— **di** I, 360-19 ;
II, 133-13 ;
III, 68-23, 69-13 ;
— **ür** III, 68-25, 69-15 ;
— **elim** II, 13-12, 137-18 ;
— **gil** III, 69-1 ;
— **gen at** = koşucu, yüğrük at.
III, 54-12 ;
— **gen** = Çinden İslam diyarına gelen kervanın müjdecisi ; her zaman koşan, koşucu.
III, 54-9 ;
— **gen-ni** II, 15-23 ;

yügürgün = darı gibi kırmızı taneli bir bitki.
III, 54-15 ;

yügürt — = koşturmak. *[Rad., Tel.]*.
III, 437-3 ;
— **ti** II, 274-25 ;
III, 437-1 ;
— **ür** III, 437-3 ;

yük = yük, bohça. *[Rad., Bü. D. ; Yaz. ; Caf., T. T., An. İnd., U., USp. ; Müh. ; İd.]*.
I, 138-10, 237-6, 247-18, 280-19, 365-3, 521-14 ;
II, 44-11, 75-5, 75-9, 166-12, 180-12, 222-10, 225-6, 230-16, 246-9, 355-28 ;
III, 4-17, 67-18, 309-20, 314-27, 316-4, 322-12, 434-13 ;
— **i** I, 75-25 ;
— **ni** II, 339-14 ;
— **ün** I, 210-24 ;
II, 149-24 ;

yük = kuş tüyü, kuş yeleği, ok yeleği. *Bk:* **yünğ, yüg, yök.** *Krş.. Rad., Kom. — yönğ.*
III, 45-23, 97-25, 143-28 ;
— **ke** III, 70-1 ;
kapa — **lüğ ok** = yüksek yelekli ok.
III, 217-16 ;

yükle — = yüklemek. *[Rad., Kom., Çağ. ; Caf. ; Müh. ; İd.]*.
III, 309-23 ;
— **di** III, 309-20 ;
— **r** III, 309-23 ;

— **ğsek** III, 314-27 ;
— **medeçi** III, 316-4 ;
— **meğli** III, 316-9 ;

yüklemsin — = yükler görünmek.
— **di** III, 322-12 ;

yüklet — = yükletmek, yüklettirmek. *[Rad.]*.
II, 356-2 ;
— **ti** II, 355-28 ;
— **ür** II, 356-1 ;

yüklet — = oka yelek taktırmak. *Bk:* **yük let —, yöklet —.**
II, 356-5 ;
— **ti** II, 356-3 ;
— **ür** II, 356-5 ;

yük let — = oka yelek taktırmak. *Bk:* **yöklet —, yüklet —.**
— **ti** II, 356-6 ;

yükse — = yükselmek ; uzamak. *[Rad., Uyg.]*.
III, 306-20 ;
— **di** III, 306-18 ;
— **r** III, 306-20 ;
— **ben** I, 320-26 ;

yüksek = yüksek. *[Rad., Çağ. ; Caf., P. P. ; Müh. ; İd., Hou.]*.
II, 294-24 ;
III, 45-20, 45-22, 46-7 ;

yüksek = terzi yüksüğü. *Bk:* **yüksük.**
III, 46-16 ;

yükset — = yükseltmek.
II, 354-5 ;
— **ti** II, 354-1 ;
— **ür** II, 354-5 ;

yüksük = terzi yüksüğü. *Bk:* **yüksek.** *[Rad.]*.
III, 46-16 ;

yükün — = secde etmek, ibadet etmek, namaz kılmak ; büyük önünde eğilmek, baş eğmek. *[Rad., Çağ. ; Yaz. ; Caf., T. T., An. İnd., U. ; İd., Hou.]*.
III, 84-19 ;
— — II, 167-3 ;
— **di** III, 84-12, 84-14, 84-17, 375-4, 375-6 ;
— **ür** III, 84-19 ;
— **gil** II, 167-10 ;

— **güçi** (Türklerce) II, 168-6;
— **deçi** (Oğuzlarca) II, 168-8;
— **gen** = her zaman yükünen.
II, 168-10;
— **üp** III, 84-23;

yüküinç = namaz, ibadet; (Kıpçakça) baş eğme. *[Caf., T. T., An. İnd., USp., U.]*.
I, 171-20;
II, 25-24;
III, 375-3, 375-4, 375-6;

yüle — = desteklemek, destek vurmak; güvenmek. *[Rad., Tob.]*.
III, 89-24;
— **dı** III, 89-21;
— **r** III, 89-24;
— **r men** III, 90-2;
— **gü** = destek, dayak. *Krş.: Rad., Tob. — yülöv = yardım.*
III, 36-21;
— **kliğ** = dayanmış, söykenmiş.
III, 52-3;

yülel — = direk dikilmek.
III, 82-21;
— **di** III, 82-19;
— **ür** III, 82-20;

yüli — = yülümek, tıraş etmek. *Krş.: Rad. — yülü —.*
III, 90-14;
— **di** III, 90-12;
— **r** III, 90-14;
— **gü** = saç tıraş eden ustura (Oğuzlardan başkalarınca). *Bk:* **kerey** (Oğzca). *[Caf.]*.
III, 174-15;

yülil — = yolunmak.
III, 82-23;
— **di** III, 82-22;
— **ür** III, 82-23;

yülit — = yülütmek, tıraş ettirmek. *Bk:* **yülüt** —.
II, 316-20;
— **ür** II, 316-20;

yülüt — = yülütmek, tıraş ettirmek. *Bk:* **yülit** —. *[Rad.]*.
— **ti** II, 316-18;

yüm — = -göz- yummak. *Bk:* **yum** —.
III, 64-18;
— **di** III, 64-16;
— **er** III, 64-17;

yümtür — = yumdurmak.
III, 97-23;
— **dü** III, 97-21;
— **ür** III, 97-23;

yümül — = yumulmak. *Bk:* **yumul** —.
— **gen** = daima yumulan.
III, 55-4;

yünçit — = incitmek. *Bk:* **yunçıt** —, **yünçüt** —, **yunçut** —.
II, 352-12;
— **ti** II, 352-10;
— **ür** II, 352-11;

yünçü = inci. *Bk:* **yinçü.**
III, 279-6;

yünçüt — = incitmek. *Bk:* **yünçit** —, **yunçıt** —, **yunçut** —.
II, 352-12;
— **ti** II, 352-10;
— **ür** II, 352-11;

yünğ = yün, yün sümeği; (Argu, Yağma ve Karluk dillerince) pamuk. *Bk: Düzelt:* **yunğ.** *[Rad., Uyg., Çağ., Alt., Kom.; İd., Hou.]. Krş.: Caf., P. P. — yüng = pamuk.*
I, 150-11, 284-15, 507-11;
II, 89-7, 147-20, 220-26, 221-11, 236-15, 241-16;
III, 248-12, 289-19, 361-25, 362-1;

yünğ [*] = kuş yeleği. *Bk:* **yök, yüg**; *Düzelt:* **yük.** *[Rad., Uyg., Çağ., Alt., Kom.]. Krş.: Müh. — yün.*
III, 97-25;

yüre = çevre, muhit. *Bk:* **yöre, yére.** *[İd.]*.
II, 45-28;

yürek (g) = yürek. *[Rad., Bü. D.; Caf.; Müh.; İd., Hou.]*.
I, 41-17;
II, 144-7;
III, 18-14, 33-15;
— **i** I, 325-10;

[*] Haşiyemize göre alınmıştır. B. A.

— **liğ** = yüreği pek, yiğit, cesur, yürekli.
III, 18-14, 51-26 ;

yüreklen — = cesaret göstermek, yiğitlenmek. *[Rad.]*.
III, 115-15 ;
— **di** III, 115-12 ;
— **ür** III, 115-14 ;

yürgeyek = ulanmış.
öngik — = ulanmış zülüf. *Bk : Düzelt :* **öngik yörgeyek.**
I, 135-17 ;

yürken — = örtülmek, sarılmak. *Bk:* **yörken—**, *Düzelt:* **yörgen—.**

yürkeş — = sarılmak, birbirine girmek, dolaşmak, karışmak. *Bk :* **yörkeş —**, *Düzelt :* **yörgeş —.**

yüş — = akıtmak. *Bk :* **yuş —.**
III, 60-20 ;
— **di** III, 60-15 ;
— **er** III, 60-19 ;

yüşenğ = -taş- düz, cilâlı. *Bk :* **üşenğ.**
I, 135-5 ;
III, 372-23 ;

yüşil — = eli işe yatışmak, udumlaşmak ; emzikten akıtılmak. *Bk :* **yuşıl —, yüşül —, yuşul —, yişil —, işil —.**
III, 79-12 ;
— **di** III, 79-7, 79-12 ;
— **ür** III, 79-12 ;

yuşül — = eli işe yatışmak, udumlaşmak ; emzikten akıtılmak. *Bk :* **yuşıl —, yuşul —, yüşil —, yişil —, işil —.**
III, 79-12 ;
— **di** III, 79-7, 79-12 ;
— **ür** III, 79-12 ;

yüw — = bir şeyle yardım etmek.
— **gil** III, 172-12 ;

yüwse — = gönül almak istemek. *Bk:* **yawsa —.**
III, 306-12 ;
— **di** III, 306-10 ;
— **r** III, 306-12 ;

yüz = yüz, çehre, veçhe. *[Rad., Bü. D.; Caf., T. T., An. İnd., U., P. P.; Müh.; İd., Hou.]*.
I, 60-5, 150-2, 366-20, 422-3 ;
III, 143-5 ;
— **din** I, 256-15 ;
— **ge** I, 102-3 ;
II, 8-14, 81-9 ;
III, 132-19, 143-6, 439-21 ;
— **i** I, 47-16, 173-28, 216-16, 463-22, 486-16 ;
II, 96-13, 171-27, 188-12, 194-14, 230-19, 253-16 ;
III, 33-14, 327-18, 394-23 ;
— **in** I, 250-15 ;
II, 304-10, 339-8, 349-3, 353-10, 355-1, 363-29 ;
III, 43-19, 104-9, 307-20 ;
— **indin** III, 434-7 ;
— **inğe** I, 226-18, 243-10 ;
II, 144-18, 183-12, 295-11 ;
III, 43-19, 308-13 ;
— **üğ** III, 63-17 ;
— **üm** I, 69-11 ;
— **lüğ** = yüzlü.
I, 426-18 ;
III, 45-13, 45-14 ;

yüz = sayıda yüz. *[Rad., Bü. D.; Caf., T. T., An. İnd., USp., P. P.; Müh.; İd.]*.
I, 80-21 ;

yüz — = yüzmek, soymak; yayılmak ve dağılmak. *Bk:* **yoz —.** *[Rad., Kom.; Yaz.; Müh.; İd., Hou.]*.
III, 59-23 ;
— **di** III, 59-17, 59-19, 59-21 ;
— **er** III, 59-22 ;
— **üp** I, 472-26 ;

yüzerlik = üzerlik otu, peganum harmala (Oğuzca). *Bk:* **eldrük** (Uç ve Barsgan dillerince), **yıdlıg ot.** *[Rad.]*.
III, 12-23 ;

yüzkeş — = yüze çıkmak.
— **ip** I, 395-4 ;

yüzlen — = yüzünü dönmek; saygı sahibi olmak; halktan hizmet istemek. *[Rad., Çağ.; Caf., T. T., An. İnd.]*. *Krş.: Müh. — yüzle — = mürailik etmek; İd. — yüzle — = itap etmek.*
III, 111-4 ;
— **di** III, 110-24, 111-1 ;

— **ür** III, 111-4;

yüztür — = yüzdürmek. *[Rad.]*.
III, 95-18;

— **di** III, 95-13, 95-16;

— **ür** III, 95-17;

yüzük = yüzük -parmağa takılan-. *[Rad., Kom., Bar., Çağ.; Müh.; İd., Hou.]*.
III, 18-26;

Z

zak zak = koçları tos yapmağa kışkırtmak için kullanılan bir söz.
I, 333-16;

zanbı = gece öten çekirgeye benzer bir böcek; orak kuşu.
III, 441-13;

zap zap = çabuk çabuk yürümede çıkan ses.
I, 319-2;

— — **bar** — = zıp zıp koşmak, çabuk gitmek.

— — **bar-gıl** I, 319-4;

zargunçmud = bir çeşit güzel kokulu ot, fesleğen.
I, 17-8, 530-13;

zerenze = "yaban mersini„ veya "durdabak„ denilen bir ot.
I, 449-12;

— **urugı** = bu bitkinin tohumu.
I, 449-13;

zünküm = bir çeşit Çin ipeklisi.
I, 485-7;

ÖZEL ADLAR

A

Abı = erkek adlarından.
I, 86-21;

Abisgûn = Hazer denizinin adı.
III, 150-24;

Abul = Kaşgar'da bir köy adı.
I, 73-2;

Adhgırak = Yağma ilinde bir suyun adı.
I, 144-20;

Adhgış = bir yer adı.
I, 96-24;

Adhıg = Kaşgar'da bir köy adı.
I, 63-22;

Afrasyab = Türklerin "**Tonğa Alp er**„ dedikleri ulusal ve efsanevî kahraman ve büyük Hakan'ın Farsça adı.
I, 159-15, 343-18, 381-12, 395-3, 413-28, 466-4, 486-21:
III, 149-6, 149-8, 149-13, 149-17, 149-19, 150-1, 151-3, 157-11, 157-12;

Afşar = 22 Oğuz bölüğünden biri.
I, 56-9;

Ak Say = bir yer adı.
I, 81-13;

Ak Terek = Yağma ilinde Ila (Ilı) deresi üzerinde bir geçit, bir köprü.
I, 81-14;

Ala = Fergana'ya yakın bir yaylak adı.
I, 82-4;

Âla Yıgaç = sınıra yakın bir yer adı.
I, 82-5;

Alguk = Kaşgar'da bir köy adı.
I, 101-3;

Alka bölük = 22 Oğuz bölüğünden biri.
I, 56-23;

Alp aya = bir adamın adı.
III, 208-24;

Alp er Tonğa = Türklerin ulusal kahraman ve büyük Hakanı. *Bk:* **Afrasyab, Tonğa Alp er.**
I, 41-16;

Alp tégin = "yiğit köle„ anlamına köle adı. *Bk:* **Alp tigin.**
I, 413-20;

Alp tigin = köle adı. *Bk: Düzelt:* **Alp tégin.**

Altun xan = Uygur iline yakın bir dağ adı. *Bk:* **Altun kan.**
III, 416-9;

Altun kan = Uygur iline yakın bir dağ adı. *Bk:* **Altun xan.**
I, 91-13;
III, 416-8;

Altun Tarım = büyük kadınların ungunu.
I, 396-9;

Aluş = Kaşgar'da bir köy adı.
I, 62-14;

Aramut = Uygur iline yakın oturan bir Türk bölüğü.
I, 139-1;

Aramut = bir yer adı.
I, 139-3;

Argu = 1) bir Türk boyu. 2) Talas (Tıraz) ile Balasagun arasındaki bölgeye verilen ad.
I, 29-6, 30-18, 31-10, 31-12, 31-13, 31-14, 32-20, 61-12, 127-27, 393-19;
II, 49-16, 140-3;
III, 269-14, 379-12;

Artuç = Kaşgar'da iki köyün adı.
I, 95-5;

Aruk Turuk = Fergana ile Kaşgar arasında sarp bir yokuşun adı.
I, 66-4, 380-8;

Âs = cariyelere verilen adlardan.
I, 80-16;

Asbicâb = Türkistan'da bir şehir adı. *Bk:* **İsbicâb, Saryam, Sayzam, Çimkend.**
I, 30-18;

Aşçan = Çine giden yol üzerinde konak yeri olan şehirin adı. *Bk:* **Aşıçan.**
I, 137-23;

Aşıçan [*] = Çine giden yol üzerinde konak yeri olan şehirin adı. *Bk:* **Aşçan.**
I, 137-23;

Atış = erkek adlarından.
I, 60-19;

Awa = 22 Oğuz bölüğünden biri. *Bk:* **Yawa, Yava, Iwa, Yıwa.**
III, 24-17;

Ay = köle adlarından.
— **ımı** II, 193-6;

Ay köl = Uç yakınında bir yer adı.
III, 135-14;

Ayas = kölelere verilen adlardan.
I, 123-4;

Azak = Oğuz beylerinden bir büyüğün adı.
I, 66-14;

B

Badal Art [**] = Uç ile Barsgan arasından sarp bir yer, bir tepe. *Bk:* **Bedel Art.**
I, 392-22;

Badruk = erkek adlarından.
I, 466-3;

Bagram kumı = Kaşgar ile Yarkend arasındaki kumluğun adı.
I, 484-24;

---

[*] Haşiyeye göre bu şekil alınmıştır. B. A.

[**] Haşiyeye göre bu şekli aldık. B. A.

تكين .... = Kaşgarlı Mahmud'un atalarından olup Türk illerini Samanlı oğullarından alan beyin adı. *Bk: Düzelt:* **Xamir tégin.**
I, 112-8;

Bakırlığ = Balasagun'a yakın bir yer adı.
I, 495-8;

Bakır sokum = Merih yıldızı.
I, 361-10, 398-2;
III, 40-14;

Balasagun = Türkistan'da bir şehir adı. *Bk:* **Koz Ordu, Koz Uluş, Kuz Uluş.**
I, 30-15, 30-17, 62-24, 124-15, 127-26, 471-3, 475-1, 495-8;
II, 49-15;
III, 145-1, 413-6, 413-8, 441-16;

Balık = İslâmlıktan çok önce Türk dilince "sığnak, kale, şehir" lere verilen ad.
I, 379-16;

Béş — = Göktürk'lerden Uygurlara geçen tanınmış bir Türk şehiri.
I, 113-8, 379-20;

Can — = bir Uygur şehrinin adı.
I, 113-8;

Yanğı — = bir Uygur şehrinin adı. *Bk:* **Yenği Balık.**
I, 113-9, 379-23;

Yenği — = bir Uygur şehrinin adı. *Bk: Düzelt:* **Yanğı Balık.**
I, 113-9, 379-23;

Balu = Argu ilinde küçük bir kasaba adı.
III, 232-19;

Barçan = bir yer adı.
I, 435-25;

Barçuk = Afrasyab'ın kurduğu bir şehirin adı. Afrasyab Buht -ü-hassar'ın oğlu Betzen'i bu şehirde hapsetmişti. Türklerden bir bölük olan Çaruk'lar burada otururlar.
I, 381-11, 381-12, 466-14;

Barxan = 1) Aşağı Çin'in adı. 2) yanında altın madenleri bulunan Kaşgar'a yakın bir dağ tepesindeki kalenin adı.
I, 436-5, 453-19;

Barman = 1) Afrasyab'ın oğlunun adı. 2) bu adamın kurduğu kasabanın adı.
III, 369-5, 369-8;

Barsgan = 1) Afrasyab'ın oğlunun adı. 2) bu adamın kurduğu şehrin

adı. 3) bir kavim adı.
I, 392-22, 393-13, 439-8;
II, 49-16;
III, 135-5, 222-19, 240-13, 417-15;

Basmıl = bir Türk boyu. *Bk:* **Yasmıl.**
I, 28-15, 30-2, 459-9, 481-3.
II, 312-3;
III, 356-3;

Başgırt = bir Türk boyu.
I, 28-15, 30-6;

Bayat = 1) 22 Oğuz bölüğünden biri. 2) Tanrıya verilen ad (Arguca).
I, 56-15;
III, 171-12, 171-13;

Bayundur = 22 Oğuz bölüğünden biri.
I, 56-2;

Bay Yıgaç = Küçe ile Uç şehirleri arasında Uç'a daha yakın bir yer adı.
III, 158-3;

Beçenek = 1) 22 Oğuz bölüğünden biri. 2) Rum yakınında oturan Türklerden bir bölük. *Bk:* **Peçenek.**
I, 28-14, 30-7, 57-14, 488-11, 488-13;
II, 48-10, 67-21;

Bedel art = Uç ile Barsgan arasında sarp bir yer. *Bk: Düzelt:* **Badal art.**
I, 392-22;

Begeç Arslan Tégin = *Bk: Düzelt:* **Bekeç Arslan Tégin.**

Begi = erkek adlarından.
III, 228-5;

Beglen = erkek adlarından.
I, 444-4;

Begtili = 22 Oğuz bölüğünden biri.
I, 56-11;

Bekeç = Tekinlerin, Han oğullarının, sanı.
I, 357-25;

Bekeç Arslan Tégin = Yabaku büyüklerinden "Budraç"ın tutsak düştüğü zaman müslüman Türklerin başında bulunan bey. *Bk:* **Begeç Arslan tégin, Bekeç Arslan tigin.**

I, 357-27, 452-6 ;
III, 227-13 ;

Bekeç Arslan Tigin = *Bk : Düzelt :* **Bekeç Arslan Tégin.**

Bektur = erkek adlarından.
I, 455-21 ;

Benegit ırmağı = bir ırmak adı (Oğuzlarca). *Bk :* **Ökuz, İki Öküz, İkki Ökuz.**
I, 59-7 ;

Béş-balık = Göktürklerden Uygurlara geçen tanınmış bir Türk şehri.
I, 113-8, 379-20 ;

Betzen = Buht-ü-nassar'ın oğlu. *Bk :* **Bizen.**
I, 381-14, 466-5 ;

Bilge beg = erkek adlarından.
I, 428-18 ;

Biyiz = Kaşgar dağlarında bulunan bir gölün adı. *Bk :* **Körünğ.**
III, 135-7 ;

Bizen = Buht-ü-nassar'ın oğlu. *Bk : Düzelt :* **Betzen.**

Bogra Xan = bir Türk hanının adı.
I, 409-27, 420-19 ;

Bogra Kara Xan = Hakanlı hükümdarlarından birinin adı.
III, 221-16 ;

Boluç = erkek adlarından.
I, 358-4 ;

Budraç / **Budhraç** / **Budhruç** } [*] = Yabaku büyüklerinden olup "Bekeç Arslan Tégin" zamanında müslümanlara tutsak düşmüş olan bir beyin adı.
I, 144-7, 452-5 ;
III, 356-2 ;

Büke — = aynı beyin başka bir adı.
III, 227-11 ;

Buhara = tanınmış şehrin adı.
I, 4-6, 471-5 ;
III, 150-1 ;

Buht-ü-nassar = Eski Babil hükümdarlarından birinin adı.

---

[*] Asıl metinde üç yerde geçen bu kelime Çevirme C. I. S. 144-7 de « بذرج », S. 452-5 de « بذراج » ve C. III, S. 356-2 de « بذرج » şeklindedir. B. A.

I, 381-13, 466-5 ;

Bukaç art = sarp bir yerin adı.
I, 410-25 ;

Bulak = Türklerden bir bölük. *Bk :* **Elke Bulak.**
I, 379-26, 379-29 ;

Bulgak = erkek adlarından.
I, 467-4 ;

Bulgar = 1) Türklerden bir bölük. 2) İdil boyunda tanınmış eski bir Türk şehri.
I, 30-8, 32-12, 437-19, 456-28 ;
II, 67-22, 225-1 ;

Burslan = erkek adlarından.
III, 418-11, 418-13 ;

Bügdüz = 22 Oğuz bölüğünden biri.
I, 56-13 ;

Bükür = Küçe şehri ile Uygur ili arasında bulunan dağın başında bir kale'nin adı.
I, 361-13 ;

C

Can-balık = bir Uygur şehiri.
I, 113-8 ;

Ceyhun = tanınmış ırmağın adı.
I, 59-5, 394-6 ;

Ç

Çagla = Uç yakınında bir yayla adı.
I, 431-5 ;

Çagrı beğ = erkek adlarından.
I, 421-8 ;

Çagrı Tégin = Hakanlı ailesi çocuklarına verilen adlardan. *Bk :* **Çagrı Tigin.**
I, 413-25 ;

Çagrı Tigin = Hakanlı ailesi çocuklarına verilen adlardan. *Bk: Düzelt:* **Çagrı Tégin.**

Çaparka = Japonya.
I, 29-9;

Çarık (Çaruk) = Türklerden Barçuk şehrinde oturan bir boyun adı
I, 28-19, 30-5, 381-11;
III, 338-1;

Çarukluğ = 22 Oğuz bölüğünden biri.
I, 58-6, 497-7;

Çawa = delikanlılara verilen adlardan.
III, 225-10;

Çay ardı = Araplarca • ما وراء النهر • adı verilen bölge.
III, 149-23, 150-10;

Çenğşi = Xotan beyinin adı.
III, 378-9, 378-10;

Çepni = 22 Oğuz bölüğünden biri.
I, 58-4;

Çiğil (Çiyil) = Türklerden bir boy.
I, 4-19, 28-18, 30-4, 32-10, 32-15, 32-19, 87-23, 393-11, 393-17, 393-25, 394-2, 394-5, 394-8, 394-12, 408-18;
II, 49-15, 143-3;
III, 72-8, 124-3, 139-2, 172-1, 175-11;

— î I, 393-27;

Toxsı — I, 423-8;

Çimkend = İsbicâb şehrinin bugünkü adı. *Bk:* **Sayram, Saryam, Asbicâb, İsbicâb.**
I, 30-26;

Çin = tanınmış ülke.
I, 28-17, 28-21, 29-11, 29-14, 29-22, 29-24, 32-21, 355-14, 355-18, 394-7, 436-3, 453-13, 453-14, 453-22;

Yukarı — = *Bk:* **Tawgaç, Maçin.**
I, 10-9, 453-15;

Orta — = *Bk:* **Xıtay.**
I, 453-17;

Aşagı — = *Bk:* **Barxan.**
I, 436-5, 453-18;

Çomak = müslümanlara verilen ad (Uygurlarca -bütün müslüman olmıyan halk dilince-).
I, 381-19;
II, 3-18;

— eri = aynı anlamda.
I, 381-21;

Çomal = Türklerden bir boy. *Bk: Düzelt:* **Çomul.**

Çomul = Türklerden bir boy. *Bk:* **Çomul.**
I, 28-20, 29-26, 32-5, 394-14, 459-9, 459-12, 459-16;

Çuçu = bir Türk şairinin adı.
III, 238-7;

Çuglan = Karluk büyükleri adlarından.
I, 444-5;

Çurçan = Çin yolu üzerinde müslüman sınılarından biri.
I, 436-3;

Çuvaldar = 22 Oğuz bölüğünden biri.
I, 58-2;

D

Dizruyin = Yenkend şehrinin adı.
III, 149-26;

E

Ebu Bekir-il-Kaffal-üş-Şaşî = Taşkend şehrinden yetişmiş bir büyük adamın adı.
I, 443-7;

Ebu-Bekir-il-Müfit-ül-Cerceraî = Türkler hakkında hadis rivayet eden bir zat. *Bk:* **İbnü-eb-id-dünya.**
I, 351-13;

Ebü-l-Kasım Abdullah = Kaşgarlı Mahmud'un kitabını sunduğu zatın adı.
I, 4-28;

Edhgiş = Türklerden bir bölük olup Özçend'de yerleşmişlerdir. *Bk:* **Egdhiş.**
I, 96-25;

Egdhiş = Türklerden bir bölük olup Özçend'de yerleşmişlerdir. *Bk:* **Edhgiş.**
I, 96-27 ;

Elke bulak = Türklerden bir bölük. *Bk:* **Bulak.**
I, 129-20, 379-28 ;

Erentüz = Terazi yıldızı ; Müşteri yıldızı [*].
I, 76-12 ;
III, 40-9 ;

Ertiş = bir ırmak adı. Yemek kırlarında akar. *Bk:* **İrtiş.**
I, 30-11, 97-2, 97-4, 155-18, 325-8 ;

Erwüz = erkek adlarından.
I, 96-1 ;

Etil = bugün Volga denen ırmağın adı. Kıpçak illerinde akar, Bulgar denizine dökülür, bir kolu Rus ülkesine gider. *Bk:* **İtil, İdil.**
I, 30-12, 73-3, 73-8 ;

Eymür = 22 Oğuz bölüğünden biri.
I, 56-19 ;

F

Fârap = Oğuz şehirlerinden birinin adı. *Bk:* **karaçuk.**
I, 487-20 ;

Fergana = Türklerin "Özkend" dedikleri şehirin adı.
I, 344-13, 380-8 ;
II, 285-25 ;

H

Hakanlı (Hakaniye) = 1) İslâmlıktan sonra Kaşgar ve yöresinde kurulan bir Türk devleti. 2) bu alandaki Türklerin 14üncü yüzyıl başlarına kadar kullandıkları edebî dil.
I, 14-4, 30-13, 30-20 ;

— lar I, 30-13 ;

[*] Bu Dizinin 188 inci sahifesindeki haşiyemize bakınız. B. A.

Hüseyin, Kaşgarlı Halef Oğlu = Türkler hakkında hadis rivayet eden bir zat.
I, 351-10 ;

Halil, İmam = tanınmış Arap bilgini ve gıramercisidir ; "Kitap-ül-ayn„ adlı eserini Kaşgarlı Mahmud, Divanü Lûgat-it-Türk'üne örnek almıştır.
I, 6-11, 7-3 ;

Harzem = tanınmış bir Türk ülkesi.
I, 357-10 ;

Hazer = tanınmış denizin adı. *Bk:* **Abisgûn.**
III, 150-24 ;

Hind (Hint) = tanınmış ülke.
I, 9-18, 355-21 ;

Hotan = Hind ile Kaşgar arasında bir bölge ve bir şehir adı. *Bk:* *Düzelt:* **Xotan.**

X

Xalaç = Türklerden bir boy.
III, 218-20, 415-13 ;

Xamir = Arapça "Emir" kelimesinin Oğuzlarca aldığı şekil.
I, 112-14 ;

— tégin = *Bk:* بترکین.
I, 112-18 ;

Xıtay = orta Çin [*].
I, 28-20, 453-17, 453-21 ;
III, 133-28, 238-18 ;

Xoçand = bir şehir adı.
III, 413-14 ;

Xotan = Hind ile Kaşgar arasında bir bölge ve bir şehir adı. *Bk:* **Hotan.**
I, 9-17, 29-7, 29-16, 32-25, 32-28, 490-22 ;
III, 118-26, 152-17, 225-11, 378-9 ;

Xozar = Türk ilinde bir yer adı.
I, 411-14 ;

[*] Yazma nusha S. 550 de « ختای اسم الصین العلیا » denilmektedir. Halbuki birinci ciltte « orta Çin » denilmiştir. Düşünüle. B. A.

I

Iğrak = bir Türk boyu. *Bk:* **Uğrak;** *Düzelt:* **Oğrak.**

Ila = dere adı. *Bk:* **Ilı.**
I, 30-12, 59-14, 81-14, 92-13, 408-17;
III, 151-1, 172-5, 235-5;

Ilı = dere adı. *Bk:* **Ila.**
I, 30-12, 81-14, 345-16, 408-17;
III, 151-1;

Inal = anası Hatun, babası ortalık adamlarından bulunan bütün gençlere verilen ad. *Bk:* **İnal.**
I, 122-22;

Inal öz = Kıpçak hanlarından birinin adı. *Bk:* **İnal öz.**
I, 361-16;

Inanç Beg = kendisine güvenilen bir bey.
I, 133-13;

Itlık = Tıraz'a yakın bir şehir adı.
I, 98-15, 503-7;

Iwa = 22 Oğuz bölüğünden biri. *Bk:* **Awa, Yava, Yawa, Yıwa.**
I, 56-4, 90-5;
III, 24-25;

Iysu (Iso) = İbrahim oğlu Ishak yalavacın oğlu.
I, 28-8, 351-5;
III, 369-12;

İ

İbnü-eb-id-dünya = Türkler hakkında hadis rivayet eden bir zat. *Bk:* **Ebu-Bekir-il-Müfit-ül-Cerceraî.**
I, 351-12;

İbn-ül-Garakî = Türkler hakkında hadis rivayet eden bir zat.
I, 351-12;

İbrahim = yalavaç adı.
I, 28-7;

İdil = Volga ırmağının Türklerce adı. *Bk:* **Etil, İtil.**
I, 30-12;

İgdir = 22 Oğuz bölüğünden biri.
I, 57-1;

İki Öküz (Ikki Öküz) = sınırda Ila ve Yafınç dereleri arasında bulunan bir şehirin adı.
I, 59-13;
III, 135-15, 243-18;

İnal = anası Hatun, babası ortalık adamlarından bulunan bütün gençlere verilen ad. *Bk:* *Düzelt:* **Inal.**

İnal öz = Kıpçak hanlarından birinin adı. *Bk:* *Düzelt:* **Inal öz.**

İnçkend = Tanrı kargıyası « مُقَنَّع = peçeli „ adındaki adama uymuş olanların şehri.
III, 437-22;

İrtiş = ırmak adı. *Bk:* **Ertiş.**
I, 30-12;

İsbicâb = şimdi "Çimkend„ denen « [illegible] » şehrinin başka adı. *Bk:* **Asdicâb, Saryam, Sayram.**
I, 30-17;
III, 176-14;

İshak = İbrahim yalvac'ın oğlu ve Yakub yalavaç ile Iysu'nun babaları olan yalavaç.
I, 28-7, 351-5;
III, 369-11;

İsiğ köl = Barsganda bir göl adı.
III, 135-5;

İtil = ırmak adı. *Bk:* **Etil, İdil.**
I, 30-12;

K

Kaçaç = cariyelere verilen adlardan.
II, 285-2;

Kadır Xan = Hakanların sert ve çetin olanına verilen bir ungun olmasından dolayı Hakanlı ulusu hanlarının adı.
I, 364-18;

Kalalduruk = erkek adlarından.
I, 530-11 ;

Kamlançu = İki Öküz'e yakın **iki küçük kasaba** adı.
III, 242-18 ;

Kanğlı = Kıpçaklardan büyük **bir adamın adı.**
III, 379-8 ;

Kapan = erkek adlarından.
I, 415-3 ;

Kapuş = Argu ilinde bir yer adı.
I, 369-5 ;

Kara = Hakanlı hanlarına verilen ungun.
III, 221-15 ;
Bogra — **Xan** III, 221-16 ;

Kara bölük = 22 Oğuz bölüğünden biri.
I, 56-21 ;

Karaçuk = Oğuz şehirlerinden biri. *Bk:* **Fârap.**
I, 487-20 ;

Karakuş = Müşteri yıldızı.
I, 331-28, 332-1 ;
III, 221-19 ;
— **Yulduz** = ayni anlamda.
III, 221-21 ;

Karakuş = Mizân yıldızı.
III, 40-10 ;

Kara Senğir = Barsgan'da bir yer adı.
III, 222-19 ;

Kar Yağma = Türklerden bir boy. *Bk:* **Yağma.**
III, 34-18 ;

Kara Yalga = Türk ülkesi ile Fergana arasında sarp bir yerin adı.
III, 32-27, 33-3 ;

Kara Yıgaç = Türklerden sınırda oturan bir bölük. *Bk:* **Oğrak.**
I, 119-20 ;

Kargalığ = Talas yakınında bir kale adı.
I, 527-3, 527-4 ;

Karluk = Oğuzlardan başka göçebe Türkmenlerden bir bölük.
I, 86-11, 108-7, 158-4, 473-10 ;

Karnak = bir Oğuz şehiri.

I, 473-15 ;

Kası = Kaşgar ilinde bir yer adı.
III, 224-13 ;

Kaşga bogra = iki yerin adı.
I, 426-16 ;

Kaşgar = Doğu Türk ilinde tanınmış şehir adı.
I, 10-9, 30-19, 124-13, 343-17, 380-8, 383-9, 394-10, 394-28, 402-2, 436-5, 474-27, 484-23, 489-21, 490-18 ;
III, 135-7, 157-24, 370-21 ;

Kaş Öküz = Xotan şehrinin iki yanında akan iki derenin adı.
III, 152-17 ;
Ürünğ — — III, 152-19 ;
Kara — — III, 152-22 ;

Katmış = erkek adlarından.
I, 460-21 ;

Katun = Afrasyab kızlarına verilen ungun.
I, 410-4, 410-6 ;

Katun sını = Çin ile Tenğüt ülkesi arasında bir şehir adı. *Bk:* **Katun sini.**
III, 138-24 ;

Katün sini = Çin ile Tenğüt ülkesi arasında bir şehir adı. *Bk: Düzelt:* **Katun sını.**

Kawak art = Özçend ile Kaşgar arasında sarp bir yer adı.
I, 383-9 ;

Kawşut = erkek adlarından.
I, 451- 22 ;

Kay = 1) Türklerden bir bölük. 2) bu bölükten olan köle.
I, 28-16, 30-1, 32-5 ;
III, 158-16,
— **ımı** III, 80-22 ;

Kayas = Toxsı ve Ciğil ülkesinde şehir adları.
III, 172-1 ;
Saplıg — III, 172-3 ;
Ürünğ — III, 172-4 ;
Kara — III, 172-5 ;

Kayığ = 22 Oğuz bölüğünden biri.
I, 55-28 ;
III, 166-4 ;

Kaz = Afrasyab'ın kızının adı.
III, 149-6, 149-17, 150-2;

— **oynı** = Kaz'ın kurduğu şimdiki "Kazvin„ şehri.
III, 149-7;

— **suwı** = Ila -Ilı- deresine akan büyük bir çay.
III, 151-1;

Kazvin = İran'da tanınmış bir şehir adı. *Bk:* **Kaz oynı.**
III, 149-6, 149-10;

Kençek = Türklerden bir bölük.
I, 9-12, 9-19, 29-5, 30-19, 32-25, 32-28, 480-10;
III, 118-26, 136-26, 442-11;

Kençek Seňğir = Talas yanında Kıpçak sınırı olan şehirin adı.
I, 480-11:

Keşmir = Türk illerinde yalavaç Süleyman'ın yaptırdığı söylenen tanınmış şehirin adı. *Bk:* **Kişmir.**
I, 457-14;

Keyken = Kayas şehirinden çıkan ve Ila'ya akan iki derenin adı.
III, 175-5;

Uluğ — III, 175-8;
Kiçik — III, 175-6;

Kıfçak = 1) Türklerden büyük bir bölük. 2) bu bölüğün oturduğu bölge. *Bk:* **Kıpçak.**
I, 28-14, 30-4, 32-4, 32-12, 32-22, 474-26;

Kıfçak = Kaşgar yakınında bir yer adı.
I, 474-27;

Kılıç Xan = Hakanlı beylerinin unguuu.
I, 359-9;

Kınık = 22 Oğuz bölüğünden biri.
I, 55-25;
III, 414-26;

Kıpçak = 1) Türklerden büyük bir bölük. 2) bu bölüğün oturduğu bölge. *Bk:* **Kıfçak.**
I, 9-10, 31-3, 31-5, 31-9, 31-16, 31-17, 33-15, 101-9, 154-9, 361-16, 379-26, 392-4, 396-1, 480-1;
III, 139-4, 147-1, 379-8;

Kırgız = Türklerden bir boy. *Bk:* **Kırkız.**
I, 4-19;

Kırkız = Türklerden bir boy. *Bk;* **Kırgız.**

I, 28-16, 30-4, 458-4;

Kızıl = Kaşgarda bir dere adı.
I, 394-28;

Kızıl öz = Kaşgar ilinde bir kışlak.
I, 80-13;

Kiçi Talaş [*] = şehir adı. *Bk:* **Kümi Talas.**
I, 366-18;

Kinğüt = Uygur ili sınırında bir şehir adı. *Bk:* **Künğüt.**
III, 135-12, 362-10;

Kişmir = tanınmış şehir adı. *Bk:* **Keşmir.**
I, 355-20;

Koçnğar başı = bir şehir adı.
III, 135-10, 369-18, 382-7, 441-15;

Koçu = Uygur şehirlerinden biri. *Bk:* **Köçe, Küçe, Küsen.**
I, 113-8;
III, 219-7, 238-6;

Komuk = bir Türk oymağı. *Bk:* **Kumuk.**
III, 339-5;

Komuk = bir bey adı. *Bk:* **Kumuk.**
I, 383-24;
III, 339-6;

Koz Uluş = Balasagun şehrinin adı. *Bk:* **Balasagun, Koz Ordu, Kuz Uluş.**
I, 62-27;

Koz Ordu = Balasagun şehrinin adı. *Bk:* **Balasagun, Koz Uluş, Kuz Uluş.**
I, 124-16;

Köçe = Uygur şehirlerinden biri. *Bk:* **Koçu, Küsen;** *Düzelt:* **Küçe.**

Köl Bilge Xan = Uygur hanının ungunu.
I, 428-19;

Köl irkin = Karluk büyüklerine verilen ungun.
I, 108-8;

Körünğ = Kaşgar dağlarında bulunan bir gölün adı. *Bk:* **Biyiz.**
III, 135-7;

— **Köl** = Kaşgar'a yakın bir gölün adı.
III, 370-21;

---

[*] Haşiyemize göre alınmıştır. B. A.

Kulbak = bir Türk tapganının, din ulu'sunun, adı.
I, 474-28, 475-4;
III, 80-20;

Kuluç = erkek adlarından.
I, 358-19;

Kum = Turan'da bir şehir adı.
III, 149-11;

Kumuk = bir bey adı. *Bk: Düzelt:* **Komuk.**

Kumuk = bir Türk oymağı. *Bk: Düzelt:* **Komuk**

Kutan = erkek adlarından.
I, 415-4;

Kutlug tégin = "uğurlu köle" anlamına köle adı. *Bk:* **Kutluğ tigin.**
I, 413-21;

Kutluğ tigin = köle adı. *Bk: Düzelt:* **Kutluğ tégin.**

Kuyas = Barsgan'ın ötesinde bir kasaba adı.
I, 393-12, 393-13, 423-8;
III, 178-6;

— **lığ** = bu şehirden olan, Kuyas'lı.
III, 178-5;

Kuz Uluş = Balasagun şehrinin adı. *Bk:* **Balasagun, Koz Ordu;** *Düzelt:* **Koz Uluş.**

Küçe = Uygur şehirlerinden biri. *Bk;* **Koçu, Köçe, Küsen.**
I, 361-13, 396-12, 404-24;
III, 135-12, 158-3;

Küçet = Harzemde oturan bir Türk boyu.
I, 357-10;

Küç Tégin = Hakanlı ailesi çocuklarına verilen adlardan. *Bk:* **Küç Tigin.**
I, 413-27;

Küç Tigin = Hakanlı ailesi çocuklarına verilen adlardan. *Bk: Düzelt:* **Küç Tégin.**

Kümi Talas = 1) şehir adı. *Bk:* **Kiçi Talas.** 2) Uygur ili sınırında bir yer adı.
I, 366-18;
III, 235-4;

Kümüş = cariye adlarından·

I, 371-12;

Kümüş tégin = "rengi gümüş gibi saf köle" anlamına köle adı. *Bk:* **Kümüş tigin.**
I, 413-19;

Kümüş tigin = köle adı. *Bk: Düzelt:* **Kümüş tégin.**

Künğüt = Yağma ilinde bir yer adı. *Bk:* **Kinğüt.**
I, 142-6;

Küsen = Küçe şehrinin adı. *Bk:* **Köçe, Küçe, Koçu.**
I, 404-24;

M

Maçin = yukarı Çin. *Bk:* **Tawgaç.**
I, 28-22, 29-11, 30-21, 453-13, 453-20;

Mahmud = Divanü Lûgat-it-Türk'ü yazanın adı.
I, 3-12, 58-9, 112-12, 334-19, 340-13;

Mankent = Kaşgar yakınında bir şehir adı.
III, 157-24;

Man kışlag = Oğuz ülkesinde bir yer adı.
I, 465-6;
III, 157-23;

Mavera-en-nehr = "Çay ardı„ denen bölge. *Bk:* **Çay ardı.**
III' 149-22, 150-10;

Merv = Türan'da bir şehir adı.
III, 149-18;

Merv-eş-şahıcan = aynı şehirin başka adı.
III, 149-15;

Mınğlak = Uygur ilinde bir yer adı.
I, 434-9;
III, 235-14;

Muhammed Çakır Tonğa Xan = bir Türk beyinin adı. *Bk:* **Muhammed Çakır Tonka Han.**
I, 111-20;

Muhammed Çakır Tonka Han = bir Türk beyinin adı. *Bk: Düzelt:* **Muhammet Çakır Tonğa Xan.**

Muhammed-ül-Muktedi bi-emr-illah = Kaşgarlı Mahmud zamanındaki halifenin adı.
I, 4-29 ;

N

Nizameddin İsrafil Togan Tégin = bir Türk beyinin adı. *Bk:* **Nizameddin İsrafil Togan Tigin.**
I, 111-20;

Nizameddin İsrafil Togan Tigin = bir Türk beyinin adı. *Bk:* *Düzelt:* **Nizameddin İsrafil Togan Tégin.**

Nuh = yalavaç adı.
I, 28-6, 350-8, 350-21;

Nisabur = bir şehir adı.
I, 4-7 ;

O

Oğrak = bir Türk boyu. *Bk:* **Kara Yıgaç, Uğrak, Iğrak.**
I, 28-19, 119-19, 313-28, 468-7, 516-3 ;
II, 48-9, 219-5 ;
III, 183-8 ;

Oğuz = Türklerden büyük bir boy. *Bk:* **Uğuz.**
I, 4-9, 4-19, 14-4, 25-2, 28-11, 28-15, 30-4, 30-9, 31-3, 31-5, 31-9, 31-16, 31-17, 31-19, 31-23, 31-24, 31-25, 31-29, 32-1, 32-2, 32-5, 32-20, 33-4, 33-6, 33-7, 33-15, 33-21, 55-19, 394-1, 394-6, 443-16, 465-6, 471-16, 473-11, 473-15, 487-20, 497-7 ;
II, 45-14, 48-8, 51-12, 60-25, 64-4, 64-25, 67-21 ;

Ordu = Balasagun yakınında bir şehir.
I, 124-15 ;

Ordukend = Kaşgar şehrinin adı.
I, 124-13, 343-17 ;

Otamış = erkek adlarından.
I, 96-21 ;

Ö

Öküz = Benegit ırmağı (Oğuzlarca).
I, 59-5 ;

Ötüken = Uygur ili yakınında Tatar bozkırlarında bulunan bir yer adı.
I, 138-5 ;

Özçent (Özçend) = bir yer ve bir şehir adı. *Bk:* **Özkent.**
I, 96-25, 383-9 ;
III, 36-19, 150-25 ;

Özkend = Fergana şehrinin adı.
I, 344-14 ;

Özkent = şehir adı. *Bk:* **Özçent.**
III, 150-15 ;

P

Peçenek = 1) 22 Oğuz bölüğünden biri. 2) Rum yakınında oturan Türklerden bir bölük. *Bk:* *Düzelt:* **Beçenek.**

R

Rum = 1) Iysu'nun oğlunun adı. 2) tanınmış ülke adı.
I, 28-8, 28-13, 28-17, 30-7, 30-20, 32-7, 32-11, 32-20, 32-22, 351-4, 351-6, 488-11 ;
III, 139-3, 369-9, 369-10, 369-12;

Rus = tanınmış ülke adı.
I, 32-11 ;
II, 48-9;

S

Sagun = Karluk büyüklerinin ungunu.

I, 403-2 ;
ata — = hekim.
I, 403-5 ;

Saxsın = Bulgar iline yakın bir şehir adı. *Bk :* **Suvar.**
I, 437-19 ;

Salgur = 22 Oğuz bölügünden biri.
I, 56-7 ;
III, 141-14, 414-26 ;

Samanlı oğulları = İslâmlıktan sonra İran'da devlet kurmuş olan bir hükümdar ailesi.
I, 112-16 ;

Sapran = Oğuz şehirlerinden birinin adı. *Bk :* **Sepren.**
I, 436-20 ;

Saryam = "İsbicab„ denilen "Beyza„ şehrinin adı. *Bk :* **Sayram, İsbicâb, Çimkend.**
III, 176-16;

Sayram = "İsbicâb„ denilen "Beyza„ şehrinin adı. *Bk:* **Saryam, İsbicâb, Çimkend.**
III, 176-14 ;

Sekirme = Xotan yolunda küçük bir şehirin adı.
I, 490-22 ;

Selçük = Selçuklu devletini kuranların dedelerinin adı.
I, 478-6 ;

— **Sübaşı** = aynı adamın ungunu.
I, 478-8 ;

Semerkand = tanınmış şehir adı. *Bk:* **Semizkend.**
I, 144-18, 471-5 ;
III, 150-12 ;

Semizkend = şehir adı. *Bk:* **Semerkand.**
I, 344-16 ;
III, 150-13 ;

Sepren = Oğuz şehirlerinden biri. *Bk:* **Sapran.**
I, 436-19 ;

Sıgun Samur = Bogra Xan'ın ağılandığı yerin adı.
I, 409-26 ;

Siding köl = Koçngar başı'na yakın bir göl adı. *Bk:* **Sidhinğ köl.**
III, 369-17 ;

Sidhinğ köl = Koçnğar başı'na yakın bir göl adı. *Bk:* **Sidinğ Kol.**
III, 135-10 ;

Sitgün = Oğuz şehirlerinden biri.
I, 443-16 ,

Siyavuş (Sıyavuş) = Afrasyab kızı Kaz'ın kocasını adı.
III, 150-3, 150-5 ;

Soğd = Balasagun ile Buhara ve Semerkand arasında türkleşmiş bulunan bir ulus. *Bk:* **Sogdak.**
I, 30-15, 471-4, 471-5 ;

Sogdak = Soğd'lular. *Bk:* **Soğd.**
I, 29-5, 471-3 ;

Sökmen = yiğitlere verilen ungunlardan.
I, 444-12 ;

Sugnak = Oğuz şehirlerinden biri.
I, 471-16 ;

Sukak = Oğuzların Fars'lara verdiği ad.
II, 287-2, 287-3 ;

Suvar = 1) bir Türk boyu. 2) bir şehir adı. *Bk:* **Saxsın.**
I, 30-7, 31-15, 31-17, 32-12, 78-3, 437-19 ;
III, 139-4, 157-6, 314-12 ;

Suwlag = bir yer adı.
I, 464-16 ;

Süli = kölelere verilen adlardan.
III, 233-6 ;

Sülmî = Uygur şehirlerinden biri.
I, 113-7 ;

Sünğiş = erkek adlarından. *Bk:* **Sünğüş.**
III, 365-2 ;

Sünğüş = erkek adlarından. *Bk :* **Sünğiş.**
III, 365-2 ;

Ş

Şançu = yukarı Çin yolu üzerinde bir şehir adı.
I, 417-20, 417-21 ;

Şaş = Taşkend şehrinin adı. *Bk:* **Taşkend, Terken.**
I, 443-7 ;
III, 150-13 ;

Şıknı = Türkistanda bir şehir adı.
II, 285-25 ;

Şu = bir Türk hakanının adı.
III, 413-5, 413-10, 416-15 ;

T

Tahmures = bir İran hükümdarının adı.
III, 149-19 ;

Talas = bir şehir adı. *Bk:* **Taraz, Tıraz.**
I, 30-16, 127-26, 366-15, 393-15, 480-11 ;
Uluğ — I, 366-16 ;
Kümi — I, 366-18 ;
III, 235-4 ;
Kiçi — [*] I, 366-18 ;

Taman = Kaşgarın ortasından akan bir dere.
I, 402-2 ;

Tanğut = 1) Çin'e yakın oturan Türklerden bir bölük 2) bunların yurdu. *Bk: Düzelt:* **Tenğüt.**

Tapar = Kıpçak hanlarından Inal öz'ün iki oğlu.
I, 361-16 ;

Tapdu = erkek adlarından.
I, 205-3 ;

Taraz = bir şehir adı. *Bk:* **Talas;** *Düzelt:* **Tıraz.**

Tarbın = bir bölük halk.
I, 435-16;

Tarxan = İslâmlıktan önce verilen bir ad (Arguca), " bey „ anlamınadır.
I, 436-11 ;

Tarığ art tiz [**] = Kaşgara yakın yakın bir yaylanın adı. *Bk:*

[*] Haşiyemize göre alınmıştır. B. A.

[**] Yazma nusha S. 187 de « ترغ » kelimesinin ilk harfi ötre, yine S. 496 da ilk harfi üstündür. Doğrusunu kestiremedik. Her ikisini de aldık. Düşnüle. B. A.

Turığ art tiz.
III, 123-19;

Tarım = 1) Uygur sınırında, "Küçe„ yanında, bir yer adı. 2) bura akan derenin adı.
I, 396-12, 396-15 ;
Usmı — = aynı anlamlarda.
I, 130-5, 396-14 ;

Tarınğ köl = İki Öküz sınırında bir göl adı.
III, 135-15 ;

Tartuk = Yağma ilinde bir şehir adı.
I, 467-20 ;

Taşkend = Türkistanda tanınmış şehir adı. *Bk:* **Şaş, Terken.**
I, 443-8 ;
III, 150-14;

Tat = 1) müslüman olmıyan, Uygur (Toxsı ve Yağma dillerince). Farslı (Bü. Türklerce).
I, 36-12, 454-3, 454-12 ;
II, 280-12, 280-17 ;
— **ığ** II, 280-14;
— **laka** I, 483-20 ;
— **sız** II, 281-5 ;
— **Tawgaç** = 1) Uygur ve Çinli. 2) Farslı ve Türk.
I, 454-2, 454-12 ;
II, 280-19 ;

Tatar = bir Türk boyu.
I, 28-16, 30-1, 32-5, 411-3 ;
III, 147-2, 148-10 ;

Tawgaç = 1) Maçin, yukarı Çin. 2) Çinli. 3) Türklerden bir bölük
I, 28-21, 453-13, 453-16, 453-21, 453-23, 454-13 ;
II, 280-19 ;
— **kömçüsi** = Âd ulus'undan kalma hazine.
I, 418-3 ;
— **edhi** = Arapların "Âd ulus'unun izeri„ dedikleri büyük ve esl yapılara verilen ad.
I, 454-6 ;
— **Xan** = 1) Çin hakanı. 2) "ülkesi eski ve büyük„ anlamına Hanlar verilen ungun.
I, 454-10 ;
— **Xan-ınğ** I, 427-5 ;

U

[*] Bu kelimenin anlamı, Kaşgarlı'ya göre alınmıştır. « Türkmen » kelimesinin tarih boyunca olan anlamı alınmamıştır. B. A.

Ü

V

[*] Sayın bilgin Fuat Köprülü'ye göre bu kelimenin « Varanğ » şeklinde yazılması gerek imiş. B. A.

Y

Yabaku = bir Türk boyu.
I, 28-16, 30-1, 32-5, 452-5;
III, 36-14, 227-8, 249-19;

Yabaku suwı = Kaşgar dağlarından çıkan ve Fergana Özçent'ine akan bir suyun adı.
III, 36-18;

Yafes = Nuh yalavac'ın oğlu.
I, 28-6;

Yafgu = Barsgan yakınında bir şehir adı.
III, 32-22;

— **art** = bu şehire yakın bir yokuşun adı.
III, 32-24;

Yafınç = 1) Ila'ya yakın bir şehir adı. 2) bir dere adı.
I, 59-15;
III, 375-2;

Yagan Tégin = erkek adlarından.
III, 29-23;

Yağma = bir Türk boyu.
I, 4-19, 28-19, 30-4, 30-10, 32-4, 32-20, 61-12, 92-13, 101-9, 108-19, 142-5, 144-20, 408-18;
III, 3-18, 34-17, 72-8, 139-2, 224-21, 249-12, 252-11;

Kara — = aynı boyun başka adı.
III, 34-18;

Yağma = Tıraz yakınında bir köy adı. *Bk:* **Kara Yağma.**
III, 34-19;

Yamar = Türk ilinde bir suyun adı.
I, 30-12, 79-21;
II, 6-1;
III, 28-11;

Yamar = Yabaku kırlarında bir yer adıdır ki Yamar suyu buradan akar.
III, 28-9;

Yanğı balık = Uygur şehirlerinden biri. *Bk:* **Yenği balık.**
I, 113-9, 379-23;

Yarkent = bir şehir adı.
I, 484-23;

Yasmıl = bir Türk boyu. *Bk: Düzelt:* **Basmıl.**

Yava = 22 Oğuz bölüğünden biri. *Bk:* **Yawa, Awa, Yıwa, Iwa.**
I, 84-1;
III, 24-16, 27-3;

Yawa = 22 Oğuz bölüğünden biri. *Bk:* **Yava, Awa, Yıwa, Iwa.**
I, 84-1;
III, 24-16, 27-3;

Yawlağ sarığ = bir beyin adı.
III, 44-1;

Yazgır = 22 Oğuz bölüğünden biri.
I, 56-17;

Ye'cüç ve Me'çüc = Maçin yakınındaki deniz ile dağların ve büyük germeçin engel olmaları yüzünden dilleri bilinemiyen bir ulus.
I, 29-15;

Yemek = Türklerden bir bölük.
I, 28-15, 30-5, 32-12, 61-12, 97-2, 94-4, 473-19;
III, 29-18, 147-1, 155-25, 252-11;
— **i** I, 325-8;

Yemen = tanınmış Arap ülkesi.
I, 86-16, 355-12;

Yenği balık = bir Uygur şehri. *Bk: Düzelt:* **Yanğı balık.**
I, 113-9, 379-23;

Yenkend = bir şehir adı. *Bk:* **Dizruyin.**
III, 149-24, 149-25, 150-11;

Yetigen = "Yedi kardeşler,, denen yıldız.
III, 37-22, 40-12;
— **iğ** III, 247-24;

Yetiken = *Bk: Düzelt:* **Yetigen.**

Yıwa = 22 Oğuz bölüğünden biri. *Bk:* **Yava, Yawa, Awa, Iwa.**
I, 56-5;

Yiz ewi tiz = Barsgan'a yakın bir yayla.
III, 123-22;

Yolduz köl = Küçe, Kinğüt ve Uygar'lar sınırında bir göl adı.
III, 135-12;

Yun arık = Balasagun'a yakın bir yayla adı.
III, 145-1;

Yunğu = Barman kasabasına akan büyük bir derenin adı.
III, 369-5;

Yüregir = 22 Oğuz bölügünden biri. *Bk:* **Üregir.**
I, 57-4;

Z

Zanbı art = Koçnğar başı'ile Balasagun arasında sarp bir yer.
III, 441-14;

Zülkarneyn = bir takım tarihçilerin büyük İskender olduğunu sandıkları cihangir bir efsane kahramanı.
I, 90-15, 90-16, 90-18, 91-2, 91-4, 91-17, 111-16, 111-21, 112-1, 393-18, 393-22;
III, 413-2, 413-10, 413-15, 414-3, 415-8, 415-15, 416-4, 416-5, 416-6, 416-10, 416-12;

EK

Bu Dizini hazırlarken hiç bir eksik kalmaması için bütün özenimiz kullandık. Bununla beraber baskı sırasında bir kaç kelimenin her nasılsa sırasına girmediği görülmüş olduğundan, okuyanlardan bağışlık diliyerek bunları da şu ek kısmına koyuyoruz:

adın = başka, dışında. *Bk:* **adhın, edin.**
III, 11-3;

adhız = yüksek; yüksek yer; her şeyin yükseği. *Bk: Düzelt:* **edhiz.**

ala bol — = söz dinlememek, karşı koymak, düşmana uymak.
— bol-dı I, 82-1;

amrul — [*] = - kaynıyan tencere, insan soluğu-senmek, çekilmek yatıştırılmak, dindirilmek. *Bk:* **emrül—, amurt—, amul.**
I, 249-7;
— dı I, 53-4, 248-28;
— ur I, 249-7;

aslın — [**] = bir şey bir şeye takılmak. *Bk:* **eslin** — .
I, 259-2;
— dı I, 258-19;
— ur I, 259-2;

Az [***] = yerde ve deride uzunlamasına olan çizik *Bk:* **iz, ezik.**
I, 80-11;

batla — = kolalamak, mayalı bir tortu ile tortulamak. *Bk: Düzelt* **patla** — .
III, 291-10;
— dı III, 291-7;
— r III, 291-10;

---

[*] Çevirmemizdeki çıkartmaya göre bu şekli aldık. B. A.
[**] Haşiyemize göre alınmıştır. B. A.
[***] Çevirmedeki çıkartmaya göre alınmıştır. B. A.

bertü = üste giyilen hırka, pardesü. *Bk:* **partu.**
I, 416-5;

bistik = eğrilmek üzere hazırlanmış, atılmış pamuk sümeği (Çiğilçe). *Bk:* **pistik.**
I, 476-10;

bistik = fitil (Arguca). *Bk:* **pistik**
I, 476-12;

buluğ = fidye, feda, kurban. *Bk: Düzelt:* **yoluğ.**
I, 399-25;

buyruk = emir, buyruk. *Bk:* **bıruk.**
I, 378-9;

bük — = eğilerek yere kapanmak; yemekten bıkıp, doyup usanmak, gözü doymak, kanmak. *Bk: Düzelt:* **bök** —.
II, 19-3;
— **di** II, 18-21, 18-24, 19-1;
— **er** II, 19-3;

bük — = durdurmak, hareketine mani olmak; kapanmak, sed çekilmek; toplanmak, bükülmek. *Bk: Düzelt:* **büg** —.
II, 19-8;
— **di** II, 19-4, 19-7;
— **er** II, 19-8;
— **mes** I, 100-18;

bükdele — = hançerlemek. *Bk: Düzelt:* **bügdele** —.

çar çar = yağmurun sağnak halinde yağmasından çıkan ses, her hangi bir akarın çıkardığı ses. *Bk:* **şar şar.**
I, 324-12;

çergeş — = saf haline gelmek, sıralanmak, dizilmek; düzelmek. *Bk: Düzelt:* **çerkeş** —.
II, 210-6;
— **ti** II, 209-15;
— **ür** I, 442-8;
II, 209-23, 210-6;
— **ip** II, 303-10;

çıfşanğ = ekşi, ekşimiş. *Bk:* **çifşenğ.**
III, 385-17;

çik — = bağı sıkılamak. *Bk:* **çek** —.
II, 21-22;
— **di** II, 21-19;

— **er** II, 21-22;

çinğ = çınlama; çınlama bildiren ses. *Bk:* **çınğ.**
III, 357-8;
— **ét** — = çınlamak. *Bk:* **çınğ ét** —.
— **ét-ti** III, 357-8;

çöjül — = gerilmek, sünmek. *Bk: Düzelt:* **çüjül** —.
II, 132-16;
— **di** II, 132-12, 132-15;
— **ür** II, 132-16;

çuk — = süzülüp inmek, konmak. *Bk:* **çak** —, *Düzelt:* **çok** —.

çüpürlen — = keçi kıllanmak. *Bk: Düzelt:* **çübürlen** —.
II, 266-9;
— **di** II, 266-7;
— **ür** II, 266-8;

hukubarı = pota yapılan çamur, lüleci çamuru *Bk:* **çukubarı.**
III, 243-2;

ırtala — = erken başlamak. *Bk: Düzelt:* **értele** —.
I, 316-11;
— **dı** I, 316-9;
— **r** I, 316-11;

imdi = şimdi (Oğuzlarca). *Bk:* **emdi.**
I, 125-8;

kartla — = kötü huylu saymak; yarayı iyi etmek. *Bk:* **kırtla** —.
III, 445-4;
— **dı** III, 445-1;
— **r** III, 445-4;

kebi — = bazı yerleri kurumak. *Bk:* **kepi** —.
III, 257-10;
— **di** III, 257-6;
— **r** III, 257-9;

kebit — = kurutmak. *Bk:* **kepit** —.
II, 298-24;
— **ti** II, 298-21;
— **ür** II, 298-23;

kepez = pamuk. *Bk: Düzelt:* **kebez.**

kewürgen = dağ soğanı. *Bk: Düzelt:* **kewürken,**

kısır bol — = -kısrak için- kısır kalmak. *Bk:* **yoza** —.
— **bol-dı** III, 88-20;

kogur — = kavurmak. *Bk:* **kuwur —**, **kowur —**, **kagur —**, **kawrul —**, **kugur —**.
II, 81-23;
— **dı** II, 81-19;
— **ur** II, 81-23;

korlan — = acınmak; tasa, acı duymak, ziyan görmek; katılaşmak, koyulaşmak, ekşimek, *Bk:* **kurlan —**.
II, 251-3;
III, 197-16;
— **dı** II, 250-27,251-4;
III, 197-9, 197-12;
— **ur** II, 251-3;
III, 197-16;

kowur — = kavurmak. *Bk:* **kagur —**, **kogur —**, **kugur —**, **kawrul —**, **kuwur —**.
— **dı** II, 81-21:

koyma = bir çeşit yağlı ekmek. *Bk:* **kuyma.**
III. 173-19;

koyma = her hangi bir madenden - çekiçle dövme ile değil eritilerek dökme ile - yapılmış havan, çırakman, çekiç gibi aygıtlar. *Bk:* **kuyma.**
III, 174-3;

köler — = yıkılıp yere yayılmak, karın şişkinliğinden ve benzeri şeylerden yere yıkılıp yayılmak. *Bk: Düzelt:* **küler —**.
— **gen** I, 523-1;

kömüldürük = at göğüslüğü. *Bk: Düzelt:* **kümüldürük.**

köpit — = diktirmek. oyulgatmak. *Bk: Düzelt:* **kübit —**.

köpül — = dikilmek, oyulganmak. *Bk: Düzelt:* **kübül —**.

köpüş — = kaba dikmekte ve oyulgamakta yardım ve yarış etmek. *Bk: Düzelt:* **kübüş —**.

kösürgen = bir çeşit köstebek. *Bk: Düzelt:* **kösürken.**

köşin — = gölgelenmek, gölgeye çekilmek, kendini gizlemek, örtmek. *Bk:* **köşün —**.
II, 157-25;
— **ür** II, 157-25;

kubsal — = kubuz çalınmak. *Bk: Düzelt:* **kupsal —**.

kubzal — = kubuz çalınmak. *Bk: Düzelt:* **kupzal —**.

kubzaş — = kubuz çalmak, kubuz çalmakta yarış etmek. *Bk: Düzelt:* **kupzaş —**.
II, 225-13;
— **dı** II, 220-11;
— **ur** II, 220-13;

küdüş — = bekleşmek, birbirini beklemek. *Bk: Düzelt:* **ködüş —**.
II, 94-11;
— **di** II, 94-9;
— **ür** II, 94-11;

obra — = yıpramak. *Bk: Düzelt:* **opra —**.
I, 273-18;
— **dı** I, 273-16;
— **r** I, 273-18;

obrak = yıpramış, yıpranmış, eskimiş. *Bk; Düüzelt:* **oprak**.
I, 118-18;
III, 38-21;

obraş — = yıpraşmak, yıpranmaya başlamak. *Bk: Düzelt:* **opraş —**.
I, 232-1;
— **tı** I, 231-28;
— **ur** I, 232-1, 232-5;

obrat — = yıpratmak. *Bk: Düzelt:* **oprat —**.
I, 261-7;
— **tı** I, 261-4;
— **ur** I, 261-7;

opuz = katı olan.
— **luğ** = sarp. *Bk: Düzelt.* **obuz-luğ.**

oy — luğ yér = sarp, engebeli yer. *Bk: Düzelt:* **oy obuz-luğ yér.**

öke = "çok akıllı, yaşlı kimse. *Bk: Düzelt:* **öge.**

ökele — = "öge" demek, "öge" adı vermek. *Bk: Düzelt:* **ögele —**.
I, 310-22;
— **di** I, 310-19;
— **r** I, 310-22;

örpeş — = birbirine karşı kabarmak. *Bk:* **orpat —**, **ürper —**, **ürpek**; *Düzelt:* **ürpeş —**.

puş — = sıkılmak, can sıkılmak; usanmak. *Bk: Düzelt:* **buş —**. *[Rad., Uyg., D. Tür.]. Krş: Rad., Çağ.; Müh.; İd.— buş —.*
— **dı** I, 373-10;

puşak = içi sıkıntılı, mükedder (Oğuzlarca). *Bk:* **buşkan**, *Düzelt:* **buşak.**

I, 378-23;

puşuğ = can sıkıntısı. *Bk : Düzelt:* **buşuğ.**
I, 373-10;

pütür — = sağaltmak, saglam hale koymak; alacağını tanıklamak. *Bk: Düzelt:* **bütür —.**
II, 73-1;

— di II, 72-20, 72-22;

— ür II, 73-1;

sapanla — = sapanla sürmek. *Bk: Düzelt;* **sabanla —.**
III, 342-8;

— dı III, 342-6;

— r III, 347-8;

sök — = söğmek, sövmek. *Bk: Düzelt:* **sög —.** *[Caf.; Müh.]. Krş.: Rad., Çağ.; İd. — sög —.*

söktür — = söğdürmek. *Bk: Düzelt:* **sögtür —.**
II, 186-18;

— di II, 186-15;

— ür II, 186-18;

urağut = kadın, avrat. *Bk : Düzelt:* **uragut.**

yére [*] = yöre, cevre. *Bk:* **yöre, yüre.**
III, 422-9;

[*] Çevirmedeki çıkartmamıza bakınız. B. A.

KISALTMALAR

Bu **DİZİN** de kelimelerin başka Türk diyelekleri ile karşılaştırılmasını göstermek yolunda hayli emek verilmiştir. Bu karşılaştırma işinde kullanılan kısaltmaları burada *(işaret, eser, dil ve diyelek)* olarak üç takımda topluca, veriyoruz.

İŞARETLER

Bk :	**Divan**'da şekilce ve anlamca yakın kelimeleri karşılaştırır.
Düzelt :	Çevirmemizdeki yanlışlıkların düzeltileceği şekli gösterir.
[ ]	Kelimenin ayniyle bulunduğu eserleri ve diyelekleri bildirir.
Krş. :	Kelimenin şekilce veya anlamca farklı olarak bulnduğu eserler ve diyelekler ile görülen şekil ve anlamı gösterir.
—	Kelimelerden sonra gelirse, onun fiil olduğunu bildirir ve mastar şeklini gösterir. Eklerden ve edatlardan önce gelirse, kelimenin - kökün - yerine geçer.
— —	Fiilin emir kipini gösterir.
=	Kelimenin anlamını bildirir.
-	Kelime ile edat ve eki ayırır.

ESERLER

A. D. D.	Ana Dilden Derlemeler (Hamit Zübeyr - İshak Refet)
An. İnd.	Analytischer İndex zu den fünf ersten Stücken der T. T. T. (Bang - v. Gabain)
Ayb.	Aybet - ül - Hakayik (Necip Asım)
Caf.	Uygur Sözlüğü (Prof. Dr. Ahmet Caferoğlu)
Chuas.	Chuastuanift (v. Le Coq)
Dede.	Kitabı Dede korkut âla lisan - ı - taife - i - Oğuzân
Der. (D. D.)	Türkiyede halk ağzından Söz Derleme Dergisi (T. D. K. yayını)
E. T. Y.	Eski Türk Yazıtları (Hüseyin Namık Orkun)
Hou.	Houtsma Glossar
İd.	Kitab - el - İdrâk lil - lisan - il - Etrâk (Ebu Hayyan)
K. B.	Kutadgu Bilig
Man.	Türkische Manichaica aus Chotscho I - III. (v. Le Coq)

Müh.	İbni Mühenna Lûgati
P. d. C.	Dictionaire Turc Orinetale (Pavet de Corteille)
Pek.	Yakut Sözlüğü (Ed. Pekarski)
P. P.	Toung Pao - 1914 - iki kardeş hikâyesinin Uygurcası (Paul Pelliot)
Rab.	Kısası Rabguzî
Rad.	Versuch eines Wörterbuches der Türk - Dialekte (Radloff)
Tar.	Tarama Dergisi (T. D. K. yayını)
T. T.	Türkische Turfan Texte I - VI (Bang-v. Gabain-Rahmetî)
U.	Ugurica I - IV (Müller - v. Gabain)
USp.	Uigurische Sprachdenkmäler (Radloff - Malof)
Ver.	Altay - Aladağ sözlüğü (Verbitski)
Yaz.	Orhon Yazıtları (Thomsen, Radloff vb.)

DİLLER ve DİYELEKLER

Alt.	Altay diyeleği
Az.	Azerbaycan diyeleği
Bar.	Baraba "
Baş. (Başk.)	Başkurt "
Buryat	Mogol dilinin Buryat diyeleği
Çağ	Çağatay diyeleği
Çuv. (Çuw.)	Çuvaş diyeleği
D. Tür.	Doğu Türkistan diyeleği
Fa. (Farsça)	Fars dili
Hiv.	Hiyve diyeleği
Kaç.	Kaç (Kaş) "
Kar.	Karayım "
Karaka.	Karagas "
Kaz.	Kazan "
Kg.	Kazak - Kırgız diyeleği
Kkg.	Kara Kırgız "
Kız.	Kızıl "
Kom.	Koman "
Komd.	Kumandu "
Koy.	Koybal "
Kr.	Kırım "
Küw.	Küerik "
Leb.	Lebed "
Mançu	Mançu dili
Mog.	Mogol dili
Özb.	Özbek diyeleği
Sag.	Sagay "

Soy.	Soyon diyeleği
Şor.	Şor "
Tara.	Tara "
Taran.	Tarançı "
Tel.	Teleüt "
Tob.	Tobol "
Tölöz.	Tölöz "
Tuba.	Tuba "
Tural.	Turalı "
Turfan.	Turfan "
Türkm.	Türkmen "
Uyg.	Uygur "
Yak.	Yakut "

B. Tür.	Batı Türkçesi
Bü. D.	Bütün diyelekler
Dog. D.	Doğu diyelekleri
Ö. D.	öteki - öbür - diyelekler

DİZİN

DÜZELTME ÇİZELGESİ

Sahife	Satır	Yanlış	Doğru
1	9	Türkmenlerince).	Türkmenlerince), **ana.**
5	21	**agduk**	**agduk, adhuk, aduk.**
5	23	**adhuk.**	**adhuk, adguk.**
6	22	= aygır. *Krş.*:	= aygır. *Bk:* **aygır.** *Krş.:*
7	2	= şaşalamak	= şaşalamak. *Bk:* **adhukla —.**
7	5	14	9
7	6	11	8
7	7	14	11
7	8	*Bk:* **adhruk, ayruk.**	*Bk:* **adın, edin, adhruk, ayruk.**
7	14	= ayırmak. *Krş.*:	seçip ayırmak. *Bk: Düzelt:* **ödhür —.** *Krş.:*
7	15-16 arası		— **dı** I, 144 — 8;
7	25	18	11
7	26	12	8
7	27	17	11
8	19	**aduk.**	**aduk, adguk.**
8	21	yadırgamak	yadırgamak. *Bk:* **adhıkla —.**
9	37	*tarahan.* pahası ağır şey	*tarahan = pahası ağır şey.*
10	2	63	68
10	5	agırlanan	ağırlanan
11	2	4	14
11	17	**yér**	— **yér**
11	31	agırlaştırmak	ağırlaştırmak
12	3	2	4
12	6	*rş.:*	*Krş.:*
12	8	agrısından	ağrısından
13	17	*ûz; Kr. uwuz;*	*ûz; Rad., Kr. — uwuz;*
13	22	agılanmak	ağılanmak
14	10	405	465
16	1	392	329
17	18	I, 175 - 9,	I, 175-8, 175-9,
17	23	23	17
17	30	, 149 - 24.	, 149-1,
18	7-8 arası		— **sı** I, 91-22;
18	9-10 arası		— **sı** I, 91-22;

Sahife	Satr	Yanlış	Doğru
18	34	44	41
19	13	, 191-23;	, 191-23, 192-3;
19	14	I, 191-27, 192-3;	I, 191-27;
19	29	, 240-5;	, 240-4;
19	36	I, 78-9;	I, 78-8, 78-9;
20	26	**arka —.**	**karga — arka —.**
21	6	, 249-5,	, 249-15,
21	7	yoketmek	yok etmek
21	15	II, 272-23, 311-19;	II, 311-19;
21	15-16 arası		III, 19,-12, 272-23;
21	39	, 278-11;	, 278-12;
22	8	, 376-26,	, 371-25,
23	29	seğnitmek.	seğnitmek. *Bk:* **amrul —, emrül —.**
23	36	**oba.** *[Rad.,*	**abe,** (Karluk Türkmenlerince) **apa** *[Rad.,*
24	20	459-6;	459-7;
25	9	I, 77-17;	III, 77-17;
25	34	, 78-1,	, 79-1,
26	5	, 335-27,	, 335-28,
26	9	, 187-7,	, 187-1,
26	22	, 208-24, 217-25,	, 208-25, 217-24,
27	5	= şaşırtmak.	= şaşırtmak. *B: Düzelt:* **eñgit —**
27	20	, 261-12, 262-12,	, 261-12, 262-9, 262-12,
27	22	, 308-16,	, 308-15,
27	27	, 78-26,	, 78-25,
27	27	, 167-25,	, 167-26,
27	34	, 325-26,	, 325-27,
27	39	, 106-14,	, 106-14 [*],
27	Haş.		[*] «tura» kelimesinde verilen haşiyeye bakınız. B. A.
28	5	, 328-4,	, 328-14,
28	19	, 184-13, 186-16,	, 182-18, 184-13,
28	20	, 196-5, 197-15,	, 196-5 197-4, 197-11, 197-15,
28	21	, 226-18, 229-13,	, 226-18, 227-15, 229-13,
28	24	, 315-20,	, 315-19,
28	24	, 326-10,	, 325-10,
28	25	, 339-9,	, 339-8,
28	25	, 373-17,	, 373-16,
28	29	, 75-2,	, 75-21,

Sahife	Satır	Yanlış	Doğru
28	32	, 182-25, 182-25,	, 182-25,
29	1	, 228-24, 230-19,	, 228-24, 228-28, 230-12,
29	9	, 15-18,	, 15-19,
29	9	, 51-22,	, 51-23,
29	29	, 305-23;	, 305-22;
29	30	, 305-21;	, 205-20;
29	31	, 305-23;	, 305-22;
30	30-31 arası		**ar-dı tew-di** [*] *(Bk:* **ar-dı yuv-dı).** III, 62-3;
30	32	, 511-62,	, 511-26,
30	33	II, 17-16;	II, 17-6;
30	Haş.		[*] Haşiyeye göre alınmıştır. B. A.
31	10	*Bk:* **ordutal**	*Bk:* **ordu tal, urdu tal.**
31	17	I, 225-23,	I, 225-22,
32	5	**— yagı =**	**— yağı =**
32	14	= temiz. *[Rad.,*	= temiz. *Bk:* **arrığ.** *[Rad.,*
32	16	, 81-1,	18-1,
33	26	= argaç, dokumanın yanlamasına atılan ipleri.	= eriş argaç, dokumanın uzunlamasına ve yanlamasına atılan telleri ve ipleri.
33	33	*Usp.].*	*USp.].*
34	22	lanet	lânet
36	33	**arsıl.**	**arsıl, ar**
37	Haş.3	Divan	Basma
39	16	armagan	armağan
40	15	**arwış.** *Krş.*	**arwış, arkış.** *Krş.:*
40	22	**arwaş.** *[Caf.].*	**arwaş, arkış.** *[Caf.].*
40	29	**as =**	**As =**
43	32	buğday, *[Rad.,*	buğday. *Bk:* **tarığ.** *[Rad.,*
44	32	örttürmek. *Bk:* **eşüt —.**	örtünmek. *Bk:* **eşül —.**
45	4	aşmak.	aşmak. *Bk:* **aşnu.**
45	13	lakap	lâkap
47	4	**tüm tarug — =**	**tüm toruğ — =**
47	39	lakap	lâkap
48	Haş.3	olmalır.	olmalıdır.
49	6	atım. *[Rad.,*	atım; *Düzelt:* atıcı, nişancı. *[Rad.,*
49	23	set. *[Rad.,*	set. *Bk:* **etiz.** *[Rad.,*
49	27	yapmak.	yapmak, *Bk:* **etizle —.**

Sahife	Satır	Yanlış	Doğru
49	32	ayırmak.	ayırmak. *Bk:* **etizlen** —.
50	34	dınyarsa	duyarsa
52	18	**awuş**	**awus**
52	18	(Bulgarca). *Krş.:*	(Bulgarca). *Bk:* **law**. *Krş.:*
53	32	*lakap*	*lâkap*
53	36	lakap	lâkap
54	8	**adhak**. *[Rad.].*	**adhak, azak.** *[Rad.].*
56	32	*Azı ;*	*azı ;*
56	33	*Azu. :*	*azu ;*
56	33	*Azaw. ;*	*azaw ;*
56	34	*Azu.*	*azu.*
58	1	*Chaus.*	*Chuas.*
60	24	**bağışla** ==	**bağışla** — =
61	36	III, 272-1;	I, 456-2; III, 272-1;
62	2	*krş.:*	*Krş.:*
62	11	toka.	toka · *Bk:* **kılide**
64	38	yeri. *Bk:* **beltir**.	yeri.
65	15	— **lığ** çamurlu	— **lığ** = çamurlu
67	33	III, 151-19;	III, 151-19, 355-11;
68	40	— **uban**	— **uban** (*Düzelt:* **yaru-ban**)
69	31	kullanılmaz).	kullanılmaz). *Bk:* **bırığ**.
70	1	karaltı.	karaltı. *Bk: Düzelt:* **yırak**.
70	21	"ew"	**"ew"**
70	26	= pars. *[Rad.,*	= pars. *Bk:* **pars**. *[Rad.,*
75	21	*Pat* —.	*pat* —.
76	31	**yibin**	**yipin**
77	Haş.4	çıkakmak	çıkarmak
78	12	*Bk: Düzelt:*	*Bk:*
80	2	— **bekeç** =	**bekeç** =
82	33	*Bk:* **belékle** —.	*Bk: Düzelt:* **belékle** —.
83	29	— **ir**	— **ir** (*Düzelt:* **bar - ır**).
86	14	*Bk:* **bedhrem**.	*Bk:* **badhram, bedhrem**.
89	4	yonce	yonca
90	11	**böy**. *[Rad.,*	**böy, bög**. *[Rad.,*
93	Haş.1	Tercümenizde	Tercümemizde
97	25	= biz. *[Rad.,*	= biz. *Bk:* **miz**. *Rad.,*
98	7	**bodh, boy**. *[Caf.,*	**bodh**. *Caf.,*
98	11	**bod, boy**.	**bod.**

Sahife	Satır	Yanlış	Doğru
99	25	— [*]	— [*] =
100	14	**bog (uz)** =	**bog(u)z** =
103	19	= üflenecek	= üflenerek
103	38	— **boşkıl** — =	**boş kıl** — =
103	39	— **boşkıl-dı**	**boş kıl-dı**
104	27	izin. *Bk:* **buşug**.	izin.
107	7	*Bk:* **böy**. *Krş.:*	*Bk:* **böy, bi**. *Krş.:*
107	23	**bök** =	**bök** — =
107	24	kanmak. *[Rad.]*	kanmak. *Bk:* **bük** —. *[Rad.]*
108	33	*Bk:* **bög**.	*Bk:* **bög, bi**.
108	37	,49-21,117-5,152-9	, 49-21, 152-9,
108	39 dan sonra		— **in** I, 117-5;
110	16	**budhun**. *[Rad.,*	**budhun, buyun**. *[Rad.,*
110	31	**budun**.	**budun, buyun**.
111	15	**bıgrıl**.	**bıgrıl, bıgrığ**.
114	24	**Bulgaş**	**bulgaş**
116	23-23	**buyba** —.	**buyba** —, **yuba** —.
116	31	karışmak.	karışmak. *Bk:* **yuban** —, **yubal** —.
116	39	geciktirmek.	geciktirmek. *Bk:* **yubat** —.
117	15	bostan	bostan (Öz Türkçe değil).
119	6	usanmak *[Rad.*	uşanmak (**"taru** —„ ve törevleri ile birlikte kullanılır). *Bk:* **puş**—. *[Rad.,*
119	17-18	*Bk:* **buşgan**	*Bk:* **puşak**). **buşgan**.
119	26	sıkıntı	sıkıntısı *Bk:* **puşuğ**
119	28	yatgın.	yatgın. *Bk:* **yuşul** —. vb.
119	30	**buşur** =	**buşur** — =
120	31	butak	**butak**
122	22	bükülmek. *Krş.*	bükülmek. *Bk:* **bük** —. *Krş.:*
122	32	hançerlemek.	hançerlemek. *Bk:* **bükdele** —.
123	9	akıllı. *[Rad.,*	akıllı. *Bk:* **bükü**. *[Rad.,*
124	28	*Düezlt*	*Düzelt*
126	31-32 arası		— **miş** (*Bk:* **yet-miş**) I, 245-13;
127	23	etmek. *[Rad.,*	etmek. *Bk:* **pütür** —. *[Rad:,*
128	3	**yiği**.	**yiği, yi**.
129	7	**cabak** =	**çabak** =
129	17	**çağ çuğ** =	**çağ çoğ** =
131	1	Kaysi	kayısı
131	20	*Bk:* **cok** —.	*Bk:* **çuk**—, *Düzelt:* **çok** —

Sahife	Satır	Yanlış	Doğru
132	3	calkamak	çalkamak
134	32	bekzer	benzer
133	33	Kap. [*Rad.*,	kap. *Bk:* **ayak**. [*Rad.*,
135	29	Krş. : Rad.; Id.— çaput.	*Krş.: Rad.; İd.— çaput.*
137	20	**çünük**.	**çünük, şünük**.
138	27	meyvaşı	meyvası
139	28	bağlamak.[*Rad.*,	bağlamak. *Son anlam için Bk. Düzelt:* **çık** —. [*Rad.*,
142	18	düzelmek. *Krş.*:	düzelmek. *Bk:* **çerkeş** *Krş.:*
149	24	ses.	ses. *Bk:* **çinğ**.
149	25	III, 357-5,357-8;	III, 357-5 ;
149	27		
150	24	kırmızılık.[*Rad.*,	kırmızılık. *Bk:* **çıpıkan**. [*Rad.*,
151	12	ekşimiş.	ekşimiş. *Bk: Düzelt:* **çıfşanğ**.
151	14	düğümlenmek.	düğümlenmek. *Bk:* **çikliş —, çiktür —**.
151	33	*Bk:* **cıj** —.	*Bk:* **çıj** —.
152	11	dügüm sıkışmak. *Krş.:*	düğüm sıkışmak. *Bk:* **çigil —, çiktür —**. *Krş.* :
152	35	sıkıştırmak.	sıkıştırmak. *Bk* : **çigil —, çikliş —**.
154	26	besleyici.	besleyici. *Bk* : **kewgin.**
155	25	**coğı**	**çoğı**
155	27	(Arguca). *Krş.:*	(Arguca), **çugu**. *Krş.* :
156	26	= inmek,	= süzülüp inmek,
156	26	**çak** —.	**çak —, cuk —**.
156	29-30 arası		III, 46-7 ;
159	23	*Bk:* **çoğı.**	*Bk : Düzelt :* **çoğı.**
159	25	**çuglan** = karluk	**Çuglan** = Karluk
162	23	= **çü**	**çü (çu)** =
162	23	edat.	edat. *Bk :* **şu, şü.**
162	31	bitmek.	bitmek. *Bk :* **çüpürlen —.**
163	6	sünmek.	sünmek. *Bk :* **çöjül** — .
163	29	(Yağmaca).	(Yağmaca), **şünük.**
165	14	**danğal** =	**dangal** =
167	21	**adhın, adın**.	**adhın,** *Düzelt :* **adın,**
167	22	III, 11-4;	III, 11-3 ;
168	35	**adhır** —.	**adhır —, ödhür —.**
174	10	çalgı.	calgı. *Bk : Düzelt :* **ikeme.**

Şahife	Satır	Yanlış	Doğru
176	10	**ilrük**.	**ilruk, yüzerlik.**
178	32	**imdi** [*Rad.*,	**imdi** (Oğuzlarca). [*Rad.*,
178	35	, 74-19, 125-15,	, 74-19, 125-6, 125-15,
180	21	*Bk :* **amır.**	*Bk :* **imir** (Oğuzca), **inğir.**
181	20	veb.	vb.
181	28	çekilmek.	çekilmek. *Bk : Düzelt :* **amrul —.**
183	37	kilidiu	kilidin
187	6-7 arası		— **inğ** III, 297-7 ;
187	11	III, 297-7,	-çıkacak-
187	22	adam. *Bk :* **kurç kişi.** [*Rad.*,	adam. [*Rad.*,
187	30	**er** =	**er** — =
189	32	**irin**	**ir(i)n**
191	23	*Chaus.*	*Chuas.*
191	23	*Mük.*	*Müh.*
191	27	*Chaus.*	*Chuas.*
193	1	başlamak.	başlamak. *Bk :* **ırtala —.**
198	10	sahib	sahibi
198	34	= işitmek. [*Rad.*,	= işitmek. *Bk :* **işit —.** [*Rad.*,
199	2	araştırmak (?).	araştırmak (?). *Bk:* **üşet —.**
200	15	örttürmek	örtünmek
201	34	, 324-3, 332-23,	,324-3, 324-14, 332-23,
203	6	— **etizle** — =	**etizle** — =
205	1	**ew.**	**ew, ef.**
205	20	= ev. [*Rad.*,	= ev. *Bk :* **ef, ev.** [*Rad.*,
208	1	**avlaş** —.	**awlaş** —.
209	38	yarası.	yarası. *Bk :* **az, iz.**
220	5	kalması. sinirsek	kalması, sinirsek
226	23	*Bk :* **yig, yik, ik.**	*Bk :* **yig, ik ;** *Düzelt :* **yik**
228	21	çalgı.	çalğı. *Bk :* **ekeme,**
228	22-23 arası		III, 174-11 ;
232	1	**inğir.**	**inğir,** (Oğuzca) **emir.**
232	3	göstermek. *Krş.:*	göstermek. *Bk :* **yimle —.** *Krş.* :
232	32-33 arası		— **ge** (*Düzelt:* **inğe**) I, 55-1 ;
233	26	(Oğuzca). [*Rad.*,	(Oğuzca), **emir**. [*Rad.*,

Sahife	Satır	Yanlış	Doğru
234	19	kırıklakı	kırıkları
239	17	etmek.	etmek. *Bk:* **yişil —, yuşul—, yuşıl —, yüşil —, yüşül —.**
239	21	**işler.** *Krş.:*	**işler, ışlar.** *Krş.:*
240	9	**işiler.** *[Müh.].*.	**işiler, ışlar.** *[Müh.].*
241	29	**az.** *[Rad.,*	**az, ezik.** *[Rad.,*
246	23	, ikileme -dikiş dikmekte - yardım	- ikileme - dikiş dikmekte yardım
248	4-5	uyanlarca). *Krş.:*	uyanlarca), **kazın.** *Krş.:*
251	5	**kugur —, kawrul —,**	**kugur —, kagrul —, kawrul —,**
254	23	= aç ve kal; xalaç	= "kalın ve bekleyin" anlamınadır; xal̇aç.
256	14	**kalnat —.**	**kalnat —, kalnu —.**
256	16	**kalnadh —.**	**kalnadh —, kalnu —.**
260	21	**kayak.**	**kayak, kıyak.**
268	8	lânetlemek. *[Rad.,*	lânetlenmek. *Bk:* **kırga —, kızga —.** *[Rad.,*
269	20	arşın. *[Rad.,*	arşın. *Bk:* **karış.** *[Rad.,*
269	35	kışrağın	kısrağın.
269	39	(Oğuzca). *[Rad.,*	(Oğuzca). *Bk:* **katıl —.** *[Rad.,*
270	28	işkenbesi	işkembesi
275	25	babuğu,	kabuğu,
282	4	(Barogan	(Barsgan
283	32	**kogurmaç.**	**kogurmaç, kowurmaç.**
284	28	*Bk:* **kıyak.**	*Bk:* **kanak, kıyak.**
285	11-12	*Bk:* **kadhın.** *[Rad.,*	*Bk:* **kadhın, kazın.** *[Rad.,*
286	31	**kanda.**	**kanda, xanda.**
286	34	**kıyak.**	**kıyak, kanak.**
288	7	(Arguca).	(Oğuzca).
288	34	**temür —:**	**temür — =**
289	5	pamuk. *[Caf.,*	pamuk. *Bk:* **kepez.** *[Caf.,*
298	39	**söngük =**	**süngük =**
301	33	*Kebek.*	*kebek.*
302	3	kurumak. *Krş.:*	kurumak. *Bk:* **kebi —.** *Krş.:*
302	10	kurutmak.	kurutmak. *Bk:* **kebit —.**
305	32	kalka	halka

Sahife	Satır	Yanlış	Doğru
309	38	III, 175-20 175-22;.	III, 175-20; — **kişi** = şaşkın veya yabani gibi i[l] tarafına bakınarak yürüye[n] adam. III, 175-22;
318	4	dılemek.	dilemek.
320	30	saymak.	saymak; yarayı iyi etmek. *Bk:* **karta kartla —.**
322	34	sızlaşmak.	sızlaşmak. *Bk:* **kasna —, kasnat —**
324	24	**kayak.** *Krş.:*	**kayak, kanak.** *Krş.:*
328	4	= gibi. *[Rad.,*	= gibi. *Bk: Düzelt:* **kip-i.** *[Rad.,*
328	32	*Bk:* **kiçik.**	*Bk: Düzelt:* **kiçik.**
331	1	**— i** III, 119-2, 119-23;	**— i** (*Bk:* **kibi**). I, 483-22; III, 23-2, 61-21, 119-21, 119-23;
336	21	*Bk:* **kidiz, kidhiz.**	*Bk:* **kidhiz.**
336	31	I, 327-7;	I, 327-7 [*];
336	Haş.		[*] Bu Dizinde «yıpar» kelimesi haşiyesi[ne] bakınız. B. A.
342	26	*Bk:* **kumuk.**	*Bk: Düzelt:* **kumuk.**
342	28	Komuk.	Kumuk.
342	29	*Bk:* **kumukla—.**	*Bk: Düzelt:* **kumukla —.**
347	28	(Kıpçakça).	(Kıpçakça). *Bk:* **yapuşgak.**
354	32	bekleşmek.	bekleşmek. *Bk:* **küdüş —.**
355	3	**közeç**	**közeç, közüç.**
358	10	adı.	adı. *Bk: Düzelt:* **kök tubulgan.**
363	17	**— mekin**	**— megin**
363	18	**— mekinçe**	**— meginçe**
366	35	köstebek.	köstebek. *Bk:* **kösürgen.**
367	14	örtmek.	örtmek. *Bk:* **köşin —.**
367	15	II, 157-25;	[çıkacak]
367	17	**— ür** II, 257-25;	[çıkacak]
374	7	III 220-13;	III, 46-7, 61-20, 69-2, 220-13;
374	25	beri	biri
377	35	**komukla.**	**komukla.**
378	30	**kupzal —.**	**kupzal —, kubsal —.**
378	37	**kupsal —.**	**kupsal —, kubzal —.**
379	3	etmek.	etmek. *Bk:* **kubzaş —.**
384	9	**kurı —.** *[Rad.,*	**kurı —, kuzı —.** *[Rad.,*
384	11	*Bk:* **kuruk.** *[Rad.,*	*Bk:* **kur, kuruk.** *[Rad.,*

Sahife	Satır	Yanlış	Doğru
389	32	azmak. /Rad.,	azmak. Bk: **kudur** —. /Rad.,
391	1	çırağman	çırakman.
391	32	**kurı** —.	**kurı** —, **kuru** —.
397	23	göğüslüğü /Rad.,	göğüslüğü. Bk: **kömüldürük**. /Rad.,
409	2	kalmak. /Rad.,	kalmak. Bk: **yamaş** —. /Rad.,
411	8	ditmek.	ditmek. Bk: **minğdet** —.
411	12	yoluşmak	yoluşmak. Bk: **minğdeş** —
412	18	fiilerin	fiillerin
412	18	sahış	şahıs
422	6	yer.	yer. Bk: **oy opuz-luğ yér**.
423	10	**oğlan** =	**oglan** =
423	30	**Ogra** — =	**ogra** — =
425	24	**ograğ**.	**ograg, owruğ**.
427	9	zaman.	zaman. Bk: **ugur**.
430	1	,37-15, 71-22,	,37-15, 71-18, 71-22,
438	28	**onguk** —.	**onğuk** —.
440	5	yıpramak. /Rad.,	yıpramak. Bk: **obra** —. /Rad.,
440	10	eskimiş. /Rad.,	eskimiş. Bk: **obrak**. /Rad.,
440	14	yıprşnmaya baş-lamak.	yıpraşmaya başlamak. Bk: **obraş** —.
440	18	yıpratmak.	yıpratmak. Bk: **obrat** —.
442	1	**ürpeş** ,	**ürpes** —,
446	27	oguşturmak	oğuşturmak
448	6	Bk: Düzelt: **uz** —.	Bk: **uz** —.
450	31	**üdür** —, **ödür** —, **adhır**—. /Rad.,	**üdür**—, **udhur**—, **ödür**—, **adhır**—, **edhir** —. /Rad.,
451	22	vermek.	vermek. Bk: **ökele** —.
453	4	bulundan	bulunan
457	24	açıkıp	acıkıp
463	30	bağlamk	bağlamak
470	33	(Oğuzca). /Rad.,	(Oğuzca). Bk: **özle**. /Rad.,
473	19	— **di**	— **dı**
474	20	Yagma	Yağma
474	30	dagar	dağar
474	33	atılmş	atılmış
477	19	sürmek.	surmek. Bk: **sapanla** —
481	19	sarap	şarap
486	28	**sakır**. /Rad.,	**sakır, sagız**. Rad.,

Sahife	Satır	Yanlış	Doğru
486	4	sapan. Krş.:	sapan. Bk: **salıngu**. Krş.:
500	22	batmek	batmak
501	Haş. 1.	hasiyemize	haşiyemize
506	15	ceyizlemek, ceyizle	çeyizlemek, çeyizle
511	12	dış	diş
513	20	**sıgun otu** =	**sıgun otı** =
513	20	birleşme	çiftleşme
515	26	**sımsımrak** —	**sımsımrak** =
517	35	= çekirge	= çekirge. Bk: **sarıçga**.
519	15	şişmek. Krş.:	şişmek. Bk: **sış**. Krş.:
521	17	**sıdhıg**	**sıdhığ**
523	33	**singile** — =	**sinğile** — =
532	4	sövmek. /Rad.,	sövmek. Bk: **sök** —. /Rad.,
532	12	söğdürmek.Krş.:	söğdürmek. Bk: **söktür** —. Krş.:
532	18	sögüşme.	söğüşme.
533	26	**süklün** — =	**söklün** — =
538	14	**sagur**.	**sagur** —.
551	13	kaymak. /Rad.,	kaymak. Bk: **surçıt** —. /Rad.,
557	5	— — **eliğlig**	— — **eliğliğ**
557	30	Bk: Düzelt: **şü**.	Bk: **şü**.
558	7	**"çü"**	**"çu (çü)"**
561	33	... körleşmek.	... körleşmek. Bk: **tığ** —.
562	23	adı—. Krş.:	adı —. Bk: **takuk**. Krş.:
562	30	onikili	on ikili
565	18	arasına ağaç	arasına bir ağaç
570	33	zamanlarda	zamanlardan
571	38	"tan tan"	"tan tun"
571	38	vermek	vermek. Bk: **danğ dunğ ét** —.
583	9	**tışık**—./Rad.,	**tışık** —, (Ö. Türklerce) **çık** —. /Rad.,
591	32	söylemek./Rad.,	söylemek. Bk: **ti** —. /Rad.,
593	1	**tegdağ**	**tegdeğ**
593	10	ungun. /Rad.,	ungun. Bk: **tigin**. /Rad.,
593	29	= tekin,	= teğin,
595	6	**dag ol**.	**dağ ol**.
597	26	büuük	büyük.
597	26	çuvaldız. /Rad.,	çuvaldız. Bk: **tümen**. /Rad.,
608	24	**tivi**	**tiwi**
609	11	= deve. Krş.:	= deve. Bk: **deve, devey**. (Oğu ve uyanlarca). Krş.:

Sahife	Satır	Yanlış	Doğru
613	25	**tagıl** —.	**tagıl** —, **tig** —.
628	22	Farsca	Farsça
628	Has. 3	şekli	şekle
630	7	= doymak. *[Rad.,*	= doymak. *Bk:* **toy** —. *[Rad.,*
630	24	I, 515-7;	I, 517-9;
631	5-6 arası		— **gan** = her zaman doyuran. *Bk:* **todhgur-gan.** I, 517-7;
631	31	hastalik	hastalık
639	5	donatmak. *Krş.:*	donatmak. *Bk:* **ton ıdh** —. *Krş.:*
641	27	**torığat** =	**torıg at** =
643	28	cok	çok
647	32	düşek	döşek
664	4	tutuşmak. *[Rad.,*	tutuşmak. *Bk:* **tütüş** —. *[Rad.,*
671	3	gümesteki	kümesteki
671	33	kısımları	hısımları
677	33	toplanmak.*[Rad.,*	toplanmak. *Bk:* **tüş kıl** —. *[Rad.,*
678	26	kokuyan	kokan
683	24	onikili	on ikili
683	39	**udhgar**—.*[Caf.,*	**udhgar** —, **uygur** —. *[Caf.,*
686	14	**udhun** —.	**udhun** —, **odhun** —.
701	8	ufalanmak.*[Rad.,*	ufalanmak. *Bk:* **üşel** —. *[Rad.,*
703	23	*Bk:* **uwut.**	*Bk:* **ufut, uwut.**
704	21	*Bk:* **uvut.** *Caf.,*	*Bk:* **ufut. uvut.** *[Caf.,*
707	24	solugu	soluğu
708	21	çoşması	coşması
717	11	üsmek	üşmek
717	22	**ür**	— **ür**
723	1	alamına	anlamına
725	22	**yawa.**	**yawa, yava.**
743	38	= Biletmek	= biletmek
752	37	**yarsıt** — —	**yarsıt** — =
761	30	kuyu	huyu
768	27	— **mü** III, 26-18;	— **mü** *(Bk:* **yemü***)* III, 26-18;
772	38	**yençi**—. *[Rad.,*	**yençi** —. **yunçı** —. *[Rad.,*
773	3	**yenç**—. *[Rad.,*	**yenç** —. **yunçı** —. *[Rad.,*
775	27	— **e** III, 422-9;	[çıkacak]
778	20	**yuwul** —.	**yuwul** —, **yuwıl** —.
783	12	onikili	on ikili
786	Haş. 2	şupheli	şüpheli

Sahife	Satır	Yanlış	Doğru
788	6	— **lığ** ipli	— **lığ** = ipli
792	23-24	**yincü.** *[Rad.,*	**yincü, yünçü.** *[Rad.,*
794	10	**işil** —.	**işil** -, **yüşül** —.
802	16	**;orı** — =	**yorı** — =
804	19	akmak.	akmak. *Bk:* **yüz** —.
804	25	**yüng.** *Düzelt:*	**yunğ, yüg.** *Düzelt:*
808	10	**yupka.** *[Rad.].*	**yupka, yuwga.** *[Rad.].*
811	29	yummak. *[Rad.,*	yummak. *Bk:* **yüm** —. *[Rad.,*
816	18	**yufka.** *[Rad.,*	**yufka. yuwga.** *[Rad.,*
818	27	katmeli	katmerli
821	35	segirtmek	seğirtmek
824	29	(Ogzca)	(Oğuzca)
837	17	adı.	adı (Farsça).
846	23	şepirlerinden	şehirlerinden
851	5	kocasını	kocasının
853	7-8 arası		**Altun** — = büyük kadınların ungunu. I, 396-9;
859	10	**Yawlağ sarığ**	**Yawlak Sarığ**
859	36	Uygar'lar	Uygur'lar
865	38	**buşkan**	**buşgan**

İÇİNDEKİLER

BESİM ATALAY'IN BAŞKA ESERLERİ

Basılmışlar

1— Türk Zaferine Armağan—Hilâfet, Saltanat ve Cumhuriyet hakkında

2— Maraş Tarih ve Coğrafyası

3— Bektaşilik ve Edebiyatı

4— Türk Büyükleri veya Türk Adları (İkinci Basım)

5— Türk Dili Kuralları

6— Suna ile Çoban Hikâyesi

7— Baş Belâları (Üç Perdelik Piyes)

8— Cönk, birinci defter (Manzum Küçük Hikâyeler)

9— Öğüt

10— Türkçemizde "Men-Man„ (T. D. K. yayını)

11— Bir Doçentin Türkçe Okutuşu

12— Sakarya Destanı

13— Onuncu Yıl Destanı

14— Türk Dilinde Ekler ve Kökler Üzerine Bir Deneme (T.D.K. yayını)

Basılacaklar

15— Türk Dilinde Kelime Yapma Yolları

16— "Ettuhfet-üz-zekiye fil-lûgat-it-Türkiye„ Çevirmesi ve Tıpkıbasımı